

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARIES

3 1761 00252314 0

Presented to the
LIBRARY of the
UNIVERSITY OF TORONTO
by

Estate of the late
John B. C. Watkins

Søren Kierkegaards
Samlede Værker.

Søren Kierkegaards
Samlede Værker

udgivne af

N. B. Drachmann, J. L. Heiberg
og H. D. Lange.

Anden Udgave.

Sjette Bind.

København.

Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag.

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

1924.

B
1372
A 2
1520
666

998638

Indhold.

Stadter paa Livets Bei	Side 7.
------------------------------	---------

Stadier paa Vibets Vej.

Udgivet af

J. L. Heiberg.

Til Grund er lagt Originaludgaven (1845). Den er sammenlignet med Menstristen (Universitetsbiblioteket, Bølle 19) og, hvor det var nødvendigt, med de forslejlige Concepter (smstbs., Bølle 17—18).

Stadier paa Livets Vei.

Studier af Forstjellige.

Sammenbragte, besordrede til Trykken og udgivne

af

Hilarius Bogbinder.

Kjøbenhavn.

Hos Universitetsboghandler C. A. Reitzel.

Trykt i Bianco Lunos Bogtryksteri.

1845.

Bind hold.

- 1) „In vino veritas“ en Grindring esterfortalt af William Afsham.
  - 2) Adskilligt om Egteskabet mod Indsigelser. Af en Egtemand.
  - 3) „Skyldig?“ — „Ikke-Skyldig?“ En Lidelseshistorie. Psychologisk Experiment af Frater Taciturnus.
-

Lectori benevolo!

Saa som og estersom der skal være Redelighed udi Alt, besynderligt da udi Sandhedens Rige og Bogverdenen, samt at ingen velsornemme Professor eller høitstaende Mand skulde tage det unaadigen op, om en Bogbinder, istedenfor at passe sin Nøringsvei, blander sig ubefoiet mellem Literatorernes Tal, hvilken Tripostighed ogsaa kun vilde foranledige strænge Domme over Bogen og muligen bevirke, at Mangen, skammende sig ved Bogbinderen, slet ikke vilde læse Bogen: saa folger her Bogens sandfærdige Historie.

For adskillige Aar siden sendte en mig velbekjendt Literatus en betydelig Mængde Boger til Indbinding item adskillige Boger Skrippapir, som skulde hœstes i Quarto. Da det var paa den travle Aarsens Tid, og Hr. Literatussen ikke jagede paa, som han altid var en gelind og foelig Mand, forbleve Bogerne med Skam at melde over et Fjerdingaar hos mig. Og som det gaaer som Thysken siger: heute roth morgen todt, og som Præsten siger: Doden hjender ingen Stand og ingen Aldere, og som min salig Nonne sagde det: den Bei skal vi Alle, men vor Herre veed bedst naar det er tjenligt og saa skeer det nof med Guds Hjælp, som det altsaa gaaer, at selv de bedste Mennesker maae herfra, saa var imidlertid Literatussen død, og hans Arvinger, som vare i

Udlandet, modtoge gjennem Skifteretten Bogerne, og gennem den samme Net fik jeg Betalingen for mit Arbeide.

Som en stræbsom Mand og god Vorger, der redeligen giver hver Sit, saldt der mig aldrig Andet ind, end at jeg havde sendt Hr. Literatusen Alt tilbage, da jeg engang finder en lille Pakke skrevne Papirer. Forgiveves grunder jeg paa, hvo der kunde have sendt mig disse, hvad der skulde gjores med dem, om de skulde indbindes, fort hvad Tanker saadan en Bogbinder kan gjøre sig i saadan Anledning, eller om det Hele var en Feiltagelse. Endelig gaaer der et Lys op for min nu asdode salig Kone, der var mig en sjeldent trofast Hjelper og Bisstand i Næringsveien, at denne Pakke maa have ligget i den store Kurv, hvori Hr. Literatusens Boger kom. Denne Mening blev jeg ogsaa af, men nu var der saa lang Tid gaaet hen, Ingen havde tænkt paa at forlange Pakken tilbage, saa tænkte jeg: det Hele er vel ikke stort værd, og lod Papirerne ligge, efterat jeg dog havde hæstet dem i et couleurt Omslag, at de ikke skulde ligge og flyde i Boutiquen, som min salig Kone pleiede at sige.

I de lange Vinteraftener, naar jeg ikke havde Andet at bestille, tog jeg da stundom Bogen frem og læste i den til min Fornoelses. Men jeg kan ikke sige, at Fornoelsen var stor, thi jeg forstod ikke Stort, men havde dog min Fornoelse af at sidde og spekelere over, hvad det Hele vel kunde være. Og da en stor Deel var skreven af en i Skjønstrivning vel Uvet, saa lod jeg mine Born af og til affriive en Pagina, at de ved at esterskrive de sjonne Skriftbogstaver og Sving maatte oves udi Pennens Forelse. Stundom maatte de ogsaa læse høit for at oves i Skriffoesning, hvad man ubegribeligt og usorrligt nok, aldeles forsommel i Stole-Undervüß-

ningen, og formodentligen længe vilde vedblive at forsømme, hvis ikke nu den fortjente Literatus Hr. J. Levin, som man læser om i Aviserne, havde søgt at afhjælpe dette Savn, og lært mig at sande min salig Kones Ord: „at Skriftlæsning er nødvendig i adskillige Livets Stillinger, og aldrig burde forsømmes i Skolen.“ Hvad kan det ogsaa hjælpe, at man kan skrive, naar man ikke kan læse, det man skriver, som Heinrich siger i Comedien: at han nok kan skrive Thidsk, men han kan ikke læse det.

Min ældste Son var nu blevet en 10 Aar gammel, da jeg ifjor Sommer tænkte paa at lade ham begynde i en strengere Undervisning. Og blev der mig anbefalet af en anseelig Mand som sørdeles dnuelig en mig af Person ikke ubekjendt Seminarist og Candidatus i Philosophien, hvem jeg oftere havde hørt til sand Opbyggelse i vor Frelsers Kirke til Aftensang. Skjondt han nemlig ikke havde naaet at faae Examens og aldeles opgivet at studere til Preest, siden han opdagede, at han var en skjon Mand og Digter (saadan er det nok han siger) var han dog brav studeret og gjorde gode Prædikener, men i Sørdeleshed havde han en herlig Rost paa en Prædikestol. Vor Overeenskomst var, at han for Middagsmaden skulle undervise Drengen i de vigtigste Læregjenstande to Timer daglig.

Det var til sand Lykke for mit ringe Huus, at den omstrevne Seminarist og Candidatus i Philosophien blev Lærer for Drengen, thi ikke blot gjorde Hans store Fremstridt, men noget langt Bigtigere kom jeg til at skynde denne brave Mand, som jeg nu skal fortælle. En Dag bliver han opmærksom paa den i couleurt Omslug hæftede Bog, hvilken jeg havde brugt til mine Børns Undervisning, han læser lidt i den, og derpaa

beder han, at laane den. Jeg siger til ham, som jeg mente det: „De maa saa vist gjerne beholde den, thi da nu Drengen har saaet en Lører, der selv kan skrive ham for, saa behøver jeg den ikke.“ Men det var han dog, som jeg nu indseer, ødel nok til ikke at ville. Saa laante han den. Tredie Dagen derefter, jeg husker det saa tydeligen som var det igaar, det var den 5te Januar i dette Aar, kommer han hen til os og ønsker at tale med mig. Jeg tænkte han muligen vildeaabne et lille Laan, men nei! Han overrækker mig den velbefjendte Bog og siger: Hjære Hr. Hilarius! De har formodentlig ikke vidst, hvilken herlig Skjent og Gave Forsynt haver bestaaret Detes Huus med i den Bog, De saa ligegyldigen vilde bortgive. En saadan Bog er Guld veerd, naat den kommer i de rette Hænder. Det er ved saadanne nyttige Bogers Prætelse, at man bidrager til gode og gavnlige Lærdommens Forfremmelse mellem Menneskernes Born i disse Tider, hvor ikke blot Pengene men ogsaa Troen bliver sjeldent mellem Folk. Og ikke blot dette, men De, Hr. Hilarius, hvis Ønske det altid har været ogsaa paa anden Maade end som Bogbinder at kunne gavne deres Medmennesker, samt at hædre deres salig Kones Minde ved en eller anden ualmindelig god Gjerning, De, i hvis lykkelige Lod det er faldet at kunne gjøre det, De vil ved dette Foretagende tillige selv kunne tjene en ille ringe Sum, naar Bogen afhændes.“ Jeg var dybt rørt, og blev det endnu mere, da han oploftede Røsten og med oploftet Røst vedblev: jeg for min Deel begjerer Intet eller saa godt som Intet; i Betragtning af den forventede store Capital forlanger jeg blot 10 Rbd. strax og en Pøgel Bün til Middag om Son- og Helligdagene.

Saa er det da sleet, som den brave Seminarist og Candi-

datus i Philosophien raadede mig, blot jeg var den store Capital saa vis som han de 10 Rbd., hvilke jeg med Glæde betalte ham, saa meget mere som han gjorde mig opmærksom paa, at min Fortjeneste blev større derved, at det ikke var en Bog men flere Boger, jeg udgav, formodentlig af flere Forfattere. Min lærde Ven antager nemlig, at der maa have været et Broderskab, et Selskab, en Forening, hvis Caput eller Hovedsmand hin Literatus har været, som derfor har opbevaret Skrifterne. Selv har jeg derom ingen Mening.

At en Bogbinder vilde være Forfatter kunde kun vække billig Fortornelse i den literaire Verden og bidrage til, at man fastede Brag paa Bogen, men at en Bogbinder høester, til Trykken beforderer og udgiver en Bog, at han „ogsaa paa anden Maade end som Bogbinder søger at gavne sine Medmennesker,” vil den billigtænklede Læser ikke tage ilde op.

Og hermed være Bogen og Bogbinderen og Foretagendet ørbodigst anbefalede.

Christianshavn i Januar 1845.

Erhødigst

Hilarius Bogbinder.

“In vino veritas.”

En Grindring

efterfortalt

af

William Afham.

Solche Werke sind Spiegel: wenn ein Affe hinein guckt, kann kein Apostel heraus sehen
Lichtenberg.

Forerindring.

Hvilken skjon Shessel at tilberede sig en Hemmelighed, hvor forsorerist at nyde den, og dog hvor betenkligt stundom at have nydt den, hvor let, at den ikke bekommer Gen vel! Dersom nemlig Nogen troer, at en Hemmelighed er uden videre transportabel, at den kan tilhøre en Thændehaver, da feiler han, thi det gjelder her: fra den Spisende kommer Spisen; men dersom Nogen troer, at man ved Nydelsen kun paadrager sig den Vanskelighed ikke at forraade den, da feiler han ogsaa, thi man forskylder jo tillige det Ansvar ikke at glemme den. Dog er det end modbydeligere at erindre halvt og forvandle sin Sjel til et Transit-Oplag for havareret Gods. I Forhold til Andre være da Glemselet Sillegardin, der drages for, Grindringen den vestalske Tomfru, som gaaer ind bag Gardinet; bag Gardinet er Glemselen atter, hvis det ikke er en ret Grindring, thi da er Glemselen udelukket.

Grindringen maa ikke blot være noigtig, den maa ogsaa være lykkelig; Grindringens Afpropning maa have gjemt det Oplevedes Duft inden den forsegles. Som Druen ikke lader sig perse til enhver Tid, som Beierliget i Persningens Tid har stor Indflydelse paa Vinen, saaledes lader det Oplevede sig heller ei erindre eller inderindres til enhver Tid, eller under enhver Omgivelse.

At erindre er ingenlunde identisk med at huske. Man kan saaledes godt huske en Begivenhed til Punkt og Prætte uden derfor at erindre den. Hukommelsen er kun en forsvindende Betingelse. Ved Hukommelsen stiller det Oplevede sig frem for

at modtage Grindringens Indvielse. Forskjellen skønnes allerede i Menneskealdernes Forskjellighed. Oldingen taber Hukommelsen, der overhovedet er den Evne, som tabes først. Dog har Oldingen noget Digterisk, han er i Folkesoresætningen prophetisk, gudbeaandet. Men Grindringen er jo ogsaa hans bedste Kraft, hans Trost, der troster ham med det poetiske Fjernsyn. Barndommen har omvendt i hoi Grad Hukommelse og Nemme, slet ikke Grindring. Istedensfor at sige: Alderdommen glemmer ikke hvad Ungdommen nemmer, kunde man maaftee sige: hvad Barnet husker, erindrer Oldingen. Oldingens Brille slipes til at see nærvæd med. Maar Ungdommen bruger Briller er Glæsset til at see paa Afstand, thi den mangler Grindringens Kraft, hvilken er: at hjerne, at bringe paa Afstand. Imidlertid er Alderdommens lykkelige Grindring ligesom Barnets lykkelige Nemme Naturens Maadegave, der med Forkærighed omfatter de twende mest hjælpeløse og dog i en vis Forstand lykkeligste Afsnit af Livet. Men dersor er ogsaa Grindringen saavelsom Hukommelsen stundom kun Thændehaver af Tilfældigheder.

Skjønt Forskjellen mellem Hukommelse og Grindring er stor, forverles de ofte. I Menneskelivet giver denne Forvegning Lejlighed til at studere Individets Dybde. Grindringen er nemlig Idealiteten, men som saadan ganske anderledes anstrængende og ansvarlig end den lige gyldige Hukommelse. Grindringen vil hævde et Menneske den evige Continuitet i Livet og sikre ham, at hans jordiske Tilværelse bliver uno tenore, eet Aandedrag, og udsigeligt i Eet. Dersor frabeder den sig, at Tungen skal nød-sages til atter og atter at slae Sladder for at estergjøre Livs-Indholdets Sladder. Dette er Betingelsen for Menneskets Udværdighed, at Livet er une tenore. Besynderligt nok er, saavidt jeg veed, Jacobi den Eneste, hos hvem man finder Uttringer om det Forsørdelige i at tænke sig selv udødelig. Det var ham stundom, som skulde Udværdighedens Tanke, hvis han havtholdt den lidt længer i det enkelte Dieblit, forvirre ham Forstanden. Et Grunden den, at Jacobi var nervesvag? En stærk Mand, der har saet haard Hnd i Haanden alene ved at slae

i Prædikestolen eller Kathedret, hver Gang han beviiste Udvædeligheden, føler ingen saadan Forfærdelse, og dog forstaaer han sig jo paa Udvædeligheden, thi at have haard Hud bethyder paa Latin at forstaae sig paa Noget tilgavns. Saasnart man imidlertid forvexler Hukommelse og Erindring, bliver Tanken ikke saa forfærdelig. For det Første fordi man er modig, mandhaftig og robust, og for det Andet fordi man slet ikke tænker Tanken. Der er saa vist mangen Mand, som har skrevet Erindringer af sit Liv, hvori der ikke var Spor af Erindring, og dog vare jo Erindringerne hans Udbytte for Evigheden. I Erindringen trækker Mennesket paa det Evige. Det Evige er humant nok til at honore enhver Fordring og ansee Enhver for vederhæftig. Men det Evige kan ikke for, at et Menneske gjør sig selv til Nar — og husker istedenfor at erindre og som en Følge deraf glemmer istedenfor at erindre, thi hvad der huskes det glemmes ogsaa. Men Hukommelsen gjør igjen Livet ugeneret. Ugeneret gjennemgaaer man de latterligste Metamorphoser; selv i fremrykkede Aar leger man endnu Blindebuks, spiller endnu i Livets Lotteri og kan endnu blive til hvad det skal være, uagtet man har været utrolig mange Ting. Derpaa dør man — og saa bliver man udvædelig. Og skulle man dog ikke ogsaa netop ved at have levet saaledes have sikret sig rigelig Nok at erindre en heel Evighed? Ja, hvis Erindringens Hovedbog ikke var andet end en Kladde, hvori man smører det Første det Bedste ind. Men Erindringens Bogholderi er besynderligt. Man kunde sætte nogle saadanne Stykker frem til Opgave — dog ikke i Selskabsregning. En Mand taler Dag ud og Dag ind paa Generalforsamlinger og bestandigt om hvad Tiden fordrer, dog ikke eatonisk-hjedsmælig ved Gjen>tagelsen, men bestandig interessant og pitant følger han med Dieblifiket og figer aldrig det Samme, item i Selskab krever han sig og udmaaler sit Beltalenheds Forraad snart med Strygsnart med Top-Maal, bestandigt hilset med Haandklap, eengang om Ugen idetmindste er der Noget at læse om ham i Bladet, endog om Matten gavner han, sinrone nemlig, ved selv i Sovne at tale om Tidens Fordring som om han var paa Generalfor-

jamling; en anden Mand tier før han taler, og bringer det saa vidt, at han slet ikke kommer til at tale: de leve lige længe, her spørges om Facit: hvo har mest at erindre? En Mand forsøger een Tanke, een eneste, alene befestiget med den; en anden er Førfatter i syv Bidenskaber og „afbrydes i sin betydningssfulde Virkdomhed (det er en Journalist, som taler) just som han vilde omstabe Veterinair-Bidenskaben“: de leve lige længe, her spørges om Facit: hvo har mest at erindre?

Egentlig kan man kun erindre det Væsentlige, thi Oldingens Grindren er, som sagt, underlagt Tilfældighed; om Analogierne til hans Grindren gjelder det Samme. Det Væsentlige betinges ikke blot ved sig selv, men ogsaa ved sit Forhold til den Paa-gjeldende. Den, der har brudt med Ideen, kan ikke handle væsentlig, kan intet Væsentligt foretage sig; det skulde da være at angre, der er den eneste ny Idealitet. Alt, hvad han ellers gør, er uwæsentligt, trods de ydre Kjendetegn. At tage sig en Kone er jo noget Væsentligt; men Den, som engang har jadsket i Elskov, han kan gjerne slaae sig for Panden og for Hjertet og paa Ra-af Luther Alvor og Hoitidelighed; det bliver dog Fjas. Om hans Egteskab angik et heelt Folk, og der blev ringet med Klokkerne, og Paven holdt Vielsen, det er dog ikke for ham noget Væsentligt, men væsentligen Fjas. Den ydre Larmen gør slet Intet fra eller til, saa lidet som Fanfaren og at der præsenteres Gevær gør Tallotteriets Trækning til en væsentlig Handling for den Dreng, som trækker Lodderne. For at der skal handles væsentligen kommer det ikke væsentligen an paa, at der slaaes paa Tromme. — Men det Grindrede kan man heller ei glemme. Det Grindrede er ikke, som det Huskede er ligegyldigt mod Hukommelsen, ligegyldigt mod Grindringen. Det Grindrede kan man læste bort, det vender tilbage ligesom Thors Hammer, og ikke blot saaledes, men det har en Længsel efter Grindringen som en Due, ja som den Due, der hvor ofte den end sælges til Andre aldrig kan blive en Andens Eiendom, fordi den bestandigt flyver hjem. Men saa har ogsaa Grindringen selv udrueget det Grindrede, og denne Augen er stjukt og forborgen, lønlig og dersor nfrænket.

af nogen prøfan Videns: saaledes vil Fuglen ikke ruge over sit Eg, naar nogen Fremmed har berort det.

Hukommelsen er umiddelbar og kommes umiddelbart tilhjælp, Erindringen kun refleteret. Derfor er det en Kunst at erindre. I Modsetning til at huske ønsker jeg med Themistocles at kunne glemme; men at erindre og at glemme ere ikke Modsetninger. Erindringens Kunst er ikke let, fordi den i Tilberedelsens Dieblik kan blive forskellig, medens Hukommelsen kun har Fluetsationen mellem at huske rigtigt og at huske galt. Hvad er saaledes Hjemvee? Det er noget Husket, som erindres. Simpelt frembringes Hjemvee derved, at man er borte. Kunsten vilde være, skjønt man er hjemme, at kunne føle Hjemvee. Dertil førdres Færdighed i Illusion. At leve hen i en Illusion, hvori det bestandigt dæmrer, aldrig dages, at refletere sig ud af al Illusion er ikke saa vanskeligt, som at refletere sig til Illusion, saamt at kunne lade den virke paa sig med al Illusionens Magt, uagtet man er Bidende. At trysle det Forbigangne til sig er ikke saa vanskeligt, som at trysle det Nærmeste fra sig for Erindringen. Dette er egentlig Erindringens Kunst og Reflexionen i anden Potens.

For at tilveiebringe sig en Erindring hører der Kjendskab til Stemninger, Situationers, Omgivelsers Modsetninger. En erotisk Situation, hvori Pointen var Landlivets hyggelige Af-sideshed, lader sig stundom bedst erindre og inderindre i et Theater, hvor Omgivelsen og Varmen twinger Modsetningen frem. Altid er dog den ligefremme Modsetning ikke den lykkelige. Hvis det ikke var uskjønt at bruge et Menneske som Middel, var det maaske stundom den lykkelige Modsetning for at erindre et erotisk Forhold at skaffe sig en ny Kjærlighedshistorie blot for at erindre. — Modsetningen kan være yderst refleteret. Yderspidsen af Reflexions-Forholdet mellem Hukommelse og Erindring er at bruge Hukommelsen mod Erindringen. Tvende Mennesker kunne af den modsatte Grund ikke ville see et Sted igjen, der minder om en Begivenhed. Den Enne aner slet ikke, at der er Noget til, som hedder Erindring, men frygter blot

Hukommelsen. Ude af Sinende af Sind tænker han, naar han blot ikke seer, saa har han glemt. Den Aanden vil netop erindre, dersor vil han ikke see. Kun mod de ubehagelige Grindringer bruger han Hukommelsen. Den, der forstaaer sig paa Grindringen, men ikke forstaaer dette, har vel Idealiteten, men mangler Forsarenhed i at bruge consilia evangelica adversus casus conscientiae. Han vil vel endog ansee Raadet for et Paradox, og være sky for at udholde den første Smerte, der dog altid er at foretrække ligesom det første Tab. Naar Hukommelsen after og after opfriskes beriger den Sjelen med en Massé Details, som adspreder Grindringen. Angeren er saaledes en Grindren af Skyld. Reent psychologist seet tror jeg virkelig, at Politiet er Forbryderen behjælpelig i ikke at komme til at angre. Ved den idelige Optegnen og Repeteren af hans Levnetslob faaer Forbryderen en saadan Hukommelses-Ferdighed i at opramse sit Liv, at Grindringens Idealitet fjordrives. Der hører stor Idealitet til virkligt at angre og især til at angre strax; thi Naturen kan ogsaa hjælpe et Menneske, og den sildige Anger, der i Henseende til at huske er ubetydelig, er ofte den tungeste og dybeste. — Betingelsen for at Productivitet er det at kunne erindre. Vil man ikke mere være produktiv, behover man blot at huske det Samme, man erindrende vilde producere, og Productiviteten er gjort umulig, ellers den vil blive En saa økkel, at man opgiver den jo før jo hellere.

Grindringens Fælledsstab eksisterer egentlig ikke. En Art quasi-Fælledsstab er en Modsatnings-Form, som den Grindrende bruger for sit eget Vedkommende. Det frister stundom Grindringen bedst frem, at man lader som betroede man sig til en Aanden, blot for bagved denne Fortrolighed at gjemme en ny Reflexion, hvori Grindringen bliver til for En selv. Med Hensyn til Hukommelsen kan man godt slaae sig sammen til gjensidig Assitance. I denne Henseende ere Festmaaltider og Geburtsdags-Glæder, Esløvsplanter og dyrebare Mindeesser hensigtsmæssige ligesom at lægge Krolle i en Bog for at huske, hvor man slap, og ved Hjælp af Krollerne at kunne være siller

paa at have læst hele Bogen igjennem. Grindringens Perje derimod maa Enhver træde alene. Æ og før sig ligger deri langt fra nogen Forbandelse. Forsaavidt man altid er ene om en Grindring, er enhver Grindring en Hemmelighed. Selv om Flere ere interesserede i hvad der er den Grindrende Grindringens Gjenstand, han er dog ene om sin Grindring, den tilsyneladende Offentlighed er blot illusorisk.

Det her Fremsatte er mig selv til Grindring om Tanker og Tankesysler, der mange Gange og paa mange Maader have beskæftiget min Sjel. Anledningen til at de henfæstedes er, at jeg nu føler mig stemt til at ville indfrie en oplevet Begivenhed for Grindringen, til at ville optegne, hvad der allerede i nogen Tid har ligget færdigt husket og partielt ogsaa erindret. Det jeg har at huske er i Omfang lidet, Hukommelsens Arbeide forsaavidt let; derimod har jeg havt Vankelighed ved ret at faae det ud for Grindringen, netop fordi det for mig er blevet noget ganske Andet end for Dhrr. Deeltagere, der formodentlig vilde smile ved at see en saadan Ubetydelighed tillagt noget som helst Værd, et kaadt Indfald, en fortvivlet Idee, som de selv vilde kalde det. Ja hvor lidet Hukommelsen her har for mig at betyde, seer jeg deraf, at det stundom er mig, som havde jeg slet ikke oplevet det, men selv digtet det.

Bel veed jeg, at jeg ikke saa snart skal glemme hønt Gjestebud, hvori jeg blev deltagende uden at være Deeltager; men desnagtet kan jeg nu ikke beslutte mig til at slippe det, uden at have sikret mig et omhyggeligt *απομνημονευμα* af hvad der for mig virkelig var memorabile. — Grindringens erotiske Forstaelse har jeg søgt at begünstige, derimod har jeg Intet gjort for Hukommelsen. Grindringens Situation er dannet ved Modsætningen, og allerede i nogen Tid har jeg søgt at flette mig det Grindrede ind i Omgivelsens Modsætning. Den pragtfuldt oplyste Spisesal, hvor Gjestebudet holdtes, Lysreflexionens berusende Straalehav frembragte en phantastisk Virkning. Forsaavidt ønsker Grindringen en Modsjætning, der ikke er phantastisk. Det Exalterede i Deeltagernes Stemning, Festlighedens Larmen,

Champagnens slummende Lyft erindres bedst i en stille, affides Glemthed. Aandens Uppighed, som den svulmede i de Talendes Stemning, erindres bedst i fredsom Trughed. Ethvert Forsøg paa umiddelbart at komme Erindringen til Hjælp vilde kun være forseilet og stræsse mig med Esterabelsens Usymag. — Saa har jeg da valgt Omgivelsen beregnet paa Modsetningen. Jeg har søgt Stovens Ensomhed, men ikke paa en Tid, hvor den selv er phantastisk. Mattens Stilhed vilde saaledes ikke have været begunstigende, fordi den ogsaa er i det Phantastiske Potens. Jeg har søgt Naturens Fred netop en Tid, da den selv er mindst bevæget. Dersor har jeg valgt Estermiddagens Belysning. Dorsaavidt det Phantastiske her er tilhede er det kun sjænt anet i Ejelen; derimod er Intet mildere og fredeligere og mere beroligende end Estermiddagens matte Glands. Og som en Eng, der atter vindes for Livet, helst søger denne sindrende Kvægelse, som en aandelig Anstrengel, der har lidt meget, helst søger denne Lise, saaledes har jeg af modsat Grund søgt den netop for at opnaae det Modsatte.

Der ligger i Grib-Skov et Sted, som kaldes Otteveis-krogen; kun Den finder det, som søger værdeligen, thi intet Kort angiver det. Navnet selv synes ogsaa at indeholde en Modsigelse, thi hvorledes kan et Sammenstod af otte Veie danne en Kro, hvorledes kan det Alsare og Besarne forliges med det Affides og Skulte? Og hvad den Ensomme flyer er jo nævnet blot efter et Sammenstod af 3 Veie: Trivialitet, hvor trivielt maa der da ikke være ved et Sammenstod af otte Veie? Og dog er det saaledes: der er virkelig otte Veie, men dog meget eensomt; affides, skjult, lønligt er man der ganske nær ved et Hegn, som hedder Ulhøles-Hegnet. Modsigelsen i Navnet gjor da Stedet blot mere eensomt, som Modsigelse altid gjor eensom. De otte Veie, den megen Ærdsel er kun en Mulighed, en Mulighed for Tanken, thi Ingen besører denne Vei uden et lille Ansekt, der hastier overfor lente festinans; Ingen besører den uden hin slygtige Rejsende, der idelig seer sig om, ikke efter Nogen, men for at undgaae Alle, hin slygtning, der selv i sit Skjulested

ikke fornemmer den Rejsendes Længsel efter Budskab fra Nogen, hvilken Flygtning, hvem kun den dødbringende Kugle indhenter, der vel forklarer, hvorfor Hjorten nu blev stille, men ikke hvorfor den var saa urolig; Ingen færdes paa denne Vej uden Vinden, om hvem det ikke vides, hvorfra den kommer eller hvor den farer hen. Selv Den, der lod sig bedrage af hvilken forføreriske Vinken, hvormed Indesluttetheden hist inde fanger efter Vandringsmanden, selv Den, der fulgte den snevre Fodsti, som frister ind i Skovens Indelukke: selv han er ikke der saa ensom, som man er det ved de otte Veie, paa hvilke Ingen reiser. Otte Veie og ingen Rejsende! Det er jo som var Verden uddød, og den Efterlevende bragt i den Forlegenhed, at der var Ingen til at begrave ham; eller som var det hele Folkesærd vandret ud ad de otte Veie og havde glemt Een! — Er det sandt, hvad Digteren siger: bene vixit qui bene latuit, saa har jeg levet vel, thi min Krog var godt valgt. Vist er det ogsaa, at Verden og Alt hvad som derudi befindes aldrig tager sig bedre ud, end naar det sees fra en Krog, og man maa liste sig til at see; vist er det ogsaa, at Alt hvad der er hørt i Verden og skal høres, lyder lisfligst og mest fortryllende hørt fra en Krog, naar man maa liste sig til at høre. Saa har jeg da øftere søgt ud til min Afskrog. Jeg kendte den før, længe før, nu har jeg lært ikke at behove Matten før at finde Stilhed, thi her er altid stille, altid skjont, men skønnest synes det mig nu, naar Hoftholen holder Mid-aften og Himlen blaaner smægtende; naar Skabningen aander efter Heden, naar Kolingen giver sig løs, og Engens Blad zitterer velystigt medens Stoven visster; naar Solen tænker paa Astenen for at svale sig i Havet, naar Jorden skifffer sig til Hvile og tænker paa Taksigelsen, naar de før Afskeden forstaae hinanden i den ømme Sammensmelten, der mørner Stoven og gjør Engen grønnere.

O venlige Aand, Du, som beboer disse Steder, hav Tak, at Du altid fredede om min Stilhed, hav Tak for hine Timer tilbragte med Grindringens Syssel, hav Tak for dit Skjulested, som jeg kalder mit! Da voxer Stilheden som Skyggen, som Taus-

heden vojer: en besværgende Trylleformel! Hvad er dog beruhende som Stilhed! Thi hvor hurtigt end Draneren bringer Vægeret til Læben, ikke vojer hans Veruselje hurtigt som Stilhedens, der vojer med hvert Secund! Og hvad er det beruhende Vægers Indhold kun en Draabe i Sammenligning med Taushedens uendelige Hav, hvorfæ jeg drifker! Og hvad er al Vinens Syden kun et stakket Bedrag mod Taushedens Selvkog, der synder sterkere og sterkere! Men hvad er ogsaa hurtigt forsvundet som denne Svælgen — blot der tales! Og hvad er modbydeligt som Tilstanden, naar man pludseligt rives ud deraf — værre end Dranerens Opvaagnen, naar man i Tausheden har glemt Mælet, undselig ved Ordets Lyden, stammende som Den, hvis Tungebaand ikke blev løst, svækket som en overrasket Qvinde, for afmægtig i Dieblitket til at kunne bedrage med Sproget! Tak da, Du vensige Aand, at Du holdt Overraskelsen og Afbrydelsen borte, thi den Forstyrrendes Undskyldning gavner kun lidet. — Hvor ofte har jeg ikke betænkt dette! I Menneskevrimlen bliver man ikke skyldig, naar man er uskyldig; men den eensomme Stilhed er hellig, dersor bliver Alt skyldigt hvad der forstyrrer den, og Taushedens kyndige Omgængelse, naar den krænkes, taaler ingen Undskyldning eller hjælpes ved den, saa lidet som Blusærdigheden ved Forklaringer. Hvor har det smertet, naar det er hændt mig selv, og man staaer der med en nagede Smerte i Sjelen, bestemmet ved sin Brode: at have forstyrret den Eansomme! Forgiveves vil Angeren udgrunde hvad det er: denne Styld er undsigelig ligesom Tausheden. Kun Den, der uværdigt sogte Eansomheden, kan ham kan Overraskelsen gavne, som hvis et elskende Par end ikke der har Kraft til at danne en Situation. Et dette Tilfældet, da kan man tjene Eros og de Elskende gaadefuld, som Stylden bliver det: at de stille Hovederne tættere sammen af Brode mod Forstyrren, hvem de dog skyldte at de gjore det. Men er det to Elskende, der værdigen soge Eansomhed, hvor tungt da at overrasle, hvor kunde man ille forbande sig selv som hvert det Dyr var forbundet, der nærmeste

sig Sinai! Hvo føler ikke dette, hvo kunde, naar han seer, skjøndt endnu useet, ikke ønske at være som en Fugl, der ghnger sig vellystigt over de Elskendes Hoved, at være som en Fugl, hvis Skrig er varslende for Elskov, at være som en Fugl, der smitter mellem Bjækene, forførerst at see paa, at være som den Natur-Gensomhed, der frister Eros, som den Gjenlyd, der bekræfter, at man er affides, som den fjerne Larmen, der borger for, at de Øvrige tage bort og lade de Elskende tilbage! Og dette sidste Ønske er vel det bedste, thi da bliver man eensom, naar man hører de Andre forsvinde. Den næst eensomme Situation i Don Juan er Berlines; hun er ikke alene, nei hun bliver ene; man hører Chorets Forsvinden, og ud af denne Larms fjerne Hendøen bliver Gensomheden hørlig og bliver Gensomheden til: J otte Veie, J førte lun bort fra mig alle Mennesker, og bragte mig blot mine egne Tanker tilbage.

Saa vær da hilset nu til Afjæld, Du deilige Skov; vær hilset, Du miskendte Eftermiddagens Time, der Du Intet tillyver Dig, ikke som Morgenstunden, ikke som Aftenen, ikke som Natten vil betyde Noget, men uden Fordring ydmigt nøies med at være Dig selv, nøies med Din landlige Smilen! Som Grindringens Arbeide altid er velsignet, saa har det ogsaa denne Velsignelse, at det selv bliver en ny Grindring, der efter fængsler; thi Den, der een Gang forstod hvad Grindring er, han er fangen for alle Evigheder og fanges i den samme; og Den, der eier een Grindring, er rigere end om han besad hele Verden; og ikke blot den Fødende, men fremfor Alt den Grindrende er i velsignede Omstændigheder.

Det var en af de sidste Dage i Juli Maaned om Aftenen henved kl. 10, at Deeltagerne samlede sig til højt Gjæstebud. Datum og Årstat har jeg glemt; Sålt interesserer da ogsaa kun Hukommelsen, ikke Grindringen. Stemning og hvad der sorterer under Stemning er alene Grindringens Gjenstand; og som den ødle Viin vinder ved at passere Linien, fordi Vandpartitlerne fordampe, saaledes vinder Grindringen ogsaa ved at tage Hukommelsens Vandpartitler: dog bliver Grindringen ligesaa lidet derved en Indbildung som den ødle Viin bliver det. — Deeltagerne var frem: Johannes med Tilsnavn Føreren, Victor Eremita, Constantin Constantius og endnu Twende, hvis Navn jeg just ikke har glemt, hvad der var temmeligt ligegyldigt, men hvis Navn jeg ikke sit at vide. Det var som havde disse Twende intet proprium; thi de nævnedes bestandigt kom ved et Epitheton. Den Enke blev kaldet: det unge Menneske. Han var vel heller ei mere end nogle og tvve Alar, slank og suunt bygger, meget mørkladen. Udtrykket i hans Ansigt var tønksomt, men mere end dette behagede hans Mine, der elskelig og indtagende udprægede en Ejede-Deenhed, der harmonerede gansle med hans hele Stikkelses næsten quindelige vegetative Blodhed og Gjennemsigthed. Men denne ydre Skønhed glemte man dog igjen over det næste Indtrykt, eller man beholdt det kun in mente medens man betragtede en Yngling, der kun dannet, eller for at bruge et endnu zartere Udrykt, opdægget ved Tanten, næret ved sin Ejels eget Indhold, Intet havde haft med Verden at slasse, hverken var bleven valgt og opslammet eller uroliget og forsurret. Lig en Sovnænger havde han Loven for sin Optræden i sig selv, og hans elskelige velvillige Mine angif Angen, men asspeiledt kom Ejelens Grundstemning. Den Anden kaldte

de Modehandleren, hvilket var hans borgelige Stilling. Af ham var det en Umuelighed at faae et heelt Indtryk. Han var nædt efter den allernøjeste Mode, krokket og parfumeret, duftende af eau de Cologne. Hans Opræden var i eet Dieblik ikke uden Aplomb, men i næste Dieblik antog hans Gang en vis dandsende Festlighed, en vis Svæven, som hans Førslighed dog indtil videre satte en Grændse for. Selv naar han var mest ondstabsfuld i sin Tale, havde hans Stemme bestandigt noget af den Boutique-Behagelighed, den Galanteri-Sødliged, som vist var ham selv yderst modbydelig, og kun tilfredsstillede hans Trods. Maar jeg nu tænker paa ham, forstaer jeg ham vel bedre, end da jeg faae ham træde ud af Vognen og uvilkaarligt kom til at lee. Imidlertid er der dog Modsigelse tilbage. Han har forgjort eller forhexet sig selv, ved sin Billies Trolddom tryslet sig ind i en næsten sjantet Skikkelse, men har ikke ganske tilfredsstillet sig selv deri, hvorfor Reflexionen af og til titter frem.

Maar jeg nu tænker derpaa, forekommer det mig næsten absurd, at fem saadanne Mennesker faae et Gjestebud arrangeret. Der var da formodentlig heller aldrig blevet noget af, havde ikke Constantin Constantius været med. Hos en Conditor, hvor de stundom traf hinanden i et affides Børrelse, havde Sagen engang været bragt paa Bane imellem dem, men var falden aldeles igjennem, da Spørgsmaalet blev, hvo der skulde staae i Spidsen. Det unge Menneske erklaeredes usikket, Modehandleren havde ikke Tid. Victor Cremita undskyldte sig vel ikke med, at han havde taget sig en Husten eller kjøbt sig et Par Øyne, han skulde prove; men om han end her vilde gjøre en Undtagelse og komme, saa vilde han dog frabede sig den Höflichkeit at staae i Spidsen, „og talte herved til itide“. Dette fandt Johannes var et godt Ord paa rette Sted, thi efter hans Begreb var der kun een, der formaade at anrette et Gjestebud, det var den Dug, der breder sig og sætter Alt frem, blot man siger: bred Dig. En ung Pige var det ikke altid rigtigt at nyde i Hast, et Gjestebud kunde han ikke vente paa, og var i Almiindelighed kjed af det længe forud. Dog, skulde der gjøres Alvor af dette, fordrede

han een Vetingelse, at det blev indrettet paa ans einmal einzunehmen. Deri vare Alle enige. Den hele Omgivelse slulde dannes fra mi, og Alt tilintetgjores, ja forend man stod op fra Bordet maatte man endogcaa gjerne fornemme Tilberedelserne til Tilintetgjorelsen. Intet maatte blive tilbage, end ikke saa meget, sagde Modehandleren, som der bliver af en Kjole, naar den syes om til en Hat; Intet, sagde Johannes, thi Intet er ubehageligere end et Affections-Styke, og Intet modbydeligere end at vide, at der et eller andet Sted er en Omgivelse, der paa en umiddelbar og næsviis Maade vil være en Virkelighed. Som nu saaledes Samtalen var bleven levende, reiste Victor Eremita sig pludseligen op, stiller sig ud paa Gulvet, vinler med Haanden som Den, der besaler, holder Armen udrakt som Den, der løfter en Pokal, og som svingede han et Bæger siger han: Med dette Bæger, hvis Dust allerede bedaarer min Sands, hvis kælige Hede allerede opflammer mit Blod, hilser jeg Eder, kjære Drittebrødre, og byder Eder Velkommen; med det samme Bæger ønsler jeg Eder Velbekomme, forvisset om, at Enhver er tilstrækkelig mættet blot af Talen om Gjestebudet, thi vor Herre mætter Maven for Diet, men Phantasien gjor det ombendt. Derpaa satte han Haanden i Lommen, tog et Cigarsöderal frem, udtag en Cigar og begyndte at ryge. Da Const. Constantius protesterede mod hans Magtfuldkommenhed til saaledes at forvandle det projecterede Gjestebud til et illusorisk Livsfragment, erklærede Victor, at han slet ikke troede det lod sig realisere, og i ethvert Fald var der begaaet en Feil ved, at det forud var blevet Gjenstand for Omtale. Hvad der skal være godt maa være strax; thi „strax“ er den guddommeligste af alle Kategorier og fortjener at hædres som i Romersproget: ex templo, fordi den er det Guddommeliges Udgangspunkt i Livet, saa hvad der ikke steer strax er af det Onde. Dog havde han ikke Lyft til at disputere derom; vilde de Andre tale og handle anderledes, slulde han ikke sige et Ord, vilde de, at han yderligere slulde undville sig, maatte det tillades ham at perorere, thi at foranledige en Discussion ansaae han ikke for livsaligt.

Dette skete ogsaa, og da de Andre opfordrede ham til at gjøre det strax, talede han saaledes. Et Gjestebud er i og for sig selv en vanskelig Sag, thi om det end er arrangeret med al mulig Smag og med Talent, saa hører der dog endnu Noget til — Lykke nemlig. Jeg mener herved ikke, hvad en bekymret Madmoder nærmest kunde tænke paa, men noget Andet, som Ingen absolut kan sikre sig: et lykkeligt Sammenspil af Stemning og af Gjestebudets Smaaomstændigheder, huin fine øetheiske Strengeleeg, huin inderlige Musik, man ikke forud kan bestille hos nogen Stadsmusicant. See derfor er det voveligt at begynde, thi slaaer dette feil, maaske endog strax fra Begyndelsen af, saa kan man i eet Gjestebud sætte saaledes af i Henseende til Stemning, at man i lang Tid ikke indhenter det. Kun Vane og Tankeløshed er Fader og Faddere til de fleste Gjestebud, og Manglen paa Kritik Skjeld i, at man ikke opdager Ideeløsheden. For det Første burde der aldrig være Qvinder tilstede ved et Gjestebud. In parentesi sagt bruger jeg det Ord: Qvinde, fordi jeg aldrig har hndet det Ord: Damer, og nu siden Grundtvig i sin grundtvigiske Brage-Snak grundtvigst har bringt dette Ord, saa — dog dette vedkommer ikke denne Sag. Kun i græst Stiil kan Qvinder bruges som et Chor af Dandserinder. Da det væsentligen ved et Gjestebud kommer an paa, at der spises og drikkes, bør Qvinden ikke være med; thi hun kan ikke gjøre Fyldest, og kan hun gjøre det, er det høist uskjønt. Saasuart der er en Qvinde tilstede, bør det at der spises og drikkes nedhættet til en Ubethdelighed. At der spises og drikkes maa i det Høieste være som en lille quindelig Syssel, at man har Noget at bruge Hænderne til. Især paa Landet kan et saadant lille Maaltid, der endogsaa helst maa henlægges til andre end de afgjørende Spisetider, være høerst hndigt, og hvis det er det, skyldes det altid det andet Kjon. At lade, som Engelskmanden gjør, det andet Kjon træde af, naar den egentlige Driften begynder, er hverken det Ene eller det Andet, thi ethvert Anlæg bør være et Hele, og blot den Maade jeg sætter mig tilbords og tager Kniv og Gaffel staaer i Forhold til det Totale. Saaledes er og et politisk

Gjæstebud en uskjøn Twethdighed. Gjæstebudets Elementer vil man ned sætte til en Ubethdighed, og Talerne vil man igjen maa ille have Bethydning af at de ere holdte inter pocula. Saavidt ere vi vel enige og vort Tal er, hvis der blev noget af vort Gjæstebud, ogsaa rigtigt valgt, efter hin slønne Regel: ikke over Måsernes, ikke under Gratiernes. Jeg fordrer nu den rigeste Overslodighed af Alt, hvad der lader sig tænke. Om det end ille Alt er tilstede, maa Muligheden deraf være strax ved Haanden, ja svæve friflende over Bordet, endnu mere forsørerist end Synet. At gjøre Gjæstebud paa Svovlstiller eller ligesom Hollænderen paa et Stykke Sulker, hvoraf alle skulle, frabedes. Min Fordring derimod er vanskelig at tilfredsstille, thi Maaltidet selv maa være beregnet paa at vælle og incitere hin unævnelige Higen, hvilken ethvert værdigt Medlem bringer med sig. Jeg fordrer, at Jordens Frugtbarthed er i vor Tjeneste, som spirede Alt i samme Rin naar Lysten begjærer det. Jeg fordrer en yppigere Overslod af Vin, end naar Mephistopheles blot behøver at bore i Bordet. Jeg fordrer en Velysning, mere vellystig end Troldenes, naar de hæve Bjerget paa Soiler og daudse i et Ruehav. Jeg fordrer, hvad der mest ophidser Sandsen, jeg fordrer hin Bellugtens lislige Bederqvægelse, herligere end den findes i Tusind og een Nat. Jeg fordrer en Kvalighed, der vellystigt opslammer Begjerligheden, og svuler over den tilfredsstillede Begjerlighed. Jeg fordrer et Springvands uständede Opmuntring. Kunde Mæceenas ikke sove uden at høre et Springvands Pladsken, saa kan jeg ille spise uden det. Misjorstaae mig ille, jeg kan spise tor Fis til uden det, men jeg kan ille spise ved et Gjæstebud uden det, jeg kan driske Vand uden det, men jeg kan ille driske Vin ved et Gjæstebud uden det. Jeg fordrer et Tjenerstab, udvalgt og skjont, som sad jeg ved Undernes Bord, jeg fordrer Tasselmusik, stærk og dæmpet, og jeg fordrer, at den hvert Dieblis skal være mig et Accompagnement; og hvad Eder angaaer, mine Venner, da gjor jeg utrolige Fordringer. See! paa Grund af alle disse Fordringer, hvilke ere lige saa mange Grunde imod, mener jeg, at et Gjæstebud er et pium desiderium,

og er jeg i denne Henseende saa langt fra at ville tale om en Gjentagelse, at jeg antager, det end ikke lader sig gjøre første Gang.

Den Eneste, der egentlig ikke havde deltaget i hin Sam-tale, ei heller i Gjestebudets Nederlag, var Constantin Constantins. Uden ham var det blevet ved Snakken. Han var kommen til et andet Resultat, og meente, at naar man tog de Andre med en Trumf, lod Ideen sig vel realisere. Der gik da nogen Tid hen, og baade Gjestebudet og Talen derom var glemt, indtil pludselig en Dag Deeltagerne modtoge et Indbydelseskort fra Constantin til et Gjestebud samme Aften. Selskabets Symbolum var af Constantin betegnet: *in vino veritas*, fordi der vel maatte tales, ikke blot samtales, men der maatte ikke tales uden *in vino*, og ingen Sandhed maatte der høres uden som den er *in vino*, naar Vinen er et Forsvar for Sandheden og Sandheden et Forsvar for Vinen. — Stedet var valgt i en Skovogn, et Par Mile fra Kjøbenhavn. Salen, hvori der skulde spises, var ny decoreret, og paa enhver Maade gjort ukjendelig; et mindre Værelse, der ved en Corridor skiltes fra Salen, var indrettet for et Orchester. Skodder og Forhæng vare anbragte for alle Winduer, og bag disse stode Winduerne aabne. Intimationen vilde Constantin skulde ligge i, at de kom hørende i Aftenstunden. Selv om man veed, at man hører til et Gjestebud, og Phantasien derfor et Øieblik forsøger sig i det Ýppige, saa er dog Natur-Dingivellsens Indtryk for mægtigt til, at det ikke skulde seire. At dette ikke skulde skee, var det Eneste, Constantin frygtede, thi som der ingen Magt er, der saaledes veed at forskjonne Alt, som Phantasien, saa er der heller ingen Magt, der saaledes kan forstyrre Alt, naar det slaaer feil for Gen, idet den skal berøre Virkeligheden. Men at høre i en Sommeraften giver ikke Phantasien Retningen imod det Ýppige, men lige den modsatte. Om man end ikke seer og hører det, danner Phantasien dog uvilkaarlig et Billede af Aftenens hjemlige Længsel, saa man seer Piger og Karle vandre hjem fra Markarbeidet, hører Høstvognens iljsomme Kaslen, fortalarer selv det fjerne Brøl fra

Engen som en Længsel. Saaledes frißer Sommeraftenen det Idylliske frem, qvæger selv et higende Sind med sin Veroligelse, bevæger selv den flyvende Phantasie til med autochtonisk Hjemvee at døvle ved Jorden, som det Sted man er kommen fra, lærer det umættelige Sind at noies med Lidet, stiller Gen tilfreds, thi i Aftenstunden staaer Tiden stille og Evigheden dvæler. — Saaledes ankom de i Aftenstunden: de Indbudne; thi Constantiu var tagen noget tidligere ud. Victor E., der laae paa Landet i Nørheden, kom ridende, de Andre hørende, og just som deres Vogn hørte til Siden, svingede en holsteenst Vogn ind ad Porten: et lyftigt Compagnie af fire Haandværkssvende, hvilke blev beværtede for dernæst i det afgjørende Dieblik at haves i Veredskab som et Nedrivningscorps: saaledes ere Brandfolkene af modsat Grund tilstede i Theatret før strax at slukke.

Saa længe man er Barn har man Phantasie nok til, om det var i en Time i det mørke Værelse at kunne holde sin Sjel paa Spidsen, paa Forventningens Spidse; naar man er Eldre virker Phantasien let til at gjøre Gen hjed af Juletræet, inden man faaer det at see.

Flydorene aabnedes; Virkningen af den straalende Belysning, Koligheden, der strømmede dem imøde, Bellugtens krydrede Bedaarelse, Unretningens Smagsnuldhed overvældede et Dieblik de Indtrædende, og da der i det samme fra Orkestret lod Toner af Ballet i Don Juan, forklaredes de Indtrædendes Skikkeler, og som af Erbødigheid for en usynlig Aland, der omgav dem, standssede de et Dieblik som Den, hvem Beundring har vakt og som er opstanden til Beundring.

Hvo need, hvad det lyttelige Dieblik er, hvo har sattet deis Bellyst og ikke fornuninet hin Angest, at der pludseligen skulde ske Noget, det Ubetydeligste, der dog er meget til at forstyrre Alt! Hvo har holdt Lampen i sin Haand og dog ikke solt Bellystens Besvimesse, fordi man blot behover at vuske! Hvo har holdt hvad der er Vinkende i sin Haand og ikke lært at have Haandledet smidigt til strax at slippe. — Saaledes stode de hos

hinanden. Kun Victor stod noget affondret, hensjunken i sig selv; en Ghysen gif ham gjennem Sjelen, han stælvede næsten; da samlede han sin Sjel og hilste Varslet med disse Ord: I skulde, festlige, forføreriske Toner, der rev mig ud af en stille Ungdoms Klosterlige Gensomhed, og bedrog mig med et Savn, som var det en Grindring, forfærdeligt, som hvis Elvira end ikke var blevet forført, men kun havde begjeret det! Udødelige Mozart, Dig, hvem jeg skylder Alt; dog Nei, endnu skylder jeg Dig ikke Alt. Men naar jeg er blevet en Olding, hvis jeg nogensinde bliver det, eller naar jeg er blevet 10 Aar ældre, hvis jeg nogensinde bliver det, eller naar jeg er blevet gammel, hvis jeg nogensinde bliver det, eller naar jeg skal dø, thi dette veed jeg dog, jeg skal, da vil jeg sige: udødelige Mozart, Dig, hvem jeg skylder Alt, da vil jeg lade den Beundring, der er min Sjels første og dens eneste, bryde freim af al sin Magt, lade den dræbe mig, hvad den dog ofte har villet. Da har jeg beslillet mit Huns, da har jeg betænkt min Elskede, da har jeg tilstaaet min Kjærlighed, da har jeg ganstæ sandet, at jeg skylder Dig Alt, da tilhører jeg Dig ikke mere, ikke Verden, men kun Dødens alvorlige Tauke! — Nu lød fra Orkestret hin Indbydelse, hvori Lysten jubler høiest, svinger sig himmelstormende over Elviras smertelige Taksigelse, og let apostropherende gjentog Johannes: viva la liberta; — et veritas sagde det unge Menneske, men fremfor Alt in vino afbrød Constantin dem, idet han selv tog Plads ved Bordet og opfordrede de Andre dertil.

Hvor let er det ikke at gjøre et Gjestebud, og dog har Constantin forsikret, at han aldrig mere vilde vove det! Hvor let er det ikke at beundre, og dog har Victor forsikret, at han aldrig vil give sin Beundring Ord, fordi et Nederlag er forfærdeligere, end at blive Invalid i Krigen! Hvor let er det ikke at begjere, naar man har en Ønskeqvist, og dog er det stundom forfærdeligere, end at omkomme af Mangel!

De toge Plads ved Bordet. I samme Dieblk var det lille Selskab midt ude paa Nydelsens uendelige Hav, som med et

eneste Sæt. Enhver havde al sin Tanke, al sin Begjering til Gjestebudet, havde gjort sin Sjel flot for Nydelsen, der tilbodes i Overflodighed, og hvori Sjelen flod over. Den ovede Kjøresvend kjendes paa, at han veed, at lade det sunsende Spand begynde med et eneste Sæt, og at holde dem ligelig sammen; den dannede Ganger er kjendelig paa, at den reiser sig absolut afgjorende i et eneste Spring: var en eller anden af Gjesterne maaskee ikke saaledes, saa var Constantin en god Vert.

Saa spiste de da. Snart havde Samtalen slettet sin skjonne Krands om Gjesterne, saa de sadde betraktsede; snart var Samtalen forelsket i Maden, snart i Vinen, snart i sig selv, snart var det som vilde den betyde Noget, snart igjen betydede den slet Intet. Snart villede Indsaldet sig ud, høint pragtsfulde, der kun blomstrer eengang, høint zarte, der lukker sig strax; da lod der et Udbrud af den Spisende: disse Trøsler ere superbe, nu et Tilraab af Verten: denne Chateau Margaux! Nu var Tassel-musikken bleven borte i Larmen, nu lod den atter. Snart stod Ejenerslabet stille som in paua i det afgjorende Dieblif, naar en ny Ret sattes frem eller en ny Vin bodes og nævntes ved Navn, snart blev der atter travlt. Nu indtraadte Taussheden et Secund, da gif atter Musikkens oplivende Aalande over Gjesterne. Nu kastede den Enkelte sig med en dristig Tanke i Spidsen for de Samtalende og de fulgte ham, næsten glemmende Maden, og Musikken lod bag ester som den lyder ester de Stormendes Jubel, snart hortes kun Glassenes Larm og Tallerknerues Klang, og Spisningens Gjerning stete taus, kun understøttet af Musikken, der festlig gif foran og atter kaldte Samtalen frem.
— Saaledes spiste de.

Hvor fattigt er dog ikke Sproget i Sammenligning med hin vel intetligende, men dog saa betydende Samlang af Lyd, i et Slag som ved et Gjestebud, hvilken end ikke den sceniske Fremstilling kan gjengive, og hvorsor Sproget kun har et Par Ord! Hvor er dog Sproget i Ønslets Tjeneste saa rigt i Sammenligning med, naar det beskriver Virkelighed.

Kun en enkelt Gang traadte Constantin ud af sin Allestedsnærværelse, i hvilken man egentlig ikke mærkede hans Nærværelse. Strax i Begyndelsen fik han dem til, „for at mindes hin genytlige Periode, da Mand og Kvinde sad sammen i Gjestebud“, at aphynge en af de gamle Drikkeviser, et Forslag, der frembragte en reen parodisk Virkning, hvorpaa det maaskee ogsaa var beregnet, og som nuer havde taget Overhaand, da Modehandleren vilde man skulde synde den: naar jeg engang skal i Brudejeng, falderi, faldera. Da et Par Retter vare spiste, foreslog Constantin, at Gjestebudet skulde ende med, at Enhver holdt en Tale, dog maatte man sikre sig, at Talerne ikke fik Lov at flagre altfor ubestemt om. Han gjorde da twende Betingelser. Først, at der ikke maatte tales før efter Maaltidet, og at Ingen maatte tale førend han havde drukket saameget, at han kunde mærke Vinens Magt, ellers at han var i den Tilstand, hvori man siger Meget, man ellers ikke gider sige, uden at derfor Talens og Tankens Sammenhæng bestandigt behøver at afbrydes af Hvilke. Enhver skulde derfor, for han talte, høitideligt erklære, at han var i denne Tilstand. Et bestemt Quantum Vin lod sig ikke nørnere, da Mættelss-Evnen kunde være forskjellig. Herimod protesterede Johannes. Han kunde aldrig blive beruset, og naar han var kommen til et vist Punkt, blev han mere og mere ødru, jo mere han draf. Victor Cremita var af den Menning, at den experimenterende Reflexion, at man skulde passe paa, at blive beruset, forhindrede En i at blive det. Skulde man blive beruset, maatte man blive det umiddelbart. Der samtaltes nu Aldskilligt om Vinens forskjellige Forhold til Bevidstheden, samt om, at det at have drukket megen Vin hos meget reflekterende Individier kunde ytre sig ikke ved nogen paafaldende impetus, men tvertimod ved en paafaldende hold Besindighed. Hvad Talerne Indhold angik, da foreslog Constantin, at der skulde tales om Elskov eller om Forholdet mellem Mand og Kvinde, dog maatte der ikke fortelles Kjærligheds historier, men vel maatte der gjerne ligge Historier til Grund for Opfattelsen.

Betingelserne bleve antagne. — Alle en Verts retsærdige

og billige Fordringer til Gjester blevе opfylde: de spiste, drak og drak og blevе drukne, som det hedder i det Hebraiske, o: de drak tappert.

Desserten blev fremsat. Havde Victor hidtil ikke faaet sin Fordring opfyldt, at høre et Vandspings Bladstæn, hvad han da heldigvis for ham havde glemt igjen siden hin Samtale, saa brusede nu Champagne i Overslød. Klotten slog 12; da påabød Constantin Tanshed, hissede det unge Menneske med et Bæger og disse Ord: quod felix sit faustumque, og bød ham at tale først.

Det unge Menneske reiste sig, erkærede, at han følte Vinens Magt, hvilket ogsaa var tildeels synligt; thi Blodet bantede stærkt i hans Tindinger, og hans Ydre var ikke saa sjont, som før Maaltidet. Han talede saaledes.

Dersom der er Sandhed i Digternes Ord, hjære Drillebrodre, da er jo ulykkelig Elskov den tungeste Smerte. Skulde det behøve noget Bevius, saa agter paa de Elskendes Tale. De sige, at den er Døden, den visse Dod; og troe det første Gang fjorten Dage; anden Gang sige de det er Døden, tredie Gang sige de det er Døden, og endeligen doe de engang — af ulykkelig Elskov; thi at de doe af Elskov, derom er ingen Twivl, og at Elskoven maa tage tre Gange for at tage Livet af dem, er lige som at Lægen maa tage tre Gange for at faae den jæste Kindtand dragen ud. Men er ulykkelig Elskov saaledes den visse Dod, hvor lykkelig er jeg da ikke, som aldrig har elsket, og forhaabentlig en driver det til at doe engang, og heldigvis ikke af ulykkelig Elskov? Men maaske er netop dette den største Ulykke; hvor ulykkelig maa jeg da ikke være? Elskovens Betydning maa formodentlig (thi jeg taler som den Blinde om Farverne) maa formodentlig være dens Salighed, og Udtrykket herfor er igjen, at Elskovens Ophør er den Elskendes Dod. Dette forstaaer jeg som et Tankeexperiment, der sætter Liv og Dod i Forhold til hinanden. Men skal Elskoven blot være et Tankeexperiment, saa ere jo de Elskende latterlige, som virkelig gaae hen og forelle

sig. Skal den derimod være noget Virkeligst, saa maa jo Virkeligheden bekræfte, hvad de Elskende sige om den. Men høres eller spores det nu i Virkeligheden, at dette skeer, om det end høres, at det siges. Allerede heri seer jeg een af de Modsigelser, hvori Elskov indviller et Menneske; thi om den er anderledes for de Indviede, veed jeg ikke, men mig forekommer den at indvile et Menneske i de besynderligste Modsigelser. Intet andet Forhold mellem Menneske og Menneske gjør Fordring paa den Idealitet, som Elskoven, og dog skjønnes den aldrig at have den. Allerede af den Grund frygter jeg Elskov, fordi jeg frygter den skulde have Magt til ogsaa at faae mig til at snakke hen i Lusten om en Salighed, jeg ikke fornram, og om en Smerte, jeg ikke fornram. Jeg siger det her, da jeg er buden at tale om Elskov, skjøndt uhyndig, jeg siger det her i en Omgivelse, der tiltaler mig som et græst Symposium; thi ellers ønsker jeg ikke at tale derom, ønsker ikke at forstyrre Nogen i hans Lykke, men noies med mine egne Tanker. Maaskee ere disse Tanker i de Indviedes Dine Kun Taabeligheder og Spindelvæv, maaskee er min Vanlundighed forklarlig af, at jeg aldrig har lært eller ønsker at lære af Nogen, hvorledes man kommer til at elsker, at jeg aldrig, fordi det var raskt, har udfordret en Qvinde med et Blit, men altid slaaet Diet ned, uden at ville hengive mig til et Indtryk, førend jeg har udgrundet, hvad den Magt har at bethyde, i hvis Vold jeg giver mig.

Her blev han afbrudt af Constantin, der foreholdt ham, at han, ved at tilstaae, at han aldrig havde haft nogen Kjærligheds historie, havde undslukket sig fra at kunne tale. Det unge Menneske erklærede, at han til enhver anden Tid skulde med Glæde esterkomme en Befaling, der paabød Taushed, da han ofte nok havde følt det kedsommelige i at tale, men her vilde han forsøgte sin Ret. Netop det, slet ingen Kjærlighedshistorie at have haft, var ogsaa en Kjærlighedshistorie, og Den, der kunde sige dette, var netop berettiget til at tale om Eros, fordi han i sin Tanke kunde siges at forholde sig til hele Kjønnet, og ikke til de Enkelte. Det bevilgedes ham at tale, og han vedblev.

Da min Verettigelse til at tale nu har været dragen i Twivl, saa har denne Twivl vel tjent til at frigate mig for Eders Latter, thi jeg veed vel, at som det blandt Bonderkarle ikke ansees for en ret Karl, der ikke har en Tobakspibe, saa ansees det blandt Mandfolk ikke for en ret Karl, der ikke er forsøgt i Elskov. Vil Nogen lee, da lee han, Tanken er og bliver mig Hovedsagen. Eller har maaske Elskov det Privilegium at være det Eneste, hvorover man ikke skal tænke forud, men først bag efter? Hvis saa er, hvad vilde da skee, dersom jeg, den Elskende, kom til bag efter at tænke paa, at det var bag efter? See! dersor vælger jeg forud at tænke over Elskov. Vel sige de Elskende ogsaa, at de have tænkt forud derover, men det er ikke saa. De forudsætte, at det at elsker hører et Menneske væsentlig til, men det er jo ikke at tænke over Elskov, men at forudsætte den, for at være betænkt paa at faae sig en Elsket.

Overalt hvor da min Reflexion vil gribte Elskoven, beholder jeg kun Modsigelsen. Stundom er det mig vel, som var der undgaaet mig Noget, men hvad dette er, kan jeg ikke sige, derimod kan min Reflexion aldrig her vise mig Modsigelsen. See, dersor er det min Betragtning af Eros, at den er den største Modsigelse, der lader sig tænke, og tillige comisst. Det Enne svarer til det Andre. Det Comiske ligger altid i Modsigelsens Kategori, hvad jeg ikke her kan udføre; men hvad jeg her vil vise, er, at Elskov er comisst. Jeg forstaaer da her ved Elskov Forhold mellem Mand og Kvinde, og tænker ikke paa Eros i græst Forstand, saaledes som den saa skjont er lovpriiset af Plato; men hos ham er der ogsaa saa langt fra at være Tale om at elsker Kvinder, at dette kun nævnes i Forbigaaende, og dette endog ansees for usuldkommen i Sammenligning med at elsker unge Mennester. Jeg figer, at Elskoven er comisst for Trediemand, mere figer jeg ikke. Om det er dersor, at Elskende altid hade Trediemand, veed jeg ikke; men dette veed jeg, at Reflexionen altid er Trediemand, og dersor kan jeg ikke elsker uden tillige i min Reflexion at være mig selv Trediemand. Dette kan da ikke synes Nogen besynderligt, da Enhver jo har twivlet om Alt, og jeg kun gjor et Forsøg

paa at twivle om Alt i Henseende til Elskov, men derimod synes det mig besynderligt, at man har twivlet om Alt og efter fundet Visshed, og dog aldrig ymter et Ord om Vansteligheder, der have bundet min Tanke, saa jeg stundom længselsfuld har ønsket Befrielse ved Dens Hjælp vel at mørke, der først har tænkt Vanstelighederne, og ikke faaet det indgivet i Søvne at twivle og at have twivlet om Alt, og efter siger jeg, faaet det indgivet i Søvne, at forklare og at have forklaret Alt. Saa sjænker mig da Eders Opmerksamhed, hjære Driftebrødre, og hvis I selv ere Elskende, da afbryder mig dog ikke, dysser ikke paa mig, fordi I ikke ville høre Forklaringen; vender Eder heller bort og hører med bortvendt Masyn paa, hvad jeg har at sige, hvad der nu lyster mig at sige, da jeg engang har begyndt.

For det Forste finder jeg det comiskt, at alle Mennesker elsker og ville elsker, og man dog aldrig kan faae oplyst, hvad det Elskelige, det, der er Elskovens egentlige Gjenstand, er. Det Ord at elsker lader jeg staae hen, thi dermed er Intet sagt, men saasnart Talen skal begynde, saa bliver det første Spørgsmaal, hvad er det man elsker. Herpaa gives da intet andet Svar, end at man elsker det Elskelige. Svarer man nemlig med Plato, at man skal elsker det Gode, da har man ved et eneste Skridt overskredet hele det Erotiske Omfang. Men saa svarer man maaskee, at man skal elsker det Skjonne. Dersom jeg da vilde spørge, om det at elsker er at elsker en skjøn Egn, et smukt Maleri, saa vilde man strax see, at det Erotiske ikke forholder sig som Art til Elskovens Omfang, men er noget ganske Særegent. Vilde saaledes en Elsker, for ret at udtrykke, hvor megen Elskov der boede i ham, holde saadan Tale: jeg elsker smukke Egne, og min Valage, og den skjonne Dandser, og en skjøn Hest, fort jeg elsker alt det Skjonne, saa vilde Valage, om hun end ellers var tilfreds med ham, ikke være tilfreds med hans Lovtale, selv om hun var skjøn; og sæt nu, at Valage ikke var skjøn, om han dog elskede hende. Vilde jeg da bringe det Erotiske i Forhold til hin Adskillelse, om hvilken Aristophanes taler, naar han siger, at Guderne deelte Mennesket i to Dele, ligesom Flyndre, og at disse adskilte

Dele soge hinanden, saa støder jeg atter her paa Noget, jeg ikke kan udgrunde, i hvilken Henseende jeg kan beraabe mig paa Aristophanes, der i sit Foredrag, netop fordi der ingen Grund er for Tanlen til at standse, tænker videre, og tænker, at Guderne kunde falde paa, til endnu større Mørskab, at dele Mennesket i tre Dels. Til endnu større Mørskab; er det ikke, som jeg siger, at Elskov gjør et Menneske latterligt, om ikke i Andres, saa i Gudernes Øine. Dog jeg vil antage, at det Grotiske har sin Potens i Forholdet mellem det Øvindelige og det Mandlige, hvad saa? Hvis den Elskende vilde sige til sin Valage: jeg elsker Dig, fordi Du er en Øvinde, jeg kunde ligesaa godt elske enhver anden Øvinde, ligesaa godt den stygge Zoe, saa vilde den skjonne Valage blive fornærmet. Hvad er da saa det Elskværdige? Det er mit Spørgsmaal, men det Fatale er, at aldrig Nogen har kunnen sige det. Den enkelte Elskende troer bestandigt for sit Bedkommende, han veed det, men for en Anden kan han ikke gjøre sig forstaaelig, og Den, der lytter til flere Elskendes Tale, han vil erfare, at ikke To sige det Samme, uagtet de dog Alle tale om det Samme. Fraaet de aldeles taabelige Forklaringer, der ende med at lade Een rende med Næsen mod Stuedoren, det vil sige, ende med, at det er den Elskedes smukke Fodder eller den elskede Mands beundrede Knebelsbart, der egentlig er Elskovens Gjenstand, selv naar man hører en Elskende tale i den hoie Stil, da nævner han først adskillige Enkeltheder, men endeligen siger han: hele hendes elskelige Vesen, og naar Talen har naaet det Høieste, da siger han: hūnt Usorklarlige, som jeg ikke veed at gjøre mig Rede for. Og denne Tale skal især behage den skjonne Valage. Mig behager den ikke, thi jeg forstaaer ikke et Ord, men finder, at Talen indeholder en dobbelt Modsigelse, deels fordi den ender i det Usorklarlige, og deels fordi den ender deri, thi den, der vil ende med det Usorklarlige, han gjorde egentlig riktigst i at begynde dermed og slet ikke sige Andet, for ikke at blive mistænkelig. Begynder han med det Usorklarlige og siger ikke Andet, da beviser dette ikke hans Afmagt, thi i negativ Forstand er det dog en Forklaring, men begynder han med Andet og ender i det Usorklarlige, da beviser dette hans Afmagt.

Allsaa at elſke — dertil ſvarer det Elſkelige, og det Elſkelige er det Uſorklarlige. Det lader ſig høre, men forſtaae lader det ſig ikke, ligesaa lidet ſom den uſorklarlige Maade, paa hvilken Elſkoven gribet fit Bytte. Hvo vilde ikke føle det Engſtelige deri, hvis Menneskene omkring En Tid efter anden faldt om og døde ganske pludſelig, eller blev convulſiviske, uden at Nogen formaaede at forklare Grunden. Men ſaaledes gribet Elſkoven netop ind i Livet, ſun at man ikke bliver øengſtelig derved, da de Elſkende ſelv anſee det for den høiſte Lykke; men derimod kommer til at lee deraf, thi det Comiſke og det Tragiſke correſpondere bestandigt. Idag taler man med et Menneske, kan nogenlunde forſtaae ham, imorgen taler han i Tunger og i belynderlige Gebærder — han er foreſkæt. Dersom Elſkovens Udtryk var: at elſke den forſte den bedfte, ſaa lod det ſig forſtaae, at man ikke nærmere kunde forklare ſig, men da Elſkovens Udtryk er: at elſke en Eneſte, en eneſte i den ganske Verden, ſaa synes en ſaadan uhyre Udjondrings-Act i ſig at maatte indeholde en Dialektik af Grunde, man ikke ſaa meget maatte frabedte ſig at høre, fordi den Intet forklarede, ſom fordi den vilde blive altfor vidtloftig at høre paa. Men nei, den Elſkende kan ſlet Intet forklare. Han har ſeet hundrede og etter hundrede Øvinder, han er maaskee bleven ældre, har Intet fornunmet, pludſelig ſeer han hende, hende, den Eneſte — Cathrine. Er dette ikke comiſk; er det ikke comiſk, at det, der ſkal forklare og forſkjonne hele Livet: Elſkoven ikke er ſom et Senepſkorn, hvorfra der vojer et ſtort Træ, men endnu mindre er i ſin Grund ſlet Intet; thi ikke et eneſte forudgaaende Kriterium lader ſig angive, ſom var det f. Ex. i en vis Alder at Phænomenet indtraadte, og ikke en eneſte Grund lader ſig angive, hvorfor han vælger hende, hende ene i den ganske Verden, og det ingenlunde i samme Forſtand „ſom Adam valgte Eva, fordi der ingen Anden var.“ Eller er den Forklaring, ſom de Elſkende give, ikke ligesaa comiſk, eller rettere, udhæver den ikke netop det Comiſke. De ſige, at Elſkov gjør blind, og deraf forklare de Phænomenet. Dersom et Menneske, der gif ind i et mørkt Bærelſe for at hente Noget,

naar jeg raadede ham at tage et Lys med, svarede: det Hele er kun en Ubetydelighed, derfor tager jeg intet Lys med, o! da vilde jeg ypperligt forstaae ham. Dersom derimod den samme Mand tog mig aafides, og paa en hemmelighedsfuld Maade betroede mig, at det, han gik ind at hente, var af ydersie Vigtighed, og derfor var det, at han kun kunde gjøre det iblinde — o! mon da mit svage dødelige Hoved skulde kunne følge denne Tales høie Sving. Om jeg end, for ikke at fornærme ham, vilde lade være at lee, saa nuart han vendte mig Ryggen, vilde jeg neppe kunne bare mig. Men ad Eslkov er der Ingen, som leer; thi dette er jeg forberedt paa, at jeg vilde komme i samme Forlegenhed, som Jøden, der efter at have endt sin Fortælling, sagde: er der Ingen, som leer. Dog har jeg ikke, som Jøden, udeladt Pointen, og forsaaividt jeg selv leer, er min Latter meget langt fra at ville fornærme Mogen. Tvertimod foragter jeg de Daarer, der indbilde sig, at deres Eslkov har saa gode Grunde, at de kunne lee ad andre Eslende; thi da Eslkov aldeles ikke lader sig forklare, er forsaaividt den ene Eslende ligesaa latterlig som den anden. Ligesaa daarligt og hossærdigt finder jeg det ogsaa, at en Mand stolt seer sig om i Pigernes Kreds for at finde den, der er ham værdig, eller at en Pige stolt slaaer med Nallen og vrager, fordi Saadanne kun syssle med endelige Tanke indenfor en usforklaret Forudsætning. Nei, det, der bestætiger mig, er Esloven som saadan, det er den, som forekommer mig latterlig, og derfor frugter jeg den, at jeg ikke skal blive mig selv latterlig, eller latterlig i Gudernes Øine, som have dannet Mennesket saaledes. Dersom nemlig Eslkov er latterlig, saa er det lige latterligt, enten jeg saaer en Prinsesse eller en Tjenestepige, og er det ikke latterligt, saa er det heller ikke latterligt, at elste en Tjenestepige, thi det Eslelige er jo det Usærlige. See dersor frugter jeg Eslkov, men seer igjen her et Bevis for, at Eslkov er comisst, thi min Frugt bliver af en saa besynderlig tragisk Art, at den netop belyser det Comiske. Maar man river Mursteen ned hænger man et Skilt ud, og jeg gaaer af Veien, naar en Bom er blevne malet sætter man en Afsvær, naar en Andst er nærværd at høre

Gen over, raaber han: varsko, naar der er Cholera, bliver der sat en Soldat udenfor v. s. v., det jeg mener, er, at naar der er Fare, lader Faren sig betegne, og man undgaaer den lykkelig ved at agte paa Mærkerne. Da jeg nu frygter for ved Eskov at blive latterlig, saa anseer jeg den jo for en Fare, hvad skal jeg nu gjøre for at undgaae den, eller hvad skal jeg gjøre for at undgaae den Fare, at en Qvinde bliver forelsket i mig. Langtfra mig er den stolte Tanke, at jeg skulde være en Adonis, som enhver Pige bliver forelsket i (relata referto, thi hvad det vil sige forstaaer jeg ikke), Underne bevare mig; men da jeg ikke veed, hvad det Eskværdige er, kan jeg jo slet ikke vide, hvorledes jeg skal bære mig ad for at undgaae denne Fare. Da desuden lige det Modsatte kan være det Eskværdige, og da endelig det Uforklärige er det Eskværdige, saa er jeg jo i samme Situation, som hin Mand, Jean Paul taler om, der staende paa eet Been læser en Plakat af følgende Indhold: her er sat Røvejaxe; og nu ikke tor trække Benet til sig eller sætte det til Jorden. Elske Nogen vil jeg ikke førend jeg har udømt Eskovens Tanke; dette kan jeg ikke, jeg er tvertimod kommen til det Resultat, at den er comisk; saa vil jeg ikke elsker, af, men hermed er Faren ikke undgaaet, thi da jeg ikke veed, hvad det Eskværdige er, hvorledes det kommer paa mig eller hvorledes det kommer paa en Qvinde i Forhold til mig, saa kan jeg ikke være sikker paa at vide, om jeg har undgaaet Faren. Dette er tragisk, i en vis Forstand endog dybt tragisk, om end Ingen bryder sig om det, eller bryder sig om den bittere Modsigelse for den Tænkende, at der er Noget, som overalt udover sin Magt og dog ikke lader sig tænke, som maaskee endog pludselig kommer bag paa Den, der forgjeves søger at tænke det. Men det Tragiske heri har sin dybe Grund i det paaviste Comiske. Maaskee vil enhver Anden vende mig Alt om og slet ikke finde det comisk, som jeg finder comisk, men vel det comisk, hvori jeg finder mit Tragiske; men selv dette viser, at jeg til en vis Grad har Ret, og det hvorfor jeg, hvis jeg bliver Offer, bliver et tragisk eller comisk Offer, er dog aabenbart: at ville tænke over Alt, hvad jeg gør og ikke bilde

mig ind, at jeg tænker over Livet, naar jeg i Forhold til det Betydningsfulde siger: lad gaae.

Mennesket bestaaer af Ejel og Legeme, deri ere alle de viseste og bedste Mænd enige. Dersom man nu sætter Elskovens Potens i Forholdet mellem det Kvindelige og Mandlige, saa vil etter det Comiske viise sig i det Omisslag, som foregaaer derved, at det høieste Sjeelige udtrykker sig i det mest Sandelige. Jeg tænker herved paa alle Elskovens høist besynderlige Gestriculationer og mystiske Tegn, fort paa det hele Frimureri, der er en Continuation af hjuunt første Uforklarlige. Modsigelsen, hvori Elskoven her indviller et Menneske, er denne, at det Symbolske slet ikke betyder Noget, eller hvad der er det Samme, at Ingen kan sige, hvad det skal betyde. To elskende Sjele forsiktre hinanden, at de ville elskte hinanden for alle Evigheder; derpaa omfavne de hinanden, og ved et Kys besegle de denne evige Pagt. Jeg spørger enhver Tænker, om han var saldet paa det. Og saaledes vegler det bestandigt i Elskov. Det høieste Sjeelige saaer sit Udtryk i den yderste Modsetning, og det Sandelige vil betegne det høieste Sjeelige. Posito jeg var forelslet. Det vilde da være mig af yderste Vigtighed, at den Elskede vilde tilhøre mig i alle Evigheder. Det forstaaer jeg, thi egentlig taler jeg her kun om en græsk Erotik, hvorved man elsker skjonne Sjele. Maar da den Elskede havde forsikret mig det, da vilde jeg troe det, eller forsaavidt der blev nogen Twivl tilbage, see at bekæmpe den. Men hvad skeer; thi hvis jeg var forelslet, vilde jeg vel bære mig ad som alle Andre, jeg vilde søge en anden Forvisning end den at troe hende, hvilken dog aabenbart er den eneste Forvisning. Her staaer jeg etter ved det Uforklarlige. Maar Nakkadue, som han bedst sidder, begynder at kroe sig som en And, der har forslugt sig, og derpaa opstoder det Ord: Mariane, saa leer alle Mennesker, jeg med. Maaslee finder Tilskuerne det Comiske i, at Nakkadue, der slet ikke elsker Mariane, er kommen i et saadant Rapport til hende; men sæt nu, at Nakkadue elskede Mariane, var det saa ikke comisk? mig forekommer det ligesuelt comisk, og det Comiske at ligge i, at Elskoven er bleven cominen-

jurabel og skal ansees som commensurabel for et saadant Udtryk. Om det har været Skif fra Verdens Begyndelse, gjør Intet til Sagen, det Comiske har Evighedens Hævd paa at ligge i Modsigelsen, og her er en Modsigelse. En Gliedermand er der egentlig ikke noget Comisk ved; thi det er ingen Modsigelse, at han gjør de besynderlige Bevægelser, da man jo trækker i Snoren. Men at være en Gliedermand i noget Uforklarligts Ejendomme, det er comisk, Modsigelsen er den, at der ikke sees nogen fornuftig Grund til, at man snart faaer en Trækning i det ene Been, snart i det andet. Maar jeg nu ikke kan forklare mig hvad det er jeg gjor, saa vil jeg ikke gjøre det, naar jeg ikke kan forstaae den Magt, i hvis Vold jeg giver mig, saa vil jeg ikke give mig i dens Vold. Og er Elskoven en saadan gaadefuld Lov, der knytter de yderste Modsjætninger sammen, hvo indestaar mig da for, at der ikke pludselig kan komme Confusion deri. Dog bestætiger dette mig mindre. Saaledes har jeg vel hørt, at nogle Elskende finde, at andre Elskende bære sig latterligt ad. Hvad en saadan Latter egentlig mener, fatter jeg ikke, thi er hijn Lov en Naturlov, saa er den jo eens for alle Elskende, og er den en Frihedens Lov, saa maae jo hine leende Elskende kunne forklare Alt, hvilket de dog ikke kunne. Forsaavidt forstaaer jeg det bedre, at det ganske i Almindelighed er Tilfældet, at den ene Elskende leer ad den Aanden, fordi den ene bestandig finder den anden latterlig men ikke sig selv. Dersom det er latterligt at kyssje en styg Pige, er det ogsaa latterligt at kyssje en Smuk, og den Indbildung, at det at gjøre det paa en vis Maade skulde berettige til at lee ad en Aanden, som gjør det paa en anden Maade, er kun Høfsfærdighed og en Sammensværgelse, der dog ikke bringer en saadan Fornem udensor det almindelige Latterlige, der ligger i, at Ingen kan sige, hvad det skal betyde, medens det dog skal betyde Alt, og betyde, at de Elskende ville tilhøre hinanden for alle Evigheder, ja hvad endnu morsommere er, forvisse dem om, at de gjøre det. Dersom en Mand, der, som han sidder bedst, lægger Hovedet paa den ene Side, eller ryster med Hovedet, eller sparker ud med Benet, vilde svare mig, naar jeg spurgte

ham, hvorsor han gjorde det: jeg veed det saavist ikke selv, det saldt mig saaledes ind, en anden Gang gjør jeg det anderledes, thi det er uvilkaarligt, o! da vilde jeg vel forstaae ham. Men dersom han sagde, hvad jo de Elskende sige om hine Gesticulationer, at hele Saligheden ligger deri, hvorledes skulde jeg da ikke finde det latterligt, som jeg ogsaa sandt hine først omtalte latterlige, rigtignok i en noget anden Forstand, indtil Manden forhindrede Latteren ved at forklare, at de Intet skulle betyde. Hermed er nemlig Modsigelsen, som ligger til Grund for det Comiske, hævet; thi at det Intetbetydende forklares Intet at betyde er slet ikke latterligt, vel derimod naar det forklares, at betyde Alt. I Henseende til det Uvilkaarlige er Modsigelsen oprindelig tilstede, som den: at man af et frit Fornuftvæsen ikke venter det Uvilkaarlige. Naar man saaledes antog, at Paven i det Dieblik han skulde sætte Kronen paa Napoleons Hoved kom til at hoste, eller at Brud og Brudgom i Bielsens høitidelige Dieblik kom til at nyje, saa viser det Comiske sig. Jo mere den givne Leilighed accentuerer det frie Fornuftvæsen, desto mere comisk bliver det Uvilkaarlige. Saaledes med Hensyn til de erotiske Gesticulationer, hvor det Comiske anden Gang kommer frem, derved at man vil forklare hin Modsigelse ved at give dem absolut Betydning. Born have som behjendt stor Sands for det Comiske, til Bitterlighed tor man altid beraabe sig paa Born i denne Henseende. I Reglen vil nu Born altid komme til at lee ad Elskende, og foranlediger man dem til at fortælle hvad de have seet, kan vist Ingen lade være at lee. Maaske kommer det deraf, at Born udelade Pointen. Saa besynderligt er det, da Jøden udelod Pointen, vilde Ingen lee, her er det omvendt, naar man udelader Pointen, lee Alle; men da Ingen kan sige, hvori Pointen ligger, saa er den jo udeladt. De Elskende forklare Intet, De, der prise Elskoven, forklare Intet, men ere blot betænkte paa, som det bydes i Kongeloven, at sige Alt, hvad som behageligt og elskeligt kan være. Men Den, der tænter, han gjor sig Nede for sine Kategorier, og Den, der tænter over Elskoven, tænter ogsaa strax over Kategorierne. I Forhold til

Elskoven gjør man det dog ikke, og man savner endnu en Pastoralfidenstab, thi om end en Digter i et pastorale gjør et Forsøg paa, at lade Elskoven blive til, smingles dog Alt ind igjen ved Hjælp af et andet Menneske, hos hvem de Elskende lære at elske. — Det Comiske saundt jeg altsaa i de erotiske Omslag, hvorved det Høieste i een Sphære ikke finder sit Udtryk i denne Sphære, men i det reent Modsatte fra en anden Sphære. Det er comisk, at Elskovens høie Flugt (at ville tilhøre hinanden for alle Evigheder) ender bestandigt ligesom Saft i Spisekamret; men endnu mere comisk er det, at denne Ende paa Sagen skal være det høieste Udtryk.

Overalt hvor der er Modsigelse er ogsaa det Comiske tilstede. Dette Spor følger jeg bestandigt. Skulde det forstyrre Eder, kjære Drilkebrødre, at følge mig, saa følger med bortvendt Alashn, jeg selv taler jo som med et Slør for Dinene, thi da jeg kun seer det Gaadefulde, kan jeg jo ikke see, eller seer jeg jo Intet. Hvad er en Consequents? Dersom den ikke paa en eller anden Maade lader sig bringe under Identitet med det, hvoraaf den er en Consequents, saa bliver det jo latterligt, om den alligevel skal gaae og gjelde for en Consequents. Naar saaledes en Mand, der vil bade sig, springer ud i Badekarret og idet han noget fortumlet etter dukker op, griber efter Badetouget for at holde sig fast, men tager feil og griber i Snoren til et Styrtebad, der nu ganske vel motiveret og med al mulig Føje styrter over ham, saa er Consequenten ganske rigtig. Det Latterlige ligger i, at han greb feil, men der er intet Latterligt i, at et Styrtebad styrter ned, naar man drager i Snoren, snarere vilde det blive latterligt, hvis det udeblev, som hvis, for at estervise Rigtigheden af min Sætning om Modsigelsen, som hvis en Mand samlede sin Sjel for ret at være forberedt og ret at være i stand til at bære hin Gysen, med Beslutningens Begeistring greb i Snoren — og Styrtebadet udeblev. Lader os nu see, hvorledes det er med Elskov. De Elskende ville tilhøre hinanden for alle Evigheder. Dette udtrykke de paa hin besynderlige Maade ved at omslutte hinanden i Dieblifikets Inderlighed, og al Elskovens Salig-

heds Lyft skal ligge deri. Men al Lyft er selvist. Den Elstendes Lyft er nu vel ikke selvist i Forhold til den Elsledes, men begges i Forening er absolut selvist, forsaaavidt de i Foreningen og Elsloven danne et Selv. Og dog ere de bedragne; thi i samme Dieblit triumpherer Arten over Individerne, Arten seirer medens Individerne ere nedsatte til at være i dens Tjeneste. Dette finder jeg er mere latterligt end hvad Aristophanes sandt saa latterligt. Thi det Latterlige i him Halvering ligger i Modsigelsen, hvad Aristophanes ikke tilstrækkeligt udhæver. Maar man betragter et Menneske skulde man dog troe, at han var en Heelhed for sig, det troer man ogsaa, indtil man i Elslovens Besættelse seer, at han kun er en Halvhed, der løber om efter sin anden Halvdeel. Der ligger intet comiſt i et halvt Ebble, det Comiſt vilde først viſe sig, hvis et heelt Ebble var et halvt Ebble; i det Første er der ingen Modsigelse, men vel i det Sidste. Dersom man gjør Alvor af det med den Talemaade, at Qvinden er kun et halvt Menneske, saa vilde hun slet ikke være comiſt i Elslov. Manden derimod, der har nydt borgerlig Agtelse som et heelt Menneske, han bliver comiſt, naar han pludselig begynder at løbe om og derved forraader, at han kun er et halvt Menneske. Jo mere man tænker derover, desto latterligere bliver det; thi hvis Manden virkelig er en Heelhed, saa bliver han jo ikke i Elsloven en Heelhed, men han og Qvinden bliver halvanden. Hvad Under da, at Guderne lee og især ad Manden. Dog jeg vender tilbage til min Consequents. Maar nu de Elstende have fundet hinanden, skulde man dog troe, at de vare en Heelhed, og heri skulde jo Sandheden ligge af, at de vilde leve for hinanden i alle Evigheder. Men see, de begynde med, istedeufor at leve for hinanden, at leve for Slegten, og dette aue de ikke. — Hvad er en Consequents? Dersom man, naar den er fremtraadt, ikke kan see den ind i det, hvorfra den fremtraadte, saa er det en Latterlighed med en saadan Consequents, og de ere latterlige, hvem den vedersares. Dersom nu hine adskilte Halvheder have fundet hinanden, saa er dette jo den fuldkommne Tilfredsstillelse og Hvile, og dog følger deraf en ny Tilværelse. At det, at de

Elskende finde hinanden, for dem bliver en ny Tilværelse, lader sig forstaae, men ikke, at en ny Tilværelse derfra daterer sig for en Aanden. Og dog er denne resulterende Consequents større end det, hvorfra den er Consequents, og dog maa jo en Aflutning som hin de Elskendes, der de fandt hinanden, være et Tegn paa, at der ingen Consequents yderligere lod sig tænke. Har nogen anden Lyft en Analogi hertil? Evertimod betyder jo ellers altid Lyftens Tilfredsstillelse en Stilstand, og selv om der indtræder en tristitia, der tyder paa, at al Lyft er comisf, saa vil en saadan tristitia være en simpel Consequents, om end ingen tristitia vidner saa høit for et foregaaende Comisf som Elskovens. Derimod er det noget Andet med en saadan uhyre Consequents, som den, om hvilken vi tale, en Consequents, hvorom Ingen veed hvorfra den kommer, eller om den kommer, medens den dog, hvis den kommer, kommer som en Consequents.

Hvo fatter dette? Og dog er for de Indviede hvad der er Elskovens høieste Lyft tillige det Betydningsfuldeste; det er saa betydningsfuldt, at de Elskende endog antage nye Navne, der ere deriverede af Consequentsen, som altsaa besynderligt nok faaer tilbagevirkende Kraft. Den Elskende kaldes nu Fader og den Elskede Moder, og disse Navne ere dem selv de skjønneste. Og dog er der Den, for hvem disse Navne ere endnu skjønnere; thi hvad er skjønt som Pieteten? mig forekommer den det Skjønneste af Alt, og heldigvis kan jeg forstaae dens Tanke. Menneskene lære, at det bør sig Sønnen at elske Faderen. Det forstaaer jeg, jeg aner end ikke nogen Modsigelse, jeg foler mig saligt bunden i Pietetens skjonne Kjærlighedsbaand. Jeg troer, at det er det Høieste at skynde et andet Menneske Livet, jeg troer, at denne Gjeld ikke lader sig opgjøre eller udtsomme ved nogen Beregning, og derfor finder jeg det ret, hvad Cicero figer, at Sønnen altid har Uret mod Faderen, og det er jo netop Pieteten, der lærer mig at troe dette, lærer mig end ikke at ville gjenemtrænge det Skjulte men heller forblive skjult i Faderen. Ganske rigtigt, jeg er glad ved at være et andet Menneskets

største Skyldner, men omvendt, førend jeg beslutter mig til at gjøre et andet Menneske til min største Skyldner, vil jeg dog nol være mig selv klar; thi i mine Tanke er der ingen Sammenligning mellem at være et andet Menneskes Skyldner og at gjøre et andet Menneske til sin, saa han i al Evighed ikke kan blive fri dersor. Hvad da Pieteten forbryder Sonnen at betænke, det byder Hjerligheden Faderen at betænke. Og nu er Modsigelsen der atten. Er Sonnen et evigt Væsen ligesom Faderen, hvad vil saa det sige, at være Fader; jeg maa jo smile ad mig selv, ved at tænke mig som Faderen, medens Sonnen bevæges dybest naar han tænker sit Forhold til Faderen. Jeg forstaaer ret vel, hvad Plato sjønt har sagt, at et Dyr føder et Dyr af samme Art, en Plante en Plante af samme Art og saaledes et Menneske et Menneske; men hermed er Intet forklaret, Tanlen ille tilfredsstillet, kun en dunkel Folelse valgt; thi et evigt Væsen lader sig ikke føde. Saasnart da Faderen betragter Sonnen efter hans evige Væsen, hvilket jo er den væsentlige Betragtning, saa maa han vel smile ad sig selv, idet han ingenlunde kan fastholde alt det Skønne og Bethydningsfulde, som glæder Sonnen i Pieteten. Betragter han derimod Sonnen efter hans sandelige Natur, saa maa han atten smile, fordi det at være Fader er altsor betydningsfuldt et Udrykt dersor. Skulde det endeligen lade sig tænke, at Faderen havde Indflydelse paa Sonnen, at Faderens Væsen blev en Forudsætning, fra hvilken Sonnens Væsen ille kunde frigjøre sig, da kommer Modsigelsen fra en anden Side; thi da er den Tanke saa forsærdelig, at der Intet paa Jorden er saa forsærdeligt som at være Fader. Der er ingen Sammenligning mellem at slae et Menneske ihjel og at give et Menneske Livet, det første afgør blot hans Skjæbne for Tiden, det Andet for Evigheden. Saaledes er atten Modsigelsen her baade til at lee og til at græde over. Er det at være Fader en Indbildung, om ille i den Forstand, hvori Magdelone siger det til Jeronymus i Erasmus Montanus, eller er det det Forstårdeligste af Alt; er det den største Belgjerning eller er det Lustens højeste Nydelse, er det Noget, der hænder, eller er det den højeste Opgave?

See! derfor har jeg forsaget al Elskov, thi min Tanke er mig Alt. Er Elskov den saligste Lyst, saa forsager jeg den uden hverken at ville fornærme eller misunde Nogen, betinger Elskov den høieste Velgjerning, saa fornegter jeg Leiligheden dertil, men min Tanke er frelst. Ikke er jeg uden Die for det Skjonne, ikke er mit Hjerte ubevæget, naar jeg læser Digternes Sange, ikke er min Sjel uden Beemod, naar jeg hendrømmer i hiin skjonne Forestilling om Elskov, men min Tanke vil jeg ikke være utro, og hvad hjalp det, for mig er der dog ingen Salighed, hvor jeg ikke har min Tanke frelst, hvor jeg, hvis jeg var der, vilde indtil Fortviblelse længes efter Tanken, som jeg ikke tør forlade for at hænge fast ved en Hustru, da den er mig mit evige Bæsen og altsaa endnu mere værd end Fader og Moder og endnu mere værd end en Hustru. Wel indseer jeg, at dersom Noget maa være helligt, da Elskov, at dersom nogetsteds Troldshed er nedrig da i Elskov, at dersom noget Bedrag er affheligt da i Elskov; men min Sjel er reen, jeg har aldrig seet paa nogen Qvinde for at begjere hende, jeg har ikke flagret ubestemt, indtil jeg iblinde styrte eller hensvimlede i det mest Afgjørende. Dersom jeg vidste hvad det Elskværdige er, saa vilde jeg med Wished vide, om jeg ikke havde forskyldt at friste Nogen, men da jeg ikke veed det, kan jeg kun med Bestemthed vide, at jeg ikke er mig bevidst at have villet det. Sæt jeg gav mig hen, sæt jeg kom til at lee, eller sæt jeg segnede under Forfærdelsen, thi mig er det umuligt at finde den smale Wei, som de Elskende gaae paa saa let som var det den brede, uforstyrret af alle Anfægtelser, som de vel have tænkt, da vor Tid jo har gjennemtænkt Alt, og som en Følge deraf let forstaaer, hvad jeg mener, at det at handle umiddelbart er nonsens, og man altsaa maa have gjennemtænkt alle mulige Reflexioner, inden man handler; — sæt jeg gav mig hen. Havde jeg da ikke uopretteligt fornærmet den Elskede, hvis jeg lo, eller ustandseligt styrtet hende i Fortviblelse, hvis jeg segnede. Thi dette indseer jeg vel, at en Qvinde ikke kan være saa gjennemreflesteret, og en Qvinde, der sandt Elskov comisj^k (hvad kun Guder og Mænd kan finde den, og hvorfor Qwinden er en Fri-

stelße, der vil forlotte dem til at blive latterlige), vilde forraade betænkelige Forlundslaber, og mindst forstaae mig, men en Øvinde, der sattede Forsæderkken vilde have tabt sin Elstelighed og dog ikke forstaae mig, vilde være tilintetgjort, hvilket jeg ingenlunde er, saa længe min Tanke frelser mig.

Er der Ingen, som leer! Da jeg begyndte med at ville tale om det Comiske i Elstov, ventede I maaslee at komme til at lee, thi I ere alle lattermilde, som jeg selv er en Ven af Latter, og dog lœ I maaskee ikke. Virkningen var en anden, og dog beviser den netop, at jeg har talet om det Comiske. Er der Ingen, som leer ad min Tale, nu vel saa leer lidt ad mig høere Drilkebrødre, det skal ikke forundre mig; thi hvad jeg leilighedsvis har hørt Eder sige om Elstov, forstaaer jeg ikke — formodentlig ere I Indviede!

Derpaa satte det unge Menneske sig ned, han var næsten bleven sjønnere end før Maaltidet; nu sad han og saae hen for sig uden at belymre sig om de Andre. Johannes Forsøreren vilde strax til at gjøre Indvendinger mod det unge Menneskes Foredrag, men blev afbrudt af Constantin, der advarede mod Discussioner og decreterede, at der nu blot maatte tales. I saa Fald betingede Johannes sig, at være den, der talte sidst. Dette gav igjen Anledning til en Strid om, i hvilken Orden de skulde tale, hvilken Constantin efter standsede ved at tilbyde sig nu at tale, mod at man anerkendte hans Competence til at byde de Andre at tale efter Tour.

Constantin talede saaledes.

Der er Tid til at tie, og der er Tid til at tale, nu synes Tiden at være til at tale kort; thi vor unge Ven har talet Meget og meget besynderligt. Hans vis comica har bragt os til at stride ancipiti proelio, thi hans Tale var ligesaa tvivlsom som han selv er det, som han nu igjen sidder der: en raadvild Mand, der ikke veed, om han skal lee eller han skal græde eller han skal føreslæ fig. Ja havde jeg været forudvidende om hans Tale, som han fordrer at være det om Elstov, saa havde jeg

forbudet ham at tale, men nu er det bag efter. Saa byder jeg Eder da kjære Driftebrodre, at „J lyftige og muntre her skulle være“ og kan jeg ikke byde dette, saa byder jeg Eder, at glemme hver Tale, saa hurtigt som den er holdt, at skylle den ned i en eneste Slut.

Og nu til Øvinden, som jeg vil tale om. Ogsaa jeg har grundet, og jeg har udgrundet hendes Kategori, ogsaa jeg har søgt, men jeg har ogsaa fundet, og gjort en mageløs Opdagelse, hvilken herved meddeles Eder. Hun opfattes ene rigtigt under Kategorien Spas. Manden tilkommer det at være absolut, at handle absolut, at udtrykke det Absolute; Øvinden ligger i Relationen. Mellem twende saa forskellige Væsener kan ingen sand Bevelvirking finde Sted. Dette Misforhold er netop Spasen; og med Øvinden kom Spasen ind i Verden. Dog følger det af sig selv, at Manden maa vide at holde sig under det Absolute, thi ellers viser der sig Intet, det vil sige der viser sig noget meget Almindeligt, at Manden og Øvinden passe for hinanden, han som Halvmand og hun som Halvmand.

Spas er ingen østhetisk, men en ufuldbarens ethisk Kategori. Den virker paa Tanke, som det vilde virke paa Sindet at høre en Mand højtideligt begyndende en Tale, reciterende et Comma eller to med denne Diction, derpaa sige: hm! en Tankestreg og saa tie stille. Saaledes med Øvinden. Man figter med den ethiske Kategori paa hende, man lukker Dinene, man tænker det Absolute i ethiske Fordringer, man tænker Mennesket, man aabner Diet, man sæster Bliffet paa den dydzirede Tomfru, der experimenteres at indfrie Fordringen; man bliver benauet og figer ved sig selv: aah! det er vist Spas. Spasen er nemlig den, at lægge Kategorien an, at holde hende under den, fordi Alvoren aldrig kan blive Alvor, men dette er netop Spasen; thi turde man fordre det af hende, var det ikke Spas. At bringe hende under en Luftpompe og pumpe Luft fra hende er Synd og slet ikke moersomt, men at pumpe hende Luft til, at pumpe hende op i overnaturlig Størrelse, at lade hende have naaet al den Idealitet, som en lille Tomfru paa sexten Aar kan indbilde sig at ville have,

er Forestillingens Begyndelse, og Begyndelsen paa en høist underholdende Forestilling. Ingen Ungling har halv saa megen indbildt Idealitet som en ung Pige, men det kommer igjen, sagde Strædderen, thi al hendes er Illusion.

Betrugter man ikke Qvinden saaledes, kan hun aafstekomme ubodelig Skade; ved min Opsattelse bliver hun uskadelig og moersom. For 'en Mand er intet Forsærdeligere end at grieve sig selv i Piat. Hermed er al sand Idealitet tilintetgjort; thi at være en Skurk lader sig angre, ikke at have meent et Ord af hvad man har sagt, lader sig fortryde, men at være Piat, vitterlig Piat, at have meent Alt og see! det var Piat: Slight væmmes endogcaa Angeren ved. Med Qvinden anderledes. Hun har et oprindeligt Privilegium paa i mindre end 24 Timer at transfigureres i det uskyldigste og tilgiveligste Galimathias; thi langtsra hendes oprigtige Sjel være det at ville bedrage Nogen; hun meente Alt, hvad hun sagde, nu siger hun det Modsatte, men med samme elskelige Alabenhjertighed, thi nu vil hun doe paa det Modsatte. Dersom da Manden af fuld Alvor giver sig hen i Elskov, da kan han sige, han har godt assureret, isald han ellers nogetsteds kan faae assureret; thi et saa stengeligt Stof som en Qvinde maatte altid gjøre Assuranduren betenklig. Hvad har han ogsaa gjort, han har identificeret sig med hende, gaaer hun af Nytaarsaften som et Knald, saa gaaer han med, og skeer det ille, et han dog kommen i et temmeligt nært Svogerslab med Faren. Og hvad kan han ikke tage? Han kan tage Alt; thi der er kun een absolut Modsetning til det Absolute, det er Piat. Han skal ikke søge Tilfligt i noget Selsslab for moralssfordærvede Personer, thi han er ikke moralssfordærvet, langtsra, han er blot reduceret in absurdum og lyksaliggjort i Galimathias, han er blevet til Nar. Imellem Mand og Mand kan dette aldrig skee. Futter en Mand saaledes af i Nonsense, saa foragter jeg ham; narrer han mig ved sin Klogslab, saa holder jeg blot den ethiske Kategori paa ham, og Faren er meget ubetydelig. Gaaer det meget vidt, nu vel, saa jager jeg ham en Kugle gjennem Hovedet, men at udsordre en Qvine, hvad er det, hvo veed det ille,

det er Spas, ligesom da Xerxes lod Havet pidske. Naar Othello myrder Desdemona, og hun virkelig havde været skyldig, saa har han dog Intet vundet, han er til Mar og han bliver til Mar, thi selv idet han myrder hende gjør han kun en Concession i Henseende til en Consequents, som oprindeligt har gjort ham latterlig, hvorimod Elvire kan være aldeles pathetisk bevæbnet med Dolken for at hævne sig. At Shakspeare har opfattet Othello tragisk (ogsaa fraseet den ulykkelige Katastrofie, at Desdemona er uskyldig) lader sig kun forklare, men ogsaa absolut retsfærdig- gjøre derved, at Othello er en farvet Mand. Thi en farvet Mand, kære Drilkebrødre, der ikke kan antages at repræsentere Mand, en farvet Mand, kære Drilkebrødre, der altsaa bliver grøn i Ansigtet, naar han bliver vred (hvilket er et physiologisk Factum), en farvet Mand kan vel blive tragisk ved at være blevet bedragen af en Qvinde, ligesom Qwinden har hele Tragediens Pathos paa sin Side, naar hun er bedragen af Manden. En Mand, der bliver rod i Kammen, kunde maaskee blive tragisk, men en Mand, af hvem man tør fordré Aland, han bliver enten ikke jaloux, eller han bliver comisk, naar han bliver det, og allermest, naar han kommer løbende med en Dolk. Skade at Shakspeare ikke har leveret et saadant Digterværk, hvor den i en Qwindes Utrofik indeholdte Fordring blev protesteret af Ironien; thi det er ikke givet Enhver, der indseer det Comiske deri, ja endog kan undvifte det, at fremsette det dramatisk. Men man tænke sig Socrates overraskende (thi det var allerede usocratisisk at tænke sig Socrates væsentligt bekymret om eller vel endog udspionerende Xantippes Trofik) Xantippe in flagranti, jeg tænker, at hūnt sine Smil, der gjorde den styggeste Mand i Athen til den skønneste, for første Gang har forvandlet sig til en Skoggerlatter. Paa den anden Side, da dog stundom Aristophanes har villet fremstille Socrates latterlig, ubegribeligt, at det ikke er faldet ham ind, at lade Socrates komme løbende ind paa Scenen raabende: hvor er hun, hvor er hun, at jeg kan myrde hende o: den utroe Xantippe. Thi om Socrates blev Hanrei eller ei gjør egentlig Intet til Sagen, Alt hvad Xantippe vil gjøre i denne Henseende

er spilst Mæilighed som at knepse i Loumen, Socrates bliver den samme intellectuelle Helt ogsaa med Horn i Panden; men at han kunde blive jaloux, at han kunde ville myrde Xantippe: af da havde Xantippe haft en Magt over ham, som ikke hele den græske Stat og Dødsstraffen — at gjøre ham latterlig. En Hanrei er dersor comisk i sit Forhold til Konen, men kan betragtes tragisk i sit Forhold til andre Mænd. Her ligger nærmest den spanske Opfattelse af Ere. Dog er det Tragiske væsentligen dette, at han ingen Opreisning kan faae, og Smerten i hans Lidelse egentlig den, at hans Lidelse er meningslös, hvilket er forfærdeligt nok. At skyde en Qvinde, at udfordre hende, at foragte hende, gjør Alt den stakkels Mand kun mere latterlig, thi Qvinden er det svagere Kjon. Denne Betragtning kommer igjen allevegne og forvirrer Alt. Gjor hun det Store, beundrer man hende mere end Manden, fordi man ikke har troet at turde fordre det af hende. Bliver hun bedrager, har hun al Pathos i sin Faveur, bliver en Mand bedrager, har man lidt Medlidshed, og lidt Taalmodighed saa længe han er tilstede, for at lee naar han er gaaet.

Se dersor gjor man vel i itide at betragte Qvinden som Spas. Morstaben er ubetalelig. Man betragter hende som en absolut Storresse, og gjor sig selv til en relativ. Man siger hende ikke imod, langtsra, thi det er kun at hjælpe hende. Netop fordi hun ikke kan begrændse sig selv, tager hun sig i Alvor talt bedst ud, naar man siger hende lidt imod. Man twivler aldrig om hvad hun siger, langtsra, man troer hvert Ord. Med et i undsigelig Beundring og salig Bedunstelse famlende Blik omkredser man hende i Tilbederens Dandsetrin: man falder paa Knæ, man smægter, man hæver sit Øje op til hende, man smægter, man aander atter. Man gjor Alt hvad hun siger som en lydig Slave. Nu kommer Humlen. At en Qvinde kan tale o: verba facere behøver intet Beviis. Uheldigiis har hun ikke Reslegion nok til at fæltre sig mod paa Længden o: maximum otte Dage at sige sig selv imod, naar Manden ikke hjælper hende regulativt ved at sige hende imod. Folgen er da, at i en srie Tid er Confusioneu

i fuld Gang. Havde man ikke gjort, hvad hun sagde, saa vilde Confusionen være bleven ubemærket, thi hun glemmer igjen ligesaa frisk væk, som hun snakker frisk væk. Men da hendes Tilbeder har gjort Alt og i alle Maader været hende til Tjeneste, saa bliver Confusionen haandgribelig. Jo mere begavet Øvinden er, desto morsommere. Jo mere begavet, desto mere Phantasi har hun. Jo mere Phantasi, desto gevæltigere er hun i Dieblifik, desto mere Confusion viser der sig i det næste Dieblif. I Livet ses Morslaben sjeldent, fordi denne blinde Lydighed under en Øvindes Indsald er meget sjeldent. Findes den hos en smægtende Hyrde, saa mangler han jo Evne til at see Morslaben. Den Idealitet, som en lille Tomfru har i Phantasi-Dieblifik, findes virkelig hverken hos Guder eller Mennesker, men desto morsommere er det at troe hende og puyste til.

Morslaben er som sagt ubetalelig, ja jeg veed det, jeg har stundom ikke funnet sove om Natten blot for at betænke, hvilke nye Confusioner jeg ved den Elskedes Haand og min underdaniige Tjenstiver skulde opleve; thi Ingen, der spiller i Lotteriet kan opleve besynderligere Combinationer end den, der er passioneret for dette Spil. Og dette staar fast, enhver Øvinde har denne Mulighed til at gaae op og forklares i Monsens med en Elskelighed, med en Ugenerthed, en Sikkerhed, som det sommer sig det svagere Kjøn. Som en rejskassen Elsker opdager man enhver Unde hos den Elskede. Naar man nu træffer paa denne Genialitet, da lader man den ikke staar hen som en Mulighed, men udvikler den tvertimod til Virtuositet. Videre behøver jeg Intet at sige, videre lader Intet sig sige i Almindelighed, Enhver forstaaer mig. Som da En har sin Morslab af at balanceere med en Stok paa Næsen, af at svinge med et Glas, uden at dets Indhold flyder ud, af at dandse mellem Eg, og andre lignende ligesaa underholdende som gavnlige Øvelser, saaledes og ikke anderledes har den Elskende i Samlivet med den Elskede den uwurderligste Morslab og det interessanteste Studium. I crotisk Henseende troer man hende absolut, ikke blot at hun er En tro, den Leeg er man snart fjed af, men man troer absolut alle hine

Udbrud af en ubrødelig Romantik, i hvilken hun formodentlig vilde omkomme, hvis man ikke anbragte en Sikkerhedsvenstil, gjennem hvilken Suflet, og Rogen og Romantikkens Alia strømmer ud og lykhaliggjør den Tilbedende. Man holder hende beundrende paa en Julies Spidse, hun er Forskjellen den, at intet Menneske har tænkt paa saa meget som at krumme et Haar paa Romeoos Hoved. I intellektuel Henseende tiltroer man hende Alt og, hvis man har været saa heldig at finde den Rette, da har man een to tre en øeggesyg Forfatterinde og man selv skygger beundrende for Vinene med Haanden medens man admirerer, hvad den lille sorte Hone forovrigt yder. Ubegribeligt, at Socrates ikke valgte dette Parti istedenfor at sjælendes med Xantippe, nu det førstaaer sig, han vilde jo ove sig lige som Berideren, der, selv om han har den bedst tilredne Hest, dog veed at tirre den saaledes, at der kan blive Grund nok til at ride den til.

Jeg vil gaae lidt concretere frem, for at belyse et enkelt og ret interessant Tilhælde. Der er talet meget om den qvinde-lige Trostlab, men sjælden tales der retteligen om den. Reent æsthetisk betragtet hører den hjemme som et Phantom hos Digeren, der gaaer over Scenen for at finde den Elskede, det Phantom, der sidder ved Rosken og venter den Elskede — thi naar hun har fundet ham og han er kommen, ja saa veed Vætheten Intet videre. Hendes Utrostlab, der umiddelbart kan sættes i Forbindelse med hin foregaaende Trostlab, betragtes væsentlig ethist, da moder Falonsien som en tragisk Qidenstab. Der bliver tre Tilhælde, og Forholdet er gunstigt for Qvinden, thi de to Tilhælde vise Trostlab, det tredie Utrostlab. Ubegribelig stor er hendes Trostlab, saalænge hun ikke er sittet paa den Elskede, og nothaa ubegribelig stor, naar han frabeder sig hendes Trostlab, det tredie Tilhælde det var Utrostlaben. Saa snart man nu har Aland og Uinteresserethed nok til at tænke, saa vil man let alle rede i det her Sagte finde Berettigelse for Kategorien: Spas. Vor unge Ven, hvis første Begyndelse paa en Maade vildledede mig, gjorde Mine til at ville begynde herpaa, men sprang fra

forsørget over Vankeligheden. Dog er Forklaringen ikke vanskelig, naar man virkelig gjør Alvor af at sætte ulykkelig Kjærlighed og Døden i Forhold til hinanden, naar man har Alvor til at fastholde denne Tanke; og saa megen Alvor bør man altid have — for Spasens Styld. Den hele Tale stammer naturligvis fra en Qvinde eller et qvindagtigt Mandfolk. Man kender den strax, thi den er et af disse absolute Udbrud, der sagte med stor Aplomb i Dieblifiket, ere sifre paa stor Appplans i Dieblifiket; sjøndt den er en Tale om Liv og Død, er den dog beregnet paa at nydes ligesom spansk Wind i Dieblifiket; sjøndt den angaaer et heelt Liv er den dog aldeles ikke forpligtende for den Døende, men forpligter kun Tilhøreren til i samme Dieblik at ile den Døende til Hjælp. Hvis en Mand vil holde saadan Tale, da er det slet ikke morsomt, thi han er for foragtelig til at man kan lee ad ham. Qvinden derimod er Geni, er elskelig i sin Genialitet, er morsom først og sidst. Altcaa den Elskende dør af Elskov, det er vist; thi har hun ikke selv sagt det. Her ligger hendes Pathos; thi Qvinden er Mand, hun er idetmindste Mand for at sige hvad neppe nogen Mand er Mand for at gjøre. Mand er hun. Idet jeg siger dette, har jeg sigtet ethjæl paa hende. Gjører ligesaa kjære Driftebrodre, og forstaar nu Aristoteles. Han bemærker rigtigt, at Qvinden ikke ret er bringbar i Tragoedien. Det er ogsaa klart, hun hører hjemme i det pathetiske og serieuse Diversissement, ikke i fem Alts Stykket, men i den dramatiske halvtimes Spøg. Altcaa hun dør. Men skalde hun derfor ikke kunne elle igjen? Hvorfor ikke; dersom man ellers kan saae hende tillive igjen. Kommer hun tillive igjen, saa er hun jo et nyt Menneske, og et nyt Menneske, et andet Menneske, begynder, elster første Gang, og deri er Intet paafaldende. O! Død stor er din Kraft; ikke det heftigste Vomitiv, ikke det sterkeste Laxativ kunde virke saa udseende. — Confusionen er hyppelig, naar man blot passer paa og ikke glemmer. En Afstdød er en af de morsomste Figurer, man kan trofje sammen med i Livet. Sært nok, at den ikke bruges hyppigere paa Scenen, i Livet seer man af og til en Saadan. Allerede en forhenværende Skindød har i

Grunden en comisst Mærlværdighed, men en virkelig Afsdød præsierer Alt, hvad man med Billighed kan forlange af Bidrag til det Morsomme. Man påsæ blot paa; jeg selv blev egentlig opmærksom derpaa ved en Dag at gaae med en Bekjendter gjennem Gaden. Vi mødte et forbigaende Par. Af hans Mine at slutte antog jeg, at han hændte dem, og spurgte ham derom. „Ah! svarede han, meget godt og noie hender jeg især Damen, thi det var min Afsdøde.“ Hvilken Afsdøde? spurgte jeg, „ah! min afsdøde første Kjærlighed; ja det var en beryndelig Historie; hun sagde: jeg dør; i samme Øieblit afgik hun, som naturligt er, ved Døden, ellers kunde man have sat i Enkelassen. Det var for silde; død var hun og død blev hun, og jeg vanker nu, som Digteren siger, om og søger forgjæves den Elskedes Grav, at jeg kan offre hende en Taare.“ Saaledes hijn nedboiede Mand, der stod ene tilbage i Verden, ihvorvel det dog trostede ham at finde den salig Elskede allerede langt henne om ikke ved en Anden, saa dog med en Anden. Godt er det, tænkte jeg, for Pigerne, at de ikke skulle begraves hver Gang de dør; havde Forældre hidtil anset Drengebørn for de mest bekostelige, saa kunde Pigebørnene let blive endnu bekostelige. En simpel Utroslab er ikke nær saa morsom, jeg mener, at en Pige forelster sig i en Anden og siger til sin Mand: jeg kan ikke, frøls mig fra mig selv; men at dør af Sorg, fordi hun ikke kan udholde, at den Elskede er fjernet fra hende paa en Reise til Vestindien, at maatte finde sig i at han reiser, og saa ved hans Hjemkomst ikke blot ikke være død, men knyttet for evigt til en Anden, det er virkelig en beryndelig Skjebne for en Elsker. Hvad Under da, at den nedboiede Mand stundom trostede sig med Omqvædet af en gammel Vise: Hurra for Dig og mig siger jeg, den Dag forglemmes aldrig!

Tilgiver mig nu hære Drillebrødre, hvis jeg har talet for længe; og tommier nu et Glas for Elskov og for Øvinden. Elgen er hun og deilig, naar hun betragtes æsthetisk, det lader sig ikke negte. Men som det saa ofte er sagt, saa vil jeg ogsaa sige det; derved bør man ille blive staende, men gaae videre. Betragt

hende da ethiſt, begynd derpaa, og Du har Spasen. Selv Plato og Aristoteles antager, at Qvinden er en ufuldstændig Form, altsaa en irrationel Størrelse, der maaskee engang i en bedre Tilværelse lader sig føre tilbage paa Manden; her i Livet maa man tage hende for hvad hun er. Hvad dette er, vil snart vise sig, thi ogsaa hun tilfredsstilles ikke ved det Esthetiske, hun gaaer videre, hun vil emanciperes, det er hun Mand for at sige. Saa ſkeer det, og saa vil Spasen blive over al Maade.

Da Constantin havde talet, bød han siebliffligt Victor Gremita at begynde; denne talede saaledes.

Som bekjendt talker Plato Guderne for fire Ting, og for det fjerde talker han, fordi han var bleven samtidig med Socrates. De tre første Goder, han nævner, har allerede en tidligere græsk Philosoph bragt Guderne sin Tak for; og slutter jeg, at det er Taksigelses værd. Alt! men vilde jeg end talke som hine Græklere, jeg kan jo dog ikke talke for, hvad der blev mig negtet. Saa vil jeg da fanle min Sjel i Tak for det Ene, der ogsaa blev mig givet: at jeg er bleven en Mand, ikke en Qvinde.

At være en Qvinde er noget saa besynderligt, saa blandet, saa sammenſat, at intet Prædicat udtrykker det, og at de mange Prædicater, hvis man vilde bruge dem, ſige hinanden imod paa en Maade, saa hun en Qvinde kan udholde det, ja hvad værre er finde ſig lykkelig derved. At hun i Virkeligheden betyder mindre end Manden, er ikke hendes Ulykke, end mindre hvis hun fil det at vide, thi det lader sig jo udholde, nei Ulykken er, at hendes Liv i den romantiske Bevidsthed er blevet meningløſt, saa hun det ene Dieblk betyder Alt, i det næste ſlet Intet, uden nogensinde at faae at vide, hvad hun dog egentlig har at betyde, og dog er dette ikke Ulykken, men væsentligen er den den, at hun ikke kan faae det at vide, fordi hun er Qvinde. Jeg for mit Vedkommende, hvis jeg var Qvinde, vilde hellere være det i Orienten, hvor jeg var Slavinde; thi at være Slavinde, hverken

mere eller mindre, er dog altid Noget i Sammenligning med at være hu hei og ingen Ting.

Selv om en Qvindes Liv ikke havde saadanne Modsatninger, den Udmærkelse, hun nyder og som med Rette antages at tilkomme hende qua Qvine, en Udmærkelse, hun ikke deler med Manden, peger allerede hen paa det Meningslose. Denne Udmærkelse er Galanteriets. At være galant mod Qvinden sommer sig for Manden. Galanteriet bestaaer nu ganske simpelt deri, at man opfatter Den i phantastiske Kategorier, mod hvem man er galant. At være galant mod Manden er derfor en For nærmelse, thi han frabeder sig Brugen af phantastiske Kategorier. Derimod er Galanteriet en Tribut til det smukke Øjen, en Udmærkelse, der væsentligvis tilkommer det. Al! Al! Al! Var det nu endda en enkelt Cavaleer, der var galant, saa var Sagen ikke saa betenklig. Men saaledes er det ikke. I Grunden er enhver Mand galant, han er det uvilkaarligt. Dette betyder altsaa, at det er Tilværelsen selv, der har regaleret det smukke Øjen med denne provenue. Paa den anden Side, Qvinden tager uvilkaarligt derimod. Det er etter Ulykken; thi at en enkelt gjorde det, maatte jo forklares anderledes. Altsaa er det her igjen Tilværelsens egen Ironi. Skulde Galanteriet have Sandhed, maatte det være reciprok, og Galanteriet være den noterede Cours for den opgivne Differents mellem Skønhed og Magt, List og Kraft. Men saaledes er det ikke, Galanteriet tilkommer væsentligvis Qvinden, og det, at hun uvilkaarligt tager imod det, lader sig forklare af Naturens Omsorg for den Svagere, den stedmoderligere Behandlede, hvem en Illusion giver mere end Bederlag. Men denne Illusion er netop det Fatale. Ikke sjeldent er det Tilhælde, at Naturen kommer en Vanhældet til Hjælp ved at trøste ham med en Indbildung, at han er den skønneste. Saa har jo Naturen gjort alt godt, han eier jo endog saa mere end hvad en formstig Fordring kunde begjere. Men at eie dette i en Indbildung, ikke at være trælbunden i Elendighed, men at være narret ind i en Indbildung, er jo en endnu dybere Spot. I den Forstand som en Vanhældet er nu Qvinden meget langt

fra at være verwahrloſt, men vel i en anden Forstand, foraa-
vidt hun aldrig kan komme ud af den Illusion, hvormed Til-
værelsen har trøstet hende.

Sammenfatter man en qvindelig Existents for indenfor dens Heelhed at udvise de afgjørende Momenter, saa gjør enhver qvindelig Existents et aldeles phantastisk Indtryk. Hun har i en ganske anden Forstand Vendepunkter i sit Liv end Manden; thi hendes Vendepunkter vende op og ned paa Alt. I Tiecks romantiske Dramer finder man stundom en Person, der, forhen Konge i Mesopotamien, nu er Urtekræmmer i København. Netop saaledes phantastisk er enhver qvindelig Existents. Hedder Pigen Julianne, saa er hendes Liv følgende: „forhen Keiserinde i Elstovens vidtudstrakte Overdrev og Titulair-Dronning af alle Fianteriets Overdrivelser nu Madam Petersen paa Hjørnet af Badstustræde.“

Som Barn er Pigen mindre anseet end Drengen. Lidt ældre veed man ikke ret hvad man skal gjøre af hende; endeligen indtræder hin afgjørende Periode, der gjør hende til Herskerinde. Tilbedende nærmer Manden sig, han er Beiler. Tilbedende, thi det er enhver Beiler, det er ikke et Paafund af en listig Bedrager. Selv Skarpretteten, naar han nedlægger fasces for at gaae ud paa Friari, selv han boier Knæ, om han end er betenklig paa snarest muligt at offre sig for hñslige Executioner, hvilke han finder saa naturlige, at han langtfra søger nogen Undskyldning i, at de offentlige blive saa sjeldne. Den Dannde bærer sig ad paa samme Maade. Han knæler, han tilbeder, han opfatter den Elskede i de mest phantastiske Kategorier, og derpaa glemmer han meget hurtigt sin knælende Stilling, og vidste fuldtvel imedens han knælede, at det var phantastisk. Var jeg Qvinde, jeg vilde heller sælges af min Fader til den høist Bydende som i Orienten, thi en Handel er der dog Mening i. Hvilken Ulykke at være en Qvinde, og dog er Ulykken egentlig den, at naar man er Qvinde saa fatter man det ikke. Klager hun, saa klager hun ikke over det Første, men over det Sidste. Var jeg Qvinde, vilde jeg først og fremmest frabede mig al Beilen, og finde mig i at være

det svagere Hjøn, hvis jeg er det, men agte paa, hvad der er Hovedsagen, naar man vil være stolt, at man ikke kommer udenfor Sandheden. Dette betynder hende mindre. Juliane er i den syvende Himmel og Madam Petersen finder sig i sin Skjebne.

Saa takker jeg da Guderne, at jeg er bleven Mand ikke Qvinde. Og dog hvad giver jeg ikke Aftald paa! Fra Driftevisen til Tragoedien er jo Poesien en Forgrundelse af Qvinden. Værst for hende og for den, der beundrer, thi hvis han ikke tager sig iagt, bliver han, som han staer der, pludseligen lang i Ansigtet. Det Skjonne, det Udmærkede, Mandens Daad skyldes Qvinden, thi hun begeistrer ham. Qvinden er den Begeistrende; hvor mangen Helen Floitespiller har ikke foredraget dette Thema og hvor mangen Schäferinde ikke lyttet til? Sandeligen min Sjel er uden Misundelse og kun taknemlig mod Guden; thi jeg vil dog hellere være Mand og være lidt mindre og være det virkeligt end være Qvinde, og være en ubestemmelig Størrelse og lykhaliggjort i Indbildungen; hellere være en Concretion, der betyder Noget, end en Abstraktion, der betyder Alt. Ganste sandt altsaa: ved Qvinden kommer Idealiteten ind i Livet, hvad var Manden uden hende? Der er mangen Mand bleven Geni ved en Pige, mangen Mand bleven Helt ved en Pige, mangen Mand bleven Digter ved en Pige, mangen Mand bleven Helgen ved en Pige; — men han blev ikke Geni ved den Pige, han sit; thi med hende blev han kun Etatsraad; han blev ikke Helt ved den Pige, han sit, thi ved hende blev han kun General; han blev ikke Digter ved den Pige, han sit, thi ved hende blev han kun Fader; han blev ikke Helgen ved den Pige, han sit, thi han sit slet ingen og vilde kun have en eneste, som han ikke sit, ligesom Enhver af de Andre blev Geni, blev Helt, blev Digter ved den Piges Hjælp, de ikke sit. Var Qvindens Idealitet i sig selv begeistrende, saa maatte den Begeistrende jo være den, til hvem han hændtes for Livet. Tilværelsen udtrykker det anderledes. Det vil altsaa sige: i et negativt Forhold gør Qvinden Manden produciv i Idealitet. Saaledes forstaet er hun begeistrende, men at sige det ligefrem er at forsynde en Paralogisme,

som man maa være Qvinde for at oversee. Eller har man vel hørt, at Nogen er bleven Digter ved sin Kone? Saa længe Manden ikke har hende, begeistrer hun. Det er denne Sandhed, der ligger til Grund for Poesiens og Qwindens Indbildung. Det, at han ikke har hende, betyder enten, at han endnu kæmper for hende. Saaledes har en Pige begeistret Mangen og gjort ham til Ridder; men har man vel hørt, at Nogen er bleven tapper ved sin Kone! Eller det, at han ikke har hende, betyder, at han slet ikke kan faae hende. Saaledes har en Pige begeistret Mangen og vakt hans Idealitet, dersom han ellers har nogen at give til Bedste. Men en Kone, der har nok saa meget at give til Bedste, vækker neppe Idealiteten. Eller det, at han ikke har hende, betyder, at han jager efter Ideallet. Han elsker maaskee Mange, men ogsaa det at elsker Mange er en Art ulykkelig Kjærlighed, og dog ligger hans Sjels Idealitet egentlig i denne Streben og Higen, ikke i de Broksdele af Elskværdighed, der udgjøre summa summarum af alle de Enkeltes Contribution.

Den høieste Idealitet, Qwinden kan vække hos Manden, er egentlig at vække Udvældighedens Bevidsthed. Nerven i dette Beviis ligger i, hvad man kunde kalde Nødvendigheden af en Replik. Som man siger om et Stykke, det kan ikke ende uden at den og den faaer en Replik, saaledes, siger Idealiteten, kan Tilværelsen ikke være forbi med Døden: jeg fordrer en Replik. Dette Beviis føres ofte positivt i Adresseavisen. Det finder jeg aldeles i sin Orden, thi skal det føres i Adresseavisen, maa det føres positivt. Madam Petersen har da levet adskillige Aar indtil det Matten mellem den 24 og 25de har behaget Forsynet v. s. v. Hr. Petersen faaer i denne Anledning et Anfald af Reminiscentser fra Beiler-Perioden, for at udtrykke mig ganske bestemt: Kun Gjensynet troster ham. Til dette salige Gjensyn forbereder han sig ved midlertidig at tage en anden Kone, thi vel er det andet Egteskab ikke slet saa poetisk som det første, men det er dog et godt Eftertryk. Dette er det positive Beviis. Hr. Petersen noes ikke med at fordrer en Replik, nei Gjensynet hisset. Det er befjendt, at det nægte Metal stundom antager en Glands af det

øgte, denne er det korte Sølvblink. Med Hensyn til det nægte Metal er det tragisk, thi det nægte Metal maa nu engang finde sig i at være nægte. Underledes med Hr. Petersen. Idealiteten tillommer ethvert Menneske med Rette, naar jeg da leer ad Hr. Petersen, er det ikke, fordi han, hvis han virkelig var nægte Metal, kun havde et eneste Sølvblink, men fordi dette Sølvblink forraader, at han er bleven nægte Metal. Saaledes tager Spidsborgerligheden sig allerlatterligst ud, naar den, iført Idealiteten, giver en passende Anledning til med Holberg at sige: har ikke ogsaa den *No* faaet Adriene paa. Sagen er denne: vækker Qvinden Idealiteten og derved Uldodelighedens Bevidsthed i Manden, gjør hun det altid negativt. Den, der virkelig blev Geni, blev helt, blev Digter, blev Helgen ved en Qvinde, han greb i samme Nu det Uldodelige. Var det Idealiserende positivt tilstede hos Qvinden, saa maatte Hustruen og kun Hustruen vække Uldodelighedens Bevidsthed i Manden. Tilværelsen udtrykker lige det Modsatte. Skal hun hos Egtemanden virkelig vække Idealiteten, saa maa hun dve. Hos Hr. Petersen vækker hun den alligevel ikke. Vækter hun da ved sin Død Idealiteten hos Manden, da gjør hun Alt det Store, Poesien siger om hende, men vel at mærke, det, hun gjorde positivt for ham, valte ikke Idealiteten. Imidlertid bliver hendes Bethydning jo længer hun kommer hen, altid twivsommere, fordi hun virkelig er begyndt at ville betyde noget positivt. Jo mere positivt Beviset føres, desto mindre beviser det, thi da vil Længselen være efter noget Oplevet, hvis Indhold da væsentligen maa antages at være udtomt, da det er oplevet. Allermest positivt bliver Beviset, naar Længsels Gjenstand er det øgteskabelige Kringelkrogeri: dengang var de i Dyrehaugen sammen. Saaledes kan man ogsaa pludseligen faae en Længsel efter et Par gamle Slæber, man engang gik meget magelig i, men denne Længsel er intet Bevis for Ejelens Uldodelighed. Jo mere negativt Beviset føres, desto bedre er det, thi det Negative er høiere end det Positive, er det Uendelige og saaledes det eneste Positive.

Hele Qvindens Bethydning er negativ, hendes positive er

intet i Sammenligning dermed, ja er vel endog suarere for-dærvelig. Det er denne Sandhed, som Tilværelsen har skjult for hende og trøstet hende med en Indbildung, der overgaaer Alt, hvad der kan opkomme i nogen Mands Hjerne, og faderligent indrettet Tilværelsen saaledes, at Sproget og Alt bestyrker hende i Indbildungnen. Selv naar hun opfattes modsat det at være den begeistrende, som den, fra hvem Fordærvelsen udgaaer, hvad enten det nu er, at med hende Synden kom ind i Verden eller det er hendes Utroskab, der ødelægger Alt, Opfattelsen er stedse galant. Naar man nemlig hører saadan Tale, skulde man jo troe, at Qvinden virkelig er i stand til at blive uendeligt meget mere skyldig end Manden, hvilket jo er en uhyre Anerkjendelse. Alt! Alt! Alt! det hænger ganske anderledes sammen. Der er en hemmelig Læjemaade, som Qvinden ikke forstaaer; thi i næste Dieblit vedkjender hele Tilværelsen sig den samme Opfattelse som Staten, der gjør Manden ansvarlig for sin Kone. Man fordommer hende, som man aldrig har fordomt nogen Mand, thi han faaer kun en virkelig Dom, derpaa ender det med, ikke at hun faaer en mildere Dom, saa var dog al hendes Liv ikke Illusion, men at man høver Sagen og lader det Offentlige o: Tilværelsen betale Omkostningerne. I det ene Dieblit skal hun være i Besiddelse af al mulig List, i det næste Dieblit leer man ad den, hun bedrager, hvilket jo er en Modsigelse, og selv Potiphars Hustru svæver der en Mulighed over, at kunne give det Udseende af, at hun var bleven forført. Saaledes har Qvinden en Mulighed, som ingen Mand har det, en uhyre Mulighed; men hendes Virkelighed er i Forhold dertil, og forfærdeligt af Alt er den Illusionens Trolddom, hvori hun føler sig lykkelig.

Lad da Plato tække Guderne for, at han blev samtidig med Socrates, jeg misunder ham, lad ham tække for, at han blev en Græker, jeg misunder ham, men naar han tæller for, at han blev Mand ikke Qvinde, da stemmer jeg i med af mit ganske Sind. Hvis jeg var bleven en Qvinde og kunde forstaae, hvad jeg nu kan forstaae, forfærdeligt; hvis jeg var bleven en Qvinde og altsaa end ikke kunde forstaae det, endnu forfærdeligere

Men forholder dette sig saaledes, da følger dette, at man holder sig udenfor ethvert positivt Forhold til hende. Overalt hvor Kvinden er med, saaer man strax hün undgaaelige Hiatus, der lykhaliggjør hende, fordi hun ikke mærker den, og tager Livet af Manden, hvis han opdager den.

Et negativt Forhold til en Kvinde kan uendeliggjøre, det skal altid være sagt og være sagt til Ere for Kvinden, og kan siges ganske ubetinget; thi det kommer ikke væsentligt an paa den respective Kvindes særlige Bestættenhed, hendes Deilighed, eller paa hendes Deiligheds Vedvaren. Det beroer paa, at hun viser sig i det rette Dieblit, naar Idealiteten saaer sit Syn. Det er et kort Dieblit, da gjør hun vel i at forsvinde igjen. Thi et positivt Forhold til Kvinden endeliggjør Manden ester den størst mulige Maalestok. Det Høieste dersor, en Kvinde kan gjøre for en Mand, er at komme ham for Die i det rette Dieblit, dog dette kan hun ikke gjøre, det er Skjebnens Belvillie, men nu kommer det Største, hun kan gjøre for en Mand, det er at blive ham utro jo før jo hellere. Den første Idealitet vil hjælpe ham til en potenseret Idealitet, og han er absolut hjulpen. Vel hjøbes denne anden Idealitet med den dybeste Smerte, men den er ogsaa den største Salighed; vel kan han ingenlunde ønske det, for det er skeet, men dersor talter han hende, at det er skeet; og da han dog menneskeligt talt ikke har stor Grund til at være jaa meget taknemlig, saa er Alt vel. Men vee ham hvis hun bliver ham tro!

Saa talter jeg da Guderne for, at jeg blev en Mand ikke en Kvinde; saa talter jeg da Guderne for det næste, at ingen Kvinde ved et livsvarigt Engagement forpligter mig til bestandigt at tænke bag ester.

Hvillet besynderligt Paasund er ikke ogsaa et Egteslab? Og hvad der gjør det endnu besynderligere er, at det skal være et umiddelbart Skridt. Og dog er intet Skridt saa afgjørende; thi der er Intet saa selvraadigt og herskelsygt i Forhold til et Menneskeliv som Egteslabet er det. Noget saa Afgjørende skal man altsaa gjøre umiddelbart. Og dog er Egteslabet ikke noget Enkelt, men er yderst sammenhæft og fleertydig. Ligesom Stild-

paddens Kjød smager af al muligt Kjød, saa har Egteskabet en Smag af Alt, og ligesom Skildpadden er et langsomt Dyr, saaledes er Egteskabet det ogsaa. En Forelskelse er dog noget Enkelt, men et Egteskab! Er det noget Hedenst, eller noget Christeligt, eller noget Gudeligt eller noget Verdsligt eller noget Borgerligt eller lidt af Alt, er det Udtrykket for hin uforklarlige Erotik, hin ligestemte Sjeles Wahlverwandtschaft eller er det Pligt eller er det Compagnijskab eller en Hensigtsmæssighed i Livet eller Skif og Brug i visse Lande, eller er det Lidt af Alt; er det hos Stadsmusikanten man skal bestille Musikk'en eller hos Organisten eller skal man have lidt af begge Dele; er det Præsten eller Politi-Assistenten, der skal holde Talen og indskrive deres Navne i Livsens — eller i Qvarterets — Mandtal; er det paa Redekam at Egteskabet lader sig høre eller lytter det efter hin Hvidsken, der lyder som „Feernes fra Sommernattens Grotter?“ Og et saa combineret Nummer, en saa sammensat Passage, der er saa compliceret som intet andet, mener enhver Egtepeer at have foredraget, idet han indgik et Egteskab, og mener at foredrage det idet han lever som Egtemand. Måne hjere Drilfebrødre! skulle vi ikke i Mangel af anden Brudegave og Gratulation give hver af Egtefolkene et NB. og Egteskabet to NBner for gjentagen Uopmærksomhed! At udtrykke en enkelt Idee i sit Liv, kan være anstrengende nok, men at tænke noget saa Sammensat og altsaa bringe Enhed deri, at udtrykke noget saa Sammensat, saa det Enkelte steer sin Ret og Alt er tilstede paa eengang: ja sandeligen Den er stor, der gjør det. Og dog gjør jo enhver Egtepeer det, og han gjør det, det er vist, siger han ikke at han gjør det umiddelbart. Skal det gjøres umiddelbart, maa det gjøres i Kraft af en højere Umiddelbarhed, der har gjennemtrængt hele Reflexionen. Men dette ymtes der end ikke om. At spørge en Egtemand, lønner ikke Umagen. Den, der engang har begaet en Fadaise, hjemmøges bestandigt af Conseqvensen. Fadaisen er at være kommen ind i alt dette, Høvnen er, at han nu bag efter skal see, hvad det er han har gjort. Snart flaaer han an, og bliver pathetisk, og troer han har

gjort noget Overordentligt ved at gifte sig, snart stiller han Halen mellem Venene, snart er det af Rødværge han roser Egteslabet, men en Tanke-Enhed, der sammenholder de heterogene Lidsanshuessers disjecta membra, venter jeg forgjeves paa.

At være en slet og ret Egtepeer er da ju, at være en Forfører er ogsaa ju, at ville experimentere med Qvinden for Morstabs Skyld er ogsaa ju. I Grunden indeholder de twende sidste Methoder nok saa store Concessioner fra Mandens Side mod Qvinden, som Egteslabet. Forsøren vil hævde sig selv ved at bedrage, men det at han bedrager, at han vil bedrage, at han gider bedrage, er ogsaa et Udttryk for hans Afhængighed af Qvinden, saaledes ogsaa med den Experimenterende.

Skulde der tænkes et positivt Forhold til Qvinden, da maatte det være saa reflesteret, at det af den Grund ikke blev noget Forhold til hende. At være en udmærket Egtemand og dog i Stilhed forsøre enhver Pige, at synes en Forfører og dog gjemme al Romantilens Glød i sig, var dog Noget, Concessionen i førstie Potens er dog altid tilintetgjort i anden. Dog har Manden sin sande Idealitet hin i en Reduplication. Enhver umiddelbar Existents maa tilintetgjores og Tilintetgørelsen bestandigt være sikkert ved et falskt Udttryk. En saadan Reduplication kan Qvinden ikke satte, den gjor Mandens Væsen umuligt at udtale for hende. Skulde en Qvine have sit Væsen i en saadan Reduplication, saa lod der sig intet erotisk Forhold til hende tænke, og som hendes Væsen vitterligt er, forsyrres det erotiske Forhold af Mandens Væsen, der bestandig har sit Liv i Tilintetgørelsen af det, hvori hun har sit Liv.

Saa prædiler jeg da maaskee Klosteret og kaldes med Rette Eremita? Ingenlunde. Tag hin Klostret bort. Ogsaa det er dog hin et umiddelbart Udttryk for Aland, og Aland lader sig ikke udtrykke umiddelbart. Om Nogen bruger Guld eller Sølv eller Papirspenge, det gjor ingen Forstjel, men Den, der bestandigt end ikke giver en Hviid ud, uden at den er falskt, han forskaer hvad jeg mener. Den, for hvem ethvert umiddelbart Udttryk hin er et Falsum, han og han alene er bedre sikkert, end om han

gik i Kloster, han bliver en Gremita, selv om han Nat og Dag reiser i Omnibus.

Neppe havde Victor endt, førend Modehandleren sprang op, rev en Viinflaske omkuld, der stod for ham, og nu begyndte han saaledes.

Bel talt kjære Drillebrødre, vel talt, jo mere jeg hører Eder tale, desto mere forvisses jeg om, at Jere Medsammensvorne, jeg hilser Eder som saadanne, jeg forstaaer Eder som saadanne, thi Sammensvorne forstaaer man langtfra. Og dog, hvad veed J, hvad er Eders Smule Theori, som J give Udseende af Erfaring, Eders Smule Erfaring, som J synes om til en Theori, og endeligen i hver anden Stund troe J dog et Dieblit og hildes et Dieblit. Nei jeg hænder Qvinden — fra hendes svage Side, det vil sige jeg hænder hende. Jeg synes ingen Forsærdelse i mit Studium og synes intet Middel for at forvisse mig om hvad jeg har forstaaet; thi jeg er en Rasende, og Rasende maa man være for at forstaae hende, og var man det ikke før, naar man har forstaaet hende, bliver man det. Som Røveren har sit Smuthul ved den larmende Landevei, og Myreslugeren sin Tragt ved det løse Sand, og Caperen sit Skjulested ved det brusende Hav, saa har jeg min Modeboutique midt i Menneske-Brimlen forførisk, uimodstaelig for en Qvinde som Venusbjerget for Manden. Her i en Modeboutique lærer man hende at hænde, praktisk og fra Grunden af uden al theoretisk Ophævelse. Ja betydede Moden ikke Andet end at en Qvinde i Begjærligheds Brynde fastede Alt af sig, saa var det dog Noget. Men saaledes er det ikke, Moden er ikke aabenbar Bellyst, ikke tolereret Udsyævelse, men en Uanständighedens Snighandel, der er autoriseret som Belanständighed. Og som i det hedenske Preussen den giftesærdige Pige var en Klokke, hvis Ringen var til Signal for Mændene, saaledes er en Qwindes Existents paa Moden et evindeligt Klokkespil ikke for Udsyævende men for silfurne Bellystninge. Man troer Lykken er en Qvinde o! ja den er jo ustadic;

men den er dog ustadiig i Noget, thi den kan give Meget, forsaa-
vidt er den ille en Qvinde. Nei, Moden er en Qvinde, thi Moden
er Ustadighed i Nonseñs, der kun hænder een Consequents, at
den altid bliver mere og mere pinegal. En Time i min Boutique
er mere værd end Aar og Dage udenfor, hvis man ønsker at lære
Qvinden at hænde; i min Modeboutique, thi den er den eneste
i Residenten, der er ikke Tanke om Concurrence; hvo skalde vove
en Væddesfrid med Den, der gaafste har offret sig og offrer sig
som Øpperstepræst i denne Asgudsdyrkelse. Nei der er ikke et
distinguering Selsslab uden at mit Navn er det første og det sidste,
og der er ikke et borgerligt Selsslab, hvor jo mit Navn, naar det
nævnes, indgyder hellig Grefrygt som Kongens, og der er ingen
Dragt saa vanvittig, at den jo, naar den er fra min Boutique
ledsages af en Hvidsten, idet den gaaer gjennem Salen; og
der er ikke en Dame af Byrd, der vover at gaae min Boutique
forbi, og ikke en borgerlig Pige uden at hun gaaer den sullende
forbi og tænker: dersom jeg blot havde Raad. Nu hun var ei
heller bedrager. Jeg bedrager Ingen; det Fineste, det Kostbareste
leverer jeg, til de billigste Priser, ja under Prisen sælger jeg,
saaledes ønsker jeg ikke at vinde, nei jeg sætter aarligt store Sum-
mer til. Og dog vil jeg vinde, jeg vil det, jeg giver min sidste
Hviid hen for at bestille, for at underkjøbe Modens Organer,
at mit Spil kan vindes. Det er mig en Vellyst uden Lige at tage
de kosteligste Toier frem, at skære til, at Slippe ægte Brüsler-
Kniplinger ud, for da at danne en Marredragt, jeg udsælger til
de billigste Priser, ægte Stosser og paa Moden. I troer maaske,
at det kun er i enkelte Diebliske hun ønsker at være paa Moden.
Langtsra, hun vil det altid, og det er hendes eneste Tanke. Thi
Qvinden har Aland, men den er anbragt ligesaa godt som den
forlorne Sons Midler, og Qvinden har Reflexion i ubegribelig
høi Grad, thi der er intet saa Helligt, at hun jo i samme Nu
sinder det commensurabelt for Pynten, og Pyntens fornemste
Udtryk er Moden; hvad Under at hun sinder det commensurabelt,
thi Moden er jo det Hellige; og der er intet saa ubetydeligt, at
hun jo aldr ved at bringe det i Forhold til Pynten, og Pyntens

ideløfste Udtryk er Moden; og der er Intet, Intet i hele hendes Paaklædning, ikke det mindste Baand, uden hun har en Foresættelse om dets Forhold til Moden, og uden hun vieblæstigt opdager, om den forbogaaende Dame har bemærket det; thi for hvem synter hun sig, uden for andre Damer! Selv i min Boutique, hvor hun jo kommer for at vorde udstyret paa Moden, selv der er hun paa Moden. Ligesom der er en særligt Badedragt og Ridedragt, saaledes er der ogsaa en egen Art af Paaklædning, der er moderne til at gaae i Boutiquen med. Denne Dragt er ikke saaledes skjødeslös som den Negligee, i hvilken en Dame behager at lade sig overraske tidligere om Formiddagen. Pointen er da hendes Øvindelighed og Coquerteriet i at lade sig overraske. Modedragten derimod er beregnet paa at være skjødeslös, lidt letfærdig uden at være generet derved, fordi en Modehandler staer i et andet Forhold til hende end en Cavaleer. Coquerteriet ligger i at vije sig saaledes for en Mand, der paa Grund af sin Stilling ikke tor fordre Damens qvindelige Anerkjendelse, men maa nøjes med de uvisse Findtægter, der rigelig falde af, men uden at hun tænker derpaa, eller uden at det falder hende ind ligeover for en Modehandler at ville være Dame. Pointen er derfor den, at Øvindeligheden paa en Maade er udeladt, og Coquerteriet gjort ugyldigt i den distinguerede Damens fornemme Overlegenhed, der vilde smile hvis Nogen vilde alludere til et saadant Forhold. I sin Negligee ved en Visit skjuler hun sig og forraader sig gjennem Skjulet, i Boutique blotter hun sig med den yderste Nonchalance, thi det er kun en Modehandler — og hun er en Øvinde. Nu falder Shawlet lidt ned og giver en lille Bløße, dersom jeg ikke veed, hvad det betyder, og hvad hun vil, saa er mit Renomee fortapt, nu synes hun apriorist, nu gesticulerer hun aposteriorist, nu svinker hun i Høsterne, nu speiser hun sig, og seer mit beundrende Øjnes i Speilet, nu læsper hun, nu tripper hun, nu svæver hun, nu slæber hun Foden løsagtigt, nu synker hun blødagtigt i en Lænestol, medens jeg i ydmig Stilling præsenterer hende en Flacon og med min Tilbedelse svaler over hendes Hede, nu flaaer hun stjelmst efter mig med

Haanden, nu taber hun sit Lommekortklaede, uden en eneste Bevægelse lader hun endog Armen forblive i sin løst nedhængende Stilling, medens jeg boier mig dybt og tager det op, og byder det og faaer et lille protegerende Kik. Saaledes bærer en Dame sig ad, der er paa Moden, naar hun er i Boutique. Om Diogenes bevægede den Qvinde, der laae bedende i en noget uanstændig Stilling ved sin Bemærkning, om hun ikke troede, at Guderne kunde see hende bagfra, veed jeg ikke; men det veed jeg, at hvis jeg vilde sige til hendes knælende Maade, Deres Kjoles Folder falde ikke paa Moden, da vilde hun frygte dette mere end at krænke Guderne. Bee! den Uldskudte, den Askepot, der ikke forstaaer dette. Pro dii immortales hvad er en Qvinde ogsaa, naar hun ikke er paa Moden, per deos obsecro hvad er hun naar hun er paa Moden!

Om det er sandt? Ja forsøg det: Lad Elsken, idet den Elskede synker salig til hans Bryst og hvidsler uforståaeligt: Din for evig, skjulende sit Hoved ved hans Barm, lad ham sige til hende: Jode Catinka din Frisure er slet ikke paa Moden. Maaskee tænke Mændene ikke derpaa, men Den, der veed det og nyder Anseelse af at vide det, er den farligste Mand i Kongeriget. Hvilke salige Timer, Elsken tilbringer med den Elskede for Brylluppet, veed jeg ikke, men de salige Timer, hun tilbringer i min Boutique, gaae hans Næse forbi. Uden mit Kongebrev og min Sanction er dog et Bryllup en ugyldig Alt eller ogsaa et meget plebejst Foretagende. Lad Dieblæket allerede være kommet da de skal modes for Alteret, lad hende træde frem med den bedste Samvittighed i Verden, at Alt er kjøbt hos mig og for mig gjort Probe paa Alt, hvis jeg vilde styrte til og sige: men min Gud min naadige Trocken den Myrthekrands sidder reent forteert, — saa blev maaskee Ceremonien udsat. Men alt Elsigt veed Mændene ikke, man maa være Modehandler for at vide det. Der hører en saa uhyre Reflexion til at controllere en Qvindes Reflexion, at hun en Mand, der offrer sig dertil, formaarer det, og formaarer det, hvis han oprindelig er begavet. Lykkelig er dersor den Mand, der ikke indlader sig med nogen Qvinde, hun tilhører ham dog ikke, om hun end ikke tilhører nogen anden

Mand, thi hun tilhører hiint Phantom, dannet af qvindelig Reflexions unaturelige Omgang med qvindelig Reflexion: Moden. See dersor skulde en Qvinde altid sværge ved Moden, saa var der Fynd i hendes Fed; thi Moden er dog det Eneste, hun altid tænker paa, det Eneste, hun kan tænke sammen med og ind i Alt. Der er fra min Boutique til den fornemme Verden udgaaet det glade Budskab for alle distinguerede Damer, at Moden býder Brugen af en egen Art Hovedtøi, naar man tager i Kirke, og at dette Hovedtøi igjen maa være noget forskjelligt til Høimesse og til Aftensang. Naar da Klokkerne ringe, da holder Eqvipagen for min Dør. Hendes Maade stiger ud (thi ogsaa dette er forknydt, at Ingen kan sætte det Hovedtøi rigtigt uden jeg Modehandleren); jeg styrter hende imøde i dybe Buf, fører hende ind i mit Cabinet; medens hun blodagtigt vegeterer, bringer jeg Alt i Orden. Hun er færdig, hun har speilet sig; hurtigt som et Gudernes Sendebud iler jeg forud, har aabnet Cabinetsdøren og bukker, iler til Boutiquesdøren, lægger min Arm paa Brystet som en østerlandsf Slave, men opmuntret af et naadigt Knix vover jeg endog at tilkaste hende et tilbedende og beundrende Haandkys — hun sidder i Bognen, see! hun har glemt Psalmebogen, jeg iler ud og rækker den ind ad vinduet til hende, tillader mig endnu engang at minde hende om, at holde Hovedet en lille Kjende til Høire, og selv at rette lidt ved det, hvis hun ved at stige ud skulde bringe Hovedtøiet en Smule af Lave. Hun hjører hen og opbygges.

J troe maaſkee, at det kun er fornemme Damer, der hylde Moden, langtsra. See! til mine She-Tomfruer, paa hvis Toilet jeg Intet sparer, at Modens Dogmer maae forknydes med Eftertryk fra min Boutique. De danne et Chor af Halvgale, og jeg selv som Upperstepræst foregaaer med et lysende Exempel, og bortodsler Alt, blot for ved Modens Hjelp at gjøre enhver Qvinde latterlig. Thi naar en Forfører brouter af, at enhver Qvinde Dyd er venibel for den rette Kjøber, da troer jeg ham ikke, men jeg troer, at enhver Qvinde i soie Tid skal være fanatiseret af Modens vanvittige og besmittende Selv-Reflexion, der for-

dærver hende ganske anderledes, end om hun var forsørt. Jeg har forsøgt det mere end eengang. Formaaer jeg det ikke selv, saa hidser jeg et Par af Modens Trælqvinder, som høre til hendes Stand, paa hende; thi som man afretter Røtter til at bide Røtter, saa er den sanatiserede Qvindes Bid ligesom Tarantellens. Og fremfor Alt er det farligt, naar en Mand træder understøttende til. Om jeg tjener Djævelen eller jeg tjener Guden, veed jeg ikke, men jeg har Ret, jeg vil have Ret, jeg vil det, saa længe jeg ejer en eneste Hvid, jeg vil det saa længe til Blodet sprøiter ud af mine Fingre. Physiologen tegner en Qwindes Slabning af for at vise Snorelivets forsærdelige Folger, ved Siden tegner han den normale Stillelse. Det er rigtigt, men hun den ene har Virkelighedens Gyldighed: de gaae alle med Snoreliv. Skildrer saaledes den Modesyges elendige fortrøblede Forstreuethed, beskriv denne snigende Reflexion, der fortærer hende, og skildrer den qvindelige Blusærdighed, der mindst af Alt veed noget om sig selv, gjør det godt og Du har tillige domt Qvinden og i Virkeligheden domt hende forsærdeligt. Opdager jeg engang en saadan Pige, der noisom og ydmig ikke er forståret ved uanstændig Omgang med Qvinder, hun skal dog salde. Jeg bringer hende i mine Garn, mi staaer hun paa Øjserpladsen o: i min Boutique. Med det haanligste Blit, som fornem Nonchalance kan væbne sig med, maaler jeg hende, hun forgaaer af Stræl, en Latter fra Naboværelset, hvor mine afrettede Haandlangere sidde, tilintetgjør hende. Maar jeg da har saaet hende udmaiet paa Moden, naar hun seer vanvittigere ud end et Daarelistelem, saa vanvittig som En, der end ikke kunde blive optagen i en Daareliste, da gaaer hun salig fra mig, intet Menneske end ikke en Gud kunde forsærde hende, thi hun er jo paa Moden.

Forsæer I mig nu, forsæer I, hvorfor jeg talder Eder Medsammensvorne, om end hun langt fra. Forsæer I nu min Opsattelse af Qvinden. Alt i Livet er en Modesag, Guds-frygt er en Modesag, og Kjærlighed og Fislebeenskjørter og en Ring i Næsen. Saal vil jeg af yderste Evne komme den ophoede Genins til Hjælp, der begjerer at lee ad det latterligste af alle

Dyr. Har Qvinden reduceret Alt paa Moden, saa vil jeg ved Modens Hjælp proftituere hende, som hun har fortjent; jeg rafter ikke, jeg Modehandleren, min Sjel raser naar jeg tænker paa min Opgave, hun skal endnu komme til at gaae med en Ring i Næsen. Søger dersor ingen Elsket, opgiver Elskov som det farligste Naboskab, thi ogsaa Eders Elskede skulle komme til at gaae med en Ring i Næsen.

Derpaa talede Johannes Forføreren saaledes:

Høistærede Driftebrodre, plager Satan Eder? Jeg taler jo som Bedemænd, Eders Øine ere røde af Taarer og ikke af Viin. Fast bevæger Jeg ogsaa mig til Taarer, thi en ulykkelig Elsker frister en meget bedrøvelig Ansættelse i Livet. Hinc illæ lacrymæ. Jeg er nu en lykkelig Elsker, og ønsker blot bestandig at være det. Maafsee er det en Coneession mod Qvinden, hvilken Victor frygter saa meget? Hvorfor ikke? Det er en Concession. At jeg løsner denne Champagneflaskes Sloife, er ogsaa en Coneession, at jeg lader dens Skummen styrte sig i Pokalen, er ogsaa en Coneession, at jeg fører Pokalen til Læberne, er ogsaa en Coneession — nu tømmer jeg den — concedo. Nu derimod er Pokalen tom, altsaa gjør jeg ingen Concession. Saaledes med Pigerne. Om en ulykkelig Elsker har kjøbt et Køs for dyrt, beviser mig kun, at han hverken veed at tage for sig eller tage fra sig. Jeg høber det aldrig for dyrt; det lader jeg Pigerne om. Hvad det betyder? Mig betyder det det skønneste, det lifligste, det mest overtalende og det næsten mest overbevisende argumentum ad hominem, men da enhver Qvinde idetmindste een Gang i sit Liv eier denne argumenterende Oprindelighed, hvorfor skulde jeg saa ikke lade mig overbevise! Vor unge Ven vil tænke det. Han kan jo kjøbe sig et Conditor-Køs og see paa. Jeg vil nyde. Ingen Snak. Dersor staar der i en gammel Wise om et Køs: es ist kaum zu sehn, es ist nur für Luppen, die genau sich verstehen, saa noie, at Reflexionen er en Næsviished og en Daarskab. Den, der naar han er 20 Aar gammel, ikke fatter, at der er et kategorisk Imperativ: nyd, er en Nar, og Den, som

ilte gribet til, bliver en Christiansfælder. Men I ere ulykkelige Elskere, dersor vil I slabe Qvinden om. Guderne forbryde det. Som hun er behager hun mig, ganske saaledes som hun er. Selv Constantins Spas indeholder et hemmeligt Ønske. Jeg derimod er galant. Hvorfor ikke? Galanteri kostet Intet, og bringer Alt, og betinger al erotisk Nydelse. Galanteriet er Sandelighedens og Qvæstens Frimureri mellem Mænd og Qvinde. Det er et Naturspørg, som Elskovens Sprog overhovedet. Det bestaaer ikke af Lyd, men af formunneude Begjærligheder, der bestandig bytte Rolle. At en ulykkelig Elster er ugalant nok til at ville convertere sit Deficit til en Begæl paa Ewigheden, forstaaer jeg vel. Dog forstaaer jeg det ikke, thi for mig har Qvinden rigeligt Valuta. Det forsyftrer jeg enhver Qvine, og det er Sandhed, og tillige er det vist, at jeg er den Eneste, som ikke bliver bedragen ved denne Sandhed. Om en knæklet Qvine er mindre værd end Manden, findes ikke paa min Priis-Courant. Jeg plukker ikke brudte Blomster, det lader jeg Egtmændene om til at pynte Fæstelavnsriis med. Om Edvard f. Ex. vilde tænke om, og efter forelske sig i Cordelia eller repeterere sin Forelskelse indenad, det lader jeg ham om, hvorfor skulde jeg blande mig i uvedkommende Ting. Hvad jeg tænkte om hende, har jeg forlaret hende i sin Tid, og i Sandhed hun har ogsaa overbevist mig, absolut fuldestgjorende har hun overbevist mig om, at mit Galanteri var paa rette Sted. Concedo. Concessi. Kommer der mig en ny Cordelia for Die, opfører jeg Ringen Nr. 2. Men I ere ulykkelige Elskere og Sammensvorne og mere bedrage end Pigerne, og det uagtet I ere rigeligt begavede. Men Resolution, Begjærlighedens Resolution er Pointen i Tilværelsen. Vor unge Ven bliver altid udensor. Victor er en Sværmer; Constantin har høbt sin Forstand altfor dyrt; Modehandleren er en Rasende. Hvad kan det hjælpe! Alle fire om een Pige bliver det dog til Wind. Man have Sværmeri nok til at idealisere, Smag nok til at støde til i Nydelsens sesilige Klinken, Forstand nok til at bryde af, absolut som Døden bryder af, Raseri nok til at ville nyde — da er man Gudens og Pigerne's Hndling. Dog

hvad hjælper det her at tale. Jeg vil ikke gjøre Profelyter. Stedet er heller ikke dertil. Vel ynder jeg Viin, vel ynder jeg Gjeste-
buds Overflod, det er godt, men en Pige være mit Selskab,
saa taler jeg. Saa skal da Constantin have Tak for Gjestebudet
og Vinen og det hyperlige Arrangement; med Talerne derimod
var det kun maadesligt bevendt. Men for at det ikke skal ende
saaledes, saa vil jeg tale til Qvindens Priis. Som den, der
skal tale om Guddommen, maa indblæses af Guddommen for
at kunne tale værdeligen, og altsaa af Guddommen selv læres,
hvad han skal sige, saaledes ogsaa med Talen om Qvinden.
Thi Qvinden er endnu mindre end Guden et Indsald af en Mands
Hjerne, en Drøm om Dagen, Noget man selv hitter paa, og
disputerer om pro et contra. Nei man lærer kun af hende
selv at tale om hende. Og af jo flere man har lært, jo bedre.
Første Gang er man lærende, anden Gang er man allerede
hjulpen, som naar man ved lærde Disputatser benytter den sidste
Opponents Høfsligheder mod den næste. Men desuagtet er der
Intet tabt. Thi saa lidet som et Kys er en Mundsmag, og saa
lidet som en Omfavnelse er en Anstrængelse, saa lidet er dette
ogsaa udtømt som Beviset for en mathematiske Sætning, der
bliver det samme, om man sætter andre Bogstaver. Slight passer
paa Mathematiken og Phantomer, men ikke paa Elskov og paa
Qvinden, hvor hver ny er et nyt Beviis, der paa en anden
Maade beviser den samme Sætnings Rigtighed. Min Glæde
er det, at Qvindeljønnet langtfra at være usuldommere end
Manden tvertimod er det fuldkomneste. Min Tale vil jeg dog
indklæde i en Mythe, og skal det glæde mig paa Qvindens Begne,
hvem I saa uretfærdigen have krænket, om Talen maa dømme
Eders Sjele, idet Nydelsen viser sig, men flyer Eder, som Frug-
terne Tantalus, fordi I have flyet dem og fordi I have krænket
Qvinden. Kun saaledes krænkes hun nemlig, om hun end er høit
ophojet derover, og Enhver straffet, der vover det. Jeg krænker
ingen. Slight er kun Egtemændenes Paafund og Bagvaskelse,
da jeg tvertimod anerkjender hende meget mere end Egte-
manden.

Oprindeligen var der Inn eet Kjøn, saa fortælle Græterne, det var Mandens. Herligt udrustet var han, saa han gjorde Guder Ære, saa herligt udrustet, at det gik Guderne som det stundom hænder en Digter, der har udvist al sin Kraft i sin digteriske Slabning: de blev misundelige paa Mennesket. Ja hvad værre var, de frygtede ham, at han skulle uvilligt boie sig under deres Aag, de frygtede, om end uden Grund, at han endog skulle bringe Himlen selv til at vække. Saaledes havde de manet en Kraft frem, de neppe troede sig i stand til at betvinge. Da var der Uro og Bekymring i Gudernes Maad. Meget havde de ødslet paa at slabe Mennesket, det var hoimodigt; nu maatte Alt voves, det var Nodværge, thi Alt var sat paa Spil, det meente Guderne, tilbagetaklades kunde han ikke, som en Digter tilbage-takler sin Tanke. Med Magt kunde han ikke tvinges, thi da kunde Guderne selv have twunget ham, men derom var det jo netop de mistvivlede. Fanges og tvinges maatte han da ved en Magt, der var svagere end hans egen og dog stærkere og sterk nok til at tvinge. Hvilken vidunderlig Magt maatte dette ikke være! Dog Nod lærer Guder selv at overgaae sig selv i Opfindsomhed. De svgte og grundede og sandt. Denne Magt var Kvinden, Slabningens Vidunder, selv i Guders Dine et større Vidunder end Manden, en Opdagelse, som Guderne i deres Maivetet ikke kunde lade være at prije sig selv for. Hvad lader der sig sige mere til hendes Ære, end at hun skulle formaae, hvad end ikke Guder tilltroede sig, hvad lader der sig sige mere end at hun formaade det; hvor vidunderlig maa hun ikke være for at formaae dette! Det var en List af Guderne. Svigesuldt var Tryllerinden dannet, i samme Nu som hun havde fortryllset Manden, da forvandlede hun sig og hangede ham i alle Endelighedens Bidløftigheder. Det var dette Guderne vilde. Men hvad kan dog være lisligere, lysteligere, mere fortryllende end det, som Guder udtaenkte, kempende for deres Vælde, som det Eneste, der kunde løfte Manden. Og sandeligen det er saaledes, Kvinden er det eneste og det mest Forsøreriske i Himlen og paa Jordens. Maar de saaledes sammenligne, er Manden noget saare usuldkommen.

Og Gudernes List lykkedes. Dog lykkedes den ikke altid. Der var til alle Tider nogle Mænd, enkelte, som blev opmærksomme paa Bedraget. Disse saae vel hendes Delighed, mere end nogen Ander, men de anede Sammenhængen. Disse kalder jeg Erotikere, og tæller mig selv i deres Tal, Mændene kalde dem Forsørere, Qvinden har intet Navn for dem, en Saadan er for hende unævnelig. Disse Erotikere ere de Lykkelige. De leve hyppigere end Guderne, thi de spise bestandigt kun hvad der er kosteligere end Ambrosia og drinke hvad der er lækligere end Melletar: de spise Gudernes smildeste Tankes mest forsøreriske Findfald, de spise bestandigt kun Løkkemad, o! Bellyst uden Lige o! salige Leveviis, de spise bestandigt kun Løkkemaden — de fanges aldrig. De andre Mænd gribet til og spise Løkkemad som Bønder spise Agurkesalat, og blive fangne. Kun Erotikeren veed at vurdere Løkkemaden, at vurdere den uendeligt. Dette aner Qvinden, derfor er der en hemmelig Forstaelse mellem ham og hende. Men han veed ogsaa, at det er Løkkemad, denne Hemmelighed har han for sig selv.

At der da intet Bidunderligere, intet Lisligere, intet mere Forsørerisk lader sig udtenke end en Qvinde, derfor borge Guderne, og deres Nød, som stærpede Opsindsomheden, borger atter for dem, at de have bovet Alt og i hendes Væsens Dannelses bevæget Himmelens og Jordens Kræfter.

Jeg forlader Mythen. Mandens Begreb svarer til hans Idee. Man kan derfor tænke en eneste Mand tilværende og intet mere. Qwindens Idee derimod er en Almindelighed, der ikke er udtømt i nogen Qvinde. Hun er ikke ebenbürtig med Manden, men senere, en Deel af Manden, og dog fuldkommere end han. Lad Guderne have taget en Deel af ham, medens han sov, af Frygt for at vække ham ved at tage for meget, eller lad Guderne have deelt ham og Qwinden være Halvdelen: den, der blev deelt, var jo Manden. I Subdivisionen forholder hun sig altsaa først lige med Manden. Hun er et Bedrag, men dette er hun først i det andet Vieblif, og før Den, der bliver bedragen. Hun er Ende-

ligheden; men i sit Første er hun Endeligheden potenseret i al guddommelig og menneskelig Illusions sløffende Uendelighed. Endnu er Vedraget der ikke. Men et eneste Øieblit længere, og man er bedrager. Hun er Endeligheden, saaledes er hun et Collectivum; den ene Qvinde er de mange. Dette førstaaer hun Erotileren, og dersor veed han at elste Mange, aldrig bedraget, men indsigende al den Bellyst, som listige Guder mægtede at tilberede. Dersor lader Qvinden sig ikke udvemme i uogen Formel, men er en Uendelighed af Endeligheder. Vil man tænke hendes Idee, da gaaer det En som Den, der stirrer ind i et Hav af Taagebilder, der bestandigt danne sig, eller som Den, der forvildes ved at skue i Volgerne, hvis Skumpiger bestandigt gjælte, thi hendes Idee er kun et Mulighedens Værksted, og atter i Erotileren er denne Mulighed Svaermiets evindelige Ophav.

Saa dannede Guderne hende sijn og øtherist som af Sommernattens Taage og dog syldig som den modne Frugt, let som fuglen, skjondt hun bærer en Verdens Altraa i sig, let fordi Kræfternes Spil er enet i et negativt Forholds usynlige Centrum, i hvilket hun forholder sig til sig selv, slant i Sluddet, bestemt tegnet og dog for Diet svulmende i Shonhedens Volgelinier, fuldendt og dog som blev hun bestandig nu forst færdig, isolig, lislig, forsikkrende som den nysaldne Sne og dog rødmende i stille Gjennemsigtighed, lykkelig som en Spog, der lader En glemme Alt, beroligende som det Maal, hvortil Begjeringen er, tilfredsstillende ved selv at være Begjeringens Incitament. Og saaledes havde Guderne beregnet Situationen, at Manden, naar han sit hende at see, skulde forundres som Den, der seer sig selv, og dog igjen som var han fortrolig med dette Syn, forundres som Den, der seer sig selv i Fuldkommenhedens Af-glands, forundres som Den, der seer hvad han aldrig havde anet, og dog seer, hvad der, saa synes det, nødvendig maatte være saldet ham ind, seer, hvad der er nødvendigt i Tilværelsen, og dog seer dette som Tilværelsens Maade. Netop denne Mod-sigelse i Forundringen elster Begjeringen frem, medens Forundringen skyder ham nærmere og nærmere til, saa han ille kan

lade være at see, ikke lade være at synes sig fortrolig dermed, uden dog ret at turde nærme sig, om han end ikke kan lade være at begjere.

Da Guderne saaledes havde tænkt sig hendes Stikkelse, frygtede de selv for ikke at skulle kunne udtrykke den. Men hvad de frygtede mere var hende selv. Hvor skjøn hun var, turde de nemlig ikke lade hende faae at vide af Frygt for en Medvider, der kunde forspilde Listen. Da blev Kronen sat paa Værket. Guderne dannede hende færdig, men da skjulte de Alt for hende i Uskuldighedens Uvidenhed og skjulte det endnu engang for hende i Blusfærdighedens uigjennemtrængelige Hemmelighed. Hun var færdig, og Seiren vis. Indbydende var hun, nu var hun det ved at unddragte sig, nødende derved, at hun flyer, uimodstaaelig derved, at hun selv bestandig er Modstanden. Guderne jublede. Og ingen Tillokkelse er der udfunden i Verden, som Øvinden er det, og ingen Tillokkelse er saa absolut, som Uskuldighedens, og ingen Fristelte saa besnærende, som Blusfærdighedens, og intet Bedrag saa mageløst, som Øvinden. Hun veed Intet, og dog indeholder Blusfærdigheden en Natur-Anelse, hun er adskilt fra Manden, og Blusfærdighedens Skillevæg er mere afgjørende end Aladdins Sværd, der skiller ham fra Gulnare; og dog fornemmer den Erotiker, der liig Pyramis lægger sit Hoved til Blusfærdighedens Skillevæg, fjernt anet al Begjeringens Øyst histinde.

Saaledes frister Øvinden. Menneskene sætte det Herligste frem som Spise for Guder, de vide intet Herligere at byde; saaledes er Øvinden en Skuefrugt, Guderne vidste Intet at sammenligne dermed. Hun er, hun er tilstede, nærværende, tæt hos, og dog er hun uendeligt fjernet, skjult i Blusfærdigheden, indtil hun selv forraader sit Skjulested, hvorved, det veed hun ikke, det er ikke hende, det er Tilværelsen selv, der er den listige Angiver. Skjelmst er hun som Barnet i Legen, der titter frem af sit Skjul, og dog er hendes Skjelmeri uforklarligt, thi hun veed ikke selv af det, og er altid gaadefuld, gaadefuld naar hun skjuler Diet, gaadefuld naar hun udsender Bliklets Sendebud, hvilket ingen Tanke, end mindre noget Ord, formaar at følge. Og dog er Blikket Sjelens „Tolk“, hvor er da Forklaringen,

naar Tollen selv taler uforstaaeligt. Rolig er hun som Astenens Stilhed, naar intet Blad rører sig, rolig som en Bevidsthed, der endnu ikke veed af Noget, hendes Hjertes Bevægelse saa regelmæssig, som var det ikke til, og dog opdager den Erotiker, der lytter stethoslopijk rigtigt, Lystens dithyrambiske Slag som et ubevidst Medlydende. Sorglos som vindens Pust, tilfreds som det dybe Hav, og dog længelsfuld som det Uforståede er det. Mine Venner! mit Sind er formildet, ubestrigeligt formildet; jeg satter, at ogsaa mit Liv udtrykker en Idee, om I end ikke forstaac mig. Ogsaa jeg har afsluret Tilværelshens Hemmelighed, ogsaa jeg tjener noget Guddommeligt, og tilvisse jeg tjener ikke for Intet. Som Qvinden er et Bedrag af Guderne, saa er dette det sande Udtryk, at hun vil forsøres; og som Qvinden ikke er en Idee, saa er Sandheden heraf, at Erotikeren vil elsle saa mange, som muligt.

Hvilken Bellyst det er at nyde Bedraget, uden at vorde bedragen, forstaer hun Erotikeren. Hvor saligt det er, at vorde forsørt, veed egentligen hun Qvinden. Jeg veed det af Qvinden, om jeg end ikke har givet nogen Tid at forklare mig det, men hævdet mig selv og tjent Ideen ved et Brud, saa brat som Dødens; thi en Brud og et Brud svare quindeligt og mandligt til hinanden. Kun Qvinden veed det, og veed det med sin Forsører. Slight satter ingen Egtemand. Hun taler heller aldrig til ham derom. Hun finder sig i sin Skjebne, hun aner, at det maa være saa, at hun kun eengang kan blive forsørt. Dersor vredes hun egentligen aldrig paa sin Forsører. Det vil sige, hvis han virkelig har forsørt hende og udtrykt Ideen. Et brudt Egtesslabstøfte og andet Saadant er naturligvis Galimathias og ingen Forsørelse. Forsaavidt er det ikke saa stor en Uhyde for en Qvinde, at være forsørt, og det er hendes Lykke, om hun bliver det. En udmærket forsørt Pige kan blive en udmærket Hustru. Hvis jeg ikke selv dnede til at være Forsører, om jeg end, naar jeg betragter mig saaledes, dybt føler min Ringhed, hvis jeg vilde være en Egtemand, vilde jeg altid vælge en forsørt, at jeg ikke selv skulde begynde med at forsøre min Hustru. Egtesslabet udtryller ogsaa

en Idee, men i Forholdet til denne Idee er Det aldeles lige-gyldigt, hvilket i Forhold til min Idee er det Absolute. Et Egteskab burde derfor aldrig lægges an med en Begyndelse, som var det Begyndelsen til en Forsørelseshistorie. Saa meget er vist, at til enhver Qvinde svarer der en Forfører. Hendes Lykke er netop at træffe ham.

Bed Egteskabet derimod seire Guderne. Da vandrer den eengang Forførte ved Egtemandens Side gjennem Livet, seer stundom længselssuld tilbage, finder sig i sin Skæbne, indtil hun har naaet Livets Grænse. Hun dør, men hun dør ikke i den Forstand som Manden, hun forflygtiges og oplöses i høint Uforklarlige, hvoraf Guderne dannede hende, hun forsvinder som en Drøm, som en midlertidig Skikkelse, hvis Tid er forbi. Thi hvad er Qvinden Andet end en Drøm, og dog den høieste Virkelighed. Saaledes forstaaer Erotiteren hende og fører hende og føres ved hende i Forsørelsens Dieblik uden for Tiden, hvor hun hører hjemme som Illusionen. Hos Egtemanden bliver hun timelig og han ved hende.

Bidunderlige Natur, hvis jeg ikke beundrede Dig, vilde en Qvinde lære mig det, thi hun er Tilværelsens Venerabile. Herligt dannede Du hende, men endnu herligere, at Du aldrig dannede den ene Qvinde som den anden. Hos Manden er det Væsentlige det Væsentlige, og forsaavidt altid det Samme; hos Qvinden er det Tilfældige det Væsentlige og saaledes en uudtømmelig Forkællighed. Kort er hendes Herlighed, men hurtigt er ogsaa Smerten forglemt, som havde jeg end ikke fornummet den, naar den samme Herlighed atter bydes mig. Vel sandt, ogsaa jeg seer det Uskjonne, der senere kan vise sig, men saaledes er hun ikke hos sin Forfører.

Taslet var hævet. Der behovedes kun et Vink af Constantin; med militairisk Taktfasthed forstode Deeltagerne hinanden, naar det gjaldt at gjøre et Sving og et Omsving. Med den usynlige

Kommandostav, der i Constantins Haand var elæftist som en Ønskeqvist, berørte han dem endnu eengang, for i en flygtende Reminiscents at minde om Gjæstebudet og Nydelsens Stemning, der for en Deel var overvunden af Talernes Tankebevægelse, og for at, som det seer i Resonansen, den Festlighedens Tone, der var forsvundet, alder maatte vende tilbage over Gjesterne i Gjenlydens sorte Nu. Han hilsté til Afskeed med det fulde Glas, han tömte det, han slyngede det mod Døren i Bagveggen. De Andre fulgte hans Exempel, og fuldkommide den symboliske Handling med en Indviets Hvoitidelighed. Afbrydelsens Lyft stete saaledes sin Ret, denne keiserlige Lyft, der kortere end nogen anden dog er frigjorende som ingen anden. Med en Libation bør Nydelsen begynde, men denne Libation, hvorved man slynger Glasset hen i Tilintetgjørelse og Clemsel, og river sig selv lidenskabeligt, som var man i Livssare, ud af enhver Erindring, denne Libation er til de underjordiske Guder. Man bryder af, og der hører Kraft til at gjøre det, større Kraft end til at overhugge en Knude, fordi Knudens Vanstelighed giver Lidenslab, men den Lidenslab, der hører til for at bryde af, maa man give sig selv. Resultatet er i en vis udvortes Forstand det samme, men i kunstnerisk Henseende er det himmelvidt forskjelligt, om Noget hører op, faaer en Ende, eller det afbrydes ved Frihedens Act, om det er en Hændelse eller en lidenskabelig Afgjørelse, om det er forbi som Skolemesterens Vise, naar der ikke er mere, eller det bevirkes ved Lystens Kejsersnit, om det er en Trivialitet, Enhver har oplevet, eller hin Hemmelighed, der undgaacer de Fleste.

Det var en symbolisk Handling af Constantin, da han lastede Bægeret bort, og dog blev dette Kraft paa en Maade et afgjorende Slag; thi ved det sidste Slag aabnedes Døren, og man faae som Den, der formosteligt har banket paa Odens Port, naar den aabnes, seer Tilintetgjørelsens Vælde, saaledes faae man hørt Nedrivningschor færdigt til at ødelægge Alt — et Memento, der i samme Secund gjorde Deeltagerne til Flygtninge fra hørt Sted, og i samme Secund allerede ligesom havde forvandlet den hele Omgivelse til en Ruin.

Tor Døren holdt en Vogn forspændt. Paa Constantins Indbydelse toge de Plads og kjørte bort i en oprømt Stemning, thi høint Tilintetgjørelsens Tableau i Baggrunden havde givet Sjelen ny Elasticitet. En Mil derfra holdtes stille; her tog Constantin Afseede som Vert, underrettede dem om, at der var fem Vogne til Tjeneste, Enhver kunde følge sin Lyst, høre hvorhen han vilde, alene eller om han ønskede i Selskab, med hvem han ønskede. Saaledes stiger en Raket ved Krudtets Kraft op i et eneste Skud, staar et Dieblik stille samlet heel i eet Moment, da splittes den ad for alle Vinde.

Medens der spændtes for, spadserede de natlige Gjester er lille Stykke hen ad Beien. Den friske Morgenluf tutrede deres hede Blod med sin Kølighed, i hvis Forfriskelse de ganske gave sig hen, medens deres Skikkeller og Gruppen, disse dannede, paa mig gjorde et phantastisk Indtryk. Thi at Morgenholen skinner over Mark og Eng og over hver en Skabning, der i Matten sandt Hvile og Styrke til jublende at staae op med Solen, deri er kun en velgjørende gjensidig Forstaaelse, men et Matteselskab, opfattet ved Morgenbelysning i en similende Naturomgivelse, virker næsten unheimlich. Man kommer til at tænke paa Spøgelser, der ere blevne overraskede af Daggrøjet; paa Underjordiske, der ikke kunne finde Ridsen, gjennem hvilken de forsvinde, fordi denne kun er synlig i Mørke; paa Ulykkelige, for hvem Forskjel paa Dag og Nat er forsvunden i Videlsens Gensformighed. — En Fodsti førte dem over et lille Stykke Mark hen til en indhegnet Have, skjult af hvilken et beskedent Landsted forraadte sig i Baggrunden. Ved Enden af Haven ud mod Marken laae et Lysthus, dannet af Træer. Opmærksomme paa, at der var Nogen i Lysthuset, bleve de alle nysgjerrige, og med Jagttagerens speidende Blik omsluttede Beleirerne høint venlige Skjulested, selv skjulte og saa spændte som Politiets Udsendinge, naar det gjelder at overliste. Som Politiets Udsendinge, nu det forstaaer sig, deres Ødre gjorde en Forverxling mulig, at Politiets Udsendinge kunde søge dem. Hver havde indtaget sin Plads for at titte ind, da trækker Victor sig et Skridt tilbage og figer til

sin Mabo: *Zh! min Gud, det er jo Assessor Vilhelm og hans Frue.*

De blev overraslede — ikke hine Twende, hvem Lovet skjulte, hine twende Lykkelige, der vare altsor fordybede i huslig Lust til at være Jagttagere, altsor trygge til at troe sig som Gjenstand for Nogens Opmærksomhed uden Morgensolens, der med Velbehag tittede ind til dem, medens en sagte Lustning vijsede i Grenene, og medens Landlighedens Ro som Alt omkring dem fredede om dette lille Lysthus. Det lykkelige Egtepar blev ikke overraslet og bemærkede Intet. At det var Egtesfolk, var klart nok, det saae man strax, at! hvis man er i Slægtslab med en Jagttager. Selv om Intet, Intet i den vide Verden, intet Aabenlyst og intet Skjult aabenlyst eller skjult har til Hensigt at ville forstyrre de Ekkendes Lykke, naar de sidde hos hinanden ere de ille saaledes trygge; salige ere de, og dog er det som var der en Magt, der vilde skille dem ad, saa fast holde de hinanden om-slyngede, og dog er det, som var der en Fjende til, mod hvilken de værne sig, og dog er det, som kunde de aldrig blive tilstrækkeligt forvissede. Ille saaledes med Egtesfolk, og ille saaledes med højt Egtepar i Lysthuset. Hvor længe de havde været gift, lod sig derimod ikke med Bestemthed angive. Fruens Syslen ved Theebordet stete vel med øvet Sikkerhed, men dog ogsaa med saa megen næsten barnlig Underlighed i Bestæstigelser, som var hun en Nygift, i den Mellemtilstand, da hun endnu ikke med Bestemthed veed, om Egteslabet er Spog eller Alvor, om det at være Husmoder er en Gjerning eller en Leeg, en Tidssordriv. Maaslee havde hun dog længere været gift, men var ikke i Reglen sungerende ved Theebordet, maaslee gjorde hun det kun herude paa Landet, eller maaslee gjorde hun det kun den Morgen, der muligen havde en egen Betydning for dem. Hvo kan afgjøre dette? Al Beregning strander til en vis Grad paa enhver Individualitet, der har en Oprindelighed i sin Sjel, thi denne forhindrer Tiden i at sætte sine Mærker. Naar Solen slunner i al sin Sommerglands, saa tænker man strax paa, at der maa være en eller anden Høitidelighed, til daglig Brug kan det ikke være

saaledes, eller at det er første Gang, eller dog een af de første Gange, den gjør det, thi i Tidens Længde lader det sig ikke gjen-
 tage. Saaledes tænker Den, der kun eengang seer det, eller
 seer det første Gang, og jeg saae Assessorinden første Gang;
 Den, der seer det hver Dag, tænker vel anderledes, hvis han
 ellers seer det Samme. Dog dette bliver Assessorens Sag.
 Vor elskværdige Husholder var altsaa beskæftiget; hun skjen-
 kede føgende Band i et Par Kopper, formodentligt for ret at op-
 hede dem, hun tömte det ud, satte Koppen paa en Bakke, skjen-
 kede Theen, serverede det tilhørende, nu var hun færdig, var
 det nu Spøg eller Alvor? Dersom Nogen ikke ellers er en Ven
 af Thee, han skulde have været i Assessorens Sted, mig forekom
 denne Drif i dette Dieblik den mest indbydende, og kun den
 venlige Frues indbydende Mine forekom mig mere indbydende.
 Hun havde formodentlig hidtil ikke haft Tid til at tale, nu brød
 hun Tausheden, og idet hun bød Theen, sagde hun: „skynd Dig
 nu ejere og drif, medens Theen er varmi, Morgenlufsten er dog
 noget kølig; og det er da det Mindste, jeg kan gjøre for Dig,
 at være lidt omhyggelig.“ „Det Mindste?“ svarede Assessoren
 laconisk. „Ja, eller det Meste, eller det Eneste.“ Assessoren saae
 spørgende paa hende, og medens han tilberedte sig Rydelsen,
 vedblev hun: „Du afbrød mig igaar, da jeg vilde begynde derpaa,
 men jeg har efter tænkt derover, mange Gauge har jeg tænkt
 derover, og nu ijær, Du veed nok i Anledning af hvem: det er
 dog vist og sandt, havde Du ikke giftet Dig, var Du bleven noget
 ganske anderledes Stort i Verden.“ Medens Koppen endnu
 stod paa Bakken, indsugede Assessoren den første Mundfuld
 med synligt Velbehag, ret vederqvæget, eller var det maaßke Glæde over den Ejjelige. Jeg troer det; hun derimod syntes
 blot at frøhde sig ved at det smagte ham. Nu satte han Koppen
 paa Bordet hos sig, tog en Cigar frem og sagde: „maa jeg tænde
 ved dit Fyrſad.“ „Gjerne,“ svarede hun, og tog med en Thee-
 ſtee en Glød og bragte ham den. Han tændte Cigaren, lagde
 sin Arm om hendes Liv, medens hun støttede sig mod hans
 Skulder, han vendte Hovedet til den anden Side for at udblæse

Røgen, nu hvilede hans Øie paa hende med en Hengivenhed, som Blillet kan forlære den, dog smilte han, men dette Glædens Smil havde en lille Tilhæftning af veemodig Ironi, endeligen sagde han: „Troer Du virkelig, min Pige?“ „Hvad mener Du,“ svarede hun. Han taug atter, Smilet til Overhaand, medens dog Stemmen var ganske alvorlig: „saa tilgiver jeg Dig din tidlige Daarjlab, da Du selv har glemt den saa hurtigt, thi paa daartlige Qvinders Viis er din Tale — hvad Stort fulde jeg vel være blevet i Verden?“ Fru Assessorinden syntes et Dieblik forlegen ved denne Bending, dog hurtigt havde hun samlet sig og udvillede sig nu med qvindelig Weltalenhed. Assessoren saae hen for sig, han afbrod hende ikke, men alt som hun vedblev, begyndte han at tromme med Fingrene af den hoire Haand paa Bordet, han nynnede en Melodie, Visens Ord blev et Dieblik hørlige, ligesom Monstret bliver synligt i Væven, og atter forsvinder, saaledes svant Ordene atter hen i en Mynnen af Visens Melodi: „Manden gik ud i Stoven, slar af de Kjæpper hvide.“ Efter dette melodramatiske Foredrag, Fruens Explication nemlig, der accompagneredes af Assessorens Mynnen, indtraadte atter Replikken: „Du er nok, sagde han, Du er nok uvidende om, at danske Lov tillader en Mand at slaae sin kone, hun Skade, at Loven ikke angiver i hvilket Tilfælde det er tilladt.“ Fruen smilte ad hans Trudsel og vedblev: „men hvorfør kan jeg dog aldrig saae Dig til at være alvorlig, naar jeg taler herom. Du forstaaer mig ikke; tro mig, jeg mener det oprigtigt, mig synes det at være en saare sjon Tanke. Ja var Du ikke blevet min Mand, saa turde jeg ikke tænke den, men nu har jeg netop tænkt den for din Skyld og for min Skyld, og vær nu hjont alvorlig, for min Skyld, og svar mig oprigtigt.“ „Nei alvorlig saaer Du mig ikke, og alvorligt Svar saaer Du ikke; jeg maa enten see ad Dig, eller bringe Dig til at glemme det, som for, eller pryggle Dig, eller Du maa lade være at tale derom, eller paa en anden Maade saae Dig til at tie. Du seer det er Spøg, og dersor er der saa mange Udveie.“ Han reiste sig op, trykkede et Kys paa hendes Pande, lagde hendes Arm i sin og forsvandt i en lovtægt Gang, der førte fra Lyshuset.

Lysthuset var da tomt, her var Intet videre at gjøre, det fjendtlige Occupationscorps trak sig tilbage uden Vytte. Ingen af dem syntes fornøjet med dette Udbytte, dog nøiedes de Andre med at gjøre en ondskabsfuld Bemærkning. Man vendte nu tilbage, men savnede Victor. Han var svungen om Hjørnet, langs Haven var han kommen op til den landlige Bygning. Her stode en Havestue Døre aabne ud til en Græsplaine; et vindue, som vendte ud til Beien, stod ligeledes aaben. Formodentlig havde han seet Noget, der tildrog sig hans Opmerksamhed. Han springer ind ad vinduet, just som han springer ud stode de Andre hos, de havde søgt ham, triumpherende holder han et Papir i sin Haand og raaber: „et Manuscript af Hr. Assessoren. Har jeg udgivet hans andre, saa er det ikke mere end Skyldighed, ogsaa at udgive dette.“ Han stak det i Lommen eller rettere han vilde stikke det i Lommen, thi som han høiede Armen om og allerede havde Haanden med Manuscriptet halvt i Lommen, listede jeg det fra ham.

Men hvo er da jeg? Ingen spørge derom. Er det ikke faldet ham ind før at spørge derom, saa er jeg hjulpen, thi nu er jeg over det Værste. Jeg er desuden ikke værd at spørge efter; thi jeg er det Ringeste af Alt, man gjor mig ganske undseelig ved at spørge derom. Jeg er den rene Væren, og derfor mindre næsten end Intet. Jeg er den rene Væren, der er med allevegne, men dog ikke bemærkelig, fordi jeg bestandigt er ophævet. Jeg er ligesom den Streg, ovenover hvilken Regne-Opgaven staaer og under hvilken Facitet; hvo bryder sig om Strengen? Af mig selv formaaer jeg slet Intet, thi selv den Idee at fratilte Victor Manuscriptet er end ikke mit eget Indsald, men Indsaldet selv, hvorved jeg, som Tyvne sige, laante Manuscriptet, er jo laant af Victor. Idet jeg nu udgiver Manuscriptet, er jeg igjen slet Intet, thi Manuscriptet er Assessorens, og jeg som Udgiver er kun i min Intethed som en Nemesis over Victor, der vel meente at have Hævd paa at udgive.

Adskilligt
om Egtessabet mod Indsigelser.

af

En Egtemand.

Motto: „Den Bedragne er visere end den Ille-Bedragne“

Min Hjære Læser! Dersom Du ikke skulde have Tid og Leilighed til at anvende en halv Snees År af dit Liv paa at reise Verden rundt for at see Alt, hvad en Fjordomseiler lærer at hjænde; dersom Du ikke skulde have Evne og Villaa til ved mange-aarig Øvelse i fremmede Sprog at trænge ind i Folke-Individueliternes Forskjellighed, som disse vise sig for Granskeren; dersom Du ikke er betænkt paa at opdage et nyt astronomisk System, der vil fortrænge baade det copernicanske og det ptolemæiske — saa gift Dig; og dersom Du har Tid til det Første, Evne til det Andet, Tanke om det Sidste, saa gift Dig ogsaa. Selv om Du ikke fik hele Jordkloden at see eller talede i mange Tunger eller blev klog paa Himlen, Du vil ikke fortryde det; thi Egteskabet er og bliver den vigtigste Opdagelses-Reise, et Menneske foretager sig; ethvert andet Kjendskab til Tilværelsen er overfladisk i Sammenligning med en Egtemands, thi han og kun han har retteligen fordybet sig i Tilværelsen. Wel er det sandt, ingen Digter skal kunne sige om Dig, hvad Digteren siger om den forslagne Ulysses, at han saae mange Menneskers Byer og lært deres Sind at hjænde, men Spørgsmaalet er, om han ikke havde faaet ligesaa Meget og ligesaa behagelige Ting at vide, hvis han var bleven hjemme hos Penelope. Er ingen Anden af den Mening, saa er min Kone det, og hvis jeg ikke høiligen feiler, er enhver Kone det. En saadan Majoritet er lidt mere end en simpel, saa meget mere, som Den, der har Konerne paa sin Side, han faaer nok Mændene med. Wel er det sandt, at Reiseselskabet paa denne Expedition er lille, at man ikke har, som

paa de semi- og ti-Aars Expeditioner, en talrig Areds, der da ogsaa, vel at mærke, bestandigt bliver den samme; men saa er det Egteslabet forbeholdt, at siifte en egen Art Veljendtslaber, der er det Vidunderligste af Alt, og hvor hver ny Tillommende bestandigt er den Velkomneste.

Priiset vøre dersor Egteslabet, priiset Enhver, der taler til dets Ere; hvis en Begynder tor tillade sig en Nitring, da vil jeg sige, at det netop dersor forekommer mig saa vidunderligt, fordi Alt dreier sig om Ubetydeligheder, hvilke dog det Guddommelige i Egteslabet ved Mirasset forvandler til det Betydelige for den Troende. Og alle disse Ubetydeligheder have igjen den Mørkelighed, at Intet lader sig forud optage, Intet udtonne ved et løsligt Anslag; men medens Forstanden staer sille, og Phantasien løber med Liumstangen, og Beregningen regner seil, og Klogten fortvivler, gaaer det øgtestabelige Liv fort og forvandles ved Underet fra Herlighed til Herlighed, bliver det Ubetydelige betydningsfuldere og betydningsfuldere ved Underet — for den Troende. Men Troende maa man være, og en Egtemand, der ikke er troende, er den højdeligste Patron, et sandt Hnslozs. Der er intet Fatalere, naar man engang i Selslab med Andre tager ud for at frydes ved at see Experimenter og Forsøg i den naturlige Magie, end da at have en Troerdriver med, der bestandig er vantro, uden dog at kunne forståre Kunsthylsterne. Dog en saadan Fatalitet finder man sig i; man tager jo lun sjeldent saaledes ud, og desuden kan man af en saadan muggen Tilskuer have den Fordeel, at han kommer til at spille med. I Almindelighed faaer Professoren i den natrulige Magie Ram paa ham, og lader ham nu holde Lyset, more os Andre ved sin Klogstab, ligesom Arv morer ved sin Dumhed. Men et saadant Murmeldyr af en Egtemand, han burde ligesom en Fadermorder puttes i en Sæl og fastes i Vandet. Hvilen Oval at see en Qvinde afmaatte al sin Elslelighed paa at overbevise ham, at see ham, efterat han har modtaget Indvielsen, der berettiger til at være Troende, lun forðærve Alt, forðærve Alt, thi bort med Spog, Egteslabet er dog paa saa mange Maader Forsøg i den natrulige Magi,

og dets Førsøg i Sandhed vidunderlige. Det er modbrydeligt at høre en Præst, der ikke selv troer, hvad han siger, men det er endnu modbrydeligere at see en Egtemand, der ikke er Troende i Forhold til sin Stand, og mere oprørrende er det, fordi Tilhørerne kunne forlade Præsten, men en Hustru kan ikke forlade sin Mand, kan det ikke, vil det ikke, ønsker det ikke — og selv Dette kan ikke overbevise ham.

Man taler i Almindelighed kun om en Egtmands Utrofikab, men hvad der er lige saa slemt, er en Egtmands Mangel paa Tro. Tro er det Eneste, der fordres, og Troen gjor Fyldest for Alt. Lad kun Forstand og Klogt og Raffineri tælle op, regne ud og beskrive, hvorledes en Egtemand bør være: der er kun een Egenfølsomhed, som gjor ham elskværdig, det er Tro, absolut Tro paa Egteskabet. Lad kun Forfarenhed i Livet ville noiggjort bestemme, hvad der fordres af en Egtmands Trofasthed, der er kun een Trofasthed, een Redelighed, der i Sandhed er elskværdig og skjuler Alt i sig, det er Redelighed mod Gud og sin Hustru og Standen til ikke at ville negte Underret.

Dette er ogsaa min Trøst, naar jeg vælger at skrive om Egteskabet, thi medens jeg giver Afskald paa al anden Dygtighed, hævder jeg mig kun eet: Overbeviisning. At jeg har den, veed jeg med mig selv, og veed det med min Hustru, hvilket er mig af stor Vigtighed; thi sommer det sig end Qvinden at tie i Menigheden og ikke at besatte sig med Videnskab og Kunst: hvad der siges om Egteskabet bør væsentligen være saaledes, at det har hendes Bisald. Det folger ikke, at hun skal kritisk vide at vurdere Alt, den Art Reflexion anstaar hende ikke, men hun skal have et absolut veto, og hendes Bisald respeeteres som tilstrækkeligt betryggende. Min Overbeviisning er da min eneste Berettigelse, og Garantien for min Overbeviisning er igjen Bægten af det Ansvar, under hvilket mit, som enhver Egtmands Liv er lagt. Vel føler jeg ikke Bægten som Thngde, men som Belsignelse, vel føler jeg ikke Baandet som bindende, men som frigjørende, men dog er det der, Baandet, nei! de utallige Baand, ved hvilke jeg er fastknyttet i Tilbærelsen, som Træet ved Rodens

mangfoldige Ørene. Sæt Alt forandrede sig for mig, store Gud, hvis det var muligt, sæt jeg sandt mig bunden ved at være gift, hvad var da Laoloons Elendighed mod min; thi ille kan een og ille ti Slanger kunge saaledes og slyuge sig saa ængstende og sammenpresjende om et Menneskes Legeme, som det ægteslæbelige Liv, der binder mig paa hundrede Maader, og altsaa — vilde lønle mig i hundrede Lænker. See! dersom dette er en Garanti, at jeg, medens jeg spører mig glad og tilsteds og talter uden Afladelse for min jordiske Lykke, at jeg da ogsaa aner den Forsørdelse, der ad denne Vej kan komme over et Menneske, det Helvede, Den bygger sig, der som Egtemand, adscriptus glebæ, vil løsrive sig, og derved kun bestandigt opdage, hvor umuligt det er ham, vil hugge een Lænke over og derved kun opdage een endnu mere elastisk, der binder ham uoploseligt — dersom dette er tilstrækkelig negativ Garanti for, at hvad jeg kan have at sige ille er orkelsløse Tanker, undsangne i et ledigt Dieblit, ille sindrigt Hjernespind, beregnet paa at sange Andre, saa forsmaae man ille, hvad jeg kan have at sige. Jeg er meget langt fra at være lærde, jeg gjør ingen Fordring derpaa, det vilde være mig generende, hvis jeg var daarslig nok til at paatauge mig noget Saadant; jeg er ikke Dialektiker, ikke Philosoph, men øerer efter fattig Leilighed Bidenslab og Alt, hvad fortinligt Begavede fremsette for at fortælle Livet. Derimod er jeg Egtemand, og gjelder det om Egteslabet, frugter jeg Ingen. Jeg vilde staae tillidsfuld og trostig paa Kathedret, hvis dette fordredes af mig, om end hvad jeg har at sige aldeles ille egnar sig til at foredrages fra Kathedret; jeg disputerer freidig med al Verdens Dialektikere, med Satan selv, han skal ille kunne travistre mig min Overbevisning. Lad spidssindige Chicaneurter høbe alle Indvendinger sammen mod Egteslabet; det skal nok give sig. Hurtigt deler man dem i to Dele: de Indvendinger, hvilke man, som Hamann siger, bedst besvarer ved at sige: Væ; de andre bliver man nok færdig med at besvare. Jeg er ellers noget omsslindet, jeg kan godt taale, at man leer ad mig. Det er en Svaghed, imidlertid har jeg ikke funnet beseire den; men vil

Nogen lee ad mig, fordi jeg er Egtemand, da frygter jeg Intet, i denne Henseende er jeg usaarlig for Latteren, i denne Henseende føler jeg et Mod, som næsten kontrasterer med en stakkels Afsesjors Leveviis, der gaaer fra sit Hjem til Retten, og fra Retten til sit Hjem, og omgaaes Documenter. Sæt mig saa i en Kreds af Kløgtige Hoveder, der have sammensvoret sig om at gjøre Egteskabet latterligt og at spotte det Hellige, udrust dem med al Vittighed, spids deres spottende Pile til med den Braad, som et twethdigt Forhold til det andet Kjøn hvæsser, dyp Pilene i den Ondskab, der ikke er dum, men vunden ved djævelsk Kløgt, — jeg frygter ikke. Hvor jeg end er, om det saa var i den gloende Dvn, naar jeg skal tale om Egteskabet, jeg mærker Intet, der er en Engel hos mig, eller rettere, jeg er borte, jeg er hos hende, hende, hvem jeg elsker endnu bestandig med Ungdommens salige Beslutning, jeg der, sjøndt Egtemand i flere Aar, endnu har den Ege at stride under den lykkelige første Kjærligheds seierrige Banner, hos hende, ved hvem jeg føler mit Livs Bethydning, at det har Bethydning og en mangfoldig. Thi hvad der for Oprøreren er Lænker, hvad der for Trællesjelen er tunge Pligter, er for mig Titler og Værdigheder, som jeg ikke bytter med Kongens, de Benders og Gothers, Hertug til Slesvig o. s. v. Om nemlig disse Titler og Værdigheder ville have Bethydning i et andet Liv, om de ere glemte, liig meget Andet, om hundrede Aar, om det lader sig tænke og nærmere bestemme, hvorledes Tanken om saadanne Forhold udfylder en evig Bevidsthed i Grindring, veed jeg ikke. Jeg ærer Kongen, det gjør enhver god Egtemand, men jeg bytter ikke mine Titler med saadanne. Saaledes er jeg for mig selv, at enhver anden Egtemand er ligesaa, beskæftiger mig glædeligt, og sandeligen, hvad enten den Enkelte er langtfra eller nærvæd, jeg ønsker ham, at han var ogsaa som jeg.

See! inderst inde paa mit Bryst, der bærer jeg Ordensbaandet, Elskovens Rosenlænker, sandeligen, dens Roser ere ikke visnede, sandeligen, dens Roser visne ikke, forandre de sig end i Alarene, saa falme de dog ikke, er Rosen end ikke saa rød, saa

er det fordi den er bleven en hvid Rose, salmet er den ikke. Og nu mine Titler og Værdigheder, — og hvad der er saa herligt ved dem er, at de ere saa ligeligt fordeelte, thi kun Egteslabet s gud-dommelige Retsfærdighed formaer bestandigt at give Lige for Lige. Hvad jeg er ved hende, det er hun ved mig, og Ingen af os er Noget ved sig selv, men ere det i Foreningen. Ved hende er jeg Mand, thi kun Egtemanden er den ægte Mand, enhver anden Titel er Intet derimod og forudsætter egentlig denne; ved hende er jeg Fader, enhver anden Værdighed er kun en menneskelig Opsindelse, et Paafund, der er glemt om hundrede Aar; ved hende er jeg Familiens Hoved, ved hende er jeg Husets Forsvarer, dets Ernærer, Børnenes Værge.

Naar man har saa mange Værdigheder, saa bliver man ikke Forfatter for at opnaae en ny Værdighed. Jeg begjærer heller ikke, hvad jeg ikke tor gjøre Fordring paa, men jeg striver, at Den, der er lykkelig som jeg, hvis han læser det, maa mindes om sin egen Lykke, at Den, der twivler, hvis han læser det, maa vindes, var det kun en Eneste, jeg er dog glad, jeg begjærer kun Lidet, ikke fordi jeg er saa nojsom, men fordi jeg er ubeskrivelig tilfreds. Naar man har saa mange Bestillinger, og alle saa hære, saa striver man efter Tid og Leilighed, ønsker, at Den, der muligen kunde have Gavn deraf, ikke forstyrres af det Mangelsulde i Formen, frabeder sig al Kritik; thi en Egtemand, der striver om Egteslabet, striver vel mindst af Alle for at blive kriticert. Han striver som det bedst falder sig, ofte distraheret af sine hærere Sysler. Om jeg nemlig kunde være Noget for Flere ved at være Forfatter, jeg foretræller langt at være saa meget som muligt for min Hustru. Jeg er hendes Mand, ved Egteslabet, det vil sige, ved Egteslabet blev Corsoen aabnet for mig, den Lovbane, der er mit Rhodus og min Dandseplads; jeg er hendes Ven, o! at jeg maatte være det i Hjertets Oprigtighed, o! at hun aldrig maatte føle Savn efter nogen oprigtigere; jeg er hendes Raadgiver, o! at min Wiisdom maatte være som Willien er det; jeg er hendes Trost og Opmuntring, vel endnu ikke indkaldt, o! men, hvis jeg engang kaldes ind til denne Tjeneste, at da min

Styrke maatte være som mit Hjertelag er det; jeg er hendes Skyldner, mit Regnskab er redeligt, og Regnskabet selv en velsignet Gjerning; og endeligen, det veed jeg, bliver jeg en Grindring om hende, naar engang Døden skiller os ad, o! at min Hukommelse er trofast, at den bevarer mig Alt, naar det er tabt, en Grindringens Livrente for de øvrige Dage, at den giver mig selv det Ubethadelige igjen, og jeg maa sige med Digteren, naar jeg er bekymret for den Dag idag: et hæc meminisse juvat, og naar jeg er bekymret for den Dag imorgen: et hæc meminisse juvabit. Alt som Assessor i Retten maa man stundom døie det Forsærdelige, at læse en Forbryders vita ante acta atter og atter beskreven, men en elsket Hustrues vita ante acta bliver man aldrig færd af — og man behøver heller ikke den indpræntende Nøiagtighed for at ville erindre. Vel sandt, Lyft driver Værket, og saaledes ogsaa Thukommellsens Gjerning, vel sandt, det lyder forelsket sagt, at man i Døden vil finde den Elstedes Billede i den trofaste Elskers Hjerte, men ægteskabeligt tænkt, vaager en Villiens Beslutning hos Forelskelsen, at den ikke løber vild i det Uendelige. Vel siger Forelskelsen, at et Dileblik hos den Elstede er himmelfærd Salighed, men ægteskabet vil Forelskelsen det vel og veed heldigvis bedre Beskeed. Sæt det var saa, at Forelskelsens første, skummende Sværmeri, hvor skjønt det end er, ikke lod sig saaledes gjennemføre, saa veed ægteskabet, hvorledes netop det bedste i Forelskelsen lader sig gjennemføre. Dersom et Barn, der af Forældrene har modtaget et Exemplar af sin Skolebog, allerede førend Året er omme har ligesom fortæret det, er dette et Tegn paa, at han som Discipel er at priise for sin Fver og Lyft; saaledes med ægteskabet, den ægtemand, der af Gud i Himlen modtog sit Exemplar, at, saa skjønt som en Guds Gave kan være det, og læste daglig deri, hver Dag i et langt Liv, og sec da det lagdes hen, da Matten kom og Læsningen maatte ophøre, da var det ligesaa skjønt, som da han engang modtog det: var da denne redelige Forsigtighed, der stod i et ligesligt Forhold til den Forelskelsens Lyft, med hvilken han læser atter og atter, var den ikke nok saa priselig, nok saa

stærkt et Foreskelsens Udtryk, som det stærkeste Udtryk, Foreskelsen raader over?

Nun om Egteskabet ønsker jeg at skrive; at overbevise en Enkelt, er mit Haab; at sørne dem, som tale imod, er min Agt. Saaledes er Egteskabet mig min ene Stræng, men den er saa sammensat, at jeg, uden just at fortroste mig til Virtuositet, hvad der jo ellers forudres af Den, der kun har een Stræng, vor vove at lade mig høre, ikke just som en Kunstmaler for et talrigt Publikum, men hellere som en omvanklende Musikanter, der staaer udenfor det enkelte Huses Dør, og ikke kilder Nogen bort fra sin Gjerning, om der dog ogsaa i hans Musik, naar den lyder med i Gjerningen, er Tællelighed. Jeg mener nemlig ingenlunde, at hvad jeg kan have at sige, skulde være uskjønt. Adskilligt skylder jeg min Kone, om jeg end ikke taler ganske saaledes med hende, som jeg her skriver, men hvad der kommer fra hende, har altid en vis Inde, hvad der er Kvindens Medgjist. Øste har jeg undret mig derover. Som Een, der kun skriver en maadelig Haand, naar han seer sit eget Manuscript udformt af en Calligraphisk Kunstmaler, maa blive forundret, som Den, der sendte et gnidret Ark i Bogtrykkeriet, naar han modtager en nydelig Reentryk, neppe tor vedhende sig dette som sit Eget, saaledes er det østere gaaet mig i mit huslige Liv. Hvad der dunkelt bevæger sig i hende, det udtrykker jeg saa godt jeg kan, da forudres hun, at det netop var, hvad hun vilde sige, jeg udtaler det altsaa saa godt jeg kan, da tilegner hun sig det, men nu kommer Touren til mig, naar jeg med Forundring seer, at mine Tanker, mine Ord have faaet en Beaandelse, en Underlighed, en Inde, saa jeg med Rette kan sige, at det ikke er mine Tanker. Ulykken er, at denne Ordenes og Tankernes elskelige Pynt meer eller mindre næsten ganske forsvinder, naar jeg vil gjenlade dem, og lader sig ikke udtrykke, saa lidet som jeg her paa Papiret kan beskrive hendes Stemme. Imidlertid er hun til en vis Grad Med-Forsatter, og et saadant literairt Firma forekommer mig ikke uskjønt, naar man kun vil skrive om Egteskabet. Hun billiger, det veed jeg, at jeg gjor Brug af hvad jeg skylder

hende, hun tilgiver mig, det veed jeg, at jeg benytter Leiligheden til at sige Det og Andet om hende, som jeg ellers ikke kan faae sagt uden i Gensomhed, thi hvor meget hun er for mig, kan jeg jo ikke sige ligefrem til hende selv, at min Lovpriisning ikke skulde blive besværende og maaſte næsten forſtyrre vor gode Forſtaaelſe. Som anonym, og som den, der med al Omhyggelighed vil bevare ſin Anonymitet, har jeg jo ſikkret mig mod, hvad jeg forøvrigt haaber, at Delicatesſe vil forbyde Enhver: at mit huslige Liv ſkulde blive Gjenſtand for Nogens Nyſgjerrighed.

Priſet være Egteſkabet, priſet Enhver, der taler til dets Gre! Hvad jeg har at sige, er ikke nye Opdagelſer, det vilde ogsaa være betenkligt, at gjøre en ny Opdagelſe med Hensyn til den øeldſte Indretning i Verden. Enhver Egtemand veed det Samme ſom jeg. Hovedtankeſne ere og blive de ſamme, ſom Stammebogſtaver (Radikaler), men medens diſſe ſtaae uforandrede fast, kan man have ſin Glæde af at ſætte nye Bokaler til og da læſe om igjen. Det følger af sig ſelv, at dette maa forſtaaes cum grano ſalis, og hvorledes jeg end bører mig ad, jeg gjor det ikke, ſom en ondkabſfuld Spotter har ſagt, at Eskov og Egteſkab have de ſamme Conſonanter, Bokalerne udgjøre Forſkjelligheden, og denne er igjen ligesom i et befjendt Sted i førſte Moſe-Bog, hvor der fortælles, at Esau kyſſede Jacob, og de lærde Jøder, ſom ikke tiltroede Esau dette Sind, men heller ei turde forandre Conſonanterne, blot ſatte andre Punkter, ſaa der ſtod: han beed ham. En ſaadan Indſigelſe beſvarer man bedſt ved at ſige bæ, enhver anden Indſigelſe, netop jo mere uforbeholdent den rykker ud med Sproget, er velfoimmen, thi en conſequent Indvending er et Stilbrev efter Sandheden, og yderst beleilig for Den, der eier Forklaringen.

Elslov har dog sin Gud, hvo hænder ikke ham af Navn, hvor Mængen troer ikke at vinde Meget ved at nævne sit Forhold efter dette Navn: et erotisk Forhold. Eros, det Erotiske og Alt, hvad dertil hører, har Krav paa det Poetiske. Egteslabet derimod er ikke saaledes begunstiget, ikke af saa hoi Extraction; thi om der end siges, at Gud har stiftet Egteslabet, saa er det gjerne Præsten eller om man saa vil Theologien, der siger det, og han eller denne taler da i en ganske anden Forstand om Gud end en Digter gjor det. Folgen deraf er, at alt det Hyggelige, det Dustrige, der er ved Eros, forsvinder, thi Eros kan netop blive concret i det ganske Enkelte; Tanken om Gud derimod er paa den ene Side saa alvorlig, at Elsklovens Lyst synes at forsvinde, naar den Gud, der er Aalandernes Fader, selv skal være den copulerende, og paa den anden Side saa almindelig, at man forsvinder for sig selv som et Intet, der dog vil have en teleologisk Bestemmelse, hvorved man bestemmes i Forhold til den høieste Væren. Den Overfluelighed, den Gjennemsigthed og paa den anden Side det Skjelmeri og den Halvdunlehed, som er Eros's Forhold til de Elsklende, kan Aalandens Gud ikke let saae i Forhold til Egteslabet. Det at han er med er i en vis Forstand for meget og netop paa Grund deraf betyder da hans Nærvarelse mindre end Eros's, der heel og udeelt kun er for de Elsklende. Det er som i reent menneskelige Forhold, hvis den kongelige Majestæt til en Fædderstads lader møde ved sin Kammerherre, kan det maaskee tjene til at forhoie de Vedkommendes Stemning, men hvis Kongen selv vilde møde, vilde det maaskee forstyrre, kun i Forhold til Egteslabet erindre man, at der jo ingen Stands-Forskjellighed er, som gjor, at den ene Klasse staar Gud nærmere end den anden. Opgaven er heller ikke saa

let, at tænke nemlig Gud som Alandens Gud og da at tænke ham saaledes med ind i Egteskabet, at Tanken ikke bliver en Indledning af saa almindelig Art, at den slet ikke leder ind, og at Forestillingen ikke bliver saa aandelig, at den i samme Øieblit leder ud igjen.

Vil man nøies med den digteriske Forklaring af Elskov, der væsentlig er hedensk, thi Forelskelsens Hensførelse til en Gud-dom er kun Umiddelbarhedens skjonne spøgefylde Alvor, vil man lade Egteskabet skjölte sig selv, eller naar det kommer høit, være Noget, der kommer bag efter, saa finder man maaßke ingen Vanskellighed, men paa den Maade ikke at finde Vanskellighed er en vanskelig Sag for Den, der er vant til at tænke. Eros gjør naturligvis ikke Fordring paa nogen Tro, og kan ikke blive dens Gjenstand, dette gjør Eros saa brugbar for Digteren, men en Alandens Gud, der er Gjenstand for en aandelig Tro, er jo i en vis Forstand uendeligt fjernet fra Forelskelsens Concretion.

I Hedeneskabet var der en Gud for Elskoven og ingen for Egteskabet; i Christendommen er der, om jeg saa tør sige, en Gud for Egteskabet, ingen for Elskov. Egteskabet er nemlig et høiere Udtryk for Elskov. Sees Sagen ikke saaledes, forvirres Alt, og man bliver enten ugift en Spotter, en Forfører, en Eremit, eller Eens Egteskab bliver en Tankeløshed. Vanskelligheden er, at saasnart man tænker Gud som Aland, bliver Individets Forhold til ham saa aandeligt, at den sandelige-hjellelige Synthese, der er Eros's Potens, let forsvinder, som hvis man vilde sige, at Egteskabet er en Pligt, det at gifte sig er en Pligt, at dette da var et høiere Udtryk end Forelskelsen, fordi Pligten er et aandeligt Forhold til en Gud som er Aland. Hedeneskabet og Umiddelbarheden tænker ikke Gud som Aland, men naar dette er givet, er Vanskelligheden den, at kunne bevare de Bestemmelser, der ligge i det Erotiske, saa det Aandelige ikke udbrænder og fortærer dem, men brænder i dem uden at fortære dem. Saaledes trues Egteskabet med Farer fra to Sider; har Individet ikke sat sig troende i Forhold til Gud som Aland, spøger

Hedenstabet liig en phantastisk Reminiscents i hans Hjerne, da han han ikke indgaae noget Egteslabet; og paa den anden Side er han bleven aldeles aandelig, kan han det heller ikke, selv om saavel den Første som den Sidste var gift, en saadan Forelskelse eller et saadant Giftermaal er intet Egteslabet.

Havde Hedenstabet nu end ikke en Gud for Egteslabet, som det havde en for Elskov, er Egteslabet end en christelig Idee, saa er det dog altid Noget, man kan holde sig til, at Mens og Herte bare et eget Prædikat som Egteslabets Beskyttere: *τελείος* og *τελεία*. At forklare Udtrykket nærmere maa være Philologernes Sag; jeg dolger ikke min Uvidenhed, og som jeg veed med mig selv, at jeg mangler den fornødne Lærdom, saa anmasser jeg mig heller ikke et aandeligt Falleblit, der skulde bemyndige mig til at lade haant om classisk Lærdom og classisk Dannelses, hvilken dog altid bliver Kjernesoder for Sjelen, denne ganske anderledes tjenlig end Grønsoder og Projektmagters Besvarelser af det Spørgsmaal: hvad det er Tiden fordrer. Mig er det blot af Vigtighed at turde bruge disse Ord *τελείος* og *τελεία* om Egtesfolkene, Jupiter og Juno lader jeg udenfor, den historisk-philologiske Vanskelighed ønsker jeg ikke at blive til Mar ved at ville besvare.

Egteslabet betragter jeg da som den individuelle Tilværelses højeste *τελός*, det er saaledes det højeste *τελός*, at Den, der gaaer uden om det, med et enestående Strof udstrygger hele den jordiske Tilværelse og kun beholder Evigheden og Alandsinteresserne, hvad der vel ved første Øiefast ikke er Videt, men i Tidens Længde er meget anstrengende og tillige paa en eller anden Maade et Udtryk for en ulykkelig Existents. At det højeste *τελός*, naar Egteslabet betragtes saaledes, dersor ikke lader sig udtomme i en Suite af endelige „hvorsor“, indseer Enhver let, og behover ikke at udsøres. Det højeste *τελός* indbesatter altid de enkelte Bestemmelser, i hvilke det er udtomt som i sine Prædikater, saaledes under sig, at de netop have deres Betydning som immanente, og derimod ere betydningeløse, saa snart de forsøge sig i at gaae paa egen Haand; thi en lovereven Tante,

der vil være sin Egen, er comisk og tankeløs. Dette for at fjerne Misforstaaelser; Hovedsagen er, at Egteskabet er et *τελός*, dog ikke for Naturens Stræben, saa berøre vi *τελός*'s Bethydning i Mysterierne, men for Individualiteten. Men er det et *τελός*, er det ikke noget Umiddelbart, men Frihedens Gjerning, og som sorterende under Friheden realiseres Opgaven kun gennem en Beslutning. Nu er Signalet givet, alle Indvendingerne, der som ensomme Figurer snige sig om det Sociale, hvis de ellers have nogen Kløgt, ville concentrere sig paa dette Punkt. Jeg veed det vel, det er her Slaget skal staae, det skal ikke være glemt, om jeg end en lidet Stund lader som var det glemt, for hypothetice at see mig lidt om.

Banskeligheden er denne: Elskov eller Forelskelsen er aldeles umiddelbar, Egteskabet er en Beslutning; imidlertid skal dog Forelskelsen være optagen i Egteskabet eller i Beslutningen: at ville gifte sig, det vil sige, hvad der er det Umiddelbareste af Alt skal tillige være den frieste Beslutning, hvad der er saa usørskligt ved sin Umiddelbarhed, at det maa tilskrives en Guddom, skal tillige skee i Kraft af Overveielse, og en saa udtømmende Overveielse, at deraf resulterer en Beslutning. Fremdeles det Ene maa ikke følge efter det Andet, Beslutningen maa ikke komme luskende bag efter, men det maa skee paa eengang, begge Dele maae være tilsammen i Afgjørelsens Dieblif. Har Overveielsen ikke udtømt Tanken, saa fatter jeg ingen Beslutning, jeg handler enten genialt eller i Kraft af et Indfald.

Vover den Elskende sig ud, det vil sige bliver hans Forelskelse ikke blot en Sindstilstand, men han forenes virkelig med den Elskede, uden dog at have noget andet Udtryk for Forelskelsen end Forelskelsen, vover han sig ud blot bevæget og saligt fremstændet i den impetus, der synes ham en Pasjat, hvilken usorandret maa føre ham ad den lyse Wei ved den Elskedes Side — saa er det slet ikke sagt, at et Egteskab i næste Dieblif resulterer. I næste Dieblif; thi da han er blot umiddelbar bestemmet, maa der tidlig eller sildig komme et næste Dieblif. Egteskabet ligger i en Beslutning, men en Beslutning resulterer ikke

ligefrem af Eslovens Umiddelbarhed. Enten behøves der slet ikke mere end Eslovens Tilsynsdelse, der da ligesom Magneten uden Visning peger urogteligt mod det samme Punkt, eller Beslutningen maa være tilstede fra Begyndelsen. Skal Beslutningen komme senere, kan der jo ogsaa ske noget Andet. Hvad filterer herimod? Forelskelsen, svarer man. Rigtigt, men det er jo netop Forelskelsens kritiske Dieblk, hvor den altsaa ikke kan hjælpe sig selv, thi det, at Umiddelbarhedens Lustning ikke strammer Forelskelsens Seil, at dette fluctuerer i Krisen, tyder jo netop paa, at der skal ske et Omslag, medens Umiddelbarheden er især med ligesom ganske at ville stande i et Blåsille. Den anden Consequents af den umiddelbare Forelskelse, der er ligesaa nær, er — Forsørsen. Hvo siger, at en Forsører i det første Dieblk var en Forsører, nei han blev det i det andet. Maat der tales ud af den umiddelbare Forelskelse, kan man slet ikke afgjøre, om det er en Ridder eller en Forsører, der taler; thi det næste Dieblk afgjør dette. Med Hensyn til Egteskabet gjelder det ikke, thi Beslutningen er strax tilstede fra Begyndelsen af.

Lad os tage Aladdin; hvilken Yngling med Ønsker og Higen i Sjelen, hvilken Pige med Længsel i Hjertet har vel læst Aladdins Besaling til Aanden i 4de Aet (hvor han giver Ordre betreggende Bryllupet,) uden at Digterens Begeistring og Ordenes Ild har opflammet ja næsten opildnet den Læsende! Aladdin er en Ridder, at fremstille en saadan Forelskelse er sædeligt, siger man. Mit Svar er: nei; det er poetisk, og Digteren har ved sin lydelige Tanke og ved sin Rigdoms Dyb i Fremstillingen for evigt bevist, at han absolut er Digter. Aladdin er aldeles umiddelbar, hans Ønske er dersor netop saaledes, at han i næste Dieblk kan være en Digter. Det Eneste, der bestætiger ham, er hju „elskete, længst forønskede Brudenat,” som forvisser ham Besiddelsen af Gulnare, og saa Palladset, Bryllupssalen, Bryllupet:

Hold mig der et herligt Bryllup, gør den mørke Nat til Dag,
Med de vita blandede Faller i den rummelige Sal.

Lad et Chor Sandsgiverinder føre op et lustigt Val,

Mens de Andre os forlyste sædi med Eltharspil og Sang.

Aladdin bliver selv næsten overvældet, han daaner i den anede Lysts Besvimelse; ikke uden en vis Skjelven i Stemmen spørger han Aanden, om han kan det, han besværger den, at svare oprigtigt, og i dette Ord: oprigtigt hører man ligesom Umiddelbarhedens Angst over sin egen Lykke.

Det, hvorved Aladdin er stor, er hans Ønske, at hans Sjel har Marv til at begjere. Skulde jeg i denne Henseende indvende Noget mod et Mesterstykke, hvad da kun kan være en foreløbet Misundelse, da var det Dette, at det aldrig træder tydeligt og stærkt nok frem, at Aladdin er en berettiget Individualitet, at det at ønske, at kunne ønske, at vove at ønske, at være dumdriftig i at ønske, resolut i at grieve til, umættelig i at hige, at dette er en Genialitet, saa stor som nogen anden. Man troer det maaſkee ikke, og dog fødes i hver Generation maaſkee ikke 10 Ynglinge, der have dette blinde Mod, denne Fynd i det Grændseløſe. Undtag de 10, og gib enhver Aanden Ønskets Fuldmagt, den bliver dog i hans Haand mere eller mindre et Tiggerbrev, han bliver bleg om Næsen, han vil betænke, ønske vil han nok, men nu gjelder det at ønske det Rette, — det vil sige han er Fusker, ikke Geni, som Aladdin, der derfor er Aanden Yndling, fordi han er umannerlig. Opfyldeſen maa derfor ikke viſe ſig ſom en tilfældig Begunſtigelse, for ikke at give Stymperne et Paaflyd, at naar de bare vidſte Opfyldeſen ſikker, saa ſkulde de nok ønske. Usandhed, Usandhed, her er jo allerede en Reflextion. Nei ſelv om intet Ønske blev opfyldt for Aladdin, han rangerer ved Ønsket, ved denne Wælde i Begjering, der tilſidſt er mere værd end enhver Opfyldeſe.

Stor er Aladdin; han holder Bryllup, rigtigt, men han giftet ſig ikke. Sandeligen Ingen kan ønske ham det bedre eller glæde ſig oprigtigere over ham end jeg, men hvis jeg formaade, ſom Digteren giver ham Lampens Aand, at give ham en ſignende, hvis jeg formaade ved en daglig Forbøn, at ſkaffe ham det Eneste, jeg mener han savner, en Beslutningens Aand, der i Fynd og Concretion svarede til hvad hans Ønske er i Umaadelighed og Abſtraktion (thi hans Higen er jo grændseløſ og er

brændende som Ørkenens Sand) — al! hvilken Egtemand kunde Aladdin ikke blive. Nu kan man Intet sige, mine Fjender derimod, Røverne, som lurer paa Vytte, tage sig ganske roligt Aladdin til Indtægt. Forsøreren styrker sin Sjel paa Aladdins Umiddelbarhed, og saa forsører han, og saa siger han: Aladdin var ogsaa en Forsører, det veed jeg fra en meget paalidelig Haand, han blev det Morgen efter Brylluppet. Om det nemlig ikke var strax den næste Morgen, men først et Par Aar efter, gjør væsentligen Intet til Sagen, og bewiser kun, hvis det var efter et Par Aar, at Aladdin er bleven lille. Her har Forsøreren Ret, skal det være forbi med det Umiddelbare, saa gjelder det at bryde hurtigt af, (og dersor er det netop en sædelig Opgave at fremstille en Forsører) skal dette ikke være Tilfælde, saa maa Beslutningen allerede være tilstede fra Begyndelsen, og saa have vi en Egtemand. Kun Beslutningen kunde borge for Aladdin, Digteren ikke, Poesien ikke, thi Poesien kan ikke bruge en Egtemand. Digterens Begeistring er i Umiddelbarheden, Digteren er stor ved sin Tro paa Umiddelbarheden og paa dens Kraft til at trænge igjennem. Egtemanden har tilladt sig en Twivl, en uskyldig, en velmeent, en ædel, en elskelig Twivl, thi sandeligen han er langt fra at ville fornærme Elskoven, eller at ville have den borte. Saavist nemlig som den umiddelbare Forelskelse ikke constituerer en Egtemand, saa vist paa den anden Side er et Giftermaal, hvor man har udeladt Elskoven, ligegyldigt af hvilken Grund, intet Egteslab.

Bed at vove sig ud blot baaren af Forelskelsens uimodstaelige salige Tilskyndelse, føres den Elskende vel i den Elskedes Favn, føres med hende, maa ikke videre frem, men til Egteslabet kommer han ikke; thi er hijn de Elskendes Forening ikke fra Begyndelsen et Egteslab, bliver den det aldrig. Skal Beslutningen træde til bag efter, er Ideen ikke udtrykt. Vel kan de Elskende leve lykkeligt, vel muligt, at de ikke bryde sig om Indvendinger, Fjenderne beholde dog paa en Maade Ret. Alt dreier sig om Idealiteten. Egteslabet maa ikke være et fragmentarisk Noget, der kommer efter Tid og Lejlighed, Noget, der hændes de Elskende, efter at de have i nogen Tid levet med

hinanden, saa beholde Fjenderne dog Ret. De hævde sig Idealitet, Idealitet i det Onde, dæmonisk Idealitet. Man vil ogsaa let paa Indvendingen see, om den Talende blot er en Chicaneur, eller han har dæmonisk Idealitet. Man kan handle ganske rigtigt i ikke at ville indlade sig med Indvendingerne, ikke at ville lade sig forstyrre af dem, men man bør have en god Samvittighed, og en ubrudt Pagt med Ideen. At noxes med at befinde sig vel, at være lykkelig o. s. v. er Fortabelse, naar denne Lykke er baseret paa Tankeløshed, eller Feighed, eller et verdsligt Sinds elendige Forgrundelse af Tilværelsen. At have frelst sin Pagt med Ideen, selv om man blev ulykkelig, er et Himmerig mod en saadan Jammerlighed, det er ogsaa min Mening. Derfor tør jeg tale, jeg stikker ikke som Egtemand Halen mellem Venene, jeg tør tale med Fjender, ikke blot med Venner. Jeg veed, at jeg som Egtemand er *τελεος*, men jeg veed ogsaa, hvad der fordres af en Saadan i Forhold til Ideen. Ingen Prutten, ingen Gaaen paa Accord; ingen Trostegrunde mellem Egtemand og Egtemand, som var Egtemænd, liig Kvinder i et Seraille, Livsfanger, der havde Noget for sig selv, hvilket de ikke turde være bekjendt for Verden; som var Elskoven den forgyldte Stads, man lader Digteren tage og vende ud, Egteskabet den luflidte Side, man vender ind. Nei aaben Feide, Egteskabets Idee seirer vel. Ædnyg for Gud, underdanig under Forelskelsens guddommelige Majestæt oplofter jeg stolt mit Hoved over alle Vittigheder og boier det ikke for nogen Indvending.

Vi give da Fjenderne Ret i at stille hele Vanskæligheden frem, at den Synthese, der constituerer Egteskabet, er vanskelig, men give dem ikke Ret i at stille det som en Indvending, end mindre i, hvad Udbevi de selv gribte til. Naar en Modstander triumpherende fremstætter hele Indvendingens Vanskælighed for at forfærde, da gjelder det at have Mod til med Hamann at sige: saaledes er det netop. Det er et godt Svar og paa rette Sted. Svaret skal ogsaa her komme, dog fordrer jeg endnu blot nogle Diebliske Sagen udsat, for at orientere lidt i et Par almindelige Betragtninger om Egteskabet som Livets høieste *τελος*.

I Hedenstabet satte man Straf for Pebersvende, belønnede dem, der avlede mange Børn; i Middelalderen var det en Fuldkommunehed ikke at være gift. Dette er Extremerne. Hvad det Første angaaer, da behøver man ikke at sætte Straf deraf, thi Tilværelsen hævder altid sig selv og veed at straffe Den, der vil emancipere sig. Den, der vil emancipere sig, er her den, som ikke vil gifte sig. Der maa lægges Eftertryk paa, at han ikke vil det. Som Egteslabet er en Beslutning, saa er ogsaa den Modsatning, der kan blive Gjenstand for Omtale, en Beslutning, der ikke vil. Thi at fjante Livet hen, søgerende efter Idealet (som var al saadan Søgen andet end Dumhed og Formastelighed) uden at satte hverken hvad Elskov eller Egteslab betyder, uden engang at satte det uskyldige Sværmeri, der spogende paaminder Ungdommen, at Tiden gaaer hen, at Tiden gaaer hen, er en ideelos Existents; ligesom ogsaa knibst at vrage og vrage, (som var al saadan Bragen Andet end Udtryk for at den Bragende ikke er reen) og Ingen saae, hvad der er det objektive Udtryk, som Tilværelsen giver den subjektive Bragen. At Egteslabet i Forhold til sligt Tøsperi har absolut Fortrinnet er saa afgjort, at det næsten er en Forærermelse mod Egteslabet at sige det. Nei den Indvending, der skal have nogen Betydning, maa vindicere sig denne ved en negativ Beslutning. Egteslabets Beslutning er en positiv Beslutning og egentlig den positiveste af alle; Modsatningen er ogsaa en Beslutning, der beslutter ikke at ville realisere denne Opgave. Enhver, der ikke blot bliver udensor Egteslabet, men ogsaa bliver udensor det uden Beslutning, hans Gjennemgang gjennem Livet er spildt Uleilighed. Enhver Menneske-Existents, der ikke vil være Sladder, og det skal intet Menneske ville være, tor ikke opgive noget Almeident uden i Kraft af en Beslutning, hvad der nu end foranlediger ham til at tage Beslutningen, hvilket med Hensyn til det ikke at ville gifte sig, kan være saare forskjelligt, men her ikke behøver at udføres for ikke at distrahere.

Den Beslutning, ikke at ville gifte sig, giver naturligvis en Idealitet, men ikke en saadan Idealitet som det at satte den

positive Beslutning. Kun i Forhold til Tid og Omstændigheder kan det for den Enkelte vorde mere tydeligt, at han har fattet en Beslutning, naar han har fattet den negative, forsaavidt den positive Beslutning i et almindeligt Omdømme kan være bleven gjort let nøl. Det kan vel saaledes lykkes at gifte sig, som man siger, uden at have fattet en Beslutning, uagtet man jo har fattet en Beslutning, men en Beslutning og en Beslutning er noget høist Forskjelligt. En Beslutning, der bestemmer sig frisk væk i Continuitet med Andre, og beslutter sig i Kraft af, at Nabo og Gjenbo ogsaa have besluttet sig, er egentlig ingen Beslutning, thi om der gives en Poesi paa anden Haand, veed jeg ikke, men en Beslutning paa tredie Haand er ingen Beslutning. I Forhold til saadanne Egteskaber, der hverken spille i Førskelheds eller Beslutningens bedste Couleur, men passe og passere, har naturligvis en negativ Beslutning Fortrinnet. Men saadanne Egteskaber er heller ikke Egteskaber, men Esterabelser.

All et Menneskes Idealitet ligger først og sidst i Beslutning. Enhver anden Idealitet er en Ubetydelighed, at beundre ham derfor er en Barnagtighed, og hvis den Vedkommende forstaer sig selv ret, er det en Fornærmelse. Kun om positiv og negativ Beslutning kan der altsaa blive Tale. Den positive Beslutning har da den store Fordeel, at den consoliderer Tilværelsen og beroliger Individet ind i sig selv, den negative holder ham bestandigt in suspenso. En negativ Beslutning er altid langt mere anstrængende end en positiv, den kan ikke blive habituel, og dog skal den bestandigen vedligeholdes. En positiv Beslutning er tryg i sit lykkelige Resultat, thi det Allmene, som er det Positive i den, betrygger Lykken, at den vil komme, og giver Lykken Tryghed, naar den er kommen. En negativ Beslutning er bestandigt, selv i Forhold til et lykkeligt Resultat, twethdig; den er, ligesom Lykken i Hedenstabet, skuffende, thi Lykken er først, naar den har været. Det vil sige, først naar jeg er død, kan jeg vide, om jeg har været lykkelig. Saaledes med den negative Beslutning. Individet har aabnet Strid med Tilværelsen, derfor kan han intet Sieblik være færdig, han kan ikke Dag fra Dag som den,

der har fættet og holdes af en positiv Beslutning, fordybe sig i sin Beslutnings oprindelige Grund. En negativ Beslutning holder ikke ham, han maa holde den, og selv, hvor langt det end gaaer hen, selv om Lykken begunstiger ham, selv om det Betydningsfulde resulterer for ham, han tor dog ikke negte Muligheden af, at pludseligen Alt kan antage en anden Forklaring. Ved sin negative Beslutning eksisterer han nu egentlig hypothetisk eller conjunktivistisk, og i Forhold til en Hypothese gjelder det, at den aldrig er færdig, for den har forklaret alle Phænomenerne, thi selv ved en uriktig Hypothese kan man midlertidig faae meget Rigtigt ud, indtil det Phænomen kommer, der støder Hypothesen om; og i Forhold til et conjunktivistisk dersom gjelder: ja dersom. En positiv Beslutning har kun een Ansægtelse, den ikke at være sig selv tro; en negativ Beslutning har altid dobbelt Fare: det ikke at være sig selv tro, dette er ligesom ved den positive kun med den Forskjel, at al denne Troslab er uden Lov, en vissem Herlighed og ufrugtbar som en Pebersvends Liv; og da den anden Ansægtelse, om al denne Troslab, hvorved man er sig selv tro i sin negative Beslutning, ikke er en Misvisning, der for al sin Troslab tilsidst lønnes med Augeren. Medens den positive Beslutning glad styrker sig ved Hvilen, glad staar op med Solen, glad begynder, hvor den slap, og glad seer Alt trives om sig, som en Egtemand gjør det, glad seer med den nye Dag nyt Beviis for hvad der ikke behøvede noget Beviis (thi det Positive er ikke en Hypothese, der skal bevises) saa slumrer Den, der har valgt den negative Beslutning, uroligt i Matten, venter, at den Skæl pludseligen skal staare over ham, at han valgte feil, vaagner anstrengt op til at see den golde Hede om sig, styrkes aldrig, fordi han bestandigt svæver.

Sandeligen Staten behøver ikke at sætte Straf for Peber-svende, Tilværelsen selv straffer den, der er værdig at straffes, thi den, der ikke fatter en Beslutning, er en Elendig, om hvem det i en sorgelig Forstand maa siges: han kommer ikke til Dommen. Det er ikke fordi jeg er misundelig paa dem, som ikke ville

gifte sig, at jeg taler saaledes, jeg er for lykkelig til at misunde Nogen, men jeg ernidhjør paa Tilværelsen.

Jeg vender tilbage til mit Foregaaende, at Beslutningen er Menneskets Idealitet. Jeg vil nu forsøge at udvile, hvorledes den Beslutning maa være bestaffen, der er den mest dannende for Individualiteten, og glæde min Sjel ved at betænke, at saaledes er netop Egteskabet bestaffent, hvilket jeg, som sagt, indtil videre antager at være en Synthese af Forelskelse og Beslutning.

Der gives et Phantom, som ofte nok er paa Venene, naar det gjelder at fatte en Beslutning, det er Sandsynlighed — en Pialt, en Bønhas, en Stakkerjøde, som ingen fribaaren Sjel indlader sig med, en Døgenicht, der snarere burde sættes i Tugthuset end Koge Mænd og Koner, da den franarrer Menneskene hvad der er mere end Penge og Penges Værd. Ethvert Menneske, der i Forhold til Beslutning ikke er kommen videre, aldrig kommer videre end til at beslutte sig i Kraft af Sandsynlighed, er tabt for Idealiteten, hvad han saa end bliver. Maar et Menneske i Beslutningen ikke støder paa Gud, ingen Beslutning nogensinde har taget, ved hvilken han gjorde en Omsætning med Gud, kunde han ligesaa gjerne have ladet være at leve. Men Gud handler altid en gros og Sandsynlighed er et Papir, som ikke noteres i Himmel. Det gjelder derfor om, at der i Beslutningen er et Moment, som imponerer den gestfæste Sandsynlighed og gjør den maallos.

Der er et Gjøglebillede, som den Besluttende render efter, som Hundten efter Skyggen i Vandet, det er Udfaldet, et Endelighedens Tegn, et Fortabelsens Blendværk, vee Den! som seer efter det, han er fortapt. Som Den, der saae paa Korset i Ørkenen, om han var bidt af Slanger, blev farst, saa er Den, som fæster sit Blik paa Udfaldet, bidt af en Slang, saaret af det jordiske Sind, fortapt baade for Tid og Evighed. Maar et Menneske i Beslutningens Dieblit ikke saaledes omstaales af Guddommens Klærhed, at alle Gjøglebilleder, dannede af Øsig- hedens Taager, forsvinde, da er hans Beslutning kun et større

eller mindre Falsum — lad ham troste sig med Udsaldet. Det er derfor saa saare vigtigt, at det, i Forhold til hvilket Beslutningen fættes, er saaledes beslæssent, at intet Udsald vover at byde med ved Auctionen, fordi det, der kjøbes, kjøbes à tout prix.

Hvad her er sagt gjelder om enhver Beslutning, i hvilken det Evige er tilstede og afslutter Kjøbet, ikke blot om hjuu Egteskabets, naar den første Gang trækker Forelskelsen til sit Bryst og slutter den i Beslutningens trofaste Havnetag. Enhver Beslutning, der har det Evige i sig, gjelder dette om, forsaaavidt ogsaa om den negative Beslutning, forsaaavidt den kun er negativ mod Timeligheden, men vender sig positiv mod det Evige. Dog deri ligger jo netop dens Sværen. I Egteskabets Beslutning derimod er Forelskelsen deponeret som et Fideicommis, og Forelskelsen har netop Magt til at drage den Besluttende ikke just ned til Jorden, langtsraa, men ned ved den Esledes Side i Tiden. Det Besluttende er det Ethiske, er Friheden; dette har den negative Beslutning ogsaa; men saaledes blank og bar er Friheden ligesom stum, haard at udtale, og har overhovedet noget Haardt i sit Væsen. Forelskelsen derimod sætter strax Musik til, om denne Composition end indeholder en meget vanskelig Passage. Thi det Brudepar, der i hjuu hellige Dieblik, eller naar de ellers senere tænke derpaa, ikke finder, at det i en vis Forstand er Galmandstale af Præsten, at sige til de Eslende, at de skal elskle hinanden, og paa den anden Side ikke finder, at det dog er, om jeg saa tor sige, ganske ypperligt sagt, et saadant Brudepar mangler ægteskabeligt Gehor. Saa lisligt som det er, at fornemme Forelskelsens Hvidslen, dette dyrebare Bidne ved Brylluppet, lige saa kærlommert er hjuu dumdristige Ord, der siger, Du skal elskle hende. Hvor dithyrambisk er ikke en Vielse, hvor næsten overmodig, at man ikke noies med Forelskelsen, men talder den en Pligt; hvad Under, at en Beslutning, der svarer til en saadan Tiltale, forekommer Nogen en vanskelig Tale! At Esloven altsaa ikke noies med at være sikker paa sig selv, men at den i sin Forvovenhed forsøger sig paa hjuu: Du skal, at altsaa Egteskabet har en Beslutning, der er det eneste Ønske,

en evig Pligt, der er Diets Lyft og er Hjertets Begjering! Frisk Mod deraf, dristigt vovet, Mod til at ville det Vanskelige, saa hjælper Vanskeligheden igjen; thi Vanskeligheden er ikke en vranten Mand, ikke en Chicaneur, men en Almagt, der vil gjøre det saa saare godt. Medens Den, der i sin evige Beslutning forholder sig negativt til det Timelige, i Beslutningens Dieblik bliver ensom, selv om han virkelig er stor, om han var en Prometheus, lønkes, ikke til et Bjerg, men fanges i Timeligheden som i en Lænke, saa staaer Egtemanden, idet han efter aabner Diet, forsaavidt det var som luftet i Beslutningens Evighed, efter der, hvor han var før, aldeles paa samme Sted, ved den Elskedes Side, hvor han dog helst vil være, føler intet Savn efter det Evige, thi det er hos ham i Timeligheden.

Den negative Beslutning lyder blot paa det Evige, den positive baade paa det Timelige og det Evige, og saaledes er nu Mennesket engang timeligt og evigt. Den sande Beslutningens Idealitet ligger deraf først i en Beslutning, der er lige saa timelig som evig, der er, om jeg saa tør sige, baade noteret og contranoteret, en Forsigtighed, der bruges ved en Obligation og som jo endog Banken bruger ved sine større Sedler. Den sande idealiserende Beslutning har da denne Egenståb: den er noteret i Himlen, og da er den contranoteret i Timeligheden. Men ikke blot dette, Tid efter anden, alt som Livet gaaer hen, faaer Egtemanden bestandig nye og nye Contranoteringer, den ene ligesaa dyrebar som den anden. Enhver Egtemand forstaaer hvad jeg mener, hvorledes skulde jeg troe Andet, at han var en Uværdig, en Utaknemlig, der modvillig betragtede de yderligere Forsikringer som byrdefulde; en retskassen Egtemand derimod forstaaer, at en Hustru er Hovedcontranoteringen, at Enhver i den Kreds, der opvojer under Egteskabets Øine, er en ny og ny Salighed, O! salige Sikkerhed! O! rige Mand! O! betryggede Salighed, at eie sin hele Bestand i en eneste Obligation, der ikke kan forsvinde for Gen som den evige Beslutning for Den, der forholder sig negativt til det Timelige. Denne Sidste er en Ulykkelig eller en Oprører, og en saadan er

jo ogsaa en Ulykkelig; han er en Ulykkelig, der gaaer med sin evige Beslutning gjennem Tiden, men han saaer den aldrig contranotret, wertimod, hvor han kommer, bliver den protejseret; han er en Udsvoed af Elægten, og om end trostet af det Evige, dog børte fra Glæden, i Graad, maaslee i Tænders Guidsel; thi Den, der i Evigheden ikke har Bryllupsklædningen, han siodes ud, men i Jordlivet er Bryllupsklædningen netop Bryllupsklædningen.

Den sande idealiserende Beslutning maa være lige saa sympathetisk som autopathisk. Men Den, der er negativ mod det Timelige, har ingen Afledning for sin Sympathi, der altsaa istedetfor at blive ham en Vederqvægelse, naar den udgyder sin velsignede Overflod og naar den atter samler my, bliver ham en Plage, der tærer paa hans Sjel, fordi den ikke kan yttre sig. At quæles er forsærdeligt, men at have Sympathi og ikke kunne give den Lust, er ligesaa forsærdeligt. Jeg antager nemlig, at han har Sympathi, thi ellers er han ikke værd at tale om. At have Sympathi hører Mennesket væsentligen til, enhver Beslutning, der overseer dette, er ikke i største Forstand idealiserende, og er det heller ikke, naar Sympathien ikke saaer sit adequate Udtryk. Lad Pebersvenden blive en Ækar, der ødsler sin Sympathi paa Hunde og Katte og Marrestreger; lad Eneboeren, der valgte negativt, lad ham være en ædel Sjel, lad hans Sympathi føge og finde Øpgaver, der ere langt større end at have Hustru og Barn, han har dog ikke Glæden deraf. Hvis Hjælens Dug ikke maatte falde paa Græsset, og ikke maatte have Glæde af at see Blomstret vederqvæget ved dens Livslighed, hvis den skulde udbrede sig over det vide Hav eller fordampe, for den naaede Blomstret, var det ikke forsærdeligt? Hvis Mællen i Moderens Bryst strommede rigeligt, men der var intet Barn, hvis den spildte Mælt var saa kostelig som Junos, efter hvilken Matstevien nævnes, al hvor tungt! Og saaledes ogsaa med et Menneske, hvis Sympathi ikke saaer Lov at see en Hustru grønnes som Træet, der er plantet i Sympathiens velsignede Hegn, ikke saaer Lov at see Træet blomstre og bære sin Frugt, der modnes under Sympa-

thiens Omsorg! Ulykkeligt det Menneske, der ikke har dette Udtryk for sin Sympathi, og det endnu herligere Udtryk for Alt, hvad hans Sympathi udtrykker: at det Alt er hans Skyldighed. Denne Modsigelse er Sympathiens saligste Lyst, en Salighed, over hvilken den ligesom taber Forstanden af Glæde. Lad en Ulykkelig, der ikke i Egteskabets Beslutning er i Forstaelse med det Timelige, lad ham pleie Syge, lad ham bespise Hungrike, lad ham klæde den Nøgne, lad ham besøge den Fængne, lad han trøste den Døende, jeg priser ham, han har ikke sin Øn borte, men han er ei heller i guddommelig Vanvid en unhyttig Tjener, hans Sympathi søger bestandigt sit dybeste Udtryk, men finder det ikke, søger det viden om, som hans Omsorg jo vandrer fra Huis til Huis, medens Egtemanden finder Beleiligheden i sit Huis, i sit Hjem, hvor det er ham en Salighed at ville gjøre Alt, og endnu større Salighed, et guddommeligt poscimur, at han er og bliver uden Fortjeneste.

Den sande idealiserende Beslutning maa være lige saa concret, som den er abstrakt. I samme Grad som en Beslutning er negativt udfærdiget, i samme Grad er den alene abstrakt. Men lad nu en Beslutning angaae, hvad den vil, der gives mellem Himmel og Jord intet saa concret som et Egteskab og det ægteskabelige Forhold, Intet saa undtommeligt; selv det Ubetydeligste har sin Bethydning, og medens den ægteskabelige Forpligtelse elastisk omspænder en Levetid (ligesom hin Hud, der udmaalte Carthagos Omsang), saa slutter den sig ligesaa elastisk om Dieblikket, og om ethvert Dieblik; der er Intet saa stykkevis som et Egteskab, og dog er der Ingen, der mindre fordrager et deelt Hjerte end Egteskabet, Gud selv er ikke saa nidsæker. Ethvert Pligtforhold lader sig dog approximatorisk udtonne i Bestemmelser, ethvert Arbeide, enhver Vedrift, fort Alt, hvad man ellers sylder Tiden med, har sin Tid, men det ægteskabelige Liv unddragter sig enhver saadan Bestemmelse. Ja vee! den, for hvem det er en Byrde, selv det at være dømt paa Livstid giver ingen tilstrækkelig Forestilling om hans Straffslidelse, thi dette er et abstrakt Udtryk, men en saadan ægteskabelig Forbryder

søger hver Dog Forsærdelsen af at være domt paa Livstid. Jo concrettere et Menneske bliver i Idealiteten, desto fuldkommere er Idealiteten. Den, der ikke vil giste sig, har altsaa forsmaaeet den mest idealiserende Beslutning. Desuden er det egentlig en Inconsequents, naar man ikke vil giste sig, da at ville beslute sig til noget positivt Formaal i Timeligheden. Eller hvad Interesse kan Den have for Statens Idee, hvilken Hjærlighed til sit Fødeland, hvilken borgerlig Patriotisme for Alt hvad der angaaer det Sociales Bee og Bel, Den, der ikke vil lade Egteslabet have Realitet! — jo mere absiralt, desto usfuldkommere er Idealiteten. Abstraktionen er Idealitetens første Udtryk, men Concretionen er dens væsentlige Udtryk. Dette udtryller Egteslabet. I Foreskelsen ville de Elskende tilhøre hinanden for evigt; i Beslutningen beslutte de at ville være Alt for hinanden, og denne uhyre Abstraktion finder sit concrete Udtryk i hvad der er saa ubetydeligt, at ingen Trediemand drømmer derom. Foreskelsens højeste Udtryk er, at den Elskende søger sig som Intet ligeoversor den Elskede, og lige saa omvendt, thi at føle sig som Noget, strider mod Foreskelsen; Beslutningen har intet Ord, fordi Ordet selv næsten er for concret, Lovstet er taust eller hønt udødelige: ja — og denne Abstraktion udtrykkes saaledes, at om alle Hurtigstrivere forenede sig formaaede de ikke at beskrive hvad der i 8 Dage tildrager sig i et Egteslab. — Dette er den ægteslabelige Lykke; jeg mener det ikke saaledes, som naar man taler om et enkelt lykkeligt Par, nei dette er den Lykke at være ægtemand. Thi hvilket Liv er lykkeligere end dens, for hvem Alt har Betydning, hvor skulde Tiden vorde Den lang, for hvem Vieblillet har Betydning. Og er denne Lykke ikke betrygget, thi det siger jo et gammelt Ord, at Ehestand er Wehstand, og saaledes forlynder jo Egteslabet sig selv, hvor sikkert maa det dog ikke være paa sig selv, at det tor indbyde Mennesker til at forsøge det? Er der nogen anden Indretning i Livet, noget andet Forhold, der begynder saaledes, at al anden Begyndelse er smigrende nol, og fortier Besværlighederne. Figaro siger til Grevinden for at undsylde den Villet, han har sendt Greven:

at hun var den eneste Dame i Kongeriget, mod hvem han turde tillade sig Sligt med Sikkerhed; saaledes troer jeg, at Egteskabet er det Eneste, der med Sikkerhed tør sige om sig selv, at det er en Plage, det Øbrige i Livet vilde det være en U forsigtighed af at lade sig mærke med Noget.

Den sande idealiserende Beslutning maa være ligesaa dialektisk i Retning af Friheden som af Tilskikkelsen. Uden at vove flettes der ingen Beslutning. Nu er Beslutningen fattet, jo abstraktere den er, desto mindre er den dialektisk i Retning af Tilskikkelsen. Herved faaer Beslutningens Idealitet efterhaanden en vis Usandhed, den bliver let stolt, hoffærdig, umenneskelig, netop al Tilskikkelsens Argumenteren betragtes som udenretslig. Jo concretere Beslutningen er desto mere træder den i Forhold til Tilskikkelsen. Dette giver Ndmighedens, Sagtmødighedens, Taknemlighedens Idealitet. Men en Egtemand, der er det med Liv og Sjel, han er vel Den, der har vovet og vover mest af Alle. Han vover sig ud af Forelskelsens Skjul med den Elskede, med de Elskede; hvad kan der ikke hænde? Han veed det ikke, hvis han vilde hengive sig til denne Overveielse, maatte hans Haar jo blive graat i een Nat, han veed det ikke, men det veed han, han kan tabe Alt, og det veed han, han kan ikke unddrage sig det Mindste, thi Beslutningen holder ham fast der, hvor Forelskelsen føngsler ham, men ogsaa uforstået der, hvor Forelskelsen sulker. Der er et gammelt Ord, som maaske er kommet lidt i Miscredit, det gjor Intet, Ordet lyder saaledes: hvad gjor man ikke for Kone og Børns Skyld. Antwort: man gjor Alt, Alt, — og hvad gjor man saa mod Tilskikkelsen, hvo grunder dens Hemmelighed ud, man udstrækker sin Arm, man arbeider, man kæmper, man lider, al! der er Intet, uden at man jo finder sig deri. Jo positivere et Menneskes Beslutning er, desto declinablere bliver han selv, og kun en Egtemand declineres ved Tilskikkelsen i alle genera, numeri og casibus. — Reent udvortes betragtet er der jo Hundrede og etter Hundrede, der have vovet mere end en Egtemand, vovet Riger og Lande, Millioner og Millionsers, mistet Throner og Fyrstendømmer, Formue og Belfærd,

og dog vover en Egtemand mere. Thi Den, der elsker, vover mere end alt Eligt, og Den, der elsker paa saa mange Maader som det er en Mand muligt at elste, han vover mest af Alle. Lad saa Egtemanden være en Konge, en Millionair, behøves ikke, behøves ikke, Alt det Andet forvirrer blot Negnesykkels Marhed, lad ham være en Stodder, han vover mest. Lad saa den Modige vove sig i Hætedandsen paa Valpladsen, ellers dandse paa det oprorte Hav, eller springe over Asgrunde, behøves ikke, behøves ikke, til daglig Brug behøves det ikke, paa et Theater kunde det maaske behøves, men det var galt sat med Menneskeheden, om Livet og vor Herre ikke havde nogle Forsørlningsbatailloner af Helte, der ikke blive applauderede, sjøndt de vove mere. En Egtemand vover hver Dag, og hver Dag svæver Pligtenes Sværd over hans Hoved, og Journalen føres alt som Egteslabet gaaer fort, og Ansvarrets Protosol er aldrig løst, og Ansvarer er mere begejstrende end den hærligste episke Digter, der skal vidne om Helten. Nu, det er sandt, han vover sig heller ikke for Intet, nei Lige for Lige, han vover Alt for Alt, og er Egteslabet ved sit Ansvar et Epos, saa er det jo ogsaa ved sin Lykke en Idyl.

Saaledes er Egteslabet Livets og Tilsærkelsens sjonne Midte, et Centrum, der refleexterer lige saa dybt som Det er højt, det forraader: en Alabenbarelse, der i sin Forborgenhed forraader det Himmelste. Og dette gjor ethvert Egteslab, ligesom ikke blot Havet men ogsaa den stille Indso gjor det, dersom ellers Bandet ikke er plurret. At være Egtemand er den sjonnest og betydningssfuldeste Opgave; Den, der ikke blev det, er en Ulykkelig, hvis Liv enten ikke tillod ham det, eller hvem Forærelsen ikke besøgte, ellers han er en mistænkelig Person, som vi senere skulle anholde. Egteslabet er Tidens Fylde, Den, som ikke blev Egtemand, er altid enten for Betragtningen ulykkelig, ellers han er det ogsaa for sig selv: i sin Excentricitet vil han sole Tiden som en Burde. Saaledes er Egteslabet. Det er guddommeligt, thi Forelselsen er Vidunderet; det er verdsligt, thi Forelselsen er Naturens dybeste Mythe. Forelselsen er den mudgrundelige

Grund, som er skjult i det Dunkle, men Beslutningen er Seier-vinderen, der liig Orphens henter Forelæselsen for Dagen; thi Beslutningen er Forelæselsens sande Form, den sande Forkläring, derfor er Egteskabet helligt og velsignet af Gud. Det er borgerligt, thi ved dette tilhører de Elskende Staten og Føde-landet og Medborgeres følleds Anliggender. Det er poetisk, uudsigeligt, som Forelæselsen er det, men Beslutningen er den samvittighedsfulde Oversætter, der sætter Sværmeriet over i Virkelighed, og denne Oversætter er saa nsieregnende, o! saa nsieregnende! Forelæselsens Stemme „lyder som Feernes fra Sommernattens Grotter,” men Beslutningen har Udholdenhedens Alvor, der lyder gjennem det Flygtige og det Forsvin-dende. Forelæselsens Gang er let som Dandsens over Enge, men Beslutning gribet den Trætte, indtil Dansen atter begynder. Saaledes er Egteskabet. Det er barnligt glad, og dog høitideligt, fordi det har Vidunderet stadtigt for Øie; det er beskedent og i Dølgsmaal, dog boer Festligheden derinde, men som den Hand-lendes Dør er under Gudstjenesten lukket fra Gaden, saa er Egteskabets det altid, fordi der bestandigt er Gudstjeneste; det er bekymret, men denne Bekymring er ikke uskjøn, da den hviler i Forstaaelse og Følelse med hele Tilværelsens dybe Smerte, hvo der ikke känner denne Bekymring er uskjøn; det er alvorligt og dog formildet i Spøg, thi ikke at ville gjøre Alt, er en daarlig Spøg, men at gjøre sit Yderste og da at forstaae, at det er Lidet, Lidet, Intet i Forhold til Kjærlighedens Ønske og til Beslutningens Begjering, er en salig Spøg; det er ydmygt og dog modigt, ja et saadant Mød findes kun i Egteskabet, fordi det er dannet af Mandens Kraft og af Kvindens Svaghed og forhynget ved Barnets Sorgløshed; det er trofast, sandeligen hvis Egteskabet ikke var trofast, hvor var da Trofasthed! Det er trygt, beroliget, hjemlet i Tilværelsen, ingen Fare er en virkelig Fare, men kun Anfægtelse. Det er nøjsomt, det veed ogsaa at bruge Meget, men det veed at være sjønt i tarvelige Kaar, og veed at være ikke mindre sjønt i Overslod. Det er til-fredsstillet og dog forventningsfuldt, de Elskende ere sig selv

nok, og dog kun til for Andres Styld. Det er dagligdags, ja hvad er saa dagligdags som Egteslabet, det er ganske Timelighedens, og dog lytter Evighedens Grindring til og glemmer Intet.

Deite maa være nok sagt om Egteslabet, i dette Dieblit falder det mig ikke ind at ville sige mere, en anden Gang, maaske imorgen siger jeg mere, men „altid det Samme og om det Samme,” thi det er kun Bigeunere og Roverpal og Plattenflagere, der have det Valgsprog, at hvor man eengang har været skal man aldrig komme mere. Dog synes det mig selv at være nok, og det eneste Mere jeg vil sige, er, at hvis Egteslabet blot var halvt saa godt, saa var det allerede tætteligt i mine Øine, saa meget mere som jeg vel føler, at det ikke er en Lovtale over mig selv, jeg har holdt, men at jeg snarere har holdt Dom. Dog kan man jo ogsaa være en lykkelig Eggemand uden at have naaet Fuldkommenheden, naar man blot har den for Die og ydmygt føler sin Ufuldkommenhed. Her har jeg blot villet skue Prisen lidt op; thi naar man har med Chicaneurer at gjøre, der benytte Alt for at skumle, med Fribyttere, der sjænde og brænde, med Spioner, der lure ved Døren, med Gadestrygere, der lige fra Gaden ville styrte ind, saa paabyder man Respekt for det Hellige, og forvrigt leger man lidt Blindebul med dem, da man meget godt veed, at de staae og famle ved Gadedøren, ved Egteslabets blinde Dør, men ad den Bei faaer man Intet at vide om Egteslabet.

Nu til Indsigelserne. Kan en Eggemand end ikke tilspidse disse som en Chicaneur kan det, saa veed han nok, hvor Knuden sæller, veed i at gjøre Rede for Egteslabet ogsaa at tænke Slight med, eller har idetmindste erhvervet en almindelig Duelighed til at forstaae en halvqvædet Vise. At udføre Indsigelserne som saadanne er kun Tidsspilde, selv om man havde Talent dertil. Saa meget er imidlertid vist, at Enhver, der gjor Indsigelse, altid er at bellige. Han er enten løben vild i Qysten og har derpaa forhærdat sig, eller han er bedaaret af Forstanden. Med Hensyn til enhver Indsigelse, der har denne sidste Grund, gjelder som første Tilsvær hjuut à la Hamann: Væ! Man lader ham tale,

saa længe han vil, derpaa spørger man, om han er færdig, og saa siger man hiint Trølleord. Naar man saaledes har lukket sin Dør, da har man et andet Svar. Sophisten Gorgias skal have sagt med Hensyn til Tragoedien, at denne er et Bedrag, hvorved den Bedragende synes retfærdigere end den Ikke-Bedragende, den Bedragne visere end den Ikke-Bedragne. Denne sidste Bemærkning er en evig Sandhed og et rigtigt Tilsvær hver Gang Forstanden farer vild i sine egne Tanker, og af Frygt for at blive bedrager, netop derved bedrages. Ja sandeligen der hører en ganske anden Viisdom til, at forblive i Begeistringens, og Mysteriets, og Elskovens, og Illusionens og Bidunderets salige Bedrag, end til at rende fra Huis og Hjem, splitternøgen, halvgal af litter Forstandighed. Saa underligt fremkommer Mod-sætningen. Distraction har stundom sin Grund i Mangel paa Hukommelse, og dog er det ikke uden Eksempel, at en Mand blev distract, fordi han havde for megen Hukommelse.

Skal Indsigelsen nu gaae fra Grunden af, da burde den, forsaavidt den vender sig mod Egteskabet, først vende sig mod Forelskelsen, thi det Første skal dog altid være det Første. Dette skeer sjeldnere. I Almindelighed tage Indsigelserne sig netop af Forelskelsen, og deres forelskte Kys er et sandt Judaskys, hvorved de forraade Egteskabet. De Fjender, der vende sig mod Forelskelsen, ere mindre skadelige, og vinde kun meget sjeldent Gehør. Saasnart Forstanden vil forsøge sig paa at forklare eller tænke Forelskelsen, viser Latterligheden sig, hvilket bedst udtrykkes saaledes, at Forstanden bliver latterlig. Sagen faaer imidlertid et forskelligt Udseende i Forhold til Den, som taler. Er det et fordærvet Menneske, der ender et maaskee udsvævende Liv med at ville gjøre latterligt, hvad der altid har vidst at unddrage sig hans profane Veroring, om han end har jadsket nok i saa koldt Forelskelse, saa er ethvert Svar overflodigt. En antageligere Form af Indsigelsen lader sig dog tænke, den er saa antagelig, at man kan beslutte sig til at beklage den Forvildede og forklare hans Feiltagelse. Det maa da være en Yngling, der virkelig var reen i Forhold til det Grotiske, men en Yngling, der ligesom et

for tidligt Nog! Barn var gaaet Slip af et Moment i Sjelen, og var kommen til at begynde sit Liv med Refleksionen. En saadan lod sig vel tænke i vor refleksierende Tid, han kan endogsaas i en vis Forstand ansees for en berettiget Individualitet, forsaaavd den megen Tale om Reflexion, Forgrundelsen deraf, Nødvendigheden, der indskærpes af at twivle om Alt, for ham udtrykker sig derved, at han mere alvorlig end mangen letsindig Systematiker, der vil gjøre Lykke i en Bog ved at twivle om Alt, saaer den fortwivlede Idee, at ville tænke det Egotistiske, tænke sig til det ø: tænke sig fra det. En saadan Individualitet er en ulykkelig Individualitet, og forsaaavd han virkelig er reen, kan jeg ikke uden Deeltagelse tænke hans Ulykke. Han er nemlig som hünn ene Fee, der har tabt sin Svaneham, og nu sidder forladt, forgjeves, trods al sin Anstrengelse, forsøgende paa at ville flyve. Han har tabt den Umiddelbarhed, der bærer et Menneske gjennem Livet, den Umiddelbarhed, uden hvilken en Foreskelse er umulig, den Umiddelbarhed, der bestandig forudsat, bestandigt har ført ham et Stykke videre; han er udelukket fra den Umiddelbarhedens Velgjerning, for hvilken man aldrig ret kan komme til at tale, da Velgjøreren altid skuler sig.

Som det nu er sorgeligt at see hünn ene Fees Glendighed, saa er det ogsaa sorgeligt at see alle en Saadans Tanke-Anstrengelser, hvad enten nu hans Lidelse er stum, eller han med demonisk Virtuositet i at reflectere veed at skjule sin Nogenhed med det sindrige Ord.

All Foreskelse er et Vidunder, hvad Under da, at Forstanden staaer stille, medens de Elstende synke tilbedende for Vidunderets hellige Tegn. Man slulde i Henseende til hvad der her tales om, som overalt, bestandigt vaage over sit Udtryk. Der er en Kategori, der hedder: at vælge sig selv, en noget moderniseret græst Kategori, den er min Undlingskategori og strækker over en individuel Existents, men den bør aldrig anvendes paa det Egotistiske, som naar man taler om at vælge sig en Elslet, thi den Elslede er Undens Wave; og ligesom den Welgende, der vælger sig selv, forudsættes at være til, saaledes maatte den Elslede ogsaa

forudsættes at være til som den Elskede, hvis det at vælge skulde bruges eenstydigt i begge Forbindelser. Bruger man nu hønt Uttryk at vælge i Betydning af at ville sætte sig En som den Elskede, istedenfor at ville overtage den Elskede, saa kan en vildledt Reflexion strax have Noget at holde sig til. Ænglingen op løser da Elskoven i at elsker det Elskværdige, han skal jo vælge. Stakkels Fyr, det er en Umulighed; og ikke blot dette, men hvo turde dog vælge, naar det skulde forstaaes saaledes, hvor turde være saa mandligt forgabet i sig selv, at han ikke fattede, at Den, der frier, ham maa Guden selv først have friet til, og al anden Friari er en daarlig Frispas. Jeg frabeder mig saaledes at vælge, jeg takker hellere Guden for Gaven, han vælger bedre, og at takke er saligere. Jeg ønsker ikke at blive latterlig ved at ville begynde paa et meningsløst kritisk Foredrag over den Elskede, at jeg elsker hende derfor, og dersor og endeligen dersor — fordi jeg elsker hende. Rigtigt benyttet kan et saadant Foredrag for de Elskende selv være meget morsomt, ved reent humoristisk at sætte Elskovens hele Gehalt i Forhold til en Ubethadelighed, som hvis Ægtemanden vilde sige til sin Hustru, at han egentlig elskede hende fordi hun havde blond Haar. En saadan Tale er en humoristisk Spøg, der for længst har tabt al Reflexions Vigtighed af Syne. Jeg giver Guden, hvad Gudens er, og det bør ethvert Menneske. Men han gjør det ikke, naar han negter ham Beundringens og Forundringens hellige Tribut. Netop naar Forstanden staer stille, gjelder det at have Mod og Hjerte til at troe det Vidunderlige, og bestandigt styrket ved dette Syn at vende tilbage til Virkeligheden, ikke sidde stille og ville udgrunde det. Imidlertid vil jeg dog hellere et frugtesløst Forsøg af en skarp udholdt Kritik, der bringer Fortvivlelse over den Reflekterendes Hoved, og maaskee netop derved frelser ham, end en snakkesalig, pianket Reflexion, en Phytetone, der vil pynte Elskoven ud og vide mere end Vidunderet. Sandeligen Elskoven er et Vidunder, ikke noget Bynyt, dens Præst en Tilbedende, ikke en Gadetsøte.

I Hedenståbet tilskrev man dersor Eros Forelskelsen. Da Ægteskabets Beslutning sætter det Ethiske til, bliver derved hin

halv coquette Hensførelse til en Guddom i Egteslabet et reent religieust Udtryk for, at man af Guds Haand modtager den Elskede. Saasart Gud er for Bevidstheden, er Vidunderet der, thi anderledes kan Gud ille være det. Jøderne udtrykte dette saaledes, at Den, der saae Gud, maatte døe. Det var kun et uegentligt Udtryk, det egentlige og sande er, at man gaaer fra Forstanden, saaledes som den Elskende gjør det, naar han seer den Elskede og hvad han tillige gjør — seer Gud. Vel er jeg Egtemand i adskillige Aar, maaske vil man lee ad mit Sværmeri, man lee! en Egtemand er altid forelsket, og anderledes kommer han aldrig til at forstaae Forelskelsen.

Reflexionens bedrøvelige Ridder gaaer videre, han vil udgrunde Synthesen, der ligger i Elsløv. Han mærker ikke, at der er hængt et Slør for hans Dine, og at han atter staaer ved Vidunderet. Gud slaber af Intet, men her gjør han, om jeg saa tor sige, mere, at han omklæder en Drift af Elslovens Skønhed, saa de Elskende kun see Skønheden, og ere uvidende om Dristen. Hvo løftede Sloret? Hvo vovede det? Den ideale Skønhed er den tilslørede, og skinner vel Maanen halv saa skjøn gjennem Skyens Slør, og drømmer vel Himlen halvt saa længselsfuldt gjennem Florets Forhæng, og frister vel Havet med sin halve Gjennemsigtighed halvt saa sterk som den Elskede, som Hustruen gjennem Blusærdighedens Slør. Jeg sværmer — jeg en stakkels Egtemand? Men hvad skal jeg sige om det Mysterium, der var mig et Mysterium, og er det og bliver det i Aarene; thi jeg veed ikke af, at der kommer nogen Forklaring, jeg fatter end ikke denne assylhelige Formastelighed, der troer, at Naturens Slør skulle være kosteligere end Sædelighedens.

Saa gaaer da hin stakkels Fyr, hvem Reflexionen, som altid, bringer til Bettelstaven, han gaaer videre; hans Sværmeri gjør ham ulykkeligere, hans Rigdom gjør ham fattigere. Han standser ved, hvad han vel vilde kalde Elslovens Consequenser. Og hvo standser ikke ogsaa her; det er jo som standsede Tilværelsens naturlige Gang, medens Guden slabende griber ind. O! salige Forundring. Hvo taller ikke for her at see Guden,

at han ikke, som Reflexionens trættede Stridsmand, skal synke i Tungsind, hvo takker ikke i Glæde over Tilværelsen, ikke som var Barnet et Vidunder af Barn (Forfængelighed, Forfængelighed), men det er et Vidunder, at et Barn er født. Den, der her ikke vil see Underet, han maa jo, dersom han ikke er aldeles aandlös, som Thales sige, at han ikke vil have Børn af Kjærlighed til Børn: det tungfndigste Ord (thi deri ligger, at det er større Brøde eller Ulykke at give et Menneske Livet end at børve et Menneske Livet) og den usaligste Selvmodsigelse!

Foreskelsen er da hævdet som Vidunderet, og Alt, hvad der hører med til Foreskelsen, hører med til Vidunderet. Foreskelsen antages nu som givet. Ethvert Reflexions-Forsøg, hvor indsmigrende eller hvor oprørende, hvor dumdriftigt eller hvor sad det end er, dømmes uden videre for Falsk. — Spørgsmaalet bliver videre, hvorledes kan dette Umiddelbare (Foreskelsen) finde sit Tilsvarende i en gjennem Reflexionen naaet Umiddelbarhed. Her er det Hovedslaget skal staae.

I midlertid vil jeg først tage en anden Side af Sagen frem. Foreskelsen bliver i Almindelighed priset nok. Selv en Forfører lader det ikke mangle paa Frækhed til at ville være med. Men Foreskelsens Dieblik eller korte Tid skal være Øvindens Culmination, og deraf gjelder det at slippe igjen. Indvendingerne tage da en anden Retning, og den galante indsmigrende Tilbedelse af Kjønnet ender med Forcærmelser.

Jeg er forøvrigt opdragten i den christelige Religion, og saa lidet som jeg kan billige alle uanstændige Forsøg paa at faae Øvinden emanciperet, saa taabelige forekomme mig ogsaa alle hedenske Reminiseenther. Min korte og eenfoldige Mening er, at Øvinden er vel saa god som Manden, og dermed Punktum. Enhver vidtløftigere Udførelse af Forskjellen mellem Kjønnet, eller Overveielse af, hvilket Kjøn der har Fortrinnet, er en orkelslos Tankehyssel for Lediggængere og for Pebersvende. Man hjender et velopdragten Barn paa, at det er fornæret med hvad det faaer, og saaledes hjender man en velopdragten Eggemand paa, at han er glad og taknemlig for det ham Beskikkede, med

andre Ord, at han er føreslæt. Man hører stundom en Egtemand klage over, at Egteslabet giver ham saa meget at tage vare paa, hvor meget mere har han da ikke, naar han tillige er usørslammet nok til enten blot at ville være sin Kones Kriticus og Recensent, der hvert andet Dieblik paa Dagen plager hende med sine sade Prætensioner, at hun skal smile saaledes, holde Ryggen saaledes, neie saaledes, klæde sig saaledes, udtale Ordene saaledes, eller han vil være Egtemand og tillige Kritiler og Recensent. Som ægteslabelig Kriticus er jeg en aldeles tiro; jeg har ingen letfærdige Forstudier fra en Lapseperiode, der stundom forgifter mere end man troer. Min Kjærlighedshistorie er i en vis Forstand fort; jeg har skjottet mig selv og passet mine Studeringer, jeg har ikke mynstre Pigerne paa Baller, Promenader, i Theatre og Concerter, jeg har ikke gjort det letfindigt, jeg har heller ikke gjort det med den dumme Alvorlighed, hvormed en gistesørdig Mandsperson behager sig selv, at det maa være en overordentlig Pige, der skal være god nok til ham. Saaledes uersaren lørte jeg hende at kjende, der nu er min, jeg har aldrig elsket før, min Bon er det, at jeg ikke maa elské senere, men hvis jeg et Dieblik vilde tænke, hvad der dog er mig uteenkligt, at Døden berovede mig hende, at der foregik en saadan Forandring med mig, at jeg anden Gang skulde indvies til at være Egtemand, jeg er overbevist om, at mit Egteslab ikke har fordærvet mig eller gjort mig mere duelig til at kriticere, vrage, mynstre. Hvad Under, at man hører saa megen daarlig Tale om Foreslæsse, da man hører saa megen Tale, hvilket allerede er et Tegn paa, at Reflexionen overalt trænger ind til at forstyrre det stille, beslednere Liv, hvor Foreslæsseen helst tager Bolig, fordi det i sin Besledenhed er Gudsfrugtigheden saa nær.

Forsaavidt indseer jeg vel, at Øhrr. Øghetsitlere uden videre ville erlære mig for incompetent til at tale med, end mere, naar jeg ikke forståer, at jeg, skjondt nu Egtemand i 8 Aar, endnu ikke med Bestemthed veed, hvorledes min Kone i trist Forstand seer ud. At elste er ikke at kriticere, og ægteslabelig Trofasthed beslaer ikke i en udforlig Kritis. Denne min Uvidenhed

har dog ikke ganske sin Grund i, at jeg er uden Dannelse, jeg kan ogsaa betragte det Skjonne, men saaledes betragter jeg et Portrait, en Billedstøtte, ikke en Hustru. Det taffer jeg tildeels hende for, thi havde hun fundet nogensomhelst forfængelig Glæde i at blive Gjenstand for en Courmagers kritiske Tilbedelse, hvo veed, om jeg ikke ogsaa var blevet en Courmager, og som sædvanligt havde endt med at blive en vranten Kritiker og Egtemand. Ei heller seer jeg mig ifstand til med Lethed og Routine at bevæge mig i en Deel termini, hvormed Kjendere slaae om sig, jeg forlanger det ikke, gaaer ikke til Gjestebud med Kjendere. Mildest talt forekommer saadanne Kjendere mig som De, der sidde og vegle i Forgaarden til Helligdommen; og ligesaa modbrydeligt som det maa være for Den, der med opløftet Sind vil gaae ind i Templet, at høre Lyden af Pengenes Kaslen, ligesaa modbrydeligt er det mig, at høre Varmen af Ord som: slank, fyldig, svulmende o. s. v. Maar jeg læser disse Ord hos en primitiv Digter, udsprungne af Stemningens og Modersmaalets Oprindelighed, da fryder jeg mig, men jeg profanerer dem ikke, og hvad min Kone angaaer, da veed jeg saavist den Dag idag ikke, om hun er slank. Min Glæde og min Forelskelse er ikke en Brangers, ei heller en snedig Forsørers hidlige Usundhed. Hvis jeg i Forhold til hende vilde udtrykke mig saaledes, er jeg overbevist om, at jeg kom til at vrøvle. Har jeg hidtil afholdt mig, saa er jeg formodentlig frelst for mit øvrige Liv; thi blot et spædt Barns Tilstedeværelse gjør Forelskelsen endnu mere undseelig end den er i sig selv. Det har jeg oftere tænkt over, og derfor har jeg altid fundet det uskjønt, at en ældre Mand, der selv har Børn, gifter sig med en ganske ung Pige.

Netop fordi min Kjærighed er mig Alt, derfor er i mine Øine ethvert kritisk Udbytte Nonsense. Skulde jeg da lovpriise Lovindekjønnet, saaledes som man østhetisk taler om at lovpriise, saa vilde jeg kun gjøre det humoristisk, thi al denne Slankhed og Svulmen, og Brynet og Pilen i Diet constituerer ikke en Forelskelse, end mindre et Egteskab, og kun i Egteskabet har Forelskelsen sit sande Udtryk, udenfor dette er den Forførelse eller

Lesleri. Der eksisterer et lille Skrift af Hen. Cornel. Agrippa ab Nettesheim: de nobilitate et præcellentia foeminei sexus, ejusdemque supra virilem eminentia libellus. I dette lille Skrift siges paa den naiveste Maade de besynderligste Ting til Gere for Qvinden. At han derimod skulde have beviist, hvad han vil bevise, mener jeg just ille, skjøndt han taler bona side og vel og er godmodig nok til at troe, at han har beviist det, derimod billiger jeg ganske det Vers, Bogen ender med, der frabeder sig al ordghdende (vaniloquax) Røes over Manden. Naar man nu i fuld og absolut Forvisning om Forelskelsens og Egteskabets Lykke læser denne naive Argumenteren, naar man ved ethvert Argument fører et højt pathetisk ergo eller quod erat demonstrandum til, medens den egentlige Pathos er hün Forvisningens rige Gehalt, der intet Beviis behøver, saa fremkommer en reen humoristisk Virkning. Jeg vil forklare det lidt noiere. Der blev i det 28de Mai-Selskab holdt en Tale af en ung Videnskabsmand, som begejstret for Naturvidenslaborne meente, at enhver ny Opdagelse, saaledes nu den sidste, at tilberede Sæbe af Flintestene, førte os Gud nærmere og overbeviiste os om hans Godhed, Viisdom o. s. v. Skal Talen betragtes som et alvorligt Forsøg paa at komme Gud nærmere, fremkommer det mig ganske miserabelt. Underledes derimod, hvis en Individualitet, som i Forhold til sin Tro paa Guds Godhed og Viisdom er Millionair og „bedre“, end Londoner-Bank, hvis han, naar Reflexionen begyndte at gjøre Mine til at ville bevise Noget des angaaende, afbrød dens Beviisspørelse med dette Beviis: at nu var man endogsaa i stand til at vadslé sine Hænder i Sæbe af Flintestene; han kunde da ende Talen omrent saaledes: see! nu vadster jeg mine Hænder, dersom dette ille er et Beviis, som overbeviser, saa fortvivler jeg om at føre et saadant. I hün lille Bog anføres som Beviis, at Qvinden paa hebraisk hedder Eva (Livet), Manden Adam (Jord) — ergo. Som Spøg i en alteratio, hvor Alt er absolut afgjort og til Vitterlighed forseglet baade med Notarius publicus' og Guds Segl, er Eligt ypperligt. Saaledes ogsaa, naar han anfører som et andet Beviis,

at naar en Øvinde falder i Vandet, svømmer hun ovenpaa, Manden derimod, naar han falder i Vandet, synker — ergo. Dette Beviis kan ogsaa benyttes paa en anden Maade, thi herved faaer man et Bidrag til en Forklaring af det Faktum, at der i Middelalderen bleve brændte saa mange Hæxe.

Det er et Par Aar siden jeg har læst hin lille Bog, men den var mig til overordentlig Morslab. De pudserligste Ting af Natur- og Sprogvidenstab er fremkomme paa den naiveste Maade. Adskilligt har prentet sig i min Hukommelse, og medens jeg aldrig taler til min Kone om, at hun er slank o. s. v., hvad der vist vilde mishage hende og mislykkes mig, saa er jeg stundom, at jeg selv skal sige det, meget heldig i saadanne Argumenter og Betragtninger, hvilke behage hende, formodentlig fordi de slet ikke bevise Noget og derfor just bevise, at vort Egteslab ingen vidtløftig Kritik behøver, men at vi ere lykkelige. Det har i denne Henseende tidt forundret mig, at ingen Digter egentlig fremstiller et Par Egtefolk talende. Fremstilles de en enkelt Gang, og det skal være et lykkeligt Egtepar, saa tale de oftest som et Par Forelskede. I Almindelighed ere de kun Bipersoner og saa meget ældre, at de ere Fader og Moder til den Elskede, Digteren fremstiller. Skal et Egteslab fremstilles, da maa det idetmindste være ulykkeligt, for at kunne komme i Betragtning. Saa forskjelligt er det, Forelskelsen skal være lykkelig og have Farer udenfra, Egteskabet skal have Farer indenfra for at blive poetisk. Jeg anseer dette for et sørgeligt indirecte Beviis paa, at Egteskabet langtsra ikke nyder den Anerkjendelse, som det fortjener, thi det er jo som var et Par Egtefolk ikke ligesaa poetiske, som et Par Forelskede. Lad de Elskende tale med hele Forelskelsens Stummen, som det behager Ynglingen og den unge Pige, Egtefolkene ere heller ikke daarlige. Jeg antager, at det er en daarlig Egtemand, der ikke bliver Humorist ved sit Egteslab, i samme Forstand som, at det er en daarlig Elsker, der ikke bliver Digter; og enhver Egtemand antager jeg bliver noget humoristisk, faaer et Anstrøg deraf, ligesom enhver Elsker bliver noget poetisk. Jeg beraaber mig paa mig selv, ikke saa meget med Hensyn til det

Poetiske, som med Hensyn til en Sands for det Humoristiske, et vist Anstrøg deraf, som jeg alene skylder mit Egteslab. I For-elselsen har meget af det Erotiske en absolut Bethydning, i Egte- slabet vogler denne absolute Bethydning med den humoristiske Opsattelse, der er den poetiske Udtale af det ægtestabelige Livs stille og tilfredse Træghed. Jeg vil ansøre et Exempel og bede Læseren, at være humoristisk nok til ikke at ansee det for at bevise Noget. I Selskab med min kone foretog jeg en lille Sommerreise i det sydlige Sjælland. Vi reiste ganske efter vor Venjemilighed, og da min kone ønskede at faae en Forestilling om, hvad visse Folk kalde at drossé om paa Landeveien, tog vi ind i alle mulige Kroer, overnattede stundom i en saadan, men gav os fremfor Alt god Tid. I Kroen havde man da Lejlighed til at faae seet sig om. Nu træf det sig saa besynderligt, at vi i 5 Kroer i Træk paa Væggen saadt en Bekjendtgørelse, der altsaa fulgte os saaledes, at det var umuligt at undgaae den. Bekjendtgørelsen var af følgende Indhold: en bekymret Familiefader talte i de forbundtsligste Udtryk en erfaren og øvet Praktikus, at han med en Kunstmaler-Hånd let og uden al Smerte havde hjulpet Familiefaderen med samt hans Familie af med nogle stemme Liigtorne, og saaledes gjengivet ham og Familie til Selskabslivet. Familiens Personale var specificeret, og blandt disse var der da ogsaa en Datter, der, da hun, liig en Antigone, engang tilhørte denne ulykkelige Familie, heller ei var bleven fritagen for dette Familie-Onde. Da vi paa 3 Stationer havde læst dette Avertissement, hvad Under da, at det blev Gjenstand for Samtale. Jeg meente nu, at det var taktløst af Familiefaderen, at angive den unge Pige, thi om det nu end var vitterligt, at hun ganske var bleven helbredet, saa maatte det dog gjøre en Friar betenkelsig, hvad der slet ikke havde behøvedes, thi Liigtorne maatte regnes med til de Svagheder, som man hunde lære at hænde efter Brylluppet. Jeg beder nu en Digter at svare mig, om Motivet til denne Samtale, hvilken jeg vel ikke var Mand for ganske humoristisk at udskore, om det ikke er humoristisk; men paa den anden Side, om det ikke ogsaa er vist, at hun i en Egte-

mands Mund er den rigtig, en Forelskelse vilde føle sig saaret, fordi denne slemme Liigtorn, selv efterat den er tagen bort, virker aldeles forstyrrende ind i en æsthetisk Phantasi-Anstuelse af det Skønne. En saadan Spøg vilde i en Elskers Mund være aldeles utilgivelig. Om nu end Samtalen ved min Ringhed blev en simpel dagligdags Passiar, saa veed jeg dog, at den morede min Kone, det morede hende, at en saadan Tilfældighed blev bragt ind under æsthetisk Absolutthed, som f. Ex. ved at spørge, om det ikke kunde blive en tilstrækkelig Grund til Skilsmisse o. s. v. Og naar der stundom i min Dagligstue af en eller anden Hjender og en eller anden lille superklog Tomfrue er blevet ført hoitrapende Discurs om Forelskelsen og det Slanke, og at de Elskende ret maae lære hinanden at hjende for at blive sikre i Valget, at man vælger en Feilfrei, saa blander jeg stundom min Besyb med, som jeg da egentlig spiller ud til min Kone, og siger: ja det er vanskeligt, det er vanskeligt, saaledes nu med Liigtorne, hvorimod Ingen kan vide sig sikker, om man har, eller har havt, eller om man kan faae dem.

Dog nok herom, Det, der bærer det Humoristiske, er netop Egteskabets Tryghed, der, baseret paa det Oplevede, ikke har den Uro, som Elskovens første Salighed, om dets Salighed end er langtfra at være mindre. Og naar jeg nu som Egtemand, Egtemand i 8 Aar, støtter mit Hoved til hendes Skulder, da er jeg ikke en Kritiker, der beundrer eller savner nogen jordisk Skønhed, jeg er ei heller en sværmerisk Yngling, der besynger hendes Barm, men dog bevæges jeg ligesaa dybt som første Gang. Thi jeg veed, hvad jeg vidste, og hvad jeg etter og etter forvisser mig om, at der i denne min Hustrues Bryst slaaer et Hjerte, stille og ydmigt, men jævnt og ligeligt, jeg veed det slaaer for mig og mit Vel og for hvad der tilhører os begge, jeg veed, at dets rolige, ømme Bevægelse er uafbrudt, af! medens jeg har travlt med mine Forretninger, af! medens jeg adspredes i det Mangfoldige; jeg veed, at til hvilken Tid og under hvilke Forhold jeg ther til hende, da har det ikke ladet af at slaae for mig. Og jeg er en Troende: som den Elskende troer, at den Elskede er ham

Livet, saa troer jeg aandeligt, hvad der ogsaa stod i hjaan lille Bog, at Naturforskerne lære, at Moderens Mæll er frelseende for Den, der er syg indtil Døden, jeg troer, at denne Omhed, der undtommelig kæmper for at finde et inderligere og inderligere Udtryk, jeg troer, at denne Omhed, der var hendes rige Medgjist som Brud, jeg troer den bærer rigelig Rente, jeg troer den vil fordoble sig, hvis jeg ikke forøder hendes Midler; jeg troer, at dette omme Blif, hvis jeg var syg, syg indtil Døden, dersom det hvilede paa mig, at, som var hun selv, ikke jeg den døende Fægter, jeg troer, at det vilde falde mig tilbage til Livet, dersom Gud i Himlene ikke selv vil bruge Magten, og hvis Gud bruger Magten, da troer jeg, at denne Omhed atter binder mig til Livet som et Syn, der besøger hende, som en Død, hvem Døden dog ikke kan overtale, indtil vi igjen forenes. Men indtil da, indtil da, at Gud saaledes bruger Magten, troer jeg, at jeg ved hende indsuger Fred og Tilfredshed i mit Liv, og mange Gange er frelst fra Mismodets Død og Aandsfortærelsens onde Moie.

Saaledes taler enhver Egtemand, bedre, forsaavidt han er en bedre Egtemand, bedre forsaavidt han er en Begavet. Han er ikke en elskende Yngling, hans Udtryk har ikke Dieblæsts Lidenskab, og hvilken For nærmelste i et lidenskabeligt Dieblæsts Blusen at ville takke for en saadan Kjærelighed. Han er som hjaan redelige Regnskabsfører, der i sin Tid næsten blev Gjenstand for Mistanke; thi da de, paa Grund af et Bedrag, strænge Revisorer kom til hans Dør og fordrede at see hans Regnskabsbøger, da svarede han: jeg har ingen, jeg fører mit Regnskab i Hovedet. Hvor mistænkelsigt! Men Gere være den gamle Mandz Hoved, hans Regnskab var ganske rigtigt! En Egtemand udtrykker sig maaßke endog lidt humoristisk, naar han taler derom til sin Hustru, men denne Humor, denne forgloste Taksigelse, denne Kvittering ikke paa Papiret, men i Grindringens Hovedbog, beviser netop, at hans Regnskab er tilforladeligt, og hans Egtekab eier Beviiśningens daglige Brød i Oversflod.

Hermmed har jeg allerede antydet, i hvilken Retning jeg vil jøge Omvindens Skjonhed. Alt! selv redelige Mennester have

bidraget til den sorgelige Forbexling, som desto værre en let-sindig qvindelig Ungdom gribet altfor begjerlig efter, uden at betænke, at den er Fortvivelse, at en Piges eneste Skønhed er Ungdommens første*), at hun blomstrer kun et Øieblik, at dette

*) Netop fordi det i Henseende til den Sætning, at Qwindens Skønhed tiltager med Alarene, vilde være saare missigt, ja endog vildledende, at minde om scenisk Kunstspræstation, da her Alt samler sig paa Fordringen til Øieblikket, og Differenterne fordres væsentligen, seer jeg med desto større Glæde en skøn, mig saa hør Sandhed lykkeligt befraestet midt i Theaterlivets hurtige Vexel. Den Skuespillerinde, som ved vort Theater egentlig fremstiller det Qwindelige, ikke indskränet til een Side deraf, ikke understøttet af, ikke liddende under en Tilfældighed derved, ikke anviist et Tidsaffnit deri, er Madame Niessen. Den Skikkelse, hun viser, men ikke umiddelbart, den Stemme, ved hvilken hun gjor vel i Stykket, den Inderlighed, der beliver Sammenspillet, den indadvendte Fortabthed, der gjor Tilskueren saa træg, den Ro, ved hvilken hun gribet, den tilforladelige Ejselfuldhed, der forsmaaer alt udvortes Væsen, den Stemningens jævne Fuldtonehed, der ikke stormer i Glinger, ikke spænder ved coqvet Udebliven, ikke vildt sammenfyger Svulst, ikke fordringsfuldt lader vente paa sig, ikke voldelig bryder frem, ikke gisper efter noget Undsigeligt, men sig selv tro, indestaaer for sig selv, prompt hver Øieblik og eengang for alle vederhæftig: fort hendes hele Præstation samler sig i det, man maaatte falde det væsentlig Qwindelige. Der er mangen Skuespillerinde bleven stor og blevet beundret ved Virtuositet i en tilfældig Side af det Qwindelige, men denne Beundring, der da ogsaa gjerne finder sit rette Udtryk i allehaande vieblikkelig Jubel, er fra Begyndelsen Tidens Vætte, naar de Accidenter svinde hen, paa hvilke Triumph-Præstationen hvilede. — Da Mad. Niessens Potens er det væsentlig Qwindelige, er hendes Omsang: det Væsentlige selv i den Ubetydeligere, naar hun dog i Stykket er seet i et væsentligt Forhold, (som Elskerinde i en Vaudeville, som Moder i en Idyl o. s. v.,) det Væsentlige i den Ophoiede, det Væsentlige i den Fordærvede, der sjondt qvindelig fordaeret, væsentlig tilhører Kjønnet, saa man ikke bliver ushyggelig ved det Uskjonne, ikke mistroisk ved Overdrivelsen, ikke tilboelig til at forklare Fordærvelsen af Opdragelse, Livs-Forholds Magt o. s. v., da man netop i Fremstillingens Ideallitet seer Fordærvelsens Dyb og dens Oprindelighed. Men som hendes Omsang er, saa er ogsaa hendes Seier en væsentlig, ikke en Øieblikkets stakkede Triumph, men den, at Tiden ingen Magt har over hende. I enhver Periode af sin Levetid vil hun faae de nye Opgaver og udtrykke det Væsentlige, som hun begyndte sin skjonne Lovebane dermed. Og om hun blev de tresindstyve Aar, vil hun vedblive at være fuldendt. Jeg veed ingen ædlere Seier for en Skuespillerinde, end, at Den, der maaskee i hele Konge-

er Elsklovens Tid, og at man elsker kun een Gang. Rigtigt, man elsker kun een Gang, men Qvinden tiltager netop i Skjønhed med Alarene, og er saa langt fra at afgang, at den første Skjønhed kun er noget Twivlsomt i Sammenligning med den senere. Hvo saae vel en ung Pige, dersom han ikke er en Rasende, uden at fornemme et vist Beemod, fordi det jordiske Livs Strobelighed her viser sig i sin stærkeste Modsetning: Forgængelighed hurtig som en Drøm, Skjønhed, fager som en Drøm. Men hvor fager end hün første Skjønhed er, den er dog ikke Sandheden, den er et Hylster, en Indklaedning, ud af hvilken først i Alarene den sande Skjønhed vikler sig for Egtemandens taknemlige Blit. — Be-

---

riget er øengsteligst for her at fornemme, at han med den Tryghed som jeg tor nævne de tresindstyve Alar, hvad ellers er det Sidste, man skal hæste med at nævne i Forbindelse med en Skuespillerindes Navn. Fuldendt vil hun fremstille Bedstemoderen, atter virke ved det Besyntlige, ligesom den unge Pige ikke virkebe ved nogen overordentlig Skjønhed, der bedaarede Recensenter, eller ved en magelos Syngestemme, der fortryllede Kjendere, eller ved at kunne dansse, hvad der valte Publikums hørdeles Interesse, eller ved lidt Sljelmeri, som enhver Tilskuer behageligt tog sig til Indtægt, men ved den Indvielle, som er den rene Qvindeligheds Vagt med det Uforgængelige. Medens man ellers i Theatret let kommer til at tænke paa Livets og Ungdommens og Skjønhedens og Trylleriets Forfængelighed, saa er man, idet man beundrer hende, saa trhg, fordi man veed, dette forgaer ikke. Maaslee virker dette paa Andre anderledes, saa Beunderingen, fordi der ingen Grund er til at hæste (og her er jo god Tid), stundom udebliver, og denne Skuespillerinde bliver betragtet som værende af anden Rang, hvilket hun ogsaa er, naar Fordringen er at løbe omlaps i Dieblisset, og at virke ikke ved det Bestandige, men ved det Forsvindende. Hun har dersor maaslee ikke sine Beundrere blandt Recensenter, der angive Dieblissets Pulsslag, eller blandt Theaterstormere, der nødvendigvis maae have seet Den og Den, eller blandt Zibud, der ønske Noget at rende med, eller blandt Triumph-Dragere, der som andre Dragere soge Sjou med at bære En bort, eller blandt unge Mennesker, der, naar de ellers ikke kan saae en umoden Forelskelse anbragt, laste den paa en Skuespillerinde, eller blandt Uldlevede, der friste Livet ved en sieblisselig Ophidselse, men snarest blandt dem, der selv lykkelige og tilfredse i Tilværelsen, ikke savne Theatret, ikke hige efter det, hvis Høire ikke strax løber i den Venstre til Visaldbækspaa Steder, hvis Ven ikke strax samme Aften saaer travlt paa Papiret i Anledning af noget Enkelt, men som langsomme til at tale, maaslee desto sjønsommere glæde sig ved at see det Skjonne, naar dette er i Sandhed.

trægt derimod hende, den Bedagede. Du gribet ikke uvilkaarligt derefter, thi det er ikke den flygtige Skønhed, der hastet som en Drøm; nei! sæt Dig ved hendes Side, betragt hende nærmere: hun tilhører ganske Verden med sin moderlige Omsorg, hvis travle Tid dog nu er forbi, og kun Omsorgen selv er blevet tilbage, og i den svæver hun som Engelen over Pagtens Ark. Sandeligen, hvis Du ikke her føler, hvilken Realitet en Qvinde har, saa er og bliver Du en Kriticus, en Recensent, en Kjender maa-ske: en Fortvivlet, der farer hen med i Fortviblelsens Kasen, raabende: lader os elsk idag, thi imorgen er det forbi — ikke med os, det var tungt, men med Elskoven — det er modbydeligt. Giv nu lidt Tid, sæt Dig hos hende; det er ikke Begjeringens lystelige Frugt, vogt Dig for enhver formastelig Tanke eller at ville bruge Kjendernes termini; dersom det bruser i Dig, da sid her, at Du maa vorde beroliget. Det er ikke Dieblifikets Skummen, voover Du at hengive Dig dertil i hendes Nærvoerelse, eller vovede Du at byde hende Haanden til en Balts! Saa foretrækker Du maaskee at undgaae hendes Selskab, o! selv om den unge Slægt, der omgav hende, var uhøflig (saaledes tænker vel en Modeherre, der mener hun behøver hans Conversation), nei, var forvildet nok til at lade hende sidde ene, hun savner ikke dens Lyft, hun føler ingen Fornærmelsens Braad, hun er forligt med Tilværelsen, og dersom Du efter engang skulde føle Trang til et forsonende Ord, dersom Du skulde føle Trang til at glemme Dissonanterne i Livet, saa the til hende, sid værdigen hos den Værdige — og hvad er saa skjønnest, den unge Moder, der føder ved Naturens Kraft, eller den udlevede, der føder Dig igjen ved sin Omsorg! Eller er Du ikke saaledes ilde medtagen af Verdens Nød, sid blot værdigen hos den Værdige, ogsaa hendes Liv er ikke uden Melodi, ogsaa denne Alderdom er non sine cithara; og Intet er glemt af det Oplevede, det lyder alt deri fra Livets forskjellige Tider godt sammenklingende, naar denne Stemme bevæger Grindringens Strenge. Thi see! hun er kommen til Livets Oplosning, ja hun er ligesom selv Oplosningen paa Livet, hørlig og synlig. Saaledes fuldender en Mand's

Liv sig aldrig, hans Regnslab er i Almindelighed vidtløftigere, men en Hunsmoder har kun Smaabegivenheder, de daglige Li-delsør og de daglige Glæder, men dersor ogsaa denne Lykke, thi er en ung Pige lykkelig, da er jo den bedagede Qvinde endnu lykkeligere. Saa saa, hvad der er skjønnest: den unge Pige med sin Lykke, og den Udlevede, der fuldkommer en Guds Gjerning, der løser op for den Bekymrede, og for den Glade er den bedste Lovtale over Tilværelsen ved at være Livets skjonne Oplosning!

Nu forlader jeg den Bedagede, hvis Selslab jeg dog visse-ligen ikke flyer, jeg gaaer tilbage i Tiden, glad ved, at jeg med Guds Hjælp har et kjønt Stykke af Livet endnu tilbage, men ogsaa uden at kjende Noget til den Feighed, der frygter for at celdes, eller der frygter dersor paa sin Kones Begne, thi jeg antager jo, at Qvinden bliver skjønnere med Aarene. Allerede som Moder er hun i mine Dine langt skjønnere end som ung Pige. En ung Pige er dog et Phantašma, man veed næsten ikke, om hun tilhører Virkeligheden, eller om hun er et Syn. Og det skulle være det Høieste? Ja lad Phantaſter troe det. Som Moder tilhører hun derimod ganske Virkeligheden, og Moderkjærlig-heden selv er ikke som Ungdommens Længsler og Ahneller, men et undtværmeligt Væld af Underlighed. Det er ei heller saa, at alt Dette var tilstede som en Mulighed i den unge Pige. Selv om det var saa, en Mulighed er dog mindre end en Virke-lighed, men det er ikke saa. Saa lidet som Moderens Mælt er tilstede i den unge Piges Bryst, saa lidet er denne Underlighed der. Det er en Metamorphose, som Manden ingen Analogi har til. Kan man for Spøg sige, at Manden først er færdig, naar han har saaet sine Viisdomstænder, saa kan man for Alvor sige, at Qvindens Udvikling først er færdig, naar hun er Moder, da først er hun til i al sin Skjønhed og i sin skjonne Virkelighed. Lad saa hin rapsodede, lette, skjelmste, lykkelige Pige springe hen over Engen, gjællende Enhver, der vil sangc hende, o ja, det glæder mig ogsaa at see derpaa, men nu, nu er hun sangen, fængslet, jeg har saa vist ikke sanget hende (hvortil Tant og forsængelig Daarstab), jeg fængsler hende saa vist ikke (hvori svagt et Fængsel!).

nei hun har fanget sig selv og hun sidder fængslet ved Buggen; fængslet, og dog har hun jo hele sin Frihed, en grændseløs Frihed, ved hvilken hun binder sig til Barnet; jeg er sittet paa, hun vil dø i sin Rede. — Her blot et Ord i Forbigaaende. For at tale saa uskyldigt derom som muligt, jeg vil antage, at det var Moderens Forkjærighed for Barnet, der gjorde Eggemanden lidt jaloux, naa Herre Gud, den Jalouſi forvindes vel. Altſaa har jeg nævnet Ordet: Jalouſi. Det er en mørk Videnskab, „et Uhyre, der besudler den Føde, ved hvilken den næres“. Brede er ogsaa en mørk Videnskab, men deraf følger ikke, at der jo ogsaa kan gives en ødel Brede. Paa en lignende Maade er det med Jalouſi, der gives ogsaa en ødel Forelskelses retsfærdige Indignation, der sandeligen baade er bekymret og fortørnet, og fremfor Alt en normal Sjels-Tilstand, hvis det Forsærdelige er steet. Jeg finder intet Dadelværdigt deri, tvertimod fordrer jeg det af en Eggemand, at hans Sjel paa denne Maade viser den sidste Ere: hende, der krænkede ham, og hende, hvem han ogsaa indrømmer, om man saa vil, rigelig Bethydning til at kunne krænke ham. Jeg betragter denne Sjelstilstand som Forelskelsens ethiske Sorg over en Afdød. Derimod veed jeg ogsaa, at der gives demoniske KræFTER i Livet, jeg veed, der gives en lidet priselig Ulforsærdethed, der plaget af en ond Aaland vil være lutter Aaland, og vel ogsaa vil have Magt til at blive, hvad der er fuldt saa forfæstligt, som at rase i Jalouſi, Magt til at blive kold, gjennemisnet i Wittighedens kolde Videnskab. Thi der er Helvede, hvis Hede affbier alt Liv, men der er ogsaa et Helvede, hvis Kulde dræber alt Liv.

Men jeg er end ikke jaloux paa Moderen. En Qvindes Liv som Moder er en Virkelighed saa uendelig riig paa Afvexling, saa min Forelskelse har nok at gjøre med fra Dag til Dag at opdage noget Nyt. Qvinden som Moder har ingen Situation, om hvilken man maatte sige, at hun i denne er skjønnest; som Moder er hun bestandigt i Situation, og Moderkjærigheden er blød som det pure Guld, og boelig i enhver Bestemmelse, og dog heel. Og Eggemandens Glæde er daglig ny, den fortærer

ille, om han end sortører den, thi den er som Spisen i Valhalla; og lever han end ille deraf, saa er det dog vist, at han ikke blot lever af Brod, men ogsaa af den velvillige Forundring, der ledsgager Moderens Bedrifter: han har i sit Hunus panis et cireenses.

Og hvilken Mangfoldighed af Collisioner er der ikke sat Moderhjærligheden, og hvor sjon er Moderen ikke hvergang hendes fornegtende, oposrende Hjærlighed gaaer seierrigt ud deraf! Jeg taler nu ikke her om, hvad der vel er vitterligt og giveet, at Moderen øfrer Livet for Barnet. Det lyder saa høit, saa forelsket, og har ikke det rette ægtestabelige Præg. I Smaating sees den ligesaa godt, ligesaa stor, ligesaa elstelig. Hvor jeg seer den, beundrer jeg den, og man seer den da ikke saa sjeldent, selv hvor man ikke venter saaledes at see den, paa Gaden for Eksempel. Det var forleden Dag, jeg gik ufortrødent i mit Forretningstrav fra den anden Ende af Byen op til Rettet for at assige Domme, Klokkken var omtrent halv To. Uvilaarligt falder mit Øje over paa den anden Side af Gaden: det var en ung Moder, der spadserede med sin lille Son ved Haanden. Personen var vel saa omtrent $2\frac{1}{2}$ Aar. Moderens Paallædning, hendes Optreden syntes at tyde paa, at hun hørte endog til den fornemme Classe, og forsaavidt forundrede det mig, at man ingen Tjener eller Pige saae i hendes Folge. Bisninger havde jeg sfrag nok af, at hendes Bogn maaslee holdt i en anden Gade, eller nogle Huise derfra, eller hun maaslee blot slulde et Par Huise fra et Sted, hvor hun boede, eller var o. s. v.; jeg afbryder mine Bisninger, og haaber at Læseren talker mig for, at jeg gjør Alvor af mine energiske og gjeunnenigribende Besparelser. Men i Grunden var det dog ogsaa forunderligt nok. Drengen var et nydeligt Barn; videbegjerlig spurgte han om Alt, suod suelle og saae, og spurgte: hvad er det hvad? Hurtigt sif jeg mine Briller paa, for ret at see og ret at fryde mig over den elstelige Mine, den unne Moderlighed, med hvilken hun satte sig ind i Alt, den forelskte Glæde, med hvilken hun betragtede sin lille Mandling. Drengens Spørgsmaal bragte hende i Forlegenhed, — maaslee har Ingen sagt

hende, hvad en dybsindig Viis har sagt, at det at tale med Børn
 er et tentamen rigorosum, maaskee har den Kreds, hvilken hun
 syntes at tilhøre, endog havt den Mening, at det er ingen Kunst
 — hvor fatal en Forlegenhed da at blive bragt i Knibe ved en
 lille Burks Spørgsmaal, samt ved hans Høirøstethed, der indbød
 de Forbigaaende til at høre efter — og Seenen var paa Øster-
 gade. Forlegenhed — den opdagede jeg ikke; den moderlige Glæde
 stod skjøn og løselig i hendes venlige Masyn, og Situationen præ-
 gede den ikke falsk ud. Pludselig staaer den Lille stille, og forlanger
 at børres. Dette var aabenbart mod Aftalen, da de gif hjemme fra,
 et Brud paa Overenskomsten, ellers havde Barnepigen været
 med. Her var gode Raad dyre — dog ikke for hende. Med den
 elskeligste Mine af Verden tog hun ham paa Armen, og gif
 ligesrem uden at søge nogen Tvergade. I mine Dine var det
 skjønt og hoitideligt som en Procession, og fromt sluttede jeg mig
 til den. En og Anden vendte sig om, hun mærkede Intet, hun gif
 ikke hurtigere, aldeles usorandret, fordybet i sin moderlige Lykke.
 Jeg har siddet som Forhørsdommer i Inquisitionscommissionen,
 jeg har derved en vis Færdighed i at iagttage Ansigtet, men ved
 mit Embedes Fortabelse, der var ikke Spor af nogen Generethed,
 eller af nogen tilbagetrængt Brede, eller af nogen opsat Utaal-
 modighed; der var ikke noget Forsøg paa at lade Ansigtet udtrykke
 nogen Reflexion over det næsten Vatterlige i Situationen. Som
 gif hun paa sit Stuegulv med den Lille paa Armen, saaledes gif
 hun gjennem Østergade. Moderkjærligheden vil offre Livet for
 Barnet; i denne Collision forekommer den mig ligesaa skjøn.
 Har den Lille havt Uret, kunde han maaskee godt gaae, var det
 en Uartighed af ham, den vil dog ikke være blevet paaagtet
 hjemme, og hvad skulde da have gjort Forandringen, hvad Andet
 end at Moderen havde reflecteret paa sig selv. Der er maaskee
 faa Collisioner, hvor selv ømme Forældre lettere grib feil, end
 naar det Hele er en Ubetydelighed, men denne lille Ubetydelighed
 bringer dem selv i Forlegenhed. Har et Barn maaskee lidt feitede
 Manerer, saa leer man deraf til daglig Brug, og Barnet aner
 mindst, at det skal være en Forseelse; da er der Nogen tilstede,

og den forsøengelige Moder vil smigres lidt, se! Barnet hilser lidt leite, og Moderen bliver vred — ikke over en Ubetydelighed, nei, men hendes Reflexion paa sig selv gjor pludselig det Ubettydelige til noget Betydeligt. Ja var huun lille Dreng falben, havde han stødt sig, eller var han maaslee kommen en Wogn for nær, havde Opgaven været med Livsskare at frælse Barnet, saa havde jeg vel faaet Moderhjærligheden at see, men mig forelommere huun stilsærdige Uttring af den ligesaa skjøn.

Til daglig Brug er Moderhjærligheden ligesaa skjøn som ved den mest afgjørende Lejlighed, og egentlig er den væsentlig skjøn til daglig Brug, fordi den der er i sit Element, fordi den der, uden at faae nogen Impuls eller nogen Tilvægt af Kræft ved Katastrophen udenfra, kun er bevæget i sig selv, er næres ved sig selv, fremskynder sig selv ved sin egen oprindelige Drift, bestedten og dog altid paa Færde i sin ehslelige Gjerning. Stakkels Mand, der skal gaae ud i Verden for at søge en saadan Tusindfryd, han finder den dog ikke; stakkels Mand, der i det Høieste har en Forestilling om, at Naboen dyrker den; lykkelig Egtemanden, hvis han ret veed at glæde sig ved sin Tusind-Fryd. Opdager han denne Blomst udenfor sin egen Grund, denne Blomst, der, ligesom huun Pragtplante er mærkelig ved at den kun blomstrer een Gang i hundrede Aar, har den endnu sjeldnere Mærkelighed, at den blomstrer hver Dag, og end ikke lukker sig i Matten, — da har han sin Glæde af derhjemme at fortælle, hvad han har seetude. Igaar fortalte jeg min Kone en lille Begivenhed, der endog i den Grad tildrog sig min Opmærksomhed, at den gjorde mig til, hvad jeg ellers ikke er, en opmærksom og adsprekt Tilhører af en Prædiken. Maaslee havde den unge Moder, der gav Anledning til, at jeg blev adsprekt, uret i at lage et lille Barn med sig i Kirken; maaslee, jeg tilgiver hende det, thi det var viistnok for ikke at betroe det til en Barneepige i sin Fraværelse. Det slutter jeg deraf, at hun ret var en Moder, der gaaer i Kirke, ikke en Dame, der aflagger en fransk Visjt. Man misforstaae mig ikke, som var det Tidens Længde, man tilbringer i Kirken, der gjor Udslaget; langtsra, jeg troer ogsaa, at en stakkels Tjeneste-

pige, der med Nød og Neppe slipper hjemme fra, og dog trods al sin Hasten ikke naaer til at komme betimeligere end for at høre Præsten sige Amen, jeg troer, at hun kan bringe Belsignelse hjem fra sit Kirkebesøg; men Hvo der ellers har rigelig Tid til allehaande Ting i Livet, kunde dog vel ogsaa faae Tid til ordentlig at gaae i Kirke. Vor Kirkegængerske kom altsaa meget betimeligt og med hende hendes lille Uro; dog er jeg forvissset om, at Prædikenen og hele Gudstjenesten ikke har haft en andægtigere Tilhører eller en værdigere Deelstager end hende. Hun blev lukket ind i en Stol; det uberettigede Medlem af Menigheden blev sat op paa Bænken, formodentlig i Haab om, at han skulde sidde som et ret Medlem. Dog denne Prætention synes ikke at være opgaat for den Lille. Moderen boede sit Hoved, holdt Tørklædet for Dønene til en Bon. Længe før hun atter saae op, var den Lille sprungen ned og begyndte at krybe omkring i Stolen. Hun var og blev den Bedende, ganske uforstyrret. Da hun havde endt sin Bon, satte hun ham igjen op paa Bænken, og talte formodentlig et Par formanende Ord til ham. Gudstjenesten begyndte, men Legen var jo allerede begyndt for Gudstjenesten, og den Lille syntes paa sin Viis at finde Behag i dette op, og saa ned igjen, og saa op igjen. Han havde hidtil siddet paa højre Haand af Moderen, og havt en anden Dame paa sin Højre, medens Moderen sad yderst i Stolen; nu blev der skiftet Plads. Først blev undersøgt, at Døren var lukket, derpaa flyttede Moderen op, deelte redeligen med ham, saa han fik Krogen af Stolen til sin Disposition. Han gjorde ingen Larm, men som et Barn, der er vant at skytte sig selv, fik han Moderens Parasol at lege med, og kun forsaavidt han vilde krybe længere op i Stolen, blev Beien ham affskaaren. Moderen var og blev fordybvet i sin Andagt; kun naar Præsten pauserede, saae hun højligt ned til den lille Underjordiske. Med et Aslyn fuldt af Glæde over Barnet vendte hun da atter Blåkket op til Præsten, og tilhørte nu Talen med hele sin Sjels Andagt. At kunne dele saaledes ligeligt, at have Glæde af Barnet, selv naar han forstyrre, eller dog ligesom vil forstyrre, eller dog paa en Maade er i Beien, at være

fri for enhver daarlig Fordring til Barnet, thi mange Forældre fordre næsten mere Andagt af et saadant lille Væsen end af sig selv, og forstyrre da baade sig selv og Barnet ved at sidde og sjænde og sætte i Rette og til Rette — altsaa at kunne dele saaledes ligeligt, at hun tillige med udeelt Sjel samledes til Andagt: det er ogsaa et sjælt Udttryk af Moderkjærligheden. Ubetydeligt; o ja, men Moderkjærligheden er netop væsentlig sjæl i det Ubetydelige.

Dog den aabnede Sands for Moderkjærlighedens sjælle Præstationer har kun en Egtemand; han har tillige den sande Sympathi, der er dannet af Alvor til at satte Opgavens uendelige Betydning, og Glæde i Tilværelsen til at ville opdage, om han dersor juist ikke udbryder i Ord og Jubel. Eller skulle det alene være Jaloni og onde Lidenskaber, der gjorde en Egtemand klartseende og aarvaagen, skulle ikke trofast Kjærlighed formaae det Samme, ja formaae at holde ham længere aarvaagen? Eller holdt de ille Brudejomfruer sig ikke længere vaagne end de daarlige? En Egtemand er i denne Henseende, i god Forstand, saaledes som en Bedrager skildres af Shakspeare*): ein Gelegenheitshascher, dessen Blick Vortheile prægt und falsch-münzt, wenn selbst kein wirklicher Vortheil sich ihm darbietet, det vil sige, en Egtemand gjør det med den stille Glæde, der viser, at han ikke giver sig af med at være Kjænder, han præger ei heller falsl ud, og han kommer sjeldent i det Tilfælde, ikke at finde saadanne Fordele.

Som Brud er Kvinden sjællere end som ung Pige, som Moder sjællere end som Brud, som Hustru og Moder er hun et godt Ord paa rette Sted, og med Alrene bliver hun sjællere. Den unge Piges Skønhed er aabenbar for Flere, den er abstractere, extensivere. Dersor slokkes de om hende, Phantasterne, de rene og de urene. Da bringer Guden Den, som er hendes Elster. Han egentlig seer hendes Skønhed, thi man elster det Sjælle, og dette maa forstaaes identisk med, at det, at man

*) Othello 2den Akt 1ste Scene, Jago.

elsker, er, at man seer det Skjonne. Saaledes gaaer det Skjonne altid Reflexionens Nøse forbi. Fra nu af bliver hendes Skjønhed intensivere og concretere. Hustruen har ikke en Flot af Tilbedere, hun er end ikke skjøn, hun er kun skjøn i sin Mand's Dine. I samme Grad som denne Skjønhed bliver concretere og concretere, i samme Grad bliver hun mindre og mindre vurderlig for en almindelig Maalen og Bragen. Er hun dersor mindre skjøn? Er en Forfatter dersor mindre tankerig, fordi en almindelig Be- tragtning Intet opdager, naar dog den Læser, der har gjort ham til sit eneste Studium, opdager en større og større Rigidom? Er det en Fuldkommenhed ved menneskelige Pragtværker, at de tage sig bedst ud paa Afstand? Er det en Ufuldkommenhed ved Markens Blomst, ved al Guds Gjerning, at den for den mikroskopiske Jagttagelse bliver hndigere og hndigere, finere og finere, zartere og zartere?

Men er Hustruen og Moderen saaledes skjøn i sin Lykke, eller rettere, er hun en Bessignelse for dem, hvem hun tilhører, da er hun atter i sin Lykke og paa Nødens Dag mere poetisk end den unge Pige. Lad hendes Barn døe, og see da den sør- gende Moder. Der er dog Ingen, der med Moderens Glæde hilser Barnet ved deis Ankomst, men heller Ingen, der saaledes kan sørge, naar Døden atter henter det. Men en Sorg, der netop er ligesaa ideal som den er virkelig, er den mest poetiske Sorg. — Eller en Eggemand dør; han efterlader sig Intet, siges der, uden en sørgende Hustru, mig synes han efterlader sig en uendelig Rigidom. Lad den unge Pige miste den Elskede, lad hendes Sorg være nok saa dyb, lad hende mindes ham, hendes Sorg er dog abstrakt ligesom hendes Minde; til denne daglige Sjelemesse for den Afdøde, hvilken er den sørgende Hustrues Syssel, mangler hun Indvielse og episke Forudsætninger. Sandeligen, jeg be- gjerer ikke at efterlade mig et stort og børnemeligt Navn, hvis det saa skal være, hvis jeg i Døden, der er det Sidste af Alt, skal gjøre det Sidste: skal søge Skilsmisse fra hende, hvem jeg elsker, min Hustrue, min Lykke paa Jorden, dersom jeg dog efterlader hende sørgende, da har jeg efterladt mig, hvad jeg vil savne, ja

hvad jeg sidst af Alt vilde undvære, men jeg har ogsaa efterladt mig, hvad jeg nødigt vilde undvære: et Minde, der bedre end Digterens Sang og Monumentets trodsige Uddødelighed, mange Gange og paa mange Maader vil bevare min Etindring, vil tage af sit Eget for at give mig. — Lad saa endeligen Hustruen forsøges i den tungeste Skjebne, lad hende være ulykkelig gift, hvad er en bedrager Piges sorte Lidelse mod denne daglige Dual, hvad er hendes Smertes Fynd i Sammenligning med den tusindtungede Elendighed, denne Jammer, som Ingen kan udholde at see paa, denne langsomme Marter, hvilken Ingen kan forfolge — og dersor glemmer man formodentlig, hvor skøn, hvor langt mere poetisk atter her Hustruen er end den unge Pige. Stor er Desdemona ved sin „ophoede Løgn“, man beundrer, man beundre hende; og dog er hun større ved den Engle-Taalmodighed, der kunde synde flere Bøger, end det største Bibliothek rummer, hvis den skulle beskrives, om den dog Intet formaer at synde i Skinsygens bundløse Afgrund, forsvinder som et Intet, ja næsten hidser Videnskabens Hunger.

Men Qvinden er det svagere Kjøn. Denne Bemærkning synes i nærværende Forbindelse at komme temmeligt mal à propos; thi saaledes har hun just ikke viist sig. En Sillesnoer kan jo ogsaa være ligesaa stærk som en Zernlænte, og den Lænte, der bandt Fenris-Ulven, var jo usynlig, var Noget, der slet ikke er til; hvis det nu var ligesaa med Qvindens Svaghed, at den er en usynlig Kraft, der ytrer sin Styrke ved Svaghed. Vil dog Indsiglerne have Lov til at bruge Udtrykket: det svagere Kjøn om Qvinden, nu vel, lad dem have det, Talebrugen er jo ogsaa paa deres Side. Imidlertid maa man altid vogte sig for uden videre af enkelte Jagttagelser at danne en Regel. Jeg vil saaledes ikke negle, at det vel kan være hændt, at en ung Pige kan tage sig besynderligt, og om man endelig er fordærvet nok til at see, hvor det gaaer ilde til, comisk ud, naar hun lastes hen i den yderste Afgjorelses Forfærdelse, i en Hvirvel, hvor neppe Manden staar imod, at han ikke henveires. Men hvo siger hun skal lastes derud. Den samme Pige, stille og omhyggeligt og hørligt behand-

let, vilde maaskee være bleven et elskeligt Bæsen som Moder og Hustru. Ad Slight skal man da ikke lee; thi der er Noget saare tragisk i at see Stormen rive det fredelige Hegn bort, der i Trighed kunde have været lifligt at boe hos. Saaledes skal jo Qvinden heller ikke være stærk, at Forsørdelssens Nød maaskee udgaaer fra Manden selv. Staaer han fast, da staaer Qvinden ved hans Side etter ligesaa fast som Manden, og i Forening staae de fastere end nogen af dem ene.

Ulykken ved Indsigelsen er igjen, at de, der tale saaledes om Qvinden, blot betragte hende æsthetisk. Det er igjen den evindelig galante og uforstakkmede, kildrende og fornærmelige Tale om, at hun har kun eet Dieblik i sit Liv eller en foie Tid, det er Ungdommens første Oppaagnen. Men den, der egentlig vil tale om hendes Styrke eller Svaghed, maa jo dog see hende, naar hun staaer fuld rustet, og dette er som Hustru og Moder. Desuden skal hun da heller ikke slaaes eller gjøre Kraftprover, og vil man endeligen tale om Styrke, saa er den første Betingelse eller væsentlige Form for al Styrke: Udholdenhed. I denne Henseende holder Manden maaskee ikke ud med hende. Fremdeles hvilken Kraft hører der ikke til enhver fingeret Bevegelse? Men hvad er Hengivenhed andet end en skjult Kraftytring, en Kraftytring, der udtrykker sig ved sin Modsetning, ligesom f. Ex. Smagfuldhed og Omsorg for sit Toilet kan ytre sig ved at tilveiebringe en Art Skjødesløshed, hvilken dog ikke er den Skjødesløshed, som enhver Vagersvend forstaaer; ligesom f. Ex. den i megen Anstrengelse fuldmadne Landens Frembringelse har en Simpleshed, hvilken dog ikke er den, som enhver Seminarist priser i sin Enfoldighed. Dersom jeg tænker mig twende Skuespillere, den ene fremstillende Don Juan, den anden Commandanten i den Scene, hvor Commandanten holder hans Haand i sin, medens Don Juan vrider sig i Fortvivelse, saa spørger jeg, hvo af dem bruger mest Kraft. Don Juan er den Lidende, Commandanten staaer rolig med sin udrafte Høire. Dog holder jeg paa Don Juan. Dersom den Skuespiller, der fremstiller Don Juan, vilde bruge blot Halvdelen af sin Kraft, bringer han

Commandanten til at valle; hvis han paa den anden Side ikke vridet sig, ikke sjælver, saa forstyrrer han Virkningen. Hvad gjør han altsaa? Han bruger sin Krafts ene Halvdeel til at udtrykke Smerten, den anden Halvdeel bruger han til at understøtte Commandanten, og medens han med al sin Kraft synes at ville vrioste sig ud af Commandantens Vold, holder han paa Commandanten, at denne ikke skal valle. Saaledes, thi dette var kun en daarlig Tale, saaledes er det i Virkeligheden med Hustruen. Hun elsker Manden saa høit, at hun altid vil, han skal være den Hæstende, og dersor seer han saa stærk ud, og hun saa svag, fordi hun bruger sin Styrke til at understøtte ham, bruger den som Hengivenhed og Underkastelse. O! vidunderlige Svaghed! Om Galleriet troer, at Commandanten har flest Kræfter, om den Progne priser Mandens Styrke, og misbruger den til at ydmyge Kvinden, Egtemanden har en anden Fortslaring, og den Bedragne er vijere end den Ille-Bedragne, den Bedragende retsærdigere end den Ille-Bedragende. — Fremdeles, man maaler Styrke paa forskjellig Maade. Maar Holger Danske trykker Sveden ud af en Jern-Handske, er det Styrke, men hvis man gav ham en Sommersugl i Haanden, er jeg bange for, han havde ikke Styrke nok til at tage rigtigt paa den. Jeg vil nævne det Høieste. Guds Almagt viser sig stor i at have slæbt Alt, men viser den sig ikke ligesaa stor i den almægtige Moderation, der kan lade et Græsstraa voxe sin Tid. Kvinden er de ubetydeligere Opgaver anviist, der netop dersor sordre Styrke. Hun vælger sin Opgave, vælger den glad, og har tillige Glæden af, at hun bestandigt undstyrer Manden med den ivinesaldende Styrke. Jeg for mit Bedkommende troer, at min Kone kan gjøre det Vidunderlige; og selv den største Daad, jeg læser om, forstaaer jeg lettere, end det fine Broderi, hvormed hun omslæder min jordiske Tilværelse.

Maar man dog har saaet sat sig det i Hovedet, at Kvinden er det svagere Kjøn, hvilket i Almindelighed af Chicaneurerne nærmere forstaaes saaledes, at hun har et Ungdommens første Lieblit, hvor hun udvommer ja overtræsser enhver Lovpris.

ning, at det dermed er forbi, at hendes Kraft var en Illusion, og at den eneste virkelige Styrke, hun beholder tilbage, er Skrigets — saa kan man naturligvis faae det Besynderlige ud. Jean Paul siger etsteds: solchen Secanten, Cosecanten, Tangenten, Cotangenten kommt Alles excentrisch vor, besonders das Centrum. Netop fordi Egteskabet er det Centrale, maa Kvinden sees i Forhold dertil, ligesom ogsaa Manden bør det, og al Tale om og Betragtning af hvert Kjøn for sig er forvirret og profan, thi hvad Gud har sammenføjet, hvad Tilværelsen har bestemt for hinanden, skal Tanken ogsaa tænke sammen. Hitter et Mandfolk paa at holde det ude fra hinanden, synes han vel at have Fordelen af at lade det gaae ud over Kvinden, imidlertid bliver han selv en lige saa latterlig Person, en Mandsperson, der fornemt vil abstrahere fra et Forhold, hvori han jo af Tilværelsen ligesaa vel er bunden som Kvinden.

Steer det, saa forbeholder da Pebersvenden sig (thi om man er nok saa forsøgt i hvad man behager at kalde det Ethiske, selv om man var en Slyngel eller hvad der vel findes hyppigere en Vindbuntel, Sprogbrug er at kalde den Ugifte en Pebersvend) de ethiske Kategorier. Dette kan da i det Høieste anses for en Grille, thi at bruge ethiske Kategorier for at fornærme eller dog ville fornærme Kvinden, er just ikke Tegn paa en ethisk Individualitet. Et saadant Togsammen af Hedenskab, der platonisk gjør Kvinden til en usuldkommen Form, og af Christendommen, der hævder hende det Ethiske, har jeg aldrig seet udført. Det maatte da ogsaa være en forvirret Hjerne, hvori et saadant Indsald kunde blive sig selv saa vigtigt, at det ønskede sig givet et udførligere Udtryk.

Derimod kan Indsigelsen mod Kvinden faae et Anstryg af dyb Ironi, der, naar den fremstættes med en vis Godmodighed, ja med Sympathi for hendes formentlig ulykkelige Skjebne, at hun er lutter Illusion, ikke er uden tragisk og comisk Virkning. Det fastholdes da, at hun er det svagere Kjøn; det Tragiske ligger i, at det er skjult for hende i Illusionen, og skjult for hende udenfra i Mandens Galanteri. Det er som legede hele Tilværelsen Blinde-

bul med hende. Her har Ironien ret faaet en Opgave. Slade, at det Hele er en Fiction. Der udsiges nu bestandigt det Høieste om Qvinden, i de mest smigrende Talemaader, indtil ja ud over det Phantasiusles Grændse. Alt hvad der er stort i Livet skyldes hende, deri er Poesien og Galanteriet enige, og Ironien er naturligvis allergalantest, thi Galanteriet er jo Ironiens Modersmaal, og den er aldrig saa galant, som naar den anseer det Hele for blind Allarm. Qvindens Existents i Verden bliver et Matteoptog, og Ironien er Galanteriets Cerimonimester; Proces-sionen selv erindrer om en sindssvag Stolemester hos Høffman, der med en Lineal i Haanden som Scepter, idet han huldsagtig hilser til alle Sider, siger, at hans General nu er vendt hjem fra en Seier over Longobarderne; hvorpaas han af sin Besielomme fremitager et Par Krydderuesteller, rækker en Tilstedeværende dem med disse Ord: forsmaa ikke dette riuge Tegn paa min Maade. Ironien laster sig paa sit Ansigt, og tilbeder allerunder-danigst.

Det Gode ved denne Indsigelse er, at den i den Grad bærer Præg af Fiction, at den end ikke kan forvirre den Evageste. Evertimod er den underholdende, morsom, og man kan uden Betænkelighed hengive sig i den, det skulde da være, at man blev lidt betænklig ved at see den fremsat som ramme Alvor. Gjor Indsigelsen Forsøg paa at ville fortære Noget i Tilværelsen, da kan man een-to-tre reducere den paa sit høieste Udtryk, at Egte-stabet eller ethvert positivt Forhold til Qvinden er en Sintelje; i ulykkelig Elstov har hun sin høieste Realitet, og her er hendes Bethydning saa twivlom, at hun intet Positivt betyder, men negativt er Anledningen til, at den ulykkelige Elslers Idealitet vælles. Saaledes er Indsigelsen redueret paa sit korteste Udtryk, og derved ogsaa in absurdum, ligesom den selv gjor Mine til at ville lade hele Tilværelsen gaae sammen Bei. Det er dog virkelig et Handens Hastværk, en Cæsars Hurtighed ikke i at erobre men i at tage, at saae hele Tilværelsens Gehalt saa compendieus. Lichtenberg siger etsteds, at der gives Recensenter, der med et eneste Pennestrog ere nede over enhver den sunde Forsands-

Grændse, saaledes synes ogsaa en saadan hastende Tænker ikke at faae Tid til saa meget som blot at begynde paa Eftersætning af sin Forudsætning. Hvad Augustinus lærer om, at ved Coelibatets Hjælp multo citius civitas dei completeretur, et acceleraretur terminus seculi, det synes en saadan Tænker at ville gjøre Alvor af, men som for Spøg; thi en saadan religieus Baggrund, som Augustinus har, kan man da ikke vente af en slig Indsigelse. Men som en verdslig Betragtning af Livet er den i Sandhed, hvad man pleier at sige om Fruentimmernes Breve, i Hast, og savner, hvad man pleier at sige, at Fruentimmeres Breve væsentligen bestaae af, — Efterskrifter. Med Hamann kan man passende tilraabe denne Festinator, der naturligvis anser en Egtemand for en Nølepeer, — hvilket der ellers bliver endogsaa blot Tid dertil, og Manden ikke allerede er langt borte „saa neppe hans Kjøleskøder ere tilbage i Tilværelsen.“

Jeg vender tilbage til Forelskelsen. Den staaer urørt, ingen Tanke naaer den, den er det Vidunderlige. Egteskabets Beslutning er saa langt fra at ville omstøde den, at den tvertimod forudsætter den. Men Forelskelse er intet Egteskab, og en Beslutning alene er heller intet Egteskab. Nu vil Nogen maa see mene, at det er Livets og Tilværelsens Elendighed, der gjør at Forelskelsen alene ikke kan trænge igjennem, og at det er derfor den maa tage Egteskabets Convoi. Langsra. Forelskelsen gjennemtrænger netop hele Tilværelsen og gjør det i Egteskabet. Sagen forholder sig omvendt. Det er en Fornærmelse mod Forelskelsen ikke at ville lade Egteskabet træde til, som var Forelskelsen noget saadant Umiddelbart, at det ikke kunde spændes med en Beslutning. Det er tvertimod ingen Fornærmelse mod et Geni, at sige om ham, at han i Forhold til sin geniale Umiddelbarhed har en ligesaa høibaaren Beslutnings Kraft, at han som Selvskylerner overtager det Geniale. Det er at fornærme ham, hvis man siger, han er uden Beslutning, eller at hans Beslutning ikke staaer i Forhold til hans Genialitet. Meningen er heller ikke den, at Beslutningen lidt efter lidt skulde træde til eftersom det Ge-

niale satte af, saa han til sidst i Beslutningen var blevet nædt om og var blevet en Under end i sin Genialitet. Den sjonne Mening derimod er, at Beslutningen er samtidig med Genialiteten, og paa sin Wiis lige saa stor, saa Den, der annammede Umiddelbarhedens Raadegave, i Beslutningen lader sig vie til den: og dette er ogsaa Egteslabet sjonne Mening.

I Forhold til Egteslabet er dette endog saa lettere at vise end i Forhold til Genialiteten, fordi Forelskelsen selv allerede er en senere Umiddelbarhed, et Kornmoden, der indtræder til en Tid, da Willen kan være udvillet nok til at satte en ligesaa afgjørende Beslutning, som Forelskelsen umiddelbart forstaet er afgjørende. Saaledes forstaet er Egteslabet Forelskelsens dybeste, højeste og sjonnesti Udtryk. Forelskelsen er Gudens Gave, men i Egteslabets Beslutning gjøre de Elstende sig værdige til at modtage. At lade Beslutningen mangle, om Livet var nok saa paradijsiſt, er uskjønt, og ligesaa uskjønt i Retning af Aland, som det i modsat Retning er uskjønt, at Halvvorne ville gifte sig.

Det Samme skal jeg senere nære hen til og yderligere udføre, her var det maaske bedst, at see os lidt om, at standse et Dieblit ved Forelskelsen i det kritiske Moment. Hvad her estervises i Erfaring skal naturligvis og kan naturligvis ikke tjene til at ned sætte Egteslabet, men tjener blot til at belyse. Forelskelsen har der altid været Rigt nok om, og saa lidet som „Gjeden bliver træt af at aſgnave den grønne Knop,” saa lidet blive visse Folk trætte af at føge (sit venia verbo) og ønske Forelskelsens Vidunder. Men her er juſt Vansteligheden, her er det Ejenden saaer ond Sæd, medens de Elstende ikke tænke derpaa. Selv Forføreren lader Forelskelsen staar som Noget, han ikke kan give sig selv, (og det er da kun ganske unge Lærlinge eller Münchhausenere, der føre Tale om at gjøre Grobringer), men det Dæmoniſte i ham gjør, at han med en dæmoniſt Beslutning beslutter at gjøre Nydelsen saa fort og som han derved mener saa intensiv som mulig. Ved denne dæmoniſte Beslutning er egentlig Forføreren stor i Retning af det Onde, uden denne Beslut-

ning er han egentlig ikke Forfører. Dersør kan han imidlertid være skadelig nok, og hans Liv blive forvæltet nok, om det end er uskyldigere end en virkelig Forførers, saaer et uskyldigere Udseende, fordi Tidens Glemmel gaaer imellem. En Saadan fornemmer da Forelskelsen; han er ikke ond nok til at fatte en dæmonisk Beslutning, men han er heller ikke god nok til at fatte den gode Beslutning, han er, for at udtrykke mig bestemt, ikke god nok til at blive Egtemand i den ødle Forstand, i hvilken jeg tager dette Ord for hvad det er, i den ødle Forstand, hvori en Mand alene er Egtemand, naar han er den Værdige til Gudens Gave.

Skulde jeg nævne et Exempel paa Forelskelsens Misvisning, saa vil jeg nævne Goethe, det vil sige Goethe, som han har fremstillet sig selv i aus meinem Leben. Hans personlige Liv ligger udenfor, jeg afholder mig fra enhver Dom; hans Digtervirksomhed tiltroer jeg mig ikke æsthetisk Dannelse nok til at vurdere, men der er visse Ting, som jeg godt kan forstaae saavel som et Barn, og der er een Ting, som Egteslabet ikke forstaaer, om det end, som sagt, er formildet i Spøg, det forstaaer ikke Spøg, og der er foruden Forførerens endnu en Modsatning til den gode Beslutning: det er Udslugter.

I aus meinem Leben skildres da en Existents, der ikke er en Forførers, dertil er den for ridderlig, om end denne Ridderlighed i Retning af Aland (ethisk forstaaet) staaer under en Forførers, thi den mangler afgjørende Beslutning; men en dæmonisk Beslutning er dog ogsaa ethisk, nemlig ethisk slet. Imidlertid finder en saadan Existents lettere Tilgivelse i Verden, ja altfor let; thi den Existerende er virkelig forelsket, men saa, ja saa, saa kolnedes denne Gloden, han havde taget feil, han fjerner sig „med høflig Maneer,” et halvt Aar efter veed han endogsaa at give Grunde, gode Grunde for, at Afbrydelsen og Hjernelsen var fornuftig og næsten priselig: det var dog for Lidet, en lille Landsby-Skjønhed; der var for megen Lidenskab, det holder ikke ud i Længden o. s. v. o. s. v., thi denne Snak kan blive saa lang det skal være. Ved Hjælp af et halvt Aar og ved Hjælp af Per-

speciv. Læren er Forelselsens Faltum bleven en Hændelse, (dette er baade en Impietet mod Elsloven, og en Sviig mod det Ethiske, og en Satire over sig selv) ud af hvilken det nu er et Held at være sluppen. Alt forvirres for mig, saa snart jeg betænker, at en saadan Existents skal være et poetisk Liv. Jeg bliver tilnøde, som sad jeg i Forligelsescommissionen, fjernet fra Umid-delbarhedens Dristighed og fjernet fra Beslutningens Hvidmod, fjernet fra Forelselsens Himmel og fjernet fra Beslutningens Dommedag, som sad jeg i Forligelsescommissionen, omgiven af Halvtimes-Mennesker og hørte en talentsuld Prokurator forsvare Fadaiser med en vis poetisk Opsindsomhed. Thi dersom Prokuratoren selv var Helt i hine forelskte Fjellebodshistorier maatte man vel, ethiſt forstaet, tage Taalmodigheden. At det er Fjellebods Historier har da de quindelige Medspillende aldeles ikke Skyld i (Ere være Goethes Fremstilling, den være Dichtung eller Wahrheit), thi, saavidt jeg erindrer, er der ikke Grund til at antage om en eneste af dem, at de ere traadte af fra Tragoedien i Vandevillen. Om nemlig en lille Landsbyfjønhed har været saa uheldig at misforstaas hans Excellence, dersom hun bliver sig selv tro, saa veed jeg af min Vornerlærdom og veed endnu ikke rettere, end at hun avancerer: fra Idyllen til Tragoedien. Dersom derimod hans Excellence har været saa uheldig at misforstaas sig selv, og yderligere er yderlig uheldig i den Maade, paa hvilken han vil gjøre det godt igjen, saa veed jeg af min Vornerlærdom, og veed endnu ikke rettere, saa er han gaact af fra Tragoedien og Dramaet og er bosiddende i Vandevillen.

Tiden har en besynderlig Magt. Dersom hin poetiske Figur i aus meinem Leben havde vedkjendt sig, at det dog temmelig tidlig maatte være forbi, ellers dersom han, hvis han Intet anede forud, havde, dersom det ellers ikke paa anden Maade lod sig gjøre godt, dog været ethiſt nok til at opsatte sig selv som en Slyngel, saa var han blevet erklaaret for en Forsører, og Allarm-Hollerne havde ringet, hver Gang han nærmede sig en Landsby; men nu, nu er han Ridder, vel ikke ganske Ridder, men det er jo ei heller Ridderinden vi leve i, men dog Noget af en Ridder

— en Værdighed, om hvilken det i absolut Forstand gjelder aut Cæsar, aut nihil. Der gaaer nogen Tid hen, han sørger selv med over det brudte Forhold, som dog, saa forsigtigt det er muligt bliver forhindret i paa nogen alvorligere Maade at antage Charakteren af et Brud, han sørger lidt over den stakkels Pige, det er ikke Skremt, han sørger virkelig — nei virkelig! Det er dog at drive Høfligheden temmelig vidt, det er dog vel en Deelstagelse og Condolence, som kun vil forøge Smerten. Brudet selv eller for at udtrykke mig bestemmere og nojagtigere, den høflige og mindelige Overenskomst om en Fjernelse er netop det mest For nærmelige, dette sidste Falsum, at ikke hvilkensomhelst Pige, naar det er givet, at en Mand har contraheret Forpligtelsen, skulde være en uafviselig Creditor, dette Falsum, at en Fallent ikke vil angive sit fulde Deficit, er egentlig det mest Oprørende, og dog er det for denne Høflighed han kærede Verdens Tilgivelse. O! en sorgende Elsler! Han sørger ikke over sin Ustadighed, ikke over denne Opblussen, over denne Begejstrelse i Aandens Verden, ikke over sine Synder, en saadan Sorg vilde hun poetiske Figur formodentlig kalde Tungsind, thi han belgger sig jo netop over, at Tiden, og han i denne, var bleven tung-sindig ved at læse engelske Forfattere som f. Ex. Young. Ja hvorfor ikke? Naar man er saaledes construeret, kan man blive tung-sindig ved at høre en Prædiken, dersom den ellers har Findesom Young har det, men tung-sindig er Young meget langt fra at være.

En saadan Existents, der i væsentlig Forstand neppe er et Paradigma, kan dog i negentlig Forstand antage en paradigmatisk Charakteer, eller være paradigmatisk ved det Tilfældige, at den er en uregelmæssig Declination, efter hvilken dog flere's Liv er dannet. Man tør ikke sige, at de danne deres Liv derefter, thi dertil ere de for uskyldige, og dette er netop deres Undskyldning: det hændes dem, de viced ikke selv, hvorledes det gaaer til. Stundom ere saadanne Mennesker endog Sværmere, der jage efter Idealet. Saalidet som den, der spiller i Lotteriet, lærer Noget af at tage, saa lidet lære disse Noget af deres Forelæselse.

Dette Sidje gjelder naturligvis ikke om hin Digter i aus meinem Leben, han er for stor til ikke at lære, for overlegen til ikke at høste Fordeel, og hvis han havde været ligesaa ethist begejstret som han er herligt udrustet, saa vilde han, fremfor nogen Ander, have opdaget og løst det Problem, hvorvidt der gives en saa eminent Aandsexistents, at den i dybste Forstand ikke kan blive commensurabel for det Egotiske, thi det Svar, at man elster flere Gange, at man styrker sin Overlegenhed ud, er blot en Desorientation, der ligesaa lidet æsthetisk som ethist tilfredsstiller hvad man kunde talde en stillelig Mands alvorligere Fordring til Livet. Hün Digter har vistnok lært meget, ja ligesom den sidste Philosophi har gjort det til et Skjeldsord at tale om Kants ærlige Vei, saaledes smiler Goethe fornemt ad Kloppstock, fordi det beslægtigede ham saa meget, om Meta, hans første Kjærlighed, der havde gjistet sig igjen, vilde tilhøre ham i et andet Liv.

Hvad er nu stæt i en saadan Existents? Man bliver ikke staende ved Forestelsen, men Beslutningen træder ei heller til. Den Reflexion, ud af hvilken Beslutningen bliver til for at gibe Forestelsen, giber seil, den bliver en Reflexion over Forestelsen. Dersom har jeg dvolet her, for at paapege, hvad senere skal igjen blive viist, at Beslutningens Reflexion netop har at lade Forestelsen staae og at passe paa ganske andre Ting. Hün existerende Digter i aus meinem Leben saaer ingen Beslutning, han er ikke en Forfører, han bliver ikke en Egtemand, han bliver — Kjender.

Hvorvidt enhver Digter-Existents selv burde være et Digt, samt under hvilken Brydningsvinde hans Liv i denne Henseende burde staae til hans Poesi, fordrister jeg mig ikke til at afgjøre. Saal meget er dog vist, at en Existents som den i aus meinem Leben maa influere paa den poetiske Frembringelse. Dersom det er Goethes eget Liv, saa synes det at forlære, at det, man vel mest savner hos Goethe, er Pathos. Umiddelbarhedens Pathos har han ikke, dertil er han for forstandig, men han har heller ikke trængt igjennem for at vinde den høieste Pathos. Hver Gang Kristen indtræder for hün existerende Digter, springer

han af. Det gjør han i alle mulige Retninger. Han fortæller, at han er strængt religienst opdragen. Dette er et Barndommens Indtryk, og vel ikke af de Narrestreger, man lægger af med Alarene, da det i religieus Henseende ret for Alvor gjelder, at man lærer det Bedste som Barn, og vinder en Forudsætning, som aldrig aldrig lader sig erstatte. Der indtræder da en senere Periode i hans Liv, hvor Indtrykket af denne Religieusitet næsten overvælder ham. Det er Krisen, og ganske i sin Orden; netop jo mere aandeligt begavet en Individualitet er, desto vanskeligere en Opgave er der sat ham i at bevare og gjenvinde Barndommens fromme Tro. Hvad gjør nu hin Digter, der ellers, som han selv fortæller, har anstillet allehaande Exercitier med at øve sig selv for ikke at være bange i Mørke, ikke ængstes ved at se Liig, eller ved om Natten at være ene mellem Grave, han springer fra, han fjerner det og sig, undgaaer Beværingen. Herre Gud om et Menneske ogsaa var lidt bange for at gaae alene i Mørke, det var da ikke saa forskræckeligt; men at trække sig tilbage, hvor det gjelder om at blive sig selv tro i sin Barndoms Indtryk, hvor det gjelder, om det saa var indtil Fortvivlelse, med Forsagelse af enhver Fordring paa Livet eller paa en bethdningsfuld Existents, at kæmpe for Forældres dyrebare Erindring (thi om hin Digter end atter og atter mindes sin Moder, kan han troe, at det var i hendes eller i Faderens Dine noget Tilfældigt, at de lode det Religieuse saae en saa stor Magt over Barnet?) for Troens Fællesskab med Alfsøde, for hvad disse have anseet som det ene Forværdne, hvad man selv engang i barnlig Ufheld har annammet med den udelte Sjels Andagt — her at springe fra, skulde dette ikke hævne sig ved at Pathos udeblev i Poesien. Dersom hin Digter er Goethe selv, skulde dette da ikke forklare, at den forgudede Heros, hvis tilfældigste Uttringer og Udsagn samles, udgives, læses, tilbedes som hellige Reliqvier, at denne forgudede Heros, der kaldes Kongen i Tankens Rige, at han mildest talt er Titulair-Konge af Religieusitetens evige Rige. I Goethes sunde Biisdom skal der være Lægedom for Mandens Bildfarelse, og fremfor Alt for

Tungsind, hvilket han selv har vidst at undslive. Hvor besynderligt. Enhver veed af sin Vornelærdom, at Adspredelse er det Farligste for den, der har Disposition til Tungsind, ja farlig endog for den, som ikke er saaledes disponeret; hvor besynderligt, den, der er blevet noget ældre og noget modnere (dersom han da troer, at den Vise skal være deri forsikjellig fra den Ensfoldige, at han forstaaer hvad denne forstaaer, og saa forstaaer det bedre, og forstaaer noget Mere, og ikke troer, at den Vise skal være saaledes udmaerket, at det Eneste, han ikke fatter, er hvad den Ensfoldige forstaaer) veed, at det at springe af fra en Opgave er at forstive sig og sin Sjel til et tidligt eller sildigt Tungsind; men Goethe har vidst at undgaae det paa anden Maade. Dog dette kun for at belyse det Erofiske.

Maaſſee vil ogsaa Kyndigere give mig Ret i, at hans qvinde-lige Figurer ere hans mesterligste Figurer. Men naar man seer nærmere til, saa ere de bedste af dem netop ikke sete i den sande qvindelige Idealitet, men i den Velsynning, i hvilken en Twe-thdig seer dem, der netop veed at opdage det Indige, at op-flamme det Blussende, men ogsaa veed at see paa denne Ilde-brand med en fornem Overlegenhed. De ere elſtelige, i hoi Grad, høpperligt tegnede, og dog er det ikke saa meget dem, der ere krænkede, som det er Qvindeligheden, der krænkes i deres Person, fordi man seer næsten som berettiget eller dog som undskyldelig ligeoversor dem den overlegne Forstandighed, der veed at nyde, veed at goutere, men ogsaa veed at fjerne dem og sig, naar Lusten er forbri.

I denne Distance-Theori er hijn Digter i aus meinem Leben en Meſter. Han har selv været saa god at forklare, hvorledes det gaaer til dermed. Nun maa man dog erindre, at hijn Digter ikke vil være instruetiv, langtsra, han er sig bevidst, at det ikke er Noget, som gives Enhver, det er en Eiendommelighed for hans Natur, han er en privilegeret Individuelitet. Wel er nu hijn Digter en Heros, og jeg, der er dumdrisig nok til at tale om ham, en Spidsborger, men der er dog heldigvis visse Ting, som ethvert Barn kan forstaae, og hvor det gjelder lige meget enten man er

Heros eller Assessor i Retten eller Ladegaardslem. Altsaa hver Gang et Livsforhold vil overvælde ham, saa maa han fjerne det fra sig ved at digte det. Hvor Naturerne dog ere forskellige, eller ere de maaskee endda ikke saa forskellige! Hvad vil det sige at digte et Livsforhold? Det gjør her Intet til Sagen, om man faaer et digterisk Mesterstykke ud deraf eller ikke, af i denne Henseende er der en himmelraabende Forskjel mellem en Heros og en stakkels Assessor samt Ladegaardens Medlem. At digte et virkelig Livsforhold ved Hjælp af Distanten (hvilken man vel at mærke har at forsvare som Selvskyldner) er hverken mere eller mindre end at forfalske det Ethiske deri, og præge det falsk ud som en Begivenhed og en Tankehassel. Ja naar man har en saadan Tordenafleder i Lommen, hvad Under da, at man er træg i Uveir! Hvor mangen Stumper og Husker er ikke gaaet krum og krybende forbi beundrende denne Natur-Eiendommelig- hed? Og dog har ethvert Meneske meer eller mindre denne Natur- Eiendommelighed, det er ganske simpelt: det naturlige og lystne Menneskes Parade mod det Ethiske. Hos Forbrydere finder man ofte denne Evne til at digte o: til at fjerne det virkelige Livs- forhold i poetiske Omrids; hos Tungsindige findes den ofte ogsaa, kun med den Forskjel, at den østhetisk Tungsindige derved vinder en Formildelse, den ethisk Tungsindige en Skærpelse. Muligen var den heitere Goethe lidt tungfindig, ligesom den vije Goethe har en kjon Portion Overtrø. Saaledes er det da en baade ikke saa sjeldent og en betenklig Natur-Eiendommelig- hed med det at digte et virkelig Livsforhold. Det forstaer sig, ikke Enhver, der „digter“, digter dersor Mesterstykker; hvo vilde være saa taabelig at sige Sligt? Men i Henseende til det Ethiske gjør hin Førskjel, ved hvilken den En er en Heros, ja maaskee endog eneste som Heros, den Aanden en Stumper, slet Intet til Sagen. Det Ethiske er saa ubestikkelt, at hvis vor Herre selv havde maattet tillade sig en lille Mislighed for at skabe Verden, saa vilde Ethiken ikke lade sig forstyrre, uagtet dog Himmel og Jord med Alt hvad som derudi befindes er et ganske artigt Mesterstykke.

Er nu hün Digter-Existents i aus meinem Leben poetist, saa god Mat med Egtestabet, der da i det Hoieste bliver en Tilsnugt for de gamle Dage. Er hün Existents poetist, hvad gjør man saa for Lovinden? Saa maa hun vel ogsaa see at blive poetist. Uskjont allerede, naar en Mand, der er forsøgt og erfaren i det Erotiske, ja udtjent, frækt tager sig en ung Pige til Hustru for at forhuges en Smule og for at komme paa bedste Pleie, nu da han begynder at blive gammel; men modbydeligt, at en ældre Dame, en erfaren Tomfri tager sig et ungt Menneske til Egtemand, for at fikstre sig et Tilholdssted og Raffinementets Pirring, nu da det Poetiske begynder at fordunste.

Saa lidet Egtestabet tillader, at man vil tjene to Herrer, saa lidet ynder det Overlobere. Det er sjønt, hvad Salomo siger, at den, der saaer en Hustru, saaer en god Gave af Gud, eller for at modernisere Udttrykket lidt, at den, der bliver forælslet, ham har Guden gjort vel imod; naar han gifte sig med den Elskede, da gjør han en god Gjerning og gjør vel i at fuldkomme den, som han den har begyndt.

Hvad i det nærmest Foregaaende er blevet sagt, kan naturligvis ikke ville paa nogen hummerlig Maade anbesale Egtestabets Beslutning. Denne anbesaler sig selv bedre, da den, som sagt, er den eneste adæquate Form for en Foreskelse.

Nu gjelder det altsaa om at see, hvorledes Beslutningen kan træde til, hvorledes den Reflexion, der er forudsat i Beslutningen, kan naae et Punkt, hvor den coinciderer med Foreskelsens Umiddelbarhed. Saasnat man tager Foreskelsen bort, bliver det en Latterlighed at ville reflectere over, om man skal gifte sig eller ikke. Dette er ganske sandt, men deraf følger ikke, at man er berettiget til at tage Foreskelsen bort, som man gjor hver Gang man gjør et Forsøg paa at holde Beslutningen borte fra Foreskelsen og da at gjøre det latterligt at ville reflectere der-over.

At en saadan Reflexion over, om man vil gifte sig, naar der ingen Foreskelse er, er latterlig, har allerede et Par af Oldtidens Wise rigtigt indseet og dybsindigt fremsat, men ikke, som

man vil see, for at give Spottere Baaben i Hænde. Man fortæller, at Socrates skal have svaret En, der spurgte ham om Egteskabet: gift Dig eller gift Dig ikke, Du vil fortryde begge Dele. Socrates var en Ironiker, der ironisk skjulte sin Viisdom og Sandheden formodentlig for at den ikke skulde blive Bynaſ, Enhver kunde rende med, men han var ingen Spotter. Ironien er høpperlig. Den Spørgendes Dumhed ligger nemlig i at spørge Trediemand om, hvad man aldrig kan faae at vide af Trediemand. Men Alle ere ikke saa viſe, som Socrates, og indlade sig øfste ganske alvorligt med En, der gjør et dumt Spørgsmaal. Mangler Forelskelsen, lader Reflexionen fig slet ikke udtømme; og er man forelsket, kan man ikke spørge saaledes. Maar en Spotter vil bruge det socratiske Ord, da lader han, som var det en Tale, gjor det til noget Andet end hvad det er: et dybt ironisk, uændeligt viist Svar paa et meget taabeligt Spørgsmaal. Ved at forvandle Svaret paa et Spørgsmaal til en Tale kan man frembringe en vis Virkning i den vanvittige Comit, men man forliser den socratiske Viisdom, og gjor Bold paa det troværdige Vidnesbyrd, der udtrykkeligt indleder Fortællingen saaledes: En spurgte ham (Socrates), om man skulde gifte sig eller ikke. Da svarede han: enten Du gjør det Ene eller det Andet vil Du fortryde det. Dersom Socrates ikke havde været saa ironisk, havde han vel udtrykt det saaledes: hvad **Dig** angaaer, Du kan gjøre hvad Du vil, Du er og bliver en Doſmer. Thi ikke Enhver, der fortryder, beviser derved, at han nu, i Fortrydelsens Dieblit, er en stærkere og bedre Individualitet end i den ubesindige Handlings Dieblit, stundom kan netop Fortrydelsen bedst bevisse, at den Fortrydende er en Mittengrym. — Om Thales fortæller man, at da hans Møder drev paa, at han skulde gifte sig, svarede han først, at han var for ung, at det endnu ikke var paa Tiden; og da hun senere gjentog Opfordringen, svarede han, at det nu ikke mere var paa Tiden. Ogsaa i dette Svar ligger der noget Ironisk, der tugter den verdslige Forstandighed, som vil gjøre et Egteskab til et Foretagende ligesom et Huuskjøb. Der er nemlig kun een Alder, i hvilken det er betimesligt at gifte

sig, det er, naar man er føreslæt, i enhver anden Alder et man enten for ung eller for gammel.

Sålt er altid fornøieligt at betænke; thi er Lætsærdighed paa det erotiske Gebeet fatal, saa er dog en vis Art Forstandighed endnu fatalere. Men Socrates's ene Ord, rigtigt forstaet, er island til at afmeie, som Døden med sin Lee, den hele Frugtbarhed af Forstands-Passiar, der vil snakke sig ind i et Egteslab.

Zeg standser altsaa her ved det afgjørende Punkt: det skal sættes en Beslutning til Forelskelsen. Men en Beslutning forudsætter en Reflexion, men Reflexionen er Umiddelbarhedens Morder-Engel. Saaledes staaer Sagen, og hvis det var rigtigt, at Reflexionen skulle kaste sig paa Forelskelsen, saa bliver der aldrig noget Egteslab. Men det skal den netop ikke, ja hvad mere et, allerede forud for den Operation, der gjennem Reflexionen naaer Beslutningen og samtidig med denne gaaer den negative Beslutning, der holder enhver Reflexion i denne Retning borte som en Anfægtelse. Medens Reflexionens Morder-Engel ellers gaaer ud og raaber Død over det Unimdbare, er der dog een Umiddelbarhed, den lader staae: Forelskelsens, hvilken er et Vidunder. Kaster Reflexionen sig paa Forelskelsen, da betyder dette, at man skal til at eftersee, om den Elskede svarter til den ideale abstrakte Forestilling om et Ideal. Enhver endog blot den lustigste Reflexion i denne Retning er en Forsyndelse, som den ogsaa er en Dunnhed. Selv om den Elskende havde den tilsyneladende reneste Begeisring for at ville opdage det Undige, sæt han havde en Stemme „saa sôd o! saa sôd,” sæt han havde Onsets Lethed, sæt han havde al en Digters Beltalenhed til at reflectere saa fint, at endog den zarteste qvindelige Sjel hin vilde høre Bellhyden og fornemme Øsserets sôde Dust, ille opdage Forsyndelsen, — det er dog et Forsøg paa at ville udtomme Elskoven. Men som Elskovens Gud er blind og Forelskelsen selv et Vidunder, hvad baade den Elskende og den mest fortvivlede Reflexion behjender eller maa behjende, saaledes bor den Elskende bevare sig selv i denne Clairvoyance. Der er en Blusærdighed, mod hvilken endog den mest tilbedende Beundring er en For-

nærmelse, det er en Art Utroßlab mod den Elskede; selv om denne Beundring, som den Elskende mener det, bandt ham end uoplösligere til hende, den har dog allerede ligesom gjort ham løs; det er en Art Utroßlab, fordi i denne Beundring slurrer der en Kritik. Desuden Skønhed er forgængelig og Deilighed kan forsvinde. Det er derfor en Fornærmelse mod den Elskede at ville lade hele hendes Elskelighed ligge i den Synthese, der ligger til Grund for Forelskelsens Blusfærdighed. Derimod er der en qvindelig Elskelighed, som da efter væsentligen er Hustruens og Moderens, der ikke fordrer denne Undseelse, medens, om det var en Engels Alashn hun havde, det at ville beundre denne Skønhed er en Forsyndelse, der allerede tyder paa, at Forelskelsens Vigeslighed ikke mere balanceerer. Men, hører jeg den Elskende sige, i denne Beundring føler jeg netop den Elskedes Ophoierhed, og at der i Grunden ingen, ingen Reciprocitet er i, at jeg elskes igjen. O! selv Den, der regner med uendelige Størrelser, regner dog. Hvad enten derfor den Elskede er den Deiligeste blandt Kvinder eller hun ikke faaledes er begunstiget, — det eneste rigtige, sorte, synlige, tilstrækkelige Ord for hele Forelskelsens Indhold er: jeg elsker hende, og sandeligen Den, der første Gang intet Andet havde at sige, og senere ligesaa ordknap holdt sin Sjel knap paa Forelskelsens sande Udtryk, er hende mere tro end Den, der kunde byde Menneskenes og Gudernes Slægt til Gjest paa Beskrivelsen af den Elskedes Deilighed og gjøre det saa fuldeindt, at de Alle Alle gif overlældede og misundelige bort.

Men hvad der tør sees, hvad der tør beundres er hendes Bæsens elskelige Gehalt. Her at beundre er ingen Fornærmelse, om Beundringen end vil af Forelskelsen lære ikke at blive en sad Ordghyder eller en Geburtsdags-Digter, men en stille Glædes usforkrænkelige Smaanhunnen. Denne sjæelige Gehalt faaer først ret Leilighed til at aabenbare sig i Egteskabet, der har Op-gavernes Overflødigheids-Horn i sin Magt: den bedste Gave man faaer paa Bryllupsdagen. Selv om den Elskede blot for at glæde Den, for hvem hun vilde offre Livet, da der ikke gives Leilighed til et større Beviis, beviser det ligesaa godt i det Mindre, selv

om hun pynede sig blot for at behage ham, og hun, den Eljonne, nu i sin elskelige Pynt var saa deilig, at Oldinge veemodigt saae ester hende, som esler Helena, der hun gif gjennem Salen, hvis han med en eneste Nerve i Diet saae seil og beundrede isledensfor at satte Forestelsens rette Udtryk, at det var for at behage ham, saa er han paa Usveie, han er isærd med at blive ejender.

Naar man dersor tænker sig en Forestellsens Tid, især som Forlovelse, altsaa udenfor Egteslabet, saa løbes der maasleeoste vild, netop fordi Elskoven mangler de væsentlige Opgaver, og dersor stundom endog kan gjøre Begge trist. Hvad Bedreddin figer om Gulnares Blit:

Blidt som naar Gravenaabner sig og sender
Den saliggjorte Sjel til Paradis,
Saaledesaabner hun det hulde Linlaag,
Og hæver op til Himlen sine Blit

det kunde man forstaae om hele den elskelige sjæelige Gehalts Nabenhærelse i Forhold til Forestelsens Umiddelbarhed. Denne Umiddelbarhed er det Dunkle, men blidt som naar Gravenaabner sig, saaledes villet den Forklarede sig ud af Forestelsens Skjul i sjæelig Eljønhed, og i denne Forklarelse tilhører hun Egtemanden.

I hvilken Retning stal da Resexionen bevæge sig, indtil den naer Beslutningen, thi Forestelsens hellige Sted og Umiddelbarheden indviede Jord for den ille betræde? Resexionen vender sig mod Forestelsens Forhold til Virleligheden. At han er forelsket er ham det visseste af Alt, og ingen gestræstig Tanke, ingen Begy-Mægler render mellem Forestelsen og et saa haldet Ideal, dette er en forbuden Wei. Resexionen spørger heller ille, om han stal gifte sig, han glemmer ille Socrates. Men det at gifte sig er at indtræde i en Virlelighed i Forhold til en given Virlelighed; det at gifte sig indeholder en overordentlig Concretion. Denne Concretion er Resexionens Opgave. Men maaslee er den saa concret (bestemt i Retning af Tid, Sted,

Omgivelse, Klokkeslet, sytten Forhold o. s. v.), at ingen Reflexion kan gjennemtrænge den? Dersom dette antages, saa har man derved tillige antaget, at der overhovedet aldrig lader sig satte en Beslutning. En Beslutning er endnu bestandig en Idealitet; jeg har Beslutningen førend jeg begynder at handle i Kraft af denne Beslutning. Men hvorledes har jeg da faaet Beslutningen? En Beslutning er altid reflekteret; agter man ikke derpaa, saa er Sproget forvirret, og Beslutning identificeret med en umiddelbar Tilskynelse, og Alt, hvad der figes om Beslutning ligesaa lidet en Udvikling som det er en Reise, naar Een hører hele Matten igjennem, men svinger feil af, saa han i Morgenstunden finder sig paa samme Sted, han forlod. Jen reen ideel Reflexion har Beslutningen ideelt udtømt Virkeligheden, og Slutningen af denne ideelle Reflexion, der er noget Mere end summa summarum og enfin er netop Beslutningen: Beslutningen er den gjennem en reen ideel Reflexion tilveicbragte Idealitet, der er Handlingens erhvervede Drifts-Capital.

„Dog“ figer Nogen, „det er nu godt nok, men det vil tage lang Tid og medens Græsset groer — en saadan Eggemand bliver vel ikke en Pebersvend, men en Oldgesel.“ Ingenlunde. Desuden vilde jo den samme Indvending lade sig gjøre mod enhver Beslutning, og dog er Beslutning den sande Begyndelse for Friheden, men en Begyndelse fordrer man af, at den kommer betimelig, at den saaledes staaer i et passende Forhold til det, der skal udføres, at den ikke bliver som en Indledning, der anticiperer hele Bogen, eller som en Adresse, der tager hele Sessionen Ordet af Munden. Men Lysten driver ethvert Arbeide, og den Forelskedes Lyst, hvilken under alt Dette er den samme, fremstyrker aarle og filde, holder ham vaagen og ustændet paa sin ridderlige Vandring; thi sandeligen denne den Elskendes Expedition efter at finde Beslutningen er ridderligere end et Tog mod Tyrker, end en Piligrimssart, tækkeligere i Elskovens Øine end al anden Daad, fordi den er koncentrisk med Elskoven selv.

Saa gaaer da hin lykkelige Ungersvend (thi at en forelsket Yngling er lykkelig behøver man ikke at sige) ved sin Genius's

Haand og seer over hjaamt ideelle Afbilledede af Virkeligheden, der viser sig for ham, medens den Elstede sidder ventende, tryg og salig; thi hver Gang han er vendt tilbage til hende (sor da igjen, øster at have bedet paa Vandringen, efter at fortsætte den til han finder Aленодет, Bryllupsgaven, Beslutningen, den skjonneste og eneste værdige Gave) har hun aldrig seet ham forandret, saa lidet som hans Forelskelse har forandret sig endog blot til at ville være en beundrende.

Og Ungersvenden har ille mange Dieblisse at give bort, hvert Dieblit, han giver bort, det veed han, er en Salighed han giver bort: dette skal være et absolut Middel for at lære Styndsomhed. Men Beslutningens gode Gave er ogsaa den høieste Binding, Bryllupsklædningen, uden hvilken han er en Uværdig: dette skal være et godt Middel for ille at blive overilet, saa han af Pasiværk hastede fra Beslutningen.

Netop fordi Beslutningen eller den Besluttende er saaledes stillet, bliver Reflexionen ideal, og man skyder hurtigt en vidunderlig Gjenvei. Og hvorfor skulde man ikke ogsaa gaae ad en Gjenvei, naar det er vist, at den fører hurtigt til Malet, hurtigere end nogen anden, men ogsaa filtrert, filtrere end nogen anden? Man har rigtigt bemærket, at Reflexionen ikke lader sig udtømme, at den er uendelig. Ganske rigtigt, den lader sig ikke udtømme i Reflexion, saa lidet som Den, der er nok saa hungrig kan spise sin egen Slave, hvorfor man tor ansee Enhver, han være systematisk Heros eller Bud ved en Avis, naar han fortæller at have gjort dette, for en Münchhausen. Derimod er Reflexionen udtømt i Troen, der netop er den ideelle Uendeligheds Anticipation som Beslutning. Saaledes er Beslutningen en gjennem den reent ideelt udtomte Reflexion vnuuden ny Umiddelbarhed, der netop svarer til Forelskelsens Umiddelbarhed. Beslutningen er en paa ethiske Forudsætninger construeret religiøs Livs-Ansluelse, der ligesom skal bane Forelskelsen Veien og filtrere den mod enhver udvortes og indvortes Fare. See! i Forelskelsen ere de Elstende ligesom rykkede paradisisk udensor Virkeligheden hen som i dei fjerne Asien, ved de stille Indsører, eller i Ursloven, hvor Taus-

heden boer og hvor intet Spor af Mennesker viser sig, men Beslutningen veed at finde Veien til Menneskenes Samfund og bane den sikre Vei, medens Forelskelsen ikke seer efter Sligt, men er lykkelig som et Barn, der lader Forældrene sørge for alle Besværigheder. Beslutningen er ikke Mandens Kraft og ikke Mandens Mod og ikke Mandens Snille (dette er kun umiddelbare Bestemmelser, der ikke svare ligelig til Forelskelsens Umiddelbarhed, da de høre hjemme i samme Sphære, og ikke ere en ny Umiddelbarhed) men den er et religieust Udgangspunkt; hvis den ikke er dette, er den Besluttende kun blevet endeliggjort i sin Reflexion, han har ikke med Forelskelsens Fart skudt Gjenveien, men er blevet underveis, og en saadan Beslutning er for elendig, til at ikke Forelskelsen skulle lade haant om den og heller stole paa sig selv, end at betroe sig til en saadan halvstuderet Røvers Veiledning. Forelskelsens Umiddelbarhed anerkjender kun een Umiddelbarhed, der er ebenbürtig, det er en religieus Umiddelbarhed; Forelskelsen er for jomfruelig til at anerkjende nogen Medvider uden Gud. Men det Religieuſe er en ny Umiddelbarhed, har Reflexionen imellem sig, i andet Fald blev da Hedenſkabet egentlig religieust, Christendommen ikke. At det Religieuſe er en ny Umiddelbarhed forstaaer ogsaa let ethvert Menneske, der nøies med at følge en sund Menneskeforstands ørlige Vei. Og skjønt jeg kun tænker mig faa Læſere, tilſtaaer jeg dog, at jeg tænker mig mine Læſere blandt disſe, da jeg er langt fra at ville belære de Beundrede, der gjøre systematiske Opdagelser à la Niels Klim, der ere gaaede ud af deres gode Skind, for at iføre sig det „virkelige Skin.“

Saaledes seierrigt at gjennemtrænge Reflexionen til man vinder Beslutningen, er ikke faa vanskeligt, især naar man har en Forelskelsens Videnskab som Impuls, og uden Videnskab kommer man da aldrig til nogen Beslutning, men vel underveis i Passiar med Creti og Pleti, Tænkere og Galanteri-Handlere, faaer meget at see i Verden og meget at snakke om, ligesom den Mand, der af Vanvare, ved at blive for længe ombord, kom til at reise Verden rundt; eller for at udtrykke mig mindre spøgende: Den, som

ilte har Lidenslab, seer aldrig det forsjættede Land, men omkommer i Orkenen.

Det, Beslutningen nu vil, er først at fastholde Forelæselsen. I denne ny Ummiddelbarhed, der gribet langt ud over enhver Reflexion, er den Elstende frelst fra at blive kjender; han selv er bojet under Pligtens Imperativ og atten opreist i Beslutningens Optativ. Han er i Forhold til Forelæselsen rettet paa det Væsentlige og forsager det kritiserende Reflexions-Spil.

Dernæst vil Beslutningen seire over al Fare og Ansægtelse. Netop fordi Reflexionen, der gaaer forud for Beslutningen, er aldeles ideel, vil en eneste tænkt Fare være nok til at lade den Besluttende beslutte sig religieust. Han tænke hvilken som helst, om det saa blot var Den, at han ikke kan tage det Tilkommende forud ved Tænkning. Idet han bruger sin Tankes Kraft og sin Forelæselses Velymring til at tænke den, tænker han den eo ipso saa forsørdelig, at han ved sig selv ikke kan overvinde den. Han er da sat paa Grund, han maa enten slippe Forelæselsen — eller troe Gud. Saaledes er Forelæsens Vidunder fort op i Troens Vidunder, Forelæsens Vidunder er optaget i et reent religieust Vidunder, Forelæsens Absurditet i guddommelig Forstaelse med Religiensitetens Absurditet. Frist Mod! Et simpelt, skillesagt Menneste, der respekterer sind Menneske-forstand, kan godt forstaae, at det Absurde er til og at det ille lader sig forstaae; for systematiske Tænkere er dette heldigvis skjult.

Endeligen vil han i Beslutningen stille sig selv gjennem det Almene i Forhold til Gud. Som særlig tor han ikke fastholde sig selv, naar han skal vove sig ud med Forelæselsen. Hans Trost er netop, at han er som andre Mennesker, og i denne almene Menneskelighed i Forhold til Gud ved Troen og ved Beslutningen. Dette er Beslutningens Renselsesbad, der er ligesaa skjont som det græste for Gjestebuddet eller som Aladdins foronslte for Brylluppet. Alt, hvad der hedder jordisk Forsængelighed, Selvished, inselagtigt Mandsmod, kritisk Udsæt v. s. v. fortærres, og i Beslutningen er Egtemanden Forelæsens guddommelige Gave værdig.

Dersom den Eſkende, idet han drager hen efter Beslutningen, underveis støder paa Misligheder, at han er bleven særlig ikke i den Forstand, at denne Særlighed uden videre gaaer af i Beslutningens Tvæt, men saaledes særlig, at han ikke tør fortroste sig til at være et almindeligt Menneske, paa anden Dansk støder han her paa Angeren, saa kan det have lange Udsigter, og er han virkelig forelsket, som jo givet er, saa kan han betragte sig som Den, der er udseet til at skulle examineres af Tilværelsen, thi naar Forelskelsen spørger paa Kryds og Angeren paa tvers om det Samme, kan Examinationen let blive altfor streng. — Dog dette vil jeg ikke her forfølge, den Alt Vankeligheder har ikke hjemme i den almindelige Overbeielſe, den Beſluttende støder ikke paa saadanne Misligheder, han vender hjem fra sin Expedition som Ridderen fra Tog, og saa:

Men vender han hjem med Fjær i ſin Hat
Tuchheifa da bli'er der en lyſtig Nat.

Saa har da hin lykkelige Ungersvend (thi at en forelsket Ungling er lykkelig behøver man vel ikke at ſige) fundet, hvad han ſøgte, han har ſom hin Mand i Evangeliet ſolgt Alt for at kjøbe den Ager, hvori Perlen laae, fun deri er han forskjellig fra hin Mand, at han paa en Maade eiede Ageren inden han ſolgte Alt for at kjøbe den; thi i Forelskelsens Ager fandt han ogsaa Beslutningens Perle. Han vender hjem fra ſin hellige Valſart, han tilhører hende, han er færdig — færdig til at møde ved Alterets God, hvor Kirken ſkal forkynde ham en ret Egtemand at være.

Saa ſtaae vi nu ved Biellen. Vor Ungersvend er ikke blevet et gammelt Menneske, langtfra, der behøves ikke Aar og Dag til at modnes saaledes. Ja er han ikke rigtigt forelsket, og har han ingen ethisk Trang, og ingen religieuſe Forudsætninger i ſin Sjel, saa bliver han alligevel ikke moden. Men det Evige behøver ikke mange Gange at grieve til for at finde det rette beleilige Dieflik, og i dette er han modnet. Denne Modenhed gjør ham vel i en vis Forstand øldre, men det er netop det Eviges Ungdom, den giver ham, og saaledes gjør Forelskelsen ogsaa et Menneske øldre.

At en elskende Yngling er et lisligt Syn behøver man ikke at sige, men vel maaslee, at en Egtemand er et endnu mere velgjorende Syn, med mindre Alsteret skalde være til Forargelse; thi det er dog forkeert, blot at være en elskende Yngling, naar man vil træde frem der. Men Egtemanden er den elskende Yngling, aldeles, hans Forelskelse er usorandret, hun har den Beslutningens hellige Skjønhed, hvad Ynglingens ikke har. Eller er han ikke ligesaa riig og lyttelig som Ynglingen? Er min Rigdom maaslee mindre, fordi jeg eier den i den enesie betryggende Sillerhed; er min Fordring til Livet mindre, fordi jeg har den paa stemplet Papir; er min Lykke mindre, fordi Gud i Himlen vil borge for den, og ikke vil det for Spog, som Guds vilde det, men vil det i Alvor og Sandhed, saa sandt Beslutningen holder ham fast! Eller skalde maaslee det Sprog, den elskende Yngling veed at føre, være mere guddommeligt end det Egtemanden veed at forstaae? Er ikke Wielsen selv en saa mort Tale, at der skal mere end en Digter til for at forstaae, er den ikke et saa dristigt vovet Ord, at Den, der hun forstaaer det halvt, maatte tage Sands og Samling? At tale om Pligt til et Par Elskende — og at forstaae det og deg være forelslet, bundet til den Elskede med Umiddelbarhedens fasteste Baand! At tale om Forbandelsen, der hviler paa Slægten, om Egtelabets Besværigheder, om Kvindens Smerte og Mandens sure Sveed — og dog være forelslet, og i Forelskelsens Umiddelbarhed forvisset om at hun Lykke venter dem! At høre dette, at see Beslutningen, at holde Sindet fast paa den, og tillige at kunne see Myrthelstrandjen paa den Elskedes Hoved — sandeligen, en Egtemand, en ret Egtemand er selv et Vidunder! At kunne høre den Elskedes Stemme, medens Orgelet lyder! At kunne fastholde Elslovens Lyft, medens Tilværelsen samler al Alvorens Magt over ham og den Elskede!

Men nu til hende, thi uden Beslutning er det intet Egtelab. En kvindelig Sjel har og skal ikke have den Reflexion som Manden. Saaledes skal hun dersør ikke nære Beslutningen. Men hurtig som Fuglen næer hun fra den æsthetiske Umiddel-

barhed den religieuſe, og man kan i en ganske anden Forſtand ſige om en Qvinde end om en Mand, at det er en fordcærvet Qvinde, hvem Forelſkelsen ikke gjør gudfrygtig. I den religieuſe Umiddelbarhed mødes de ſom Egtefolk. Men Manden naær den gjennem en ethisk Udvikling. En græſt Viis har sagt, at Døtre ſkulle giftes, naar de vare Piger i Alder, men Køner i Forſtand. Det er ret ſmukt sagt, men man maa hukle paa, at en Kone i Forſtand er ikke en Mand i Forſtand. Den høieſte Forſtand, en Qvinde har og har med Ere og hos Skjønheden, er en religieuſ Umiddelbarhed.

Det har øftere glædet mig at betænke, hvorledes en Pige og den unge Mand maa ſvare til hinanden for at være rette Egtefolk. Og oprigtigt talt, Den, ſom ikke har Glæde af at betænke dette, han har maaskee Sands for det Skjønneste i Natur-Sphaeren: et elſkende Par, men ikke Alandens Sands og ikke Tro paa Aland. Vil man ſige, at Sligt ſees vel ſjeldent: et ſaadant Egteskab, ſom udtrykker Ideen; nu vel, ſaaledes ſees det maaskee ogsaa ſjeldent, at et Menneske, der gjor, ſom vi jo Alle gjøre, troer paa Udodeligheden, paa Guds Tilværelſe, virkelig udtrykker Ideen i ſit Liv.

Qvinden er i ſin Umiddelbarhed væſentlig æſthetisk, men netop fordi hun er det væſentligt, derfor er ogsaa Overgangen til det Religieuſe ligeved. Den qvindelige Romantik er i næſte Dieblk det Religieuſe. Er den ikke dette: er den kun en sandselig Begeiſtrig og Sandſelighedens dæmoniſke Inspiration, Blusſerdighedens hellige Keenhed er forvandlet til en Dunkelhed, der frister og hidſer.

I Qvinden er da den umiddelbare Forelſkelse. Her er det Fælles. Men Overgangen til det Religieuſe ſteer uden Refleſion. Idet nemlig en Anelſe om den Tanke, hvis Indhold Mandens Refleſion ideelt udtømmer, gaaer hendes Bevidsthed forbi, da daaner hun, medens Egtemanden iler til, og ligesaa bevæget, men tillige gjennem Refleſion, overvældes han ikke, han staær fast, den Elſkede støttet til ham, indtil hun etter ſlaaer Diet op. I denne Besvimen er hun sat over fra Elſkovens Umiddelbarhed i

det Religieuses; og her mødes de atter. Nu er hun færdig til Vielsen, thi uden Beslutning intet Egteslab.

Er der nu tabt Noget? Er Forestelsens Lykke blevet mindre, fordi Elskovens Salighed reflecterer Himmelens Velsignelse i sig? Et det blevet en timelig Bestemmelse, at de Elskende ville tilhøre hinanden for evigt, fordi det er blevet Alvor? Et den høieste Alvor som Medlyder i den elskeligste Spøg mindre skøn, end Alt hvad Forestelsen umiddelbart vil; thi Den, der taler reent umiddelbart, han taler dog kun som for Spøg. Maat den Elskende vil vove Livet for sin Elskov, og hun siger Amen dertil: den Elskede; selv naar han vover Livet, det er ødest, det kan røre Stene, vee Den, som leer, men det er dog i en vis Forstand kun Spøg; thi Den, der taber og vover umiddelbart, har endnu ikke forstaaet sig selv.

Der er et Billede, som fremstiller Romeo og Julie, — et evigt Billede. Om det i kunstnerisk Henseende er udmærlet, lader jeg uafgjort, om Formerne ere sjonne, bedømmer jeg ille, dertil mangler jeg baade Sands og Dygtighed. Det Evige i Billedet er, at det fremstiller et elskende Par og fremstiller dem i et væsentligt Udrykt. Der behøves ingen Commentar, man forstaaer det strax, og paa den anden Side ingen Commentar giver denne Hvile i Forestelsens sjonne Situation. Julie er sjunken beundrende ned for den Elskedes Fod, men fra denne tilbedende Stilling hæver Hengivenheden hende op i et Blit fuldt af Himmelens Salighed, men Romeo standser dette Blit og i et Klys er al Elskovens Længsel beroliget for evigt; thi Evighedens Afglands omstraaler Dieblillet, og saa lidet som Romeo og Julie, saa lidet tænker Nogen, der betragter Billedet, paa, at der vil være et næste Dieblit, om det saa blot var for at gjentage Klyssets hellige Besegling. Spørg ille de Elskende, thi de høre ille din Røst, men spørg ud i Verden, om i hvilket Aarhundrede dette skete, i hvad Land, hvilken Tid paa Dagen, hvad Møllen var, Ingen siger det; thi det er et evigt Billede.

Det er et elskende Par, en evig Opgave for Kunsten, men et Egtepar er det ille. Skulde jeg ille turde nævne et Egtepar,

skulde hūnt være herligere, fordi der mangede Noget af den usynlige Herlighed, Egteskabet har. Hvis saa var, hvorfør vilde jeg da være Eggemand. Saalidet nemlig som ethvert elstende Par er en Romeo og Julie, men det er ethvert elstende Pars skønne Glæde at have dette Forbillede, saa lidet er ethvert Eggepar et fuldendt, men her tales jo kun om Forbilledet, efter den Souverainetet, om jeg saa tør sige, der bestemmer de Ejendes Rang.

Hun knæler da ikke tilbedende, thi den Forskjel, der er sat i Elskovens Umiddelbarhed, den Mandens Styrke, der giver Overvægten, anes hævet i en højere Enhed, i det Religieuses guddommelige Ligelighed. Hun synker kun, hun vil til at knæle i Forelskelsens Beundring, men hans stærke Arm holder hende opreist. Hun er segnende, dog ikke for det Synlige, men for det Usynlige, for Indtrykkets Overvættethed, da griber hun ham, som allerede holder hende understøttet. Han selv er bevæget, idet han griber hende, og hvis Kjæset ikke var den gjensidige Understøttelse, maatte de begge valle. Dette er intet Billede, der er ikke Hvile i den maleriske Situation; thi som man seer hende næsten synkende i Tilbedelsen, saa seer man ud af denne afbrudte Stilling Nødvendigheden af en ny, at hun staaer opreist ved hans Side, man aner et nyt Forbillede, der er Egteskabets virkelige, fordi Eggeskabene ere Nabovinller paa den samme Basis. Hvad er det, der bringer hin Uafsluttethed i det første Billede, hvad er det, der søger i denne Baslen, det er Beslutningens Ligelighed, det er det Religieuses højere Umiddelbarhed.

Blæse dersor med alle Indsigesser, som blot udelukke sig selv. Endog naar Indvendingen med Haan siger: habeat vivat cum illa, saa snakker den jo Eggemanden efter Mundem, thi det er det han vil, og Indvendingen kan ikke ville, at man skulde lade være at gifte sig, saa sit den jo Intet at spotte over, og vi bleve Alle ligesaa fornemme som den Indsigende. Saaledes synes Egteskabet mig det mest Betryggede af Alt. Forelskelsen siger: Din for evig; Biessen siger: Du skal forlade Alt for at

tilhøre hende; Indsigelsen siger: behold hende. Men saa er der jo ingen Indsigelse; thi om Indsigelsen mener, at Egtemanden bliver latterlig, derved forhindres han jo ikke i at forlade Alt (Spotten med) for at blive hos hende. Ja dersom Spotteren selv vilde have hende, dersom han kom frem i Anledning af den Indsigelse, der efterlyses — men det kan ikke skee, thi det er jo kun den lovlige, der efterlyses, og skal den lovlige endog „siden lie stille“, saa er der aldrig Nogen, der har haft Bud efter den ulovlige.

Da jeg imidlertid her efter Tid og Lejlighed, og som det sommer sig en Egtemand, i Hast har søgtet i Lusten efter Indsigelserne, der oftest ere som grebne ud af Lusten, saa vil jeg ogsaa see Sagen fra en anden Side.

Jeg siger da ikke, at Egteskabet er det høieste Liv, jeg hænder et høiere, men vee Den, der überettiget vil springe det over. Det er i denne Snævring, jeg vælger min Plads, for i Tanken, om jeg saa tør sige, at visitere dem, der ville slippe forbi. Det er let at see, i hvilken Retning hünt fingerede Udsald af Tilværelsen maa skee. Det maa skee i Retning af det Religiøse, i Retning af Aland, saaledes, at man over det at være Aland vil glemme, at man ogsaa er Menneske, og ikke som Gud alene Aland.

Middelalderens ringeagtende Betragtning af Egteskabet kan tænkes at komme igjen i en ganske anden Stilkelse, som Intellectualitet, der ikke af dogmatiske og hypersædelige Grunde forsager det, men af Alandens Fandenivoldshed forsjaaer det. Det tilsvarende Extrem ytrer sig allerede; thi netop fordi den opblæste Intellectualitet har forseilet den ethiske Pointe, kan den præke Kjødets Forgrundelse, men Kjødets Forgrundelse er eet Udtryk af, at Kjødet er blevet indifferent i Forhold til Intellectualiteten. Det modsatte Udtryk er, at det aldeles annulleres, at Alandigheden ikke vil vedkjende sig det forkrænkelige Legeme, hvori den lever, denne Timelighed, hvori den har sit Hjem, sit transitoriske Olivested, denne Stykkevished, hvor ud af den skal samle sig. Der gives forskellige Arter af Excentriskhed, den

theocentriske har et billigt Krav paa at anvises Plads, hvor den hører hjemme. Men theocentrisk er jo Speculationen, og theocentrisk Speculanteren og theocentrisk Theorien. Saalænge det bliver derved og den Theocentriske indskräcker sig til at være theocentrisk 3 Gange om Ugen fra 4 og til 5 paa Cathederet, men forøvrigt er Borger og Egtemand og Fuglekonge som en af os Andre, kan man ikke sige, at Timeligheden er blevet fordeelt; en saadan theoretisk Afstikker 3 Gange om Ugen, et Svinkecærende kan betragtes at være uden videre Følger.

Gjør man derimod Alvor af det med Intellectualitets For-gudelæse, har Individet dæmonisk Idealitet nok til at danne hele sin Tilværelse om i Forhold til sin experimenterende Beslutning, saaledes som Egtemanden gjør det i Forhold til sin gode Beslutning i den Forstand nemlig, at enhver Indvending, ethvert Tilværelsens Contra-Argument betragtes som Ansægtelse, saa har han gjort, hvad han formaaede for at stille sig hen som en Undtagelse. Det lader sig heller ikke negte, at et Individ en tidlang idetmindste kan vove Alt for sin experimenterende Beslutning, det kan heller ikke negtes, at han endog kan vove Livet for den, men derved vinder han ingen Berettigelse, saa lidet som man vinder Hævd paa stjalet Gods. En Saadan er da vel i en vis Forstand en Undtagelse, han er ogsaa i den Forstand en Undtagelse, at han, som Dæmon, har mere Villies-Kraft end Gjennemsuittet af Mennesker, hvilke, for at tale dæmonisk, ikke drive det til at være onde.

Derimod har en Saadan ikke det Mindste, der kunde bestikke en Dommer og afholde ham fra at erkære ham for uberettiget; han har ikke det Mindste, der kunde bevæge Medlidshedens viscera, naar man seer ham styrte i den Afgrund, han har beredt sig. Den rene Intellectualitet er nemlig en uhyre Abstraktion, og paa hin Side Abstraktionen øines Intet, Intet, end ikke den fjernehste Antydning af en religieus Idee. Undtagelsen er en Udvander, men af en egen Art, thi han vandrer ikke til Amerika eller til en anden Verdensdeel hiinsides Havet, eller hiinsides Graven, nei han forsvinder. Vi have ladet hans

negative Betragtning rette sig nærmest mod Egteskabet, forsaa-
vidt synes det, at han kunde have mange Timelighedens Inter-
esser tilbage. Dette er dog ikke saa. Egteskabet er nemlig det
Centrale i Timeligheden, og Personligheden kan ikke umiddel-
bart sætte sig i Forhold til Statens Idee. Det skulle da være,
at han ganske vilde offre sig for Staten, og dersor ikke gifte sig.
Men dette er en forsængelig Modsigelse, i hvilken han ikke respek-
terer sin Idées Consequents, hvem dog Lydighed er hørere end
Bædderens Hedme. Skal han i Forhold til sin Idee være beret-
tiget til at springe Egteskabet over, da maa hans Idee være
ligegeyldig mod Statens Idee. Man maa her som allevegne
erindre, at der ikke er Tale om det Tilfældige, at et Individ ikke
gifter sig, her er kun Tale om ikke at ville gifte sig. Enhver, om
jeg saa tor sige, i Måndens Verden rangerende Individualitet
har Beslutning, og Månen er i Forhold til Beslutningen.

Den uendelige Abstraktion faaer et Tilholdspunkt bag ved
sig, Tilintetgørelsens Begeistring bliver kun et lidet Novet i
Sammenligning med hvad der er at vinde, saasnart Den, der
forsager Verden og aflægger votum castitatis, har en reli-
giens Baggrund. En Saadan gjor da ikke dette Stridt, hvorved
han overstrider Tilværelsen, for Intet. Vel stirrer han ikke paa
Belønningen, men dog arbeider han trostig hen til den: ligesom
Den, der roer, roer mod Maalest og dog bestandigt vender Ryg-
gen mod Maalest, saaledes arbeider han sig ud af Tilværelsen.

At en saadan Først er en religieus Abstraktion, er ganske
sandt, men at Slight skulle være saaledes forældet, at det ikke
kunde spøge i en Gjentagelse, er mindre sandt. Det er aabenbart,
at det Religiøse længe nok har ligget brak; naar det begynder
at røre sig med ideal Energi, er det ikke at forundre sig over, om
det grüber feil igjen. At finde den sande Concretion for det Reli-
giøse er ikke let, thi det Religiøse har bestandigt som sin For-
udsætning den uendelige Abstraktion, og er ingen simpel Umiddel-
barhed. Man taler maaskee stundom vel meent meget sjont og
meget sandt om det Religiøse, og tilbagefalder stundom maaskee
med et eneste Ord Alt, uden selv at bemærke det, idet det viser

sig, at man taler om det reent Umiddelbare. Jeg figter bestandigt paa Egteskabet. At faae et rigtigt religieust Udtryk for Egteskabet, at finde noegagtigt og kategorisk bestemt, hvad Middelalderen fortvivlede om, og hvad de sidste Aarhundreder, (der ere stolte nok af at være langt videre end Middelalderen, hvilket da maa forstaaes ikke i Religieusitet men i Verdslighed) kun lidet have bidraget til, anseer jeg endnu for et pium desiderium. Slight troer jeg en Egtemand gjør vel i at tænke over, og vil han være en Smule Forfatter da at skrive om Slight, desuden er jo ogsaa alt Andet optaget, om det saa er Astronomien.

Det kan jo dog ikke negtes, at væsentligen religieust seet gjør det hverken fra eller til, om et Menneske har været gift eller ikke. Her aabner det Religiøse Abstraktionens uendelige Afgrund. Dobbeltungethed hjælper heller ikke. Vil man beklæmret søge Veiledning i den religiøse Tale, finder man maaskee østere Fleertydighed, end man troer og end den Talende selv veed af. Man anpriser Egteskabet, naar der er Tale derom; dør derimod En uden at være gift, saa, ja saa er jo Talen ikke om Egteskab, og altsaa taler man med næsten humoristisk Opsving om, at enten man har været gift eller ikke gjør lige meget til Sagen. Men Den, som skal høre begge Taler? Thi naar man vil tale saaledes, er det ulige vanskeligere at være en god Tilhører, der tager efter Veiledning og Belærrelse, end en Orator, der i alle Maader er til Tjeneste. Man hævder Timelighedens Betydning, dens ethiske Betydning, man falder den Maadens Tid, Omvendelsens Spatium, Afgjørelsens Termin, den afgjør for Evigheden; men saa dør et Barn og man holder en Vigtsale eller man henthalter i en Prædiken til de bekymrede Forældre, der have mistet en Lille, og man er humoristisk ude over al Timelighedens Tant, man taler om de 70 Aar som en ond Møie og Alandsfortærelse, om at alle Floder rinde i Havet, men det bliver dog ikke fuldt. Saa vare Romerne conseqventere, der lod de smaa Børn græde i Elysium, fordi de ikke fik Lov at leve. Imidlertid arbeider man paa Systemet, Herre Gud, en Livsbetrægtnng vilde jo allerede være for meget fordret i Forhold til Præsta-

tionen. Og saa meget er da ogsaa vist, at det gaaer ikke an, at have mange deilige Taler, og Mening i dem alle, men ikke een i alle.

Dog selv om det var saa, at den religieuze Abstraktion var noget Forsvundet, noget Antiqueret, noget Overvundet (dette sidste Udtryk skyldes den systematiske Bistand, der er saa god at forvergle en, om jeg saa tor sige, evig Generations-Udvilling med hver Generations Repetitioner af det Oplevede), saet det var saa, deraf kunde den gjerne finde sin Plads her som Gjenstand for Omstale. Er det ju ikke et hverdags Syn at see en sand Forelskelse, saa er det naturligvis endnu sjeldnere at see et virkelig Egteslab. Prænten hjælper ikke, det er kun at spille Seiren i Hænderne paa Chicaneurer, der ogsaa vide at destillere en ødsende Substant af det Religiøse. Det er et maadesligt Forsvar at lade haant om, hvis det var den meist chicaneuse Indvending, naar man ikke har en god Samvittighed og veed man har Det.

Den religieuze Abstraktion vil nu alene tilhøre Gud; for denne Kjærlighed vil den forsmaae, forsage, oposstre Alt (dette er Nuancer); fra denne Kjærlighed vil den ikke lade sig forstyrre, adsprede, føngsle ved noget Andet; i Forhold til denne Kjærlighed vil den ikke, at Regnskabet skal have nogen Dobbelthed, al Omstætning skal bestandigt stee i et reent Forhold til Gud, der ikke igjennem noget Andet forholder sig til ham. Stoltheden i en saadan Abstraktion kan være meget religiøst tempereret med Ødmøjghed i Forhold til Gud, men Abstraktionen maa indtil videre ansees for uberettiget, fordi den forholder sig aldeles abstrakt til Det, den forsager. Concretere at ville satte (for at blive ved Mit) Forelskelsens skjonne og Egteskabets sande Realitet, beslæftiger ikke, en Sysselsættelse dermed er Ansægtelse. Dette er egentlig denne Abstraktions Inhumanitet, som man dog skal domme forsigtigt om, og fremfor Alt ikke anprise Derubane-Speculationer og Comite-Tjas og anden saadan Travlhed, som var en saadan Mumsteren eller et saadant Hurlumhei Timelighedens virkelige Indhold.

Inhumaniteten mod Mennesker er tillige Paatrængenhed mod Gud. Som sagt, Inhumaniteten ligger ikke i at ville det Høieste; det er slet ikke inhumant, og Proklamationer eller Anathemata fra et verdsligt velhavende men dog aandeligt Pialtenborg, hvor man er værdig ved at være som Folk er flest, og hvor endnu bestandig Ostracismens Misundelse og Potte-slaarenes Argument bruges mod enhver Bedre, betyder her slet Intet. Ei heller ligger Inhumaniteten i, at ville basere sin Livs-Amfuelse paa noget Tilfældigt, hvorved Mange udelukkes, thi Undtagelsen negter jo ikke, at Enhver kan gjøre ligesom han, og al Snak om, at det vel er noget Stort, men Enhver kan ikke gjøre det, hvad vilde der saa blive af Verden, er fra Pialtenborg, hvor man ikke kan forstaae og ikke vil forstaae, at er det rigtigt, saa maa man lade Gud om Resten, som da nok kan og heller ikke er saaledes reduceret, at han behover Pialtenborgs Assistance. Nei, Inhumaniteten ligger i, at han ikke vil have nogen concret Forestilling om, hvad der for de fleste Mennesker er dem deres Livs Realitet. Men denne concrete Forestilling er og bliver en Betingelse for, at han blot kan have Skin af Ret. Paatrængenheden mod Gud er en Alt nærgaaende Kammeradslab, om han end ikke selv forstaaer det saaledes. Han kan endog være i Sandhed ydmig, men saaledes kan ogsaa, menneskelig talt, en Undsaat have den loyaleste Begeistring for sin Konge, og langt overtræffe dem, der hverken ere koldes eller varme, men numerus og pecus, men dog kan han ville have Lov til at gaae ind ad en anden Vei, naar han søger Audients, end den for alle Undsaatter besalede. Mig synes der maa ligge noget Forfærdeligt i nu at blive afviist, og høre disse Ord: den anden Vei, saa skal vi see, hvad der kan gjøres. Den, der nemlig virkelig har haft Inderlighed nok til at fatte, at det Religieuse er den høieste Kjærlighed, hvor nedbviende, hvor tilintetgjørende maa det ikke være for ham, at opdage, at han har tilladt sig for meget, at han har været for fri, har bedrøvet Aanden, har krænket sin Forelskelse, øk desto tungere, dersom han virkelig har meent at give sit Forhold det høieste Udtryk.

En saadan religieus Uudtagelse vil altsaa ignorere det Allmene, han vil overbyde Virkelighedens Villaar. Derpaa seer man strax han er uberettiget. Vansteligere bliver det, naar han vil underbyde. Gaukle in abstracto anerljender han Time-lighedens Realitet, eller for at blive ved Mit, Realiteten af det at gifte sig; men han er ulykkelig, uslillet til denne Glæde, til denne Tryghed i Existensen, han er tungfindig, sig selv en Vyrde, og føler han maa blive Andre det. Ingen Hidsighed med at dømme; ogsaa den Svagere har sin Ret; ogsaa Tungsind er noget Virkeligt, som man ikke udsletter med et Pennestrøg. Altsaa, efter saaledes at have fortalt sig om Tilværelsen, finder han Trost i en religieus Abstraktion. Naar Den, der ad usædvanlig Vei søger Audientsen, næsten vækker Medlidenhed, synes det en anden Sag og i sin Orden, at han faaer Gehør.

Mislygheden er dog her igjen, at han taler aldeles abstrakt om hvad han vil opgive. Netop fordi han er tungfindig, har han en abstrakt Forestilling om, at Livet for Andre er saa glædeligt og lykkeligt. Men hvorledes det Fremmede er, kan man ikke vide in abstracto. Heri ligger ogsaa den Swigagtighed, som er uadslillelig fra al Tungsind. Hvilen Ulykke end den Tungsindige kæmper med, er den end nok saa concret, den har bestandig for ham en Tilhæftning af Phantasi og derved af Abstraktion. Et imidlertid den Tungsindige engang nede i Tilværelsen, saa bliver det kun smaa Forretninger, et lille Falsum, som dog ikke forhindrer, at han godt kan gaae med i Handel og Vandel, og være som andre Mennesker, om han end selv i det Mindste, han foretager sig eller lider, faaer et lille Tillid fra Indbildungens udtommelige Fond ad usus privatos. Tillades det ham derimod at tage hele Tilværelsen op in abstracto, saa faaer han egentlig aldrig at vide, hvad det er han opgiver. Tilværelsenes Glæde, som han mener de Andre nyde den, bliver for ham en Vyrde, en dobbelt, da han har nok at bære paa isforveien. Her ligger Tungsindets comiske Side; thi det gaaer ofte en Tungfindig i Forhold til Livet, som det gik hin Skæddersvend, hvem Hebel fortæller om. Han vilde seile med et Slib, der blev trullen

op ad Rhinen og accorderede om Prisen, da sagde Skipperen, at han skulde komme med for det Halve, hvis han vilde gaae ved Siden og hjælpe med at trække. Alt! saaledes gaaer det den Tungsindige; ved at forholde sig abstrakt til Livet troer han, han slipper gjennem for halv Priis, og mærker ikke, at han trækker saa godt som Skibssolkene og ovenikøbet giver Penge til.

Hvad der mangler disse twende Former af Undtagelser er aabenbart, at have erfaret. Hermed indsees da let, at Ingen ved sig selv kan blive en berettiget Undtagelse. Der maa først og fremmest hænde Noget. Jeg taler forsvrigt, som hittret, hypothetisk, thi jeg veed ikke, om der er eller har været nogen berettiget Undtagelse, men jeg vil komme den saa nær, som det er mig muligt. Det maa da gaae anderledes til, det maa være En, der er gaaet hen i tryg Forstaaelse med Tilværelsen, og nu pludselig bliver standset. Han maa altsaa have en Forelskelse, en virkelig Forelskelse. Vel siger et gammelt Ord, at Elskovens Gud kan man ikke gjøre Modstand, men Den, der fra Begyndelsen med Beslutning stemmer sig mod Virkeligheden, han vil altid have Magt til at fordrive Elskovens Indgydelse, eller til at dræbe den i Fødselen. Ligeoversor en umiddelbar Existents er Elskoven den stærkere Magt, men ligeoversor en Beslutning, der allerede forud har væbnet sig mod den, er den det ikke.

Jeg fordrer da først, at han er virkelig forelsket. En brudt Forelskelse er nok for et Menneske, men skal den Elskende selv bryde den, da er denne Bryden et tweægget Sværd i hans Haand, som ikke har noget Skjeste, uagtet han dog skal holde paa det; da smerter denne Operation ligesaa dybt autopathisk som sympathetisk. Maaskee siger En: „er først Forelskelsen given, saa er det en Umulighed at faae Undtagelsen ad denne Vei; thi i Forelskelsen er Alt sat ind, det er at spille høit; og i Forelskelsen er Alt sat ind for en Elsket, det er at fordoble den høieste Indsats; hvor umuligt da at springe fra, at ville tage Alt, Men med; det er umuligt, hvis han virkelig elsker.“ Ja hvis han ikke virkelig elsker, da er det umuligt, at han kan blive Undtagelsen, dersom der ellers er en saadan, men det Andet er ikke umuligt.

Forfærdeligt er det, en Rædsel; men saa skal det ogsaa være. Den, der vil bryde med Virkeligheden, skal idetmindste vide, hvad det er han bryder med. Jeg er langtsraa at være grusom, saa lidet som jeg er grusom, naar jeg sidder rolig i Inquisitionens Tjeneste og maner alle Rædsler frem for at strælle tilbage indenfor Ret og Retsærdigheds fredelige Hegn; saa lidet er jeg grusom her. Det er muligt, at Den, der har boet Lykken Green ned til Jorden i Forelskelsen, at han kan hugge den over, og selv flynges ved dens Kraft hen i Dødens Marter, som den Ulystelige, hvem denne Livsstraf overgaaer, lidende endnu mere fordi han sonderrev den Elskede tillige; det er muligt, naar han seiler tryg med sin Lykke, at stige ned og bore et Hul i Skibet og bringe sig selv og Gen til i Havsnød, det er muligt han kan gjøre det, hvis han virkelig er forelsket; er han ikke dette, da er det umuligt, at han kan være Undtagelsen, dersom der er nogen saadan. Det er forfærdeligt at give en Rasende Sværdet i Haanden, men ligesaa forfærdeligt, at Lykken blev lagt i hans Haand, naar han er saaledes; thi aßindig behøver han endnu ikke at være. Hvad der bevirger ham vil jeg ikke her forfolge, jeg vil kun skildre de psychologiske Forudsætninger, de sjælelige Tilstande, der maae være tilstede, hvis der overhovedet skal være Tale om en berettiget Undtagelse.

Dernæst fordrer jeg, at han er Egtemand. Der er det, som er forfærdeligere at tage end Gren, og Faderloses Krig raabe hoicere end al Mandrens Forsmædelse, og forfærdeligere end den bedragne Piges Egenomhed er Hustruens, er Moderens usindtungede Elendighed, naar hun er forladt. „Det er umuligt, figer Gen, det er umuligt, naar han virkelig saaledes er knyttet til Tilværelsen, da at bryde af.“ Ja hvis han ikke saaledes er knyttet, er det umuligt, at han kan blive Undtagelsen, dersom der ellers er en saadan; umuligt er det Andet derimod ikke, om det er saa forfærdeligt, at det isner Ejelen og standser Folvens Alandedret. Dog Den, der sidder i Inquisitionens Tjeneste, maa ikke bevæges, ikke ved nogen Forfærdelse fra Sandheden, ikke besvige Retsærdigheden for en Hvid; og Undtagelsen skal

høbe sin Berettigelse ikke for en rund Sum, men betale indtil den sidste Penninge. Er det tvivlsomt, om Forelskelsen er fra Gud, behøver en Forelskelse endnu ikke at forudsætte en religieus Opfattelse, Egteskabet er ubetinget af religieus Herkomst. Saa bringer da Den, der bryder det, ikke blot al Elendighed over sig selv, og over Dem, hvem han elsker, men han bringer Tilværelsen i Modsigelserne med sig selv, han bringer Gud i Modsigelse med sig selv. Umuligt er det ikke for en Rasende, og dog behøver han ikke at være affindig. Hvad der kan bevæge ham, vil jeg her ikke fremhæfte eller forsøge at fremhæfte, jeg udvikler kun de psychologiske Forudsætninger; ere disse ikke tilstede i al deres Rødsel, da bliver han ikke den berettigede Undtagelse.

Nu er da Brudet føjet, jeg gaaer videre. Jeg fordrer, at han efter dette skal elskje Tilværelsen; bliver han Tilværelsen fjendsk, da er han uberettiget, thi fordi han er en Undtagelse, derfor er Det jo ikke mindre skjont, fra hvilket han er undtagen. Med Sværmeri som ingen Aanden maa han elskje Det, han brød, og i dette Sværmeri opdage hver en Skønhed hndigere og lfligere end selv Den, der glæder sig ved Lykken; thi Den, der vil forkaste noget Allmeent, maa vide bedre Beskeed derom, end Den, der trygt lever deri. See! naar en Saadan, hvis der gives en Saadan, vilde tale om Egteskabet, han vilde have en Gloden, som neppe nogen Egtemand har, jeg idetmindste viger ham Pladsen, han vilde tale med et Kjendskab til al dets stille Fryd, som ingen Egtemand har det; thi det brudte Ansvars Oval maa holde hans Sjel aarvaagen og varagtig i Beskuelsen af hvad han tilintetgjorde, og det nye Ansvar fordrer først og fremmest, at han veed, hvad han gjorde. Vil en Saadan, hvis der er nogen Saadan, tale om Undtagelsernes Berettigelse, da er min Plads kun en Underbetjents i Sammenligning med hans, han som er en General-Visitator; thi han maa jo kende ethvert Smuthul, enhver Afkrog, enhver Afvei der hvor Ingen tænker paa, at der engang er en Vei, han maa kunne see Mislygheden i det Mørke, hvor en Aanden antager der er slet Intet til at adskille den fra Berettigelsen.

Brudet selv maa han føle som Ulykke og Forsærdelse, thi det Vidende deri er, at han er standset, og ikke som en Eventyrer eventyrligt forsager Tilværelsens concrete Indhold. Han har virkelig fættet og fatter dens hele Gehalt, om han dog uden Svig blev en Fallent, hvem Tilværelsen selv ruinerede. Paa den anden Side maa han satte Brudets Efterveer som Straffesidelse, thi uagtet Forstanden fortvivler over at opdage Skylden, da han jo er virkelig førelsket, virkelig tilhører sit ægteskabelige Liv med al sin Sjel, om end Løsrivelsens Smerte for ham et ligejaa stor, ja større end Tilintetgjørelsens for de Elskede, saa maa dog Fortvivelsens Begeistring endnu finde sin Glæde i at bringe Gud den Greserklæring, i at understreke den samme Haandfæstning som den Lykkelige, at Forsynets Wei er idel Biisdom og Retfærdighed.

Han maa satte Brudet saaledes, at han, der havde fundet Træghed i Tilværelsen (thi den elskeligste Opdragelse er at dannes ved en Hustrues ydmhge Underkastelse, og den mest forhengende Undervisning er at opdrage sine Børn, og det bedste Tilflugtssted er bag Egteskabets hellige Mure), nu fastes ud i ny, i den rædsomste Livsfare. Selv nemlig, om dette staer fast, at han kan det ikke anderledes, han har dog ved dette Skridt vovet sig ud i det vildsomme uendelige Rum, hvor Damocles' Sværd svæver over hans Hoved, hvis han seer mod Himlen, hvor ukjendte Fristelser Snare fanger efter hans Tod, hvis han seer mod Jorden, hvor ingen menneskelig Hjælp rækker ud, hvor ikke den forvogneste Lods, der var villig at offre Livet, vover sig ud, fordi her er mere at tage end Livet, hvor ingen Deeltagelse griber øster ham, ja end ikke den ymmeste Sympathi kan vine ham, fordi han har vovet sig ud i det tonnme Rum, for hvilket Mennesket ghyser tilbage. Han er en Oprører mod det Jordiske; og Sandseligheden, der i velvillig Forstaelse med det Aundelige er en Stottestav, som Tiden er det, har han gjort sig til Fjende; thi Sandseligheden er blevet ham en Slang, og Tiden den onde Samvittigheds Dieblit. Man troer, det er saa let at seire over Sandseligheden; ja det er ogsaa saaledes, naar man ikke

hidser den, ved at ville tilintetgjøre den. Sågt taler man ikke om til Elskende, thi Forelskelsen holder dem uvidende om de Farer, som kun Oprøreren opdager, Forelskelsen veed ikke, hvorfor Egteskabet er indstiftet, men en alvorlig Tale veed dog, at det er indstiftet: ob adjutorium, ob propagationem, ob evitandam fornicationem, og Klostererfaringer kunne sætte forfærdelige Noter til denne Text. Af denne Vei danner man psychologisk rigtigt Katastrophen paa Faust, der ved netop at ville være Luther Aaland, tilsidst ligger under for Sandselighedens vilde Oprør. Bee! Den, som saaledes er eensom! Han er forladt af hele Tilværelsen, dog ikke uden Ledsgelse; thi hvert Dieblik maner en ængstet Grindring, i hvilken al Sympathiens Liden-skab brænder fortærrende, ham Billeder frem af de Tilintet-gjortes Glendighed, og hvert Minut kan det Pludselige komme over ham med sin Forfærdelse.

Han maa fatte, at Ingen kan forstaae ham, og have Fænning til at finde sig i, at det menneskelige Sprog kun har Forbandelser for ham, og det menneskelige Hjerte kun den Følelse med hans Lidelser, at han lider skyldig. Og dog maa han ikke forhærede sig derimod, thi i samme Dieblik er han uberettiget. Han maa føle, hvorledes Misforstaaelsen piner ham, ligesom Afsketen hvert Dieblik følte Stikket af Bodsskjorten, han var paa det blotte Legeme — og saaledes har han jo illædt sig selv Misforstaaelsen, der er forfærdelig at være i, som den Dragt, hvilken Hercules modtog af Omphale, og hvori han forbrændte.

For at gjentage de væsentligste Punkter, han maa ikke føle sig højere end det Almene, men ringere, han maa à tout prix ville blive deri, fordi han er virkelig forelsket og, hvad mere er, er Egtemand, han maa ville blive deri for sin egen Skyld, og maa ville det for Deres Skyld, for hvem han er villig til at offre Livet, medens han nu derimod seer deres Glendighed, som Den, af hvem man har hugget Hænder og Been, og ud af hvis Mund man har revet hans Tunge o: uden et eneste Meddelesesmiddel. Han maa da føle sig selv som den Glendigste af Alle, et Udskud af Menneskeheden og føle det dobbelt, netop

jordi han veed, ikke in abstracto, men in concreto hvad det Skjonne er. Saa segner han da, fortvivlet i al sin Elendighed, naar haint eneste Ord, det sidste, det yderligste, saa yderligt, at det ligger udenfor det menneskelige Sprog, udebliver, naar Vidnesbyrdet ikke er hos ham, naar han ikke kan opvriste den forseglede Depesche, der først aabnes derude, og som indeholder Ordren fra Gud. Dette er Begyndelsen til at blive en Undtagelse, hvis der ellers gives en saadan; er alt Dette ikke givet, saa er han uden Berettigelse. Om der ud af denne Elendighed, der visselig er den dybeste, den mest qvalfulde, hvor Smerten ikke ophorer, uden for at Angeren kan svinge Svoven over ham, hvor al menneskelig Lidelse personlig er tilstede for at martyre, hvor Lidelsen ikke lader af, saa lidet som en By ophorer at være beleiret, fordi Bagten bliver afløst af en anden Bagt, eller fordi den nye Bagt er af et andet sjældtlig Troppecorps, og saaledes løse de hinanden af: blunder den egne Smerte, da vaagner Sympathiens, blunder Sympathiens, da vaagner den egne, og hvert Dieblik kan Angerens Mund komme for at see, om Bagten er vaagen — om der, siger jeg, ud af denne Elendighed kan ville sig en Salighed, om der i denne rædsomme Intethed kan ligge en guddommelig Bethydning, hvilken Tro der maa til for at troe, at Gud kunde grieve saaledes ind i Tilværelsen, o: at det viser sig saaledes for den Lidende-Handlende, thi hvis Gud virkelig er Den, der gribet ind, saa er han vel betenklt paa de Tilintetgjortes Frelse, kun at den Grebne, den Udklaarne i Af-gjorelsens Dieblik Intet kan vide derom — alt Dette gaaer over min Forstand. Jeg veed ikke, om der er en berettiget Undtagelse, og er der en saadan, han veed det heller ikke, end ikke i det Dieblik, han segner, thi aner han det Mindste, er han uberettiget.

Jeg har ikke villet indlade mig paa, hvad der kan bestemme et Menneske til saaledes at fortvibile, at ville fraliste Guddommen Aand og ikke tage mod denne paa den Maade det har behaget Guddommen at uddele den, eller hvorledes et Menneske skulde kunne blive utsat for en guddommelig Forhærslighed, der nidlærer for sig selv til sit første Udryk bruger Misundelsens forsørde-

lige Anfægtelse, jeg har blot villet aftegne de psychologiske Forudsætninger. Seer her en Klostercandidate, der ikke tor smigre sig med Middelalderens Begunstigelse, men fremmed for den samtidige Bevidsthed kører den dyreste Lidelse for det dyreste Kjøb. Min Skildring er ligesom en færdighet Klædning, det er den Lidelsernes Bodsskjorte, som Undtagelsen maa bære — jeg troer ikke, at Nogen af misforstaet Lyst skulde forelæsse sig i denne Dragt.

Ikke er jeg grusom; o! naar man er saa lykkelig som en Egtemand kan være, naar man elsker Tilværelsen saa høit, elsker den under Geds gjentagne Aflæggelse saa høit, at den ene Ged er Gen dyrebarere end den anden, fordi man i denne Kjærlighed til Tilværelsen hænger fast ved hende, hvem jeg endnu omfavner med den lykkelige første Kjærligheds seierrige Beslutning, ved sin Hustru, for hvis Skyld man skal forlade Fader og Moder, hænger fast ved hvad der erstatter Tabet, hvad der forsønner og forynger mit øgtefabelige Liv, mine Undlinger, hvis Glæde, hvis Munterhed, hvis uskyldige Sind, hvis Fremgang i det Gode gjør et tarveligt dagligt Brod til uvurdeerlig Overflod, gjor Taffigelsen for mit Udkomme og Forbønnen i mine Nine ligesaa vigtig som en Konges for sit Land — saa er man for lykkelig til at være grusom. Men naar man sidder i Inquisitionscomissionen, er man uforstået af Alt, hvad der vil bøie Retsfærdighedens Wei, af Alt, hvad der vil føre Sandheden paa et Bildspor. Jeg gaaer ikke om for at søge og opdage, hvem man kunde iføre hin Bodsskjorte, tvertimod raaber jeg til den Ubefindige, dersom han vil høre det, at han ikke voer sig ad disse Veie — Den, der voer sig paa egen Haand er forbant. Men det er mig et nyt Beviis for Tilværelsens Herlighed, at den er saaledes omgjerdet, at Ingen fristes til at ville voe sig udenfor, saaledes begrundet, at blot Tanken om Forfærdelsen maa være nok til at knuse al daarlig og letfindig og opblæst og usund og nervesvækket Tale om at ville være Undtagelse; thi selv naar alt det er givet, som jeg har fordret, veed jeg dog ikke, om der gives en berettiget Undtagelse, ja jeg vil tilføje det som

det Forsærdeligste, at selv Den, der vil være Undtagelsen, saaer det aldrig med Bestemthed i dette Liv at vide, om han er det. Altsaa med Fortabelse af Alt, med Oval over al Maade ikke at kunne tilhøbe sig en Bished!

Hvad jeg derimod veed med Bestemthed, hvad saalidet Spot som Klokt, saalidet som denne Overveielses Forsærdelse kan fravise mig, er mit Egteskabs Lykke, eller rettere min Overbeviisning om Egteskabets Lykke. Forsærdelsen er nu langt borte, jeg sidder ikke længere i Inquisitionscommissionen, men paa mit Arbeidsværelse, og som et Tordenveit efter gjør Landskabet smilende, saa er min Sjel etter oprømt til at skrive om Egteskabet, hvormed jeg i en vis Forstand aldrig bliver færdig. Saa lidet nemlig som en Egtemand er et Bruushoved, saa lidet er Egteskabet Noget, man kan forslare paa en Studs. Jeg har været til en piulig Forretning, nu er jeg kommen hjem, jeg er hos hende, hvem alle Tilværelsens Magter have forenet sig om at tilhjemle mig en lovlig Besiddelse af, hende, der forfører mig de mørke Dage, og øger en Evighed til vor lykkelige Forstaaelse, hende, der trækker fra i mine Lidelser, og drager med i mine Bekymringer, og forværer mine Glæder. See! nu gif hun netop min Dør forbi; jeg forstaaer det, hun venter mig, men hun vil ikke gaae ind for ei at forstyrre. Blot et Dieblit, min Elskede, blot et Dieblit, min Sjel er saa riig, jeg er saa veltalende i dette Dieblit, jeg vil skrive det ned paa Papiret, en Lovtale over Dig, min elstelige Bib, og saa overbeviser jeg hele Verden om Egteskabets Gyldighed. Og dog tidsnok imorgen, i overmorgen, om otte Dage, jeg faste dig bort, elendige Skriverpen, mit Valg er gjort, jeg folger Vinlet og Indbydelsen. Lad en stakels Forfatter sidde hjelvende, naar Tanken tilbyder sig i et lykkeligt Dieblit, hjelvende for, at Nogen skal forstyrre ham, jeg frygter Intet, men jeg hænder ogsaa hvad der er bedre end det lykkeligste Indsald i en Mands Hjerne og bedre end det lykkeligste Udtal for det lykkeligste Indsald paa Papiret, og hvad der er uendeligt Dyrebartere end enhver Hemmelighed, som en stakels Forfatter kan have med sin Skriverpen.

„Skyldig?“ — „Ikke-Skyldig?“

En Lidelseshistorie.

Psychologisk Experiment

af

Frater Taciturnus.

Fremlysnings.

Ethvert Barn veed, at Søeborg Slot er en Ruin, som ligger i det nordlige Sjælland, omtrecent en halv Mil fra Strandkanten, ved en lille By af samme Navn. Uagtet Slottet forlængst er ødelagt, har det dog bevaret sig i Folkets Minde og vil bevare sig, da det har en riig historisk og historisk poetisk Fortid at tære paa. Æn vis Forstand gjelder noget Vignende om den til Slottet hørende Søeborg-Sø. Den har en oprindelig Størrelse af et Par Mil og en Dybde af flere Favne at tære paa, derfor er den endnu ikke forsvunden og vil vel, uagtet det faste Land fralister den een Overgangsformation efter den anden og saaledes ængster den mere og mere sammen, endnu en rum Tid hævde sin Existents som Sø.

Det var ifjor Sommer, at jeg i Helsingør traf sammen med en ældre Ven af mig, en Naturforsker, der havde bereist Kysten fra København nord efter for at anstille Jagttagelser over Søplanter. Hans Bestemmelse var derpaa at besøge Egnen om Søeborg, der som han formodede maatte give et rigt Udblytte. Han foreslog mig at gjøre Touren med, jeg tog mod Forslaget.

Søen er ikke god at komme nær, thi i en temmelig viid Udstrækning er den rundt omgiven med Hængemose. Her er det Grændsestridigheden Dag og Nat føres mellem Søen og det faste Land. Der er noget veemodigt i denne Striden, hvilken dog ikke betegnes ved Ødelsæggelsens Spor, thi hvad Jorden efterhaanden vinder fra Søen forvandles til en smilende og saare

frugtbar Eng. Den stakkels Indsø derimod, der saaledes svinder hen! Ingen har Medlidenhed med den, Ingen føler med den, thi hverken Presten, hvis Torder paa den ene Side grændse til, ei heller de tilgrændsende Bonder paa den anden Side have Noget mod at vinde et Stykke Eng efter det andet. Den stakkels Indsø, baade paa den ene og paa den anden Side er den præsgiven!

Hvad der giver Søen et endnu mere indesluttet Præg er, at Hængemosen bevores med det rigeste Mørstær; der findes vel i Danmark ikke Magen, saaledes sagde idetmindste min Ven Naturforskeren. Kun eet Sted er der nabant en smal Canal; her ligger en fladbundet Baad, paa hvilken vi twende, han paa Videnslabens, jeg paa Benslabets og Mysgjerrighedens Begne, stagede os ud. Med Moie sik vi Baaden afsæd, thi Renden holder vel neppe en Fod Vand. Rør værten derimod er tæt og fyldig som en Skov, vogen vel sine fire Alen; og skjult af den er man som evigt tabt for Verden, glemt i den Stilhed, der kun afbrydes af vor Anstrengelse med Baaden, eller naar en Rørdromme, denne hjemlige Røst i Ensomheden, tre Gange gjentager sit Strig, indtil den etter gjentager det. Forunderlige Fugl, hvorsor jukker og klager Du saa, Du ønsker jo dog kun at blive i Ensomheden!

Endeligen naaede vi udenfor Norene, og Søen laae for os spejllkar, tindrende i Eftermiddagens Velysning. Alt saa stille, Taushed hvilede over Søen. Var jeg, medens vi stagede os frem gjennem Mørstæret, tilmoden som sattes jeg hen i Indiens høpige Frugtbarhed, saa var det mig nu, som laae jegude paa det stille Ocean. Jeg blev næsten angst: at være saa uendelig sjern fra Mennesker, at ligge i en Nøddeskål paa et Verdenshav! Nu lød en forvirret Larm, et blandet Strig af allehaande Fugle, og da gjorde Stilheden sig etter gjeldende næsten til Angstelse, naar Lyden pludseligen afbrodes og Dret forgjeves greb efter en Understøttelse i det Uendelige.

Min Ven Naturforskeren tog sit Nedslab frem, hvormed han rev Søeplanter op; han lastede ud og begyndte sit Arbeide. Imidlertid sad jeg i den anden Ende af Baaden hændommende

i Naturomgivelsen. Han havde allerede draget en Deel op, og begyndte at syse med det Bundne, da bad jeg ham at maatte laane Instrumentet. Jeg indtog min forrige Plads og fæste ud. Med en dump Lyd sank det i Dybet. Maaske var det fordi jeg ikke vidste Beskeed, men mig forekom det, da jeg vilde trække op, som holdt der Noget saa stærkt igjen, at jeg næsten frygtede at blive den Svagere. Jeg trak til, da steeg en Boble op fra Dybet. Den holdt sig et Øieblik, den brast, og nu lykkedes det. Jeg var blevet ganske underlig om Hjertet, dog drømte jeg mindst af Alt om mit Funds Beskaffenhed. Maar jeg nu tænker derover, nu da jeg veed Alt, da forstaaer jeg det, jeg forstaaer det var et Suk dernede fra, et Suk de profundis, et Suk, at jeg fravristede Havet sit Depositum, et Suk fra den indesluttede Sø, et Suk fra den indesluttede Sjel, som jeg fravristede hans Hemmelighed. Havde jeg to Minuter før anet det, jeg havde ikke vovet at trække til.

Naturforskeren sad ganske fordybet i sit Arbeide, han henvastede blot et Spørgsmaal, om jeg havde faaet Noget, et Udraab, der ikke syntes at vente Svar, da han med Føje ikke betragtede mit Fiskeri at være for Videnskabens Regning. Nu, jeg havde heller ikke fundet, hvad han søgte, men noget ganske Andet. Og saaledes sadde vi hver i sin Ende af Baaden, hver bekjæftiget med sit Fund, han paa Videnskabens, jeg paa Venstreksabet og Nyhjerrighedens Begne.

Indsvøb i Vordug, som var forsynet med flere Segl, laae en Vesle af Palisander-Træ. Veslen var lukket, og da jeg med Magt aabnede den, laae Møglen inden i: saaledes indadvendt er Indesluttetheden altid. I Veslen fandtes et paa meget fint Postpapir sørdeles omhyggeligt og nydeligt skrevet Hefte. Der var en Orden, en Ziirlighed i det Hele og dog en Høitidelighed som var det skeet for Guds Aasyn. At jeg saaledes ved min Indblanding skulde bringe Norden i den himmelske Retsfærdigheds Archiver! Dog nu er det bag øster, jeg beder Himlen og den Ubekjendte om Tilgivelse. Unegtsligt var Gjemmestedet godt valgt, og Søeborg-Sø er paalideligere end den høitideligste

Erlæring: fuldkommen Taushed loves; thi den giver ikke engang denne Erlæring. Besynderligt noſt, hvor forskjellig end Lykke og Ulykke er, Et enes de stundom i at ønske: Taushed. Man priser en Collecteur, der uddeler Lykken's Gevinster, dersom han fortier Navnet paa den Lykkelige, at Lykken ikke skal vorde denne til Plage; men den Ulykkelige, der spillede hele sin Formue bort, ønsker jo ogsaa sit Navn fortet.

I Øſlen fandtes tillige enkelte Præciosa, nogle endog af betydelig Værdi, Smykker og dyre Stene, af! dyre Stene vilde vel Eiermanden ſige, dyrebare, dyrekjøbte, uagtet han jo selv fil Lov at beholde dem. Det er dette værdifulde Fund, jeg føler mig forpligtet til at fremlyſe. Der fandtes en ſlad Guldring med Datum indgravet, et Halsjmykke, bestaaende af et Brillant-Kors, beſætſt i et lyſeblaat Silkebaand. Det Øvrige var tildeels af ſlet intet Værd, et Fragment af en Comedie-Plakat, et udrevet Stykke af det nye Testamente, hvert ifær i en omhyggelig Convolut af Belin-Papir, en vissen Rose i en sølvforgylt Capsel og andet Lignende, der kun for Eiermanden kan have havt ſige Værd med Brillaunter à 2 Karat Stykket.

Thi indkaldes herved Eiermanden af en i Søborg-Sø Sommeren 44 fundet Øſle i en forseglet Billet under Mærket F. T. til mig at henvende ſig gjennem den Reitzelske Boglade. For dog itide at forførte enhver Mulighed af Vidløftighed, tillader jeg mig at bemærke, at Haandskriften ſtrax vil forraade Eiermanden, ſamt at Enhver, der ſkulde ville beære mig med nogen Skrivelse, naar han intet Svar faaer, med Sikkertederaſ tør ſlutte, at Haandskriften ikke var den rette, og hun denne kan jo gjøre Fordring paa Svar. Til Trost derimod for Eiermanden være det sagt, at om jeg end har tilladt mig at udgive hans Manuscript, der da er af den Bestaffenhed, at det ikke som Haandskriften forraader Nogen, være det sagt, at jeg itle har tilladt mig at viſe Nogen ikke en Gueſte hverken Haandskriften eller Brillantkorſet og det Øvrige.

Hr. Cand. Bonfils har udgivet en Tabel, ved Hjælp af hvilken man af opgivne Datover kan udregne Året. Hans Fortjenester i denne Henseende ere ogsaa komne mig til Gode, jeg har regnet, og regnet og endeligen udfundet, at det Åar, som svarer til de opgivne Datover, er Åar 1751, eller det mærkværdige Åar, da Gregr. Rothfischer gif over til den lutherske Kirke, et Åar, der for Den, som med eet dybsindigt Die Kyklopiſt betragter det Vidunderlige i Verdenshistoriens Gang, tillige har den Mærkværdighed, at netop 5 Åar derefter udbød Syvaarskrigen. Man nødsages da saaledes til at gaae noget langt tilbage i Tiden, hvis man ikke vil antage, at der er indløben en Fejl i Angivelserne eller i mine Beregninger. Vil man ikke saaledes nødsages til at gjøre Noget, saa kunde man maaſkee mir nichts og Dir nichts antage, at en stakkels Psycholog, der kun tør regne paa siden Sympathi for psychologiske Experimenter og uvirkelige Constructioner, har gjort et Forsøg paa at friste En og Anden ved at give det et novellistisk Anstrøg. Thi en psychologisk rigtig Tegning, der ikke spørger, om der har levet et saadant Menneske, bestæftiger maaſkee mindre vor Tid, hvor selv Poefien har grebet til det Middel at ville virke som Virkelighed. Lidt Psychologi, lidt Jagtagelse af saa kaldte virkelige Mennesker, vil man nok have, men naar denne Videnskab eller Kunst følger sin egen Lyst, naar den seer bort fra de mangefulde Udtryk for Sjelstilstande, som Virkeligheden byder, naar den smutter bort for ene med sig selv at danne en Individualitet af sin egen Videnskab, og i denne Individualitet at finde en Gjenstand for sin Jagtagelse, da bliver Mangen træt. I Virkeligheden er det nemlig saaledes, at Videnskaber, Sjelstilstande osv. kun findes til en vis Grad. Ogsaa dette glæder Psychologien, men den har tillige en anden Glæde af at see Videnskaben ført til sin højerste Grændse.

Hvad Recensenter angaaer, vilde jeg ønske, at min Bogen maatte forstaaes eensoldigt og ganske efter Ordenes Lyden, som min oprigtige Menning, og at da Udfaldet maatte være efter Bønnens Begjering: saa Bogen slet ikke blev Gjenstand for nogen

kriticerende Omtale, denne være nu erkjendende eller auerkjendende, eller miskjendende. Maar man paa saa let en Maade kan erhverve sig Krav paa et Menneskes Tænemlighed, lunde man da sagtens føie ham.

F. T.

Den rige Bonde i Norge sætter en ny Kobberkædel over sin
Dør for hvert Tusinde mere, han erhverver; og Vertshus-
holderen sætter en Streg paa Bøjlen for hver Gang
Skuldneren bliver noget Mere skyldig: saaledes sætter
jeg et nyt Ord til for hver Gang jeg betænker min
Rigdom og min Armod.

Perisseum nisi perisseum.

d. 3. Januar. Morgen.

Altshaar idag for et Aar siden saae jeg hende første Gang, det vil da sige første Gang med besluttet Sjel. Jeg var ikke phantastisk, ikke vant til at beruse mig i store Ord og korte Drømme, derfor betød min Beslutning mig vel ikke, at jeg vilde døe, hvis hun ikke blev min. Jeg mente heller ikke, at min Sjel vilde adspiltes, mit Liv vorde mig aldeles indholdslost, hvis hun ikke blev min, dertil havde jeg for mange religieuze Forudsætninger. Min Beslutning betød for mig: hende eller Du gifter Dig slet ikke. Det var Indsatsen. At jeg elskede hende, derom var ingen Twivl i min Sjel, men jeg vidste ogsaa, at der i Henseende til et saadant Skridt var saa mange Misagheder, at det for mig blev den vanskeligste Opgave. En Individualitet som min er ikke let tilfods; jeg kan ikke sige: faaer jeg ikke den Ene, saa tager jeg den Aanden; jeg tør ikke tillade mig den Forudsætning, som falder Mange nem nō, at man selv altid er god, naar blot den Aanden ogsaa er Een værdig. For mit Bedkommende maatte Eftertrykket lægges paa et andet Sted — om jeg ogsaa var i stand til at give mit Liv et saadant Udryk, som et Egteskab fordrer det. Forelsket var jeg trods Nogen, om end ikke Mange vilde forstaae, at jeg, dersom min Overveielse ikke havde tilladt mig dette Skridt, havde beholdt Forelskelsen hos mig selv. Med hende gifter jeg mig eller jeg gifter mig slet ikke.

Burde en Grændsesoldat være gift? Tør en Grændsesoldat, aandeligt forstaaet, gifte sig, en Yderpost, der Dag og Nat kommer ikke just med Tartarer og Skyter men med et oprindeligt

Tungsind's Stoverhorder, en Yderpost, der om han end ille læmper Dag og Nat, om han end i længere Tid har Fred, dog aldrig kan vide, hvilket Dieblit Krigen igjen begynder, da han ille engang tor kalde denne Rolighed en Vaabenstilstand?

Mit Væsen er Tungsind, det er sandt, men tallet være den Magt, der om den end bandt mig saaledes, dog ogsaa gav mig en Trost. Der gives Dyr, som kun slet ere bevæbnede mod deres Fjender, men Naturen skjendte dem en List, ved hvilken de dog friges. En saadan List forundtes ogsaa mig, en Listens Magt, der gjør mig ligesaa stærk som Enhver, med hvem jeg har provet Styrke. Min List er den, at jeg kan skjule mit Tungsind; netop ligesaa dyb som mit Tungsind er, ligesaa listigt er mit Bedrag. Dette er ingen løs Formening. Jeg har indøvet mig deri og over mig daglig. Øfste tænker jeg paa et lille Barn, jeg een gang saae i Esplanaden. Han gik paa Krykker, men paa sin Krykke kunde han hoppe, springe, løbe omkaps næsten med den sundeste. Fra jeg var ganske ung har jeg øvet mig; siden jeg saae hende og blev forelsket, har jeg anstillet de mest anstrengende Øvelser, inden der kunde være Tale om at satte en Beslutning. Jeg kan til hvilkensomhelst Tid paa Dagen afføre mig mit Tungsind eller rettere isøre mig Bedraget, thi Tungsindet venter blot paa mig, til jeg bliver ene. Et der Nogen tilstede, hvo det saa end er, jeg er aldrig ganske som jeg er. Bliver jeg overrumplet i et ubevogtet Dieblit, da kan jeg ved at tale i mindre end en halv Time fravriste Enhver, der er forekommen i min Praxis, dette Indtryk. Mit Bedrag er ille Overgivenhed. I Forhold til Tungsind er denne Naturens eget Bedrag, der netop dersor strax vilde gjøre Den mistænkt endog i en middelmaadig Jagttagers Dine. Det sikkreste Bedrag er Forstandighed, lidenslæbslos Reflexion, og fremfor Alt et aabent Ansigt og et aabenhjertigt Væsen. Bag denne sluffende Sillerhed og Tryghed i Livet en sovnløs og tusindtunget Reflexion, der, hvis den første Attitude bliver usiller, bringer Forvirring i Alt indtil Den, der strides med, hverken veed ud eller ind, og man etter naaer sin Siller.

hed. Og saa inderst inde — Tungsindet. Det er sandt, det bliver tilbage, og er og bliver min Glendighed. Men denne Glendighed ønsker jeg jo ikke at vælte over paa noget andet Menneske. Det er viſſeligen ikke derfor jeg vil gifte mig.

Skulde jeg maaſkee være noget sophistisk mod mig selv? Forøfvet er jeg, skulde det være Foreſkelsens Lyft, der indbildte mig, at jeg formaade dette? Men jeg har jo exercereret mig i saa mange Aar, og det har hidtil aldrig slaaet feil. Min Fader var jo dog gift, og han var det tungſindigſte Menneske, jeg har hændt. Men den hele Dag var han glad og rolig, han brugte en Mattetime til ligesom Lokes Hustru at udtømme Bitterhedsſkaalen, saa var han igjen helbredet. Saa megen Tid behøver jeg end ikke. Jeg behøver blot et Dieblik efter Tid og Lejlighed, saa gaaer Alt ordentligt. Af Tungsindets Bitterhed destilleres en Livsglæde, en Sympathi, en Inderlighed, som viſſeligen ikke kan forbritte noget Menneske Livet. Min Glæde, saaledes som den stundom er overvættet i mit Hjerte, tilhører hende ganzke, til daglig Brug arbeider jeg redelig for at erhverve Glædens Udkomme til hende, hun de enkelte mørke Dieblkifte har jeg for mig selv, hun skal ikke komme til at lide derunder.

Saaledes staar Sagen. Alle de Helte, som foresvæve min Indbildung, er det jo mere eller mindre Tilfældet med, at de dybt og gjemt bære en Sorg, som de ikke kunne og ikke ville indvie Nogen i. Jeg gifter mig ikke for at lade et andet Menneske trælle under mit Tungsind. Min Ere, min Stolthed, min Begeistring er det mig at holde indesluttet hvad der skal være indesluttet, at reducere det paa saa knappe Diæter som muligt; min Glæde, min Salighed, mit førſte, mit eneste Ønske er det at tilhøre hende, hvem jeg for enhver Pris vil høbe med mit Liv og Blod, men hvem jeg ikke vil svække og tilintetgøre ved at indvie i mine Lidelser.

Hende eller jeg gifter mig aldrig. Mere end eengang gjør man ikke disse Anſtrængelser, som hun en Foreſkelse kan give

al Trylleriets Herlighed. Thi dette indseer jeg vel, at et Egte-slab for mig bliver den vanskeligste Opgave, en bekymret Sag, om den dog er mit høieste Ønske.

d. 3. Januar. Midnat.

Naar en Fortvivlet styrter gjennem en Sidegade af Til-værelsen for at finde Fred i et Kloster, da gjør han vel i først at betænke, om der ikke er Noget i hans Livs Forhold, der indtil videre binder ham og gjør det til Pligt først at arbeide en Anden slot, hvis denne Anden er til at frelse. Har han gjort alt Sit hertil, da kan han, om han end ikke blev Ridder i Livet, gjøre sig Haab om den Ere, hvilken Middelalderen tilstod Skolastikeren, naar han døde: at begraves som Ridder. Stille derfor. Det gjelder om at forblive saa apathisk og uafgjort som muligt. Jeg er jo en Morder, jeg har jo et Menneskes Liv paa min Sam-vittighed! Men saa kan man jo med Troe tye til Klostret? Nei! Det Eneste, en Morder ellers har at vente, er sin Dom, jeg venter en Dom, der skal afgjøre, om jeg var en Morder, thi hun lever jo endnu. O! Rædsel hvis det var en Overdrivelse, en sieblikkelig Stemning, hvis det var en Almagnetens Trods, der bragte dette Ord over hendes og hendes Omgivelseres Læber! O! dybe Spot over Tilværelsen, hvis der Ingen var i den hele Verden uden jeg ene, der tog det Ord for Alvor! Min Forstand hitter paa den ene Mistanke efter den anden, Latterens Dæmon banker bestandigt paa, jeg veed hvad den vil, den vil hvirke hende hen som et Abracadabra. Viig bort Du urene Land! Min Ere, min Stolt-hed byder mig at troe hende; mit Tungsind speider efter den lønligste Tanke derinde, at jeg ikke skal faae Lov til at skulde mig fra Noget. Hendes og de Talendes Ansvar bliver det, at have sagt det Forfærdelige, mit Ansvar bliver det, om jeg ikke holder mig noie til Ordet. Jeg er jo ikke Tagttager, ikke Sam-vittighedsraad, men Handlende o: Skyldig. Min Phantasi tillades det altsaa at udmale hendes Stillelse i al Elendighed, mit Tungsind at docere Applicationen: Du er Morderen. Bliver

det nogensinde sandt høint første Ord, jeg sagde til mig selv i Adskillehens Dieblik: hun vælger Skriget, jeg vælger Smerten — bliver det nogensinde sandt, nu vil jeg ikke vide det, og kan ikke vide, om det nogensinde bliver sandt.

All! at hun dog ikke maatte døe, af at hun dog ikke maatte visne hen! Hvis det var muligt, Gud i Himlene, Du veed jo, det var jo, det er mit eneste Ønske — hvis det da saa var muligt og det saa ikke var for sildigt!

Jeg saae hende igaar Eftermiddags paa Gaden. Hvor bleg, hvor lidende, hvor ganske som dens Stiftelse, der figer En til at møde for Evigheden. Dette næsten brustne Blit, denne GySEN i min Sjel, fordi Døden gaaer over min Grav. Og dog vil jeg intet glemme deraf, intet, kun til en øengstet Indbildnings Troskab, der giver mig det Betroede forsørdeligere igjen, kun til en besværet Samvittigheds Hukommelse, der udsætter Stylden paa høie Renter, kun til en saadan Redelighed vil og tor jeg betroe mig! — Hun doer. Og jeg som et Dieblik kunde troe Forstandens Snedighed, eller næsten lytte til Latterens Dæmon, affæligt.

Og dog var hun maaskee kun saa bleg, fordi hun saae mig. Maaskee! Hvilken nedrig Plageaand boer der ikke i dette Ord? Er det ikke som naar et Barn længe nok har martret Sommerfuglen, naar den hvert Dieblik vil til at døe og han da pirrer ved den, saa den et Secund igjen griber efter Livet, griber med Bingerne efter Friheden.

Men doer hun, jeg kan ikke overleve hende, jeg kan det ikke. Men intet Dieblik før, at ikke min Død giver hende en Forklaring, som jeg jo netop vilde offre mit Liv for at holde borte fra hende.

Altfaa kold, rolig, besindig, usorandret. Besynderligt nok, da jeg friede til hende, var jeg angst nok for at være intriguant, nu er jeg nødsaget til at være det.

d. 5. Januar. Midnat.

Den stille Fortvivlelse.

Da Swist var blevet en gammel Mand, optoges han i den Daareliste, han selv i sin Ungdom havde oprettet. Her stod han, saa fortælles der, ofte for et Speil med en forsængelig og vellystig Øwindes Udholdenhed, om ikke juft med hendes Tantler. Han betragtede sig selv og sagde: stakkels gamle Mand!

Der var engang en Fader og en Søn. En Søn er ligesom et Speil, hvori Faderen seer sig selv, og for Sonnen er igjen Faderen som et Speil, hvori han seer sig selv i den tilkommende Tid. Dog betragtede de sjeldent hinanden saaledes, thi en opromit livlig Samtales Munderhed var deres daglige Umgang. Kun hændte det saa Gange, at Faderen standsede, stod for Sonnen med sit sorgmodige Uaslyn, betragtede ham og sagde: stakkels Barn Du gaaer i en stille Fortvivlelse. Bidere blev der aldrig talet om, hvorledes dette dog var at forståae, hvor sandt det dog var. Og Faderen troede, at han var Skyld i Sonnens Tungfind, og Sonnen troede, at det var ham, der voldte Faderen hans Sorg — men der blev aldrig veglet et Ord derom.

Saa døde Faderen. Og Sonnen saae Meget, hørte Meget, oplevede Meget og forsøgte i adskillige Tristelser, men kun Et længtes han efter, kun Et bevægede ham, det var hūnt Ord og det var Faderens Stemme, der han sagde det.

Saa blev Sonnen ogsaa en gammel Mand; men som Kjærlighed opsinde Alt, saa lærte Længselen og Savnet ham vel ikke at fravrisse Evighedens Taushed nogen Meddelelse, men den lærte ham at esterligne Faderens Stemme indtil Lig-heden ingen Skuffelse var ham. Han betragtede sig da ikke i et Speil, som den gamle Swist, thi Speilet var jo ikke mere til, men i Gensomhed trostede han sig selv ved at høre Faderens Stemme: stakkels Barn Du gaaer i en stille Fortvivlelse. Thi Faderen var den Eneste, der havde forstaet ham, og dog vidste han jo ikke, om han havde forstaet ham; og Faderen var den

eneste Fortrolige, han havde haft, men Fortroligheden en saadan, at den blev den samme enten Faderen levede eller døde.

d. 8. Januar. Morgen.

I dag før et Aar siden saae jeg hende hos hendes Onkel, hvor jeg var i Selskab med hende. Hvor hemmelighedsfuld ruger jeg over min Forelskelse, hvor skjult indsigter jeg Forelskelsens Næring! Og hvorfor saa hemmelighedsfuld? Sandeligen det er ikke som behøvede Forelskelsen noget Mystificationens Incitament; men deels er jeg vant dertil fra tidligere Tid og end mere fra Forberedelsens Tid til dette tentamen rigorosum, deels synes jeg at skynde hende det. Det er dog uforsvarligt, at en Mand misbruger den friere Omgang med det andet Kjøn, som vore Forhold tillade, til, som det hedder, at gjøre Cour. Det er aldeles uberegneligt, hvorvidt og hvorledes denne Gjoren-Cour kan virke forstyrrende paa en Pige eller virke forstyrrende paa Den, hvem hun engang skal tilhøre. Jeg veed vel, at en Forelskelse kan fjerne ubethadelige Belhynninger, og dog dersom jeg var forelsket i en Pige, det vilde altid smerte mig, det vilde berøre mig ubehageligt at vide, at hun havde været Gjenstand for en Courmagers Opmærksomhed. Langt hellere maatte hun have været virkelig forlovet eller gift, thi ethvert alvorligere Udtryk for det Erotiske forstyrrer ikke saaledes som dette Ubestemmelige, der netop derfor er en Læslen. Saaledes kunde jeg ønske, at en Anden vilde tænke mod mig, og saaledes vil jeg tænke mod ham, thi jeg er meget langtfra at have Dumdristighed nok til uden videre at antage, at hun skal tilhøre mig. Men hvad enten hun bliver min, eller hun ikke bliver min (hvor Sproget kan gjøre fort Proces, og dog er Sproget til andre Tider i elskelig Forstaelse med Sorgens Bidløftighed) min Dom bliver uforandret. Skal hun tilhøre en Anden, da er det mit Ønske, at min Tanke hurtigt dræbt maa flygte tilbage i mit eget Indre, og intet intet Spor efterlade sig i det Udvortes.

Heller ikke er jeg saa indesluttet, fordi jeg ønsker at over-

rumple hende ved nogen Mystification. Hvad hjalp det mig? Saa maatte jeg jo have den Forudsætning, at jeg var en for-træsselig Karl, der sagtens kunde gjøre hende lykkelig, naar hun blot var god nok. Jeg veed ikke, om slig Tanke kan opkomme i en Forelskets Hjerne, i min huser den ikke. Jeg føler kun altsor vel Ansvareret, og hvad vilde det sige med List at overrumple og da — at liste Ansvarrets Vægt paa mig selv. Hvis hun nogensinde blev min, og jeg maatte tilstaae mig selv, at jeg havde brugt Klogstab mod hende, saa vilde jeg være som tilintetgjort i al min Lykke, fordi det Forbigangne ikke kunde gjores om, ja end ikke construeres for Phantasien, da jo selv hendes Forklaring Intet vilde indeholde om, hvorledes Alt vilde have været anderledes, hvis dette ikke var skeet. Jeg veed ikke, om List nogensinde lader sig forene med det Erotiske, men det veed jeg, at naar man strider med Gud og med sig selv, om at turde følge Forelskelsens Vinlen, om at turde gribe efter det Ønske, der er Dicets Lyft og Hjertets Begjering, saa er man sikret mod paa denne Maade at løbe vild. Men dersor er jeg saa forsiktig, forsiktig indtil det sidste Dieblik, at, hvis der kom en Contea-Ordre inden i mig, at jeg da ikke skal have formasteligen grebet forstyrrende ind, og ikke blot have en ulykkelig Forelskelses Smerte, men ogsaa maatte gjøre et Angerens Tilbagetog. Om der var et Trylleord, om der var en Runne, som kunde slappe mig hende, jeg veed ikke, om jeg havde Alvor nok i Forhold til det Erotiske, Sands nok til at see, hvor uskjont ethvert Middel er, Styrke nok til at forsmaae det, men jeg veed, at naar man er bunden som jeg er det, fristes man ikke.

Dog Tidens Fylde nærmier sig. Jeg har vel nu i et Aar fra den første Gang jeg paa hende saae mig forelsket (thi for den Tid havde jeg ogsaa seet hende) hengivet mig lønligt og skjult til denne Forelskelse. Jeg har seet hende i Selstab, seet hende i hendes Hjem, jeg har ubemærket fulgt hendes Wei. Det Sidste var mig paa en Maade det skjørreste, deels fordi det tilfredsstillede Forelskelsens Lønlighed, deels fordi det ille ængstede mig med Frygt for, at Nogen shulde opdage det, hvad der kunde

krænke hende og før Tiden rive mig ubesluttet ud af Øvelsens Skole. Dette Aar, Øvelses-Aaret har for mig en egen Fortryllesse. Gjennem Alt, hvad jeg ellers foretog mig, flyngede Esstovens Silkesnor sig som i Amerikanerens Ankertoung; og hvad jeg ellers foretog mig stod i nære Forhold dertil. Kan Ankertouget ingen Anelse have om Stormene, hvori det skal prøves, saa tænkte jeg mig mangen Forscærdelse, og øvede mig i den, medens Forelskelsens Lyft uhynde til Arbeidet. En forelsket Student læser flittigt til sin Examen, hvor meget mere maatte jeg da ikke begeistres til at foretage saadanne Øvelser, der i en ganske anden Forstand vare mig conditio sine qua non.

Hvor udviklet jeg blev, fatter kun Den, som forstaaer hvad det vil sige Intet at foretage sig, ikke det Mindste uden i Kraft af Reflexion, hvilket er ligesom hvis En maatte for at gaae bruge et konstigt Been og ikke kunde gjøre et Skridt uden det, og tillige vilde skjule for Menneskene (hvad der da kan lykkes med Hensyn til Reflexionen) at det var et konstigt Been. Et Menneske skulde blot vide, hvor meget han gjør umiddelbart, og saa skulde han vide, hvad det er ikke at gjøre det Mindste uden Beregning. Han skulde vide, hvilken Forskjel det er, at komme til den muntre Kreds og være glad udenvidere, og derimod at komme fra Tungindets hederste Mørke og dog komme præcise til det Klokkeslet, Indbydelsen lyder paa, og med den Art Muntherhed, som Selskabet og Omgivelsen fordrer. Dersom man ikke er forelsket, bliver man træt underveis.

Hun gif eengang om Ugen til Sang, det vidste jeg. Jeg vidste, hvor Syngemesteren boede. Langtfra at gjøre noget Forsøg paa at trænge mig ind i disse Kredse, ønskede jeg blot skjult at see hende. Nu traf det sig saa heldigt, at der boede en Conditor i samme Gade, hvis Boutique hun passerede forbi, naar hun gif dertil og naar hun gif derfra. Her havde jeg mit Bedested. Her sad jeg og ventede, her saae jeg hende, selv useet, her tiltog og forfremmedes Esstovens skjulte Vext i Belbehagelighed for mine Øine. Det var en Conditor af anden Rang, jeg kunde være temmelig sikker paa, ikke at blive overrasket. Nogle

af mine Omgangsvenner blev dog opmærksomme derpaa. Dem indbildte jeg, at Kasseen uden Sammenligning var den bedste i hele Staden, ja jeg opfordrede dem endog med stor Pathos til at forsøge det. Et Par af dem gik hen en Dag og smagte — og fandt den naturligvis maadeslig, som den var. Jeg disputerede imod med al Zver. Følgen deraf var, at da det engang paa tredie Sted kom paa Tale mellem dem og nogle Flere, hvorfør jeg altid gik hos den Conditor, sagde En af dem: „ah! det er ikke Andet end hans sædvanlige Trods. Han har for et Indsalds Skuld påstaaet, at Kasseen var superb, for nu blot at have Ret twinger han sig til at drille det Poit. Saaledes er han, et godt Hoved men det stridigste Menneske, og man hævner sig paa ham som paa Diogenes ikke ved at sige ham imod, men ved ille at bryde sig om ham og in easu om hans Conditor-Besøg.“ En Anden meente, at jeg havde en stor Disposition til sige Ideer, og han fandt det morsomt, at jeg virkelig kunde troe, at Kasseen var god. I Grunden havde de dog alle Uret, thi Kasseen var ogsaa efter min Smag slet. Derimod havde de ikke Uret i at hævne sig paa mig, ved at opfylde mit Ønske, at lade mig i Fred med min Conditor og hans Kasse. Hvis jeg havde bedet dem derom, havde jeg neppe funnet være saa tryg. Jeg drak Kasseen, tænkte ikke stort derpaa, men her var det jeg ventede, her var det jeg nærede Forelskelsen med Længselen, og vederqwægede den med Synet, og herfra tog jeg meget hjem med mig, naar Synet var forsvundet. Ved vinduet torde jeg aldrig sidde, men naar jeg sad midt inde i Værelset, kunde mit Øje beherske Gaden og det modsatte Fortoung, hvor hun gik; men den Forbigaaende kunde ikke se mig. O sjonne Tid, o elskelige Grindring, o søde Uro, o lykkelige Syn, naar jeg synede min skjulte Tilværelse med Forelskelsens Trysleri.

Som Dreng havde jeg en Latin-Lærer i den lærde Stole, hvem jeg østere mindes. Han var meget duelig, det var ogsaa langtsra, at man ille lært Noget af ham, men sindom var han noget besynderlig ellers, om man saa vil, noget distract. Dog bestod hans Distraction ille i at han faldt i Tanke, tang stille

v. s. v., men i at han pludselig en enkelt Gang talte med en ganske anden Stemme, og ud af en ganske anden Verden. Vi læste blandt Andet Terents Phormio med ham. Her fortælles der om Phædria, at han, forelsket i en Citharspillerinde var reduceret til at følge hende til og fra Skole. Nu staaer der hos Digeren:

ex advorsum ei loco

Tonstrina erat quædam; hic solebamus fere
plerumque eam opperiri, dum inde rediret domum.

Latinlæreren spurgte Discipelen med Undervisningens Gravitet, hvorfor styrer dum her Conjunxitiv. Discipelen svarede: fordi det betyder det Samme som dummodo. Det er rigtigt, svarede Læreren, men begyndte derpaa at forklare, at man ikke maatte betragte det Conjunctionistiske paa en udvortes Maade, som var det Partiklen som saadan der styrerde Conjunxitiv. Det Indvortes og det Sjælelige var det, som bestemte Modus, og saaledes her den onskende Lidenslab, Utaalmodighedens Længsel, Sjelens Bevægethed i Forventning. Derpaa blev hans Stemme aldeles forandret, og han vedblev: Den, der nemlig her sidder og venter i hin Tonstrina, som var det hos en Conditor eller paa et saadant offentligt Sted, er ingen ligegyldig Mand, men en Forelsket, der venter den Elskede. Ja havde det været en Porteur, en Portehaistedrager, et Bud eller en Droskekudsst, der havde ventet, saa vilde egentlig det at vente være at tænke som samtidigt udfyldende Tiden, medens Pigen var til Musik og Sang, hvilket ikke er conjunktivisk men indikativisk tænkt, det skulde da være at disse Herrer ventede paa Betaling, hvilket er en meget maadelig Lidenslab. Egentlig burde Sproget slet ikke tillade, at en saadan Forventning udtrykkes i Conjunxitiv. Men det er Phædria, der venter, og han venter, blot hun dog, naar hun dog blot, at hun dog blot, snart, snart vilde vende tilbage; og alt Dette er ret egentlig Conjunctionist. Der var en Høitidelighed og en Lidenslab i hans Stemme, saa Disciplene sad som havde de hørt en Alande-Røst. Han taug,

derpaa rømmede han sig og sagde med Undervisningens sæd.
vanlige Gravitet: den Næste.

Dette var en Erindring fra min Stoletid, jeg indseer intydeligen, at min usorglommelige Latin-Lærer, sjøndt han kun gav sig af med Latin, ogsaa havde funnet paatage sig andre Fag.

Om Aftenen for et Aar siden fulgte jeg hende hjem. Der var ingen Anden, man kunde anmode derom. Jeg gift glad ved hendes Side, i Selskab med Flere. Og dog syntes jeg mig næsten lykkeligere i mit Skjul; det at komme Virkeligheden saa nær, uden dog i Virkeligheden at være nærmere, fjerner, medens Skjulthedens Afstand drager Gjenstanden til sig. Hvis det Hele var en Illusion? Umligt. Hvorsor føler jeg mig da lykkeligere i Mulighedens Afstand? Af den Grund jeg selv har angivet, alt Andet er en mørk Indbildung; hun er jo den Eneste, jeg elsker, jeg har elsket, jeg vil aldrig elské nogen Anden. Men jeg vil heller ikke nedværdige min Sjel ved som det hedder at lære hende at hjælde, ved at prøve og øftersørke hendes Væsen. Hun er min Elskede, og min Forelskelses sjulte Gjerning er det at tænke alt Elskeligt om hende, indtil jeg næsten omkommer af Utaalmodighed. Timen og Stunden maa vel nærmie sig, min Sjel er besluttet.

d. 9. Januar. Morgen.

I dag for et Aar siden. Jeg læller Dieblíkkene; blot en Beleilighed forundes mig til at tale med hende, saa er Qoddet fastet. Paa ny har jeg overtaenk det Hele — hende eller ikke. Gud i Himlene! at det nu maatte blive lykkeligt. Vede om hende turde jeg ikke, uden med den uendelige Reservation, der gjør at jeg ikke beder om hende, men om hvad der er mig tjenligt. Underledes har jeg aldrig inrdet bede Gud om Noget, har aldrig ønsket at bede underledes, ad Resignationens Gjenvei er vistnok Gud et Menneske allernærme, men denne Gjenvei er en heel Reise omkring Tilværelsen. Jen vis Forstand synger

jeg næsten mere hendes Ja end hendes Nei. Fortrolig som jeg er med Taushed og med mørke Tanker passer et Nei bedre for mig. Dog er et Ja — ja det er mit eneste Ønske. Det skal jo heller ikke passe til det Øvrige, det skal bethde mig, at som jeg har en mørk Afkrog i min Sjel, hvor jeg er en Indsiddende i Tungsind, saa skal Glæden nu ogsaa boe hos mig, naar jeg tilhører hende, jeg skal kunne samle al min Sjel paa at gjøre hende saa lykkelig som det er mig muligt. Mere forlanger jeg ikke i Verden, men at dog min Sjel maatte have eet Tilholdssted, hvor Glæden er tilhuse, een Gjenstand, paa hvilken jeg kan samle mig for at skabe Glæde og glædes.

Hende havde jeg ikke bekymret mig om at prøve eller som det hedder at lære at kjende. Det Ord rinder mig bestandigt ihu: Marthe, Marthe, Du bekymrer Dig om saa Meget, Det er fornødent. Dette Fornødne er der, hun er den Ekskede. Saaledes tænker jeg, vi passer for hinanden: er jeg god nok, hun er det altid. Farer frygter jeg ikke, Opoffrelser ikke heller, saa langtfra, at jeg næsten finder en Glæde i det absurde Ønske, at hun var ulykkelig. Sandeligen, det Eneste, jeg frygter, er, at hun uden mig skulde blive langt lykkeligere.

Hendes Omgivelse, hendes Livsforhold har jeg derimod næsten udspioneret. Heldigvis ere disse mig gunstige. Hendes Familie lever i en næsten idyllisk Rø. Hendes Fader er en alvorlig Mand, og Moderens Død har formildet hans Væsen og udbredt en Venlighed, der vel har noget veemodigt, men tillige noget aabent og indbydende. Munterheden er ikke bortvegen fra disse Steder, men Livsglæden søger ikke udenfor eller i vidtløstig Compagni med Creti og Pleti. Moderens Død har hjulpet Børnene til alvorligere at slutte sig sammen, og at have deres Tanker ved Hjemmet, hvor Faderen ikke uden Beemod men desto omhyggeligere freder om Børnene, og ikke ubenlig lader sig forhenge ved Ungdommens berettigede Fordring til Livet. Det er som jeg ønsker det. Hendes Omgivelse er en saadan, at den begunstiger mit Forehavende og min Fremtids Lykke mere end en Duenna begunstiger Ridderens Forstaelse med den

Eshlede. At rive en Pige ud af en tilvært Omgivelse og omplante hende i en fremmed Leveviis vovede jeg ikke.

Saa kom da, beleilige Stund. Tale med hende vil jeg, jeg vil ikke skrive eller henvende mig til nogen Trediemand. Det er min Tro, at en Forelskelse i Oprigtighed, en Overbeviisningens Underlighed, en Valgets Beslutthed giver det korte Ord, giver Stemmen selv et Udtryk, en Tilforladelighed, som for den Vedkommende er mere overbevisende og mere syldestgjørende end Resultatet af Fædres og Venners Overveielse, som dog ikke hjænde Gen. Hvad jeg vil, lader sig sige kort; jo kortere jo bedre, kun at det siges Ansigt til Ansigt. Havde jeg Vel-talenhed, havde jeg Kraft til at bedaare, hvor øengstelig vilde jeg ikke være, at jeg skulde bruge den, og hvis jeg brugte den, jeg vilde komme til at betale det dyreste. Jeg frygter dog Ingen, som jeg frygter mig selv, vec mig, dersom jeg opdagede, at der havde været eet svigefuldt Ord i min Mund, et eneste Ord, hvormed jeg havde føgt at overtale hende.

d. 11. Januar. Morgen.

I dag for et Aar siden. Det er dog anstrengende, næsten over mine Kræfter at holde Sjelen paa Beslutningens Høje. Saaledes svinger en Brændehugger Øjen over Hovedet, og denne Stilling fjordobler Vægten mangen Gang; han stemmer ligesom sig selv imod af yderste Magt, hver Muskel sjælver i Anstrengelsen. Det er kun et Dieblit. O at disse Dieblille maatte fortørtes! O at jeg ikke gribet feil! Dersom jeg i denne næsten overnaturlige Tilstand ikke gribet en Virkelighed, dersom denne Potensation i en ny Reflexions Tjeneste vender sig mod mig selv, saa er jeg afmattet, maaske tilintetgjort for fiedje. O Tid, Tid, hvor er Du forsærdelig at brydes med! O Menneske, hvor er Du dog besynderlig sammensat: at kunne være saa stærk, og at kunne falde for Ingenting! Thi soler jeg mig nu stærk, stærk som en græsl Gud, saa indseer jeg ogsaa, at skeer der Intet, da er jeg funset.

Saa traf jeg da hende. Vi mødtes, idet vi begge vilde besøge Familien i Kronprinsessegaden. Fruen var oppe hos Bedsteforældrene i anden Etage; da jeg havde et Ørende til hende, var Datteren saa artig at ville hente hende ned. — Vi vare altsaa ene. Maaskee vilde en gunstigere Leilighed ikke saa snart tilbyde sig, eller et saa sikkert Øieblit. Bedstemoderen var noget tunghør, men, som gamle Folk ofte er det, meget nyssgjerrig, altsaa skulde Alt fortælles høit og tydeligt, hvilket dog tager nogen Tid; Juliane havde, idet hun løb ud af Døren, slaaet Entrée-Døren i efter sig, og saaledes lukket sig og sin Ærue Modterude. Situationen begunstigede derimod ikke nogen vidtløftigere Expectoration, eller en glødende Følelses Natur-Bedragerier, men den vilde nødsage hende til at bruge al sin Magt for at Ingen skulde mærke Noget, og skulde endeligen de Indtrædende finde hende lidt anderledes end ellers, vilde de naturligt forklare det af den Mangel paa Taft, hvormed Juliane havde ladet os være ene, saa meget mere som det, at jeg maatte ud og lække op, vilde give Anledning til lidt Overgivenhed. Det Dramatiske er dog langt hurtigere, et halvt Minut var mig nok til at overskue hvad der bliver mig vidtløftigt, naar jeg vil falde det frem for Grindringen.

Er jeg dog ikke dumst, er der dog ikke noget Beregnet i Alt, hvad jeg foretager mig? Du gode Gud! naar jeg bruger min Klogstab netop af Omsorg for hende, hvad kan jeg saa gjøre mere? Det udtalte Ord kunde nu blive en Hemmelighed mellem hende og mig, Ingen, ikke en Djævel kunde falde paa, at et saadant Øieblit blev benyttet saaledes, det udtalte Ord kunde være dødt og magtesløst, som var det aldrig sagt, hvis det saaledes behagede hende. Situationen var netop saaledes, at den forhindrede det, hvis hun ellers i sin Sindsbevægelse skulde have ytret et Ord til Nogen, et Ord, hun bitterlig maaskee vilde fortryde.

Hvad jeg sagde, det veed jeg ikke, men det gøs i mig selv; og skjøndt rolig, var min Stemme dog bevæget; hvorledes kan jeg ikke beskrive, kun var det ubeskriveligt sindrende, at give mig

Luſi. Jeg er overbevijst om, at hvad jeg har sagt har havt hele min Lidenſlabs indre Sandhed. Hun blev som forstenet, hun ſkjølvede synligt, hun svarede ikke eet Ord. — Jeg hørte God-trin paa Trapperne, der blev ringet paa, jeg lukkede op, Latteren hjalp paa Alt, Conversationen begyndte; det lykledes. Mit Ønske var nu, at hun vilde gaae førſt og derved undgaae, at vi ikke kom til at følges ad, hvilket kunde være miſtænkeligt; ved at gaae førſt fuldkredes hun ogsaa mod ethvert Spørgſmaal. For-modentlig har hun selv indſeet det Samme; hun gik. Jeg blev en Timestid for at diſtrahere.

Derpaa gik jeg hjem og hen vendte mig ſtriftligt til hendes Fader og anholdt om hendes Haand. Nu var enhver verdſlig Delibereren, enhver deeltagende og bekymret Betragtning i Anledning af et ſaa vigtigt Skridt mig hør og i mine Tanke Sagen aldeles vedkommende. Jeg ønsker langtſra ikke at undgaae det, tvertimod ønsker jeg, at enhver Banslelighed, enhver Twivl maa komme bestemt til Orde, enhver Fare maa blive hende tydelig. Men mit førſte Ord, min Kjærliheds-Erlæring ſtal hævdet; den ſtal ikke fastes ind mellem ſaadanne Overveiſſer ſom et Altflykte mere. Har jeg tiet ſaa længe, har jeg ogsaa Ret til at udfiſe Ordet, uden Kunſt, uden Ewig, men ſaaledes ſom min Stemning byder det, naar den ſamler en ſtille Lidenſlabs Kraftſyld i et afgjørende Ord og i et afgjørende Dieblik. Det Indtryk vil jeg hun ſtal have af mig, det Indtryk vil jeg ſelv have, det Øvrige besaler jeg Gud i Bold, ſom da ogsaa Dette, men paa en anden Maade.

Har jeg overvældet hende; har jeg gjort for ſterkt et Indtryk; kan en Pige maafkee ikke bære det Uventede og en Lidenſlabs Udbrud ſamlet i Get? Hvorfor tang hun? Hvorfor ſkjølvede hun? Hvorfor blev hun næsten angst for mig? Maar Borgporten i mange Aar ikke har været aabnet, da lilles den ille lydloft op ſom en Mellem dor, der drejer ſig i Djedere! Maar Taushedens Dør længe har været lukket, da lyder Ordet ille ſom en hurtiglobende Tungeſ Goddag og Farvel; naar man med eet Ord ſtal ſætte Alt ind, naar man i Aar og Dag hun

har villet Get, og nu skal sige det, ikke til en Ven, men til Den, i hvilens Haand Opfyldesten er lagt, da er Stemmen ikke uinteresseret som en Vægters, der raaber hvad Kloffen er, og anderledes interesseret end Gens, der tæller Tørv. Hvorfor frygter jeg da, hvorfor er jeg urolig, hvorfor vil allerede Reflexionen til at saare mig, som var der noget Underfundigt i at tie saa længe, noget Dæmonisk i at kunne det, noget Listigt i at benytte Diebløftet, noget Uforsvarligt i at bruge det simpleste Middel og den redeligste Fremgangsmaade, fordi denne maaskee er den stærkest virkende.

d. 12. Januar. Morgen.

I dag for et Aar siden. Det er afgjort. Man gjorde mig altsaa ikke Prøvens Tid lang; nu det behøvede jeg ogsaa, thi jeg er meget anstrengt. Du senestærke, smidige Athlet, o Mulighed, Dig søger man forgjøves at løste fra Jordens, at man kan tage Magten fra Dig, thi Du lader Dig trække ud saa lang som en Evighed og beholder dog Fodfæste; Dig søger man forgjøves at fjerne fra sig, thi Du er En selv. Ja jeg veed det, Du bliver dog Den, der engang tager Livet af mig, men denne Gang ikke. Slip mig, Du visne Hex, hvis Favnetag er mig modbydeligt, som Hexens i Skoven var det for Rolands Svende, strump sammen til det Intet Du er, lig saa der som en vindtorret Snog, indtil der efter kommer Liv i Dig, og Du efter bliver seig og elastisk og livsførerende for min Sjel! I dette Diebløft er din Magt brudt. Prøvens Tid er forbi, blot den dog ikke har været for fort, blot dog Ingen har tilskyndet hende til at satte en Beslutning, blot man har gjort hende Sagen vanskelig nok.

Vær da glad, min Sjel! Hun er min. Gud i Himmelene, jeg takker Dig! Nu en lille Rastdag, at jeg ret kan frimde mig ved hende, thi det veed jeg vel, jeg kan dog Intet, slet Intet foretage mig uden at see og tænke paa hende.

Det første Kys hvilken Salighed! En Pige glad i Hu, lykkelig i Ungdom! Og hun er min. Hvor er alle mørke Tanker og Ind-

bildninger hun et Spindelvæv, og Tungsinde! hun en Taage, der flygter for denne Virkelighed, en Sygdom, der er helbreder og helbredes ved Synet af denne Sundhed, denne Sundhed, der jo er min, da den er hendes, mit Liv og min Fremtid. Rigdom har hun ikke, det veed jeg, jeg veed det nok, behoves ei heller, men hun kan sige som en Apostel har sagt det til den Værkbrudne: Sølv og Guld haver jeg ikke, men hvad jeg haver, det giver jeg Dig, stat op, vær farst!

Blev jeg igaar som 10 Aar ældre, idag er jeg blevet 10 Aar yngre, nei yngre end jeg nogensinde har været. Er dette en Krisis? Er det Afgjorelsens Svæven? Estne adhuc sub judice lis? Skal jeg være blevet 10 Aar ældre, jeg som næsten var en Olding — den stakkels Pige, der skal pusle om en Afdod; eller er jeg blevet ung, som jeg aldrig har været det — misundelsesværdige Lod at kunne være saa meget for et Menneske.

d. 12. Januar. Midnat.

Allt sover; kun de Døde stige nu frem af Graven og leve om igjen. Og end ikke det gjor jeg, thi da jeg ikke er død, kan jeg jo ikke leve om, og dersom jeg var død, kunde jeg jo heller ikke leve om, thi jeg har jo aldrig levet.

Før at holde min natlige Sysjel saa sjæl som mulig, bringer jeg den Forsigtighed at gaae i Seng kl. 9. Kl. 12 staarer jeg op igjen. Det tænker Ingen paa, end ikke de Deeltagende, der have Deeltagelse nok til at opholde sig over, at jeg gaaer saa tidligt i Seng.

Var det et Tilfælde, der bragte os saa nær sammen, eller hvilken Magt forfolger mig med hende, hvem jeg flyer og dog ikke vil undslye. At see hende er mig en Nædsjel, som det maa være for Synderen at høre Dodsdommen oplæses, og dog tor jeg ikke undgaae dette Syn, saa lidet som jeg tor føge det, hvilket ligesaa godt kunde virke forstyrrende paa hende. Dersom jeg vidste med mig selv, at jeg var gaaet et Skridt af min sædvanlige Vej for at undgaae hende, var blevet borte fra noget Sted, hvor

jeg pleier at komme, for at undgaae hende, jeg troer jeg tabte Forstanden. Kun ved at taale og lide, ved at boie mig under ethvert Argument mod min sønderrevne Sjel, holder jeg Menning i min Existents. Hvis jeg gik en Gade for at søge hende, et Skridt, jeg troer jeg tabte Forstanden af Beværking for at skulle have forhindret hende i, at hjælpe sig selv. Jeg tør Intet foretage mig, Intet lade, min Tilstand er som den Fordomtes evige Oval.

Og idag var det vor Forlovelsesdag! Hun vilde kraae ind paa Fortouget fra Gaden, jeg gik paa Fliserne og havde Fortougsret. Hun kunde ikke komme til at sætte sin Tod paa Rende-steensbrættet førend jeg var passeret, en Vogu, der hjorte forbi, gjorde hende det umuligt at the ud paa Gaden. Havde jeg villet tale med hende, Situationen var saa gunstig som mulig. Men nei, ikke et Ord, ikke en Lyd, ikke en Bevægelse af Læben, ikke en twivslsom Anthdning i Diet, Intet, Intet fra min Side. Store Gud, hvis hun var en Feberpatient, hvis dette Ord af mig var det Glas folde Vand, hun ønskede, jeg skulde negte det? Saa er jeg altsaa et Ummenneske! Nei, min lille Tomfri, nei! vi have talet nok sammen! Og at jeg kan tale saaledes om hende i min Tanke, hende, for hvis Skuld jeg vil vove Alt, naar jeg blot kan forstaae, at det er hende tjenligt. Men hvorfor forfolger hun mig? Jeg har Uret, sandt, vist, himmelraabende Uret. Men er jeg ikke straffet, har jeg ikke et Mord paa min Samvittighed? Har jeg da slet ingen Rettigheder? Skal hun slet ikke kunne forstaae hvad jeg lider? Er det en elskende Pige, der handler saaledes? Og hvorfor seer hun saaledes paa mig? Fordi hun troer, at underst inde gjør det et Indtryk paa mig. Altsaa troer hun noget Godt om mig. Og da at ville saare den Martrede!

Jeg gjorde Dieblíkket saa langt som muligt. Ved et saadant Sammenstod bliver der altid en Standsning, fordi den Enne maa vente til den Anderen er passeret. Saa benyttede jeg mig af Fordelen for at bedømme hendes Udseende og om muligt hendes Sjelstilstand. Jeg havde taget mit Lommekorklæde op, og som man i al Bequemmelighed holder det ud for at see, hvilken Deel man vil bruge, saaledes stod jeg påfuglsmæssigt, som

hjendte jeg hende ille, stjondt jeg saae paa hende og med For-
tvivleßens Noiagtighed. Men intet Ord, enhver min Mine saa
betydningßlos som et Intet. Ja brus lun derinde, thi ogsaa jeg
har varnit Blod, maaslee lun for varmt; spræng Hjertet, saa jeg
styrter død om, det lader sig høre, det finder man sig i; bant
zittrende i Hingerispidserne, om det saa skal være, bant indvendig
med Forsærdeßens Slag paa Hjernen, men ikke synligt i Tin-
dingerne, ikke i Læberne, ikke i Diet, det vil jeg ikke, jeg vil det
ikke. Hvorsor blev jeg hidset, hvorsor blev jeg nedsaget til at op-
dage, hvilken Magt jeg har i Forstillelse, naar det gjælder en
god Sag!

Hun var mindre bleg, men maaslee var den friske Lust
Skyld deri, maaslee havde hun gaaet længere. Hendes Blit
gjorde et Forsøg paa at domme mig, men da slog hun Diet ned,
hun saae næsten bedende ud. En Qvindes Venner! Hvo gav
hende usorsvarligt dette Vaaben i Hænde, hvo giver den Ma-
sende et Sværd, og hvor afsmægtig er dog ikke han i Sammen-
ligning med den Afsmægtiges Bon!

Da jeg svingedede om Hjørnet, maatte jeg holde mig ved
Huse. Dersom der nu var en Fortrolig, til hvem jeg vilde sige:
saaledes er det, jeg kan see ganske rolig og lidenslabßlos ud,
men naar jeg dreier om Hjørnet, da er jeg nærvæd at besvime,
og dersom denne Fortrolige var en Nysgjerrig, der vilde belure
mig, hvad saa? Saa vilde jeg blive opmærksom derpaa, thi som
Kasper Hauser kunde føle Metal gjennem utallige Lag Toi,
saa føler jeg Bedrag og Lißt gjennem ethvert Hylster, hvad saa,
saa vilde jeg ikke blive svimmel, idet jeg dreiede om Hjørnet,
men naar jeg da var gaaet igjennem den Gade, og den Ny-
gjerrige Intet havde seet, da vilde jeg føge den nærmeste Tver-
gade for at syule om.

Sov nu vel,sov vel, min Elslede! Give Gud hun maatte
sove al sin Smerte ud og sove sig glad og rødmende til imorgen!
Have Linie-Dandsere, der ere Forældre, ingen Fader- og Moder-
hærlighed, have de ingen, naar de sætte Barnet op paa den
smale Linie, og gaae i Dødsens Angst nedenunder? Har man

ikke afgagt min Dom, at jeg er en Morder, hvad kan altsaa skee værre end at hun dør, og dog er der nu ingen Sandsynlighed derfor. Enten er hun den Sjeldne blandt Pigerne, saa vil netop min Fremgangsmaade bidrage Sit til, at hun ikke forstyrres i at blive det Udmærkede, en Pige, hvis Apotheose ikke begyndte med Døden, men med Sorgen, — eller hun er, ja jeg gider ikke sige det, hun har indbildt sig o. s. v., og derpaa bliver hun forstandig o. s. v.: indbilder sig at være bleven forstandig o. s. v. — holdt! jeg eier ingen faktisk Oplysning, der berettiger mig til nogen Conclusion. Altsaa bliver jeg i min Elendighed, og holder hende i Øre. Men min Forstand, min Forstand, den siger mig det, jo den siger mig det for at kænke mig, thi det var jo ikke mit Ønske, at hun skulle viise sig at være mindre end hvad hun syntes, og jeg kunde dog hverken for hendes eller for min Skyld ønske saaledes at frelles o: saaledes at blive til Nar.

Men Intet, Intet er der, som kan hjælpe mig med en lille Oplysning. Forgjøves læster jeg mig utsalmodig nu paa den ene Side, nu paa den anden; naar man ligger paa en Pinebænk nager det overalt. Hun kan foragte — store Gud! det er det jeg vil, det jeg arbeider for, og dog gyser det i mig ved Tanken om et saadant Martyrium paa Livstid. Om jeg vil kunne udholde det, om jeg ikke aldeles fortvivler, jeg veed det ikke, men det veed jeg, og det veed den Magt, der ifølge sit Væsen er Medvider i de skjulteste tanker, den veed, at jeg har trukket i Snoren til Styrtebadet. Om det skal knuse mig, veed jeg ikke. — Hun kan besikke sin Sjel til Taalmodighed, kan med uskadt Samvittighed tage Sorgens Slør, hvad kan jeg? Hvor skjuler jeg mig for mig selv, hvor er det Hvilested, at den Modige kan samle nye Kræfter, hvor redes det Mattelei, paa hvilket jeg kan slumre stille og quægsomt. I Graven? Nei, thi det er usandt hvad Skriften siger, at der i Graven er ingen Grindring, jeg vil erindre hende. I Evigheden? Er der Tid til at sove? I Evigheden! Hvorledes vil jeg see hende igjen? Skal hun der træde anklagende og dømmende frem? Forsørdelse! Eller skal hun maaskee have transpireret det Hele ud som en Barnestreg? Modbydligt! Og dog ikke mod-

bydeligt, men noget Vørre, thi var maaslee ille min Taushed Styld i, at hun blev en Saadan. Og jeg, som netop har synget, at et Ord af mig skulde gjøre hende pjsattet og berolige hende i Passuar!

d. 15. Januar. Morgen.

I dag for et Aar siden. Et det saaledes at være forlovet? Thi hvad det er at være forelsket, det vidste jeg, men dette Nye, at vide sig Forelskelsens Gjenstand sikret, at hun er min, min for evig.

Er det saaledes at være Moder, slagede Rachel, da Twil-lingerne Strid begyndte i Modersliv, og saaledes har vel Mangen sagt til sig selv, naar det var opnaaet hvad han higede øster: er det saaledes?

Og strider det ille i mig som var der twende Væsener: er jeg bleven 10 Aar ældre eller er jeg bleven 10 Aar yngre?

Hvor det dog maa være besynderligt at være en ung Pige, at leve saaledes frist væl ind i Livet. Jeg troede jeg skulde være sluppen, at jeg skulde være forvandlet, at jeg havde seet mig forelsket og ved at see forelsket paa hende skulde see mig frelst, saa jeg var bleven som hun en Fugl paa Øvisten, en Frydesang i Ungdommen, at vi skulde være opvokede sammen, at vort Liv skulde være lykkeligt for os i Foreningen, forstaaeligt i sin Lykke for Andre, som den Glades Hilsen, naar han iler os forbi og laster et Ans til os.

Meget forstaarer jeg, enhver Reflexion, som jeg hører eller læser, er jeg saa fortrolig med som tilhørte den mig. Men dette Liv forstaarer jeg ille. At tænke paa ingen Ting, og dog være saa elskelig, at leve Biisdom og Daarslab mellem hinanden, uden ret at vide, hvilket der er hvilket. Dersom en Inveleer, der havde udvillet sit Æjendslab til ægte Ætene indtil at have sit Liv i denne Distinction, dersom han saae et Barn, der legede med forskellige Ætene, ægte og nægte, hvilke Barnet blandede mellem hinanden og havde lige Æryd af begge — jeg tænker det vilde gyse i ham

at see den absolute Distinction høvet; men dersom han saae Barnets Lykke, dets fornøielige Sind over Legen, saa vilde han maaskee ydmyge sig derunder og føngsles til dette gysende Syn. Saaledes er der for den Umiddelbare ingen absolut Distinction mellem hvor Ideen bryder sig i Tanken og Sproget som Wedelstenen i Straaleglandsen, og hvor dette mangler, der er ingen absolut Distinction, der gjør det Ene til det Kostbareste af Alt, det Andet til Intet, det Ene til Det, der bestemmer Alt, det Andet til hvad der end ikke kan bestemmes i Forhold til dette.

Eskende bør jo intet Mellemværende have. Al! al! vi have for fort været forenede til at have noget Mellemværende — vi have Intet imellem os, og da have vi en Verden imellem os, netop en Verden.

I de enkelte Dieblølle er jeg lykkelig, fuldkommen lykkelig, lykkeligere end jeg nogensinde havde drømt om; mig er dette rigeligt Bederlag for min Smerte; blot hun Intet aner, saa er Alt vel.

Hun er tans, stillere idetmindste end hun pleier at være, men kun naar vi ere ene. Om hun tænker? Blot hun ikke begynder at reflektere!

d. 17. Januar. Morgen.

Idag for et Aar siden. Hvad er dette? Hvad vil det sige, jeg er saa bevæget som Skovens angstfulde Hvirvel mod Uveir. Hvad er det for en Anelse, der sammenknuger mig? Jeg hjender ikke mig selv igjen. Er dette Forelskelse? O! neil! Saa meget forstaaer jeg vel, at det ikke er med hende, ikke med Eros jeg skal stride. Det er religieuze Kriser, der trælle sammen over mig. Min Livs-Anstuelse er bleven mig selv twethdig, hvorledes kan jeg endnu end ikke sige. Og mit Liv tilhører hende, men hun aner Intet.

d. 17. Januar. Midnat.

Hvad jeg skriver om Morgenen er fra det Forbigangne, og tilhører det forgangne Aar, hvad jeg nu skriver, disse mine

„Nattetanter,” er Journalen for det løbende Åar. Det løbende Åar! Hvilen forsærdelig Spot over mig ligger der ille i dette Ord. Dersom et Menneske havde opfundet Sproget, vilde jeg troe, han havde opfundet dette Ord for at haane mig. I gamle Dage brugte de Militaire en meget grusom Straf, at ride paa Træhesten. Den Ulykkelige blev ved Vægter twungen ned paa en Hest, hvis Ryg var ganste sharp. Da den engang egequeredes, og Synderen vaandede sig i Smerte, kom en Bond gaaende paa Borden, blev staende for at see ned paa Exercer-Pladsen, hvor Synderen leed sin Straf. Fortvivlet af Smerte, ophidset ved Synet af en saadan Tværdriver, raabte den Ulykkelige til ham: hvad gloer Du paa? Men Bonden svarede: kan Du ikke saale man seer paa Dig, saa kan Du jo ride om ad en anden Gade. Og som hün ridende Synder var ridende, saaledes er det løbende Åar løbende for mig.

Noget maa der gjores for hende. Mit Hoved spinder Luther Intriguer fra Morgen til Aften. Var min Adserd for hun blev min i al Oprigtighed, ved den ængsteligste Undgaen af Alt, hvad der kunde synes List, saa er jeg nu bleven desto intriguante. Hvo vilde ikke ansee mig for en Daare, hvis jeg sagde til ham, at hun nu i dette løbende Åar beslætiger mig mere end nogensinde. Og dog er Vankeligheden den, at jeg ikke tor forteage mig Noget, thi den fjerneste Anelse om, hvorledes hun beslætiller mig, vilde være det absolut Farligste, det kunde maa-slee lotte hende ud ved et Haab i det Ubesiemte, og lade hende frelses o: omkomme, fortabes i Halvhed.

Alt ville betale enhver Oplysning, elhvert Ord med Guld, og ille at turde det, jordi det er livsfarligt, da det kunde vælle hendes Mistanke, og forstyrre hende i at hjelpe sig selv! Alt maatte ad tufinde Krummingers Bei tiltryggle sig en Uttring en passant, naat man kunde have Meddelelse i Overslod, men ikke tor det, ikke tor det for hendes Slyld! Dersom jeg vilde iagt-tage absolut Tanshed mod mine saakaldie Mørmesie, kunde det ogsaa let vælle en Mistanke. Dersor har jeg lavet en Formular, jeg siger til dem. Kun siger jeg den ille som Formular, men

afdeclamerer den, saa mærker man det ikke, at det er Formular. Dette kan man lære af en Præst. Han veed godt, at det er en gammel afdancket Prædiken, han holder, men naar han declamerer og astørrer Sveden, saa troer Tilhøreren, at det er en Tale. Saaledes troe ogsaa de Vedkommende, at jeg taler, uagtet jeg kun fremfiger en Formular, der er saa stereotyp og hvert Ord valgt efter langt Overlæg. Det Modsatte er ogsaa brugeligt, at tale derom ad modum: deres meget ørede af 25de styli novi rigtigt modtaget. Der er Intet, der bedre gjør Liden-skab uigjennemsigtig, end Contoir- og Bogholder- og Forretnings-Stiil. Dette Sidste er det bedste. Jeg har studeret det ved mine Operationer mod en Indesluttet, derfor hjender jeg det. Man skulde aldrig trænge ind paa en Indesluttet, saa taber man; men som en Gigtsvag øengstes af Træk, saaledes kan man berøre ham ved en tilfældig Henthåndning, man slet ikke forfølger. Eller man passer ham op, naar han tilfældigt engang har givet sig lidt Luft. Man kan strax bedømme hans Indesluttethed af, hvor vanskeligt det falder ham at bryde af. Han fortryder, han har sagt Noget, han vil fordrive Indtrykket, man tier, nu bliver han mistænkelig mod sig selv, at det ikke er lykkes ham, han vil gjøre en Conversations-Overgang, det mislykkes, man tier, han ørgrer sig over Pausen, han forraader mere og mere, om ikke ved Andet saa ved sin Fver for at skjule. Men naar man veed det, saa gjør man sine Øvelser itide. Og Kunsten er, at tale lidt derom (thi aldeles Tanshed er ufløgt) og saa at holde en fortærende Liden-skab smidig paa Conversationens Tømme, saa man, liig en Rytter, kan styre den med en Sytraad, og liig en Kjøresvend, svinge i et Ottetal.

At intriguere er dog en Adsprædelse, at afhøre Vidner og modtage Efterretninger, at conferere og controllere, at løbe Verden rundt, at lure paa Dieblifikket er dog at foretage sig Noget, om der end Intet vindes, men det er utaaleligt at sidde og føde Wind, at udfinde den ene Plan findrigere end den anden, og ikke turde bruge den, fordi det er endnu klugere, at lade være, at man ikke skal blive forraadt; at see disse tantaliske lokkende

Frugter, der friste Sympathien ved at love Alt! At have Lidenstab som en Spiller, og ikke at turde røre sig af Stedet, og kun være bunden ved sig selv! At have Sjelen fuld af dumdriftigt Mod, og Hjernen af Planer, og Ordet nærværende, og da at have en Pen, der ikke kan skrive eller med stor Moie et Bogstav hver anden Time! At have Lidenstab som en Fisker, at vide hvor det vil bide, og ikke turde kaste ud, eller at see Floddet bevæget og ikke turde trælle til, at ikke denne Bevægelse skal forraade Noget! At have Den i sin Magt, der kunde sige Alt, at have Kniven paa hans Strube, hvis han forraadte Noget, og dog ikke turde bruge ham, fordi der dog for mig intet Forhold er imellem Henvnen over ham og den Slade, han kunde volde hende. Hiedeffor saadanne Oplysninger at skulle noies med et tilfældigt Ord af en Pige, en Tjener, en Hyreludskearl, en Forbigaaende; og at skulle bringe Noget ud deraf, fordi det er Een en Saligheds-Sag. Alt skulle loge Suppe paa en Polsepind — men at skulle loge Kraftsuppe paa en Polsepind og skulle det, fordi det er Een det Vigtigste af Alt! At skulle sidde her i Natten og tale efter de Forstjellige, at Stemmen ikke har forraadt Noget, at Conversationstonen er holdt! Ikke at turde troe Nogen! Hvad vil det ogsaa sige, om Den vilde troe Nogen, som ikke har turdet troe en Pige, han elskede, og hvem han kunde omspænde med hundredre speidende Jagtagelser! Hvis man skulle betroe sig til Nogen, da ene at turde vælge Den, man ikke kan troe o: i Verdragets Form at betroe sig til ham.

Den Eneste, jeg egentlig saaer Noget at vide af, er jaare langtsra at være i min Tjeneste. Dog er der en hemmelig Vorstaaelse imellem os. Han veed Alt, maaslee er han den Paalideligste af Alle. Heldigvis hader han mig. Han vil om muligt pine mig, ja jeg forstaaer det. Directe siger han aldrig Noget, han nævner aldrig noget Navn, men han fortæller mig saadanne besynderlige Historier. I Begnudelsen forstod jeg ham slet ille, men nu veed jeg, at han taler om hende, men under fingerede Navne. Han troer jeg har Phantasi nok til at forstaae enhver Hentydning; det har jeg ogsaa, men ogsaa forstand

nok til at lade som Intet. Dog maa jeg beregne, at han er ondskabsfuld.

Gid hun var død, gid hun var død strax, gid hun var sjælten død om for mine Dine i det afgjørende Dieblik, gid Familien var skyret til, gid jeg var blevet arresteret, gid der var blevet en Criminel sag! O, gid dette var skeet! Jeg havde strax ansøgt om at blive henrettet, og at vorde fritagen fra tomme Vidtloftigheder. Den menneskelige Retfærdighed er dog en Narrefstreg, og 3 Instanter gjør blot Spæsen kjedsommelig. Aktor og Defensor er som Harlekin og Pierrot og Retfærdigheden er som Jeronymus eller Cassander, der tages ved Næsen. Alt er her latterligt, Bægterne inclusive, som parader ved Executionen. Skarprettener er den eneste antagelige Figur. Hvis min Ansigtsning da ikke affloges, naar jeg selv vilde betale alle Omkostninger, saa havde jeg med denne min Fortrolige opsigt en Egn, der svarede til min Sjelstilstand, der havde jeg forlangt af ham, hvad ellers Ridderen fordrer af den troe Riddervend at løbe ham Sværdet i Brystet, og det gjør jo ingen Forstjel om det er en Riddervend eller en Skarprett, tvertimod har denne Sidste den Fordeel, at han ikke behøver at gjøre sig nogen Samvittighed deraf. — Saa havde der været Mening i det Hele.

Men dette er der ingen Mening i. Jeg er en Skurk. Rigtigt, hvis jeg var den, jeg ansees for at være, men jeg er lige det Modsatte. Hvad er jeg saa? En Mar, en Phantast, en overspændt Ridder, der vil tage sig en ung Piges Ord saa nær. Hvorledes! Er det en theologisk Fremgangsmaade mod mig, som Aristoteles fordrer den? Er der intet Tredie? Var det et løst Ord? Død og Helvede, naar jeg optager en Vidne-Forklaring, saa gjør jeg det tilgavns. Jeg brugte 2 Maaneder, jeg har forsøgt i alle Stemninger, hun har sagt det paa saa afgjørende en Maade, som det er muligt. Er det et løst Ord? Det maa da være, at en Pige ifølge sit Bæsen ogsaa i aandelig Forstand fornlyes og begynder forfra.

See! nu er jeg vel skiftet til at gaae i Seng, oplagt til at sove, jeg den Troldse. Saa vil jeg slet ikke tenke paa Noget, og fremfor Alt afflue Enhver, hvis Livs-Anskuelse ved at ville tage

en Pige i Forsvar fornærmer hende dybere end jeg har gjort.
 Saa vil jeg til Slutning tænke paa Dig udodelige Shakspeare,
 Du kan tale lidenskabeligt, jeg vil tænke paa den elskelige Imogen
 i Cymbeline, naar hun siger i 3die Alt 4de Scene:

Falsch seinem Bett? Was heißt das falsch ihm seyn?
 Wachend d'rinn liegen und an ihn nur denken?
 Weinend von Stund zu Stund? Erliegt Natur
 Dem Schlafl, aussahnen mit furchtbarem Traum
 Von ihm; erwachen gleich in Schredensthrånen?

Her vilde selv en Digter af Rang bryde af, men Shakspeare
 veed at tale Lidenskabens Sprog flydende, et Sprog, der da
 sensu eminenti har den Egenstab, at kan man ikke tale det
 flydende, kan man slet ikke tale det o: det eksisterer slet ikke for
 En. Imogen siger dersor:

Heißt das nun falsch seyn seinem Bette? heißt es?

Lad Imogen have ret i, at der Männer Schwüre sind der
 Frauen Verräther, men forbandet være den lumpne Trost,
 at en Kvindes Eder kan ikke bedrage Nogen, fordi hun ikke kan
 aflægge Ed eller sværge.

d. 20. Januar. Morgen.

Idag for et Aar siden. Jeg kan ikke holde min Sjel paa
 Forelæselsens Unmiddelbarhed. Jeg seer vel, at hun er yndig, i
 mine Øine ubeskrevelig, men jeg næmner ikke at faste min Sjels
 Lidenskab i denne Retning. Alt! Yndighed er forgængelig, det er
 Synd strax at grieve til. Hun skal ikke klage paa, at jeg i denne
 Henseende leder hende erotisk vild. Ogsaa af en anden Grund
 er jeg saa tilbageholdende; thi naar hun er sjønnest er jeg uhyggeligt.
 Da synes det mig, at hun har en saa ubeskrevelig Fordring
 til Livet; som jeg da kan satte, at ethvert Menneske har en Fordring
 til Livet, kun jeg ikke. Jeg kunde ønsle hun var syg, saa
 gis Alt bedre. Mon Socrates vilde forståae denne Fordraring
 af at elskle de Stygge? Og dog er det saaledes, det lige elsker
 dog kun det Lige. Var hun uhyggelig, det vilde hjælpe. Men
 denne barnlige Lykke, denne Lethed i Verden, som jeg ikke kan

forstaae og ikke dybt og ikke væsentligt sympathisere med (førde min Sympathi derfor er igjennem Beemod, hvilket netop viser Modsigelsen) — og min Kæmpen, mit Mod, for at nævne noget Godt hos mig, min Lethed i at dandse over Alsgrunde, hvorom hun slet ingen Forestilling har, og hvormed hun kun uvæsentligen kan sympathisere, som med en angstfuld Fortælling, man læser, hvis Virkelighed man ikke tænker, o: gjennem Phantasien — hvad skal dette blive? .

Saa har jeg valgt det Religieuse. Det ligger mig nærmest, min Tro er til det. Lad saa Deiligheden staae hen, Himlen bevare hende den. Vinder jeg et fælleds Udgangspunkt ad denne Vej, saa kom Du smilende Sorglosshed, jeg vil glæde mig med Dig, saa oprigtigt jeg kan, saa flet unge Roser i Dit Haar, jeg vil tage saa let paa Dig som det er mig muligt, som det er Den muligt, der er vant til med Tankens Videnskab med Livsfare at gøre efter det Alsgjørende.

Igaar læste jeg en Prædiken høit for hende. Hvilken Bevægelse, aldrig har min Sjel saaledes været ryftet, Taarer trænge sig frem i mine Øine, en anet Forfærdelse er over mig, dybere og dybere synker Bekymringens mørke Sky over mig, jeg kan neppe see hende, skjøndt hun sidder hos mig. Hvad mon hun tænker, stakkels Pige! Og dog lad der ad denne Vej komme hvad der komme vil. Hvad mon hun tænker? Hun er tans, stille, men ganske rolig. Mon hun skulde tilskrive Forelskelsen denne Virkning, at jeg følte mig saaledes overvældet af hende? Det er umueligt, det var i mine Øine det Uskjønneste, jeg kan tænke mig. Maar jeg hdmøgter mig under Gud, da at troe, at det var under hende! Nei saaledes virker hun ikke paa mig. Jeg har funnet, jeg kan endnu bære at leve uden hende, naar jeg blot beholder det Religieuse. Men jeg aner, at det er det Religieuses Krise for at bringe det ind i hvad jeg her har begyndt.

Skulde det være muligt, skulde hele min Livs-Anstuelse være forfeilet, skulde jeg her være stødt paa Noget, hvor Hemmelighedsfuldheden er forbuden? Jeg forstaaer det ikke. Jeg som var bleven Mester i min Kunst, jeg som, af ja jeg tilstaaer det,

holt stillede mig ind i Nællen af de Helle, jeg sandt i Digteres Beskrivelser, fordi jeg vidste, jeg kunde gjøre, hvad der sagdes om hine, jeg som for hendes og dette Forholds Skuld netop havde bragt det til Fuldkommenhed! Hvis en Pilgrim, der i 10 Aar havde vandret frem og gjort 2 Skridt frem 1 tilbage, hvis han nu endeligen saae den hellige Stad i det Fjerne, og der blev sagt til ham: det er ikke den hellige Stad, nu vel saa gil han videre, men hvis der blev sagt til ham: det er den hellige Stad, men Din Fremgangsmaade er aldeles forleert, Du maa vænne Dig af med at gaae saaledes, om Du vil, at Din Reise skal være Himlen velbehagelig! Han som i 10 Aar havde gaact saaledes i yderste Anstrengelse!

d. 20. Januar. Midnat.

Her er dog ingen Trediemand? Nei. Alt er mørkt, overalt Lysene sluellede. Det forsaaer sig, dersom Nogen havde Misstanke til mig og var nysgjerrig, var det jo rigtigt selv at staae i et mørkt Værelse. Hvor det ligger sig at være indesluttet, sandeligen jeg kan ikke sige, at jeg har Lønnen borte.

Hvis en Trediemand tænkte over mit Kjærigheds-Forhold; eller hvis en Anden, thi til syvende og sidst er jeg maaske den Eneste, der tænker derover, og end ikke Selv-Anden derom. Nu det er jo hvad jeg ønsker og hvad jeg kæmper for. Dog er det angstigt at tænke det saaledes i Måttens Stilhed, hele Tilværelsen saaer derved noget Forleert, noget Bagvendt og derved noget Spogelseagtigt. Maar skal det Dieblit komme, da jeg saaer Lov til noiere at estersee, hvorledes det staer sig med mig, hvad jeg har lidt? — Altsaa hvis der var en Trediemand, der tænkte over mit Forhold, saaledes vil jeg begynde, og jeg kan da begynde, hvor det skal være, det Eneste jeg ikke kan, er at blive færdig. Der er en Modsigelse i hele min fortvivlede Anstrengelhed, jeg forelommmer mig selv som et Menneske, der vilde underlaa sig examen artium og havde læst udenom for syv Andre, men havde ikke læst det Besalede, og dersor gil rejct. En Tredie-

mand, det være nu en Theater-Friſeur, en Silke- Ulden- og Lærreds-Handler, en lille Pige i et Institut, for ikke at tale om Dørr. Novelle- og Roman-Forfattere, en Trediemand vilde strax vide Besked. Sagen staar da saaledes. Jeg er et fordærvet Menneske, der i nye Shnders Kuus snart har glemt Pigen og Forholdet. Det er vist, er blot Alt saa vist, saa finde vi nok ud af det. Og vist er det, det er netop min Trost. Vel er jeg ikke kjendt af Mange, men om Pigen vilde gaae til hvilkenomhelst af dem, der kjender mig, der er ikke en Eneste, uden at han jo siger det. Om det er Urtekrammerens — Svend derovre, naar han er pyntet og forlovet om Søndagen, han tænker med Afsky paa et saadant Menneske, om det er en af Østergadens simpelere Amateurer han føler sig som Ridder, naar han betænker en saadan Nederdrægtighed, om det er en Egtemand, der plager Livet af sin Kone med ægteskabelig Trofasthed, han oprøres ved Tanken om en saadan Falskhed. Men Pigen, siger den Trediemand, hun sidder og sørger, hun sysler med enhver lille Grindring, hun lytter efter Godtrinnet. — Men nu er det Forste ikke saaledes, følger saa deraf, at det Andet heller ikke er saaledes. Gid him, at denne Slutning var rigtig, men hvad siger ikke Aristoteles?

Ethvert Ord, hun har sagt, enhver Mine kan jeg huske, saa tydeligt som var det igaar, og ethvert det mest intetsigende Vinde om hende bliver strax sat i Circulation mellem de delibererende Tanker. Det Ubethdeligste bliver Gjenstand for de enormeste Anstrengelser. Der var i Oldtiden Nogle, som antog, at Tilværelsens Princip var en Hvirvel. Saaledes er mit Liv. Det, der stundom frembringer Hvirvels Kog, er et Atom, som ikke kan sees med blotte Øine, et Intet. Min Stolthed forbryder mig at forsmaae det Mindste, min Gre gjør det, og naar man er saa ene om den, som jeg, saa maa man være noieregnende. Hvad jeg ellers vilde lade gaae ind ad det ene Øre og ud ad det andet skal nu have Bethydning, absolut Bethydning. Dersom en religieus Sværmer him havde et eneste twivlsomt Bibelsted at beraabe sig paa, hvilke Anstrengelser vilde han ikke gjøre for at bevise

deits Egthed, at han kunde saae Systemet opført paa denne
sikre Grundvold! Og et Vibelsæd er dog immer noget; men et
Ord af hende, en Bemærkning om Theevand, som hun ikke vidste
hun gjorde, det er Lidet. Dog var det jo muligt, at deri saae en
Hemmelighed, det var muligt. Hvo forstaer dette uden jeg.
Men jeg har ogsaa en Hjælp i mig selv, thi hvo vilde falde paa,
at jeg kunde være saaledes, som jeg er. Ergo, ja det er rigtigt,
absolut rigtigt: det er muligt. Det er muligt, at hun var netop
lige saa udloert i Reflexion som jeg. Ja skruede min Ege og min
Stolthed, mit Tungind mig ikke ind i disse Tommestuer, saa
sølte jeg neppe Syllogismens Kraft. Men jeg vil det ikke ander-
ledes. Hvis det lod sig gjøre om, hvis det var muligt, o! hvis
det var det, saa vil jeg vide med mig selv, at jeg har handlet af
yderste Evne, har gjort Alt, hvad Forstand, hvad Vanvid kan
udgrunde, at Omgjorelsen ikke kom som et nyt Indsaldi men
som Consequents Potensation, jeg vil vide med mig selv,
at jeg har gjort Alt for at støde hende fra mig, om dette kunde
frelse hende, og Alt for at holde min Sjel paa Onsets Spidse,
at jeg maatte være den Samme. Det er jeg endnu i dette Vie-
blif, himlen være lovet, mit Haab er at jeg vil holde det ud,
saa længe det holdes. Der er dog Intet saa styrkende som Con-
sequents, og intet saa consequent som Consequensen selv. Endnu
har jeg ikke raadsjort mig med Kjod og Blod, min Sjels Lidens-
slab stramner aldeles uforandret Seilet for Beslutningens
Bind. Som Sømanden siger, at Skibet gaaer uforandret med den
samme fart, saa tor jeg sige, jeg staer stille uforandret, med
den samme fart. Hun har bedet mig, hendes Bon er det, der
bringer mig til Fortvivlelse.

Min Lidelse er en Straf. Jeg tager den af Guds Haand,
jeg har fortjent den. I min Ungdom har jeg øste i mit stille Sind
smilet ad Elstov. Ikke har jeg spottet den eller bringt Haand
og Mund til at gjøre den latterlig, dertil bestættigede den mig
for lidet. Kun intellectuelt har jeg levet. Maar jeg læste hos
Digterne de Elstendes Taler, da smilte jeg, fordi jeg ikke kunde
forståe, at et saadant Forhold kunde bestætte dem saa meget.

Det Evige, et Guds Forhold, et Forhold til Ideen, dette bevægede min Sjel, men noget saadant Intermediairt kunde jeg ikke satte. Nu vel, nu lider jeg, jeg gjør Poenitentse, om jeg igjen end ikke lider reent erotisk.

d. 25. Januar. Morgen.

I dag for et Aar siden. Religiøse Forudsætninger synes hun slet ikke at have. Saa kan der da foregaae en Metamorphose. Og dog hvad skal min Smule Paavirkning være i Sammenligning med en Barndommens Oprindelighed. Blot jeg heller ikke faaer for megen Magt over hende. Blot nu ikke det Ustjonne, der ad denne Vei kan hørende, indtræder, at jeg bliver Religionslærer istedenfor hendes Elskede, at jeg bliver Selvherrske istedenfor hendes Elskede, at jeg bliver hende overlegen og faaer tilintetgjort det Erotiske, at jeg barbarisk slaaer en Streg over hendes kvindelige Elskelighed, og hævder mig selv. At det maatte lykkes mig at løfte hende eller rettere at hun maatte svinge sig selv over i den religiøse Frihed, hvor hun vil føle Alandens Magt og føle sig religienst sikret og sikker, saa gaaer det vel. At hun ikke uforsvareligen kommer til at skynde mig Noget, at hun ikke meningsløst kommer til at indbilde sig, at hun gjør det. Kan da end mit Tungfnd ikke syldestgjøre hendes Ungdoms stjonne Fordring til Livet (og Gud veed, om det dog ikke er mit Tungfnd der martrer min Sympathi med Overdrivelser) nu vel jeg betragter hendes Kjærlighed som et Offer, hun bringer. Kan Kjærlighed vurderes eller betales høiere! Jaandelig Henseende vil jeg altid kunne være noget for hende. Vi blive da og begge ældre, der kommer jo den Tid, hvor Ungdommen ikke begjerer saaledes, og vor Forelskelse har da i en egen Bethdning Alarene for sig. Eller er da en Forelskelse saa misundelshævendig, hvis stjønneste Tid var da de Elskende kunde seie hen ad Gulvet i en Valts.

Hun er tilbageholdende, stille, ganske rolig; naar der er Nogen tilstede er hun munter som sædvansligt.

d. 26. Januar. Midnat.

All! hvis det var muligt, hvis det var muligt! Store Gud, enhver min Nerve prover ligesom ud i Tilverelsen, den føler sig for, om det dog ikke skulle kunne vije sig saaledes: at vi dog kom til at passe for hinanden, at jeg indtil da havde beholdt Styrke til at bevare min Sjel og min Forelskelse paa Ønslets Spidse per tot discrimina, at hun strax havde grebet rigtigt uden at see til Høire eller til Venstre. O store Von for al min Glendighed; om det saa kun var een Dag det Hele, om Bryllups og Døds-Dagen var den samme, hvilken Overbetaling for al min Moie, for hvad jeg comisk tænkt giver op uden om og hvad jeg tragisk lidende falder en Fanges Overarbeide! Unævnelige Salighed! Hvad er saa Romeo og Julie mod en Forstaaelse gjennem saadanne Ulfægtelser, mod en Seier gjennem saadanne Farer, mod den lykkeligste Udgang af den dybeste Fortvivlelse! Stort, ja sandeligen det var stort! Om det stede ved Vinterens Tid, mig tykkes, at Blomsterne maatte springe ud af Glæde, om det var i Sommeren, mig tykkes, at Solen maatte dandse af Glæde, og til enhver Tid Elægten være stolt af den Lykke, der gjorde os for salige til at blive stolte af Lykken. — Men hvis, men hvis, hvis jeg blev træt og tabte Kraften, og døde af fra Ønslet; hvis hun, hvis hun omkom, dog nei derom er der ikke Tale, men hvis hun sygnede, og svandt hen, hvis hun sygner, hvis hun svinder hen! Eller hvis hun ikke kunde holde ud med mig i Forventningens Ørken, hvis hun længes efter det tryggere Liv i Egypten; eller hvis hun gifstede sig med en Anden! Guds Belsignelser dertil, det er jo i en vis Forstand det, jeg vil, det, jeg arbeider for. Og dog tænker jeg det nu anderledes. Saa har jeg da mere end en Forstand; er det Tegn paa Klogslab eller paa Galsslab? Eller hvis hun var aldeles usorandret, havde Intet lidt hverken paa Sjel eller paa Legeme, men hun forstod mig ille, forstod mig ille absolut, hvis Hjertet i den unge Piges Barm ille bantede hæftigt som i den Trolojes Bryst, hvis Ungdoms-Blodet ille søgte til hendes Hoved som til mit, hvis det løb roligt i den Uersjarnes og ille som i den Forstandiges volde Sjel, hvis hun

ikke fattede min Lidelse, dens Grad, ikke fattede min isnende Rosighed, dens Nødvendighed, hvis det Ord Tilgivelse mellem os skulle være Alvor, Dommens Alvor, ikke en Boldt, vi begge sloge til i Elskovens Spøg, medens Trofastheden jublede over sin Seier, hvis hun ikke fattede absolut, at der gives kun eet Middel til at være Sværmer i vor Tid og til at bevare Sjelens Romantik i det 19de Aarhundredes lattermilde Forstandighed, og det er at være udvendig ligesaa kold som man er indvendig varm, hvis hun ikke forstod, ikke forstod absolut, at det er nedrigt, at hjælpe halvt, og at det er Trofasthed at negte en skuffende Lindring, hvis hun, naar Vinet kom fra Himlen, Signalet til vor Lykke, hvis hun varude af Takten og ikke kunde følge den — hvad saa, hvad saa, hvad saa? — Ja jeg kan ikke mere, jeg synes tilbage igjen. Blot hun frelses, jeg finder vel min. Hun gjøre hvad hun vil, naar hun blot er udenfor, virkelig udenfor mig, er en Andens, er blevet kjed af det Hele, eller aldrig har forstaet mig; dersom jeg forvisses derom, hvis hun ønskede det eller hvis det blot lod sig gjøre (hvilet jeg da ikke frygter for, thi tor jeg give min Lidenskab Tømmen, den slaffer mig Plads allevegne) hvilken Sophist skulle jeg ikke blive for at bevise hende, at hun havde valgt det Høieste.

Saa ønsker jeg da alt Wel over hende. I dette Secund kan jeg paa eengang tænke 10 Muligheder, ja tyve trods min sorlige Gensidighed, der hun har Sands for Ulykkens Muligheder, jeg kan tænke en Forklaring til hver især, og da igjen en Forklaring, der skal bevise hende, at hun har gjort det Stolteste. Sæt hun var saaledes stolt, at hun ikke turde vedgaae sin Kjærlighed til mig, hun som dog vilde døe af den, sæt hun værger sig ved at lade haant om mig, — hvis jeg blot tor, jeg skal ikke skamme mig ved hende, jeg vil roligt sige: Meget har jeg tabt, saare meget, eller rettere jeg har maattet negte mig mit kjæreste Ønske. Skulde jeg frygte at tilstaae en ulykkelig Kjærlighed, skulle jeg forandre mig og min Dom om hende, fordi hun forandrede sig mod mig? Hvad er vel et Menneskeliv, det er som

Hv, visnet imorgen, maaslee er ogjaa jeg død imorgen! Om en
Daare leer ad mig, hvad beviser det Andet end at jeg har handlet
viiſt? Om en Fortalt medslidende træller paa Skulderen ad mig,
hvad beviser det Andet, end at jeg endnu tor haabe min Frelſe
hijſet og for Gud?

Men for mig selv og for os Begge ønsker jeg endnu engang
mit ſaligſte Onſte, der er over al Maade, og overgaar al For-
ſtand. Sov vel Du min Elſtede, Sov vel; bliv hos mig i min
Drøm hos den Eensomme din himmelſte Maaslee med din
uenevnelige Salighed. Og ſaa til No:

Zu Gott, zu Gott wer einen Liebsten hat
Wer keinen hat muß auch zu Gott.

d. 1. Februar. Morgen.

I dag for et Aar siden. Erofift talt ſkader jeg hende viſſe-
ligen ikke, jeg omigaes hende undſeeligſt ſom var hun ikke min
Forlovede, men blot betroet min Omsorg. Dette ſkulde dog ikke
virke forſtyrrende paa hende, det ſkulde dog ikke virke ſom et in-
directe Ineditament? Troloſe Reſflexion, Troloſe, naar man holder
Dig fast med Blitket, da ſeer Du tilforladelig nok ud og ſom en
provet Stridsmand, der indeſtaaer for Seieren, og blot man
vender Hovedet bort, ſeer man hvad Du er: en Overlober, en
Overlober af Profefſion, en Overlober, hvem det er en Umuſig-
hed at være Nogen tro. At hun er omſluttet af en ſaadan Re-
flexion mærker hun neppe.

Hun er ſuelle og tilbageholdende i Forhold til ethvert reli-
giøſt Indtryk; vil jeg berøre hende lidt digteriſt og i en letttere
Converſeren, ſynes hun at finde Behag deri.

Blot hun ikke er ſtolt; i ſaa Fald maa hun aldeles miſ-
ſorjaae mig. Jeg negter ikke, at i enſelte Dieblille er der Noget,
der ſynes at tyde derpaa, i Andres Nørvaareſke har jeg endog
jeg været Hjensiaad for Htringer, der vel lode ſig forſlare
ſaaledes.

d. 2. Februar. Midnat.

Gud skabte Mennesket i sit Billede, til Gjengjeld danner Mennesket Gud i sit, siger Lichtenberg, og sandt er det, at det har en væsentlig Indflydelse paa et Menneskes Forestilling om Gud, hvorledes han selv er. Saaledes tænker jeg mig Gud ogsaa som Den, der billiger en Omsorgens Beregning, naar man ikke betænker sit Eget, men et andet Menneskes Bel, jeg troer, han billiger Intrigner, og hvad jeg har læst i de hellige Bøger af det gamle Testamente synes ikke at mistroste mig. Jeg kan ikke tænke mig Gud uden denne digteriske Baagen over en bekymret Videnskabs redelige Paafund. Var det anderledes, maatte jeg blive angst og bange for mig selv. Bibelen ligger altid paa mit Bord, og er den Bog, jeg læser mest i; et stærkt Opbyggelæskskrift fra den øldre Lutherdom er min anden Veiledning — og desvagtet har jeg slet Intet fundet til Hinder for at handle saa klogt mod hende, som det er mig muligt, at opnægge et Raad saa klogt som det er mig muligt, naar jeg betænker ikke mit eget men hendes Bel. Denne Collision mellem Klogstab og abstrakt forstaede reent ethisk-religiøse Forpligtelser er vanskelig noꝝ. Hos store Speculanter, og beundrede Digtere, hvis Uttringer ved et Smørrebrodsgilde man opfanger og udgiver, en Tilbedelsens Gjenstand som Dalai Lamas Udtommeser, faaer man Beskeed om, at Djævelen aldrig aabenbarer sig heelt, at Indesluttethed altsaa er det Dæmoniske. Man overseer saa Modsætningen, at hele det gamle Testamente viser Exempler noꝝ paa en Klogstab, som dog ansees Gud velbehagelig; at Christus i en sildigere Tid siger til sine Disciple: dette sagde jeg Eder ikke fra Begyndelsen af; at han har Mere at sige dem, men de kunne endnu ikke bære det, (altsaa en teleologisk Suspension af det ethiske Forhold at sige Sandheden heelt ud). Treffer det sig da saaledes, at der som Gjenstand for digterisk Behandling tilbyder sig en Individualitet, der var stor ved sin Indesluttethed, eller moder en saadan i Verdenshistoriens Gang, hvilken jo Speculationen skal reconstruere, saa lusker man sig til at beundre, tryg ved Udfaldet kan man godt forstaae ham.

Hvullen Troj for den, der i sin Nød søger Veiledning! Indesluttedhed, Taushed (den teleologiske Suspension af den Pligt at tale Sandhed) er en reen formel Bestemmelse, og kan dersør ligesaa godt være Form for det Gode som for det onde. At løse Collisionen ved at annullere Alogslaben er egentlig ikke engang at løse Collisionen, thi der er jo ogsaa en Pligt, som byder at bruge sin Alogstab. Men i samme Sieblik man erklæder dette, har man eo ipso vundet Gud for Intriguen (i god Forstand). Derved er igjen Subjektiviteten gjort gjeldende i sin Ret, saaledes som enhver Individualitet, der har handlet og ikke indskrænket sig til at snakke om Andre, digte eller speculere ved Hjælp af Udsaldet, maa opsatte den. De fleste Mennesker komme slet ikke ud i disse Sphærer, thi der er altid hin Faa, der handle i eminent Forstand. Vil man nu ved en Venævnelse, som undsonder disse, der opleve, hvad der er tilladt ethvert Menneske at opleve: at handle, vil man undsonde disse, saa kan man bruge det Dæmoniske som Over-Afdeling og dele saaledes: Dæmonisk er enhver Individualitet, der ene gjennem sig selv uden nogen Mellembestemmelse (her er Tausheden mod alle Andre) faaer i Forhold til Ideen; et nu Ideen Gud, saa er Individualiteten religiøs, er Ideen det onde, saa er han i strængere Forstand Dæmonisk. Saaledes har jeg forsøgt det, og fundet mig hjulven. Sagen er i Grunden let nok undtagen for Den, der engang har været hjulpen til Systemets Kaper-Rigdom, og derved igjen til Bettelhaven. Kun naar man er saa forsiktig at ville construere et System uden at lage Ethulen ind deri, saa faaer dei, saa faaer man et System, hvor man har Alt, alt det Øvrige, og har udeladt det ene Hørnødne.

Maaelse har jeg slet ikke elset hende, maaelse er jeg for reflekteret til overhovedet at kunne else? Nu vil jeg begynde saaledes. Jeg skulde slet ikke have elset hende? Men min Gud, hvorsø da alle disse Lidelsjer, er det ikke Kjærlighed, at jeg tænker paa hende Nat og Dag, at jeg tører paa mit Liv blot for at frælse hende, at det aldeles ikke salder mig ind, om det ikke vil vorde forsærdeligt med mig selv, fordi jeg blot tænker paa hende?

Og dog har jeg Sproget, har hende, har Menneskesslægten, har ethvert udvortes Vidnesbyrd imod mig, har Intet at beraabe mig paa, Intet at støtte mig ved. Elsker jeg hende ikke? Er det at elskke, svarer hun og Sproget og Slægten: at forlade hende? See! denne Samtale har jeg ikke funnet, den kan jeg ikke holde ud. Derfor søger jeg til Dig, Du Alvidende, er jeg saaledes skyldig, saa knus mig, af! nei, hvo turde bede saaledes, saa oplyss min Forstand, at jeg maa see min Vilbfarelse, og min Fordærvet-hed! Tro ikke, at jeg ønsker at slippe for Lidelser, det er ikke min Bon, tilintetgjør mig, udslet mig af de Levendes Tal, tilbage-fald mig som en mislykket Tanke, som et vanartet Forsøg, men lad mig aldrig blive saaledes helbredet, at jeg i Utide holdt op at sørge, afmat ikke min Thydrighed, udslut ikke Ilden derinde, den er dog noget Godt, om den end maa intres, lad mig aldrig lære at prutte, jeg maa dog seire, om end Maaden er uendelig forskjellig fra hvad jeg kan tænke.

Hvilken Trøst at have Sproget paa sin Side, at kunne sige, som hun: jeg har elsket ham! Er derimod min første Sætning urigtig, saa bliver der ingen Conclusion af. Men her er ikke Tale om et Par lumpne Sætninger, man vil bringe sammen i en Conclusion, men om det Rædsomste af Alt, en evig Qual: en personlig Existents, der ikke kan slutte sig selv sammen i en Conclusion.

Mu vil jeg sove. En Elskende kan det vel høende, at han ikke kan sove for Elskovens Uro, jeg bliver maaskee sovnlos, fordi jeg ikke kan faae at vide, om jeg elsker eller ikke.

d. 5te Februar. Midnat.

En Spedalsks Selvbetræftning.

(Scenen er mellem Gravene ved Daggrø, Simon leprosus sidder paa en Steen, er slumret ind, vaagner op og raaber:)

Simon! — ja — Simon! — ja, hvo falder? — Hvor er Du, Simon? — Her; med hvem taler Du? — med mig selv. Er

det med Dig, hvor er Du væimmelig med Dit Udslet, en Pej for alt Levende, viig bort fra mig Vedershyggelige, flygt ud mellem Gravene. — Hvorfor blev jeg den Eneste, der ikke kan tale saaledes, ikke gjøre derefter; enhver Aanden, hvis jeg ikke flygter for ham, saa flygter han for mig, og lader mig ene. Skuler ikke en Kunstner sig for lønligt at være Vidne til, hvorledes hans Kunstmærke beundres, hvorfor kan jeg ikke stille denne væimmelige Stilkelse fra mig, og dog kun skjult være Vidne til Menneskernes Affly? Hvorfor skal jeg være fordomt til at bære den omkring og vise den frem, som var jeg en forsængelig Kunstner, der i egen Person maatte høre Beundringen? Hvorfor skal jeg fulde Drøtenen med mit Skrig og gjøre de vilde Dyr Selstab, og forfekte dem Tiden med min Hylen? Dette er intet Udraab, det er et Spørgsmaal; jeg spørger Den, som selv har sagt, at det er ikke et Menneske godt at være uden Selstab. Er dette da mit Selstab, er dette det Lige, som jeg skal søge: de hungrige Uhryer, eller de Døde, som ikke frygte for at blive smittede?

(Sætter sig ned igjen, seer sig om og siger som ved sig selv)

Hvor er Manasse bleven af? (med oplostet Rost) Manasse! — (tier et Dieblik). Saa er han dog vandret til Staden. Ja jeg veed det. En Salve har jeg opfundet, ved hvis Brug alt Udslettei vender sig ind ester, saa Ingen kan see det, og Præsten maa erklære os sunde. Jeg lærte ham at bruge den, jeg sagde ham, at Sygdommen dorför ikke hørte op, at den blev indvendig, og at Eens Mandedræt kunde smitte en Aanden, saa han blev spedalskt i det Synlige. Da jublede han, han hader Tilværelsen, han forbander Menneskene, han vil hævne sig, han løber til Staden, han aander Gist paa dem alle. Manasse, Manasse, hvorfor gav Du Djævelen Plads i Din Sjel, var det ikke nof, at Dit Legeme var spedalskt?

Jeg vil laste den øvrige Salve bort, at jeg aldrig maa fristes; Fader Abrahams Bud lad mig glemme, hvorledes den tilberedes! Fader Abraham, naar jeg er død, da vaagner jeg i Dit Skjod, da spiser jeg med den Eneste. Du er jo ikke bange for

den Spedalske; Iсааk og Йаkob Ḧ frugte ikke at siddde tilbords med Den, der var spedalsk og affkhet af Mennesker, Ḧ Døde, som sove her omkring mig, vaagner op, blot et Dieblit, hører et Ord, hun et Ord: hilser Abraham fra mig, at han har Pladsen beredt blandt de Salige for Den, som ikke maatte have Plads mellem Mennesker.

Hvad er dog menneskelig Medlidenhed! Hvem tilkommer den med Rette uden den Ulykkelige og hvorledes betales den ham? den Forarmede falder i Algrerens Haand, der til sidst hjælper ham i Fangenslab som Træl: saaledes drive og de Lykkelige Alager og betrakte den Ulykkelige som et Offer og mene at høbe Herrens Venstlab for godt Kjøb ja paa ulovlig Maade. En Gave, en Skjærv, naar de selv have Overflod, et Besøg, naar der ingen Fare er, lidt Deeltagelse, der ved sin Modsetning kan krydse deres Odselshed, se! det er Medlidenhedens Offer. Men er der Fare, saa jage de den Ulykkelige ud i Ørkenen, for ikke at høre hans Krig, der kunde forstyrre Strengelegen og Dandsen og Oppigheden, og dømme Medlidenheden — den menneskelige Medlidenhed, der vil bedrage Gud og den Ulykkelige.

Saa svg da forgjeves Medlidenheden i Staden og hos de Lykkelige, svg den herude i Ørkenen. Jeg takker Dig Abrahams Gud, at Du lod mig opfinde denne Salve, jeg takker Dig, at Du stod mig bi til at forsage Brugen af den, jeg forstaer dog Din Barmhertighed, at jeg frivillig bærer min Skæbne, frit lider det Nødvenlige. Har ingen haft Medlidenhed med mig, hvad Under da, at Medlidenheden er flygtet som jeg ud mellem Gravene, hvor jeg sidder trøstet som Den, der offrer sit Liv for at frelse Andre, som Den, der vælger frivillig Landsflygtighed for at frelse Andre, trøstet som Den, der har Medlidenhed med den Lykkelige. Fader Abrahams Gud gib dem Most og Korn i Overflod og lykkelige Lider, byg Laderne større og gib Overflod større end Laderne, gib Fædrene Viisdom og Mødrene Frugtbærhed og Børnene Velsignelse, gib Seier i Strid, at det maa være Dit Eiendoms Folk. Hør dens Bon, hvis Legeme er be-

smittet og ureent, Præster en Bedersyggelighed, Folket en Nædsel, den Lykkelige en Snare, hør ham, dersom hans Hjerte dog ikke var besmittet.

*

*

*

Simon leprosus var en Jøde; havde han levet i Christendommen, havde han fundet en ganske anden Sympathi. Hver Gang der i Alarets Løb prædikes om de 10 Spedalske, forsikter Præsten, at han har ogsaa følt sig som en Spedalsk, — men naar der er Typhus . . . .

d. 7. Februar. Morgen.

I dag før et Aar siden. Hun har seet mig overvældet under det Religiøses Magt, men hun har ikke Dio for det Religiøse; hun har fjendt mig længe før vor Forlovelse, hun er øste nok Bidne til min sædvanlige Optreden som et holdt Forstands-Menneske, næsten som en Spotter; hun troer, jeg spotter over Alle, hun ikke over hende — hvis hun nu var sjolt; det gryser i mig, det var jo en forsørerisk Jøde for Stolthed, at være tilbedet (og saaledes kunde hun maaßlee misforskaae den religiøse Sindsbevægelse) af Den, der spotter alt Andet.

I Andres Nærvarelse træder hendes Stolthed tydeligere frem; maaßlee har den været der fra først af, men jeg har ikke havt Tid at opdage den. Det gaaer endogcaa ud over mig, forleden Dag slete det paa saa uskjøn en Maade, at de Tilheds-værende studjede derved. I sig selv er det en Ubetydelighed. En ung Pige kan have Løv til meget, Slight er maaßlee kun en Kaadhed. Var jeg blot beroliget i mig selv, men der frygter jeg værre Kampe. Og er det noget Andet end Kaadhed, saa aner jeg en svælgende Misforskaelse. Blot hun dog ikke troer, at hine i hendes Øine vist besynderlige Symptomer ere blot erotiske Indtryk, at det er en tilbedende Elster, der dyrler en Gudinde. Saalstulde hun altsaa tage min Religiøsitet erotisk forsængelig.

Sandeligen man ydmøger sig under Gud og det ethiske Forhold, men ikke under et Menneske. Det er sandt, mit udvortes Menneske er et ganske andet end mit indvortes, men jeg har aldrig religieist spottet over Nogen. Det Religiøse er mit Lige-igheds-Princip, og min Sjel er just ikke oplagt til erotiske Kærligheder om, hvor af os der var noget Overordentligt.

Det er langts fra at jeg begjører nogen overdreven Forelskelsens Ømhed, men jeg vilde nok have hende til at ytre sig noget mere, for at see, hvad der foregaaer i hende. Trods alle mine Bestræbelser, troer jeg egentlig, hun anseer mig for en meget skarp Kriticus, og dette qvæler hendes Ytringsfrihed.

d. 7. Februar. Midnat.

Naar Hvalen er saaret, søger den ned paa Havets Bund og udsprøiter Blodstraaler, døende er den forfærdeligst; Silden dør strax, og naar den er død, er den saa død som en Sild. Men stundom ligger Hvalen ganske stille, uagtet den dog ikke er død. Sprøiter jeg stundom Blod i Videnskabens Sieblit, er det nrig som brast et Blodkar, idet Ordet bryder frem, saa kan jeg ogsaa være ganske stille, men dervor er jeg ikke død. Hvor Pathos dog er en gaadefuld Magt! Man kan i en vis Forstand pakke det Hele sammen og have det i en Bestelommie, men naar Videnskaben tænder Fyr, da sees, at denne lille Ubethdelighed er et Ildhav.

Nu vil jeg begynde paa en anden Maade, jeg vil tænke over Forholdet saaledes som var jeg blot en Jagttager, der havde at indgive sin Rapport. Jeg veed det vel, mig hjælper denne Objektivitet ikke, den skal det heller ikke; jeg føler kun en Trang til at udømme det næsten Romiske, som er i Sagen. Naar jeg har gjort det, har rygstet Narrestregen af mig, da er jeg atter vel stemt til at træffe tragisk og til at løste tragisk paa det Samme som en Byrde.

Her er Rapporten. Det er en ung Pige, som ellers lykkeligt begavet med qvindelig Elstværdighed mangler eet: religiose

Jordudsætninger. I religieus Henseende saaer hun om trent paa følgende Punkt (et Punkt som vel sjeldent findes angivet af Presten i Embedsprotoloslen, thi hun kan meget godt „lese“) for hende er Gud saa noget nær hvad man tænker sig ved en ældre godmodig Onkel, der for gode Ord gjor Alt, som Barnet vil have det. Dersor holder man uendeligt meget af denne Onkel. Man har tillige en vis usørskarlig Cresygt for Gud, som ikke bliver til mere. Maar man sidder andægtig i Kirken, saa er dette, reent æsthetisk seet, et elskeligt Syn. Men Resignation, uendelig Resignation, Aands Forhold, absolut Aands Forhold til Aand, er der ikke Tanke om. Denne Pige lægger Beslag paa det Religiøse, og taler ud deraf frist væl. Og som det ungdommelige Sind ellers overmodigt figer det Forste det Bedste, hvilket netop er givndeligt elskværdigt, saa gjor hun det ogsaa religiøst. Hun elsker et Menneske høiere end hun elsker Gud, hun sværger ved Gud, hun besværger ved Gud, og dog er hun i religieus Henseende kun romantisk i den lille Tabel, og valore intrinsec i religieus Henseende kun en slet Daler.

Dersom nu Modspilleren, med hvem hun gjor Partiet, var et reent Forstands-Menneske, saa vilde han formodentlig svare paa denne Tilstale ved at erindre om Skolebørnene, der sige til hinanden: „for Du sige ved Gud?“ Men han er lige det Modsatte, han er religieus construeret, hans Romantik er Uendelighedens Størrelse, hvor Gud er en vældig Gud, og 70 Aar et Pennestrog, og en heel jordisk Tilværelse en Provetid, og Fortabelsen af sit enesje Ønske noget, man maa være forberedit paa, hvis man vil indlade sig med ham, fordi han som den Evige har en rund Forestilling om Tiden og figer til Den, der søger ham: „ja endnu er det ikke Diebløket, vent blot lidt“ „hvor længe?“ „oah! en halvsjerdjindstive Aar“ „Du gode Gud saa kan jo Mennesket doe ti Gang imedens“ „Det maa vel være overladt til mig, uden hvis Billie ikke en Spurv falder til Jorden, altsaa imorgen, imorgen ganske tidligt;“ det vil sige om 70 Aar, thi da 1000 Aar er for ham som een Dag, saa er 70 Aar netop 1 Time 56 Minutter og 3 Secunder. Saaledes er Modspilleren

construeret, han mener i Forhold hertil Opgaven at være, ikke at fortørnes paa Gud, fordi han er stor, men betænke, at han selv er ringe, ikke kæbles med Gud, fordi han er evig, thi dette blev dog aldrig nogen Feil, men vel en Elendighed hos den Timelige, at han er Intet, at Opgaven er at holde ud, ikke at ville forstyrre sig selv den eneste Kjærlighed, der er lykkelig, ikke forspilde den eneste Beundring, der er salig, ikke at ville gaae glip af den eneste Forventning, der holder ud, som jo Opgaven er at holde ud. Naar han nu er saaledes construeret, saa folger deraf, at hvis et Menneske formaacer at bringe sit Forhold til ham hen under et Guds Forhold, saa bliver Skolebarnets: ved Gud absolut, han er bunden baade i Tid og i Evighed. Han har nu Omfigt nok til ikke at respectere dette Ord i enhver Forbigaaendes Mund, men til hin Pige er han bunden, og hun gjor sig ingen Betænkelighed ved at bruge Besværgelsen. At Replikken i hendes Mund er en Interjection, som hun slet ikke vil føle sig bunden ved religieust, fordi hun overhovedet blot ligger i Ønskets og det Behageliges og det Ubehageliges Dialektik, at han ved dette hjælper ham slet ikke, han maa i Kraft af sit Guds Forhold honorere Fordringen indtil den sidste Hviid.

Der ligge noget dybt Comisk i dette Misforhold. Ethvert Menneske har jo Lov til at sværge ved Gud. Man pleier nu i Almindelighed at bruge ethiske Kategorier for at bedømme den Sværgendes Adfærd, at han enten er af Sandhed, eller han er en Hyller. Men denne Tremgangsmaade strækker slet ikke til, og kan gjøre megen Uret, thi en saadan Individualitet kunde jo ogsaa blot være comisk. Underledes kan jeg ikke hitte ud deraf. Selv naar jeg tager et større Exempel kan det strække til. Naar Pharisæeren i Evangeliet skildres som en Hyller, er dette kun forsaavidt sandt, som han føler sig bedre end andre Mennesker, hvad han derimod forøvrigt siger er comisk, saasnart man vil tænke sig det. Man tænke sig en Individualitet, der taler med Gud i Bønnen, og nu falder paa at tale saaledes: jeg faste 3 Gange om Ugen, betaler Tiende af Mynte og Kommen. Det er aldeles ligesaa comisk som den Mand, der laae i Grøften og

troede han reed. Pharisæeren troer nemlig, at han taler med Gud, medens det af hvad han siger, er klart og tydeligt not, at han taler med sig selv eller med en anden Pharisæer. Dersom saaledes en Vertshunsholder vilde staae i en Kirke og tale med Gud i Bonnen sigende: jeg er ikke som de andre Vertshunsholdere, der kun give den besalede Vægt, jeg giver rigelig Vægt og desuden Mytaar, saa er han dersor ikke nogen Hyller, men han er comisj, da det er tydeligt, at han ikke taler med Gud, men med sig selv qua Vertshunsholder eller med en af de andre Vertshunsholdere. Dersor skulle man aldrig talde Gud til Hjælv for et Ønske, thi man binder sig selv absolut derved. Om nemlig Ønsket ikke bliver opfyldt, dersor er Gud og jeg slet ikke quit, thi det maa jo dog overlades til ham, men jeg maa staae ved mit Ord, jeg maa til ethvert Sieblif holde det fast, at det var og er mit eneste Ønske, saa alvorligt saa evigt mit eneste Ønske, at jeg vovede at give det et religiøst Udtal. Kommer jeg nemlig efter nogen Tids Forlob med et nyt Ønske, og sender strax Bud efter Gud igjen, ligesom flebile Forældre sende Bud efter Doctoren for Ingenting, hvad saa? saa har jeg gjort Mar af Gud, og tillige viist, at jeg er en comisj Individualitet, der langtsra at være en Hyller, antog, at det at bede til Gud var det Samme som at klappe Papa paa kinden og sige: bitte, bitte.

Her ender Rapporten; min Forstand har modtaget sin Tribut, nu skylder jeg den Intet. Kom nu og bliv hos mig, Du min elskede Smerte! Udwortes kan hun nu ikke være min (eller var det muligt, o! dersom det var muligt!), men at hun i aandelig Forstand ikke skulle være hvor jeg er, den Tanke forvirrer mig Alt. Kan det ene Menneske da ikke forstaae det andet, er der da ingen Ligelighed i det Religiøse? — Hvorsor rev jeg hende med ud paa Strommen, hvorsor forstyrrede jeg, at der blev anlagt en Maalestok for en Piges Existents, som hun forvirrer os Begge! Ja nu, nu er det bag øster. Selv om Alt gaaer lykkeligt af, at hun virkelig hjælver sig selv ud af Elendigheden eller aldrig havde været saa dybt i den, for mig er dog det Religiøse saaledes den sande Mening i Tilværelsen, at det forsørder mig, hvis hun

blot helbredeedes i Timelighedens Bestemmelser. Maar man ikke har en saadan Bekymring, er det nemt nok, at træde af i meningsloft glimrende Hærighed: som en Udvælgte; men har min, om det saa skal være, store Maalestof forstyrret hendes Liv, saa holder hun mig igjen med sin, om det saa skal være lille Maalestof, hun er mig med sin lille Maalestof en uhyre Magthaver, fordi jeg uden hende ikke kan afflutte nogen Livsanskuelse, da jeg gennem hende sympathiserer med ethvert Menneske. Uden synnerligt Kjendskab til Mennesker, har dette været min Trost og ligesom min Seier over Livet, min Hvile fra Forskjellighederne i Livet, at det Religieuse turde man fordre af enhver Individualitet. Og dog er jeg her stødt paa en Individualitet, som jeg ikke veed, om jeg tør fordre det af, om jeg ikke gjør Uret der ved. Men paa den anden Side, hvis der eksisterer en eneste saadan Individualitet, hvis altsaa Religiesitet skal gaae i Spand med Geni og Talent, saa er jeg afmægtig, thi denne Tanke er egentlig mit Livs Tanke, der giver mig selv Frimodighed til ikke at misunde den Udmærkede og Begünstigede, Sindets Rolighed til ikke at øngstes til Raadvildhed over dens Glendighed, der udvortes er mere elendig end jeg.

Bidere. Sæt hun da til syvende og sidst maaſkee mere beundrede end elskede mig, sæt hun nærer den sorgelige Ide, at jeg var noget Stort. Hvor vanskeligt bliver det da ikke for hende, maaſkee engang berusset i en Indbildungens Drøm at jeg tilbad hende, nu at forvinde et saadant Indtryk? Og jeg er etter Skyld i, at hun ydmiges saaledes! Maar man ikke har en saadan Bekymring, saa kan jeg vel forstaae, at det frister, at være blandt de Udmærkedes Tal, paa hvem Manges Dine vogte, mig frister det ikke, jeg ønskede at være som Soldaten i Rækken ikke til at skelne fra de Andre.

End ikke et egentligt religieust Udtryk tør jeg give min ydre Existents, af Frygt for, at hun skulle missforstaae dette og ville vove sig ud i Uendeligheden. Hun kan det ikke, endnu ikke. Det, der skal frelse hende, saaledes var min første Tanke, saaledes er den endnu, er en vis Timelighedens Sundhed. Jeg

er overbevist om, at selv i det mest afgjørende Sieblit, da jeg satte Skilsmissen mellem os, fattede hun ikke Resignationen. Enten troede hun: nu doer jeg og saa er det forbi; men det er ikke Resignation; eller hun haabede aldeles umiddelbart, men det er ikke Resignation; eller hun reiste sig i sig selv i Kraft af sin naturlige Sundhed og opslammedes til netop nu at ville give Tideligheden an, men dette er ikke Resignation.

Allsaal stille. Det gjelder om at være saa intetligende som mulig. Ethvert Vinl fra mig vilde blot forstyrre og hvad der er det Farligste af Alt maaslee hjælpe et Sieblit. Hidsees maa hun dog, at den lidende Tilstand ikke bliver habituel. Den lidende Tilstand, jeg veed jo end ikke med Bestemthed, om hun er lidende.

Reflexion er dog aldeles undtvommelig. Den bærer sig egentlig ad ligesom Tordenkjold: det er de samme Træpper, den bruger, men naar de ere marcherede forbi, boie de om ad en Evergade, saae en anden Mondering paa, og saa fortsættes Paraden — af den talloze Besætning.

d. 12. Februar. Morgen.

I dag før et klar siden. Hun hører ikke uden Opmærksomhed, naar jeg læser i et eller andet religiøst Skrift for hende; jeg selv udvilles stærkere og stærklere i Retning af det Religiøse. Endnu kan jeg ikke vinde Sorglosheid nok til at udtrykke Foreslelsen mere erotisk, jeg nænner det heller ikke. Først det Anstrengende, Foreslelsens Nydelse kommer vel senere.

Blot jeg dog ikke har lagt det Hele for stort an, blot det Hele ikke er hende for alvorligt, om end al religiens Tværhed og Haardhed er mit Væsen fremmed og da især i Forhold til hende, hvis Nærverelje gør mig saa mild som muligt.

Saa taler jeg ogsaa lidt lettere med hende, jeg samtaler. Sandeligen denne Samtalen har for mig et Trylleri, som jeg aldrig havde anet. Hvilk'en Lyst, naar jeg tænker paa Fremtiden, thi denne Samtale vil i mine Ære vedblive at have noget

saa Indbydende, for min Sjel noget saa Vederqvægende, at jeg ingen anden Lise begjerer end denne. Hun er saa godt som aldeles uden Reflexion, men hun snakker heller ikke, hun siger Et og Andet, som det falder hende ind. Dieblikkeligt griber min Reflexion det Sagte, en lille Modification, og jeg har det sat over i min Sphære, og saaledes alternerer Samtalen. Nu ytrer hun Noget paa sin umiddelbare Maade, en lille Modification, stundom blot en Modulations Forandring, og jeg tilfredsstilles ved og morer mig over Bemærkningen. Hun kan nu ikke begribe, hvor saadant et Ord af hende kan more mig saa meget, imidlertid seer hun ret fornøjet ud af Glæde over den anede Oprørnethed, der hersker i Samtalen. Hende tilfredsstiller det at ytre sig, derpaa forunderer hun sig over at see sine Ætringer som Gjenstand for en saa stor Æpmærksamhed, saa forstaaer jeg lidt Reflexion under, foier den til, glæder mig over hende — og saa ere vi Begge fornøiede. Jeg synes dog virkelig at opdage, at jeg har nogle Egenskaber, der kunde gjøre mig til en ganske god Egtemand, jeg har Sands for Ubetydeligheder, jeg har Hukommelse for Smaating, jeg har nogen Evne til at lægge lidt Bethydning ind, hvilket Alt er meget godt i Tidens Længde. Vidste jeg blot, hvorledes jeg skalde blive et Pragt-Exemplar af en Egtemand, jeg skalde hverken spare Tid eller Flid. Men Ulykken er, at jeg har en Grundslade i min Indesluttethed, og at være noget halvt, er mig en bitter Drif.

d. 13de Februar. Midnat.

Blot der dog maatte ske Noget. At holde sin Sjel i Extase fra Uge til Uge, at holde de utallige Reflexioner alle paa Springet, at have Alt færdigt, og hvert Dieblik færdigt, fordi man ikke kan vide, om det skal bruges, eller naar det skal bruges, eller hvad der skal bruges!

I dag har jeg set hende. Hun var bleg. O! naar man har en Sjel fuld af Angest, naar man ved denne har Sands for Barsler, da kan en saadan Bleghed faae Bethydning. Macbeth bliver

rasende blot fordi et Bud, der kommer med en ubehagelig Esterretning, er bleg; men her er jo Lægheden Esterretningen. Og dog tyder Læge-Esterretningen paa, at hun i det Hele besinder sig vel, idet mindste hørte jeg disse Ord hos Hansens, hvor Lægen var, og hvor der blev talst om hende, thi da jeg vaa Grund af Familiernes Forhold og Lægens Tilsiedeværelse, havde en Misstanke, og dersor sporgende gjentog de Ord: hvo er det, som besinder sig saa vel (disse Ord havde Lægen sagt idet jeg traadte ind), blev de forlegne, og da jeg ille uden en vis Sydighed sagde: at det ille forundrede mig, om en Læge selv overrastedes ved at have sagt hvad han saa sjeldent siger: hun besinder sig vel, men hvo er det da? saaede Lægen sig og svarede: aah! dei var Fru Fredriksen. Herre Bud, svarede jeg, Fru Fredriksen, har hun voeret syg, det var hende, hvis Mand var Bysoged i Sanderborg, og som senere blev forflyttet her til Sjælland, ih! det er mærlværdigt, o. j. v. Derpaa converserede jeg den ørede Familie og Lægen med i et stift Qvarter om bemeldte Dame. Det var tydeligt, at Situationen var dem saa viinlig som mulig. Derpaa gik Lægen, og jeg begyndte Samtalen om Lægen, og om de mange Familier, hvis Husdoktor han var, men at jeg aldrig havde vidst, at han var Læge hos Fru Fredriksen. Dette turde jeg ille sige saa længe han var tilstede, thi det var meget muligt, at han havde sagt sandt, men Familien vidste det maaslee ille, og vidste derimod, at det var en Udsigt, han havde hittet paa. Paa den Maade mangler man aldrig Stos til Samtale. Men hende var det de talte om, det er jeg vis paa, thi det vidste jeg, at for ille en halv Time siden havde Lægen været i hendes Huns, og kom upaaarvivlelig lige derfra. Altisaas dette er Læge-Esterretningen. Derimod saae jeg hende bleg. Hvullen Qual, at skulle iagttagte et Phænomen, naar Phenomenet selv forandrer sig i Forhold til Iagttageren.

Hun havde jo engang Lust til at være noget Overordentligt, Kunstnerinde, Forfatterinde, Virtuosinde, lort at glimre i Verden. Det var jo muligt, idet mindste er det psychologist rigtigt, at en uhyttelig Begivenhed kan være en afgjørende Impuls i

denne Retning. Sandt nok, jeg har aldrig fattet, hvor det er falset hende ind, hvor hun saaledes kunde misforstaae sig selv: saa elskelig som hun var, saa lidet havde hun noget særligt Talent. Havde det været der, havde jeg nok opdaget det, thi mit Tung-sind havde deri strax seet en Lidelse mere, fordi jeg havde for-staaet, at hun maatte have uhyre Fordringer til Livet. Men en Katastrofhe kan jo skabe et Menneske om, og den var dog maaskee en gyldig Anelse i hendes Sjel, dette Onske, denne Higen. Hvad Under, at jeg ikke forstod det, jeg, som fra min tidligste Ungdom har levet i den bestandige Modsigelse mellem i mit Forhold til den Enkelte at synes begavet og i mit stille Sind være over-bevist om, at jeg ikke dinede til Noget.

Jeg er frank og fri, ledig, ingen Mand, ingen anden Qvindes, intet Livsforholds Ejener; jeg ligger ved Kanten i min Baad, om der dog vilde vise sig et Phænomen derude. Kunde hun saaledes komme frem som en Beundringens Gjenstand, det var noget for mig, det var den lykkeligste Existents, jeg kunde tænke mig: skjult at see hende beundret, skjult at vove den sidste Tanke og den sidste Hvid, for at Beundringen kunde være jublende. Hvor Utaalmodigheden allerede løger i mig! Jeg kan besnafte Folk, jeg kan lyve, bevise Alt, smigre, trække en Journalist i Haanden, selv skrive Artikler Dag og Nat — og Beundring er jo dog tilhørs for Penge og for Klogskab. Jeg opgiver Alt, mit lykkelige Lod blev det da skjult at turde arbeide for hende. Og naar det saa er naaet, naar Smerten har potenseret hendes Sjel, naar Lykke og Kunst og Smiger kappes om at smykke den Udmærkede, naar hendes Sjel svulmer indtil Overmod — og hun da triumpherende drager niig forbi, da tør jeg roligt see paa hende, mit Blik kan ikke forstyrre hende, thi Tilværelsen har jo netop hævdet hende imod mig.

Men lidt at holde sig til maa man dog have. Efter anonyme Noveller løber jeg ikke saa snart igjen, den sidste lod mig ret føle det Latterlige i min Findbildung. Har jeg ikke lært Andet deraf, saa har jeg faaet en Forestilling om, hvorledes det gaaer til med Recensioner. Jeg har aldrig funnet blive alvorlig ved

Tanlen om en Recensents Hjerning, men blot paa den løseste Mistanke om, at hun kunde være Forsatterinden (thi Nyget sagde, at det var af en Dame), og jeg satte Alt i Bevægelse for at overbevise Menneskene om, at det var noget Overmaade.

d. 20. Februar. Morgen.

Idag fort et Aar siden. Nei jeg kan dog ikke forståae Andet, end at jeg gjør hende uhyggelig. Der er og bliver et svælgende Missforhold mellem os, hun forstaaer ikke mig, og jeg forstaaer ikke hende, hun kan ikke glæde sig ved, hvad der glæder mig, og ikke sørge over, hvad jeg sørger over. Dog har jeg begyndt derpaa, saa holder jeg ud, men ærlig vil jeg være. Jeg tilstaaer hende, at jeg betragter hendes Forbindelse med mig som et Øffer fra hendes Side, jeg har bedet hende om Tilgivelse, at jeg har revet hende ned ud paa Strommen. Mere kan jeg ikke gjøre. Sandeligen jeg havde aldrig drømt, at jeg nogensinde skulle ydmige mig saaledes for et Menneske. Nu det forstaaer sig, det er vel ikke hende, jeg ydmiger mig for, det er Forholdet og den ethiße Opgave, dog maa jeg overvinde mig at sige det til et Menneske, og siger jeg det, da er min Stemning juist ikke til at sige det for Spøg. I Grunden hjælper det ikke stort, thi da hun ikke faaer et Ord at vide, saa kan hun ikke forklare sig det, men her er jo igjen Missforholdet.

d. 20. Februar. Midnat

Jeg saae hende idag paa Haußerpladsen. Alt som sædvanligt. Det er da en Lykke, at hun seer mig saa øste. Jeg veed med mig selv, at jeg aldrig gaaer af min Rei, ikke et Godbred, for at see hende, det tor jeg ikke, min Existents skal udtrylle den absolute Ligegyldighed. Hvis jeg turde det, og hvis jeg ikke havde min hypochondre Skarpsindighed til at belure mig og til at aue Muligheder, saa havde jeg forlængst opslaaet min Popæl i nærheden af hende, blot for at twinge hende til at see mig.

Der er intet Farligere for en Pige i hendes Tilstand end at undgaae Synet, og derved give Phantasien Beleilighed til at drømme.

Hun maa hidses, at hun ikke gaaer hen og bliver mat, og hverken bliver det Ene eller det Andre, hverken sørger eller seirer. Nu vil det vel og lykkes. En Brev-Correspondance med en Ven paa Landet, det vil sige et Menneske, som jeg ikke troer, er meddeelt i Copie til min Indviede, der plager mig. Det er naturligvis fra Vennens Side skeet under den dybeste Tausheds Øste, og med den dybeste Tausheds Affordring betroer han den igjen skriftligt til sin Elskede i Holbek, og saa gaaer det nok, og i største Hast. Man klager stundom over Postvæsenets Langsomhed — naar man er saa heldig at have en Vens Veninde til at bære Brevene, saa gaaer det i største Hast, jeg tænker hun løber paa sin God til Hovedstaden blot for at faae frammet sin Hemmelighed ud til hendes Kundskab, for hvem den er bestemt. Der er dog intet Tilforladeligere i Verden end en Ven, om hvem man med Sikkerhed veed, at han forraader Alt hvad man betroer ham, intet Tilforladeligere, naar man blot passer paa hvad man betroer ham. Der er upaalideligt, naar man vilde bede en Ven om at sige det eller det, men naar man betroer ham det, man vil have ud, under Tausheds Øste, saa er man ganske sikret, thi saa maa det ud. Det er tillige en sjeldent Lykke, naar en saadan Ven igjen har en Ven og denne Ven igjen en Veninde — saa gaaer det med Lhnets Fart. Saaledes bliver min Correspondance besørget ved Venksab.

Jo mere man lider, desto mere Sands, troer jeg, faaer man for det Comiske. Først ved den dybeste Lidelse faaer man den sande Myndighed i det Comiske, der med eet Ord forvandler den formuftige Slabning, man kalder Mennesket, ved et Trylle-slag til en Fraze. Denne Myndighed er ligesom en Politibetjents Sikkerhed, naar han udenvidere griber til Stokken, og ikke taaler nogen Sladder eller Spærren af Passagen. Den Slagne tager til Gjenmæle, han gjor Indsigelse, han vil respecteres som Borger, han fordrer Sag; i samme Nu følger det næste Rap af

Stollen og det hedder: væsartiig og pasjeer, ikke saae fulle. Alt ville saae stille, at protestere, at fordre Sag er nemlig Udtrykket for den pathetiske Thympers Horsog paa at gjælde Noget for Alvor, men det Comisie vender en anden Side ud paa Fyren, ligesom Betjenten, der i en Fart saaer ham vendt og ved at betragte ham bagfra, ved Hjælp af Stollen gjør ham comisit.

Dog maa dette Comisie være saa smerteligt erhvervet, at man ikke juft kan onskø sig det. Men det Comisie paanøder sig mig isærdeleshed, hver Gang min Lidelse bringer mig i Forhold til andre Mennesker.

Correspondanceen indeholder en confidentiel Meddelelse angaaende min Kjærlighedshistorie. Alt er rigtigt, især Navne og Aarstal og Dage, det Øvrige er for første Delen Fiction. Jeg er aldeles overbevist om, at hun umuligen selv kan have en vaalidelig Opsattelse af mig og vort Forhold; dertil har jeg forvirret hende Sagen altsor meget og forvandlet den til et Hexebrev, der kan betyde lige hvad det skal være. Alt maatte overlades til hende selv og fra mig maatte hun for ingen Pris eie en authentisk Fortolkning, thi da bliver hun aldrig helbredet. At hun ganske maatte kunne saae sig selv igjen, er mit høieste Ønske for hende, og jeg vil vove Alt dersor. Blot en eneste tilsladelig Veiledning var nok, til at hun i Stilhed kunde beholde et Indtryk af mig, som hun ikke maa.

Min Peroration i de to Maaneder, min visnot ikke glimrende men dog charakteertro Vortgang var beregnet paa at synes et jordærvet Menneste. Dette er Hovedopsattelsen. En saadan virker nemlig til, at hendes Lidelse i samme Dieblil bliver aldeles autopathiil, sri for al Sympathi, bevirker, at hendes Lidelse aldeles ikke bliver hende dialetiil, som havde hun nogenfomhelsi Uret, Noget at bebreide sig. Ald den samme Wei maatte der nu gaaes frem. Hvad virker da dernæst mest inciterende? Jeg tænker, naar en saadan Elngel ikke er uden en vis Deeltagelse for den stadtels Pige. En Skurt saaer dog aldeles udenfor det Gode, men bliver han fræl not til at ville communicere med dette gjenem en vis næsten chevaleresk Deeltagelse — jeg

hjender intet mere Oprørende. Hjunt confidentielle Falstmaal bører netop Præget af denne Deeltagelse. Den er uden Videnskab, men i Høflighedens Form. For at holde Stemningen rigtig, har jeg bestandigt, medens jeg skrev, tænkt mig En, der havde havt eller har Tandpine, om hvis Befindende man ikke uden Deeltagelse bekymrer sig.

Førstvrigt har det været mig modbrydeligt at skrive det Hele, ikke for hendes Skyld, thi mit Haab er, at det vil være hende gavnligt, men for deres Skyld, gjennem hvis Hænder det gaaer, og igjen af en ganske egen Grund. Jeg er overbevist om, jeg vedder hundrede mod een: alle Tre fige efter at have læst det: „aah! han er dog ikke saa slem som jeg troede, han er dog ikke uden Deeltagelse.“ Det er utroligt, hvor Menneskene ere slagne med Dumhed i Henseende til det Ethiske. Ved at være fræk nok til at ville være allerforagteligst, bliver man et ganske skikkeligt Menneske, næsten ligesaa god som Folk er flest; thi Herre Gud, en Æjærlighedshistorie har da saa Mangen havt, og ladet en Pige sidde og vente, men naar man dog har lidt Deeltagelse, saa er man ret brav. Og dog er det at være en Skurk ikke saa haabloft, der er Frelse mulig; men paa den Maade at kunne vise Deeltagelse, vidner utvivlsomt, at man har taget Skade paa sin Sjel.

Og nu til Hvile, jeg drager hver min Tanke ud af Intriguens Anstrengelse, jeg samler den kun paa hende, paa min Bekymring og paa mit Ønske. Jeg vil ikke forstyrres af Noget, men jeg vil ogsaa gjøre hvad jeg anseer for min Pligt. Kan det være rigtigt for en god Sags Skyld at være en Daare i Verden, saa kan det vel ogsaa forsvares, at være intriguant, eller rettere, jeg frygter en fildig Engstelse og Fortrydelse, hvis jeg havde ladet Noget u forsøgt. Stort troer jeg ikke paa Intriguer, ikke fordi jeg ikke beregner Alt af yderste Evne, men fordi Sagen er mig saa vigtig.

O! blandede Smerte! vi skilles mere og mere ad, der ligger et Liv imellem os, og det er mig som maatte der nu ligge en Evighed imellem os, hvis hun ret river sig løs fra mig. Det er

jom tjente jeg io Herrer: jeg gjør Alt for at arbeide hende løs, for at tilintetgjøre Alt imellem os, og da tugter jeg tillige min Sjel op, at den maa holde sig paa Ønskets Spidse, at mit Ønske, hvis dets Øpfyldelse nogensinde var mulig, maatte være ligesaa brændende i det Dieblit, hun for stedse er tabt for mig, som det var da Alt begunstigede vor Forbindelse, som det var aller-stærkest, da hun bad ved min Hod. At ønske medens man er ung, er ikke vanskeligt, men at holde Sjelen paa Ønsket, naar lønligt Nag, naar Døds-Angest fortærer Kraften, er ikke let. At gjøre Kaprioler naar Hesten er ung og vælig og har Pusjet i Næsen, er ikke vanskeligt, snarere vanskeligt at lade det være, men naar den er træt, naar den vakkende støtter sig frem, naar den med hvert Skridt vil til at falde — da at gjøre Kaprioler, det kan Hesten ikke. Men Alanden levendegjør, og som en gammel Konge har sagt: en Konge kan døe, men han kan ikke blive syg, saa er det min Trost, at jeg kan døe, men jeg kan ikke blive træt. Thi hvad er det at have Aland uden at have Billie, og det at have Billie uden at have den over al Maade, da Den, som ikke har den over al Maade, men hin til en vis Grad, slet ikke har den.

d. 28. Februar. Morgen.

I dag for et Aar siden. blot Mod og Udholdenhed. Jeg vil næac det Religieuſe med hende, det er en Sikkerhed som assurerer Livet, al! eller er det kun en Forſigtilghed, som det at sætte i Enkellassen. For Øvrigt kan jeg gjøre Alt med og udviller mere og mere Færdighed. Hendes Ungdom fordrer enhver Austrengelse fra min Side; og jeg er saa ungdommelig, som det er mig muligt. Jeg troer det lykkes. For et Par Dage siden var der en Mand, der sagde om os, at vi var ret et Par unge Forlovede. Det forstaaer sig, vi er det jo ogsaa: hun i Kraft af de 17 Aar, og jeg i Kraft af det kulfte Væn, jeg bruger. Vedraget lykkes, som dette da altid lykkes for mig. Thi at udtrykke mig ligesrem, lykkes sjeldent, men indirekte og svigagtigt lykkes over al Maade. Det er som en Natur-Disposition hos mig, en Refleterethed,

jeg er født med. Men jeg lærer tillige noget Andet, jeg lærer det Comiske fra Grunden af: en ung Forlovet paa en kunstigt Been! Jeg forekommer mig selv ligesom Capitain Gribskopf. Dog er denne Comik, min Hemmelighed, ikke til at spøge med. Anstrengelsen frygter jeg ikke, thi jeg glæder mig over hende, men Misforstaelsen frygter jeg.

d. 28. Februar. Midnat.

Det mangledo blot: hun søger mig, det er aabenbart. Saa har jeg da fægtet i Lusten, hun maa have en resterende Sympathi, en Nerve, hvori jeg endnu sympathetisk smørter hende. Den confidentielle Meddelelse kan hun endnu ikke have faaet, det var da en Lykke, at jeg var betenklig paa at sende den. I min Mine skal hun Intet finde. Mit Ansigt er ingen Avertissements-tidende, eller, hvis saa skal være, er det for blandede Bekjendt-gjørelser, der ere saa blandede, at Ingen kan hitte ud deraf.

Allerede sidste Onsdag var det mig paafaldende, at det var anden Gang og en Onsdag, jeg havde seet hende paa Hauser-pladsen. Hun veed fra tidligere Tid, at jeg hver Onsdag præcise kl. 4 passerer denne Vei, hun veed, at jeg har Forretninger med en Mand, som boer der. Søger hun mig, saa tor jeg vidne med mig selv, at jeg ikke har gaaet en Fodbred af min Vei for at søge hende. Det er næsten til Uffindighed, saa øengstelig jeg er, for at gjøre Noget, hvoraf hun kunde fatte Mistanke, og min Øngstelighed lader mig da antage, at hun er ligesaa modtagelig for det Mindste, som jeg er.

Det maatte undersøges. 5 Minuter før 4 var jeg paa Hauser-pladsen og gik ind i Guldsmedens Boutique. Rigtigt, 2 Minuter efter kom hun. Hun gik langsomt, saae sig om og vendte sig i Retning af Tornebuske-Gaden, fra hvilken jeg pleiede at komme. Det er i og for sig en ypperlig Idæe, at sees paa Gaden, hvor Tilfældet altid er til Nede med en Forklaring. Men siden jeg skiltes fra hende, har jeg aabnet en uafbrudt Krig med den Magt, man kalder Tilfældet, for om muligt at afflasse den, hvortil ikke

behoves Vaabenmagt, men i hørdeleshed Hukommelse, en Hukommelse, der er lige saa smaalig som Tilhældet selv. Hurtigt sprang jeg ud af Boutiquen, løb om af Suhns-Gaden og kom fra Tornebuslegaden præcise kl. 4, ganske som sædvanligt.

Vi mødtes, gik hinanden forbi; hun blev lidt forlegen, maaßke ogsaa fordi hun var lidt øngstet ved, saa godt som at gaae paa forbudne Veie, eller lidt anstrengt af at udspeide Terrainet; hurtigt trak hun Dinene til sig og undgik mit Blit.

Saa meget er da klart, at mine Machinationer ere temmelig frugtesløse; men saa meget er ogsaa klart, at hun dog har Kræfter.

Før mig er der Intet at gjøre. Jeg kommer hver Onsdag præcise kl. 4 paa Hauserpladsen. At blive borte var aldeles usigstigt. Jeg troer aldrig jeg har været saa uvieregnende med Tiden, som jeg er med dette Klokkeslet, at ikke det, at jeg kom for tidlig eller udeblev skulle vætte hendes Mistanke, om at jeg ventede hende, eller undgik hende, hvad der paa forsikrellig Maade vilde bevise det Samme, at jeg bekymrede mig om hende.

d. 5te Marts. Morgen.

I dag for et Aar siden. Intet nyt Symptom. Maar saa en lysere Udsigt viser sig for mig, naar det forekommer mig, at Alt maa lykkes, naar en glad Tanke gjester min Ejel, da iles jeg til hende, jeg er virkelig ung, ung, som man maa være det i Ungdommens Dage. I saadanne Dieblælle søger jeg ikke nogen Umvei, jeg styrter med Længselens Tilhældhed for at kunne synde mig med hende. Var det saaledes altid, formaaede jeg at være saaledes, hvad det end skulle koste mig, saa kunde man sagtens giste sig.

Hvorledes det i dybere Forstand staarer sig med hende, veed jeg ikke, jeg vil ei heller vide det. Jeg vil heller ikke forcere eller overrumple hende, men hendes forsigtige Tilbageholdenhed forundrer mig, og den er noget usæd, det er som var hun bange for min Kritik, at hendes Uttring ikke skulle være aandrig nok. Saa vanstelig har mit udvores Væsen gjort mig vor Forstaelse.

d. 5te Marts. Midnat.

Salomos Drom.

Salomos Dom er bekjendt nok, den har formaet at adskille Sandhed fra Bedrag, og at gjøre den Dømmende navnkundig, som den vise Fyrste, hans Drom er mindre bekjendt.

Er der nogen Sympathiens Oval, da er det at maatte skamme sig ved sin Fader, ved Den, man elsker høiest og skylder mest, at maatte nærme sig ham baglænzs, med bortvendt Ansigt, for ikke at see hans Skjendsel. Men hvilken større Sympathiens Salighed er der, end at turde elské som det er Sonnens Ønske, og at da den Lykke føies til, at turde være stolt af ham, fordi han er den ene Udvælgte, den ene Udmærkede, et Folks Styrke, et Lands Stolthed, Guds Ven, Fremtidens Forjættelse, priset i Livet, høilovlig ved sin Thukommelse! Lykkelige Salomo, dette var dit Lod! I det udvælgte Folk (herligt allerede at tilhøre dette!) var han Kongens Søn (misundelsesværdige Lod), den Konges Søn, der blandt Konger var den Udvælgte!

Saaledes levede Salomo lykkelig hos Propheten Nathan. Faderens Kraft og Faderens Bedrift begeistrede ham ikke til Daad, thi der levnedes jo ingen Lejlighed dertil, men den begeistrede ham til Beundring, og Beundring gjorde ham til Digter. Men var Digteren næsten misundelig paa sin Helt, saa var Sonnen salig i sin Hengivenhed for Faderen.

Da besøgte Ænglingen engang sin kongelige Fader. I Natten vaagner han ved at høre Bevægelse, hvor Faderensov. Rædsel gribet ham, han frygter, det er en Midding, der vil myrde David. Han lister sig nærmere — han seer David i Hjertets Sønderknuselse, han hører Fortvivlelsens Strig fra den Angrendes Sjel.

Afsmægtig søger han efter sit Leie, han slumrer ind, men han hviler ikke, han drømmer, han drømmer, at David er en Ugudelig, forlæstet af Gud, at den kongelige Majestæt er Guds Vrede over ham, at han maa bære Purpur til Straf, at han er fordomt til at herske, fordomt til at høre Folkets Velhignelse,

medens Herrens Retserdighed sjult og forborgent holder Dom over den Skyldige; og Drommen auer, at Gud ille er de Fremmes Gud, men de Ugudeliges, og at man maa være en Ugudelig for at blive Guds Udvægte, og Drommens Rædsel er denne Modsigelse.

Som David saae paa Jorden med sponderknusset Hjerte, saa stod Salomo op fra Leiet, men hans Forstand var sponderknusset. Rædsel greb ham, naar han tenkte, hvad det er at være Guds Udvægte. Han anede, at den Helliges Fortrolighed med Gud, denenes Oprigtighed for Herren ille var Forklaringen, men at hønsig Skyld var den Hemmelighed, der forklarede Alt.

Og Salomo blev viis, men han blev ille Helt; og han blev Tænker, men han blev ille en Veder; og han blev Præditer, men han blev ille en Troende; og han kunde hjælpe Mange, men han kunde ille hjælpe sig selv; og han blev vellystig, men ille angrende; og han blev sponderknusset, men ille opreist, thi Billiens Kraft havde forlojet sig paa hvad der var over Ynglingsgens Kræster. Og han tumlede gjennem Livet, omrumlet af Livet, stærk, overnaturlig stærk, det er quindelig svag i Indbildningens driftige Bedaarelser og vidunderlige Opfindelser, sindrig i Tankeus Forklaring. Men der var sat Splid i hans Væsen, og Salomo var som den Svællede, der ille kan bære sit eget Legeme. I sit Harem sad han som en afkæste Olding, indtil Øjsien vaagnede og han raabte: Slaaer paa Tambourinerne, dandjer for mig, I Kvinder. Men naar Øjens Dronning kom for at besøge ham, løslet af hans Viisdom, da var hans Sjel riig, og de viise Svar sloed fra hans Læbe som den kostelige Myrrha, der flyder ned ad Træerne i Arabien.

d. 7de Maris. Midnat.

I Onsdags saae jeg hende ille. Hun har formodentlig nu faaet den confidentielle Meddelelse; confidentiel var den rigtignos, den var betroet til Svaghed og Uredelighed. Eller maaslee er hun kommen lidt tidligere eller lidt fuldigere, jeg veed det

ikke, thi jeg kommer som altid præcise, ikke et Minut før, ikke et Minut senere, ikke et Tempo hurtigere den ene Gang end den anden, jeg tør det ikke. Kun Den, der har Begreb om Klogskab og om List i at benytte det Ubetydeligste, vil fatte, hvad en saadan asketisk Forsagelse af det Ubetydeligste vil sige.

Mit Hoved er træt; o! at jeg turde hengive mig til Hvilen og syuge mig ind i Beemodets Grindring. O! at jeg turde som en Afdød tage Smerten bort og erindre, hvad der var skjønt. Men jeg tør det ikke, i samme Øieblit bedrager jeg hende; jeg tør det ikke, thi jeg lever, jeg er jo endnu midt i Handlingen, Stykket er langtfra ikke forbi. Er Stykket ikke forbi? For mig er det sandeligen ikke forbi, thi det Senere er saa langtfra at være et Efterspil, at snarere Forlovelsen var et Forspil, og Stykket begyndte med at den afbrodes. Og dog er der ingen Handling, der steerer Intet, i det Synlige og Udbortes steerer der Intet, og al min Anstrengelse er for at afholde mig fra at handle, og dog bevare mig selv handlende *zartæ dyræpir*. Hvortil da alt Dette? Hvorfor gjør jeg det? Fordi jeg ikke kan det anderledes; jeg gjør det for Ideens Skyld, for Meningens Skyld, thi jeg kan ikke leve uden Idee, jeg kan ikke holde ud, at mit Liv slet ingen Mening skulde have. Det Intet, jeg gjør, giver dog lidt Mening, ethvert andet Forsøg, at glemme, at begynde paa en Frijs, at klinke med en Ben og drifte Divus med en Ligefindet, er mig umuligt, nagtet jeg vel forstaaer, at man saa vilde finde mit Liv at have en dyb Mening. Maaske ligger Feilen i mit Øie, men jeg har aldrig seet et Venstlab, hvor den Enne opflammede den Anden til at vove det Yderste for en Idee, der angaaer den personlige Existents; men vel har jeg seet, fordi den Alden (*ο ετερος*) ikke har den Undseelse, som Enhver i sit Ænderste dog en tidlang har for sig selv, saa har jeg seet, at deres Omgang lært dem begge at prutte og ikke at tage sig Verden saa nær. Kun et Gudsforhold er det sande idealiserende Venstlab, thi Guds Tanke trænger igjennem til at adskille Sinde og Tanker, og slutter ikke Overeenskomst i Snat. — Jeg gjør dette Intet og dette Alt, fordi det er min Friheds høieste Videnslab og mit

Værens dybste Nødvendighed. Dersom Simon Sylita paa nogen Maade har funnet bringe det i Forhold til Tanken om Gud at haae paa en hoi Stotte og boie sig i de sværesie Stillinger og bortsætte Sovnen og i Ligevægtens Krijer soge efter Forjærdelsen: saa har han i mine Tanke gjort vel i at gjøre det. Hans Feil var, at han gjorde det for Menneskernes Nine, at han dog var en Dandserinde, at han dog som hun boiet i den sværesie Stilling paa Gulvet, soget efter et Publikums Bisald. Det har jeg aldrig gjort, men vel gjor jeg som han, jeg strækker Sovnen bort og vrider min Sjel.

Det er ikke Refleksionssyge hos mig, thi min Hovedtanke under det Hele er mig klar som Dagen: at gjøre Alt for at arbeide hende los og at holde mig selv paa Ønslets Spidse. Jeg hitter ikke paa nye Forsæt hver Dag, men vel kan min Refleksion hitte paa noget Nyt i Forhold til Forsættet. Mon den Mand, der vil være riig i Verden, er refleksionsyg, naar han urolsigt holder dette fast, men i Calculens Form beregner Alt, uden at forandre sin første Plan, mon han er refleksionsyg, dersom han holder sin Beslutning fast, men naar han seer, det ikke vil lykkes paa een Maade, da vælger en anden? Havde jeg været refleksionsyg, da havde jeg forlængst handlet i det Udvortes og brudt mit Forsæt: at holde mig ganske stille og dog absolut aarvaagen. Ja skulle jeg blot være vaagen som een af Brudejomfruerne, blot holde Lampen tændt, og forovrigt kunne lade min Sjel inden Lidenstab, da var det lettere, men det tor jeg ikke, thi da vilde jeg ubemærkeligt forandres og ikke bevare mig ganske usforandret paa Ønslets Spidse, med Lidenstabens Elasticitet. Det er dette jeg ogsaa vil; forandres jeg, da er det mod min Willie; Gud stee Lov og Priis, indtil Dato er det ikke skeet.

d. 9. Mars. Morgen.

Idag for et Aar siden. Intet nyt Symptom. Hvor vi ere, veed jeg ikke, jeg vil ikke forhastje mig med nogen Exploration.

d. 15. Marts. Midnat.

Igaar saae jeg hende heller ikke. Maaskee var høint Sammen-
træf paa Hauserpladsen dog et Tilfælde, eller det var maaskee
et Forsøg, hun vilde vove af Omisorg for mig. Maaskee har hun
modtaget min confidentielle Meddeelse, maaskee har den slet
ikke virket hidsende, men blot deprimerende; maaskee vælger
hun tilsidst at sygne, at bedøves i stille Sorgs smertestillende
Lindring. Sæt hun tog ud paa Landet, sæt hun ikke vilde leve
i de gamle Omgivelser; ikke kunde holde det ud, men hellere
vilde have et energisk, et afgjørende Udtryk for, at hun var
krænket, sæt hun blev Selskabsdame hos en adelig Familie,
eller Gouvernante. Store Gud! at have en saadan Creditor,
der har Hals og Haand over mit Liv! Og ikke at turde indfrie
Fordringen, og at det netop maa være Gens Ydmngelse, at man
ikke tor det! Hun drommer formodentlig ikke om, hvilken ushyre
Magt hun er for mig, at hun bestemmer Coursen for mit Liv,
at hun ved et saadant Skridt, som det befrygtede, kan styrte mig
i den dybste Fortvivlelse. Saaledes staaer altsaa Sagen: saaer
jeg hende arbeidet løs, eller arbeider hun sig selv løs, fort bliver
hun sig selv igjen, saa er jeg netop kommen saavidt, at jeg kan
arbeide for min egen Sag, bekymret om min egen Smerte.
Mit Liv, før jeg forenedes med hende, var som et piinligt Forhør
over mig selv, da blev jeg afbrudt og kaldt ud i de forfærdeligste
Afgjørelser, og naar jeg saa er færdig, hvis jeg bliver det, da
kan jeg igjen begynde med mig selv, hvor jeg slap. Det forstaaer
sig, jeg har lært, hvad der er end piinagtigere. Og skeer dette ikke,
siddet hun hen, saa er jeg en Betler, en Stodder, ja en Slave,
der ligger i det yderste Morke.

Og dog lod hun jo et Ord falde om, at hun saaledes kunde
ønske sig anbragt paa Landet. Og et saadant Ord, et Ord af
hende, et Indfald, en Bemærkning, som hun maaskee ikke veed
mere af end man veed af, hvad man figer i Sovne, et saadant
Ord er nok for mig. Jeg forekommer mig selv som et Barn i
Poge-Alderen, der forsøger sig i de første Opgaver til Øvelse i
Modersmaalet: af et opgivet Ord at danne en Mening.

Idag hørte jeg tilfældigt hos en Hyreludsl, at hendes Fader havde bestilt Bogn en halv Snes Müll ud i Landet til en Herregaard. Hvad skal han der, han som ellers næsten aldrig kommer uden for Hovedstadiens Bolde, uden ridende og i det Høieste en Müls Bei, han som aldeles ingen Forbindelse har paa Landet. Sæt nu, — Ordet rinder mig ihu og Stileøvelsen begynder. Stileøvelsen! Sæt hun virkelig har besluttet sig, sæt hun vil være krenket, vil være det aabenlyst, vil desperere og have en charakteristisk Form for Desperationen.

Store Gud! blot dette ikke, alt Andet, blot dette ikke! Forbandet være Rigdom og jordisk Glimmer, og at være eller synes noget Stort i Verdens Dine! Gid jeg var et Ladegaardslem, et elendigt Menneske, saa var Misforholdet et andet. Vel sandt, jeg er i Verdens Dine en Slyngel. I Verdens Dine, hvad er Verdens Dine andet end Blindhed, og hvad er Verdens Dom? Ikke ti Mennesker har jeg fundet, der have Kraeft til at domme strengt. Eller er jeg ikke agtet og æret som for, nyder jeg ikke Anerkjendelse, mere end for, og er dette ikke i Verdens Dine Habiliteten, der fordres, Berettigelsen, at man er en Slyngel, eller idetmindste har et ualmindeligt ingenium til at blive det? Giv den Valget mellem en forladt Pige, der boier sit uskyldige Hoved i Sorg og søger et Skjul paa Landet, at hun kan græmme sig, og en Stuepiller ved Livets Theater, en Fræt, der løfter sit Hoved og trodsler Alle med sine stolte Dine; dens Valg er suart gjort. For Vaade dommes en Mand i livsværig Müll, men jeg, jeg har ingen Dom over mig. Fordom! Jeg hidser Menneskene mod mig, og man raaber bravo; jeg ventes, at man vil slaae mig ihjel, og man bærer mig i Triumph; jeg sjælver, jeg mistvivler, om jeg har Mod og Styrke til at bære Verdens Dom, om jeg ikke skylder mig selv at sætte mig i et mildere Lys, men jeg valler ikke, jeg trækker i Snoren til Styrtebabet — og Verdens Dom er yderst gunstig.

Men lad det ikke ske, varmhjertige Gud! lad det ikke ske. Jeg fortvivler, jeg bryder med Dig, jeg styrter derud, jeg vinder hende endnu engang, jeg giver Alt hen for med Guld at trodse

Herrejædets Herlighed, jeg holder Bryllup og jeg skyder mig paa Bryllupsdagen.

Dog derud maa jeg, jeg maa see, hvad han vil derude. Al! jeg tor ikke spørge et Menneske om Noget, ikke for aldrig det. Det nok at afdæmpe Tausheds Løfte, naar man ikke gider have mere med Verden at gjøre, men at skulle være tans naar man er saaledes bekymret!

d. 17. Marts. Midnat.

Blind Allarm. Nu har jeg kjort 20 Miil i 16 Timer, jeg har været Døden nær af Angest og Utaalmodighed — og for Intet. Mit Liv har paa en latterlig Maade været i Fare og — for Intet. En Klodrian af en Postillon falder i Sovn, og Hestene med. Rasende springer jeg ud af Vognen, og slaaer til Karlen, uden at betænke, at han var en Kæmpe i Forhold til mig. Men hvad gjør man ikke i en saadan Stemning! Og saa priser man Postvæsenet, og Extra-Poster! Det er Elendighed. Vilde Richard den III. give sit Kongerige for en Hest, jeg troer, jeg havde givet min halve Formue for et Par Hurtigløbere. Postillonen faste mig til Jorden. At gaae kunde ikke hjælpe, jeg maatte give gode Ord, og uhyre Driftepenge — og vi kjørte.

Det Hele er en privat Sag. Der er en Forpagtning ledig, og en Mand i Jylland har en Søn, som ønsker den. Faderen er en gammel Ven af hendes Fader, og nu er han derude for at erkundige sig om Vilkaarene.

At en Hjerne kan holde det ud! Det er en Bølgegang, som den ikke er paa Atlanter-Havet, thi Bølgegangen er mellem Intet og det Rødsomste af Alt.

d. 20. Marts. Morgen.

I dag for et Aar siden. Intet nyt Symptom. Om denne Tryghed og Stilhed er et godt Tegn, veed jeg ikke, om der aandelig forstaaret er Grøde i Lusten, og den skjonne Blomstring spirer

forsborgent, eller om det er Ætorme, den er svanger med, veed jeg ikke, jeg tor endnu ikke estersorsle, for ikke at gjøre det for tidligt og derved forstyrre.

d. 20. Marts. Midnat.

Mig selv bliver der da slet ikke Tid til at tænte paa, og dog er min inderste Existents en saadan, at den kan give not at betænke. Jeg er egentlig ingen religieus Individualitet, jeg er kun en ordentlig og fuldstændig construeret Mulighed til en saadan. Med Sværdet over Hovedet, i Livssare opdager jeg de religiøse Krijer med en saadan Primitivitet, som havde jeg slet ikke hændt dem iforveien, med en saadan Primitivitet, at, hvis de ikke varer opdagede, maatte jeg opdage dem. Dette behøves nu ikke, jeg kan i den Henseende undmuge og tugte mig selv, som jeg engang trostede en noget indstærket Mand, hvem en Anden spottende sagde om: han har ikke opfundet Krudtet, jeg svarede, det behøves jo heller ikke, da det er opfundet. Men eet er at lære af Lærebogen og udenads Lectier, eet at kunne læse for Præsten ja selv for Biskoppen, naar han visiterer, eet at kunne præke som en Præst — et Andet er Oprindeligheden i Tilegnelsen. Godt er det, at jeg ikke skal lære Andre. Jeg betaler med Glæde baade Tavle-Penge og Præste-Penge, Held Den, der er saa siller paa sig selv, at han tor tage Penge for Undervisningen.

Som Mulighed er jeg god nok, men idet jeg i Katastrophen vil tilegne mig de religiøse Forbilleder, modør en philosophisk Twivl, som jeg ikke vil udtales som saadan ikke til et eneste Menneske. Det, det kommer an paa, er Tilegnelses Momentet. Disponeret som jeg er i den religiøse Katastrofhe, gribet jeg efter Paradigmat, men se! Paradigmat kan jeg slet ikke forståae, om jeg end venererer det med en Barndommens Pietet, der ikke vil slippe det. Det ene Paradigma beraaber sig paa Syner, det andet paa Alabenbarelser, det tredie paa Drømme. At tale derom, at gjennemglode Foredraget med Phantasi og dog beholde Forudsætningen, Forudsætningen, der netop angaaer

Tilegnellesses-Momentet for den Senere, er nemt nok, men at forstaae det!

Naar man kan fatte det Religieuses Trang saa dybt, at man vel endog kunde ringe for Præsten, og man da har en aldeles tilsvarende philosophisk Stepfis, saa er Udsigterne just ikke de bedste. Dog blot jeg bliver færdig med haint Sørgeaar, da jeg skal sørge over hende (og mit Sørgeaar bestemmes ikke astronomisk, det kan blive fem og ti Åar og hele min Levetid men bestemmes ved hende) da kan jeg styrte mig ind i disse Kampe, saa gaaer det vel. Holde ud det vil jeg, til det Yderste, jeg vil ikke løbe fra det, jeg vil ikke være snild i Vendinger, hvorved man bedrager Andre som Drengene i Skolen, naar de skrive foran i Bogen see midt i Bogen, og midt i Bogen see bag i Bogen, og bag i Bogen gjøre Mar af den Bedragne. Det er min Overbeviisning, at Billien er Hovedsagen selv i Henseende til at tænke, at ti Gange saa gode Evner uden en energisk Billie ikke constituere saa god en Tænker, som ti Gange saa ringe Evne med en energisk Billie: de højperlige Evner ville hjælpe til at forstaae det Meget, den energiske Billie til at forstaae det Ene. Men fordi man vil og vil holde ud, deraf følger ikke, at man bliver en jodlende Hellig, der naar han betragter Livets og Tilværelsens og Verdenshistoriens Gang seer og see!: det er saa vidunderligt. Lad ham kun see paa Tilværelsen og Verdenshistorien, og see, at det er saa vidunderligt, naar jeg seer paa ham, seer jeg nok, at det er et Fæ, ligesom Den, der slaaer Entrehat paa Prædikestolen til Gre for Christendommen, eller bliver saa alvorlig, at han morer En ligesom Præsten i Snuustobaksdaasen. Saalidet som Dumhed eller Det at svede og blive rød i Hovedet er Alvor, fordi den Transpirerende er dum nok til ikke engang at kunne lee, saa lidet er en fæisk Gloen Religieusitet. Om jeg ikke veed Andet, saa veed jeg, at man skulde bruge det Comiske til at holde Justits paa det Religieuses Gebeet. Man skal ikke betegne Misvisningen som Hykleri, men som Dumhed. Den, man falder en Hykler, hjælper man forsaaavidt, at man anerkjender, at han har et Guds-Forhold. En pathetisk Indignations

Wrede over Speculationens Underslæb, over systematisk Svig-agtighed, der ligesom de romerske Proconsuler udsuger Provinderne og beriger sig selv: gjor Systemet riigt og Livet tomt; en god comisit Tegning af en Opvalt er vistnok i hoi Grad, hvad der behøves. En Slipper kan gaae hele Dagen og bande uden at tænke det Mindste derved, og saaledes kan en Opvalt være højtidelig hele Dagen igjennem uden at have en sund eller en heel Tanke i sin Sjel. Hün gothjæle Konge vilde ikke dobes, da han hørte, at han i Himmerig ikke skulle samles med sine Fædre, de Indsøgte i Amerika frygtede Himmerig mere end Helvede og ønskede at forblive Hedninger, for ikke i Himmerig at skulle samles med de rettroende Spanier: og saaledes gjor mangen Opvalt, gjor han ikke Andet, saa gjor han Een ørel ved det Religiøse.

Om denne Strid i mig selv tor jeg endnu ikke sige: „idag,” men jeg føler, at jeg skylder hende meget i Henseende til at voxe. Den, som har gjort et andet Menneske ulykkeligt, kan være brugelig til at holde ud i saadanne Kampe: Den, som er domt paa Livet, lader man raspe, hvilket er livsfarligt, men han er jo ogsaa domt.

Det indseer jeg ogsaa, at den Ugjæste kan voxe mere i Aalandens Verden end den Gjæste, kan sætte Alt ind, kun betyndret om Ideen, er ganske anderledes skiltet til at være paa Afgjørelsens disserimen, hvor man neppe kan staac end sige sætte Vo. Men sandeligen det var ikke dersor jeg ikke vilde gjæste mig. Ogsaa jeg ønskede jo lidt stållere Glæde i Livet, og hendes Bon gjorde mit eget Ønsle til mit eneste Ønsle; og havde jeg end ikke ønsket det, jeg havde dog gjort det, fordi jeg altid troer, at Lydighed er Gud hærere end Kosmopolitiske, philanthropiske, patriotiske Æffere paa Menneskeslægtens Alter, at Stilhed i en besliden Plights Opfyldestelse er uendeligt værdifuldere og ansaaer ethvert Menneske bedre end Luxus i Aalandens Verden, og Ødselhed i at betynne sig om hele Slægten, som var man Gud i himlene. Lad der tales glødende om Guds Wrede og den fortærende Ild, der er ogsaa Noget, jeg frygter, og frygter nol saa meget, og det er, at jeg skulle nødsage Gud til at blive fornem imod mig,

til at forsvinde som en Usandhed for hans fornemme Majestæt. En Øpvalt vilde vel finde, at dette Udtryk ikke har Alvor noꝝ, han vilde vel, at jeg skulle bande gudeligt, ligesom Skipperen bander uguadeligt. For mig har det Alvor noꝝ, og mere Forfærdelse end en ophidset Phantasies sandelige Forestillinger. Saasnart jeg forsmaaer Pligten bliver Gud fornem, thi kun i Pligten er jeg i underdanig Forstaelse med hans Øphoiehed, og derfor er hans Majestæt ikke Fornemhed. Det er derfor ikke Gud, der gjør sig fornem, det gjør han aldrig (det er Hedenſlab), men det er mig, der gjør ham fornem, og dette er en Straſ. Det er den dybe Conseqvents, at Den, der ved at forsmaae det Simple, vil komme Gud nærmere, at han netop fjerner Gud fra sig i hans Fornemhed, i en Foruenighed, som ikke det usleste Menneske skal prøve. Jeg er ogsaa i denne Henseende lydhør noꝝ, og hører end mangen Philosophus, der raaber ud i Verden: *doς μοι πον στω* det ikke, saa hører jeg en Røſt, der siger: jeg skal give Eder Dosmoi Í Doſmene!

Nei! hvis jeg ikke havde troet at have en guddommelig Contra-Ordre, jeg havde aldrig draget mig tilbage, og saasnart denne tilbagetaldes, jeg vælger atter mit Ønske. Gud forbyde, at Anstrængelsen og Spændingen skulle svække mit Ønske før det er tilladt! Min Contra-Ordre kan jeg forstaae, thi den gaaer gjennem Angeren. En angrende Individualitet, der kan bruge hele Livet til en Recantation, han kan ikke gaae frem. Det er en ganske simpel Protest mod et Egteskab. Jeg har hverken Syner eller Drømme til at veilede mig, min Collision er ganske simpel Angerens med Tilværelsen, en Suspensions Collision med en nærværende Virkelighed. Indtil den løses, er jeg in suspenso; saasnart den løses, er jeg fri igjen. Derfor er det jeg med al Arbeiden holder mig paa Forelskelsens Spidse. Saasnart hun er fri, er de religieuſe Kriser min Opgave.

Sæt, for at tænke aldeles hypothetisk, sæt at hun havde sig selv igjen; sæt det havde været en Overdrivelse med Døden, ikke saaledes meent som pathetisk Replik men som naar man i Talens Løb siger: jeg er færdig at døe af Hede i disse smaa

Bærelser; sæt hun havde meent det, men ikke forstaaet sig selv, eller sæt hun havde lidt indtil Døden men seiret, sæt jeg havde bidraget Lidet til denne Seier eller slet Intet, sæt, hun greb til det Forsvar, at hun aldrig havde brydt sig Noget om mig — hvad saa? Saa har jeg brydt mig desto mere om hende. Store Gud! hvis dette var muligt! Hvor griber min Sjel efter enhver Forklaring fra denne Kant! Om det end i nogle af Tilsældene vilde gjøre mig ondt for hendes Styld, jeg forlanger ikke mere, saa havde jeg altsaa lidt mest, mere forlanger jeg ikke, jeg havde taget Pigenes partes, havde været flinkere til Sorgens Gjerning, eller dog ligesaa flink, jeg forlanger ikke mere. Jeg har ikke forladt hende for at blive For-Dandser paa en Dandsebod, eller første Elster i et bestandigt Venstabeligt. Hvad der for hende ingen Bethydning har havt, eller maaskee som Alsgjorelse i det Time-lige, har for mig havt evig Bethydning. Jeg fortryder Intet, ikke en Taare, ikke en eneste, som jeg har udgydt for hendes Styld; jeg stammer mig ikke derved, thi det er ikke umandigt at kunne græde, men quindagligt ikke at kunne skjule det for Enhver. Da om der var en Spotter, der havde talt hver en Taare (o! foragtelige Gjerning o! stakkels Bedragne, der teller Taaren, som lindrer min Sjel) sæt Tallet var stort, sæt han vilde nævne Tallet for at haane mig: en Mand, der græder — jeg skal ikke fortryde dem. Om jeg dør imorgen, min Existents var dog et Epigram, der gjør enhver Gravskrifft overslodig. Jeg fortryder det ikke; hun har dog gavnnet mig, gavnnet mig uendeligt, netop ved et noverlagt Ord og en overdreven Uttring.

See! hvis det var saaledes, da bliver min Stilling paa en egen Maade vanskelig. Et Menneskeliv maatte jeg have paa min Samvittighed for at vækkes og rives ud af Tungsinds Dos. Jeg ydmiger mig under denne Tankes Alvor. Men saa kommer min Forstand og figer: nei det er ikke sandt, Du saae jo nok, at der ikke var Tale om et Menneskeliv, det er Din Phantasi, der dannede denne Indbildung og viste Dit Tungsind den, og begge enedes om, at det jo var muligt. Men altsaa var det ikke et Menneskeliv, det var et Ord, som Du i mangen Andens Mund

maaskee endogcaa vilde have leet ad. Ja det er i en vis Forstand saaledes. Og dog fortryder jeg Intet, ikke at jeg har lidt al denne Smerte, der dog endnu ikke har lammet mig, om den end vilde gjøre det, hvis jeg skulle tale om den. I Gensomhed, i Sovnløshed har jeg fornummet den, naar man i eet Secund paa eengang kan tænke mere sammen end man kan skrive i Maaneder, naar Phantasien maner Angester frem, som ingen Pen tør indlade sig med, naar Samvittigheden farer øengstet sammen og strækker med optiske Bedrag.

Men allt alt Dette er jo kun en Hypothese.

d. 25. Marts. Morgen.

I dag for et Aar siden.

Hvilken er den lykkeligste Existents? Det er en ung Piges paa 16 Aar, naar hun, reen og uskyldig, Intet eier, ikke en Komode eller en Piedestal, men afbenytter den nederste Skusse i Moderens Chatol til at gjemme hele Herligheden: Confirmationskjolen og en Psalmebog. Lykkelig det Menneske, der ikke eiede Mere, end at han funde nøies med den næste Skusse.

Hvilken Existents er den lykkeligste? Det er en ung Piges paa 16 Aar, naar hun, reen og uskyldig, vel kan dandse, men kun kommer paa Bal to Gange om Aaret.

Hvilken er den lykkeligste Existents? Det er en ung Piges, naar hun 16 Sommere gammel, reen og uskyldig, sidder flittig ved sit Arbeide, og dog faaer Tid til at skotte efter ham, Ham, der Intet eier, ikke en Komode eller Piedestal, men kun er Medinteressent i det følelds Klædeskab, og dog har en ganske anden Forklaring, da han i hende eier hele Verden, uagtet hun slet Intet eier.

Og hvo er saa den Ulykkelige? Det er hja rige Yngling, 25 Vintere gammel, der boer ligeoverfor.

Naar Gen er 16 Sommere, en Anden 16 Vintere gammel, ere de saa ikke lige gamle? Af! nei! Hvoraf kommer det; er da Tiden ikke eens naar den er eens? Af! nei! Tiden er ikke eens.

Alt! hvorfør var 9 Maaneder i Moders-Liv nok til at gjøre mig til et gammelt Menneske, alt! hvorfør svøbtes jeg ikke i Glæde, hvorfør blev jeg født ikke blot med Smerte men til Smerte, hvorfør aabnedes mit Øje ikke før det Lykkelige, men kun til at skue ind i høint Sultenes Rige, og til ikke at kunne løsive mig deraf!

d. 27. Marts. Midnat.

At gibe en Hypothese er dog ligesom at omfavne Skyen istedenfor Juno; og det er tillige Utroslab mod hende. Men at bruge Hypothesen som et Øvelses-Middel, at aßpøende Sjelen i den, for at give Energien ny Elasticitet, det er tilladeligt, ja det er hvad man bør gjøre. Efter en saadan Styrkelse er jeg atter ganske hendes, ganske. Holder jeg hende end ikke længere i min Havn, saa omfavner jeg hende dog, thi Grindringens Gjerning i Morgentimerne og Redningsforsøget i Midnatstimmen danne jo som et Favnetag, hvori hun er indestillet. Redningsforsøget, kan det ogsaa kaldes saaledes? Om jeg ogsaa havde alt i Beredstab, hvad hjælper det, naar jeg ikke tør bruge det, om jeg var nok saa redebon, hvad hjælper det, naar jeg er bunden, og det at holde mig selv bunden er det Eneste, der muligen kan hjælpe hende lidet? Turde jeg kun gjøre mig selv slot, jeg skulle snart være der i min Baad, dersom dette ellers kunde gavne hende Noget, thi det er jo ogsaa muligt, at hvad der engang vilde have frelst, nu slet ingen Betydning har for hende. Det er utroligt saa mange Ueveie Muligheden veed især for Den, som ikke tør beträde en eneste, thi saa var der dog een, ja maastlee flere mindre. Og dog er det et Redningsforsøg.

Hvilk'en underlig Magt har ikke et enkelt Ord, naar det saaledes ikke foier sig ind i en Tales og Sætnings Sammenhæng, saa man kun agter paa det i Forbigaaende, men naar det uden sproglig Forbindelse står paa Een med Baadens Incitament og med Angestens Applikation! Jeg er saa deprimeret, som var der en anden Art af virkelig Sandhed i dette Ord; som var det

ved hin sivkrandsede Sø jeg laae, en stille Aften, som hørte jeg hendes Skrig, og nu Aareslaget: og jeg frelste hendes Liv, men hun blev aldrig Menneske mere. Saal havde da Angest og Smerte og Raadløshed langsomt dirket ved Bevidsthedens Slutte, indtil Fortvibleslen fik adspilittet denne elskelige Øvindeligheds hndige Væsen. Forfærdeligt! Tør jeg ikke býde denne Tanke at flygte tilbage, tør jeg ikke bede, at denne Tanke maatte tages fra mig? Nei! Det er jo en Mulighed. Og dog naar jeg blot sad hos hende, blot dette, at jeg turde være nærværende, at jeg turde gjøre Alt, om det end er Intet, det var dog en Lindring, en Lindring, som den Ulmen, der er en uafbrudt dump Smerte, men ikke saa megen Lidelse. Hun vilde da mi forvegle Alt, hun vilde troe vi sad som forдум i Baaden paa hin Sø, vi seiledede sammen; og da vilde vi vexe om ikke de bevingede Ord saa Vanvidets Udtryk og forstaae hinanden i Affindighed, og tale om vor For-elstelse som Lear vil tale med Cordelia om Hoffet og spørge Nyt derfra. — Men at være adskilt fra hende; og hvis hun døde, at althaa den, der var den Nærmeeste, den Eneste maaskee, der havde et heelt Liv, det være nu fort eller langt, til at sørge over hende, at han var den Eneste, der ikke saaes Sørgende, eller rettere at han var forhindret i at høre i Karreet, naar Sørgetoget fulgte hende til Graven, om han dog trods Nogen veed, at en Alfdød er den Mægtigste af Alle!

O! hvilket som helst, selv det smerteligste Udtryk for Sorg er dog en Lindring i Sammensigning med slet intet at have. At leve, som var jeg stum, og dog have Øvalerne i Sjelen og Sproget derinde, ikke som dette læres af en Parleur, men som Hjertet opfinder det; at være som stum, ja som lemlæstet og dog have Lidelser, der kræve en Mimikers Beltalenhed! At maatte mistænke Stemmen, at den ikke skjælver, hvis man vilde tale om hende, hvad der kunde være til hendes Fordærvelse, at maatte mistænke Hoden, at den ikke gaaer af sin sædvanlige Bei og sætter et forræderisk Spor, at maatte mistænke Haanden, at den ikke pludselig søger sin Plads paa Brystet og antyder det Skulte, Favnen, at den ikke udbreder sig efter hende! At sidde hjemme i

Sæl og Åsle eller snarere nogen i al sin Glendighed, og naar man vil klæde sig paa, ille at have andre Klæder end Glædens og Munterhedens, for at hjule sig!

„Hvor lider De egentlig?“ siger Lægen til den Syge. „Alt! overalt tjære Doctor,“ svarer han. „Men hvorledes lider De“ vedbliver Lægen „at jeg kan opspore Sygdommen.“ Mig spørger der Ingen til, jeg behøver det heller ille. Jeg veed vel, hvorledes jeg lider, jeg lider sympathetisk. Netop denne Lidelsse kan ret ryste mig. Om jeg end tungfndigt er inderligt overbevist om, at jeg duer til slet Tidet, saasuart Faren kommer har jeg i Grunden Kræfter som en Løve. Maar jeg lider autopathisk, da kan jeg sætte hele min Willie ind, og tungfndig som jeg er, og tungfndigt opdragten, som jeg er, finder det Forsærdelige mig snarest forberedt paa det endnu Forsærdeligere. Men naar jeg lider sympathetisk, da har jeg at bruge hele min Kraft, hele min Opsindsomhed i Forsærdelens Tjeneste til at danne den Andens Smerte, og derved bliver jeg afmægtig. Maar jeg selv lider, da hitter min Forstand paa Trostegrunde, men jeg tør ikke troe en eneste, naar jeg lider sympathetisk, thi jeg kan jo ikke hjende den Anden saa noie, at jeg kan vide, om de Forudsætninger ere tilstede, der betinge, at den virker. Maar jeg lider autopathisk, veed jeg, hvor jeg er, jeg sætter Mærker ud paa Lidelsens Vei, at jeg kan have Noget at holde mig til, men naar jeg lider sympathetisk, da farer jeg vild, thi jeg kan jo ille vide, hvor dog egentlig den Anden er, og jeg maa hvert Dieblif begynde forsra, forberedt paa i næste Dieblif at linne tænle en endnu forsærdeligere Mulighed, hvis Rædsel jeg maa udholde, for ille at slulke fra Noget.

Er hun først fri, da er jeg vel ikke uden Sorg, men da er jeg først paa det Punkt, hvor hun formodentlig troede jeg var, da hun bad mig, stundom at mindes hende. Ja da skal jeg mindes hende, men da har jeg ogsaa fundet Lindring, er veemodig og siger med Ossian: jod er Tungfnds Sorg; da har jeg Fred, thi den tungfndigt Grindrende er ogsaa velsignet og formildet og hulstig som Taarepilen, naar den bevæges af Astenwinden.

Men nu ikke. Jeg frygter ikke hele Verden, idetmindste troer jeg det ikke, men denne Pige frygter jeg. Et Slyn af hende i Forbigaaende, og hun afgjor min Skæbne indtil næste Gang. Saaledes er hun væsentligen Alt, Alt, absolut Alt; er hun fri, er hun væsentligen slet Intet. Hun er den Etskelige, det er sandt, men dette betyder ikke væsentligen Noget. Om hun blev hndigere end en Engel, det vedkom ikke mig, en Piges Deilighed vedkommer mig ikke væsentligen. Forelsket har jeg været, men min Sjel er for evigt anlagt til at fortvile over en ulykkelig Kjærlighed, men derimod kan jeg vel fortvile over et ulykkeligt Ansvar, en ulykkelig Forstaaelse med den evige Mening i Livet. Hvor dialektisk-vanskelig min Stilling er, fatter kun Den, som selv er forsøgt. Maar en uerscaren Mand læser et juridisk Document igjennem, saa forstaer han det vel, men kun den øvede Jurist kan reconstruere dets Tilblivesje, kun han kan læse de overvundne Banskeligheders usynlige Skrift, kun han veed Beskeed om de forsvundne Generationers Bidrag til Documentets Udfærdigelse, han kender denne Grændestrød mellem Snildhed og Snildhed, Snildhed i Retsfærdighedens og i Bedrageriets Tjeneste, for ham har derfor det enkelte Udtryk ikke Bethydning til en vis Grad, men absolut Bethydning, og for ham er et saadant Document ogsaa Bidrag til Menneskeslægtens Historie. Den Uerscane kan vel forståae det, men kan ikke sætte det op, ja knap med Sikkerhed skrive det nøiagtigt af.

d. 2. April. Morgen.

I dag for et Aar siden. Det var enten den 1ste eller den 2den i denne Maaned, at jeg da skulde til at eftersee, hvor vi var. Jeg lagde en Anledning og en Situations Spørgsmaal tilrette for at give hendes Følelse Lejlighed til at hædre sig. Hvad står? Paa den usørbeholdneste Maade af Verden, ja med en uskjøn Hestighed, der næsten grændede til Arrighed, erklærer hun: „at hun brød sig aldeles ikke om mig, hun havde taget mig af Medslidenhed, og kunde overhovedet ikke begribe hvad jeg vilde

hende." Nort en lille Improvisation ad modum Beatrice i viel Värmen um Nichts.

O! Tungsind hvor Du dog har den Tungsindige til Bedste! Sandt hvad Digteren siger: quem deus perdere vult primum dementat. Nu har jeg vandret gjennem Bekymringens Skyggedale for at søge at gjøre Alt saa godt som det er mig muligt, jeg har ydmyget mig, saa jeg ikke turde tilstaae det for noget Menschen, jeg har siddet i Dødens Mørke dybt saaret af den Tanke, at jeg kunde ikke gjøre hende lykkelig — og det er ikke faldet mig ind, hvad der laae allernærmest, hvad jeg nu, da hun siger det, ypperligt kan forstaae, at hun slet ikke bryder sig om mig.

Dog var det maaskee kun en uoverlagt Ætring, et heftigt Udbrud, maaskee er hun irriteret, skjondt jeg ikke fatter, hvorved. Lade mig ophidse vil jeg ikke. Var jeg blot ganske sikker i min Livs-Anskuelse, saa jeg turde bruge Magten, saa var det Hele en Arrestreg. Men paa den anden Side, hun aabner mig jo en lys Udsigt. Saa meget er vist, et Gjæstermaal er og bliver mig den vanskeligste Opgave; jeg har forstaaet nu saa meget, at hvis jeg havde forstaaet mig selv saaledes før, havde jeg ikke begyndt derpaa. Og nu synes hun jo i Forhold til mig at have langt flere Kræfter end jeg i Forhold til hende.

Explorationen blev en Explosion, og jeg fik Sublimaten lige i Ansigtet. Som Den, der har siddet længe i Mørke, naar et slarpt Lys falder ind, ikke strax kan see, saaledes gik det mig: uagtet hun sad ved min Side, kunde jeg næppe see hende. Denne ideale Skikkelse, som jeg omfavnede med en evig Forpligtelses bekymrede Ansvar, hun blev jo rigtignok noget mindre, saa unanseelig, at jeg knap kunde opdage hende. Mit Tungsind er som blæst bort, jeg seer hvad jeg har for mig: Død und Pestilence saadan en lille Jomfru!

Forsøget bør jeg dog gjentage, for at see, om det er Alvor eller ikke. Jeg savner nemlig en Handlingens Consequente: at hun gjor det Hele af, og jeg bliver rejiceret. Men det synes hun slet ikke at have i Tanken; hvad skal saa Saadant betyde? Vi vil see.

d. 2. April. Midnat.

Men hvis hun dog virkelig blev vanvittig! Dødsfare har der vel aldrig været Tale om, nu synes den da at være undgaaet (om der end for mig altid bliver en øengstende Consequents, der forvæxlede et cum hoc med et propter hoc.), men Vanvid. Lad see, hvorledes Sagen gif til.

Først og fremmest vil min Aftræden som en Slyngel gjøre en væsentlig Forandring, da den vil sætte hende i en ganske anden Art pathologisk Bevægelse, vil reise hendes Brede, Forbitrelse, Trods mod mig, og netop hendes Stolthed vil fremfor Alt indskærpe hende at vove det Yderste, for at holde sig oppe. Havde jeg været hende tro, saa tilfredsstiller det Æjærligheden, desuden alle andre Sider af Sjelen, at have Alt i den Elskede og dersor at tage Alt i den Elskede, men da jeg ikke viste mig som en hendes Elskov værdig Gjenstand, saa vilde der høre en sjeldne Heroisme til at forsmaae den Trøst, der tilbyder sig lettest: at gjøre den Uværdige saa ubetydelig som mulig. I denne Henseende har jeg understøttet hende af yderste Evne, og troer jeg, at jeg, hvis jeg ikke havde brugt denne Forsigtighed, i hvilken jeg tillige respekterede det Almenes Dom over mig, havde lige frem forskyldt, om hun blev affindig, thi at ville være en værdig Gjenstand for hendes Æjærlighed og da at ville bære sig saaledes ad, det er at stille hende en dialetisk Opgave, som er saaledes beregnet paa en enkelt Individualitets Guds-Forhold, at kun han med Gud kan fastholde Problemet. Derfor er det hans Pligt, at finde sig i, ja at gjøre Sit til at ansees for et fordærvet Menneske i Enhvers Dine, der har med den Sag at gjøre, fremfor Alt da i hendes Dine; i Forhold til Uvedkommende kan han jo tie stille. Dette har jeg gjort.

En qvindelig Sjel vil paa to Maader, psychologisk talt, kunne blive affindig. Den ene er ved det Pludseliges Overgang, naar Forstanden kommer til kraft. Man kan blive blind ved den pludselige Forandring af Lys og Mørke; Hjertet kan ophøre at slaae ved en pludselig Forandring af Temperatur, fordi Udaandingen hindres ved den sig indtrængende Luft. Saaledes er

der ogsaa med Forstanden i Forhold til det Pludseliges Overgang, Reflexionen kan ikke komme til at aande ud og Forstanden staer stille. Saaledes er Vanvidet forstenende. Der er intet Forhold eller rettere et absolut Missforhold mellem hvad Forstanden formaaer og den Opgave, her bydes. Dette Missforhold udtrykker Vanvidet. Et Dieblik afgjør det Hele; blot endnu et Dieblik, saa var dette ille skeet.

Den anden Maade er, naar en skjult Vidensstab ved Reflexion matter Willien ud, og den Vidende langsomt synler hen i Vanvid. Den Vidende bliver ikke forstenet, men assindig i et Indbegreb af Forestillinger, der med Naturnødvendighed afloese hinanden, men ikke staae i Forhold til Friheden, der engang srit fremkaldte Forestillingerne, indtil disse nu ujsrit fremkaldes sig selv.

Det Forste kunde umuligt blive Tilhældet med hende, Overgangen var saa fortonet som muligt; desuden maatte det jo ogsaa have vuist sig, at det var skeet. Det Andet, der næsten er det Farligste, kunde snarere synes at indtræde. I en vis Forstand er nemlig Forholdet gjort hende saa dialektisk som det var min Reflexion muligt; jeg veed ikke, at jeg har forsømt at bringe nogen Mulighed frem, og altid at laste den saa hypothetisk til Side, at det overlodes hende selv at finde en Forklaring. Det har jeg gjort med Fylid; jeg troer, menneskeligt talt, at det er det ene Rigtige. Alt! Arbeidet var tungt, og det var næsten snarere at bestrygte, at jeg selv havde tabt Forstanden. Meget reflekteret var hun ikke af Naturen, eller rettere saa godt som slet ikke, men man kan dog aldrig vide, hvilken Virkning en Begivenhed kan have. Blot en tiende Deel af de Reflexions-Muligheder, jeg har sat i Bevægelse, hvis hun selv havde udfundet dem, vilde være urol til at forstyrre en quindelig Hjerne. Men Reflexions-Mulighederne maae i hendes Nine have tabt det Fristende. Det var det jeg vilde, og menneskelig talt er det rigtigt. Den skjulte Sorg maa selv opfinde og producere Reflexions-Muligheden, saa er det forsørerist for Sorgen, at fastholde den; og dette er Vanvidets Hæfstepenge. Hendes Tilhælde er ikke saaledes. Hun kan

fremkalde hvilken Reflexions-Mulighed hun vil, den faaer ikke Nyhedens forfriskende Kølighed, ikke Overraskelsens vinkende Tilskokelse, den har ingen skjult bestikkende Kraft, thi hun kender den. Dernæst har jeg bragt enhver Reflexions-Mulighed frem saa fuldstændigt idetmindste, som det var mig muligt. Jeg har villet give hende Indtrykket af en overlegen Reflexion. Man gjør det, saa godt man kan. I det Sieblik, hun da vil begynde at reflektere, vil det falde hende ind: aah! hvad kan 'det hjælpe med min Refleksion, naar jeg kunde reflektere som han, og hvad hjalp det ham? Reflexion er for en quindelig Sjel ligesom Slitteri for Barnet. Lidt deraf frister, men en masse taber Slitteriet sin Forførelse.

Fremdeles, hvis hun stundom tænker paa mig, hvis hun haaber paa en Mulighed af at Forholdet gjenoprettes, da kunde en ny Art Reflexion snige sig ind, som hun selv blev Opfinder af. I denne Henseende har jeg arbeidet og arbeider jeg af yderste Evne ved at holde min Existents aldeles uforandret. Imidlertid vil hun dog maaske slutte af Noget, hun hører om mig, eller af Noget i mit Ødre, hun troer at see. Ganske rigtigt, men i samme Sieblik vil hun betænke, at min Reflexion har viist hende saa meget Muligt, at hun umuligen kan følge med. Dette kan ikke ydmige eller krænke hende; thi at en reflekterende Individualitet har mere og meget mere Reflexion end en Pige, er i Naturens Orden. Havde hun nu ikke, som jeg haaber, endog indtil Bæmmelse faaet en concret Forestilling om, hvad Reflexion formaaer, saa havde det dog maaske fristet hende. Nu troer jeg det ikke. Jeg har gjort Alt for at gjøre hende Reflexion modbydelig (thi Reflexionens Almagt, naar den hviler paa een Tanke, bliver naturligvis Almagt i dialektisk Brøl, naar man tager den ene Tanke bort) og for at ethvert Reflexions-Forsøg, inden hun endnu begyndte derpaa, maatte forekomme hende frugtesløst. Selv leed jeg nok derunder, og lidet efter det; man kan suge Gift ud af et andet Menneske og selv dø: man kan for at fravriste et andet Menneske Reflexion blive kun altfor reflekteret. Men er Reflexionen hende modbydelig, saa vil hun være nærværd

en Beslutning og slet ikke betræde den slibrige Vei, der kan føre til Vanvid. Bliver hun fri, da bliver hun fri ved sin egen Beslutning, og ikke fri i en eller anden Betragtning og Opsattelse, som jeg har stukket til hende.

Vanvittig kunde hun da, efter menneskelig Sandsynlighed, ikke blive af Kjærslighed. Netop fordi hun var lidet reflesteret, vilde det Pludseliges Overgang været det Farligste for hende. Den er forhindret, og for at forebygge Reflexionens Vildelse har jeg gjort efter bedste Evne det Bedste, jeg kunde. Skulde da Vanvidet indtræde, da maatte det være en krenlet quindelig Stolthed over at være vraket, der fortvivlende om at faae Hævn, sluttede sig inde med sig selv, indtil den foer vild. Alt! jeg hender vel Verdens Dom, jeg har maaslee solt Smerten qualsidere end hun; det gysec i mig, naar jeg tænker paa, at Nogen skulde voore med et solt eller, hvad der er ligesaa forsærdeligt, med et medynkfuldt Ulik at lade hende forstaae, at hun var fornæmet, og altsaa forsætte Fornærmelsen. Det var stundom Eli, saa forteller man, i gamle Dage, at naar en Prinds opdroges, opdroges der med ham en Dreng af simplere Herkomst, der maatte side Straffen hver Gang Prinsen havde fortjent den. Man har talt om det Grusomme mod den stakkels Dreng, der maatte tage Pryglene; mig forelommere det at være en langt større Grusomhed mod den stakkels Prinds, der, hvis han har havt Gressølelse, har fornummet Slagene langt eftertrykkeligere, langt smerte-ligere, langt mere tilintetgjorende, end de sandfæligen fornemmes. Jeg veed det ogsaa, hvorledes det piunte mig, at udsætte hende for denne Smerte, jeg veed, jeg var villig til at gjøre Alt for at hindre det ved at give Abskillelsen et falskt Udtryk, saa jeg i Verdens Nine blev den Lidende, thi naar det blot er mig selv, saa veed jeg, hvorvidt det smarter og hvad jeg har at gjøre derimod: det skulde imidlertid ikke lade sig kunne gjøre. Jeg lod nogle Gange i vore Samtaler et Par Bink i en spøgende og converserende Tone indflyde, for at gjøre hende opmærksom, forgjæves. Blot et Ord af hende, og det var flest, om jeg end havde haft Forsigtighed nok til i en spøgende og converserende Tone at entrere

paa, hvad der for mig var en ubestrielig Lindring. Mere turde jeg ikke gjøre. O! hvis jeg af al min Lidenskab skulde have talst derom, da vilde hun eo ipso have af min Fver feet, hvor meget hun beskjæftigede mig, og da var Alt igjen blevet draget i Langdrag, og hun havde igjen tilladt sig ethvert Middel for at bevæge mig, det vil sige for at martre mig, thi bevæges maatte jeg ikke. Det er en comisk Modsigelse, at tale pathetisk eller systematisk afgjørende om hvad man ikke selv er overbevist om eller selv forstaaer, men det er en tragisk, en dyb tragisk Modsigelse, at skulle tale i svævende Udtryk, i spøgende Henthaldninger, i converserende Talemaader om hvad der beskjætiger og øngster En indtil Døden. Det er en comisk Modsigelse, at ville sætte 4 β ind, naar der er uendeligt meget at vinde, men det er en tragisk, en dyb tragisk Modsigelse, at maatte gjøre Findsatzens Form som var det om Regnepenge der spiltes, naar man dog selv kun altfor vel veed, hvor meget der spilles om. Jeg antager det vilde være en af de forsærdeligste Collisioner, maaßke den forsærdeligste, hvis man vilde tænke, at Omjørg for et Menneske gjorde det nødvendigt for en Apostel at tale i twethdige Udtryk i en let converserende Tone om Christendommens Sandhed. — Men til Sagen. At Vanvidet ad denne Bei skulde trænge frem, vilde jeg nødigt tænke mig, ikke fordi det er forsærdeligt, thi det Forsærdelige fordrer min Ere at jeg skal tænke mig, men fordi der vilde falde et mindre skjønt Lys over hendes Adfærd imod mig. Ethvert Lidenskabens Udbrud, hvorved hun lagde et Mord paa min Samvittighed, ethvert saadant lidenskabeligt Udbrud, hvilket min Ere, indtil nogen anden Oplysning haves, byder mig at ansee for Sandhed trods al Forstandens Protest, ethvert saadant Udbrud, der, hvis Overdrivelsen oplyses, dog let lader sig forene med qvindelig Reenhed og qvindelig Elskværdighed, ethvert saadant Udbrud vil, under Forudsætning af at Stolthed var Drivfjederen, være et uskjønt Selvkærlighedens Falsum imod mig. Bel sandt, jeg har tilladt mig mangt et Falsum mod hende, men sandeligen, det var for at frelse hende, og det var sympathetisk meent. Derfor vil jeg saa nødigt tænke mig denne

Forsærdelse. Forvrigt har jeg igjen her gjort Alt hvad jeg formaaede og gjør det ufortrødent. Udtalte min Existents noget Positivt, da var det jo tænkeligt, at dette lunde hidse hendes Stolhed. Lunde jeg kontenere en mandlig Existents, der netop er en saadan ved sit Forhold til det andet Kjøn, altsaa ved Skjønhed, Holdning, et indtagende Væsen, Belevenhed o. s. v., da vilde jo mit Präjudicat virkelig kunne være hende til Präjudice, det vilde kunne hidse hende, at Den, hvem Kjønnet indtrømmede Competence til at domme, domte saaledes om hende. Men dette er jeg da heldigvis saa langt fra som noget Menneske. Var jeg en Kunstner, der altsaa har Forstand paa det Skjønne og det Kvindelige, var jeg en Digter, der jo er Kjønnets Yndling, da lunde det muligen opslamme Stolheden, at Den, hvem Kjønnet vedkjendte sig, domte saaledes om hende. Var jeg en Tænker, en Lærd, da blev det allerede vanskeligere at tænke, hvorledes en saadan Existents lunde yderligere friste den kænklede kvindelige Stolhed. Men en saadan Existents var dog endnu Noget. Det Noget derimod, som jeg er, er netop Intet. Med hende in mente tilfredsstiller det mig og min Genius at holde hele min Existents paa det kritiske Nulpunkt mellem Kælde og Varme, paa det kritiske Nulpunkt mellem at være Noget og at være Intet, mellem at være maaskee, maaskee viis og saa maaskee, maaskee fjottet. En saadan Existents er aldeles ueensartet med en kvindelig Existents, den kan end ikke beslægtige en Kvinde, langt mindre da hidse hende. Jeg er ikke saaledes findsvag, at hun lunde have Deeltagelse dermed, men jeg er netop halvgal nok til at hun ninteresseret kan sige: aah! han er jo gal; og hvis en kænket Stolhed er interesseret imod mig, vil den med Lethed kunne hæve sig over en saadan Sonderling. Der hører allerede adskillig Dialektik til for at satte Nulpunkts-Existensen og for at kontenere den; men for igjen at satte en saadan Existents som Polemis mod sig selv, vilde der fordres en nalmindelig Dialektiker. En Kvinde har sjeldent megen Dialektik, hun havde det ikke, et hun senere bleven en saa nalmindelig

Dialektiker, saa kan hun sagtens, og er hun ikke bleven det, saa er min Fremgangsmaade rigtig og vel beregnet.

Dette er mit Læge-Skjøn. For mig har det destoværré kun siden Trost, om det end altid er mig nødvendigt at gjøre mig Alt tydeligt. Var jeg bleven consulteret og jeg turde om den Linden des Tilstand fige, at den var denne, da vilde jeg være beroliget i Henseende til en Vildses Indtræden. Da jeg ikke er Lægen, men den Skyldige, hjælper dette mig ikke. Giften virker paa mig selv: Reflexions-Giften, som jeg har udviklet i mig, for om muligt at suge al Reflexion ud af hende. Jeg husker, at hun engang sagde til mig, „at det maatte være rædsomt saaledes at kunne forklare Alt“. Hun kunde her have faaet en Forestilling om, hvor lidet hun forstod min Reflexion, thi hun fattede neppe, hvor hjærlommen denne Uttring var mig, eller hvorledes hjærlommen.

I midlertid har jeg dog forstaet og oplevet, at det kunde være muligt; mit Tungsind har indprentet mig ogsaa denne Mulighed. Om den Ulykkelige, hvem Vanvidet hilder i sin Bedaarelse, Intet sider, sympathetisk at skulle opleve Vanvidet hos en Ander, uafbrudt stirrende paa et evigt Ansvars tvilsomme Læsemåade — ak! Tanken derom er nok til at gjøre Has paa et Menneske. Og dog hvis det skete, da turde jeg jo søge hende op, og det vilde være mig en Lindring, men sæt saa hun freltes, og mit Problem kom igjen, saa kom vel Touren til mig. Vaage hos hende baade Nat og Dag, det kan jeg, men jeg kan ikke sove, og min Unde forvindes ikke ved „hver Nat at hvile ved min Hustrues Side“ naar det ikke er afgjort, om hun kan være min Hustru.

Nu vil jeg slukke Lysene, naar Alt er mørkt omkring mig og jeg selv taner, befinder jeg mig bedst. Hvad hjalp det at tale, Enhver vilde jo fige, det var Løgn. Det faaer saa være. Min Paastand er det ikke min Agt at forsøgte mod Opponenter, neque thesin meam publico colloquio defendere conabor. Og hvad er saa Sagen, hvorom jeg disputerer med Gud? Hvis

det var om Keijerens Stæg, hvis hun havde forandret sine Tanke, hvis hun med Fornøielse vilde tilbagelalte hvert Ord, der arbeider med mit Tungsind til at danne Forsærdelsen, hvad saa? Saa vilde deraf hun følge, at hun bragte en Nemesis over sit eget Hoved: at det viste sig, at hun havde forveglet sin Person med et Pligt-Ansvars evige Forhold til Gud, og at hun derved kom til at vije sig i hele sin Ubetydelighed. Sagen er gaaet ind for en høiere Ret; jeg har givet hende al mulig Idealitet, jeg kunde hverken for hendes eller for min Styld ønske igjen her at faae mig det Comiske saa nær paa Livet.

d. 5. April. Morgen.

I dag for et Aar siden. Jo gaafste rigtigt, jeg sit idag Etterselingen og den sidste Billie til Bitterlighed confirmered af — min lille Confirmantinde; thi netop dette Indtryk gjør hun paa mig, saadan en lille Tomfru. Og dog vil hun ikke handle, hun synes snarere at ville hjælpe mig, at jeg maatte blive en Tilbeder. Hos enhver Anden vilde jeg sige, at det er Begyndelsen til lidt Coquetteri, om hende tor og vil jeg ikke sige, ikke engang tænke det. Men det er noget af det Latterligste, jeg har oplevet. Jeg er, det har jeg kun altsor dybt følt, meget for gammel i Forhold til hende, men ved en saadan Adfærd gjør hun mig rigtignok saa usforholdsmaessigt ældre, at jeg uwillkaarligt kommer til at tænke paa en gammel Skolemand, der ex cathedra holdt følgende Tale til en Discipel: „kommer Du saaledes næste Gang, saaer Du virkelig En under Øret, ... og jeg troer virkeligen Du saaer den strax.“

Det er da Folgen af min ideale Foresilling om Pligt. Kunde det blive mig Hart, at jeg i strengere Forstand havde Pligt mod alle Mennesker, saa var jeg den mest plagede Mand i hele Landet. Jeg har en ideal Forestilling om ethvert Pligtforhold, og da min nashængige Stilling har gjort, at jeg ille er indtraadt i noget, saa har denne Forestilling endnu en Barndommens Virindelighed, en Ungdommens Begeistring, en Tungsindets

Bekymring, der gjør Forestillingen selv maaſkee til det Bedste jeg har, men ogsaa forpligter mig til den mest hensynsløſe Anſtregelse.

Hvorfor ſkulde hun da bringe mig Latteren ind i dette Forhold? Brød hun sig virkelig ikke om mig, nu vel, jeg er reiſeſærdig, jeg har været religieſt ſønderkuſet og bliver det maaſkee igjen, ſaaſnart jeg overtager Ansvaret, men erotiſk knusſes jeg ikke. Er det hendes Alvor, ſaa ſiger man Slight lige ud, man ſiger det ſommelig, man ører ſig ſelv i Alt, hvad man i denne Heneſende gjør; men man vripper ikke og ſlaaer bag ud, thi ſaa gjør man kun Alt latterligt. Selv i hendes Aldſærdf er der maaſkee mod hendes Billie en Anerkendelſe af mig, thi den er ſom en Art Opſætſighed. Hun maa jo vide, at hun har ligesaa megen Magt ſom jeg, og Den, der har Magten, bører ſig ikke ſaaledes ad.

d. 5. April. Midnat.

En Mulighed.

Langebro har ſit Navn af Længden; ſom Bro er den nemlig lang, men Broens Længde ſom Bei er ikke betydelig, hvad man let overbevijer ſig om ved at tilbagelægge den. Maar man ſaa ſtaaer paa den anden Side: paa Christianshavn, ſaa ſynes det igjen, at Broen dog maa være lang, thi man er ſom langt, meget langt borte fra Kjøbenhavn. Man mærker ſtrax, at man ikke er i en Hoved- og Reſidentſtad; man ſavner i en viſ Forſtand Støien og Færdselen paa Gaderne, man er ſom udenfor ſit Element ved at være udenfor den Mødes og Skillen, den Haſten, hvori det Forſkjelligste gjør ſig lige gjeldende, udenfor det ſtøiende Fælledſtak, hvori Enhver bidrager Sit til det almindelige Spektakel. Paa Christianshavn derimod hersker der en ſtille Rolighed. Man ſynes der ikke at hørende de Formaal og Hensigter, ſom ſætte Hovedstadens Beboere i ſaa ſtøiende og ſaa travl Virksomhed, ikke at hørende de Forſkjelligheder, ſom ligge til Grund for Hovedstadens larmende Bevægelse. Det er ikke her ſom

bevægedes, ja som rystede Jorden under Ene, man staaer saa
fullert som nogen Stjerne, eller Vandliger for Jagttagelsens
Styld kunde onslé det. Man seer sig forgjeves om efter hin
Hovedstadens sociale Poscimur, hvor det gaaer saa let til at gaae
med, hvor man hvert Sieblkil kan blive af med sig selv, hver
Time finde Plads i en Omnibus, overalt omgiven af Afledere;
her soler man sig forladt og sangen i den Stilhed, der isolerer
Ene, hvor man ikke kan blive af med sig selv, hvor man overalt
omgives af Ille-Ledere. I enkelte Qvarterer ere Gaderne saa
tomme, at man hører sine egne Fodtrin. De store Palshuse
gjemme Intet og indbringe Intet; thi vel er Echo en meget
stille Beboer, men hvad Næringsveien og Betalingen angaaer,
da er ingen Eier hjent med det. I de egentlig besøllede Qvar-
terer er Livet langtsra at være uddod, men dog langtsra at være
hoirostet er det som en stille Larmen af Mennesker, hvilken paa
mig idetmindste gjor et lignende Indtryk, som den Sommer-
summen, der ved sin Summen antyder Stilheden derude paa
Landet.

Veemodig bliver man, saasnart man betræder Christians-
havn, thi Grindringen derude er veemodig inuellem de tomme
Forraadskamre, og Synet i de overbesøllede Gader er vee-
modigt, hvor Diet kun opdager en Armodens og Elendighedens
Idyl. Man har sat over de salte Vande for at komme herud,
nu er man langt, langt borte, assides i en anden Verden, hvor
der boer en Slagter, som handler med Hestehod, hvor der paa
det eneste Tørv lun staaer en Ruin siden hin Aldebrand, der
ikke, som from Overtro ellers stundom fortæller det, fortærede
Alt og lod Kirken fræst, men fortærede Kirken og lod Straße-
Anstalten staae tilbage. Man er i en sattig Hjøbstad, hvor kun de
misterlige Personers Tilhold og Politiets specielle Opsyn
erindrer om Hovedstadens Nærhed, det Øvrige er ganske som i
en Hjøbstad: den stille Larmen af Mennesker, at Alle hænde
hinanden, at der er en solle Stalle, som idetmindstie hver anden
Dag gjor Ejendom som fuld Mand, og at der er en Sindesvaag,
som, hændt af Alle, sløtter sig selv.

For nogle Aar siden saae man saaledes i den søndre Deel af Overgaden over Vandet, til en bestemt Tid af Dagen, en mager hoi Mand gaae med afmaalte Skridt frem og tilbage paa Fliserne. Det Paafaldende i hans Spadseren undgik neppe Nogen, thi Beien, han tilbagelagde, var saa kort, at ogsaa den Uindviede maatte blive opmærksom paa ham, at han ikke gif i Forretninger, ei heller spadserede som andre Mennesker. Den, som oftere betragtede ham, kunde i hans Gang see et Billede paa Vanens Magt. En Skipper, der fra Skibet er vant til at spadsere Dækkets Længde, udseer sig paa Landjorden en Strækning af samme Længde, og gaaer nu mechanisk frem og tilbage: saaledes ogsaa denne Vandrer eller Bogholderen, som man kaldte ham. Maar han kom til Enden af Gaden, da bemærkede man, det Omvendte af et elektrisk Stød, Vanens Ryk i ham: han gjorde Holdt, næsten i et militairisk Tempo, stod, løftede Hovedet i Veiret, svingede sig om, vendte atter Diet mod Jorden, og spadserede derpaa tilbage o. s. f.

Han var naturligvis kjendt i hele Qvarteret; men sjøndt sindssvag, var han dog aldrig utsat for nogen Foruermelse, tvertimod behandledes han af de Omkringboende med en vis Erbødighed. Dertil bidrog saavel hans Formue som hans Godgjørenhed og hans fordeelagtige Udvortes. Vel havde hans Ansigt dette eensformige Udtryk, der er saa charakteristisk for en vis Art af Sindssvaghed, men Trækkene vare sjønne, hans Stabning rank og velformet, hans Paaklædning yderst omhyggelig, endog elegant. Tydeligst hærede hans Sindssvaghed sig ogsaa kun i Formiddagstimen mellem 11 og 12, da han gif udenfor paa Fliserne mellem Børnehusbroen og den øndre Ende af Gaden. Den øvrige Deel af Dagen hang han vel efter sin usalige Bekymring, men det hærede sig ikke saaledes. Han talte med Mennesker, gif længere Toure, indlod sig om mange Ting, men mellem 11 og 12 fil man ham for ingen Pris til at lade være at gaae, til at gaae længere, til at svare En, naar man spurgte, eller vel endog blot til at hilse; han som ellers var Høfsligheden selv. Om denne Time havde nogen særlig Betydning

før ham, eller Grunden var et legemligt Besindende, der regelmæssigt gjentog sig, hvilket ille er uden Eksempel, sit jeg aldrig at vide, da han levede, og efter hans Død var der Ingen, hos hvem jeg kunde søge nærmere Oplysning.

Medens nu Beboerne i Nørheden ved deres Opsørel mod ham næsten erindrede om Indernes Adfærd mod en Sinds-svag, hvem disse venerere som en Viis, havde de muligen i Stil-hed mange Bisninger om Grunden til hans Ulykke. Det hænder ikke sjeldent, at de saakaldte Kloge ved saadanne Bisninger røbe fuld saa megen Disposition til Galstab eller maaslee mere Fjantethed end nogen Sindssvag har. De saakaldte Kloge ere ikke sjeldent dumme nok til at troe Alt, hvad en gal Mand siger, og ikke sjeldent dumme nok til at troe, at Alt, hvad han siger, er Galstab, uagtet mangen Gang Ingen er listigere til at sjule, hvad han vil sjule, end en Sindssvag er det, og uagtet manget et Ord af en Afsindig indeholder en Viisdom, som den Wijsie ikke skulde stamme sig ved. Deraf kommer det vel, at den samme Betragtning, som i Tilværelsen's Styrelse mener, at et Sand-korn og et Tilsælde gjør Udslaget, kan gjøre sig gjeldende i Psi-chologien; thi det er den samme Betragtning, naar man i Van-videt ikke seer nogen dybere Grund, men betragter Vanvid som let forklaret af Intet, ligesom maadelige Skuespillere mene, at det, at spille en fuld Mand, er den letteste Opgave, hvilket kun er sandt, naar det er vist, at man har et maadeligt Publikum at spille for. Bogholderen forskaanede man dog, fordi han var elsket, og man beholdt Bisningerne saa vel forvarede i Stilhed, at jeg egenligen aldrig har hørt mere end een. Maaslee have de i Stilhed heller ikke haft flere, det kan jeg ogsaa antage, og er ikke utilbvoelig dertil, at ikke min stivsindede Mistanke om, at man i Stilhed havde mange Bisninger, skulde hos mig røbe en Dis-position til Fjantethed. Bisningen var, at han havde været for-elset i en Dronning af Spanien, og denne Bisning var et mis-lukket Forsøg, der end ikke havde agtet paa et meget mærkeligt Indicium hos ham: en afgjort Forkærighed for Born. Han gjorde i denne Retning meget Godt, bringte egenligen sin

Formue hertil, hvorfor han af Fattigfolk var oprigtigt elsket; og mangen fattig Kone indskærpede blandt Andet sit Barn at hilse værbødt for Bogholderen. Men om Formiddagen mellem 11 og 12 hilste han aldrig igjen. Jeg har oftere selv været Vidne, hvorledes mangen fattig Kone gik ham forbi med sine Børn og hilste saa venligt og saa værbødt og Børnene ligesaa; men han saae ikke op. Og naar saa den fattige Kone var gaaet ham forbi, saa ryfede hun paa Hovedet. Situationen var vorende, thi hans Godgjørenhed var paa en egen Maade i besynderlig Forstand gratis. Assistencenhuset tager 6 Procent for Udlaanet, og mangen Riig og mangen Lykkelig og mangen Mægtig og mangen Mellemmand mellem disse og den Fattige tager stundom Lager af Gaven, men i Forhold til Bogholderen fristedes den fattige Kone ikke let til at blive misundelig paa ham eller mismodig ved sin Glendighed, eller forknyttet ved den Fattigskat, som den Fattige ikke betaler i Penge, men assoner med bojet Ryg og krænket Sjel; thi hun følte vel, at denne hendes velbrydige og ædle Belgører (dette er jo Fattigmands-Udtrykket) var mere ulykkelig end hun — hun som jo fik af Bogholderen de Penge, hun trængte til.

Dog var det ikke blot for at have en Lejlighed til at gjøre Godt, at Børn bestæftigede ham, nei det var Børnene selv og paa en ganske egen Maade. Saasnart han, udenfor Timen mellem 11 og 12, saae et Barn, da blev det eensformige Udtryk i hans Ansigt bevegeligt og allehaande Stemninger speilede sig deri. Han indlod sig med Barnet, talte med det, og under alt dette betragtede han Barnet med en Opmærksomhed som var han en Maler, der blot malede Børneansigter.

Dette saae man paa Gaden; men Den, der saae hans Værelse, maatte endnu mere forundres. Det er ikke sjeldent, at man faaer et ganske andet Indtryk af et Menneske, naar man seer ham i hans Hjem eller paa hans Værelse, end naar man ellers seer ham i Livet, og det er langtfra blot Tilfældet med Guldmagere og Andre, der sysle med de forborgne Kunster og Bidenslaver, eller med Astrologer, der som Dapsul von Zabelthan,

medens han i Tagligstuen seer ud som andre Mennesker, naar han sidder paa Observatoriet, har en hoi spids Hue paa Hovedet, en Kappe af graat Kalemank, et langt hvidt Stæg og taler med en fingeret Stemme, saa hans egen Datter ikke kan hende ham, men troer han er en Julebus. All man opdager ille sjeldent en ganske anden Art Forandringer, naar man seer et Menneske i hans Hjem eller paa hans Bærelse, og nu sammenligner hvad her viser sig med, hvorledes det samme Menneske viser sig i Livet. Med Hensyn til Bogholderen var dette ille Tilfældet, og man saae kun med Forundring, hvor meget det dog var hans Alvor med at belymre sig om Børn. Han havde samlet et ille ubetydeligt Bibliothek, men alle Vøger vare af physiologisk Indhold. Man sandt hos ham de kostbareste Kobberværker, og desuden hele Suiter af egne Haandtegninger. Her sandt man Ansigter, udførte med Portraitlighed, og da en Række af Ansigter knyttede til det enkelte, gjennem hvilke Ligheden successive forsvandi, om der dog altid blev en Rest af den tilbage; man sandt Ansigter, udførte efter matematiske Proportioner, og den ved et Forholds Forandring betingede Forandring i det Hele anskueliggjort i tydelige Omrids; man sandt Ansigter, construerede efter physiologiske Jagttagelser, og disse igjen kontrollerede ved andre Ansigter, der vare stivzerede i Kraft af Hypothejer. Isærdeleshed var det Familielighed og Generations-Forholdets Consequenser, der bestærtigede ham physiologist, physiognomist og pathologist. Det er maaslee at bellage, at hans Skrifter ille kom for Dagens Lys; thi vel var han sindssvag, som jeg nærmere erfarede, men en Sindssvag er ille den daarrigste Jagttager, naar hans sige Idee bliver et opdagende Inniult. En mysgjerrigt interesseret Jagttager seer Meget; en videnskabeligt interesseret Jagttager er Gere værd; en belymret interesseret Jagttager seer, hvad Andre ille see, men en sindssvag Jagttager seer maaslee mest, hans Jagttagelser ere starpere og mere udholdende, ligesom visse Dyr Sandser ere starpere end Menneskenes. Nun følger det af sig selv, at hans Jagttagelser maae verificeres.

Saa snart han jyslede med sin lidenskabelige Forsken, som overhovedet til enhver anden Tid end mellem 11 og 12, var han i Manges Dine ikke findssvag, uagtet hans Sindssvaghed netop da gjennemtrængte ham mest. Og som der til Grund for al videnskabelig Forsken ligger et x, som søger, eller fra en anden Side seer, som det, der begeistrer den videnskabelige Forsken, er en evig Forudsætning, hvis Vished søger sin Bekræftelse i Jagtagelsen: saaledes havde hans bekymrede Lidenskab ogsaa et x, den søgte, en Lov der nøiagtigt angav Ligheds-Forholdet i Slægt-Afstauninguen, for ved dens Hjælp at slutte nærmere; og saaledes havde den en Forudsætning, hvilken hans Indbildung gav en for ham sorgelig Vished, at denne Opdagelse vilde bekræfte ham noget Sørgeligt, ham selv betræffende.

Han var en Søn af en underordnet Embedsmand, der levede i tarvelige Kaar. Tidliggen blev han anbragt ved Handelen hos en af de rigeste Kjøbmænd. Stille, tilbageholden, noget forlegen passede han sine Forretninger med en Findsigt og en Punktlighed, der snart lod Husets Chef i ham opdage et meget brugbart Menneske. Hans Fritid anvendtes til Læsning, til Øvelse i fremmede Sprog, til at udville et afgjort Talent for Tegning og til det daglige Besøg i Forældrenes Huus, hvor han var eneste Barn. Saaledes levede han hen ukjendt med Verden. Hans Vilkaar som Contoirbetjent var favorabelt, og snart oppebar han en betydelig aarlig Gage. Er det sandt, hvad Engelsmanden figer, at Penge gjør Dyd, saa er det ogsaa vist, at Penge gjør Last. Unglingen fristedes imidlertid ikke, men alt som et Aar gik hen efter det andet, blev han mere og mere fremmed for Verden. Selv mærkede han det mindre, thi hans Tid var stedse udfyldt. Kun en enkelt Gang gik der en Anelse op i hans Sjel, han blev sig selv fremmed, eller han var sig selv som Den, der pludselig standser og besinder sig paa Noget, som han maa have glemt, uden engang at kunne begribe, hvad det er — men Noget maa det være. Og Noget var det ogsaa han havde glemt, thi han havde glemt at være ung og at lade sit Hjerte være fornøjet paa Ungdommens Viis, medens Dagene ere der.

Da lærte han et Par andre Handelsbetjente at hende, som vare Folk af Verden. De opdagede snart hans Ubehjælpelighed, men havde dog paa den anden Side saa meget Algelse for hans Dygtighed og Kundskaber, at de egentlig aldrig lod ham mærke hans Mangel. Stundom indbøde de ham ogsaa at deelstage med dem i en lille Øystighed, i smaa Udsigter, i Comedic-Besøg; han gjorde det, og det behagede ham. Paa den anden Side havde upaatvivleligt de Andre ikke Skade af hans Selskab, thi hans Forlegenhed lagde et gavnligt Baand paa de Andres Øystighed, at den ikke blev for vild; og hans Reenhet gav Forlystelsen selv et ødlere Anstryg end de maaskee ellers vare vante til. Men Forlegenhed er ingen Magt, der kan hævde sig og gjøre sig gjeldende; og hvad enten det nu var hūnt Beemod, som stundom greb den med Verden Ubekendte, der revolterede mod ham, eller hvad Grund der forovrigt var; men en Slovtour endte med et ualmindeligt glimrende Aftensmaaltid. Raade som de Twende allerede vare, blev hans Forlegenhed dem kun et Incitament, og den piinlige Følelse heraf blev ham igjen et Incitament, der virkede stærkere og stærkere estersom de bleve ophidsede af Vinen. Nu førte de Andre ham med sig, og i Exaltationen var han blevet et ganske andet Menneske — og han var i slet Selskab. De besøgte da ogsaa et af de Steder, hvor man, besynderligt nok, giver Penge for en Kvindes Foragtelighed. Hvad her forefaldt, vidste han end ikke selv.

Den følgende Dag var han forstent og missfornojet med sig selv; Indtrykkene havde Sovnen udslettet, men han erindrede dog saa meget, at han aldrig mere sogte disse Venner sommelige, end mindre deres slette Selskab. Havde han været flittig før, saa blev han det nu desto mere, og Smerten over, at hans Venner saaledes havde forledt ham, eller over, at han havde havt saadanne Venner, gjorde ham end mere tilbageholdende, hvortil Foreldrenes Død ogsaa bidrog.

Hos Chesen for Handelshuset derimod steg hans Anseelse som hans Dygtighed til tog. Han var den meget Betroede, og man var allerede betænkt paa at give ham Part i Handelen,

da han blev syg og syg indtil Doden. I det Dieblif han var Døden nærmest og allerede ifærd med at betræde „Evighedens alvorlige Bro“, vaagnede pludselig en Grindring, en Grindring om hin Begivenhed, der hidtil egentlig ikke havde eksisteret før ham. I Grindringen antog Begivenheden en bestemt Skikkelse, der afsluttede ham hans Liv med Tabet af hans Reenhed. Han helbrededes, men da han sind reiste sig fra Leict, tog han en Mulighed med sig, og denne Mulighed forfulgte ham, og han forfulgte denne Mulighed i sin lidenskabelige Forsken, og denne Mulighed rugede i hans Taushed, og denne Mulighed satte Ansigtets Træk i mangfoldig Bevægelse, naar han saae et Barn — og denne Mulighed var, at et andet Væsen skyldte ham Livet. Og det han søgte i sin Bekymring, og det der gjorde ham til en Olding, skjønt neppe Mand i Aar, det var den Ulykkelige, eller om der var en saadan; og det der gjorde ham sindssvag var, at enhver nærmere Vei til en Opdagelse var ham afflaaren, da hine Twende, hvis Selskab blev ham til Fordærvelse, for længst vare reiste til America og forsvundne; og hvad der gjorde Sinds- svagheden saa dialektisk var, at han ikke engang vidste, om det var en Efterfølge af Sygdommen, en Feber-Findbildung, eller om Døden virkelig var kommen hans Hukommelse til Hjælp med en Virkeligheds-Grindring. See! dersor endte det med, at han vandrede tanå med bojet Hoved mellem 11 og 12 den sorte Vei, og at han den øvrige Tid af Dagen vandrede den uhyre Omvei ad alle Muligheders fortvivlede Snoninger, for om muligt at finde en Bished, og da det Søgte.

I midlertid kunde han i Begyndelsen godt passe Contoires Forretninger. Han var nøiagtig og punktlig som altid. Han slog op i Hoved- og Copi-Bøger, men glimtviis tyktes ham det Hele en unyttig Møie, og at det var noget ganske Andet han skulle slaae op efter; han sluttede Regnskabet for Aaret, men glimtviis forekom det ham en Spøg, naar han tænkte paa sit uhyre Regnskab.

Da døde Handelshusets Chef, og efterlod sig megen Riigdom; og som han havde elset Bogholderen liig en Søn, da han

selv var barnlos, saa indsatte han ham ogsaa til Arving af en Ærmue, som havde han været en Son. Og derpaa sluttede Bogholderen Regnslabet af; og saa blev han Videnslagsmand.

Nu havde han otium. Hans belymrede Grindring var maaslee endnu ikke bleven ham en sij Idee, hvis Livet ille havde bragt en Biomstændighed til, der sundom gjor Udslaget. Den eneste Slægtning, han havde tilbage, var en gammel Mand, hans afdøde Moders Fætter, som han kaldtes *zareføx, r Fætteren*, en Pebersvend, hos hvem han var flyttet hen efter Forældrenes Død, og i hvis Huus han spiste hver Dag, hvormed han vedblev ogsaa efterat Håndelshuset var ophört. Fætteren behagede sig selv i en vis Art af twethdige Vittigheder, som man, hvad der er psychologisk let at forklare, oftere hører hos Eldre end hos Ungre. Et det vist, at det simple eenfaldige Ord, der bliver tilbage, naar Alt er hørt og det Meste glemt, i den gamle Mandes Mund kan faae en Vægt, som det ellers aldrig har, saa er det ogsaa vist, at en Twethdighed, et letfærdigt Ord i den Aldersiegnes Mund let kan virke forstyrrende, end sige da, naar man er saaledes disponeret som Bogholderen var det. Blandt andre Vittigheder, som Fætteren idelig kom tilbage paa, var ogsaa den en staende, at ingen Mand, ille engang den giste, med Bestemthed kunde vide, hvor mange Børn han havde. Saaledes var nu Fætteren engang; han var ellers godt lidt, hvad man falder en god Selslabsbroder, en Ven af et muntret Dag, men Twethdigheder og Smustobal var ham en Nodvendighed. Det er dersor uden al Twivl, at Bogholderen mange Gange har gjennemgaaet Fætterens Repertoire, og deriblandt ogsaa hin Twethdighed, men han har ille fattet den og egentlig ille hørt den. Nu derimod sigtede den bestandigt ester hans omme Side, var som beregnet paa at saare der, hvor hans Svaghed og hans Lidelse var. Han git i sine Grublerier, og naar da Fætterens Ord slulde krydre Samtalens, da udvillede denne tilhældige Veroring hans sige Idees Elasticitet, saa den satte sig fastere og fastere. I Forening arbeidede da den Indesluttedes Taushed og den Alaben-mundedes Vittighed saa længe paa den Unnølige, at For-

standen til sidst gjorde Alvor af med at skifte, fordi den ikke funde udholde at tjene i en saadan Husholdning; og Bogholderen om-skiftede Forstanden med Sindsjavgheden.

I Hovedstaden er der Færdsel og Tummel, paa Christianshavn derimod hersker en stille Rolighed; man synes ikke der at kjende de Formaal og Hensigter, der sætte Hovedstadens Beboere i en saa travl og saa støiende Bevægelse, ikke de Forskjelligheder, der ligge til Grund for Hovedstadens larmende Bevægelse. Paa Christianshavn boede den staakels Bogholder; der havde han, i Virkelighedens Sprog, sit Hjem, der havde han digterisk forstaet hjemme. Men hvad enten han af specielle historiske Efterforskningers Wei søgte at trænge hen til hin Grindrings Udspring, eller han af almindelige menneskelige Jagttagelsers uhyre Omveie nødig og kun støttende sig til svigefulde Hypoteser søgte at forvandle hinnt ubekjendte x til en vencænet Størrelse: han fandt ikke hvad han søgte. Stundom forekom det ham, at det Søgte maatte være langt borte, stundom, at det var ham saa nær, at han kun fornem fin egen Sonderknuselse, naar den Fattige talpledde ham paa Børnenes Begne for de rige Gaver. Han syntes det var som løshøbte han sig fra den helligste Pligt, det forekom ham den dybeste Nædsel, om en Fader gav sit eget Barn en Almisje. Derfor vilde han ingen Tak have, at ikke denne Tak skulde være en Forbandelse, men han kunde heller ei lade være at give. Og fattige Folk fandt sjeldent en saadan velbyrdig og ødel Belgjører, en Hjælp paa saa gunstige Vilkaar.

En forstandig Læge ville naturligvis have funnet gjøre Meget for ved en almindeligere Betragtning at fjerne den første Mulighed, der betingede Alt, og selv om han accomodationsvis for at vove Forøget paa en anden Maade havde indrommet denne som en sorgelig Vished, da vilde han etter ved sin Vidne som Læge have været ifstand til at fjerne Consequensen af denne Vished gjennem saa mange Muligheder og saa langt bort, at Ingen vilde kunne vine den — undtagen den Sindsjavge, hvem en saadan Behandling maafee blot vilde forstyrre.

Saaledes virker Muligheden forskjelligt. Man bruger den som en *Fjil*: er Legemets haardt, saa siler man den sharpe Kant af, men er Legemet blødt som en *Sang*, saa bliver Saugen's Tænder lun sharpere. Enhver ny Mulighed, den stakkels Bogholder opdagede, slørpede den *Belymringens Sang*, han var ene om at drage, og under hvis Bid han selv leed. Det havde ikke hjulpet ham, om Nogen havde villet hjælpe ham.

Oste saae jeg ham derude, naar han vandrede i Overgaden over Vandet, jeg saae ham ogsaa ellers; men engang træf jeg ham hos en Conditor dersteds. Snart erfarede jeg, at han kom der hver 14de Dag om Aftenen. Han læste Bladene, drak et Glas Punsch og talte med en gammel Slibscapitain, der kom regelmæssig hver Aften. Capitainen var oppe i Halvijerdjerner, hvidhaaret, sund af Udseende, usvækket, hans hele Stikkelse viste intet Spor af, hvad der visstnok heller ikke var Tilfældet, at han paa anden Maade end som Sømand havde været meget omtrumlet i Livet. Hvorledes disse Tvende havde lært hinanden at kende veed jeg ikke, men det var et Conditorbekjendtslab, og de saaes kun der, og talte snart Engelsk, snart Dansk med hinanden, snundom begge Sprog blandet. Bogholderen var et ganske andet Menneske, han kom ind ad Doren, hilste paa Engelsk, hvad der oplivede den gamle Sømand, han saae saa stakkert ud, at man neppe kunde kende ham. Capitainens Øine vare ille de bedste, med Alarene havde han tabt Evnen til at bedømme Folks Ødre. Deraf lod det sig fortælle, at Bogholderen, der kun var en 40 Aar gammel, og netop her saae meget yngre ud end ellers, kunde bille Capitainen ind, at han var 60 Aar gammel, en Fiction, han vedligeholdt. Capitainen havde, som en Sømand kan have været det, i al Sommelighed været en lyslig Broder i sin Ungdom, men visstnok i al Sommelighed, thi hans Mine var saa værdig og hans hele Væsen saa elskeligt, at man nol turde indestaae for hans Liv og for hans Sømands-Ræskhed. Han var umtrættelig i at fortælle lyslige Historier om Danskeboderne i London, og det Commerce med Tøsene og saa om Indien. Derpaa minkede de i Samtalens Lob, og Capitainen sagde:

„ja det var i vor Ungdom, nu er vi gamle, ja jeg skulde da ikke sige: vi, thi hvor gammel er det De er?“ 60 Aar svarede Bogholderen, og derpaa klinkede de igjen. — Stakkels Bogholder, det var det eneste Bederlag for en tabt Ungdom, og selv dette Bederlag var som en Modsætnings-Følge af Sindssvaghedens altfor tungt rugende Alvor. Den hele Situation var saa godt humoristisk anlagt, Bedraget med de 60 Aar understøttet af det engelske Sprog saa dybsindigt netop som Forudsætning for det Humoristiske, at det indskærpede mig, hvor meget man kan lære af en Sindssvag.

Endeligen døde Bogholderen. Han var syg nogle Dage; og da Døden for Alvor kom, og da det blev Alvor med at han skulde betræde Evighedens forfærdelige Bro, svandt Mulinigheden hen, det havde dog været en Vildelse, men hans Gjerninger fulgte ham og den Fattiges Befsigelse med dem, og Mindet blev tilbage ogsaa i Børnenes Sjel om, hvor meget han havde gjort for dem. Jeg fulgte ham til Forden. Fra Graven kom jeg til at høre med Fætteren. Jeg vidste vel, at han havde gjort Testamente, og Fætteren var ogsaa langtfra at være pengebegjerlig, jeg tilslod mig derfor at ytre, at der laae noget Beemodigt i, at han ingen Familie havde der kunde arve, hvad Formue han kunde efterlade sig, at han ikke havde været gift og efterlod sig Børn. Skjøndt virkelig bevæget ved Dødsfaldet, mere end jeg havde ventet, og i det Hele frembringende et bedre Indtryk, end jeg havde formodet, kunde han dog ikke afholde sig fra at sige: ja min gode Ven, ingen Mand, ikke engang den gifte kan med Bestemthed vide, hvor mange Børn han efterlader sig. Det Forsonende var for mig, at det var et Mundheld, han maaske slet ikke vidste af, det Sørgelige var at have et saadant Mundheld. Jeg har hændt Forbrydere i en Straffeaanstalt, som virkeligen vare forbredre, virkeligen havde faaet Indtryk af noget Høiere, og hvis Liv vidnede derom, og hvem det dog hændte, at der midt i deres alvorlige Tale om det Religiose blandede sig de affkligste Reminiseenter, og saaledes at de selv slet ikke mærkede det.

Langebro har sit Navn af Længden; som Bro er den nemlig lang, men Broens Længde som Vei er ikke betydelig, hvad man let overbeviser sig om ved at tilbagelægge den. Naar man saa staer paa den anden Side: paa Christianshavn, saa synes det igjen at Broen dog maa være lang som Vei, thi man er langt, meget langt borte fra København.

d. 6. Apru. Midnat.

Hvor trosteslost er det ikke, naar man kun behyurer sig om en eneste Ting, at der da slet ikke steer Noget, som har Hensyn til den. Paa Gaden er der Liv nok, i Husene Begivenhed og Tummel og Stoi; men om min Sag høres ikke et eneste Ord. Saaledes sidder en Traadhandler i sin lille Bod i den øf sides Gade og venter paa Kjøbere, og hører neppe et Godtrin: paa Østergade ere Boutiquerne fulde af Mennesker. Men saa betaler Traadhandleren heller ei saa stor en Husleie som den rige Kræmmer paa Østergade. Det er sandt, men jeg derimod, jeg sidder viselig for nok saa svære Slatter og Afgifter som nogen Egtemand, og dog steer der Intet mig angaaende.

Hvis Skuespilleren kunde sin Rolle, havde memoreret den hÿperlig, fornam Beaandelsen i Ordet og i sin Skikkelse blot ventende paa Stilordet; men Sonssleuren var falden i Sovn og han kunde ikke komme til at kalde paa ham!

Hvis man saae, at Telegraphen blev sat op paa den anden Side Bæltet, blev tændt, og det første Ord blev læseligt, men saa faldt der en Taage paa, og man kunde ikke saae Noget at vide uden ved Hjælp af Telegraphen, og det man ønskede at vide var vigtigt for En som Ejelens Frelse!

Hvis den ædle Ganger forsød, hvorsor den blev sadlet, at hun nu vilde komme Mytterslen, den kongelige Frøken: Gangerens Stolthed, og dersor pusiede, stonede, stampede med Hoden trodsende paa sin Kraft, at det maatte behage hende med en velystig Wysen at twinge denne Fyrighed; men Stalderen gik, og han kom ikke igjen, og saa kom han endeligen, men

Ryttersken var ikke med, og dog blev Ridetøjet ikke taget af, men den Vælige blev belymret for at tage Bustet i Næsen, og Fyrigheden og Glæden ved Springet, og Tilfredsstillelsen ved at lyde Vinkelet af den kongelige Rytterske!

Hvis Schehersad havde opfundet en ny Historie, mere underholdende end nogen tidligere, hvis hun havde sat al sin Lid til denne Fortælling, at den maatte frelse hendes Liv og ikke blot holde Dødsdommen borte, dersom det da lykkedes hende at fortælle den saa gribende som hun kunde i dette Dieblif, men hun blev ikke afskrentet Kl. 12 og Klokk'en gik stærk til Et, og hun frygtede for, at have glemt den eller glemt at kunne fortælle den!

Igaarafstes havde jeg den Øfke at conversere et Par aandrige Damer. Det gik meget aandrigt til, og uden Overdrivelse tør jeg næsten troe, at min Nærværelse begejstrede de Aandrig. Det var Damer af Tone, og jeg, jeg er jo en Mand af Verden det vil sige: et godt Hoved men et fordærvet Menneske. Hvad Under da at saadanne aandrige Mennesker sympathisere! Det er saa vellystigt at forsøge sig i den Hoven, der dannes af Blodagtighed og vittig Forstand; det er saa gunstige Auspicier at have Den med paa Expeditionen, i Forhold til hvem man i Nødsfald tør trække sig tilbage og sige: „ja Gud bevares vi billige langtfra hans lumpne Adfaerd, men han er dog aandrig.“ Saa lærte jeg da meget, om hvad der egentligen fordres til en lykkelig erotisk Forstaelse, at naar en Mand ikke har Aand nok til at følge det emanciperede Hoved i hendes høje Flugt, eller rettere i hendes Bissen, saa er det et Kors og yderst penibelt at være bunden, ja egentligen er Forbindelsen ugyldig. Mere blev der ikke sagt, dog twivler jeg ikke paa, at mine Heltinder, som vare saa sikre paa Aand, ogsaa bare villige til at vende Sætningen om og bevidne Den deres Deeltagelse, der er bunden til en saadan Pige, eller rettere fordre af ham, at han gjør kort Proces og søger sig en aandrigere. Der faldt endog saa en Hentydning,

som vistnok var mig meent og forbindtsigen meent. O! Tausched,
 Tausched hvor kan Du bringe et Menneske i Modsigelse med sig
 selv! Det var althaa en Indulgents, der forlyndtes mig, et Bur-
 deringsforsøg af min Adfærd. At en Qvinde vover saaledes at
 kænle en anden Qvinde, og her en Pige, hvis Slotvinge de ikke
 vare værdige at løse! Havde jeg været Keiser, vare de uden
 videre blevne forviste til en øde Ø. Det er nu ogsaa en Nemesis
 over mig, at min ydre Existents, om den end ikke er kjendt af
 Mange, bidrager Sit til at bestyrke Nogen i denne affyelige
 fornemme Mandrighed. Hvis jeg blot var fri, og ikke havde dette
 Hensyn, at en authentisk Opsattelse af mit Forhold kan for hende
 blive et farligt Præcedens, sandeligen hvis den Pige, der sørger,
 eller volder mig min Sorg, hvis hun ønsker at stille en Mand i
 Marken som sit Contingent for Forelskelsens gode Sag, hun
 gjøre mig fri, jeg skal pro virili holde Banneret oppe. Kom
 saa til mig I Mandige med Eders vragede Vittigheder, en god
 Sag spænder Buen stærkest og rammer silkest. At en Forelskelse
 ikke anderledes skal holdes i Gre! Ja jeg føler det vel, jeg kunde
 bruge en ulykkelig Kjærlighedshistorie, den passer i min Exi-
 stents. Blot jeg var fri i mit Udtryk om min Forelskelse, at jeg
 var rejiceret men ogsaa Thænde haver af min Forelskelse, blot
 jeg ikke frygtede, at jeg ved at vedgaae dens Betydning for
 mig pludselig forstyrrede hende, der netop maa understøttes
 ved det Modsatte. Da vilde jeg sige: ja jeg er den qvindagtige
 Mandsperson (thi en Mand tør jeg da ikke kaldes), den stakels
 Pusling, der ikke lunde drive det til at elsle mere end eengang,
 den bornerede Stumper, der var indslænket nok til at tage det
 for Alvor med hūnt skjonne Ord om den første Kjærlighed, og
 ikke kunde betragte det som en kolet Devise, hvilken erfарне eller
 dog halvbefarne Domfruer tilløste hinanden gjællende ved Asten-
 Bordet. Man have dog lidt Medlidenhed med mig, jeg føler det
 selv, hvor yndelig en Figur jeg gør især i disse Tider, hvor selv
 Pigerne dve lige saa pathetisk af Elslov, som Falstaff salder pathetisk
 i Slaget mod Perey, og staac op igjen livskraftige og mandbare
 nok til at drille paa en Fris. Petehæia! — Og ved denne Tale

eller rettere ved et Liv, der berettiger til at tale saaledes, vilde jeg troe, hvis der overhovedet kan være Tale om, at det ene Menneske gavner det andet, vilde jeg troe at have gavnet mine højtærede Samtidige mere end ved at skrive en Paragraph i Systemet. Det, det kommer an paa, er, at Livets pathologiske Momenter sættes absolut, tydeligt, læseligt og gevæltigt, at Livet ikke bliver som Systemet en Marchandiser Boutique, hvor man har lidt af Alt, saa man gjør Alt til en vis Grad endogsaar det Taabeligste af Alt, at troe til en vis Grad; at man ikke lyver, men skammer sig, ikke lyver, saa man erotisk talt, doer romantisk af Elskov og er Helt, men ikke bliver staaende eller liggende derved, men staaer op igjen og gaaer videre og bliver Helt i Hverdagshistorier, og gaaer videre og bliver letfærdig, vittig, og Helt hos Scribe. Man tænke Evigheden ind i en saadan Forvirring, man tænke et saadant Menneske paa Dommens-Dag, man høre Guds Røst: „har Du troet?“ — man høre Svaret: „Troen er det Umiddelbare, det Umiddelbare bør man ikke blive staaende ved, det gjorde man i Middelalderen, men siden Hegel gaaer man videre, dog inدرømmer man, at den er det Umiddelbare og det Umiddelbare er, men imødeseer et nyt Skrift.“ Min gamle Skolemester var en Heros, et Jern-Menneske, vee, vee vee! den Dreng, der ikke kunde svare ja eller nei paa et ligefrem Spørgsmaal. Og er et Menneske end paa Dommens-dag ikke mere en Dreng, saa kan Gud i Himlene dog nok gjelde for en Skolemester. Man tænke sig, at dette Paragraph-Banvid, denne Cursus-Affindighed og systematiske Rutschen har taget saaledes overhaand, at man til sidst vil i al Korthed sætte vor Herre ind i den nyeste Philosophi. — Vil Gud det ikke, saa tænker jeg Basun-Engelen tager Basumen og slaaer en saadan Privat-Docent paa Panden, saa han aldrig bliver Menneske mere.

Men Den, der jæsker i Get, han jæsker i Alt, og Den, som synder i Get, han synder i Alt. Bidste J blot, J Aandrigé, hvor comisk den Aandrighed er, J beundre. Bidste J blot, ikke hvor slet en Forfører er, men hvor eomisk en Personage. Bidste J, hvor affydeligt men ogsaa hvor latterligt det er, at Forelæselsen,

det Høieste i Jordlivet, skulde være blot en Sandselighedens Opfindelse, en Brynde som Fæt har den, eller et Spil for Wittighed og et Compagnijslab af Aandrighe! Men J veed ikke, at alt Dette er lutter Motiver for Vaudevillen, at Eders Selslab er Pryssings og Klatterups. Sæt en Qvinde skjøn som Gudens Frille og aandrig som Dronningen af Saba vilde ødsle summa summarum af sine skjulte og aabenbare Under paa min uværdige Aandrighed; sæt en Fævnaldrende samme Aften indbød mig at driske Viin med ham og klinke og ryge Tobak studenticos og frydes ved de gamle Clæssikere: jeg skulde ikke betænke mig længe. Hvilken Vornerethed raaber man. Vorneret? Jeg skjønner ikke, at det er saa. Jeg antager, at med Forelskelsen og med det Evige i denne er al denne Skjønhed og ogsaa Aandens Gave nendeligt meget værd, men uden denne er et Forhold mellem Mand og Qvinde, der dog væsentligen vil udtrykke dette, ikke en Vibetobak værd. Jeg antager, at naar man skiller Forelskelsen derfra, og vel at mærke fra Forelskelsen det Evige, da kan man kun tale rigtigt om hvad der bliver tilovers, der dog vil være det Samme, naar man taler som en Jordemoder, der taler uden Omsvob, eller som en Afdød, der „udbrændt til Aand“ ikke fatter Tilskyndelsen. Det er comisk, at Handlingen i Vaudevillen dreier sig om 4 M. og 8 St., og saaledes er det ogsaa her. Naar Forelskelsen o: det Evige i Forelskelsen er borte, saa dreier det Grofiske trods al Aandrighed sig om mindre end om 4 M. og 8 St., og om hvad der bliver væmmeligt ved, at Aand qua Aand vil beslægtige sig twethdigt dermed. Det er comisk, at en gal Mand tager enhver Graasteen op og bærer den, fordi han troer, det er Penge, og saaledes er det ogsaa comisk, at Don Juan har 1003 Elskerinder, thi Tallet viser netop, at de intet Værd have. Dersør skulde man holde til Raade med det Ord at elsk. Sproget har kun det ene, og intet helligere. Man skulde ikke være sky for at bruge de betegnende Udtysk, som baade Bibelen og Holberg bruger, naar fornødent gjøres, men heller ikke saa overspændt aandrig, at man troer, at Aandrigheden er det Constituerende, thi denne constituerer Intet mindre end et erotisk Forhold.

Men at holde en ulykkelig Kjærlighedshistorie i Hævd, at blive lykkelig i høieste Forstand ved dens Hjælp, at gjøre det betydningsfuldt hvad der forekom mig meningsløst, da man i Preussen oprettede en Orden for dem, der havde deeltaget i Frihedskrigen, og tillige en Orden for dem, der blev hjemme, at gjøre dette rigt paa skøn Mening, at Den, der blev hjemme var lykkelig ved sin Orden, lykkelig ved sin Forelskelse, om man end i Stjernen paa hans Bryst thædeligere saae Korsset end i den Lykkeliges, om han end bar Ordenen, som den anden hedder i Preussen, for den gode Billie: det indseer jeg vel var en begejstrede Opgave for Den, der veed at nøies med Ideen, sig selv, og Himlens Medviden. Lad dem saa falde ved hans høire Side de Enkelte, der segnede under Kampen for en ulykkelig Kjærlighed, de hvile med Æren, de ere en Gravskrifst værd og et Mindesmærke, men han maa ikke ville begrave de Døde for ikke selv at forstyrres. Lad dem saa staae op igjen de Skindøde, der komme tillive ved Anvendelsen af de sædvanlige Midler, lad dem forlyste sig ved igjen og efter igjen at stikke til Ringen, lad dem have forbundet Alt nu de ere trivelige Madmødre, lad dem ganz vøllig hergestellte finde sig lykkelige ved at optages paa bedste Pleie i et tredie Ægteskab, lad dem i Forening gumle paa Stumperne af en Forelskelse og savle Livet hen i ægte-skabelig Omgængelse; men han maa ikke ville give sig Tid til at see derpaa, at han ikke sinkes.

Mit Tausheds Løfte gjør mig stærk i Monologer; men selv en Udsflugt, som denne, fører mig bestandigt blot bestemmere tilbage til hende. Naar Fødelandet er i Krigsnød, og da en Qvinde har Raad til at udruste et Fartøi, mig synes det maa være herligt. Mit Lod bliver det aldrig, men hun, hun kan lade et Krigsfartøi stikke i Søen, der vil kæmpe for en god Sag.

d. 7. April. Morgen.

I dag for et Aar siden. Hun er ikke til at styre; hun slaaer op, og slaaer op, og dog slaaer hun ikke op. Død og Helvede

skal Partiet staae saaledes, skal vi saaes; nu vel saa begynde vi imorgen.

d. 7. April. Midnat.

Hvorledes staaer det sig med Ønsket? Jeg skulde dog vel ikke ønske en Anden, ønske Skadeserstatning i en ny Forelskelse? Ja var Den, der holder en Stok i sin Haand, saa vis paa, at han virkelig holder den i sin Haand, som jeg er vis paa, at der ikke er Tanke derom i min Sjel, saa var han sikker nok. Men Ønskets Videnslab er denne ganske usorandret? Det er vanskeligt at prove sig selv i Muligheden; det er ligesom, hvis En, uden at turde bruge Stemmen, skulle prove, om han havde en sterk Stemme. Hidtil forgives har jeg mange Gange speculeret paa at finde et Middel til at kunne kontrolere sig selv i Muligheden.

I midlertid troer jeg dog, at Videnslaben er den samme, og skulde den være forandret, da er jeg vis paa, at et Vinl, det mindste Vinl af en nærmere Mulighed vil være nok til at gjøre Ønsket mere brændende end nogensinde; thi egentlig er det dog først ved Ophævelsen at jeg baade i den ene og i den anden Forstand, paa den ene og paa den anden Side kan sige om mig selv, hvad der siges om Phædria: amare coepit perdite.

Paa en Maade er Alt færdigt, kun mangler Ideens Bisald og Tanke-Contextens Samtykke, nagtet jeg har og i al Stilhed forsøger enhver Vending. Nejpe kan nogen Regisseur vide tilforladeligere, at Scene-Changementet er i sin Orden, naar han ringer med Klokk'en, end jeg veed det. Hos en Marchandiser har jeg staaende for min Regning det completestte Indbo, mine Værelser ere bragte i Orden, Alt beregnet paa et Bryllup — blot Dieblæket kommer; jeg ringer, Scene-Changementet er gjort i en Haandevending.

Mistænkelig mod mig selv har jeg indrettet min personlige Existents aldeles som en Egtemands. Punktliged og Orden hersker overalt. Darius eller Xerxes, ligegyldigt hvo, havde en Slave, der mindede ham om at føre Krig mod Grækerne. Da

jeg ikke tør betroe mig til noget Menneske, maa jeg nøjes med at have i mig selv min Paaminder. I min hele Existents frembringer jeg en Halvhed, der er et Memento. Alt hvad jeg høber, høbes dobbelt, mit Bord dækkes til To, Kaffeen serveres til To, naar jeg rider, rider jeg altid som havde jeg en Dame ved min Side. Forsaavidt jeg i disse Nattetimer lever noget anderledes, da er det just ikke, fordi dette Liv behager mig saa meget.

Og dersom nu dog det Hele bliver til ingen Ting, jeg fortryder Intet. Jeg vilde ikke undlade det Mindste, det er en Redelighed, der for mig har den høieste Alvor, at, hvis det nogenfinde lod sig gjøre, mit Regnskab da maatte stemme indtil den sidste Hviid.

d. 8. April. Morgen.

Idag for et Aar siden. Krigen er erklæret. Naar man skal strides, er det af Vigtighed at holde igjen, og fremfor Alt ingen Hidsighed. Et Menageri kostet først 3 Mt. i Entrée, til sidst kostet det 1 Mt. Et Pragt værk kostet 6 Rbdlr.; naar man ikke er hidfig, saa kommer Godthøbs-Udgaven, og Bogen er dog den samme. Naar man skal stride, maa man passe paa at benytte Leiligheden og vide, hvor Leiligheden er. Hos en Antiquar og under Haanden høber man for Halv-Priis. Naar en Dandserinde stiger ud af en Karreet, skuler hun omhyggeligen Fødderne i Kaaben, at Ingen skal beundre disse nydelige Fødder. Ikke for 10 Rbdlr. gjorde hun det anderledes, og dog veed jo Enhver, at det Kun kostet 3 Mt. eller for Standspersoner 8 Mt., saa dandser hun for En med Silkeskoe o. s. v.

Min Stemning er mig selv modbydelig; min hele riimfrostige Forstandighed har hun twunget ind i dette Forhold, hvorfra jeg for evigt havde banlyst den. Længe skal det ikke vare.

Med et Hop traadte jeg idag ind til hende, omhyggeligt paallædt, blev staande med Hatten i Haanden, i en let, converserende Stilling, kyssede med tjenstvillig og høflig Fornemhed hendes Haand i Forbigaaende og ilede ind i Salen, hvor jeg

vidsic der var Besøg, da det var en Familie-Fest. Det træf sig ret heldigt. Spydigheder, Satire og Kulde tager sig slet ikke ud under fire Dine, der maa lidt Selskab til, hvis det skal virke.

En Frue af Selskabet var saa god at indbyde os til den følgende Aften. Jeg pleier ellers at overlade alt Eligt til hende, men her ilede jeg med i de forbindeligtste Udtryk at talke for Invitationen paa begges Begue. Det var hurtigt afgjort, og mit Udtryk havde været saa smigrende, at hvis min Confirmantinde vilde have sagt et Ord derimod, havde hun prostitueret sig. Hun gjorde det heller ikke.

Idet jeg forlod hende og havde sagt Farvel og allerede var halvt inde af Døren, vendte jeg pludseligen om og sagde til hende: hør det er sandt, veed Du hvad, skulle vi ikke slaae op. Derpaa svinede jeg omkring og hilste til Ajjleed med Haanden.

d. 10. April. Morgen.

Idag for et Aar siden. Jeg ennuerede mig over al Maade igaarafstæs; men hvad gør man ikke for sin Forlovede, at hun kan komme i Selskab — og man selv faae hende en lille Smule maneerlig.

Hun forstaaer mig meget godt, det kan jeg vel see. Dersom det nu hang rigtigt sammen med Opsluget, saa havde jeg det in optima forma.

Idag skal vi paa Udstillingen og promenere og gjøre Visitter. Alt gaaer ypperligt, med den yderste Høflighed fjerner jeg hende fra mig, skjøndt vi sees mere end sædvanligt. Man bevnytter Fordelen af at ansees for ondskabsfuld: jeg kan være temmelig sikker paa, at jeg ikke bliver overhört, naar vi erude sammen, hun kommer let til at blive tilovers. Hvorfor har hun hidset mig! Det forstaaer sig, ingen Trediemand mærker hendes forlegne Stilling, thi jeg indfører hende bestandigt talende: det er som min Kjæreste siger, det sagde hun netop igaar. Blot en Mine, saa hedder det: men Gud min søde Pige, kan Du ikke huske, det var jo igaar, nei bi nu lidt, at jeg dog ikke er allfor

paa staaelig, dei er 4 Tage siden, netop 4 Tage siden, kan Du ikke huske o. s. v. Hvorfor der nævnes 4 Tage forstaer hun meget godt.

Men min Stemming er borte, der er noget Ommeust i det Hele. En gammel Mand har sagt, at det var aldrig godt, at Det, der skal være helligt, kom til at vase sig i en latterlig Stikkelse. Nu er det vel sandt, at en ung Pige ikke er det Hellige, men dog var hun noget Saadant for mig. Jeg plagede hende sandeligen ikke med Fordringer paa, at hun skulde gebærde sig som et Ideal; jeg ønskede blot, at hun vilde sidde stille, medens jeg kun altfor alvorligt bekymrede mig om Forholdet.

Dog haaber jeg, at denne Bornesygdom er hurtigt overstaaet, og der er endnu saa megen Forstaelsel mellem os, at jeg fortrøster mig til at læse høit i et Opbyggelsesskrift for hende. Dette gjør hele Sagen endnu besynderligere. En Trediemand vilde maaskee finde det betænkligt, at jeg, der kan være saaledes, tillige vil være en religieus Individualitet. Det er nemt nok at lade haant om Klogskab og alt Andet end det pure være hoitidelige Alvor, naar man ikke har Andet. Men saadanne Domme hjælpe mig kun lidet. Det gaaer i aandelig Forstand med Individualiteten som det gaaer i grammatiske Forstand med Sætningen: en Sætning, der blot bestaaer af Subjekt og Prædikat, er lettere at construere end en Periode med Bi- og Mellem sætninger. At der var Den, som ikke kunde bære sig saaledes ad med den Elskede, forklarer derfor Intet, men vel om der var Den, der kunde det og under lige Vilkaar med mine ikke vilde det, og af gyldige Grunde. Jeg holder paa Ideen, hun er comisk, det er egentlig det, jeg udtrykker. Og jeg troer hun vederfares mere Ret, end om jeg i et erotisk Forhold for mastelig vilde være den Formanende. Den frelsende Ligelighed maa jeg bestandigt have; her er det den østhetiske Idee, der dømmer os imellem.

Men hvis det udviklede en Trods i hende; det kunde blive mig selv dyrt nok. Jeg veed imidlertid ikke at handle andreledes.

d. 10. April. Midnat.

Der var engang et Menneske, som sagde til mig: „jeg har lidt, hvad der er saa forsærdeligt, at jeg aldrig har turdet tale derom til noget Menneske“. Maaskee ville de Fleste lidt for hurtigt være færdige med en saadan Uttring: at den var en Overdrivelse. Og dog havde de Ret i, at det var en Overdrivelse, men Mennesket havde paa en anden Maade Ret. Da det nemlig kom til Forklaringen, viste det sig, at Forsærdelsens Gjenstand var en reen Ubetydelighed; men det, at den havde grebet ham saaledes, at han ikke turde betroe sig til Mogen, kan vel have bevirket, at han leed forsærdeligt.

Idag læste jeg i Avisen om „en Pige af anseeligere Herkomst“, der havde endt sit Liv ved et Selvmord. Dersom den Pige blot havde betænkt, hvilken Doddsangst hun kan volde et andet Menneske, saa troer jeg, hun havde ladet det være. Men hvo kunde falde paa, at bruge forsiktig Omsorg mod mig! Og nu ikke at turde spørge noget Menneske, men kun i Conversationens sjødesløse Sprog ved utallige Begyndelser, Spring, Bendinger at skulle fiske efter en Oplysning! Er min Vei i det Hele strøet med Tornet, saa er disse tilfældige Beröringer som en Tjørnehæk, jeg løber fast i. Bestandigt seer jeg Spøgelser: i tilfældige Uttringer, i Vers, i Mystificationer. Det er en Nemesis over mig, at jeg selv er saa øvet.

Hun har nu i over 14 Dage haft min confidentielle Meddelelse. Paa Hauerplassen har jeg ikke siden seet hende. — Om Havet end er nok saa optort og hvor i al Verden man saa er paa Havet: Compasset viser dog mod Nord. Men paa Misvhedens Hav er Compasset selv dialectist, og Magnetens Misvisning ikke til at adskille fra den tilforladelige Pegen.

d. 12. April. Morgen.

Idag for et Aar siden. Hun er noget fastende, ikke uden Forsippelße, det kan jeg vel mærke. Hun var ikke ganske uvillig til at give lidt Kjøb, men hun kan ikke overvinde sig selv. Da

saaledes gaaer det, hun har trumfet for tidlig ud og paa aldeles urette Sted. Hvad der efter en saadan Adfærd som min i disse sidste Dage vilde have været en nogenlunde forsvarlig Tiltale, det kom som en aldeles umotiveret Regnshyl. — Vel fører jeg Krig for Fredens Skhyl, og dog viner det mig at tænke paa Krigen Endemaal, Krisen, naar hun giver tabt. Det vil smerte mig, thi jeg ønsker ingen Seier over hende. Saalænge vi stride, er det jo uafgjort, hvo der er den Stærkeste, men naar hun vil overgive sig som den Svagere, da ønskede jeg ikke at være tilstede. Jeg er selv stolt, og i mit Forhold til hende er jeg mere stolt paa hendes end paa mine Begne.

d. 13. April. Morgen.

I dag for et Aar siden. Det gif jo højperligt; det kan jeg da takke hendes gode Genius for, jeg har ogsaa gjort det i al Stilhed. Igaar Eftermiddags i min Fægtetime falder Masken af, idet jeg vil gjøre et Udfald; Den, der hugger contra, kan ikke standse sit Hug og jeg faaer det i Hovedet. Det Hele var en Ubethdelighed, der flød lidt Blod, der lagdes en Stump Plaster paa, og jeg gik hjem. Men hvad skeer, igaarafstes temmeligt silde faaer hun en overdreven Fortælling desangaaende at høre, og da jeg udeblev, skjondt jeg havde lovet at komme, blev hun angst. Blods-Udgrydelsen, Spændingen imellem os eller vor Huggen-Contra og saa maaskee lidt Kjærlighed forenede sig om at holde hende sovnlos. Det er, hvad jeg altid har sagt, i een sovnlos Nat kan man forandres utroligt. I dag kom hun isomt med Faderen op til mig. Hun var i en Vaande, der maatte røre den Haardeste. — Saa gif da Alt vel. Vi slap for, at jeg seirede, og Dødsfaren hjalp til at forstaae hinanden.

Saa megen Elskelighed, en saadan Pige, og saa en saadan lille Domfru! Men jeg giver med Glæde hundrede Rigsbank-daler til de Fattige, at vi kom Capitulationens Mislighed saa lykkelig forbi. Hun saae nok saaledes paa mig af og til, at jeg forstod, hun havde Noget paa Hjertet, men saa talte jeg om

det farlige Saar, og om det Besynderlige i, at det var en Maſle, der var falden af. Saa leer hun, om der end er en Taare i Diet; saa siger jeg: „ja det maa Du nō lee ad, at jeg saaledes blev demasteret“. Saa siger hun: „aah! det er noget flaut Noget, Du veed meget godt hvad jeg mener“. „Ja, at jeg skulde fordre ham ud igjen og sige: det Hele gjælder ikke, naar Maſlen falder af“. Og saa tale vi om andre Ting.

Derpaa gaaer hun hjem, og jeg seer efter hende, som da hun gik fra Sang, og dog gaaer hun anderledes; der er en Dumdriftighedens Vylte i hendes Gang.

O Død, jeg troer man gjør Dig Uret; hvilken Bethydning kan Du ikke give Livet, naar selv en saadan lille Paamindelse frembringer en saadan Virkning.

d. 14. April. Midnat.

Methoden maa forandres. Naar en Inqvisitor vil egaminere ſkarpt, saa danner han Omgivelsen jaa inqvirerende for den Anklagede som muligt. Morderen sætter han hen ved den Myrdedes Side, Den, der er angst i Matten, væller han ved Hanegal. For mig er der en Omgivelse, hvor min Inqvisitor kan bringe mig gaafste nær til en Tilstaaelse, saa nær som jeg troer det er muligt at bringe mig: det er i en Kirke. Idag var jeg mod Sædvane kommen i Trinitatis Kirke. Langhuet er hun som en Fugl og har destoverre en stor Foreſtilling om min Jagttagelses-Eyne. Hun sit sat paa mig med Dinene og kunde meget godt ſee, at jeg saae. Jeg stod i den ſmale Gang til Høire; hun kom fra Kirledoren, gik tversover forbi Choret og ſkulde lilles ind i en Stol paa den modſatte Side. Hun saae, derpaa nillede hun med Hovedet. Hurtigt trak jeg mit Blit tilbage, ſlog om i min Psalmebog ſom havde jeg ſlaaet fra Psalmen, og frembragte ved denne Bevægelse tillige en Myster med Hovedet. Al! jeg frysgetede for, at der i denne Hulſen ſkjulte ſig et Haab. Idet jeg saae op, vegledes der igjen et Diefast, hun syntes at have forſtaaet Meningen af min Hoved-

bevægelse, og derpaa nikkede hun igjen. Al! Udtrykket var et ganske andet, det var mig som fordrede hun blot en Indrommelse, opgivende Haabet. Jeg havde jo fundet Psalmen og fulgte nu ivrigt med i Sangen, og som en Kirkesanger stundom gjør det, løftede jeg Hovedet med Stemmen, og lod det atter synke ned, en Bevægelse, der ogsaa ligner Dens, som byder paa en Auction og siger: ja. Saa kom Præsten og skilte os ad; jeg saae ikke efter hende, og gif den Vei, jeg var kommen, ikke en Fodsbred af Veien. En Phihagorær kunde ikke træde ængsteligere paa Jorden, end jeg af Frygt for at gjøre, som man siger, noget Skridt.

Saa har jeg da talet! Nei talet har jeg ikke; jeg har end Intet gjort uden at jeg kunde fragaae det. Det skulle ikke have været i en Kirke, hun skulle ikke have bevæget mig fra hvad jeg dog engang maa ansee for min Pligt. Men i en Kirke fristes jeg saa let til at betragte Sagen evigt, og evigt seet kan jeg jo gjerne sige det Sande, men i Tiden ikke, eller endnu ikke. Hun kan maaskee frelses for Livet, hun skal ikke sige det Farvel, fordi jeg gjør det. Jeg troer ikke, hun er religieus nok udviklet til ret at fatte, hvad det vil sige saaledes at bryde med Tilværelsen, hvilket for en Dvinde er endnu mere afgjørende end for en Mand. I Forening at ville gaae frem ad denne Vei er at bringe højt forfærdelige Misforhold, som jeg allerede i de 2 Maaneders Rædselsperiode frygtede, frem igjen: at vi i Forening skulle sørge over en ulykkelig Kjærlighedshistorie. Det gaaer ikke an. Hvad Lighed er der mellem hendes Sorg og min, hvad Fælleskab mellem Brøde og Skyldfrihed, hvad Slægtskab mellem Anger og en østhetisk Sorg over Tilværelsen, naar det, der vækker Angeren, er det, der vækker hendes Sorg? Jeg kan sørge paa min Biis; skal hun sørge, maa hun ogsaa gjøre det for egen Regning. En Pige kan underordne sig en Mand i Meget, men ikke i det Ethiske; og det er u-ethisk, at hun og jeg saaledes sørge i Forening. Hvorledes skal hun overhovedet ad denne Vei komme til at sørge religieust, naar hun skal lade et saadant ethisk Problem uafgjort som det om min Adfærd mod hende, naar

det dog er over dens Følge, hun vil sørge. blot jeg i et halvt
Åar maatte være en Qvinde for at lære, hvorledes hun er dannet
forskjelligt fra Manden. Jeg veed meget godt, at der gives
Exempler paa, at en Qvinde har baaret sig saaledes ad, jeg
har dem psychologisk prompte, men de ere alle i mine Dine for-
seilede Individualiteter. Jeg faaer ingen Mening i min Livs.
Ansuelse, naar jeg selv skal opleve, at der ødsles et Individ
paa et andet, og ødslet er hun, hvis det gaaer saaledes.

Er hun først begyndt at vove sig ad den snævre Vej til en
religiens Bevægelse, saa er hun tabt for mig. En Qvinde kan have
Qidenstab nok saa stærk eller maaskee stærkere end en Mand, men
Modsigelse i Qidenstab er ikke Opgave for hende, som den Op-
gave: paa eengang at opgive og bevare Ønsket. Arbeider hun
reent religiøst paa at opgive Ønsket, saa forvandles hun; kom
da nogenfinde Dieblikket til dets Opfyldelse, da vilde hun ikke
forståae det mere.

Dog dog taler jeg maaskee aldeles usornuftigt; maaskee er
min Øpfattelse af hende lagt altfor stor an. Den religiøse
Uendeligheds-Bevægelse ligger maaskee slet ikke for hendes
Individualitet. Hendes Stolthed var ikke energisk nok til at
frelse hende i en Timelighedens Potensation. Havde hun været
absolut stolt, var dette skeet, menneskeligt talt. Maaskee deraf
det Religiøse heller ikke virker med Uendelighedens Omswing.
Den religiøse Evighed bliver muligen ikke den evige Afgjørelse,
men en spatiert Timelighed. Evigheden har da dvolet hos
hende, trostet hende, som naar hos Homer Guden eller Gud-
inden iler sin Helt til Hjælp. Hun troede det var Evighedens
Afgjørelse, hun troede det var hendes Død, hun troede Alt
tabt, men see! idet hun ikke saa meget vaagnede op til denne
evige Afgjørelse, som træt af frugtesløs Ønsken og træt af For-
sagelsens frugtesløse Gjerning blideligen slundrede hen i Evig-
heden, da var Tiden gaaet, og hun vaagnede, og hun tilhørte
etter Livet. Saa blev der vel endogsaa Tale om en ny For-
bindelse, en ny Forelskelse.

Det var jo dette, jeg vilde; saa er hun jo fri. Jeg har tænkt

mig 3 Muligheder: at hun gjennem Stolthed naaede en Potensation i timelig Existents, at hun gjennem en illusorisk Resignation naaede en ny Forelskelse, at hun blev min. Enhver uskjøn Mulighed, hvorved hun vel blev fri, men saaledes, at hun tabte i mine Øine, har jeg ikke villet tænke. Den første Mulighed maa opgives, er hun endnu, er hun ester at have modtaget min confidentielle Meddeelse ikke videre, saa er hun ikke saaledes stolt som det behøvedes for at construere det Ualmindelige paa denne Grundvold. Den sidste Mulighed er kun et Ønske, som ogsaa har den Banskelighed ved sig, at hun kun vilde være forbleven paa det rette Punkt i Forhold hertil, naar hun slet ikke havde begyndt paa det Religieuse, men holdt sig hen i quindelig Naivetet. Har hun først begyndt at sørge religieust, da forsvinder Ønsket som Aftensolen, naar Maanens Glands begynder at lyse, eller som Maanens Skin for Dagens Frembrud. Dobbelt Belysning og Dobbeltreflexion kan en Qvinde ikke inndlade sig med, hendes Reflexion er kun enkelt. Vil hun opgive Ønsket, da er Reflexionen Conflikten mellem Ønskets Liv og Resignationens Døden, men paa eengang at ville begge Dele er hende umuligt ja maaskee endog blot at forstaae.

Det Mellemste staar altsaa tilbage: en illusorisk Resignations Henslumren i en Evighed, en Udhvilen, medens Tiden gaaer, indtil hun etter slaaer Diet op og er vaagnet til nyt Liv. Skeer dette, saa er der intet Menneskeliv ødslet paa mig. Pigen, der maaskee eengang i Sorgens Illusion følte sig af! som en overflødig Blomst i Livet, følte sig af! liig den fattige Fugl, der ikke kunde komme i Betragtning, naar det gjaldt en Større, synes paa denne Maade virkelig at komme i Betragtning. Lad saa Naturforskerne lære os, at Tilbærelsen ødsler i det Store, lad hvo der vil tale om en Eftov, der kræver Øffere, dersom Status bliver, som jeg her tænker den, da bliver Pigen Capitalist i mine Øine, og Forsynet gjør en høist øeconomist Conversion. Man har sagt om Danmark, at det var den eneste Stat, der eiede privat Formue, fordi den har Øresunds Told; mig forekommer det, at hun i Individualitets-Verdenens mindre

Forhold paa en lignende Maade bliver en Undtagelse blandt
Hustruer. Ægteskabet bliver ligesom Statsindkomsterne, men
saa eier hun tillige den Fordring, hvilken mit Liv forrenter
til hende. Men godt er det, at hun dog alligevel ikke har gjort
det for min Skyld eller fordi jeg har bedet hende derom. —
Mig synes dette seer ret indbydende ud. Hendes Existents
faaer mere Betydning end min. Stor Betydning kan jeg ikke
have haft for hende, thi saa var et af de en gros anlagte Til-
fælde indtraadt, og det var kommet mig dyrt at staae.

Dog selv naar jeg tænker det saaledes reent hypothetiskt,
er en Mislyghed tilbage. Hvad er det nemlig hun skal gjøre,
hvad er det, der skal ske? Ja jeg veed det nok hun skal gjøre
hvad der prædikes om maaskee mere end i een Kirke. Uendelig-
hedens Religieusitet forkyndes maaskee ikke altid, naar man
ellers er noieregnende med Kategorierne. Man prædiker heller
ikke altid Christendom, fordi man uden Spor af Hylperi bruger
de hellige Navne og de bibelske Udtysk, thi Tankebevægelserne
kunne stundom være aldeles hedenske. Det, hvori hun skal finde
Trøst, er ikke den egentlige Religieusitet. Seet fra den vilde
jeg forsvinde som et Atom i hendes Øine, som en Anledning,
liig Josephs Salg, til at hun vandt det Evige; men en ny For-
elstelse vilde der heller ikke være Tale om. Nei det hun skal
helbredes ved er en af en vis Religieusitet gjennemvirket Leve-
viisdom, en ikke just uskjøn Composition af noget Æsthetiskt,
noget Religieust og noget Livsphilosophiskt. Min Livs-Anstue
er en anden, og jeg winger mig selv af yderste Evne til at holde
mit Liv paa Kategorien. Man kan døe, det veed jeg, man kan
seigpines, det veed jeg, men man kan holde sig til Kategorien
og holde den fast. Det er det, jeg vil, det, jeg fordrer af Enhver,
jeg skal beundre, af Enhver, jeg egentligent skal amerkjende, at
han om Dagen kan tænker paa sit Livs Kategori og drømmer
om den i Matten. Jeg dommer Ingen; den, der har travlt
med at dominic Andre in concreto, bliver sjeldent Kategorien
tro; det er ligesom med Den, der i Andres Vidnesbyrd skal
suge et Bevüsst for, at han er alvorlig, han er eo ipso ikke alvorlig,

thi Alvor er først og sidst Sikkerhed paa sig selv. Men enhver Existents, der vil Noget, er derved indirekte dommende, og Den, der vil Kategorien, indirekte dommende over Den, der ikke vil. Jeg veed ogsaa, at selv om man kun har eet Skridt tilbage, kan man snuble og slippe sin Kategori, men jeg troer derfor ikke, at jeg slap fra den og blev frølst i Pasjiar, jeg troer, den vilde holde paa mig og domme mig, og i denne Dom var jo atter Kategorien.

Hvilken Magt hun dog har over mig? At føie hvert hendes Ønske, at anvende Dagen til Glæde for hende, hvis dette var blevet mig tilladt, ja det er en Lyft, men min Tanke, hvilken er mig mit Liv og hvis Tab er min aandelige Død, at den skal tages fra mig! Differenterne har jeg forlængst slaact en Streg over, men det, der holder Livet, er mig, at der er en Ligelighed for alle Mennesker i at ville; at man her tor fordré det Samme af Alle. Og dog hvorledes har hun ikke blot ved en anet Anledning faaet mig til, som vel en Trediemand vilde sige, at være maneerlig i Forhold til hin tvetydige Resignation. Og hvorfor, fordi jeg igjen ikke kan eksistere aandeligt, uden at hun maa kunne eksistere i det Samme. Man seer deraf, hvor farligt det er for en Tænker, at være førelsstet, end sige at være gift og have daglige Argumenter af en Vind. Burde han maa ikke hverken være det Ene eller det Andet, eller burde han maa ikke være begge Dele? — Ja! det skulde være et Mandfolk, der kom med en saadan Livs-Anskuelse, der giver Afskald til en vis Grad, og saa igjen troster sig til en vis Grad. Dog nei! bliv i Stilhed Du Lidenstab, der vil bringe mit Sind i Opror, om den end kan have sin Grund, thi hvad jeg indtil Fortvivelse fordrer af mig selv, ikke som noget Overordentligt, men som det Rette, det kan jeg ikke taale at see forveglet med noget Andet, jeg kan ikke prutte.

Men har jeg ikke selv givet Anledning til, at noget saadant kunde ske? Jeg arbeider jo for, at hun kan blive fri. Rigtigt; men jeg har henstillet Sagen saa dialektisk til hendes Afgjørelse, at hun kan gjøre hvad hun vil. Det troede jeg at styrke mig

selv, at jeg paadrog mig ethvert Ansvar. Maaskee var det dog lykkes i Rædselsperioden at tilveiebringe en mindeligere Afgjorelse, men da havde jeg tænkt paa mit eget ille paa hendas Bel, hvis jeg havde gjort noget i den Retning. Hun havde maaskee ikke selv fattet, hvorledes hun derved blev afhængig af mig og langt fra at respekteres blev odslet. Sagen blev da stillet saaledes, at hun havde Kraft og Magtfuldkommenhed til at handle i den religiøse Uendeligheds Potents. Derved var jeg bleven bunden for stedse, og havde aldrig ganske faaet mig selv igjen. Vælger hun det Andet, jeg har ikke raadet.

Hvad der troster mig, er, at den uendelige Reflexion ikke er væsentlig for Qvinden. Dersor kan hun twivhommere Alt af Resignation bevare en Qvinde lige sjon. Kan hun foreslte sig, saa er jeg hjulpen, som jeg kan blive det, men hvad hun end gør, jeg kan dog ikke lade være at faae det Skonne ud deraf. O! bitre Trost for mig, hvis jeg blev hjulpen og hun ogsaa, men jeg i mit stille Sind maatte sige om hende: denne Existents har renonceret paa Ideen.

Og hvortil saa alle mine Bekymringer, og Planer og Anstrengelser? Hvad udretter jeg? Intet. Men dersor vil jeg ikke aflade, netop dersor vil jeg det ikke, thi naar man gjør Alt og det kan Intet hjælpe, saa kan man være siller paa, at man handler i Begeistring. Dersor forsmaaer jeg ikke dette Intet, ligesom Enken ikke forsmaaede at lægge 3 Penninge i Tempelkisten, dette Intet i Forhold til at udrette, som i Forhold til Lidelse er saare meget, hvad en Ensom vil forstaae. Thi naar Qvalen ryster Indvoldene og Legemet sjælver, hvis den Lidende er en Mand, da er der dog en veuslig Haand, som understøtter hans Hoved, indtil hun Rosen har lagt sig; eller naar Sunket beængster og Smerten sammenlunger Hjertet, som vil brioste, hvis den Lidende er en Qvinde, da er der dog en medlidende Qvinde, som løsner Envelivet, indtil hun etter aander, men den Ensomme tor end ikke hengive sig til den sandelige Lintring som Qvalmen er det for Lidenslab.

Men endnu er der ingen Tid til at sørge paa egne Begue,

Thi ogsaa dette viser min Stillings dialektiske Banskelighed, at det betyder to ganske forskjellige Ting, om jeg vilde sørge paa egne og paa Familiens Vegne. Dog vil jeg see at udfinde den i mine Dine skjønneste Form for en ny Forbindelse. Det skjønneste vilde da være, at hun forend hun forbandt sig med mig, havde været forelsket i en Ander, at denne Forelskelse nu kunde vaague igjen, maaskee understøttet af den Bebreidelse, hun maatte gjøre sig selv, at hun havde givet mig Fortruinet. Saa blev hendes Forhold til mig en Episode, hun kom ikke til at elskke paa ny, men kun til at vende tilbage til sin første Kjærlighed, og Forholdet til mig havde maaskee lært hende at finde den skjønnere end nogensinde. Bravo, bravo, det gaaer an! Dersom min Ven var et levende Væsen, men den er jo kun en Staalpen; men dersom det var en Fugl, der kom med dette Blad i sit Næb, hvilken den kunde have nogen Glæde af min Taknemlighed, hvor skulde jeg takke den! — Men Ulykken er, at alt Dette veed jeg ikke noget om. Og dog kan der jo ikke tænkes en mere Indviet, til hvem jeg kunde henvende mig. Men hvorfor fortalte det; og hvorfor saa ivrig i at holde mig fast? Svaret herpaa vilde udvise hende et Ansvar mod hin Ubekjendte og mod mig. Har jeg da overrumplet hende? Langtfra, den Sag har jeg engang gjort mig selv tydelig. Har jeg overrumplet hende, saa maa det være skeet netop ved den Forsigtighed, hvormed jeg søgte at undgaae det. Autager jeg det, saa gaaer det igjen. Saa har hun dog frygtet mig mere end elsket mig. Da nu Adskillelsens Debatter begyndte, har hun igjen faaet det Glemte frem, og denne Pinlighed har været hendes Fortrivelses Spore. — Saaledes. Skeer dette, er hun hjulpen : hun har hjulpet sig selv, jeg er hjulpen, da hun er fri, og hjulpen, da hun ikke er bleven mindre skøn. Hun skylder ikke mig Noget, thi hun har ikke fulgt noget Raad af mig, da jeg intet har givet, og i denne Retning intet kunde give; skylder hun mig Noget, et lille Bederlag for al Lidelsen, da er det dette, at jeg ikke har besattet mig med at ville raade hende. Jeg skylder hende ikke Noget directe, thi jeg har ikke bedet hende om

at gjøre Noget for min Styld, og hun kan jo heller ikke antages at gjøre det for min Styld; indirekte styrder jeg hende Meget, dog er denne Gjeld væsentligen grundet i min Personlighed, der netop under den antagne Forudsætning ønsker at anerkjende den.

Alt dette er ypperligt — naar det blot ikke var en Hypothese; det er en ypperlig Hypothese, naar den blot ikke som Hypothese betragtet var saa sprobelig.

Klokken mangler 5 Minutter i To, min Arbeidstid er forbi. Med al Videnskab skal jeg tørke paa hende fra Midnattens Begyndelse, men ikke et Minut længere end til dette Klokkeslet. Det gjelder at holde ud, og efter Klokken To er enhver Tanke om hende en Ansegtelse, et Bedrag mod hende, thi nogen Sovn maa der til, for at holde Videnslaben i Længden, hvad jeg vil. — Forskjellen mellem Thyndtøl og det stærkeste Öl, Engeland brygger, er ikke den, at det sidste skummer, thi ogsaa det thyndeste Öl kan skummie og skumme ligesaa stærkt, men dets Skummen er forbi i samme Dieblik; det stærke Öl's Skummen holder sig derimod.

d. 15. April. Morgen.

I dag for et Aar siden. Det blev altsaa godt ja hoit Veir. Tager man ud i den tidlige Morgenstund at søge Frihed og Skønhed, men Veirligt er ubestemt; sidder man i Rognen som en Projectmager, om det Foranderlige muligen lod sig afvinde en mindre Side, saa man kunde tage til Tale dermed: og nu Solen selv bliver kjed af Drivskhers lunesulde Paafund, af Slingers Ustadighed, bryder frem i hele sin Glands; og det nu er afgjort, at det bliver hoit Veir — hvorledes påskønner jeg det da ikke, at det nu er afgjort af hende, min Sol, at Slingernes Tid er forbi!

Den quindelige Umodenhed, hvis Ærtringer varer lidt febrile, er nu som glemt. Jeg tor troe, at jeg er elsket. Det er vel ikke faldet mig ind, at hun shulde elste en Anden, men hun synes

mig at mangle den Consolidation, der forfjønner og ved sin Skønhed gjennemtrænger Sjelen. Synet deraf er et Glædens Dieblif ligesom det forfærdelige, naar man seer Den, der har taget Gift: at Giften nu virker.

Og Smerten over, at hun kunde være sig saa forkeert ad, giver hende en Blidhed, som jeg ikke havde anet; og det at hun fornemmer denne Smerte, hvad beviser det ikke! Hvilken Lykke, at Døden kom os imellem! Havde vi stridt længere, var der kommen en Afgjørelse imellem os ved os selv, hvor mindelig den end havde været, det var dog altid betenkelsigt. Kun frygter jeg, at hun tager sig den hele Sag for nærl. Ganske at slaae den hen i Glemsel, kunde bevirkе, at hun i Stilhed smertedes, og gjør jeg en Henthalning dertil, bliver hun strax bevæget, uagtet jeg gjør den saa godmodigt og saa spøgende, som muligt; er det maaskee netop deraf?

d. 17. April. Morgen.

I dag for et Aar siden. Ulykken er: hun har slet ikke religiøse Forudsætninger. I den Henseende har jeg fågtet i Lusten. Hun har dog villet stride med mig, hun er juist ikke bleven overvunden af mig, men Angesten i hin Nat har lært hende at forstaae sig selv. Hun betragter det som et Nederlag, om hun end finder sig lykkeligere end før. Her gjaldt det om Uendelighedens Frihed over for mig. I dette Dieblif har hun faaet mig ideal, og bruger nu hin lille Misviisning mod sig selv. Blot deraf ikke følger en Svaghed, en Hengivelse ligeoversor mig, som jeg ikke kan og ikke vil forstaae; jeg vil ikke tilbedes, jeg troer ikke hendes Utroslab kunde saare mig saa smit som Synet af denne i mine Dine Tilintetgjorthed. Jeg er selv stolt, og det skal ethvert Menneske være i sit Forhold til andre Mennesker, mod Gud være han ydmyg, og ydmyg under ethvert Forhold, men ikke ydmygget under en Andens Personlighed. Bisseligen, hvor forfærdeligt det end er, der er en Art Hengivenhed, som, netop naar den holder mig fast, vil twinge mig til at

stode fra. Et det uskjønt, at Ellende løvles, saa er der en Henvinenhed, som i religieus Forstand er et forsørgetligt Ansvar.

d. 18. April. Midnat.

Jeg har altsaa slet intet at gjøre, men blot at forholde mig rolig, thi at udrette Noget i Henseende til en tidligere Forstelse, som jeg ikke engang er vidende om, er umuligt. Mit Foregaaende er altsaa forgjæves, som ogsaa en Deel af min sympathetiske Forventning for hende og Skjælven for mig selv.

Hvad nytter saa Klogslab? Men jeg er heller ikke ilog. Er jeg i en vis Forstand den Klogeste iblandt Mine, saa er jeg ogsaa i en anden Forstand den Dummeste maaske af Alle. I Alt, hvad jeg har hørt og læst, har Intet saaledes truffet og slaaet mig som et Ord, der siges om Periander. Om ham siges der, at han talede som en Vuus og handlede som en Afsindig. At Ordet passer netop paa mig bevises deraf, at jeg annammer det med den lidenskabeligste Sympathi, og at det dog ikke har den mindste Indflydelse paa at forandre mig. Denne Maade at tillegne mig det paa, er ganske å la Periander. Inden min Forudsætning er jeg ilog, men min Handlens Forudsætning er saa ideel, at denne Forudsætning gjor al min Klogslab til Daarslab. Maar jeg kunde lære at slaae af i min Forudsætning, saa vilde min Klogslab tage sig ud. Kunde jeg saaledes handle ilogt, havde jeg været gift for lange siden. At saae sit Ønske opsyldt, at saae Tak til som for en Belgjerning, dernæst at indrette sig som man væsentligen havde sin Frihed, det havde været ilogt, og jeg havde været et agtværdigt Menneske, der ikke bryder givent Ord, en seeværdig Eggemand, der er sin Kone tro, og ærer en Pige; thi min ideelle Forudsætning ærer hende formodentligen ikke, og det at jeg hellere vilde sætte Alt til og Himmel og Jord i Bevægelse, end at slulle mig ind i den Gud velbehagelige Stand og slulle mig gjennem Livet, beviser formodentligen, at jeg ingen Ere har.

Mit Ønske, der er højere end det at see hende fri, mit Ønske,

der er det guddommelige Raseries Culmination i min Sjel, maa vel nu opgives. Dog vil jeg det ikke. Naar først jeg er frigiven og tør handle, da var det jo dog muligt, at mit Væsen kunde flamme Ønsket op i hende. Lad denne Mulighed indenfor en fjern Mulighed, lad den være uendeligt fjern, dog vil jeg ikke slippe det og ikke aflade fra det. Kun en officiel Bispedømme, at hun er fri og en Andens, da er Ønsket død, men indtil da skal det ikke komme til at besøge mig som et Indfald nu og da, men holdes høit i Ere, som min Syntheses høieste Videnskab.

Sandt nok Beemod er Sorgens Gratia, som Fortvivelse er dens Furie, men først striger man i Smerten, iden man tør være veemodig. At blive veemodig strax, er stundom Tegn paa en lav Sjel.

Saasov da vel, min Pige, han, der lovede Dig Troskab, han kan ikke gjøre mere end han gjør,sov da vel, jeg kunde næsten sige mit kjære Barn, thi min Bekymring er jo næsten som en Faders, der begjerer at see Datteren forelsket. See dette er Beemod, men jeg vil ikke, jeg holder ud med Dig, holder ud, om jeg saa blev en Olding, hvis Intet skeer forinden, jeg falder ikke Nattevagten tilbage, som staaer paa Udkig efter Forventningen.

d. 20. April. Morgen.

I dag for et Aar siden. Naar en Inquisitor længe maaskee har siddet og læst i Alster, afhørt Vidner, sammenholdt Indicier, udforsket Localiteterne: saa seer han pludseligen, som han siddet der paa sit Værrelse, han seer Noget. Det er ikke et Menneske, et nyt Vidne, det er ikke corpus delicti, det er et Noget, og han falder det: Gangen i Sagen. Saasnart han har seet Gangen i Sagen, saa er han, o: en Inquisitor, hjulpen.

Jeg har mørket paa mig selv, at der var Uro i hele mit Væsen, at der var noget Forfærdeligt igære, jeg har ikke sovet hele Matten, og nu seer jeg Gangen, af! jeg seer Gangen ikke i Sagen, men til Tilintetgørelsen. Hun giver sig hen efter en

Maalesjot, som ængster hele mit Væsen, og dog er hun elstelig i mine Øine, og bevæger mig dybt, men denne Hengivelse og min Bevægethed piner mig. Selv om jeg var en Anden, end jeg er, kan jeg ikke forstaae denne Hengivelse, og kan ikke give mig saaledes hen. Og jeg som er indesluttet: hun hænder meget Lidet til mig, hvilket Misforhold! Jeg faaer al Magt over hende, hun slet ingen over mig. Er et saadant Forhold et Egteslab? Det er jo som en Forsørelses-Historie. Vil jeg da forsøre hende? Afskyeligt. Og gives der dog ikke en højere Art Forsørelse, værre end Lustens? Hun siger, hun har aldrig følt sig lykkeligere end nu; hun bryder sig om Intet uden om sin Extase. Er det fra min Side at elste, at see et saadant Misforhold? Og jeg veed med mig selv, at jeg er indesluttet. Ja jeg har rigtignok faaet at see, at min Øvelse kan føre til, at jeg faaer Lov til at skjule min Indesluttethed. Men hendes Hengivelse bliver Fordringen, der vender op og ned paa mit Væsen. Sandt nok, det fatter hun egentlig slet ikke; men jeg veed det, og hvad gjør jeg?

Hun Misforstaælse har skadet ubodeligt. Hun har maastee dog i sit Underste villet stridt alvorligen. Og Hengivelsens Udrykt er der ingen Grændse for, naar den først begynder at udtrykke sig direkte. Det er som naar et Menneske først begynder at klage over sine Lidelser: snart strækker det sande Udrykt ikke mere til for at bevæge den Horende, og saa lisier, ham ubevidst, Usandheden sig ind deri. Hun Misforstaælse slader ubodeligt. Seer jeg alvorlig ud, saa troer hun det er derover. Og naar det saa slet ikke er Tilhældet, men min Indesluttethed, der nu gjør mig mort! O det er til at tæbe Forstanden over!

I dag bad hun mig sætte mig hen paa en Stol. Jeg gjorde det uden at aue Noget. Da gik hun et Par Skridt tilbage, nærmede sig og lastede sig paa Knæ. Bistuol var der lidt Skjermerti deri, men væsentligen var der Beemod, og saa da en Lykhalighed, ja jeg maa kalde det, en vanvittig Lykhalighed over at have fundet et rigtigt Udrykt for sin Lidenslab. I samme Secund greb jeg hende og reiste hende op. Den, der har begaet en Mis-

gjerning, lader sit Blif styrte om i Værelset, mistænkende enhver Krog, han fører det ud af Binduet for at see hos Gjenboerne, og Samvittighedens Angest gjør ham skarpsynet: jeg veed ikke, hvor dyrt jeg havde betalt en Visched for, at Ingen havde seet det, eller hvor dyrt jeg havde kjøbt ikke selv at see det! Har jeg forlangt dette! Sandeligen hun har aldrig forstaaet mig. Selv har jeg aldrig bojet Kære for noget Menneske, maa skee kunde jeg gjøre det for hende, hvis Forholdet krævede det, men for hendes og for min Personlighed vor det aldrig skee. Slight er for mig ingen Narrestreg, ingen overdreven Gestus, har jeg gjort det, da er min Mening derom denne: at jeg ingen For nærmelse vilde taale som den, at det betragtedes saaledes. Her har jeg min Stolthed igjen.

Bel veed jeg, at en Pige er anderledes end en Mand, men dog glemmer jeg det aldrig, det har bragt en Rasen i mit Blod, en Forvirring i min Hjerne, en Angst i min Indesluttethed, en Fortvivlelse i min Beslutning, og frem for Alt en Susen for Anelsens Øre, der for mig er Forbud og Tilbud om det Yderste.

d. 22. April. Midnat.

Som Den, der er sygelig og vant til en vis Medicin, maa, hvor han tager hen, have de smertestillende Draaber med sig, ak! saaledes maa jeg overalt have et fort Indbegreb af min Lidelses-Historie med mig, at jeg strax kan orientere mig i det Hele — orientere mig i hvad jeg har gjennemtæret med mig selv, ganske anderledes end nogen Discipel med Læreren sin Lectie. Hænder det mig, at jeg pludseligen kommer til at tænke paa den, pludseligen vil her sige, at der ligger en halv Dag mellem den sidste Gang jeg repeterede Lectien, saa indtræder den forfærdeligste Krise. Den har en Lighed med en apoplektisk Mindelse i Forhold til den legemlige Constitution. I Nuet bliver jeg svimmel, min Tanke kan ikke hurtigt nok faae fat paa noget Fast i det Forvillede, og det er mig som var jeg en Morder.

Da er der Intet at gjøre, uden med den yderste Anstrengelse at forsage Tanken derom som en religiøs Ansægtelje, saa er Dieblækket forbi, og jeg forstaaer atten, hvad jeg de hundrede og hundrede Gange har repe teret. — Eller jeg kommer pludselig til at tænke paa, hvor meget jeg har lidt, og Tanken kommer saa pludselig, at Reslegionens Opsynsmænd ikke hurtigt nok kunne ile til, og jeg er aldeles overvældet. Det hændte mig igaar. Jeg sad hos en Conditor og leste et Blad, pludselig vaagner hjem Forestilling i min Sjel, saa pludselig, at jeg brast i Graad. Helsdigviis var der Ingen tilstede; men jeg lærte nu Forsigtighed.

d. 24. April. Morgen.

I dag for et Aar siden. En Vildsarende er jeg, jeg er liq Den, som er kommen til et fremmed Land, hvor man taler et andet Tungemaal og har andre Skikke. Var det nu min Videlse, at de Fremmede behandlede mig med Nationalstolthed, saa gik det vel. Men det er ikke mit Tilfælde. Hun er meget langtfra at gjøre nogen Fordring til mig, hun seer blot i sin Illusion sin Illusion, fortapt i denne. Hun er lykkelig, siger hun, jeg troer hende i en vis Forstand lykkelig. Hun er elskelig og syssler med sin Forelskelse som et Barn, der sljotter sig selv, men er glad og lykkeligt i sin Tidsfordriv. Man kunde sidde og see paa hende og celdes og blive ved at see, der er hun een Mislighed, og det er, at jeg er Forelskelsens Øjenstand. Alt Foregaaende før hin lille alteratio, hvad der i mine Øine havde saa meget at betyde: Ideeindtrykket, som jeg, boiende mig selv under Ideen, søgte at vinde hendes Opmærksomhed for, har slet ikke berørt hende. I denne Retning er hun ligesom uimodtagelig. Men Striden, min forandrede Adsfærd, Dødens Indgriben forvandler hendes Væsen, hun udholder en Elsværdighed, jeg veemodigt beundrer, og som gjør mig til en Sværmer for hende. Og hvad vil saa dette sige? Det vil sige, at hun slet ikke har Modtagelighed for de Motiver, som jeg anseer for de høieste. Der er

en Sprogforskjellighed imellem os, en Verden imellem os, hvilken Afstand nu viser sig i hele sin Smerte.

d. 25. April. Midnat.

Taalmodighed!

d. 26. April. Morgen.

I dag for et Aar siden. Altcaa paa dette Skør skulde jeg strande! Jeg har aldrig ydmigt mig for noget Menneske, jeg har juist heller ikke ønsket at hovmøde mig. Min Mening om Forholdet til Mennesker var at lade Enhver vederfares Ret og saa Punktum. Jeg har overhovedet ikke haft stort med Mennesker at gjøre i nærmere Forstand. Min Aandsexistents har beskæftiget mig for meget. Her er jeg blevet ydmigt. Og hvor er det, der ydmiger mig? Det er en ung Pige, og det er ikke ved sin Stolthed, saa kom vi vel ud af det, men det er ved sin Hengivenhed.

Lykkelig med mig bliver hun aldrig, nei! aldrig. Det er muligt, hun kan bilde sig det ind, men jeg forstaaer det ikke, og det hører jo dog ogsaa med til hendes Lykke. Og forenes vi, da vil det jo til sidst komme saa vidt, at hun engang i Forfærdelse aner, hvad jeg burde have forebygget.

At bevare min Indesluttethed ligeoversor hende er let nok, maaske er det dervor, at jeg netop nu føler Ydmygelsen.

Hvad der er mig Livskraften i min Aands-Existents: Ligeligheden i det Humane, tilintetgør hun. Hun bryder sig slet ikke om denne Frihedens uendelige Videnslab; hun har faaet reist en Illusion, og hun har nok. Jeg mener ogsaa, at man kan elste, at man kan offre Alt for sin Kjærlighed, men hvad enten jeg skal see gode Dage eller vove Livet, min Aands-Existents's dybeste Aandedræt kan jeg ikke undvære, kan jeg ikke offre, fordi det er en Modsigelse, da jeg jo ikke er uden det. Og dette Aandedræt føler hun ingen Trang til.

Dog føler jeg netop nu, at jeg elsker hende, elsker hende høiere end nogensinde, og dog tør jeg det ikke, jeg hendes Forlovede, der vel at mærke ogsaa skal elsker hende.

d. 27. April. Midnat.

Intet har jeg Lyst at optegne, der er da heller Intet. Dog er jeg lige nærvaagen. Her i Byen više Nattevægterne, at de ere paa Post ved at raaabe; hvortil denne Raaben? I Engeland gaae de i al Stilhed hen og lægge en Kugle i en Kasse, og Inspektoren seer om Morgenens, at de have været paa Post, og ikke sovet.

d. 28. April. Morgen.

I dag før et Aar siden. Blot hun kunde gjøre mig Modstand. Naar jeg strider, er jeg let; og selv om jeg skal leve i Fred, ønsker jeg, at den, jeg holder Freden med, er ligesaa stærk eller stærkere end jeg. Jo mere hun hengiver sig: jo mere Ansvar faaer jeg. Og Ansvarret frygter jeg; og hvorfor? Fordi jeg da har med mig selv at gjøre, og denne Strid frygter jeg altid. Dersom Gud selv var, hvad man saadan talder: en Mand, som man kunde have indenfor sig og tale med og sige til: lad os nu høre, hvad Du har at sige, saa skal Du bare see, hvad jeg kan hitte paa, saa kom man nok ud af det. Men dersor er han den Største af Alle, den ene Størke, fordi han slet ikke taler saaledes med et Menneske. Det Menneske, han i alt Korthed vil inndlade sig med, lægger han selv Beslag paa saaledes, at han taler til ham gjennem Mennesket selv. Deres Samtale er ikke et pro og contra indenfor hinanden, men idet Gud taler, bringer han det Menneske selv, til hvem han taler, han taler til Mennesket ved Mennesket selv. Dersor har han Magten og kan hvad Dieblik han vil knuse et Menneske. Naar det derimod var saaledes, at Gud f. Ex. eengang før alle havde talet, i Skriften f. Ex., saa var Gud, langtsra at være den Mægtigste, Den, der var

mest i Knibe, thi Sigt kan man sagtens disputere med, naar man har Lov at bruge sig selv mod det. Men en saadan Untagelse er en lustig Indbildung, som intetsteds har hjemme, thi saaledes taler Gud ikke. Han taler til enhver Individualitet, og i det Sieblik han taler til den, bruger han Individet selv for ved ham at sige ham, hvad han vil sige ham. Derfor er det det Svagere ved Anlæget i Hjøb, at Gud viser sig i Skerne og tillige ved sin Tale som den dygtigste Dialektiker; thi det, der gjør Gud til hin frugtelige Dialektiker, er netop, at man har ham ganske anderledes paa Livet af sig, og her er den sagteste Hvidsten saligere og den sagteste Hvidsten forfærdeligere end at see ham paa Thronen i Skerne eller høre ham i Tordenen over Forderige. Derfor kan man ikke dialektisere med ham, thi den dialektiske Kraft i det paagjeldende Menneskes Sjel bruger Gud netop mod dette Menneske selv.

Naar et Individ frygter Gud, frygter han, hvad der er mere end sig selv, og næst denne Frygt, kommer Frygten for sig selv; og denne Frygts angustiæ er Ansvarret.

Jo mere hun giver sig hen, jo ulykkeligere bliver jeg. Er dette en lykkelig Forbindelse? Og hvilken er vel hendes Lykke? Fra mit Standpunkt seet en Forblindets, Illusionens. Men Socrates siger, at den største Ulykke er at være i en Illusion.

d. 29. April. Midnat.

Spørgsmaalet bliver, om jeg ikke kunde bibringe hende en mildere Forestilling om mig. Hvis hun overhovedet stundom tænker paa mig, hvilket der jo er en sorgelig Sandsynlighed for, saa seer jeg vel, hvad hun nu efter menneskelig Sandsynlighed kunde behove. Forklaringen var vel omtrent denne: „jeg var til en vis Grad et fordærvet Menneske, men dog ikke ganske slet, jeg havde ogsaa gode Sider; jeg har vel elsket hende, men manglede Alvor, saa kom min Ustadighed, der ikke kan holde en Beslutning fast; jeg har vel anset hende for en elskværdig Pige, men dog ikke fundet den Aand hos hende, ved hvilken

jeg kunde blive lykkelig; det er derfor smukt af hende at finde sig i sin Skjebne, det er høimodigt af hende at være forligt med den Pige, der engang skal fængsle mig med en større Magt, thi saa meget er vist, at fandt han end en aandrigere Pige, han finder ingen, der vilde elske ham saaledes. Det maa han vist selv indrømme, og forsaavidt har han vel ogsaa angret sin Adfærd, om han end er for stolt til at ville gjøre Noget om." — En angrende Individualitet, der angrer, men er for stolt til at gjøre Noget om, han har gjort galt, naar det dog lader sig gjøre om: Gud veed, hvad saa Anger er!

At skulle hjælpe med en saadan Forklaring, hvori hver Sætning er meningslos og tillige usand i Henseende til mig! Jeg er enten meget fordærvet, ja en Hyller, eller dog indtil Væmmelighed hilstet i Selvbedrag, eller ogsaa er jeg en ridderlig Ejel trods Nogen. Jeg mangler heller ikke Stadighed i at holde en Beslutning fast, det skulde da være naar Maalestofken var en ung Pige, der ikke ret veed hvad Beslutning er. Jeg har altid anset hende for elskværdig, jeg har ikke forandret en Tøddel i min Dom. Jeg har ikke fundet nogen aandrigere, da jeg ingen søger og betakker mig for quindelig Aandrighed. Hendes Høimodighed er en aldeles udenvelts Trumf, jeg agter ikke at opføre en Hverdagshistorie og drive Tuslhandel. At jeg angrer er sandt, men ligesaa vist er det, at det er mit Ønske at gjøre Alt om.

Bed Hjælp af denne Forklaring avancerer jeg. Jeg træder ud af alle Uendelighedens Bestemmelser — og bliver comijst. Vistnok ikke i Alles Øine, i adskillige Digteres bliver jeg endog Helte. Sandeligen man skulde ikke troe, at en evig og retfærdig Gud havde opfundet det Ethiske, men at en theatralst Kappestrædder havde kludret Noget sammen. Og denne Maalestof bruges endog af Digtere til Helte — for at det kan vise sig, at de ere Helte; men Scribe er den slinkeste af Alle. Man læser og hører af ham Replikker, der confundere hele Tilværelsen, som spiltes der Comedie ikke for Mennesker, ikke for Uffindige men for „fortunlede Oldenborrer," og dog falde disse Replikker

saa convergerende og saa let, at man seer, det er en smal Sag. En gift Kone fremstilles og af Forfatteren haade som forstandig og brav, ja som kæmpende for den gode Sag: en sand For-elstelse mellem en ung Pige, der staaer under hendes Ind-flydelse, og en ung Mand, der i den Anledning henvender sig til hende. Hvad Damen hedder kan jeg ikke huske, altsaa lad hende hedde Madame Scribe. Hun siger da til den beilende Ungersvend: „men har De betænkt, at Pigen ingen Forinue har?“ „det har jeg betænkt“ „Hun har kun 20,000 Frs. i Capital“ „Det veed jeg.“ „Og dog staaer De ved Deres Ord?“ „Ja“ „I Sandhed dette Heltemod indtager mig ganske for dem.“ Hvilken Sathricus er ikke Scribe uden at vide det; jeg troede, jeg var hos Meester Jackel. Ungersvenden er bragt i en brillant Belysning: han faaer Pigen, 20,000 Frs., — og bliver Helt. Men en saadan Helt er ligesaa comisk som et Skædderbarn, der hedder Cæsar, Alexander, Bonaparte Ebelføste; og en Digter, der udnævner saadanne Helte, forekommer mig ligesaa daarlig som de Skædderforældre, der lade deres Børn døbe saaledes.

I midlertid er det min Pligt at gjøre Alt, hvad enten det nu i faktisk Forstand kommer til at gavne hende eller ikke, Alt, hvad der kan synes tjenligt. Det hidtil Forsøgte var forgjeves. Var hun blevet en religiøs Individualitet i ordentlig Forstand, det var blevet Forfærdeligt over mig. Dog har jeg ikke raads-spurgt Kjød og Blod.

Min Forstand har raset, idet den gyser for Narredragten: for at blive Helt hos Scribe. Lad det nu fare. Jeg tænker paa hende, jeg seer hende i Convalescenten, jeg seer en lykkelig Udgang mulig. Wel, jeg bøier mig under Optugtelsen. I Sandhed denne Pige er sat mig til Ædmighelse. Om Ingen mærker det, om Faa kun forstode det, hvis jeg vilde tale, jeg forstaaer det, forstaaer det højperligt.

Da Perikles havde sine ægte Børn levende, gav han en Lov, at Ingen maatte ansees for atheniensisk Borger, der ikke var født af atheniensiske Forældre. Mange ledc ved denne Lov.

Da kom Pesten, og alle Perilles's Born døde, hans Bethyring var saa stor, at da han traadte frem og vilde betrændse det sidstes Hoved, bræst han i Graad for Alles Øine, hvilket aldrig før var seet. Han havde hun nægte Born tilbage; da androg Perilles paa, at huin Lov skulde afflages. Det er Rystende: Perilles græder, — og Perilles gjor den ene Dag Eet, den anden Dag det Modsatte. Men det er rørende at læse Plutarch, han siger, at Athenierne foiede ham; de troede, at Guderne havde hævnet sig paa ham, og at Menneskene derfor maatte staane ham.

Perikles var en stor Mand, han kunde holde en Beslutning fast; han gik aldrig i Selskab mere, da han havde besluttet at offre sig til Statens Tjeneste. Det for mig her at føle min Ringhed; men gid dog jeg maatte fornemme den Skansel, der staarer mig ved at lade mig satte, at jeg bør forvanske min Existents! Men jeg har jo bestandigt forvansket den? Sandt, men denne Forvanskning var en saadan, at jeg haabede, den, hvis hun saae paa den, vilde frembringe i hende noget Stort; denne Forvanskning, hvis den bidrager Noget, vil ikke hjelpe til det Store. Og den første Methode ørede hende ganske anderledes end denne.

d. 30. April. Morgen.

Idag for et Aar siden. Hun skummer ikke mere over i Hengivelshens Udtryk. Maaske var det Hele en Overgang. Men jeg har seet huint øengstende Tableau, jeg glemmer det aldrig.

Mit Tungsind har dog seiret.

d. 1ste Mai. Morgen.

Idag for et Aar siden. Er det muligt! Hun blev sortornet over en Uopmærksomhed af mig. Ja jeg negter det ille, det var en Uopmærksomhed. Hun byder mig næsten Spidsen. Nu eller aldrig. Godt, at det Ord Adslillelse har været bragt frem imellem os i huin lille alteratio. Det gjor det altid lettere, at saae Ordet frem igjen.

Øøbe fra Sagen vil jeg ikke; det er ikke for at have gode Dage, jeg vil skilles fra hende, men fordi jeg kan det ikke anderledes. Volder jeg hende Smerte, jeg skal, jeg tor ikke frigate mig for Synet. Jeg ønsker at gjøre Tilstanden saa kort som muligt, jeg troer, at det er hende højlig. Imidlertid er jeg ogsaa villig paa anden Maade og skal respectere ethvert Argument.

I dette Sieblit er hun stærkere. Altcaa nu bringes Sagen paa Bane.

Min Dom om hende er kort: jeg elsker hende, har aldrig elsket nogen Aanden, vil det heller ikke. Jeg ønsker at blive staaende ved dette, og ikke gaae videre: saa jeg vel tor sige dette, men dog har Styrke til at faae mig en ny Forestelse. Min Feil er, at jeg har vovet mig ind, hvor jeg ikke hører hjemme. Hvad jeg har dannet mig til af al min Videnslab, viser sig for mig som en Wildfarelse; men nu kan jeg ikke dannes om. Hun forstaaer ikke mig, jeg ikke hende. Fra det Første jeg har seet hende, i al den Tid hun i Haabets Form var min Gjenstand, har jeg funnet tænke mig hende død, uden at tage min Fatning. Jeg vilde have solt Smerte, maaske hele mit Liv, men det Evige havde strax været hos og det Evige er mig det Høieste. Kun saaledes kan jeg forstaae, at man elsker hinanden. I Evighedens Bevidsthed, i Uendeligheden er hver af Parterne fri, og denne Frihed have de begge, medens de elsker hinanden. Denne høiere Existents beskaeftiger hende slet ikke. Er da vort Forhold et Anlæg til et Ægtestab? Er da en Ægtemand en Pascha af tre Hestehaler? Ved en saadan Forbindelse bliver jeg ulykkelig, jeg føler mig øengstet i Forhold til min dybeste Existents. Hvis jeg nu kunde, hvis jeg skulle udholde dette, nu vel, hvad saa videre, hvilken er hendes Lykke, hvorfor jeg skal vove alt Dette? Skal jeg da sætte Alt paa Spil for en Indbildung? Dersom Nogen kunde borge mig for, at hun blev lykkelig; men er det at være i en Indbildung, er det at være lykkelig? Men har hun engang givet sig saaledes hen, saa har jeg Ansvarret.

Alt dette er Præmisser til en Dom paa Livstid, indsees. Om det er To eller En, den gjelder, tor jeg ikke sige, Dommen

over mig er den sikre. Men er det da ikke urimeligt at gjøre To ulykkelige, naar man kan noies med Gen? Jo det er vist, naar jeg blot kunde indsee, hvorledes det er at forstaae, at jeg kan gjøre hende lykkelig.

b. 2. Mai. Midnat.

Men sjuler dog ikke min Sjel en hemmelig Bredde mod hende? Jeg negter det ikke, jeg ynder ikke disse direkte Udtalelser for Føleller; man tie og handle i sig selv. Jeg ynder ikke at tale om at døe af Elskov, og hvis den Talende uden al qvindelig Resignation tillige ikke tager i Betænkning at lægge sit Liv som et Mord paa en Tungsindigs Samvittighed, som var dette Trostlab, den ægte Trostlab, og en Charlotte Stieglitz overspændt, ikke fordi hun tog sig selv af Dage, thi det er sandt, men fordi hun følte sig som en Byrde og forstod qvindeligt Situationen, jeg negter ikke, hvis det var en anden, da vilde jeg fordre af Tilværelsen, at den lod os faae Syn for Sagen, at det var blind Allarm. Det vilde tilfredsstille min Bredde, hvis det var en Anden, at see det vitterligt, at disse stærke Ord og edelige Besværgelser hverken være mere eller mindre end, reverenter sagt, nogle stemme Opstød, lidt Hikke, foranlediget maaskee ved formegen Romanlæsning; at disse Dødstanke vare Dromme, ikke som Julie faaer dem hos Shakspeare, efter at have taget Gisten, men som Grete faaer dem hos Wessel, efter at have spist Arter. Jeg vilde fordre det af Tilværelsen, fordi hvad jeg selv evigt respekterer, ikke skal gjøres latterligt, og Den, der i Sandhed og Alvor respekterer det, ikke skal blive latterlig, fordi en Pige vrænger med de samme Ord.

Mig binder ingen Ced, jeg er tvertimod løsladt og paa usædvanligt Vilkaar, ved at blive en Skurk, thi ellers sættes jo saadanne fast; jeg har ikke mælet et Ord om Doden, da Dodsangsten gik gjennem min Sjel, endnu tænker jeg som saa, doer jeg virkelig, saa behøver jeg jo ikke at sige det; jeg har ikke indbudet Nogen til i mig at see en Bravour-Helt. Dog dette

gjor Lidet til Sagen, blot jeg i mig selv maatte befindes tro; thi hvad enten et Menneske har Skinnet for sig eller Skinnet imod sig, Tiden er og bliver en farlig Fjende. Ydre Impulser kunne hjælpe en lidet Stund, men det er dog Skuffelse; skal et Menneske holde ud, da maa det være ved sig selv, og end ikke dette er muligt, hvis hans Religieusitet ikke Dag fra Dag suger ham Evigheden ind i Timelighedens Beslutning. Ethvert Menneske, der i Sandhed blev tro, kan derfor takke Gud for det. Denne er den stærkeste, den vanskeligste maaстee, men ogsaa den mest begeistrende Udsondring: hvad det egentlig er, hvorom et Menneske maa сige, at han talter Gud derfor og ikke nogen Ander. At have Skinnet imod sig, hjælper altid til at belyse denne Distinction; men Enhver gjor den, som jo ogsaa Sproget gjor den, Spørgsmaalet er kun hvorledes. Det er dette hvorledes, ingenlunde nye Vendinger, Udtryk og Terminer, der gjor Sagen klar. — Igaaar saae jeg en fuld Kone paa Gaden; hun faldt om, Drengene loe ad hende, da reiste hun sig op uden Nogens Hjælp, og sagde: jeg er nok Kone for at reise mig selv op, men det talter jeg aleue Gud for, ingen Ander, nei! ingen Ander. Naar denne Distinction beskoetiger et Menneske absolut, er det jo noget Ydmigende for ham, at han er saa langt fra at have gjort nye Opdagelser, at en fuld Kone siger det Samme. Og dog har det noget ubeskriveligt Glædeligt og Rørende og Begeistrende, at endogsaa en fuld Kone siger det Samme. Hvorledes det siges, forsvare Enhver, men jeg ønsker kun at have mit Liv der, hvor Enhver kan have det — naar han vil det.

Et Liv, der vil arbeide for Ideen, kan jeg forstaae, udenfor den er det mig umuligt væsentligen at sympathisere med Nogen, han være lykkelig eller ulykkelig.

I Forhold til hende gjælder dette ikke. Der er endnu ikke indtraadt nogen Ideens Forsagelse, og derfor affører jeg enhver Tanke derom i Forhold til hende, som en Fornærmedse mod hende. Indtræder den, da begjerer jeg kun den Skaansel, at jeg maa kunne lade være at tænke derpaa. Hvad er Døden? En lille Standsning kun paa den engang betraadte Rei, hvis man

blev Ideen tro. Men et Brud med Ideen er, at man faaer en forsfeilet Retning.

d. 4. Mai. Morgen.

I dag for et Aar siden. Det er løet. I to Dage har jeg alle-rede faaet højt forståelige Ord anbragt i Samtalens Læb. Der er stor Forskjel paa, naar et Orlogsslib og en Nøddestal stikker i Søen, og Forskjellen er synlig i det Udvortes. Med Ordet er det anderledes. Det samme Ord kan angive en endnu større Forskjellighed, og dog er Ordet det samme. Pathetisk har Ordet endnu ikke lydt mellem os, men det forekommer atter og atter, indblandet i det Forskjelligste, for at udforske Stemning. — Af hvad jeg hidtil har bemærket, kunne jeg næsten være fristet til at troe, at det vil gaae mildere af end jeg turde haave.

Mig selv betraessende, da har jeg jo overtaget Ansvareret for dette Skridt. I min Opsattelse betyder dette, at jeg gjor et Menneske ulykkeligt. For billigere Kjøb faaer jeg det ikke, naar jeg handler med mig selv. Det, Virkeligheden vil kunne vije mig, er, at jeg muligen har gjort Ansvarets Anslag for høit. Saaledes er jeg bessuttet til at handle; jeg har tænkt mig det Verste, Virkeligheden kan ikke forførde mig. Hvad jeg lider i mig selv, hvor Alt er forvirret og rystet, hvad jeg lider ved Tanken om hendes Smerte, ved Tanken om, at jeg vel aldrig forvinder dette Indtryk, sordi min hele Bygning er bragt til at valle, min Anstuelse af Livet, af mig selv, af mit Forhold til Ideen rejiceret, og jeg aldrig vil kunne opfore nogen ny Bygning uden at mindes hende og mit Ansvar: det er min Deel. En Broderpart er dette, eller rettere, Sorgen er saa stor, at der bliver rigelig nok til os begge.

d. 5. Mai. Midnat.

Indenlands-Læctien.

Periander.

Periander var en Son af Cypselus, af Heraclidernes Slægt, og blev selv efter Faderen Tyran i Korinth. Om ham siges

der: han talede altid som en Viis og handlede stedse som en Affindig. Det er meget besynderligt og ligesom en Fortsættelse af Perianders Affindighed, at Den, der har mørket ham med det sindrige Ord, selv ikke har vidst, hvor betegnende det var. Dets noget indskränsede Ophavsmænd indleder i sin Genföldighed den vise Bemærkning paa følgende Maade: det er meget paafaldende, at Grækerne blandt de Vise have kunnet tælle en saadan Nar, som Periander var. Men en Nar, un fat, saa er det Moralistens Ord, var Periander ikke. Underledes vilde det være, om han havde sagt, at der var en anden Periander, Periander fra Ambracia, med hvem han muligen forvegledes, eller at der kun var 5 Vise, eller at Historieskrivernes ere noget forskjellige i deres Opsattelse o. s. v. Da have Guderne bedre forstaet Ordet om Periander, thi i deres Brede ledte de ham saaledes gjennem Livet, at de bragte de vise Ord som en Spot over Tyrannens Hoved, der ved sin Gjerning gjorde sine vise Ord til Skamme.

Da han blev Tyran udmærkede han sig ved Mildhed, ved Retsfærdighed mod de Ringe, ved Viisdom blandt de Forstandige. Sit Ord stod han ved og gav Guderne den Billedspile, han havde lovet, men den var betalt med Kvindernes Smykker. Dristige vare hans Føretagender; og dette var hans Ord: Flid gjør Alt. Hans Forklaring var som Ordet at ville gjennemgrave Jæthmen; thi Flid gjør Alt.

Men under Mildheden ulmede Videnskabens Brand, og Viisdommens Ord skjulte, indtil Dieblifiket kom, over Handlingsens Affindighed; og det dristige Føretagende visste Kraften, der blev den samme ogsaa i den Forvandlede. Thi Periander blev forvandlet. Han blev ikke et andet Menneske, men han blev Tvende, der ikke kunde rummes i eet Menneske: den Vise og Tyrannen, hvilket vil sige, han blev et Umenneske. Anledningen fortælles forskjelligt. Men dette er vist, at det kun var en Anledning, hvis det ellers ikke skulde blive usædvanligt, at han saaledes kunde forandres. Dog fortælles der, at han havde levet i strafværdig Omgang med sin Moder, Cratia, da han vel endnu

ikke havde hørt det sjonne Ord af sig selv: gør ikke det, som bør tæs.

Og dette er Perianders Ord: det er bedre at være frugtet end at være belaget. Efter Ordet gjorde han. Han var den Første, som holdt Landesknegte, og omformede Regjeringen, som Tyranniet krævede det, og herskede som Tyran over Ustrie, selv bunden ved den Bælde, han ikke kunde blive quit, thi som han selv sagde: det er ligesaa farligt for en Tyran at nedlægge Herredømmet, som at blive dette berøvet. Han undgik ogsaa Banskeligheden paa en sindrig Maade, som siden skal fortælles, og end ikke Døden fik nogen Hævn over ham: Indskriften staaer over den tomme Gravhæveling. At dette maatte ske forstod Periander selv bedst, thi han sagde: af stem Binding fødes „ond Binding“. „Tyranner“, sagde han, „som ville være sikre, maae have til Livvagt Belvillighed og ikke Baabendragere.“ Dersor var Tyrannen Periander aldrig sikker, og det eneste Tilflugtssted, han selv i Døden fandt sikert nok, var en tom Grav, hvori han ikke var. Dette kunde ogsaa være udtrykt i vinefaldende, som hvis man over den tomme Gravhæveling havde sat følgende Indskrift: her hviler en Tyran. Dog saaledes gjorde Grækerne det ikke; mere forsørlige lode de ham, død, finde Fred i sit Føde-lands Moderskjod, og streve over den tomme Grav, hvad der lyder skønnere i Verset, men hvis Menning omtrent er denne: her gjemmer Korinth, hans Fødeland, skjult i dets Skjod, Perian-der den Rige, den Vise. Men dette er forsaaavidt usandt, som han ikke ligger der. En græst Forsatter satte ham en anden Ind-skift, nærmest bestemt for Betragteren, at Indskriften maatte minde ham om „ille at græmmes, fordi man ei naær sit Ønske, men være glad ved Gudernes Tilskillelse“, idet man betænker, „at den vise Perianders Land sluttet i Mismod, fordi han ikke var i stand til at udføre hvad han vilde.“

Dette maa nu være nok angaaende hans Endeligt, der lærer Efterkommeren om Gudernes Brede, hvad Periander ikke lærte af den. Fortællingen vender efter tilbage til at berette Anledningen, som bragte Perianders Missindighed til at bryde

frem, der fra den Stund tiltog saaledes med Alrene, at han med Sandhed kunde have sagt et Ord om sig selv, hvilket, saa siges der, Alartusinder derefter en Fortvivlet satte i sit Baaben: „mere tilintetgjort, mindre angrende“.

Om Anledningen ville vi lade det uafgjort, hvorvidt den var, at det rygtedes om hans strafverdige Forhold til Moderen, saa det kænkede ham, at man vidste, han „havde gjort, hvad der ikke tør nævnes“; eller om Anledningen var et gaadefuldt Svar af hans Ven Thrasybolus, Thran i Milet, der betegnende, skjøndt taust, ikke blev forstaaet af Budet, men vel af Periander paa samme Maade, som det samme Svar blev forstaaet af Tarquinius Superbus's Søn: som et veiledende Vinl for en Thran; eller endeligen om Anledningen var Fortvivlelse over i Faloufi ved et Spark at have dræbt sin elskede Hustru Lyside, som han selv havde givet Navnet Melissa: dette kunne vi ikke afgjøre. Hver Begivenhed for sig kunde vel være tilstrækkelig: Vancérens Forsmædelse for den stolte Fyrste; det bethdningsfulde Gaadeords Fristelse for den Hærsksyge; Skildens Oval for den ulykkelige Elsker. Forenede skulde de lidt efter lidt bevirke, at Ondskab omfattede den Vises Forstand, og Forbittrelse bedrog Hærskerens Sjel.

Men som Periander omfattedes, saa vaglede nu ogsaa hans Skjebne. Det stolte Ord, at det var bedre at være frygtet end beklaget, kom over ham, over hans fortvivlede Liv, og kom over ham i Døden. Thi han blev beklaget, beklaget endog at han havde sagt dette Ord, beklaget, at Guderne, som ere de Stærkere, arbeidede ham imod, medens han, mere og mere tilintetgjort mindre og mindre i Anger forstod deres Brede.

Melissa var en Datter af Prokles, Thran i Epidaurus. Da Moderen var dræbt, flygtede hendes twende Sønner, Cypselus og Lyceophrion, den ene 17, den anden 18 Åar gammel, til Morsaderen i Epidaurus. Her opholdt de sig i nogen Tid, og da de vendte tilbage, tog Prokles denne Afsked med dem, han sagde: veed I og, Børn, hvo det er, der har dræbt Eders Moder? Paa Cypselus gjorde Ordet intet Indtryk, men Lyco-

phron blev tanå. Ved Hjemkomsten, i det førdene Huns, vær-
digede han aldrig Faderen et Svar. Da blev Periander forbittret,
jog ham bort fra sig, og ersettede nu, idet det endeligen lykkedes
ham ved mange Spørgsmaal at komme Cypselus's Hukommelse
til Hjælp, hvad det var Lycophron gjemte i sin Taushed. Hans
Brede forsøgte nu den Vortjagne: at Ingen maatte antage
sig ham; den forsøgte Flygtningen, som gik fra Hunus til Huns,
indtil endeligen nogle Venner toge ham til sig. Da lod Periander
bekjendtgøre, at hvo som husede Lycophron, eller blot talte
et Ord med ham, skulde døe. Nu turde Ingen indlade sig med
ham, saa han maatte omkomme af Hunger og Elendighed.
Periander selv rystedes og gik nu til ham, da han i 4 Dage og
Nætter ikke havde faaet hverken Mad eller Drille. Han tilbød
ham at blive Høvding i Korinth og Herre over alle hans Slatte,
da han dog vel nu havde lært, hvad det er at trodse sin Fader.
Men Lycophron svarede Intet, endeligen sagde han: „Du har
jo selv fortjent Doden, thi Du har jo overtraadt Din Besaling
og talt med mig.“ Forbittret herover forviste Periander ham
til Coreyra, og hans Brede vendte sig mod Prokles, hvem han
overvant, fangede og fratog Epidaurus.

Periander var nu bleven en Olding; træt af Herredommen vilde han nedlægge det. „Men det er lige farligt at nedlægge Tyranniet og at blive det berøvet“, det har den Wise sagt, og man lærer af Tyrannen, at det endogsaa er vanskeligt at blive det qvit. Cypselus var ikke stillet til Regjeringen, paa ham havde end ikke Prokles's Ord gjort noget Indtryk. Lycophron skulde altsaa følge ham i Regjeringen. Og han sendte Bud til ham, men nei; og endeligen sendte han sin Datter, at den Lydige maatte overtale den Trodsige og lede ved sit Sindelag den Forvildede tilbage til Etbodighed for Faderen; men han forblev i Coreyra. Saa besluttede de endeligen at sliste og dele med hinanden, ille som Fader og Son sliste i Hjærlighed, men som Dødsfjender sliste: de besluttede at bytte Opholdssted. Periander vilde boe i Coreyra og Lycophron skulde være Høvding i Korinth. Periander var allerede særdig til Afreisen, men Cor-

cyræerne havde en saadan Rædsel for ham, og havde saa vel forstaaet Faderens og Sønnens Ufordragelighed, at de besluttede at myrde Lycophron, thi saa blev vel Periander borte. De gjorde ogsaa saaledes. Dog freltes de derfor ikke for Periander; han lod 300 af deres Born bortføre for at skjendes. Men Guderne forhindrede det, hvilket Periander tog sig saa nær: at han ikke kunde faae sin Son hævnet, at han besluttede, at tage sig selv af Dage.

For sidste Gang enedes den Vise og Tyrannen. Hans fortwivlede Beslutning og Frygt for i Døden at blive indhentet af Vandere lod hans Wiisdom finde en sindrig Udvei af Livet. Han lod to unge Mennesker komme til sig og viste dem en skjult Gang. Derpaa befalede han dem at møde der den næste Nat og dræbe det første Menneske, de mødte, og strax begrave den Dræbte. Da disse varre borte, lod han fire Andre komme og befalede dem det Samme: at vente i Gangen, og naar de mødte to unge Mennesker, da at myrde dem og strax begrave de Dræbte. Derpaa lod han et dobbelt saa stort Aantal komme og befalede dem paa lignende Maade det Samme, at dræbe de Fire, som de vilde møde, og strax begrave dem paa det Sted, hvor de huggede dem ned. Saa kom Periander selv til det aftalte Klofletslet og blev myrdet.

d. 6. Mai. Morgen.

Idag for et Aar siden. Det gaaer bedre og bedre. Ordet faaer mere og mere pathetisk Bethydning imellem os. Hun synes rolig. Give Gud, det var saa! Havde jeg blot lidt tidligere forstaaet mig som jeg nu gjør det. Da hjaan lille alteratio udbrsød, havde Dieblifiket været der. Bed at hidse hende, havde hun dog maaskee selv brudt af, og hun havde slet Intet lidt.

Min Sjel er betynget, min Tanke besværet, mit Livs Haab som en Rednings-Solle paa det oprørte Hav, naar der er for Mange i den.

Dog Den, der har en Anden at være bekymret for, faaer

ille Tid til ret at føle den egne Smerte; og Indbildungens rædsomme Forsærdelser give en stor Overvægt over Virkelighedens. Misforholdet imellem os beviser sig atten her og gjør ligesom en ny Uret mod hende. Hendes virkelige Smerte, om den tog nok saa stærkt paa, hendes Klagestrig, om det var nok saa hæftigt, er dog kun svagt mod min Phantasies Opfindsomhed, uden at have seet Noget.

d. 7. Mai. Morgen.

Idag før et Aar siden. Pludseligen kommer Afgjorelsen ikke paa hende. Og det Pludselige var maaßke det Farligste for hende. Øvelsen er kommen saavidt, at det næsten var som en General-Prøve. Skulde det i Virkeligheden gaae ligesaa godt af, saa forlanger jeg Intet mere, om det end i en anden Forstand vil blive mig lidt uforklarligt.

Hvad mig angaaer, da føler jeg en Hjemvee efter mig selv, efter at turde være hos mig selv. Det er sonderlidsomt at have en Indbildung og en Virkelighed saaledes mod hinanden. Min bekymrede Indbildung er forsærdelig, skulde jeg nu paa en lige-saa tragisk som comisk Maade atten finde Virkeligheden lettere. O! at jeg maatte faae Lov at beholde mine Indbildunger, dem er jeg vant at tumles med.

Dog trøster det mig at være Dienvidue til Alt; selv om hun døde, vil jeg være Dienvidue til det. Virkeligheden er dog ikke den Plager, som Muligheden.

d. 8. Mai. Morgen.

Idag før et Aar siden. Situationen gjentagen, Afgjorelsen saa nær, som det er en Prøve mulig, dog ikke uden Lidenskab fra hendes Side. Hun synes dog at forsøgge, at hvad der var for grovt som Spøg, at det maa blive Alvor. Ikke uden Hestighed er hun, det er det Gode. Endnu idag maa det flee.

Maar Njubmauden staer paa den yderste Spidse i Havnen

og seer sit Skib og sin rige Ladning i Havsnød, og han samler sin Sjel paa Tabet, og gaaer derfra, figende til sig selv: det er Din egen Skyld, at Du ikke forsikrede det — mon han da egentlig bliver glad, hvis der kom en Matros løbende efter ham og sagde: man seer Skibet igjen, det er ikke gaaet under, og han vendte om, og Matrosen tog Kikkerten for at see derud, og siger: ja nu er det igjen borte!

Sandt, hun betyder noget Andet end et Øjebemandsskib og en rig Ladning. At den hele Begivenhed maa betyde hende saa lidet som muligt, er mit Ønske, mit inderligste; men selv om hun modtog det Brev, hun idag vil modtage, leende, selv om hun betragtede det som et Glædesbudskaab, at hun nu var fri fra en Byrde, gid det var saa, men selv om det var saa, mig hjalp det ikke. Hvad jeg har oplevet i mit Indersste, at jeg har staaret paa Mulighedens yderste Spidse og seet den yderligste Forfærdelse, følgen af at have staaret der og af Synet er det, som vil forfølge mig. Saare hende, hvis jeg betyder noget Saadant for hende, at jeg kan det, vil jeg ikke; jeg ydmhyger mig under Forholdet og under min Skyld, og saaledes vil jeg tage Afsked med hende. Af Prøverne troer jeg at have seet nok til at vide, at Virkelighedens Forfærdelse ikke vil blive saaledes, at jeg undslyer Noget ved ikke at see den.

Jeg skrev et Brev til hende, saaledes: For ikke oftere at gjøre Prøve paa, hvad der dog maa skee, hvad der, naar det er skeet, vel vil give Kræfter, som disse behøves: saa lad det være skeet. Glem fremfor Alt Den, der skriver dette; tilgiv et Menneske, der, om han end formaade Noget, dog ikke formaade at gjøre en Pige lykkelig.

At sende en Silkesnor er i Østen Dødsstraf for Modtageren; at sende en Ring bliver nok her Dødsstraf for Den, som sender den.

Nu er det skeet, som en Veruset tumler jeg omkring, jeg kan neppe gaae, Intet samle. Der er jo heller Intet at samle. Disse Diebliske ere jo som Hyphen eller Bindetegnet mellem to Ord.

Hvad skeer? Store Bud, hun har været paa mit Værelse,

medens jeg var ude. Jeg finder en Villæt, affattet med en fortvivlet Lidenskab, hun kan ikke leve uden mig, det bliver hendes Død, hvis jeg forlader hende, hun besværger mig for Guds, for min Saligheds Skyld, ved ethvert Minde, der binder mig, ved det hellige Navn, som jeg kun sjeldent nævner, fordi min Trævl har forhindret mig fra at tilegne mig det, om end netop derfor min Veneration er for det som for intet andet.

Saa er jeg altsaa viet til hende! Hvad vil en Vielse sige Andet end at man giver en Forelskelse et religiøst Udtryk og en religiøs Forpligtelse. Det er sleekt. Der er to Magter, som binde mig, og binde mig uopløseligt: det er Guds og en Afsløds, dem kan man ikke disputere med, der er et Navn, som vil forpligte mig for evigt, om al min Tænken end kun sjært siner det, ogsaa det er lagt under hendes Beslag. Udslettes disse Magter, er jeg ikke til, og er jeg til, er jeg bunden, og uasbrudt vil jeg i disse Tanker komme til at tænke paa Den, der har lagt Beslag derpaa.

Erotisk har hun Uret, det er vist. En Pige har ikke Lov til at bruge saadanne Midler. At hun bruger dem viser i Grunden, hvor lidet Forstand hun har paa dem. Jeg turde sandeligen ikke bruge saadanne Midler. Den, der bruger dem mod en Anden, binder sig selv ligesaa fast som Den, han vil binde: at det ikke nogensinde skal vise sig, at han har taget de hellige Midler forsængelige. Men min Capital-Uret giver hende den frieste Conto.

Men hvilken Letjændighed at gaae op paa mit Værelse! Nogen kan saae at vide, at hun den Dag har været paa mit Værelse, at jeg ikke var hjemme, veed han maaskee ikke. Altsaa er hendes Øre nu maaskee ogsaa misliggjort. Og jeg, som har vaaget saa omhyggeligt, at ingen Kræntelse af den Art skulde bove at nærmie sig! Haardt nok, at det skal see ud, som vragede jeg hende. Jeg saae hun altsor gjerne, at det var virkelig hende, der vragede mig. Et Ansvars Forsærdelse træller betydeligen Prisen ned paa de ligesrem erotiske Lidelser.

Og hvor er hun saa gaaet hen, da hun git hersra? Maaskee er hun løben bort i Wildelse, fortvivet over, at hun ikke er god

not. God nok, det er det Eneste, troer jeg, der ikke er Tale om. O Død, hvo gav Dig Lov at drive Væger? Eller aagrer Du ikke værre end den blodtørstigste Føde, værre end den blodløseste Buger hver Gang Du blot truer og blot piner En i Døds-Angesten!

Adstillelsens Terminus er altsaa utsat, om ikke af andre Grunde, saa for hendes Gres Skyld, og fordi den hele Sag har antaget en forfærdelig Skiftelse: jeg har faaet et Menne-skelsv paa min Samvittighed og et evigt Ansvar. Men hvilket Forhold skal jeg nu indtage til hende? Et religieust Genheds-punkt er Mousens; at vi To i Forening ville sørge, er Afsindighed, naar jeg er den Skyldige og hun den Lidende. Hvilken Meningsloshed at skulle være Skriftefader og Morder paa eengang, at skulle være Den, der skyldig knuser, og Den, der deelstagende opreiser!

Nei! Hun skal faae mig at see, jeg agter ikke at løbe fra Noget; har hun letfindigen føstet mig paa Livstid til dette Forhold, føstet mig ved Baand, som hun vel kan binde, men ikke løse, saa kan det blive slemt for hende; jeg skal nok holde ud. Deraf folger dog ikke, at hun bliver min, eller jeg hennes, men hvis hun troer at kunne gjøre noget Indtryk paa mig, hvis hun har et Argument, som jeg maaskee ikke har betænkt, vel, jeg skulker ikke fra Noget.

Adstille ere vi, men jeg skal gjøre, hvad et Menneske formaaer, for at hjælpe hende. Saa grib mig da med al Din Magt, Du vældige Lidenslab, Du Falskner, der er Sandhedens Stif-ting, men i Bedraget ikke til at skille fra denne. Styrk mig 2 Maaneder, det er Tiden, ikke en Dag mere; men saa længe punktligt og samvittighedsfuldt. Forvandl al Oval i mit Bryst til Fjas paa Læberne, al Pathos derinde til Brøbl, naar det gives ud. Tag bort, tag det bort, skjul hvert Træk, hver Mine, hver Følelse, hvert Vink om en Følelse, der kunde behage hende, saa sikret, at ingen Sandhed glimter gjennem Bedraget. Skab mig om, lad mig sidde, naar jeg sidder hos hende, som en nikkende Pagode, med et tankeløst Smil om Læben, omdunstet af Vaas.

Jeg var hos hende. Hun var forholdsvis roligere end jeg havde ventet. — Et Par hemmeligt Elskende have Forsigthed behov, for at skjule deres Forstaelse. Vi ere jo aabenlyst Elskende, og dog gjores ogsaa her Forsigthed behov, for at skjule vor Forstaelse.

Fra imorgen begynder altsaa den sidste Strid, Rædsels-perioden. Et Indtryk af hende har jeg slet ikke. Det Religiøse, der altid har bestættiget mig, bestættiget min Tanke indtil Forvivlelse, og vel vil bestætte, saa længe jeg kan tænke, har hun bragt over paa sin Side. Maaske er det en vild Fægtning, at hun ikke har vidst, hvad hun skulde hitte paa at bruge mod mig, og saa har hun brugt det. Det faaer saa være, jeg maa respektere det. Det, jeg nu vil vove, er om muligt at fravrisse hende mig selv, forvirre Billedet af mig i litter Nonseus, og confundere hende fra Grunden af. Ethvert Contra-Argument skal blive respekteret. Jeg veed nok, hvilke disse ville blive. Al Sympathi for mig maa tilintetgjores, og hun maa tillige lobes træt i Reflexion. Efter menneskelig Sandsynlighed vil hun da overstaae den værste Lidelse med mig, og menneskelig talt, vil hun ikke være disponeret til at begynde forsra i det Dieblit, jeg forlader hende. — Man bliver næsten rolig, naar det kommer an paa at handle, om det saa er det Desperateste man vil gjøre, og i den vanjseligste Form, nemlig i Tidens og Længdens Form. Men kan jeg ikke være rolig, saa kunde jeg ligesaa gjerne lade være at begynde paa dette Arbeide.

d. 8. Mai. Midnat.

Mu er det altsaa stille, ikke i den Forstand, hvor det gjelder, at Stilheden erhverves ved en Lidenslab, der er stærkere end det mest larmende Udbrud. Nei, det er stille i den Forstand, hvori Højmanden siger: det er i denne Tid stille i Kornvarer, de spørges ille; stille i den Forstand, hvori man siger om en Landsby, at der er stille, fordi der ingen Begivenhed er og ingen i Vente, medens dog det Sædvanlige steer: Hønen galor

paa Møddingen, og Anden pladsker i Vandet, og Middagsrøgen stiger op af Storstenen, og Morten Frandsen hører hjem, og Alt er i Bevægelse, indtil Bondemanden lukker sin Dør og seer ud i den stille Aften, thi før var det ikke stille. Stille, ikke i phantastisk Forstand, som man siger det om et Huis, hvis Indesluttethed gjemmer det Anede, men som man siger det i borgerlig Forstand om et Huis, hvor de rolige Familier passe hver Sit, og Alt skeer som det pleier at skee; stille, som man siger det om de „Stille i Folket“, der Ugen igjennem passer Næringsveien, gjøre Regnskabet op, lukke Boden, og om Søndagen gaae i Kirke.

Jo mere jeg tænker paa denne Stilhed, desto mere forvandles mit Væsen. Haabet om enhver lidenskabelig Afgjørelse er opgivet, det Hele vil vel gaae stille af. Men denne Stilhed, denne Træghed forekommer mig at være Tilværelsens underfundigste Svigagtighed. Ja naar Stilheden er et uendeligt Intet og netop derved Mulighedens rummelige Form for et uendeligt Indhold, ja da elsker jeg den, thi da er den Aandens Element, og righoldigere end Kongeskifter og Verdensbegivenheder. Derfor elsker jeg Dig, Du Stilhed mellem Gravene, thi de Døde de sove, og dog er denne Stilhed Formen for Ewighedens Bevidsthed om deres Gjerninger! Derfor elsker jeg Dig, Du Nattens Stilhed, naar Naturens Underste forraader sig tydeligere i Anelse, end naar den høirøstet forkynder sig i Alts Liv og Bevægelse! Derfor elsker jeg Dig, Du Aande-Timens Stilhed her paa mit Værelse, hvor ingen Lyd og ingen menneskelig Stemme begrænser Tankeens og Tankernes Uendelighed, hvor Petrarcas Ord passer: ikke har Havet saa mange Dyr i sine Bølger, ikke saae nogensinde Matten saa mange Stjerner paa Himmelens Hvælving, ikke boer der saa mange Fugle i Skoven, ikke saa mange Straa har Mark og Eng, som mit Hjerte har Tanker hver Aften! Derfor elsker jeg Dig, Du høitidelige Stilhed for Slaget, lad det være Bonnens, der ikke udfiges, lad det være Feldtraabets, der hvistes, Din Stilhed bethyder mere end Slagets Tummel! Derfor elsker jeg med Ghjen Dig, Du

Stilhed i Ørkenen, Du er forsørgeligt end Alt, hvad der steer eller er skeet! Dersør elsker jeg Dig, Du Gensomheden's Stilhed, fremfor Alt hvad der er mangfoldigt, fordi Du er uendelig!

Men denne vegeterende Stilhed, hvori Menneskelivet er fortryllet, hvor Tiden kommer og Tiden gaaer, og syldes med Noget, saa der intet Savn er, thi alle Floder rinde i Havet og kunne dog ikke sydde det uendelige Hav, men Dit og Dat kan sydde Menneskene deres Tid, — den er min Sjel fremmed. Og dog er det det, jeg nu maa see at blive fortrolig med. Dernede i Landsbyen der boer jo den hønne Marie. Hun havde ogsaa en Kjærighedshistorie; nu er Smerten forbi, nu gnider Musikanten Violen, og Marie træder i Daudsen med en ny Elsker. Nei! Nei! det forstyrrer hele mit Væsen! Lad Uendeligheden skille os ad, mit Haab var, at Evigheden ogsaa vilde forene os. Kom Ded, og bevar hende for Evigheden; kom Vanvid, og sæt Alt i Vero, indtil Evigheden tager Skifterettens Segl fra; kom Had, med Din uendelige Lidenslab; kom stolte Udmærkelse, med Din visnelige Greskrands; kom Gudsfrøgt, med Din usforkænkelige Salighed; kom Gen af Eder, og tag hende, hvem jeg ikke selv kan tage: men ikke Dette, ikke Endelighedens Fuslerier. — Steer dette, o! da bedrager jeg hende, da maa jeg bedrage hende. Jeg stjøler hendes Villedes, som min Indbildung elsker det, jeg skal bestue det, men det skal ikke minde mig om hende, som det hidtil har gjort, da jeg forsagede Grindringens bedøvende Lindring, thi da er det kun en Grindring.

All! da vi skiltes ad, da lærté min Forstand mig, at jeg maatte være forberedt, ja at jeg turde vente dette. Nu, nu synes det mig saa vanskeligt, om det stede.

I midlertid vil det vel ikke; jeg veed det ikke. Men det veed jeg, at jeg skylder hende at svic mig i Alt, hvad der er mig muligt. Og det er mig muligt, at give eller at forsøge at tilstille hende en mildere Forklaring (og for mig er det, om jeg efter menneskelig Sandsynlighed udretter Noget, ikke det Be-

stemmende) af min Afsærd, en Forklaring, der er mig selv modbydlig, modbydligere end den dumdriftigste Løgn, jeg har brugt, naar jeg haabede, at det i uendelig Forstand vilde være hende gavnligt.

d. 12. Mai. Midnat.

I dag har jeg seet hende. Det var i Middagsstunden lige udenfor Kongenshave. Hun kom ud fra denne, jeg gif på den anden Side af Gaden hen derimod. Det var virkelig min Agt, da jeg gif hjemme fra, at gaae derind; havde det ikke været min Agt, var jeg ikke gaaet et Skridt af min Bei. Dog er denne Strenghed jo snart kun en Reminiscents fra en forsvundne Methode, i hvilken jeg ved aflejtik Afholdenhed fra enhver endog den fjernehed Indblanding ved selvplagerik Grusomhed anerkjendte Uendeligheden i hende. Jeg havde forsaaavidt ikke engang behøvet den Begunstigelse. Saa mødtes vi. Hun havde seet mig lidt iforveien og var saaledes forberedt, men muligen ogsaa i nogen Bevægelse. Hvilen Opgave for Jagttagelse. At have en halv Minut til at see, til at see, hvad der bliver Gjenstand for mange Timers Betragtning! Og da at skulle passe paa sig selv, og agte, at man i Beregningen bringer det i Anslag, hvad Indtryk Shuet af mig kan gjøre. Der foregik en Bevægelse i hendes Ansigt, var det en Antydning af en undertrykt Smerte eller var det Overgangen til et Smil. Jeg har aldrig kjendt en Pige eller noget Menneske, hvor Præliminairerne til Graad og Latter yttrede sig saa eens som hos hende. Og saa stærke vare Modsætningerne end ikke her opgivne; thi en qualter vil man kunne iagttaget ved Halsens Muskelbevægelse, en qualter ved Barmens Udbidelse, men her var Forholdets Twivlighed mellem mindre Modsætninger, og saa ingen Tid til at see. Bevægelsen kunde ogsaa være fremkommen derved, at hun tog efter Beiret, saaledes nemlig, at jeg har seet ikke det Dieblik, da hun aabnede Munden, men da hun lukkede den. — Man kunde tage Forstanden ved at ville pine

noget Bestemt ud af et saadant Indtryk, og dog vil jeg det. Maar man hører et Kirkeuhrs Slag og tæller dem, folger deraf ikke, at man veed, hvad Klokkens er, thi Lydens Forplantelse i Forhold til Afstand i Rum kan bevirket, at man først hører de sidste Slag, og nu feiler, hvis man begynder at tælle.

Hun saae endogsaa frist ud, noget bleg, men denne Vleg-hed tor jeg aldrig give væsentlig Betydning, thi Synet af mig kan fremkalde den. Men Friskheden tor jeg glæde mig over; eller skulde det være en Skuffelse, at Lusten har givet hende Sundhedens Udseende. Hvad skal en Hastværksdoktor kunne sige! En Hastværksdoktor er jeg egentligen ikke, thi det er ikke mig, der flygtigt haster gjennem Patientens Værelse, det er Patienten, der løber mig saa hurtigt forbi; og Doktor er jeg vel heller ikke, snarere selv Patient.

d. 15. Mai. Morgen.

I dag for et Aar siden. Øste nok har jeg leet ad en For-lovet, om hvem man har fortalt mig, at han hos den Elskede havde hængende en anden Kjole, som han tog paa for ikke at slide paa den nye Kjole. Nu leer jeg ikke deraf; jeg har ogsaa en anden Kjole, vel ikke hængende hos hende, men udenfor paa Gangen. Der tager jeg den paa, og forsager hver Uttring af min Kjærlighed, hver Antydning af min Deeltagelse, hvert fristende lille Ønske, som, hvis vort Forhold var betrygget, vilde begjere at glæde hende ved det Ubetydelige. Maar jeg saa har Kjolen paa, saa begynder den evindelige Væven op og ned ad Stolperne, bestandigt sammenblandende det Physiske og det Moralske, vrøvlende Alt mellem hverandre, bestandigt passiarende om vor Forelskelse, og vor Forelskelse, og andet Saadant.

Det er en qualsuld Straf over mig, saa qualsuld som var Scenen i Tartarus: at skulle sidde saaledes og vrænge ad mig selv. Men det maa saaledes være. Ved denne Fremgangs-maade haaber jeg, at hele vort Forhold, naar Afbrydelsens

Dieblif kommer igjen, slet intet tiltrækkende skal have for hennes Tanke, end ikke Forfærdelsens Fristelse, men at hun er leed og kæd og væmmelig derved, som Den er kæd af Apel-siner, der har spist dem, fordi han tog Pulver. Skulde hun da senere ved sig selv kunne give Forholdet Idealitet, saa er hun en ganske anden Individualitet, end jeg har troet, og behøver langtfra mig.

d. 16. Mai. Midnat.

Som sagt, det Hele vil dog formodentlig gaae stille af. Igaar og iforgaars har jeg talst med min Ven, der er meget vidende, og ogsaa med sandt Venstlab har martret, om end tillige tjent mig med allehaande Oplysninger under fingerede Navne. Han blev ved med sine Historier og de fingerede Navne. Og hans Venstlab er uforandret. Først vilde han øengste mig med det Livsfarlige, nu har Biben faaet en anden Lyd, han vil hidse ved om muligen at pirre lidt Jaloufi frem hos mig — men altsaa maa hun være i betydeligt Belgaaende. Det er en uberegnelig Fordeel, jeg har af det Menneske. Ham er det, jeg nu skal bruge, idag begyndte Comedien. Som han sad midt i sin Fortælling, reiste jeg mig op, omfavnede ham hjerteligt og sagde pathetisk: „nu forstaaer jeg Dem, o! jeg Daare, at jeg ikke i Dem har seet en Ven! negt det ikke, De taler om hende, a! om hende, som jeg har gjort ulykkelig, og som jeg dog har elsket, som jeg har ønsket mange Gange at vende tilbage til, men jeg kan det ikke, nei jeg kan det ikke, oprigtigt til-staaet, min Stolthed har for megen Magt over mig.“ Min Ven blev noget betyttet; det maa ogsaa være slaut nok, naar man sidder venstabeligt og med jævn christelig Ondstlab vil plage et Menneske, da at blive sluttet i Venstlabets Favnetag. Desom en Rover, der mødte en Vandrer paa den affides Bei, i det Dieblif, han alt var ifærd med at styrte sig over sit Byste, følte sig ømt omsluttet og hørte disse rørte Ord: o! blide Skjebne, at Du sender mig en Veileder, jeg som er faren vild, og Du,

min Belgjører, Menneskehedens dyrebare Repræsentant paa disse eensomme Steder o. s. v. Det var dog vel muligt, at Nøveren vilde geraade i Forlegenhed. Min Ven gjorde det idetmindste. Jeg veed meget godt, at hun leilighedsvis maa erlyndige sig om mig. Det veed jeg ikke fra ham, men det veed jeg, fordi der er en Anden, som har været vims nok for at faae Noget at rende med fra mig; og min Ven staar hende langt nærmere.

Han blev nu paa en Maade min Ven. Det følger imidlertid af sig selv, at jeg ikke troer ham over en Dørtærstel. Derimod passer det godt i hans Kram, at han troer at have mig i sin Magt, og at jeg endnu bekymrer mig saa meget om hende, at han kan have sin Glæde af at pine mig. Først vilde jeg ved hans Hjælpaabne en Correspondance med hende. Øberst de-clamatorisk forsikrede jeg, at jeg ikke turde se hende, og derfor maatte jeg skrive. At jeg har seet hende, veed Ingen, og hende falder det dog vel neppe ind at sige det. Denne Plan blev dog forlæstet. Nu lovede han at støtte hende nogle Breve tilhørende, som jeg skriver til en tredie Mand. For en Sikkerteds Skyld har jeg brugt 3 Sorter Blæk, at der kan være lidt Forkjel i Farven, da Datoerne ere forskellige.

Det gaaer altsaa nu med forenede Kræfter. Han har ikke noget imod, at hun blev forelsket igjen, fordi han troer det vil pirre mig, og han indseer, at jeg dog muligen kan hjælpe Noget i denne Rettning.

En Forfatter, jeg husker ikke hvem, har sagt, at Ærlighed varer længst, hun ille i Henseende til at behage Øvinder. Jeg troer virkelig ogsaa, at Sandhed ikke gjør en Øvinde lykkelig, langtfra heller ikke Løgn, men saadan en lille Dosis Usandhed.

Den projekterede Falensi bliver neppe min Sorg. Non enim est in carendo difficultas, nisi quum est in habendo cupiditas, siger Augustin. Nu er det vel sandt, at jeg har ønsket hende, ja at jeg ønsker hende; men det, at jeg ingen udvortes Hindring havde, viser, at der var noget Høiere, der binder mit Ønske. Det Høiere er Ideen. Med den ønsker jeg hende, uendeligt,

nden den holder jeg mig til hvad der er høiere end baade hun og jeg. Min Bekymring er dersor en anden, at jeg væsentligt seet (thi i Virkeligheden og tilfældigt seet kan det jo gjerne være jeg Intet udretter) ved disse Breve skriver et Skilsmissembrev, der sætter Uendeligheden imellem os, at jeg ved disse Breve væsentligt seet har bidraget Mit til (sandeligen ikke mit sympathetiske Ønske), at jeg faaer en Lethed i Livet, der bedrørver mig.

d. 19. Mai. Midnat.

Mine Breve har hun nu vel faaet. Opsattelsen af Forholdet er ikke uden Anger og Ruelse. Denne Accommodation bedrørver mig mest. Ved ethvert andet Bedrag har jeg dog været brændende i Aanden, fordi til Grund for det og som Impulsen i det var det Haab, at hun vilde samle sig selv i uendelig Forstand. Denne Gang er jeg forstent, og dog vil jeg maaßee denne Gang have en ganske anden Indflydelse paa hende end ved Alt, hvad jeg arbeidede, da jeg var bunden, og hvad jeg arbeidede, da jeg ved at løsdrive mig blev endnu mere bunden til hende. Min Anger og Ruelse gjør naturligvis mange Ord, og Enden paa de mange Ord bliver naturligvis, at nu lader det sig ikke gjøre om; jeg fortryder det Forbigangne, jeg ønsker at gjøre det om, men jeg kan det ikke, nei jeg kan det ikke, men jeg vil det, naar jeg bare kunde det for min Stolthed, ellers vilde jeg det o. s. v. Angeren pleier at hændes paa een Ting, at den handler. Æ vor Tid er den maaßee mindre utsat for at blive saaledes miskjendt. Jeg troer hverken Young eller Talleyrand eller en senere Forfatter have Ret i, hvad de have sagt om Sproget, hvorsor det er til, thi jeg troer, det er til, for at bestyrke Folk i og forhjælpe dem til at lade være at handle. Hvad der i mine Øine er Monsens vil maaßee frembringe stor Virkning, og maaßee vilde de fleste af mine Bekjendtere, hvis de læse disse Breve sige: ja nu have vi forstaet ham.

Det er tungt noſ, man vil dog gjerne nyde den borgerlige

Agtelse ille at ansees for et Daarekistelem. Det opnaaer jeg ogsaa; jeg troer virkelig, at hvad jeg saa end vilde sige, naar jeg blot ikke sagde det Sande eller min inderste Mening, vilde jeg maaske endogsaa blive anseet for klog; ved at gjøre det Sidste vilde jeg ubetinget foranledige min Deportation. Vilde jeg saaledes sige: jeg gjorde hūnt afgjorende Skridt, fordi jeg følte mig bunden, fordi jeg maa have min Frihed, da min Begjerligheds Lyst omfatter en Verden og ikke kan noies med een Pige, saa svarer Chorus: det er der Mening i, Held Dig Du oplyste Mand. Vilde jeg derimod sige: „hun var den Eneste, jeg har elsket; havde jeg ikke været sikkert derpaa, da jeg forlod hende, havde jeg aldrig turdet forlade hende“ saa svares der: aften med ham i Daarekisten. Vilde jeg sige: jeg var hjed af hende, da svarer Chorus: „det lader sig høre og lader sig fortælle.“ Men vilde jeg sige: „da kan jeg ikke fortælle det, thi et Pligtforhold tør man dog vel ikke bryde, fordi man er hjed af det,“ saa hedder det: han er gal. Vilde jeg sige, som den seneste Opfattelse lyder paa: „jeg angrer det, jeg vilde gjerne gjøre det om, men jeg kan det ikke, nei jeg kan det ikke, min Stolthed tillader mig det ikke, nei jeg kan det ikke“ saa dommes der: „han er ganske som de Fleste og som Heltene i den franske Poesi.“ Vilde jeg derimod sige: at Intet, Intet saaledes vilde tilfredsstille min Stolthed som at turde gjøre det om, at Intet, Intet saaledes vilde lindre Havnens kolde Brand, der kræver Opræisning, saa hedder det: „han delirerer, hør ikke paa ham, aften med ham i Daarekisten.“

Mundus vult deceipi; dette kan neppe udtrykke sig bestemtere i Henseende til mit Forhold til den Omgivelse, som jeg maa kalde min Verden. Jeg troer ogsaa, at det i større Forstand er det Bedste, der er sagt om Verden. Speculanterne skulle derfor ikke bryde deres Hoveder med at udgrunde, hvad det er Tiden fordrer, thi dette har fra Urilds Tid væsentligent altid været det Samme: at blive taget ved Næsen. Naar man blot siger noget Galimathias, og driller Omis med Menneskeheden en masse, saa bliver man, som Peer Degrn, elsket og agtet af

den hele Menighed. Anderledes er det nu engang ikke, og Enhver, der med belymrede Geberder stiller sig grublende hen for Alles Dine, at han dog kunde udfinde, hvad det er Tiden fordrer, han har i Grunden allerede fundet det. I den Henseende kan Enhver tjene Tiden, hvad enten der nu herved skal forstaaes et heelt Folk, Menneskeslægten overhovedet, alle de kommende Slægter, eller en mindre Kreds af Samtidige. Jeg tjener de Deeltagende ved at være en Slyngel. Der er ingen Twivl om, at jeg tilfredsstiller deres Fordring. Selv har jeg ogsaa Fordeel deraf, og finder i en vis Forstand denne høre Ansettelse ret onskeligt. At være et Dybs-Mynster, et opvakt Normal-Menneske er deels meget generende og — deels meget betænkeligt. Men paa den anden Side: forfulgt bliver jeg heller ikke. Ogsaa dette er onskeligt, at jeg ikke skulde slutte feil, og troe Godt om mig selv, fordi jeg blev forfulgt i Verden.

Med Hensyn til Menneskene har jeg aldrig taget i Betænkning at følge min Genins at give efter for en vis oprindelig Undseelse ved det Gode og en noget tungfndig Mistillid til mig selv, det vil sige, at bedrage saaledes, at jeg maa ske dog altid er lidt bedre end jeg synes. Jeg har aldrig funnet forstaae det anderledes end, at ethvert Menneske væsentligen er anviist sig selv, og at uden herfor enten ligger en Bemhyndigelse som en Apostels, hvis dialektiske Bestemmelse jeg ikke kan fatte, medens jeg i Arbødighed for hvad der er mig overleveret som Helligt afholder mig fra enhver Slutning fra min Ikke-Fors্তaaen; eller Snakkevorrenhed. Det er vel sandt, at Den, der ikke kan barbere sig selv, meget godt kan sætte sig ned og betjene Andre ved Accommodation med Barbering, men i Alandens Verden er dette meningsløst. Imidlertid ansees det dog som Medhenhørende til Alvor at ville være strax ved Haanden for at virke paa Andre, uden dog dersør at ville være en Apostel (hvor ydmigt!) — og uden dog at kunne bestemme sin Lighed og sin Forskjellighed fra en saadan (hvor meningsløst!). Enhver vil virke for Andre. Dette er en Bedtægt i det borgerlige Foredrag, hvor det endda er lettere at forstaae, men det er ogsaa

en Bedtægt i den rhetoriske Form af det religieuſe Foredrag. Jeg twivler ikke paa, at man finder det i de trykte Dispositio-
ner, og man hører det noh som, undtagen forſaavidt man hører
en Enkel, der ſelv forſøgt, veed at tale, og veed hvorom han
ialer. Šal der prædikes om at berede Herren Vei, ſaa er det
ſørſte Moment, at Enhver gjør Sit ſør at udbrede Christen-
dommen, ikke blot vi Præster, men ogsaa Enhver o. j. v. Det
gaaer jo charmant! Ikke blot vi Præster. Her mangler ſtræg
de dialektiſte Mellembestemmelſer, om da en Præst er en Apoſtel,
og hvis ikke, hvorledes da forſkellig fra en Saadan og ham dog
ſliig. De kirkelige Differentspunkter om Ordinationen forøge
Banskelighederne, og den hovedſagelige Mellembestemmelse
ſkubbes tilbage ved Afgjorelſer indenfor det Uaſgjorte. Altſaa
ikke blot vi Præster. Denne Paſſus tegner meget haabſuldt
i Begyndelsen. Det, om hvilket der ſiges ikke blot, er ſlet ikke
givet, og nu følger Apodofis med Formaningens Alvor: I,
mine hære Tilhørere, agter paa min Tale, det er ikke blot mig
og os Præster, der ſaaledes ſkulle virke, men I ſkulle ogsaa virke
ſaaledes! Hvorledes? Ja det er det Eneste, der ikke bliver klart
i denne alvorlige Tale, hvis Alvor ikke juſt ligger i Tanke-Ind-
holdet. Nu er det ſørſte Moment færdigt; Præsten aftorrer
Sveden, og Tilhørerne gjøre ligesaa blot ved Tanken om, at
de ſaaledes ere blevne Miſſionairer. Taleren begynder atter.
Man haaber at ſaae lidt nærmere Oplyſning, men ſee! det
næste Moment er: at Enhver i ſig ſelv bereder Herren Vei.
Det er naturligvis, ſom der ſkal tales, og paa dette Punkt
lader der ſig lægge en Livs-Anſkuelſe an. Man forſtaaer, at
den Enkelte har med ſig ſelv at gjøre væſentliſen, at det at
udrette er det Tilhældige, hvilket man ikke ſkal foregrive ſig,
og ikke væſentliſen torr tilregne ſig, og ſom man førſt i Evi-
hedens Tilbagelnen vil ſaae at ſee ſom det er, væſentliſen
Guds Tilgiſt og tilfældigen den Enkeltes Gjerning. Tilværelſen
og i den Styrelſen er nemlig noget mere end en ligefrem Sum
af alle de enkelte Mennesters Gjerninger. Sin absolute Tanke
maa man dersor have im mente, hvor man ſaa færdes. Maar

denne udebliver stumper man paa to Maader, man bedaarer Menneskene i Dromme, og man afstedkommer Uret mod den Lidende. Egentlig fordrer nemlig hin første Disposition Medgang af ethvert Menneske. Det er nemt nok at tale om Slight som Uerfarne og dvaske Naturer helst vil høre, det er tankeløst at for dre det, fordi Medgang ikke er Frihedens men Styrelsens Tilgift, og sæt saa, at En havde Modgang. Forstaaes det derimod, at den Enkelte væsentligen har med sig selv at gjøre, saa vil det ogsaa forstaaes, at han eksisterer saaledes, at hans Liv, hans Ord o. s. v. muligen kan faae Betydning for Andre; muligen, thi deels er det Styrelsens Sag, og deels er Exemplets og Lærens Magt ikke directe. Her kunde altsaa en Taler begynde, og vende det første Moment om, omrent saaledes: end ikke jeg, skjøndt det kunde synes saa, kan gjøre mere væsentligen end at agte paa mig selv; „lader Eder ikke fange af et Sandsebedrag.“ Men Talen er lagt lige modsat an. Man beraaber sig paa Johannes den Døbers Exempel; men Johannes er intet ligefremt Paradigma, han er *αρρωγμένος* i det Særlige, og altsaa kræves der Mellembestemmelser. Desuden maa man altid forsigtigt bruge verdenshistoriske Figurer; disse have nemlig en Afluttethed, som gjør Betragtningen tryg og Misforstaaelsen da ogsaa. Enhver Figur, der skal bruges, maa blive til for Tankeu, klar i sin dialektiske Struktur, ellers er det kun Spøg, at give ham hen som Paradigma.

Dette har jeg grundet meget over, da jeg selv jo er et eksisterende Menneske, og altsaa ethist skal bruge hvad der siges. Maar man vælger anderledes, vælger at helcere, eller at høre, men udelader Realisationens Kriser, saa kan man sagtens have meget at sige, mangen Veiledning at give, og sagtens finde Beroligelse. Ved hvad jeg har tænkt derover, er jeg kommen til det Resultat, at jeg gavner et Menneske mest ved at bedrage ham. Den høieste Sandhed betraffende mit Forhold til ham er den: jeg kan Intet gavne ham væsentligen (dette er Udtrykket for den dybeste ønskende sympathetiske Smerte, som man kun ved Fjanterti afholder sig fra at opleve, men ogsaa

for den høieste Begeistring i Alles Ligelighed); og den adæquateste Form for denne Sandhed er, at jeg bedrager ham, thi ellers var det jo muligt, at han tog Feil, og lærte Sandheden af mig, og var bedragen derved nemlig, at han troede at have lært den af mig. Jeg veed det vel, at Pluraliteten, jeg vilde indvie i min twivlende Tankegang, vilde smile ad mig, og dadle min Letsindighed, thi det Bedaarende det var Alvor. Mig kan det ikke forstyrre uden at gjøre mig skyldig i en Inconsequents, og det kan da ikke skee, da jeg ikke ønsker at betroe mig til Nogen, at jeg ikke selv skulde tage Feil, og mene, at jeg skulde gaae ud for at forlynde denne Paaholdenhed, istedenfor at holde paa mig selv. Thi hvert Menneske være paaholdende, saa bliver Gud den ene rundhaandede.

Bedst men ogsaa tungest har jeg lært dette ved mit Forhold til hende, hvor den ønskende Sympathi bestandigt har villet gjøre Undtagelse, hvor jeg indtil Fortvivlelse har ønsket at kunne være Alt for hende, indtil jeg i Smerten lærte, at det er uendeligt Hoiere at være slet Intet for hende. Det troster mig, at jeg i mit Forhold til hende aldrig har bildet mig ind at være Lærer, eller kaldet til at sige et Par formanende Ord. Om den Biseste anvendte 6 Timer af Dagen paa et Menneske, om han anvendte 6 andre til at betænke, hvorledes han bedst skulde gjøre det, om han vedblev dermed i 6 Aar, han var en Bedrager, hvis han vovede at sige, at han væsentligen havde gavnet ham. Og denne Tanke er for mig idetmindste Begeistringen's dybeste Væld. Sprog, Kunster, Haandsærdigheder o. s. v. kan det ene Menneske lære det andet, men i ethist-religiens Forstand kan den Enne ikke gavne væsentligen den Anden. Og dersor er det sjønt og er det begeistrende at udtrykke dette i Bedragets yderste Anstrengelse, thi et Bedrag under ethist Ansvar er ingen Magelighed, og kan altid hamle op med de formanende Ord. Det troster mig nu, da alt det Senere er sleet, at hun intet den Lærendes Forhold har til mig, hvilket kunde forstyrre. Hvad jeg har ytret det har jeg ytret som var det til mig selv jeg talte, og jeg har hverken gjort Gesji-

ktioner eller Applikationer. Tilegner hun sig det, saa gjør hun det ved sig selv, ikke stolende paa „hans Ord og Kjole.“ Det er nemt nok at springe i en Omnibus og høre omkring og sige et Par formanende Ord, der kan ogsaa ligge noget Smukt i at ville gjøre det, men det er dumt, at kunne lære, at et Menneske formaer slet Intet, og saa at kunne tillægge et Par formanende Ord en saa uhyre Virkning. For Virkningen tilkommer der Gud Forundringens og Beundringens Taksigelse. Thi hvert Menneske see til sig selv i Livet, i Ewig-heden er der Tid til at see, hvad Gud bragte ud deraf. Og dette forstaaes ikke om det Jøinefaldende ved enkelte Individider, men om den mindste Broksdeel af Virkning i Forhold til det ubetydeligste Menneskes Gjerning.

Saaledes har jeg søgt at forstaae Tilværelsen. Den, der har forstaaet den paa samme Maade, vil vel bære sig ad paa samme Maade, og fremfor Alt bestandigen ytre sig saa forsigtigt og i Bedragets Form, at han undgaaer den Fare, som Enhver lige indtil den ubetydeligste Avisstyrer i vor Tid maa være opmærksom paa, at der dog var et Par Mennesker, som fuldte den fortvivlede Idee, at det directe Sagte var Sandheden og deres Opgave at drage ud i Verden o. s. v. Men at drage ud i Verden maa overlades vandrende Riddere, den sande Alvor er opmærksom paa enhver Fare, ogsaa paa den, at En bona fide blev en tankeløs Discipel, hvad der bedst forhindres ved at bruge Modsætningen som Fremstillingens Form. I mine Tanker har, med Undtagelse af saadanne bemhyndigede Individualiteter som Apostlene, hvis dialektiske Stilling jeg ikke fatter, ingen været mere alvorlig end Den, der i Spøgens Form indklaedte sin Tanke, og Ingen der saa sympathetisk har elsket sine Medmennesker, og Ingen der saa dybt har beundret Guddommen. Lad saa Krøniken tale om Konger, som have indført Christendommen, jeg tænker som saa, en forbedret Faareavl kan en Konge indføre og Fernbaner o. s. v., men Christendom og Land ethiisk forstaaet skal end ikke en Keiser uleilige sig for at indføre, det vil sige væsentligen forstaaet.

I mit Forhold til hende føregaaer der nu en Forandring. Jeg har hidtil forholdt mig ganske stille og respekteret Uendeligheden i hende. Nu kommer jeg med en Fortslaring. Denne anseer jeg for et Vedrag. Tidligere var Formen Vedraget, og Indholdet Interessen for Uendeligheden i hende. Saaledes var min Stilhed, min Tanshed, min Tilintetgjorthed Vedragets Form for en uendelig Interesse for hende. Nu er det anderledes. Hvad jeg figer, mener jeg ikke, men jeg mener heller ikke, at det i Vedragets Form er den adæquate Indklaedning eller Omklaedning for min sande Mening. Om det i Virkeligheden influerer paa hende, gjor her Intet til Sagen. Jeg har kun med det Væsentlige at gjøre, og det Væsenlige er, at det er min Hensigt og Agt. Det jeg fortalarer, at jeg angrer, men kan ikke gjøre det Forskyldte om, er Nonsense. Dersom jeg nemlig ikke kan angive Grunden, hvorsor jeg ikke kan gjøre det om, skal jeg aldrig tale om, at jeg angrer, men mindst angive Stoltheden (o: at jeg ikke vil), thi det er egentlig at gjøre Nar af hende. Dersor har jeg heller aldrig fremstillet mig som angrende før nu, naglest jeg dog angrer og har angret, at jeg indgik i hjuft Forhold, og finder min Ædmhgelse i ikke at kunne gjøre det om, hvad netop min Stolthed ønsker, da den nu er knækket ved at jeg, som har havt en næsten dumdriftig Forestilling om det at ville, her maa krympe mig ved, at der er Noget, jeg vil, vil med hele min Lidenslab, men kan ikke. Hvorfor jeg ikke kan (hvad der ligger i mit Forhold til Ideen, indtil enten denne eller jeg forandres), kan jeg ikke sige hende, saaledes at hun kan forstaae det, men netop dersor har jeg heller aldrig sagt, at jeg angrede. Saaledes var der Mening i min Aldfaerd. Men at angre og at angive Stoltheden som Hindring for Angerens Ytring, da den jo twertimod skulde være Angerens Gjenstand, det er en Majestæts-Forbrydelse mod Gud. Hvorledes Nogen kan forstaae det og finde det planisibelt, begriber jeg ikke, men til Gjengjeld sige vel de fleste det Samme om min Betragtning.

For første Gang i mit Liv maastee giv jeg Noget, som

jeg selv anseer for meningsløst. Jeg har gjort Meget, som Pluraliteten maaſkee vilde anſee derfor, det har ikke forſtyrret mig, da det jo ogsaa kunde være, fordi den ikke har Forſtand til at tænke sig ud og ikke Mod til at vove sig ud i de Yderlig-heder, hvor jeg har mit Liv. Jeg har ogsaa gjort Meget, som jeg selv bag efter har indſeet at være taabeligt, og om end Angeren, naar den efterſeer, ikke respekteerer Undſkyldninguen, ſaa er det dog en Slags Troſt, at jeg, da jeg gjorde det, ikke anſaae det for meningsløſt. Uduelig til at fatte ſaadanne Op-gaver ſom hele Menneskehedens Fremitid eller hvad det er Tiden fordrer, har jeg absolut ſamlet mig paa mig ſelv. Naar det Rette bliver mig twivlſomt, da har jeg pleiet at nævne mit Navn høit for mig ſelv med Tilſøiende: man kan døe, man kan blive ulykkelig, men Meningen i ſit Liv kan man dog bevare og Troſkaben mod Ideen. Nu er det forbi. Og hvem er Skyld deri? En Ander vilde maaſkee ſige: det er hende, under hvis Tøſſel Du dog ſtaaer. Dette vilde jeg dog ikke ſige, thi jeg afholder mig gjerne fra det Meningsløſe ſom dette, at en Ander er Skyld i, at jeg gjør noget galt. Jeg vil dog heller ſige, jeg er ſelv Skyld i det. Skylden er min, er min Svaghed, og Banskeligheden er den, at min Forſtand indeſtaaer mig for, at det kan være hende tjenligt i endelig Forſtand, medens min Sympathi heller vilde elſſe hende i uendelig Forſtand. Ydmhyget mig har dette Forhold, og nu, hvad enten hun læſer hine Breve eller ikke, hvad enten de virke paa hende eller ikke, nu trium-pherer hun over mig paa en Maade, ſom gjør mig miſmodig.

d. 21. Mat. Midnat.

Der er intet Nyt under Sølen, ſiger Salomo. Nu vel, det ſaaer ſaa være, værre er det, naar der ſlet Intet ſkeer. Alene ved den Betragtning forviſſer jeg mig om, hvor absurd det var, om jeg ſøgte nogen Fortrolig. Ja var min Smerte riig paa Optrin, paa Scene- og Decorations-Forandring, ſaa vilde den have Interesse. Men min Lidelse er fjedſommelig. Det

er sandt, jeg er endnu bestandigt i Expositionen af dette Intet, og Seenen er usorandret den samme.

Hvis jeg reiste for at saae Tiden til at gaae, per mare tristitiam fugiens per saxa per ignes! det lader sig ikke gjøre. Endnu bør jeg forholde mig ganske rolig. En Reise, hvorom hun let blev vidende, kunde muligen forstyrre hende og hjælpe hende ind i en Illusion: at jeg efter en længere Tids Forlob havde forandret mig. Men Tiden maa tilmaales hende saa knap, som muligt; og jeg ønsker kun, at en Styrelse vil føre vore Veie øste sammen, thi hun har Gavn af at see mig, hvorved hun faaer Leilighed til at forvisse sig om, at jeg er og lever her usorandret, og at jeg altsaa ikke sidder i et fremmed Land — og muligen tænker paa hende og muligen faaer Hjemvee. Skulde jeg reise, skulde jeg være reist for længesiden, have udstedt en falsk Tids-Angivelse for Reisen, og pludseligen være kommen tilbage. Maaske var det faldet hende ind, at denne Pludselighed angik hende, indtil hun saae, at den ikke angik hende, det vilde muligen have været gavnligt. Tiden til Sligt er forbi.

Klokken slog nu 1. Denne trostesløse Tidsangivelse! Thi 12 er dog mange Slag, man mærker, at det er Tiden, der angives, og 2 tæller dog; men 1 er jo en Angivelse, som var det Evighedens. Hvis der er en saadan Straffens Evighed, og den Ulykkelige vilde beklage sig for Nogen, hvor vilde man ikke vende sig bort fra ham, thi han er ikke blot ulykkelig, men hans Lidelse er kjedsmælig — var den ikke kjedsmælig, saa kunde man nok vise ham Deeltagelse.

For mit Bedkommende ønsker jeg Ingens. Gud i Himmelene væmmes ikke ved det Kjedsmælige. Det skal være Pligt at bede, det skal være gavnligt at bede, der skal være 3 Grunde, maaske er der endog saa 4. Jeg agter ikke at fratauge Nogen hans Grunde, han maa hellere end gjerne beholde dem, naar jeg blot beholder det at turde bede som noget saa Begejstrende, at man i langt dybere Forstand end Plato og Aristoteles kan sige, at Forundring er Erhændelsens Udgangspunkt. I denne Henseende har jeg ingen Tillid til mange Argumenter og 18

Grunde; det var maaſkee bedre, især med Hensyn til de Dannede (thi Fattig-Folk, og Ulykkelige, og Enſoldige have lettere ved at bede), om man indførte, at det kostede Noget, at faae Lov til at bede, saa blev der maaſkee Rift derom. Gjelder det om jordisk Kjørlighed, at den søger Lønligthed, saa gjelder det end mere om Bønnen, at den helſt ønsker Enſomhed og at være saa ſkjult ſom muligt, for hverken at forſtyrres eller genere Andre ved ſin Bevægethed; man behøver jo ei heller, og det hjelper Kun lidet, at have Bidner derpaa. En Fyrſte, der reifer incognito, kan hvert Dieblk nedlægge ſit Incognito, ſaaledes forekommer det mig ogsaa, at den Bedendes Ydre er et Incognito, han vel ikke kan nedlægge for at blive en verdſlig Beundrings Gjenſtand, men ſom han kan aſlægge, naar han uendeliggjøres i Bønnen til ny Forundring over, at Gud i Himmelene er den Eneste, der ikke bliver træt af at høre paa et Menneske. Og denne hellige Forundring vil igjen forhindre den Bedende i at betænke, om han nu ogsaa faaer, hvad han beder om. Det er ingen ſkjøn Forelæſkelse, hvor man ſeer efter, om det betaler ſig, og ſelv om man ſeer det betaler ſig høpperligt, er det ingen lykkelig Forelæſkelse. Bønnen er dog vel heller ikke opfundet for at gaae i Rette med Gud, men en Begunſtigelse, der naadigt er forundt ethvert Menneske, og ſom gjør ham til mere end Adelsmand. Men forſtaaer man indtil Beundring ja indtil for Beundring at gjøre Skibbrud paa ſin Forſtand, at den er en Begunſtigelse, ſaa ſkjønnes heller ikke Argumenter at være nødvendige, thi det er Kun det Twivlsomme, man anbefaler ved Argumenter. Enhver udvortes Reflextion hæver eo ipſo Bønnen, Reflextionen være nu ſkelende paa den timelige Fordeel, eller Reflextionen være paa Individet ſelv og dets Forhold til Andre, ſom hvis en Mand var ſaa alvorlig, at han ikke kunde bede i ſig ſelv og for ſig ſelv, men maatte træde frem og gavne hele Menigheden ved ſin Forbøn og ſit Ekſempel ſom Bedende: ſaaledes gives der ogsaa Mennesker, ſom ikke kunne tale uden paa Generalforsamlinger, og Madam Voltisubito kan ikke ride uden at høre Bidſken ſmelde.

Men hende, hende! Hvis hun dog ikke vil i sig selv forstaae, men hellere føge Endelighedens Trost. Tungt er det for et Menneske, der ikke har adspillet sin Sjel i vidtloftig Bekymring for Kreti og Pleji eller for hele Menneskeheden, kun i Gensomhed at turde udtrykke sin Bekymring for sig selv, som en Fægten i Lusten, og ikke turde gjøre alt Det, som vel i en højere Forstand er et Intet, men som dog sympathetisk lindrer.

d. 22. Mai. Morgen.

I dag for et Aar siden. Latteren er og bliver dog det bedste Explorationsmiddel. Hun leer med, men saa kan hun ikke mere, saa brister Latteren for hende. Alt saa har hun dog ingen uendelig Videnskab, men kun til en vis Grad. Da gyser det i mig, thi jeg veed, hvad der kommer, saa kommer Bonner og Taaerer, indtil hun igjen er bleven træt, men mit Brovl er ikke blevet træt, det fortsætter sig usortrodent.

Hvor de fineste Nerver ligge, at blive stukket der, er forsædligt, men endnu forsædligere er det, ikke engang at turde forandre en Mine, medens det steer, men at stulle sidde ganske rolig og passiare.

Kun i 10 Minutter var jeg idag alvorlig. Jeg agter at bære mig saaledes ad hver ottende Dag. Med Rosighed sagde jeg til hende: „Hold op, bryd af, Du holder det ikke ud med mig i Længden.“ Men saa blusser Videnskaben sterkest, hun erklærer, hun vil hellere alt dette, end ikke at see mig. Dette er hun et lidenskabeligt Udbrud, og dets Hestighed viser mig netop, at min Fremgangsmaade vil bidrage til at arbeide hende slot.

d. 25. Mai. Midnat.

Erindre hende tor jeg ikke. Havde Dyden stilt os ad, som den skiller Elstende, havde hun brudt med mig, da turde jeg erindre, hvad der var sjont og elsteligt, ethvert Oieblit, der

engang var lykkeligt for os. Naar da Foraaret spirer i Ungdommen, da vilde jeg mindes hende; naar Lovet skygger, da vilde jeg hvile i Grindringen af hende, i Aftenen som Sommertaagen samler sig, da vilde jeg see hendes Billede, ved den stille Sø, naar det hvisler i Sivet, vilde jeg mindes, ved Havets Øyst, naar Skibet kommer, vilde jeg indbilde mig, at jeg skulde møde hende, indtil den eensformige Bolge vuggede mig hen i Grindringen, hos min gamle Konditor vilde jeg søge dens Spor, og ofte, ofte bedrage mig selv, som gik jeg til hende. Men jeg tor det ikke; for mig er der ingen Vexel i Aarstider, som der for mig ingen Vexel er, Grindringen blomstrer ikke i min Haand, den er som en Dom over mit Hoved eller som et gaadefuldt Tegn, jeg ikke veed med Bestemthed om, hvad det skal betyde. Turde Adam vel erindre Eden, turde han, naar han saae Tidsel og Torn for sin Fod, turde han sige til Eva: nei! saaledes var det dog ikke i Eden, i Eden, o! erindrer Du, turde Adam gjøre dette? End mindre da jeg.

d. 27. Mai. Midnat.

Glemme hende? — det er umuligt. Min Bygning er styrret sammen. Tungsindig var jeg, men i dette Tungsind var jeg en Sværmer, og hün min Ungdoms trøstesløse Tanke, at jeg dueede til Intet, var maaskee kun Sværmeriets Form, fordi jeg fordrede en Idealitet, under hvilken jeg segnede. Denne Hemmelighed vilde jeg gjemme i mig selv og i denne Hemmelighed en Gloden, som vel gjorde mig ulykkelig, men da ogsaa ubeskrivelig lykkelig. Tidlig kun altfor tidlig troede jeg at have seet, at den Begeistring, man finder paa Gader og Stræder, er af en saadan Art, at jeg ikke vilde have Lod og Deel i den. Da vilde jeg danne mit Ydre koldt og hjerteløst, for intet Fælledskab at have med det Sminkede eller det Selvbedragerske. Det var en stolt Idee, som en Tungsindig kan hitte paa den. Men om man end skreg høit mod mig, at jeg var en Egoist, jeg vilde, at Ingen maatte have Ret imod mig. Alt dette er

forstyrret, jeg er afvæbnet. Det Slin, jeg vilde fremlogle, er jeg bleven fanget i. Jeg har jo handlet lumpent mod et Menneske. Og om end jeg forstaaer det anderledes, og om jeg end er vis paa, at som Solen altid staaer op i Østen, saa vil jeg altid have Sværmeriet paa min Side, hvad jeg saa end gjor — jeg kan ikke gjøre mig forstaaelig for noget Menneske.

Styrelsen har fanget mig. Min Existents Idee var stolt, nu er jeg knuset. Jeg veed det nok, jeg kan skjule det for Andre, men jeg har tabt den egentlige Fynd i min Existents, det sifte Tilhold bag det bedragerste Skin, tabt, hvad jeg aldrig vinder igjen, hvad jeg netop selv maa forhindre mig i at gjenvinde, thi min Stolthed er endnu tilbage, men har maattet referre pedem og har nu blandt Andet sin Opgave i aldrig at tilgive mig selv. Kun religieus kan jeg nu blive mig selv forstaaelig for Gud, i Forhold til Menneskene er Misforstaaelse det udenlandste Sprog, jeg taler. Jeg vilde have det i min Magt, at kunne udtrykke mig i det Allmene, hvad Dieblit jeg vilde, nu kan jeg det ikke.

O! salig er Forstaaelsen med Gud, men at Styrelsen eller jeg har sat saaledes Misforstaaelsen om mig, at jeg bestandigt kun nødes tilbage i den ensomme Forstaaelse, har dog ogsaa sin Smerte. Hvo vilde betænke sig paa at vælge Fortroligheden, men mit Valg er ikke frit; Friheden deri fornemmer jeg him, idet jeg hengiver mig i Nødvendigheden, og i Hengivelsen glemmer den. Jeg kan ikke sige, til hvem skulde jeg gaae uden til Dig, thi jeg kan ikke gaae til Nogen, da man jo ikke kan betroe sig til Misforstaaelsens Fortrolighed, jeg kan ikke gaae til Nogen, thi jeg er en Fange, og Misforstaaelse og efter Misforstaaelse og efter Misforstaaelse er de svære Jerustænger for mit Vindue; og jeg vælger ikke at gaae til Gud, thi jeg er nødsaget. Men saa kommer Forstaaelsens Dieblit, og da er det dog igjen saligt, at der er Jerustænger for Vinduerne, thi det gjor, at Forstaaelsen ikke kan være en Slussel, ikke noget Tillært, ikke Udbnire paa anden Haand, og at den ikke kan blive nogen snalsom Udvæppren, thi til hvem skulde jeg tale?

Min Idee var det at lægge mit Liv ethisk an i mit Ænderste, og skjule denne Ænderlighed i Bedragets Form. Nu er jeg trængt end længere tilbage i mig selv, mit Liv er lagt mig religieust an, og saa langt tilbage i Ænderligheden, at jeg vanskeligen naer Virkeligheden.

Hvem skulle det vel falde ind at ville være sig selv vigtig ligeoverfor Gud, men mit Forhold er et saadant, som havde Gud valgt mig, ikke jeg Gud. Der er ikke levnet mig end ikke Skin af det negative Udtryk for at være Noget, at det er mig, som kommer til ham. Vil jeg ikke finde mig i at bære Nødvendighedens Smerte, saa er jeg tilintetgjort, og har intet Sted at være uden hos Menneskene i Misforstaelse. Udholder jeg Nødvendighedens Smerte, saa skeer Forvandlingen.

Mit Tab forbindes jeg aldrig, længe nok kan det være, inden jeg lærer at bære det. Som jeg gaaer allerbedst mellem Menneskene, da er det mig som gif min tabte Stolthed mig forbi, som læste jeg i en Andens Mine, at han dømte saaledes. Da kunde jeg styrte som en Fortvivlet ind mellem Menneskene, for at gibe efter min tabte Skygge, for at fordre den igjen, for at hævne mig, for, indtil jeg segnede af Mathed, at troste mig ved Henvnen. Ja vee! den Qvinde, hvis Blit berørte mig saaledes. En Qvinde kan man dog faae Hævn over. Jeg veed der gives rædsomme Tanker, som kunne besætte Den, der forargedes paa Naturforholdet. Hvorledes gif det til, at Richard d. 3die kunde overvælte den Qvinde, der var hans svorne Fjende, og forvandle hende til Elskerinde? Og hvorfor mon han gjorde det? Var det Regjeringspolitik? Var det ogsaa Regjeringspolitik den Haan, med hvilken han betænker Seirens Lethed; var det Selvprøvelse, hvorved han indsaae sig duelig til at være Konge, da han med Fortvivlelsens Lyft dvæler ved sin egen Vanstabilitet? Nei det var et Had mod Tilbærelsen, det var ved Aandens Magt han vilde spotte over Naturen, der havde spottet ham, han vilde gjøre den latterlig med samtidens Opfindelse af Elskov og at elskje det Skjonne, thi han den Forurettede, han Krøblingen, han den Fortvivlede, han Djæ-

velen vilde bevise, at han tilstrods for Sproget og alle Love for Tilværelsen kunde blive elsket. Da læerte han, da opdagede han, at der er en Magt, som virker sikret paa Qwinden, og det er Usandhed og Løgn, naar den lyder med vild Begeistrings Flamme, med Øystens usunde Ophidselse, og dog med Forstandens isnende Kulde, som den hedeste Viin bydes afsløret med Jis. Selv hadede han, og dog frembragte han Elskov, om Qwinden end ikke elsker en saadan, men har Modbydelighed for ham, og hun svimmel og bedøvet synler i hans Magt. Der er en saadan ond Aland, og den byder store Haandpenge: Forudsætningen af overmenneskelige Kræfter, og den frister med Blendværk, som var en affindig Hævn den sande Vei til at redde sin Stolthed og hævde sin Ere. Og tung maa den Gang være, om den end er mulig, Tilbagegangen over det svælgende Dyb, der ogsaa i Tiden adskiller Godt og Ondt, Overgangen fra at være i overnaturlig Størrelse ved det Ondes Magt til at være Intet, slet Intet, mindre end Intet i Angeren.

„Hvad er Ere“ figer Falstaff, „kan den sætte et Been paa? Nei. Kan den sætte en Arm paa? Nei. Ergo er den en Indbildung, et Ord, et malet Skilt.“ Nei dette Ergo det var galt; thi kan den end Intet af dette gjøre, naar man vinder den, saa kan den, naar den tabes, gjøre det Modsatte, den kan sætte et Been af og en Arm af, ja den kan mishandle et Menneske værre end man gjør det i Rusland, og sende En til Siberien. Naar den kan det, er den dog ikke nogen Indbildung. Thi gaae hen paa Valpladsen, betrægt de Falde; besøg Invaderernes Hospital, betrægt de Saarede: aldrig fandt Du der en Død, aldrig der en Qwestet, saaledes mishandlet, som Den, hvem Eren gjorde det af med.

Saa kommer Forstaelsen indenfor Zernstængerne. Hvor er saa Erens Marl? Den er overalt, hvor en Mand falder med Ere. Men Den, der foretræk, hellere end at skulle sig gjennem Livet med Eren, at tage Eren og give Gud den, han falder ogsaa paa Erens Marl. Et der en ny Himmel og en ny Jord at forvente, saa er der ogsaa en ny Ere. Falder jeg da end

der, hvor Ingen drømmer om, at Grens Mark kan være, begraves jeg end paa de Uørliges Kirkegaard, dersom dog en Enkelt, der maaskee i andre Tanker gik min Grav forbi, pludselig standser og holder mig denne Ligtale: „hvorledes er dog dette Menneske kommen til at ligge her, kan man da ligge uden Skjendsel blandt de Uørlige, og han ligger her jo med Gren —“: saa forlanger jeg ikke mere —. Jeg vil tænke mig det thydeligt og mere afgjørende end mit Livs Krise. Sæt Marie Magdalene ingen Medvider havde havt i sin Slam, og hun kunde have lusket sig gjennem Livet med Gren, og i Doden lusket sig ud af Verden med Myrthekrandsen om sin Pande: mig synes, hun vandt ved sit Mod en anden Gren, mig synes, hun ligger i Doden uden Myrthekrands mere hædret end med denne.

Saaledes synes det ogsaa mig, at Den dog ikke tabte Gren, der vedgik, at han havde begyndt paa, hvad han ikke kunde fuldkomme, at han bevarede den bedre, end om han havde taget for godt Kjøb, hvad han vilde byde Alt for at turde besidde, om han havde lusket sig gjennem Livet som en Piges Belgjører, naar han ikke engang turde vedgaae for sig selv at være det Beskednere, han ene ønskede at være, istedenfor at holde Pigen i Priis, medens hun ungdommeligt overvurderede sig selv, og holde hende i Priis, da hun behyndret langt undervurderede sig selv, og holde hende i høieste Priis som hendes Bedrager, naar han for den laveste Priis kunde være hendes Egtemand; mig synes, at den Taknemmeliges Velsignelser over ham var en Spot, og det ørværdige Navn om hans Forhold til hende en Vedersthyggelighed, men Sprogets og Wredens strængste Dom over hans Færd en Gresopreisning.

d. 30. Mai. Morgen.

I dag for et Aar siden. Skulde det ikke være muligt, at hun kunde seire og faae sit Ønske frem? Lad see. Det, jeg er strandet paa, er, at min hele Livs-Anstuelse, der ikke var greben

ud af Lusten, men netop væsentlig for min Individualitet, er rejiceret. Jeg kan ikke blive lykkelig, hun kan ikke blive lykkelig, et Egteslab kan vort Forhold ikke blive. Kan hun ikke blive lykkelig? Hvad vil det sige, naar hun selv saa lidenslabeledigt begjerer det. Men hvad kan Lidenslab hjælpe, naar der er Spørgsmaal, om hun forstaer sig selv? Hendes Lidenslabeledighed viser netop, at hun ikke engang har en Forestillings Frihed i Forhold til en anden Opsattelse. Naar vi skilles ad, og jeg bruger Magten for at bryde; saa bliver hun ulykkelig. Men saa er der heller Intet, der skal udtrykke, at hun er lykkelig, og der er Mening i hendes Ulykke og i min Brøde. Men naar hun ved at blive hos mig bliver ulykkelig, saa er dette Nonsense, og naar saa Lidenslabeledigheden er forbi, fordi den hidsende Modstand ikke er, hvad saa? — Vort Forhold kan intet Egteslab blive. Hvorsor ikke? Fordi jeg er indesluttet i mit Tungsind. Det vidste jeg oprindeligen, og troede, at Opgaven var, at skjule det, saaledes havde jeg forstaet det, men saaledes er Egteslabet ikke. Men naar hun dog nu vil finde sig i, saa godt som at vies til min venstre Haand? Men jeg vil ikke finde mig deri, fordi det er Fornærmedse mod hende, som jeg nu seer det. Skal man da ogsaa blot spørge, om man kan finde sig i Noget, og ikke om, hvad dette Noget er, om det er Sandt, om det er Skjont, om det er i Ideens Medsor? Dette spørger hun slet ikke om, hun som dog engang var stolt. Dette beviser, at hun er saa lidenslabeledig, at hun slet ingen Dom kan have. — Til et Egteslab fordres en Vielse. Hvad er en Vielse? Det er en Eeds Aflæggelse, der gjensidigen forpligter. Men til en gjensidig Forpligtelse fordres dog vel gjensidig Forstaaelse. Men hun forstaer mig slet ikke. Hvad bliver saa min Eed? Nonsense. Er det en Vielse? Nei! det er en Profanation. Om vi ti Gange blevne viede, saa bliver jeg ikke viet til hende, hun derimod til mig. Men naar hun nu slet ikke bryder sig derom? Skal man da blot spørge om at faae sit lidenslabeledige Ønske frem, slet ikke om Ideen, skal man da blot troe sin Lidenslabeledighed og slet ingen ingen Tro eller Tillid have til, at Den, man elsker,

som det siges, kan mene det godt, uagtet han ikke har den samme Mening? Viser dette ikke hendes Videnskabelighed og dens Modsigelse? Netop i Det, der skal binde os inderligst sammen, seer jeg en guddommelig Protestation mod det Hele. I Bielsens Dieblik blive vi ikke forenede, men jeg faaer at vide, hvad jeg da vidste iforveien, at vi ere separerede. Er dette en Bielse? Eller er jeg derfor vigt til hende, fordi hun boer i mit Huis, fordi jeg ikke ønsker nogen anden Qvinde, saa er jeg væsentligen vigt til hende, thi hun bliver dog hos mig, og jeg skal vel vide atære mig selv og hende ved ikke at søge nogen ny Elskov, som om jeg havde vraged hende, hvad hun vel indbilder sig, og atter viser, at hun ikke forstaaer mig, og atter viser, at der i hendes Videnskabelighed ulmer en skjult Stolthed.

En Qvinde er dog et forunderligt Væsen, og Elskov en besynderlig Magt! At elste hende kan jeg ikke lade være, og dog er hendes Troskab af en twivlsom Art. Er det at elste saaledes, som hun elsker i dette Dieblik, er det en Kunst? Nei det er Svaghed. Er det skjønt? nei, thi det er ufrift. Er det en Kraft? Nei det er en Afmagt. Er det Sympathi? Nei det er Selvhærlighed. Er det Troskab? Nei det er Naturundersundighed. Og dog naar det er en Qvinde, der gjør det, saa... Nei, jeg troer ikke jeg vilde synes om det hos nogen Anden, men naar hun gjør det, saa gjør hun det saaledes, eller jeg seer det saaledes, at hun slet Intet taber i mine Øine. Hun bruger ethvert Middel imod mig, og aldrig falder det hende ind ved et eneste Ord at antyde, at hun kunde troe mig og derfor vilde give efter, at hun vil resignere og derved give mig min Frihed, at hun vil foragte mig og paa det Vilkaar lade mig fare. Vi have paa en Maade byttet Rolle, thi hun er i en vis Forstand den Stærke og jeg den Svage, forsaavidt jeg bestandigt frugter paa hendes Begne. Og sandeligen Gen mod Gen, saa var jeg ikke i stand til at holde hende Stangen, men Ulykken er, at jeg er mere end Gen, forsaavidt jeg har Kategorien og Ideen paa min Side. Helt duer jeg derfor ikke til at være, thi det er ikke min Seier, jeg søger, det er Ideens, og er villig til at tilintetgjøres. Naar

jeg derfor har seiret og det er afgjort, da skal jeg ikke sige som Pyrrhus: endnu saadan een Seier og det er forbi, thi denne Seier er tilstrækkelig.

d. 3. Juni. Midnat.

Saa sidder jeg da efter paa Udkig. Hvis jeg vilde sige det til en Trediemand, behøvede det viistnok en Forklaring, thi man forstaaer det let, at Lodsen langs Strandkanten, at Bægteren paa Taarnets Spidse, at Spionen ved Stevnet, at Roveren fra sit Smuthul sidder paa Udkig, da der er Noget at kige efter. Men Den, der sidder eensom paa sit Værelse, hvad kan han kige efter? Og Den, som forventer, at Alt o: den Ubetydelighed, som ingen Anden maa ske vilde ændse, skal gaae af i Stilhed, han kiger jo efter Intet. Hvad Under da, at det anstrenger hans Sjel og hans Hoved, thi at see efter Noget gjør Diet godt, men at see efter Intet anstrenger. Og naar Diet længe seer efter Intet, seer det tilsidst sig selv eller sin egen Seen: saaledes noder Tomheden omkring mig etter min Tanke tilbage i mig selv.

Saa begynder jeg efter forsra at gjennemgaae min Forventnings dialektiske Vansteligheder. Min Existents's Culmination, hūnt næsten assindige Ønske, Begeistringens yderste Anstrengelse og sidste Lyft er: at det Hele lod sig gjøre om. Paa denne Spidse har jeg holdt min Sjel; jeg føler det vel, at jeg nu ved Endelighedens Vægt er dragen ned fra den til enkelte Tider. Altsaa nye Øvelse. Fra dette Ønske dele Veiene sig, Ønsket bliver eet for hende, et andet for mig. Autopathist maa jeg ønske, at hun blev en Andens, det er for min Personlighed i sin Egoitet den allerletteste Udgang. Sympathetist ønsker jeg det ikke, forsaavidt det ikke skeer paa den ubegribelige Maade som en Tilbagevenden til en første Hjærlighed, thi ellers er det en Endelighedens Helbredelse, og ikke det Høieste. En Uendeliggjørelse i religiens Forstand vilde i andet Fal'd være og er det Høieste, hvad jeg altsaa maatte ønske, om end,

autopathisk forstaaet, en saadan Existents vilde blive mig en svær Byrde. For hende var det ikke vanskeligt at finde en religiens Udgang. Hun har Intet at hebreide sig, hun kan leve i saligt Venstebud med det Evige, hun kan døe stille og blidt i Gud „wie das Wiegenkind mit seiner Mutter Brust im Munde sterbend.“ For mig vilde en saadan Existents blive et Poenitentse-Decret in perpetuum. Næst om en religiens Uendelig-gjørelse var mit sympathetiske Ønske dernæst, at hun maatte potensereres i timelig Tilvær, vorde noget Stort og Ualmindeligt. Skete dette, var igjen mit Liv lagt under Beslag. — Forfærdelsens Katastropher behøver jeg neppe mere at føre op, de maae betragtes som tilbagelagte.

Uagtet denne lange Seala, er der dog Mening i min Existents. Hvad jeg hidtil har gjort indtil de sidste Breve er consequent. Jeg har forholdt mig aldeles stille, lydlos, som var der Intet foregaaet. Hvilken Anstrengelse det har kostet mig, fatter kun Den, som fatter mine Videnskaber, Andre ikke. Hvor sandt figer ikke Heiberg i en mesterlig Novelle: den farlige Taus-hed: „Lad os have nok saa stærke Grunde til at ansee et Menneske for ulykkeligt og sørderrevet i sit Underste; viser han sig fattet, oprømt og munter, saa ere alle vores Grunde jagede paa Flugten, og vi troe hellere det vi see, end det vi vide.“ — Man har ofte nok leet ad Bjørnen, der slog sin Herre for-dørvet for at jage Fluen bort. Det er ogsaa comisk, men Situationen kan let gjøres dyb tragisk. Sæt Bjørnen var vidende om, hvad Følgen vilde blive, hvis den brugte sine Kræfter, som den kun kan bruge dem, og sæt saa, at den saae sin Herre plaget, og den nu maatte sidde tvingende sig selv for ikke at gjøre Alt farligere. Det maatte være tungt og saare vanskeligt, thi det vidste den jo, at den sagtens kunde slaae Fluen ihjel.

Det er Skuespillerens Kunst, at skulle synes bevæget, medens han er rolig (er han virkelig urolig er det en Fejl); det er den Indesluttedes Kunst at synes rolig, skjøndt han er bevæget. Er han ikke bevæget, rystet, saa er hans Kunst = 0 og han er ikke indesluttet.

d. 5. Juni. Morgen.

I dag for et Aar siden. Saa kunde jeg jo undgaae Bielsen og lægge en erotisk Forbindelse an, hvorpaa man har Exempler. Hun vil finde sig i Alt. Vil finde sig i Alt — men skal man da slet ikke spørge om, hvad det er man vil finde sig i? Saa fortvivlet bagvendt er Stillingen, at jeg med Lethed kunde løtte Forførelsen ud af hende. Men om hun nu ogsaa, ak! i sin Smerte, troer, at jeg let vil kunne finde en mere udmærket Pige; eller om hun troer, ak! i sin Wildfarelse, at jeg saa let kan glemme hende, og finde ny og ny Glæde paa anden Maade i Verden, bør hun da ogsaa troe, at jeg anslaaer min Ære saa lavt, at jeg for en Indbildnings Skyld vil forspilde, hvad der aldrig lader sig gjenvinde; thi Æren faaer jeg dog ikke igjen, eller sidst af Alt, snarere faaer hun sig en ny Forelskelse igjen. Men at gaae udenom Bielsen, hvad enten hun nu vilde finde sig deri eller ikke, hvad enten hun nu kunde stole paa min Trostslab eller ikke, er i Ideen seet en Krænkelse. Og hun kan doe, og hun kan bringe et Mord paa min Samvittighed, og hun kan forbande mig, og hun kan afflyse mig, og hun kan skrive et Epigram over mit Tungsind, naar hun er beroliget i en ny Forelskelse og jeg usorandret der, hvor hun indbildte sig at være: men krænkes skal hun ikke, og allermindst saaledes, at jeg bliver en Ridder derved.

Dersom der var et Menneske, jeg kunde henvende mig til, jeg vilde gaae til ham og sige: bitte, bitte, staf mig lidt Menning i min Forvirring. Den forsærdeligste Menning er mig ille saa forsærdelig, som Meningsloshed, og denne desto rædsommere, jo mere tankeløst den smiler.

* * *

Lateren exploreserer i alle Retninger, og ved dens Hjælp og under dens falske Flag bringer jeg Alt paa Dantale, for at min Reflexion kan estersee Tanke-Beiene i hendes Sjel og Kræsterne. Saa meget indseer jeg vel, at hun ille har den

egentlige ideale Forestilling om det at sørge. Hun er i endelig Forstand sund, og det er dog ved Endelighed hun maa frelles. Hun skal bringes til at blive modbydelig ved det Hele, saa skilles vi ad, saa lægger hun sig til at sove, saa sover hun det ud, og saa er hun frelst igjen for Tiden. Det er ikke Idealtetens Kræs-ter, hun strider med, det er et endeligt Haab, hun holder fast, og min Nærvoerelse hjelper hende. Det at jeg er tilstede og maa see derpaa giver hende selv en Betydning, som hun ikke vil have, naar jeg er borte.

Var jeg ikke sikker paa mig selv, at jeg lider mere end hun, og vil komme til det, thi det Værste venter mig, naar jeg ene har med mig selv at gjøre, saa vilde jeg ikke holde det ud. Dog gaaer det, og man kan vænne sig til al Lidelse. Hvad jeg gos for som for at gaae ind i en gloende Ovn, det vænnes jeg til. Brøvlet og det Savlende lykkes mig saa overordentligt, at jeg hjemme maa gjøre de modsatte Bevægelser, at det ikke ogsaa for mig ender med, at den hele Sag oplöser sig i Galimathias. Havde hun Uendeligheden i sin Sjel, saa laae Opgaven let, at være høimodig imod mig (o! misundelsesværdige Vilkaar), at give mig min Frihed, at tage Smerten og faae en religieus Transport paa den, og saa gjøre mig til hendes Debitor, en Debitor i Forhold til Høimodighed. Det Vilkaar er budet, jeg har ikke turdet negte hende det; men sandeligen, det havde været en forfærdelig Straf over mig. Hvad er al hendes Brede og Foragt i Sammenligning med Høimodighed.

d. 5. Juni. Midnat.

Nebucadnezar.

(Daniel).

1. Grindringer af mit Liv, da jeg var et Dyr paa Marken, og aad Urter, jeg Nebucadnezar til alle Folkesærd og Tungemaal.

2. Var ikke Babel den store Stad, den største blandt alle Folkenes Stæder, jeg, jeg Nebucadnezar havre bygget den.

3. Ingen Stad var som Babel i Navnkundighed og ingen Konge som jeg ved Babel, min Hærligheds Ere.

4. Mit kongelige Huus var synligt indtil al Jordens Ende, og min Wiisdom var som en mort Tale, hvilken ingen af de Wiise kunde forklare.

5. Saa de ikke kunde sige mig hvad det var, jeg havde drømt.

6. Og det Ord kom til mig, at jeg skulle forvandles til at blive som et Dyr, der æder Urter paa Marken, medens syv Tider omflistedes over mig.

7. Da samlede jeg alle mine Hærdinger med deres Hærlarer og havde Tilbudude, at jeg maatte være forberedit, naar Djenden kom, som Ordet betydede det.

8. Men Ingen vovede at nærmie sig det stolte Babel, og jeg sagde: er dette ikke det stolte Babel, som jeg, jeg Nebucadnezar har bygget.

9. Nu hørtes en Rost pludseligen og jeg blev forvandlet hurtigen som en Qvinde skifter Farve.

10. Urterne vare min Fode, Duggen faldt paa mig, og Ingen kendte mig, hvo jeg var.

11. Men jeg kendte Babel, og raabte: er dette ikke Babel, og Ingen fornam mit Ord, fordi det blev som Dyrets Broen, da det lod.

12. Mine Tanker forsæddede mig, mine Tanker i mit Sind, thi min Mund var bunden, og Ingen kunde fornemme Andet end en Rost i Lighed med Dyrets.

13. Og jeg tænkte: hvo er denne Vældige, Herren, Herren, hvis Wiisdom er som Mattens Mørke og som Havets Dybde uundgrundelig,

14. ja som en Drøm, for hvilken han ene raader, og hvis Udtydning han ille haver givet i noget Menneskels Magt, naar den er over En pludseligen og holder En med sine sterke Arme.

15. Ingen veed, hvor denne Vældige boer, at man kunde pege, sigende: see, her er hans Throne; saa man kunde reise

gjennem Landene til der sagdes: see, her er hans Herredømmes Grændse.

16. Thi han boer ikke ved mit Riges Grændse som min Nabo, ei heller fra det yderste Hav indtil mit Riges Grændser som en Omstændsning rundt om.

17. Og i sit Tempel boer han heller ikke, thi jeg, jeg Nebucadnezar havør taget hans Guldkar og hans Sølvkar, og lagt hans Tempel øde.

18. Og Ingen veed Noget om ham, hvo hans Fader var, og hvorledes han fik Magten, eller hvo der lærte ham hans Bældes Hemmelighed.

19. Og han har ingen Raadgivere, at man kunde hjælpe hans Hemmelighed for Guld, Ingen, til hvem han siger: hvad skal jeg gjøre, og Ingen, som siger til ham: hvad gjør Du.

20. Speidere har han ikke til at speide efter Veiligheden, at man kunde fange dem, thi han siger ikke: imorgen, men: idag, siger han.

21. Thi han gjør ingen Forberedelser som et Menneske, og hans Forberedelser give Ejenden ingen Frist, thi han siger: det skee, saa skeer det.

22. Han sidder stille og taler med sig selv, man veed ikke, om han er til, inden det er skeet.

23. Dette har han gjort imod mig. Han figter ikke som Bueskytten, at man kunde undsløse hans Piil, han taler ved sig selv, og det er udført.

24. I hans Haand er Kongers Hjerne som Vox i Smelteovnen, og deres Bælde som en Fjær, naar han veier den.

25. Og dog boer han ikke paa Jordens som den Vældige, at han kunde tage Babel fra mig og lade mig Lidet tilbage, eller at han kunde tage Alt fra mig, og være den Vældige i Babel.

26. Saaledes tænkte jeg i mit Sinds Øndom, da Ingen kendte mig, og de Tanker i min Hjerne forfærdede mig, at Herren, Herren var en Saadan.

27. Men da de syv Aar vare forløbne blev jeg etter Nebucadnezar.

28. Og jeg sammenkaldte alle Vise, at de skulde forslare mig denne Magtens Hemmelighed, og hvorledes jeg var blevet som et Dyr paa Marken.

29. Men de saldt Alle paa deres Ansigt og sagde: store Nebucadnezar! det er en Indbildung, en ond Drøm, hvo skulde formaae dette imod Dig.

30. Men min Brede var over de Vise i det ganske Land, saa jeg lod dem nedhugge i deres Daarslab.

31. Thi Herren, Herren haver al Magt, som intet Menneske har den, og jeg vil ikke misunde ham hans Vælde, men prije den og være næst ham, fordi jeg haver taget hans Guldkar og hans Solvkar.

32. Babel er ikke mere det navnkundige Babel, jeg, jeg Nebucadnezar ikke mere Nebucadnezar, og mine Hærstører filtrer mig ikke, thi Ingen kan see Herren, Herren, og Ingen tage Kjende paa ham,

33. om han skulde komme, og Vagterne skulde raabe forgjeves, fordi jeg allerede var blevet som en fugl i Træet eller som en Fisk i Vandet, kun kjendt af de andre Fisk.

34. Derfor vil jeg ikke være navnkundig ved Babel, men hvert 7de Aar skal der være Høitid i Landet,

35. stor Høitid blandt Folket, og den skal kaldes Omslifstelsens Høitid.

36. Og en Stjerneknydig skal føres gennem Gaderne og være udslædt som et Dyr, og hans Beregninger skal han føre med sig, sønderrevne som et Knippe Hø.

37. Og alt Folket skal raabe: Herren, Herren, Herren er den Vældige, og hans Gjerning er hurtig som den store Fisks Spring i Havet.

38. Thi snart ere mine Dage talte, og mit Herredomme forbi som en Nattevagt, og jeg veed ikke, hvor jeg farer hen,

39. om jeg kommer til det Usynlige i det Fjerne, hvor den Vældige boer, at jeg maatte finde Maade for hans Dine;

40. om det er ham, der tager Livsaanden fra mig, at jeg bliver som et afslagt Klædebom, lig mine Forgængere, at han maatte finde Velbehag i mig.

41. Dette har jeg, jeg Nebucadnezar, gjort bekjendt for alle Folkefærd og Tungemaal, og det store Babel skal fuldkomme min Billie.

d. 7. Juni. Midnat.

Da jeg var Barn, var en lille Tørvegrav mig mit Alt: de mørke Trærødder, der hist og her ragede frem i det dybe Dunkle, vare forsvundne Riger og Lande, hver en Opdagelse mig vigtig som de antediluvianske for Naturforskeren. Begivenhed var der nok af, thi fastede jeg en Steen ud, hvilke uhøre Bevægelser frembragte den ikke, den ene Kreds større end den anden, indtil Vandet atter blev stille; og fastede jeg Stenen paa en anden Maade, da var Bevægelsen forskjellig fra hin og i sig selv riig paa nh Forstkjellighed. Da laae jeg ved Kanten og saae ud over dens Flade, hvorledes Binden først midt ude begyndte at kruse Vandet, indtil den riflede Bol gegang forsvandt mellem Sivene paa den modsatte Side; da steeg jeg op i Pilen, som høiede sig ud over Graven, sad saa høerligt som muligt, thngede den lidt ned for at kunne stirre ned i det Dunkle, da kom Enderne svømmende til fremmede Lande, besteeg den smale Tunge, som løb ud og dannede en Bugt med Sivet, hvor min Flodholdtsbaad laae i Havn. Men fløi der nu en Bildand fra Skoven over Graven, valte dens Skrig dunkle Grindringer i de adstädige Enders Hoved, begyndte de at slaae med Bingerne, at flyve vildt hen langs Fladen: da vaagnede der ogsaa en Længsel i mit Bryst, indtil jeg atter stirrede mig tilfreds ved min lille Tørvegrav.

Saaledes gaaer det altid, saa harmhjertig, saa rig er Tilværelsen: jo mindre man har, jo mere seer man. Tag en Bog, den maadeligste, der er skrevet, men læs den med den Liden-skab, at det er den eneste, Du vil læse: Du læser til sidst Alt ud af den o: saa meget, som der var i Dig selv, og mere læste Du Dig dog aldrig til, om Du saa læste de bedste Bøger.

Barndommens Tid er nu længst forbi, derfor har jeg maa-

stee ille saa Meget at give til af i Henseende til Phantasi, saaledes er jeg forandret. Men min Betragtningsgjenstand er ikke blevet meget større i Forhold til hvad et ældre Menneske ellers har. Der er eet Menneske, et eneste, hvorom Alt dreier sig. Jeg stirrer og stirrer saa længe paa denne Pige, til jeg producerer ud af mig selv, hvad jeg maaſkee ellers aldrig havde faaet at see, om jeg havde seet nok saa meget; thi deraf fulgte ikke, at min Ænderlighed var blevet mig selv gjennemsiglig. Havde hun været ualmindeligt begavet i Aaland, havde hun aldrig virlet saaledes paa mig. Hun er mig netop nok i Ansvareret, og Ansvareret er igjen mit, og dog er det hende, der i dette Ansvar bringer mig min Ænderlighed frem for Bevidstheden. Jeg var meget for meget og meget for bestemt udviklet, til at hun meddelende kunde have Indflydelse paa mig, og hun var heller ikke udnæstet til at berige mig i aandelig Forstand med nyt Indhold. Men for i sidste Instants at forstaae sig selv, gjelder det at komme i den rette Situation. Dertil har hun i Ansvareret hjulpet mig. I denne Henseende er al min Videlse ligefrem en Begunstigelse. Ansvarrets provende Stilhed lærer Een at maatte hjælpe sig i Kraft af Aaland; Bedrift, Handling, Virksomhed, som saa øste anprises og som fortjener det, kan dog let have en Tilsætning af Adspredelse, saa man ikke faaer at vide, hvad man mægter i Kraft af Aaland, og hvad de mangfoldige ydre Impulser forhjælpe Een til; man slipper ogsaa fri for mangen Forsærdelse, der ikke faaer Tid til at naae Een, men det at slippe fra den er ikke at have overvundet den eller forstaaet sig selv. I Ansvareret vil hun fremdeles hjælpe mig, thi jeg bliver ikke færdig, hvor hun. Sæt hun blev en Andens og jeg fri, saa er jeg ikke færdig, jeg vilde have den Mulighed tilbage, at det pludseligen gik op for mig, maaſkee foranlediget ved en Tænkers Veiledning, maaſkee ved et tilfældigt Ord, der stundom har storst Magt, at det pludseligen gik op for mig, at der havde ladet sig konstruere et Egteslab af vort Forhold. Netop fordi jeg da i saa Hald ikke vilde have den sympathetiske Forsærdelse for hendes Skyld, vil Smerten grike mig igjen, men autopathist. Hvad vil

saa Ansvarer blive mig? Det vil netop blive mig min Trost, og jeg vil netop i Ansvarer komme til at forstaae mig selv.

Sæt fra dette Selvforstaaelsens Standpunkt fatter jeg vel, at jeg som Menneske er meget langtfra at blive paradigmatisk, jeg er snarere som et Prøve-Menneske. Jeg angiver med temmelig Præcision Temperaturen af enhver Stemning og Videnskab; og idet jeg producerer min egen Ænderlighed, forstaaer jeg disse Ord: homo sum, nil humani a me alienum puto. Men i human Forstand kan Ingen danne sig efter mig, og endnu mindre er jeg i historisk Forstand protohypisk for noget Menneske. Jeg er snarere som et Menneske kunne behøves i en Krise, en Prøveklud, Tilværelsen bruger for at føle sig for. Et Menneske, der var halvt saa reflekteret som jeg, vilde kunne faae Bethydning for Flere, men netop fordi jeg er heel gjen-nemreflekteret faaer jeg slet ingen.

Saa snart jeg er udenfor min religiøse Forstaaelse, da er jeg tilmode som et Ensfelt maa være det, hvilket Børnene lege med, thi saa ubarmhjertigt synes mig Tilværelsen at have handlet med mig; saa snart jeg er i min religiøse Forstaaelse, forstaaer jeg, at dette netop har absolut Bethydning for mig. Det, der da i det ene Tilfælde er rædsom Spøg, er i anden Forstand den dybeste Alvor.

I Grunden er Alvor heller ikke noget Ensfelt, et Simplex, men et Compositum, thi det sande Alvor er Enheden af Spøg og Alvor. Herom overbeviser jeg mig bedst ved at betragte Socrates. Maar man ret sindrigt efter en af Platos Opfat-telser lader Socrates blive Enheden af det Comiske og det Tragiske, saa er dette ganzt rigtigt; men Spørgsmaalet bliver, hvori Enheden er. En ny Digteart og andet Saadant kan der slet ikke være Tale om; nei Enheden er i Alvoren. Saaledes var Socrates den alvorligste Mand i Grækenland. Hans Intel-lectualitet stod i et absolut Forhold til det Ethiske hos ham (ellers kan man blive alvorlig over Ubethdeligheder); hans comiske Sands var ligesaa stor som hans ethiske Pathos, derfor var han sikret mod ikke selv at blive naragtig i sin Pathos;

hans Alvor var skjult i Spøg, dersor var han fri i den og trængte ikke til den mindste ydre Understøttelse for at være alvorlig, hvilket altid er et Indicium mod Alvoren's specifikke Værd.

Bed al umiddelbar Existents gjelder det, ikke at saae Mod-sætningen at see, thi da er det Umiddelbare tabt; i Alands-Existentsen gjelder det at holde Mod-sætningen ud, men tilsige at holde den fra sig i Frihed. Den bornerede Alvor frygter dersor altid det Comiske og med Rette, den sande Alvor opfinder selv det Comiske. Var det ikke saaledes, saa var Dumhed den privilegerede Kaste i Henseende til Alvor. Men Alvoren er ikke Mediationen, det er Spas og et nyt Motiv for det Comiske. Mediationen har aldeles ikke hjemme i Frihedens Existents-Sphære, og kan kun paa en latterlig Maade fra Metaphysiken ville trænge sig ind der, hvor Friheden bestandigt vorder. Alvoren gennemskuer det Comiske, og jo dybere ned fra den henter sig selv op, desto bedre, men den medierer ikke. Det, den vil for Alvor, anseer den forsaavidt ikke for comisk som den selv vil det, men dersor kan den gjerne see det Comiske derved. Saaledes luttrer det Comiske det Pathetiske, og omvendt giver det Pathetiske det Comiske Fynd. Den comiske Opsattelse vilde saaledes være den mest tilintetgjørende, der er dannet saaledes, at Indignationen er latent i den, saa dog Ingen mærker den for Latter. Vis comica er det aufvarligste Vaaben og er dersor væsentligen kun i Dens Haand, der har en aldeles tilsvarende Pathos. Den, der saaledes i Sandhed kunde gjøre en Hyller latterlig, vil ogsaa kunne kunde ham med Indignationen. Den, der derimod vil bruge Indignation, og ikke har den tilsvarende vis comica, han vil let forsalde til Declamation og selv blive comisk.

Men jeg sidder jo her og glenmer hende! Nei, viesseligen ikke; thi Enheden af det Comiske og det Tragiske vedgaer mig meget. Min stridige Forstand har tidt nok villet hvirve mig den hele Sag hen i Latter, men ud af denne Hvirvel har netop min tragiske Videnslab villet sig stærkere. Saaledes forstaar jeg mig selv bedre, og forstaar, at jeg netop har holdt

mig paa Alvoren i mit Forhold til hende. Havde det ikke været saaledes fra Begyndelsen, havde jeg ikke Skridt for Skridt seet det Comiske og under dets Opsyn bevaret mig det Tragiske, da vilde formodentlig, hvis det skeer, at hun bliver en Andens, enten en vis Lidenskabelighed (hvilkens ikke er Alvor trods al sin Hestighed) eller Latteren (paa en ubefriet Maade i sin Separation fra det Pathetiske) have faaet Magten over mig. Det er nemlig comisk, at jeg er en Skurk, og hun Den, som vil døe, nu da det viser sig ombendt. Men dette Stød kan jeg vel udholde, thi min Pathos er frelst lige fra Begyndelsen. Min Pathos stammer ikke fra hende eller fra hendes heftige Udbrud, den er min Sjels Ænderlighed. Derfor kan Omstilletsen ikke spille med mig, jeg holder Ideen fast, og det Comiske udenfra har ingen Magt over mig. At jeg har troet Alt, hvert et Ord af hende saa alvorligt, som det er et Menneske muligt, at jeg føler mig bunden derved saa fast som et Menneske kan det, er slet ikke comisk. Om hun slet ikke mente det, gjør her aldeles Intet til Sagen, om hun ligesom Jacob v. Thyboe figer: wir haben uns bedacht, gjør her aldeles Intet hverken fra eller til. Da havde jeg troet det blot i Kraft af hende, fordi hun sagde det, havde jeg troet det i Tillid til hendes Vederhæftighed, saa var jeg comisk, og havde i en vis Forstand allerede været det. Men jeg har troet hende, fordi hun stod i det ethiske Forhold til mig, saa det var min Pligt at troe, jeg har ved mig selv givet hendes Ord Evighedens Vægt for mig, fordi jeg respekterede Forholdet, hendes Ord og Øjole har jeg ikke lagt mit Liv an paa. Derfor har jeg seet det Comiske ligefra Begyndelsen, og netop derfor kan jeg i al Evighed ikke blive comisk. Jeg kan frembringe det Comiske hvad Sieblit jeg vil, men jeg vil det ikke, og dette er Controllen for min Pathos, at den ikke er hæftig og blind — og derved comisk.

Saaledes staar Sagen, selv i det Tilfælde, at hūnt hvis skulde indtræde; jeg er og bliver uforandret.

d. 11. Juni. Midnat.

Idag har jeg seet hende. Dog nytter denne Seen mig ikke stort, thi jeg tor jo ikke troe, hvad man ellers anseer for det Sikkreste, mine egne Dine. Men idag begunstigede Situationen mig. Jeg gik med en Anden, idet vi mødte hende; jeg vidste, han kendte hende ikke. Idet vi nærmede os, sagde jeg, hvad den Pige saae lidende ud. Det var nu vel en Usandhed, men hvad gjor man ikke for at saae Syn for Sagen. Han svarede aldeles apathisk: „det synes jeg slet ikke.“ Det er underligt nok at tale med et Menneske paa den Maade, jeg twivler paa, at han nogensinde i sit Liv kommer for mig til at sige et Ord, der er saa betydningsfuldt, uagtet det for ham slet Intet betoed. Herved blev det imidlertid ikke, vi havde Noget at tale om og gik deraf frem og tilbage paa Gaden; en halv Time efter kommer hun igjen fra en Boutique samme Bei tilbage. Idet hun gik os forbi, hvilket hun ikke kunde undgaae, da der ingen Overgade var, og hun for sildig havde seet os, gjorde jeg ham igjen opmærksom, og da hun var forbi, sagde jeg: „Du havde virkelig Ret, hun saae jo næsten blomstrende ud.“ Han svarede ganske phlegmatisk: „ja det var jo hvad jeg sagde, men jeg kan ikke begribe, hvorfor Du belyrre Dig derom.“ Det er underligt at tale med et Menneske paa den Maade; jeg twivler paa, at han nogensinde vil gjore en Bemærkning, der i den Grad streiser mig, og dog tænkte han ikke stort derved. Jeg forklarede ham, at det var en af mine Fornøjelser, at agte paa Menneskenes Ødre for deras at slutte til deres Indre. Saaledes vilde jeg nu gjerne indromme ham, at hun den sidste Gang saae vel, ja fornøjelig ud, men jeg var overbevist om, at der paa hendes Gang maatte være haendt Noget, som havde frembragt denne Virtning, thi første Gang saae hun lidende ud. Han blev lidt vred og paastod, at han forstod sig ligesaa godt paa Ansigter som jeg, og hun havde seet eens ud begge Gange. Jeg stod som paa Bløder, at jeg havde forlobet mig; men for at fræsse mig selv fra Indbildungens Snarer, naar den i Ensomheden slulde ville ængste mig med, at han kunde være bleven

opmærksom paa hende og senere saae at vide, at det var hende, vovede jeg det Yderste: ja vi skal snart saae Sagen afgjort; troer Du, at Du kan hjænde hende igjen, thi det er jeg ikke sikker paa, uagtet jeg saae noget opmærksommere paa hende end Du, saa skaffe vi os i Forening Oplysning om hende. „Udflugter, svarede han, Udflugter blot for at saae Ret, hvor skulle jeg hjænde hende igjen, da jeg kun saae ganske flygtigt paa hende, om jeg end saae nok til at indestaae for, hvad jeg har sagt.“ Det er underligt at tale med et Menneske paa den Maade; jeg twivler paa, at han nogensinde vil sige et Ord, der saaledes løser min Bekymring som dette Ord, hvilket han dog netop sagde for at beholde Ret imod mig.

Dette var jo som en Syns-Førretning; han, jeg gift med, var i Sandhed en ubillig Mand. Altsaa tør jeg vel troe det. Naar man saaledes maa stjæle sig til det, saa skjønner man ogsaa ret derpaa. — At stjæle sig til Fornøjelse, det lader sig høre, men ikke engang at turde være bekymret, at gaae paa Bekymringens Bei som Den, der gaaer paa forbudne — og hvis nu Resultatet havde været, at hun saae lidende ud, det havde jeg jo ogsaa maattet stjæle mig til.

d. 12. Juni. Morgen.

I dag for et Aar siden. Naar nu et Egteskab lod sig construere tiltrods for min Indesluttethed, saa er jo Forbindelsen mit Onske. Ganske vist, om jeg end ikke i dette Dieblif kan afgjøre, hvorvidt det er reent erotisk eller med en Tilhæftning af Bevægethed over hendes Smerte i Forening med min Stolthed, hvilken hun i en vis Forstand har paa sin Side. Saa kunde jeg jo see at indbilde mig, at mit Brud med Ideen var præseltigt, da det var for hendes Skyld, uden at bekymre mig om hende tage hende paa Lidenskabelighedens Ord, og saa have saa meget som muligt af den Glæde, jeg ønskede mig og som altid er i Besiddelsen af hende, og saa være angerløs og fri for alle Vidtløftigheder og Forfærdelser. Naar jeg seer bort fra Ideen,

staaer jeg mig meget godt derved. Og naar hun nu ikke blot vil finde sig i Alt, men talke mig dersor som for en Belgjerning, saa . . . Jeg kan ikke udholde denne Forvirring. Hvor finder dog min trættede Tanke noget at hvile sig paa. Vilkaaret forandres, og Alt lober rundt for mig. Det var mit Ønske, at hun blev min, det bliver min Smerte at opgive det; det var min Pligt at blive i Forholdet, det bliver Noget at tære paa, at bryde et Pligtforhold — men Gud i Himlene frels min Forstand, frels mig fra Etet: lad mig ikke blive hendes Belgjører. Ganske uden Mening kan jeg ikke leve, lidt maa jeg have, det kan blive lidt nok. Lad mig blive hendes Morder, om saa skal være, jeg forstaaer da, at jeg har trængt frem, hvor jeg ikke burde vove mig, jeg kan, naar jeg anstrenger mig, forstaae, at det er den tunge Straf, der dicteres, og Bevidsthedens Tankeliv i mig kan endnu aande — men at være hendes Belgjører! Nei det er umuligt. Viig bort affindige Meningsløshed med dit smilende Tjæs, gjør mig elendig, men at der er Mening deri, men lykhaliggjør mig ikke i Noniens. Kan jeg ikke gjøre det, uagtet det er mit Ønske, kan jeg ikke gjøre det, uagtet det er min Pligt, saa behøves der intet Mere, det Øvrige er ikke af det Onde men af Galskaben.

Der stec, hvad der vil, om jeg styrter idag, det er dog ikke saa forfærdeligt at gaae hersra maaftee med et Mordforsøg paa sin Samvittighed, som at leve som hendes Belgjører. Der maa være en Feil fra hendes Side; et saadant Vilkaar burde aldrig bydes mig. Det indeholder en Fornærmedelse over os begge, thi det er som sagde det: Du elster mig dog ikke, Du agter ikke Din Pligt, men Du er dog elendig nok til at lade Dig røre og jeg er svag nok til at ville dette.

Lider hun muligen af, at hendes Bryst besvares af qvalte Sukke, at hun ikke kan græde, saa lider min Bevidsthed af det samme, at den ikke kan komme til at aande ud, men stømmer i qvalte Tanke og omkommer i Meningsløshed. Som Fisken, naar den ligger paa Strandbredden, forgjeves giæper efter

Havet, hvori den kan aande, saaledes gisper jeg forgjeves efter Meningen.

* * *

Hun lider, det er synligt, og Den, der seer det, er mig! Ingen Ander aner, hvad der foregaer imellem os. Saa snart Nogen er tilstede, er mit Væsen som altid. Hun forholder sig stille, og jeg vaager med hundrede Dine over hvert Ord, der bliver talet, at der ikke pludselig skulde komme en Explosion. Ved at tale til Nogen vilde hun finde Lindring, men det vilde blot være en Køling, og de værste Symptomer vilde maaßke komme over hende i Gensomhed; hun har meget bedre af, at holde ud med mig.

En tilfældig Uttring kan forstyrre allermest. Naar man holder Alt omspændt med sine Beregninger, kan der pludse- ligen falde en Bemærkning, der rører ganske nær, uden selv at ane det. Igaar vare vi i Selskab. Over Bordet blev der Tale om Forlovelser. En Dame bemærkede: „at Forlovede altid skjemmende sig.“ Hvor *δειτικως!* For hende og mig var det en rykstende Sandhed. Jeg vilde allerede til at see at distra- here Opmærksomheden fra denne Materie, at ingen yderligere Anvendelse skulde skee af denne Erfaringssætning, da conti- nuerede en Herre den: men til Gjengjeld pleier man at blive feed, naar man er gift. Den ulykkelige Pige. Jeg beholdt dog forsaavidt Fatningen, at jeg saa let, som en Tungbevæbnet kan det, tilføjede: man har dog Exempler paa det Modsatte; og idet jeg nævnte en Mands Navn, der var nok til at frem- falde Latteren, sagde jeg: han har været gift 3 Gange, og dog er han magrere end jeg. Man behagede at lee; hun fik Tid at samle sig. Men en saadan Tortur fordærver baade Sjel og Legeme.

Førøvrigt er og bliver hun uden Resignation. Hun byder under og byder under, men at fatte Opgaven sympathetisk falder hende slet ikke ind. Naar hun er villig til at læste sig hen som en Slavinde, som et Intet, som en Byrde, saa synes hun

sig at drive Resignationen til det Yderste. Gud veed den er ogsaa dreven paa den Maade uendeligt langt yderligere end jeg kunde taale at see det. Derimod enten kan eller vil hun ikke forstaae, hvad hun skulde gjøre, og at hun paa en uretfærdig Maade piner mig, da der deels aldrig har været Strid om hendes Elskværdighed, og deels en saadan Afsærd bestyrler mig i min Beslutning netop af Omsorg for hende.

Det, jeg frygter mest for, er, at hun dog i sin Indbildung har lavet noget Stort ud af mig. Hvis saa er, saa er denne Ydmygelse den værste af alle Ulykker. Her har jeg fundet en Grændse for mit Bedrag. Wilde jeg i Brovlets Form tale om min Ubethydelighed, saa bestyrker jeg kun en saadan Indbildung, hvis den er der. Ligesom jeg dersor hver ottende Dag alvorligt opfordrer hende til at bryde af, saaledes har jeg ogsaa aabnet en lille Communication med min Ynderlighed i Henseende til den sidste Mislighed. Næst efter det at blive hendes Welgjører rangerer den Absurditet, at jeg skulde være noget Stort og forsmaae hende. Det er kun et Dieblit, thi saasnart jeg har sagt det, at hun altid er god nok, begynder Brovet igjen. Jeg troster mig i denne Henseende til, at hun, naar jeg har forladt hende, hos Enhver vil finde den Mening bekræftet, at der var ikke Stort tabt. I Henseende til min Hjerteloshed, at behandle hende saaledes, vil hun forhaabentlig ogsaa finde Bekræstelse i Enhvers Dom om mig.

Mageløjt var det, om hun selv kunde bringes til eller falde paa at hæve Forbindelsen; da var hun sparet for den Ydmygelse. Jeg henlaster Vinl derom, thi med heel Stemme og fuld Lidenstab tor jeg ikke tale derom, saa vilde hun opdage, hvor meget hun beslæstiger mig, og saa vilde hun forsøge alle Midler forsta; dersor maa jeg tale med halv Stemme og falso Lidenstab.

d. 14. Juni. Midnat.

I Middelalderen frelste man sin Sjel ved at bede en Rosenkrands visse Gange, kunde jeg saaledes frelse min Sjel ved

at repetere for mig selv min Videlseshistorie, saa var jeg for længe siden frelst. Er min Repetition maaskee ikke altid bedende, o! den ender dog helst i denne sidste Trost. Dertil hjælper hun mig paa en egen Maade. Hvis jeg ikke skulde holde mig i Handlings Lidenstab, hvis det var forbi, og jeg stille ø: hvilende turde betænke det Hele, da vilde jeg sige, at hun har gavnnet mig, idet jeg hdmøget ved at see hende kaste sig hen for mig, finder desto mere Glæde i at kaste mig selv hen under en Høiere. Hendes Ulykke var, at hun intet Høiere havde end et Menneske. Som Skriften siger, at en Afgud er Gudet i Verden, saaledes kan det vel være, at jeg ender med at være slet Gudet, netop fordi jeg var hende en Afgud.

Men hvor besynderligt var ikke det Hele, det er saa dialektisk skuffende, at det ligesom hvert Dieblik kunde blive borte for mig, saa jeg ikke havde forladt hende, fordi jeg elskede hende, men fordi jeg elskede mig selv! Jeg finder Alt saaledes som jeg ønskede det, hele hendes Omgivelse, som jeg efter Prøvelsen havde tænkt mig den. Den passer for mig som ingen anden, jeg kunde reise Verden rundt og maaskee ikke finde den saaledes mig gunstig. Fordres der til et Skridt, som gaaer forud for et Egteslab, en Forstands-Overveielse, saa tor jeg sige, at jeg forsvarligent har prøvet mig for. Kun hende ønskede jeg ikke at fornærme ved Recognosceringer. Jeg finder hende noget anderledes, end jeg havde tænkt mig; et lille Oprin hjælper paa os, og hun bliver i mine Øre elskeligere end nogensinde — og see! saa kommer hele Banskeligheden fra min Side. Men er jeg da maaskee en Letsindig? Min hele Overveielse af hendes Forhold og af Familiens Individualitet før Skridtet beviser netop det Modsatte; og jeg tor give mig det Vidnesbyrd, at jeg med den redeligste Billie gik ind i Forholdet, forvissset om at vide, hvori Opgaven bestod, maaskee lidt stolt af at kunne løse den: at beherske min Indesluttethed i mig selv — og see! netop herpaa strander jeg, ikke saaledes, at jeg ikke kan gjøre det, men saaledes, at det er ikke det, der er Opgaven. Hendes Hengivenhed bliver efter hin lille Begivenhed mere og mere

henhunsløs i sit Udtryk, og bliver mig netop Beviset for, at min Indesluttethed er et absolut Misforhold, at hendes Forhold til mig vil blive for hende en Mesalliance, om hun end ikke forstaaer det. At det hænger saaledes sammen, er min Smerte, og dog kan jeg deraf ikke opgive min Indesluttethed. Har jeg brugt 15 Aar for at danne mig en Livs-Anstuelse og for at perfectionere mig i den, en Livs-Anstuelse, der baade begeistrede mig og laae ganse for mit Væsen, saa kan jeg ikke saaledes pludseligen gjores om. Ja jeg kan end ikke sige hende, at jeg ønskede det, fordi et saadant Ønske er en aldeles ubestemmelig Bestemmelse, ved hvilken det vilde være meget letfindigt at disponere over hendes Liv. Forsaavidt hun af yderste Evne har kæmpet for at vijs sin Hengivenhed, har hun netop af alle Livsens-Kræfter arbeidet sig selv imod.

Og nu indseer jeg tydeligen, at mit Tungsind gjør mig det umuligt at have en Fortrolig, og jeg veed jo, at det, Vielsen vilde forære mig, var, at hun skulde være det. Men det var hun aldrig bleven, selv om jeg havde aabnet mig nof saa meget, thi vi forstaae ikke hinanden. Dette ligger i, at min Bevidsthed har eet Udtræk mere. I den Melleminstants, der egentlig er det daglige Livs eller Virkelighedens, i den Melleminstants, hvori hun væsentlig har sit Liv og vel de fleste have deres, er jeg affindig. Forst ad en lang Omvei bliver jeg igjen i en høiere Forstand som andre Mennesker tryg og beroliget. Sindsvag er jeg ikke, thi jeg kan godt hjælpe mig selv, jeg behøver ingen Fortrolig, jeg bebyrder Ingen med min Ulykke; det forstyrrer mig heller ei i mit Arbeide. I enhver Retning op søger mit Tungsind det Forsørdelige. Nu gribet det mig med hele sin Rødsel. Undslyte det kan og vil jeg ikke, jeg maa holde Tanlen ud; da finder jeg en religiøs Veroligelse, og da først er jeg fri og lykkelig som Aand. Ulagt jeg har den mest begeistrede Forestilling om Guds Kjærlighed, har jeg tillige en Forestilling om, at han ikke er en Peernittenghun, der sidder i Himlen og spier En, men at man i Tiden og Timeligheden maa være forberedt paa at lide Alt. Det er

min Overbeviisning, at det kun er en judaizerende Reminiscents, en forkleinende Partikularisme i Christendommen, eller sædvanlig Feighed og Dvæshed, der mener at være i Forhold til Gud og at være fritagen for Slight. Geskæftige geistlige eller verdslige Raad om at holde Forfærdelsen borte ere mig kun en Bæmmelse, fordi disse Raad ikke forstaae, hvad det Forfærdelige er. Ja Den, der har travlt med at ville eller blev stor ved at ville Noget i denne endelige Verden, han gjør vel i og han har været nødsaget til at holde Forfærdelsen borte, at den ikke skulde forvandle ham hans Formaal til et Intet, eller forhindre ham i at naae det indbildte Store. Men Den, der i religieus Forstand vil, han skal netop have Modtagelighed for Forfærdelsen, han skalaabne sig for den, og har kun at agte paa, at han ikke bliver paa Halvveien, men at den fører ham ind i Uendelighedens Eryghed. Dette skeer lidt efter lidt med den enkelte Forfærdelse. Han bliver fortrolig med den, fortrolig med, at det vil hænde ham, hvad han mest frygter, men han bliver ogsaa øvet i at indøve denne Tanke i sin Forvisning om Guds Kjærlighed. Saa besøger Tanken ham maaskee af og til; men det varer kun et Minut, han er i samme Nu orienteret religieust i den, og det Hele forstyrrer ham ikke. Men saa kommer der en anden Forfærdelse, og han vrøvler ikke med Menneskene derom, men passer sin Gjerning, og det lykkes ogsaa med denne o. s. fr.

Hvis hun var bleven min, jeg er overbeviist om, at jeg paa Vielsens Dag vilde staae hos hende med den Tanke, at Gen af os døde inden Aften eller med en lignende mørk Indbildung. Jeg indestaar for, at hverken hun eller Nogen skulde mærke det paa min Mine. Beroliget i mig selv vilde jeg ogsaa være, men religieus beroliget, og Tanken havde jeg dog alligevel. See! dette er et Bedrag. Dersom jeg havde en Fortrolig, saa vilde jeg spørge ham saaledes: „Er det ikke en Skam, naar en Mand, der er tungsindig, martrer sin Kone med sine tungsindige Ideer?“ Og han vilde svare og med ham maaskee Alle: „jo, en Mand skal betvinge sig og derved vise, at han er Mand.“

„Wel,” vilde jeg svare, „det er hvad jeg kan, jeg kan see ud som et smilende Haab; og dog er det jo netop det, jeg er strandet paa, thi det er et Bedrag, som Egteskabet ikke taaler, hvad enten nu den respektive Hustru forstaaer det eller ikke.” Og Ulykken er, at jeg selv troede det var Opgaven, indtil jeg læerde at indsee, at Bielsen er en guddommelig Protest derimod.

Tale med en Fortrolig kan jeg ikke. En Fortrolig vil ikke tænke min tungfindige Idee med den Videnslab, som jeg, og altsaa heller ikke forstaae, at den bliver mig et religieust Udgangspunkt. For at leve i Fortrolighed med et andet Menneske fordres der, at man enten ikke har saadanne Tanker, at Eens Bevidstheds Verden ender ved det systematiske neppe groesse mindre christelige Plankeværk: det Udvortes er det Indvortes og det Indvortes er det Udvortes, eller at man ikke har dem ester større Maalestok, end at de vige for hvad man kalder fornuftige Grunde. De fleste Mennesker have nemlig en Brots-Forestilling om Livets Svigagtighed, men saa kommer Erfaringen og Sandsynligheden o. s. v. og slinder Styfferne sammen, og saa ere de trygge og have fornuftige Grunde deraf. Dette veed jeg selv meget god Besleed om. En eldre Kone havde engang faaet den Idee, at hun vilde blive levende begravet. Hun betroede sig til mig. Ganske rigtigt hun havde tænkt sig 3 Forsigtighedsmidler; men da hun var tungfindig belymret, havde ganske rigtigt Belymringen taget dem alle 3 fra hende igjen o: hun kunde tænke Muligheden af, at de ikke strakte til. Havde hun nu ikke været tungfindig, saa var hun bleven lyksaliggjort i den Forvisning, at der gives saadanne Klogslabs-regler og uslateerlige Sandheder, der kunne betrygge et Menneske Noget i Endeligheden. Nu maatte jeg hjælpe hende til at lyksaliggjores i dette Galimathias; thi da jeg indsaae, at Uendeligheden maaslee aldeles vilde forstyrre hende, valgie jeg Endeligheden. Selv havde jeg engang været plaget af den samme Idee, og var da rigelig forsynet med Forsigtigheds-regler. Mig havde denne Overslodighed ikke hjulpet, thi mit Tungfind havde taget den fra mig, indtil jeg fandt Trost i Uen-

deligheden. Jeg tænkte hende nu et 4de og et 5te Forsigtigheds-Middel til, som hun ikke havde drømt om, og hun var hjulpen og har altid taffet mig; men jeg har aldrig vidst, om jeg skulde lee eller græde derover.

Skulde jeg nu være gift og min Kone være min Fortrolige, hvad saa? Jeg vil tænke mig, at det var hün gamle Kones tung-findige Idee, der plagede mig, og det var i Videlsens Tid, inden jeg havde faaet mig perfectioneret. Jeg vilde altsaa tale og indvie hende deri. Egentlig vilde hun nu vel lee, thi det vilde være hende ubegribeligt, hvorfra et Menneske kunde faae saadanne Ideer. Dersom nu mit Tungfond ikke for mig bestandigt var Udgangspunktet for en religieus Satisfaction, dersom det var et tomt Grillesænger, hvoraf Intet resulterede, saa vilde maaskee netop denne uskyldige Latter være det mest Helsingende; thi en elskværdig Ungdommelighed har ogsaa en stor Magt. Men den religieuse Fyldestgjørelse er mig mere værd end al Ungdommelighed, og derfor vilde det ikke hjælpe uden til, at jeg veemodigt glædede mig over hendes Lykke, som jeg dog ikke begjærer. Men tale skal jeg, thi at tie var mig det Letteste. Saa vilde hun vel blive bekymret, og nu skulde hun da forsøge sig i de fornuftige Grunde. Lad hende nu ntænke 5 Forsigtigheds-Midler, og det skal nu være hendes Dialektik, der skal tage Livet fra min. Det Hele bliver mig saa tydeligt, at jeg vil høre hendes Stemme, for ret at forvisse mig om, at jeg har gjort Ret i at forhindre, at jeg kom til at høre den. Hun vilde da nævne de fire Forsigtighedsmidler og saa vilde hun sige: „og endeligen har Du jo mig, jeg som da vilde gjøre Alt for Dig, tro mig, om det kan forjage de mørke Tanfer, tro mig, jeg lover Dig det, det skal ikke skee, der skal blive gjort Alt, som var min Sjels Frelse afhængig af denne Sag — og vær saa glad igjen.“ Mig synes, at denne Situation maatte kunne bringe Stene til at græde. Den stakkels Hustru! hun har tænkt Alt, hvad hun kan hitte paa; siger jeg hende imod, saa troer hun, at jeg ikke har den Tillid til hende, at hun er den, hun vil synes, og det bedrøver hende; og paa den anden Side:

dette er altsaa den Dialettk, der skal binde mig. Selv den simpleste Indvending, der da vil falde Enhver ind, at hun jo kunde doe for jeg, vilde hun ikke forstaae, thi netop fordi det hører hende væsentligen til at vente alt Lykkeligt, og i denne Umiddelbarhedens Haab og Tro og Tillid har sit Sikkre i Livet, saa vilde hun tale af sit inderste Hjerte, naar hun sagde: hvor kan Du dog troe det, nu da jeg veed, hvor meget det er Dig magtpaalgende, at jeg saa skulde doe for Dig o. s. v. Hun vilde igjen bringe Stene til at græde, ved sin sande inderlige Bevægethed, men paa den anden Side: dette er altsaa den Dialettk, som skal binde Den, der i 15 Aar Dag og Nat har perfectioneret sig i at tumle Tanker dialettk, som Araberen den syjsende Ganger, som Jongleur'en spiller med de skarpe Knive. Hvad vilde saa Enden blive? At jeg ikke kunde udholde at see hende bekymret, ikke nænne at lade hende gaae hen i den Krænkelse, at jeg ikke havde Tillid til hende. Og hvad saa? Saa lod jeg en Dag gaae imellem, saa iforte jeg mig Bedraget, saae saa venlig ud som muligt, og sagde til hende: „ja min Kjære, det er som Du sagde, jeg har jo Dig, og Du har dog overbevist mig, om ikke ved Dine Grunde, saa ved hvad Du sagde om Dig selv.“ Og saa seer hun saa lykkelig og fornoiet ud, hun mit Dies elskede Lyft — og jeg har bedraget hende. Og dette kan jeg ikke udholde, fordi jeg i hendes Sted ikke kunde udholde det, og fordi jeg vil og skal øre hende ved at elske hende saa høit som mig selv, hvilket jeg kun gjor ved at forlade hende. I Forholdet til andre Mennesker er Bedraget tilladeligt; thi de ere ikke bundne til mig, ikke guddommeligen indsatte til mine Fortrolige, og ere de hjede af mig, kunne de jo gaae, hvad hun ikke kan, naar hun engang maaslee dunkelt satter Missforholdet. — Om jeg virkelig var beroliget, da jeg talede saaledes til hende, gjor Intet til Sagen, thi havde jeg været beroliget, var jeg bleven det i mig selv. I saa Fald viser Missforholdet sig atten. For hende kan en tungfndig Idee ikke saae den Betydning, at den bliver Udgangspunkt for en religieus Hyldestigjørelse. Om hun har een Menning om et Theaterstykke,

jeg en anden, om Menings-Forskjelligheden maaſkee viste, at jeg var en Ejethetiker, hun intet mindre, gjør ſlet Intet for at conſtituere et Misforhold, og hvis det kom derpaa an, ſkulde jeg med Glæde opgive min Menning for hendes Skyld. Men Tungſindets føre Ideer opgiver jeg ikke, thi diſſe, hvad maaſkee en Trediemand vilde kalde Nykſter, diſſe, hvad hun deeltagende maaſkee vilde kalde förgelige Indſald, falder jeg Nykkere: naar jeg blot folger dem og holder ud, da føre de mig til Uendelighedens evige Viſhed.

I min Gensomhed ere diſſe Ideer mig derfor kjære, om de end forſærde mig; de have stor Bethydning for mig og lære mig iſtedenfor at ville lykønske mig ſelv til og lykſaliggjøre Menneskeheden i mageløſe Opdagelſer paa det religieuſe Gebeet, i Stedet derfor til min egen Fornedring ligesom at opdage og uendeligt tilfredſtillet at nøies med det Allerſimpeſte. — I Begrebet Gudsfrøgt ligget ogsaa, at man ſkal frygte ham; og er det farligt for et Menneskes Sjel at gjøre Gud til en Despot, ſaa er det ogsaa farligt for hans Religieuitet ſpeku-lativt at gjøre Gud til et reduceret Subjekt; og er det ceng-ſtende for et Menneskes Sjel, om Gud var indeſluttet i evig Taushed, ſaa er det ogsaa farligt ſpeku-lativt at revidere Guds Regnſkaber eller prophetisk at ride Herredage ind i Verdens-historien. Hvoraf kommer det vel, at paa de affides Steder, hvor der er en halv Miil mellem hver lille Hytte, er der mere Gudsfrøgt end i de larmende Byer, at Sømanden har mere Gudsfrøgt end Indvaaneren i Kjøbstaden, hvoraf vel uden deraf, at hine opleve Noget, og opleve det ſaaledes, at der ingen Udfugter er. Naar Natte-Stormen raser og et hungrigt Ulvenskrig hyder varſlende deri, naar man i Havſnød har freſt ſig paa en Planke, det vil ſige, ſkal reddes paa et Halmſtraa af den viſſe Undergang, og man altsaa ikke kan ſende Bud til den næſte Hytte, fordi Ingen tør vove ſig ud i Matten, og man altsaa kan ſpare at ſtrige: ſaa lærer man at ſlaae ſin Sjel til Taals i noget Andet end i Tillid til Nattevægttere og Gensdarmere og Virkningen af et Nødſkud. I de store Stæder ere baade

Menneskene og Dyrningerne klinede altfor nær op til hinanden. Stal man der ret saae et primitivt Indtryk, maa der enten Begivenhed til eller man maa have en anden Bev, som jeg har den i mit Tungfnd. Hvis ikke, saa er der Fare for, at et Menneskelivs Udbytte bliver dette: han var ung og husler endnu mange fornoielige Indtryk fra hün Tid, mange glade Dage, saa blev han gift, og Alt gik vel, kun eengang blev han meget syg, og der gik strax Bud efter Læge, i Skyndingen henteude man den første den bedste og saa kom Professor D., og man lært i ham en saare omhyggelig Læge at hjende, som dersor blev Huusdoktor, ogsaa i Pastor P. fandt man en alvorlig Sjel-sorger, hvis dybe Religieusitet og Underlighed man var mere forvisset om end om sin egen Religieusitet, hvorsor man sit ham hjærere Alar for Alar, saa lært man flere deeltagende Familier at hjende, sluttede sig til dem, og saa døde man. Og hvorsor skulde det ikke være skjont at have hørt en lykkelig Ungdom, og at mindes den, hvorsor skulde det ikke være glædeligt, at have lært Professor D. og Pastor P. at hjende, men stal dette være Maximum naar Alt er hørt — saa vilde jeg hellere hverken have uleiligt Profesjoren eller Pastoren, men have hørt Ilvenes Tiden og lært Gud at hjende.

I Elskovs-Fortællinger er ofte det Bud, som den Elskende bruger, en Dwerg, en Banskabt, en gammel Kjelling, hvo skulde troe det var et Elskovsbud: saaledes er mig mine tung-fndige Ideer et Bud, fra hvad der var min første Kjørighed, fra hvad der altid maa blive mig min eneste. De forsørde mig, men de have aldrig saaet Lov af Udsenderen, at tilintet-gjøre mig, at svælle min Land, at lade mig falde andre Mennesker til Besvær. Om det stal skee, veed jeg ikke, om det stal skee strax eller snart, veed jeg ikke, thi saa var jeg ikke tung-fndig, men dette veed jeg, at de have ført mig hen til den saligste Wished — og saa kan det jo være det Samme med Besordringen, „om man kommer hinkende, kommer linkende, uden Skinnets forlystende Prang.“ Selv i dette Dieblik overvælder denne Tanke mig, at jeg har kunnet holde ud. O! i Eensomheden

ønsker jeg aldrig Døden. Jeg forstaaer ikke, hvor Menneskene pludseligen kunne blive saa dørske, at de ønske Døden. Evertimod jo mere det sortner om mig, desto mere ønsker jeg at leve, for at holde ud med mig selv, for at see, om min Begeistring var et løst Ord eller en Kraft, om det var den stærke Drif, der skummer ved sig selv, eller Skillingsøllet, der ogsaa skummer — ved en fremmed Tilfældning. Og kan man forstaae, hvorledes det for Den, som kæmper for at blive Konge, kan være forfærdeligt at tænke Dødens ubeleilige Komme just da han var Malet nærmest, saa kan jeg forstaae, at Den, hvis Liv rørtes fra Grunden, at Den, der ingen Fortrolig har ved sit Bryst og ikke impressa vestigia for sin Fod, anseer det for hani vigtigt, at Døden ikke kommer og gjør ham det umuligt at faae at vide, om der ad den Wei lod sig trænge frem eller et Blendværk bedaarede ham, om hans Beslutning, der forsagede al Declamation, var ligesaa fuldt Snak som den Declarerendes.

d. 18. Juni. Midnat.

Er jeg da skyldig? Ja. Hvorledes? Derved, at jeg har begyndt, hvad jeg ikke kunde realisere. Hvorledes forstaaer Du det nu? Jeg forstaaer det nu tydeligere, hvorfør det var mig umuligt. Hvilken bliver da min Skyld? At jeg ikke tidligere har forstaaet det. Hvilket er Dit Ansvar? Enhver mulig Consequents for hendes Liv. Hvorfor enhver mulig, thi dette synes jo en Overdrivelse? Fordi her ikke er Tale om en Begivenhed, men om en Handling og et ethisk Ansvar, hvis Consequentser jeg ikke tor væbne mig imod ved at være modig, da Modet netop bestaaer i at aabne sig for dem. Hvad kan tjene til Din Undskyldning? At hele min Individualitet disponerede mig til, hvad jeg overalt bestyrkedes i, og hvad jeg, hvis jeg sogte en Fortrolig, vilde finde bekræftet: „at en Tungsindig ikke skal plage sin Hustru med sine Lidelser, men slutte dem inde i sig selv som en Mand.“ Hvilken er Din Trost? At jeg, idet jeg

erkjender denne Styld, tillige aner en Styrelse i det Hele. Netop fordi jeg efter bedste Evne havde betænkt den Sag, og handlet saa redeligt, som det var mig muligt, i Kræft af det Erkjendte, netop dersor seer jeg en Medvirklen, der har ledet mig hen paa et Punkt, hvor jeg forstod mig selv, som jeg maaskee ellers aldrig havde gjort det, men lærte det ogsaa paa en Maade, at jeg ikke skal hovmøde mig. Hvilket er Dit Haab? At det kan tilgives, om ikke her saa dog i en Evighed. Er der ingen Mis-lighed med Hensyn til denne Tilgivelse? Jo der er den, at jeg ikke har hendes Tilgivelse; og hun er og bliver en Mellem-instants, en berettiget, der ikke tor forbigaes. Hendes Tilgivelse kan vel ikke retfærdiggjøre mig evigt, saa lidet som et Menneskes Uforsonlighed kan stade Andre end dette Menneske selv, men hendes Tilgivelse hører med i en guddommelig Forretningsorden. Hvorfor har Du den da ikke? Fordi jeg ikke kunde gjøre mig forstaaelig for hende; det havde jo været langt lettere blot at skaffe mig den, og saa at fritages for den rædsomme Svæven, i hvilken jeg kun finder Fodsæje ved at overtagte Ansvarrets yderste Mulighed. Derom spørges Dig ikke, om hvad der er lettest eller svørrest, thi man kan ogsaa vælge Uret, skjondt man vælger det Sværreste; hvorfor har Du den da ikke? Fordi jeg ikke kunde faae den. Da jeg hevede Forbindelsen med hende ved min Skrivelse, androg jeg derpaa. Dette vilde hun ikke forstaae, og nedsagede mig dersor til at bruge det eneste Middel, der var tilbage for at frælse hende: at sætte Bedragets Misforstaelsel imellem os. Min Fortfarens derned visste mig, at Bedraget selv egentlig udtrykte Sandheden: at hun slet ikke forstod mig. Hendes Mening om mig var, at jeg havde mere Lyst til Verden, at jeg vilde have min Frihed, fordi Forholdet blev mig for trængt. Netop fordi dette var hendes Mening krænede det hendes Stolthed, dersor var hun hensynslos i at bruge ethvert Middel. Min Øjen vindelse for hende maatte da væsentlig beroe paa, at jeg sortes tilbage til Pligten og røres sympathetisk. Havde jeg nu talt ligefrem og sagt: Forholdets Opretholdelse er mit eget Ønske

— saa havde jeg ikke faaet Lov at sige mere, men hun havde jublet omtrent saaledes: „O! Kjære, Du veed ikke, hvor lykkelig Du gjor mig. Det er Dit eget Ønske; al! jeg havde opgivet Troen derpaa og lært at nøies med mindre, indtil det igjen blev Dit Ønske, men saa er jo Alt godt, ja mere end godt, ud-mærket: Du ønsker det og jeg ønsker det, saa er jo enhver Hindring borte.“ Hvad vil dette sige? Det vil sige, hun forstaaer mig slet ikke. Saa valgte jeg ikke at gjøre mig forstaaet, men forstaaelig for hende: at jeg var kjed af hende, en Bedrager, et Brøvlehoved. Hendes Frelse beroede paa, at jeg holdt dette fast. Men hvad vilde det saa sige pludseligen at bede om hendes Tilgivelse? Det vil jo lyde som at gjøre Nar af hende. Det Ord: Tilgivelse imellem os lægger Alt religienst an. At fra-liste hende en Tilgivelse, er dog ikke hvad der forlanges af mig. Skulde jeg da tale, saa maatte jeg vedgaae min Feil, men ogsaa, hvis det skulde blive Alvor, maatte hun kunne forstaae min Berettigelse. Saasnart da Talen begyndte, vilde hun indskrænke sig til at forstaae den første Halvdeel, og derpaa Intet forstaae af Resten, det vil altsaa sige, ogsaa misforstaae det Første. Kunde jeg være bleven hende forstaaelig i hele min Construction, og altsaa hendes Tilgivelse blive noget Andet end en Komodie-Situation, saa var hendes Afsærd imod mig saa oprørende, at hun snarere trængte til min, og saa har jeg gjort tilstrækkeligt ved hjaan Billet. Men som Sagen stod, vilde enhver Uttring i Retning af Sandheden kun bidrage til at gjøre de to Maaneder endnu længere, thi hun vilde derved ledes til at blive hæftigere og hæftigere i sit Anløb, — uden dog at vinde Noget. Forsaavidt ere de alvorlige Ord, jeg skjult indblandede i Confusionen, det jeg mest har at bebreide mig. Tilgivelsen har jeg altsaa ikke. En officiel Tilgivelse mellem Tvende, der ikke forstaae hinanden, er en tom Ceremoni og ligesaa mislig som en skriftlig oprettet Kontrakt mellem To, af hvilke den ene ikke kan skrive eller læse Skrift. Den større gjenfidige Betryg-gelse det er at have det skriftligt fremfor en mundtlig Over-eenskomst, forsvinder paa en dobbelt Maade: Den, der ikke

tan læse Skrift, har hun hvad han har hørt at holde sig til, om det staaer der saaledes som det blev forelæst ved han ikke, og hans Underskrift bliver intetligende; den Anden har det Vurde-fulde i at skulle indestaae ene for Begge, uagtet jo Dokumentet skulle være gjensidigt. Saasom jeg skulle have en virkelig Tilgivelse, maa hun kunne sætte sig ind i min Tilstand, ellers bliver hendes Tilgivelse ligesom en striftlig Erklæring af Den, der ikke kan læse Skrift, ja hendes Tilgivelse er endnu mindre, fordi Den, der ikke kan læse Skrift, deraf meget godt kan for-staae, hvorom Talen er, men en Tilgivelse af Den, der ikke kan eller ikke vil forstaae, hvorom Talen er, er ligesaa intetligende som en Bevilgning paa en Ansøgning af Den, som ikke ved, hvorom det er der ansøges. See! deraf har jeg ingen Til-givelse. Jeg har troet atære hende mere ved ikke at frarægne hende en saadan, jeg har gjort, hvad jeg troede at skulle hende, eller rettere det er paa hendes Begne stædt: Tilgivelsen er bleven mig gjort saa vanskelig som muligt. Mit Brnd med Virkeligheden var af den Beskaffenhed, at det er en simpel Consequents, at en egentlig Tilgivelse af hende er utænkelig, thi denne vilde netop bestemme mig i Continuitet med Virkeligheden.

Dette er Sagens Stilling i Tiden. Hvad Evigheden angaaer, da er det mit Haab, at vi der ville blive hinanden forstaaelige, og at hun der vil tilgive mig. I Tiden bliver det en dialektisk Braad i min Smerte, der saarer mig paa mange Maader, fordi den forstyrre min Livs-Mulighed saavel i Retning af Sympathji som i Retning af Bedraget. Der er noget øengstende i, at et Bedrag, om det end er not saa front og velmeent, skal have den Magt; og den Mulighed vil jo altid blive tilbage, at Bedraget kan faae en epigrammatisk Kraft til at satirisere. Det mest Poetiske er ogsaa det mest Ethiske. Det vilde af hende være mest poetisk at blive mig hengiven eller at blive sig selv tro i sin Forelskelse, og dette vilde ogsaa være den forsæddeligste Hævn over mig. Enhver prosaist Hævn gør eo ipso mit Ansvar lettere, fordi den er mindre ethisk.

Hvor er Tilværelsen saa consequent! Der er ikke Noget

ændt i een Sphære, som ikke er det i den anden. Hvilken dyb Alvor, at Tilværelsens Løve ere saadanne, at Enhver maa tjene dem enten han vil eller ei. Den Styrelse, der fordrer Forsonlighed af ethvert Menneske, veed ogsaa at hævde sig, thi netop naar den Enkelte vil hævne sig selv, bliver Sagen lettest for den Skyldige; og paa den anden Side naar den For nærmeste vælger Forsonligheden, da lægger Styrelsen Hævnens Eftertryk i denne Mildhed. Cæsar har udført mangen berømmelig Daad, men selv om der ikke var opbevaret andet om ham end et eneße Ord, han skal have sagt, vilde jeg beundre ham. Da Cato havde aflatet sig selv, skal han have sagt: „der frarev Cato mig min sjonneste Seier, thi jeg vilde have tilgivet ham.“

Min Fordring til Tilværelsen er, at den vilde lade det vorde tydeligt, om jeg var hildet i et Selvbedrag eller jeg elskede trofast, trofastere maaskee end hun. Hvor længe jeg skal holde ud, vides ikke. Er Draklets Tid end forlængst forsvunden, der er dog Et, hvorom det eensoldigste og det dybsindigste Menneske maa, naar han taler derom, tale gaadefuld, det er: Tiden. Det er dog unegtelig den vanskeligste Gaade, som jo skal være den dybeste Viisdom, at indrette sit Liv som var den Dag idag den sidste, i hvilken man levede, og tillsige den første i en Alarække.

d. 19. Juni. Morgen.

I dag for et Aar siden. Dog disse Taarer, der pine sig frem i hendes Øine, pine Umuligheders Mulighed frem i min Hjerne. Er det end en overflodig Cerimoni, jeg kan dog ikke lade det være. Altcaa jeg raaber ud i Verden, om Nogen skulde høre mig: jeg byder, jeg byder mit halve Liv for et halvt Aar lykkeligt med hende, jeg byder det for 14 Dage, jeg byder det for Bryllupsdagen — skeer der intet Hammerslag?

Nei! — Men paa Arbeide maa jeg. Den, der er domt paa Livet, bruges til livsfarligt Arbeide, saaledes er det ogsaa med mig og mit Arbeide.

Idag faldt der den mærkeligste Replik af hende, jeg nogensinde har hørt. Det var i en vis Forstand truffet lige i Hjertet. Maar der ved en Skiveshydning pludseligen falder et Skud i Centrum, saa bruger Marqueuren den Forsigtighed, først at erlyndige sig, om det ille var et Vaadeskud, et Skud hen i Beiret, et Skud uden Sigte, et Gevær maaskee der gik af, uden at Nogen stod. Hun sagde til mig, at hun troede egentligen, jeg var gal. Men saa seer man efter, og det var et vildt Skud; og der er maaskee intet Ord af hende, der tydeligere har viist mig vor Forstjellighed. Ja viist er en Tungsindig i en vis Forstand gal, men der skal megen Dialetik og megen Pathos til for at satte denne Galstab. Den, der siger det omtrent som man vilde sige om en Mand, der gik lidt latterligt paallædt: aah! han er gal, viser eo ipso, at der ille er Spor af Auelse om hvad det egentligen er. Det Hele var blind Allarm. Det var et hidsig Udbrud, som i en Dart ikke vidste at sige Andet. Og lidt hidsig er hun af og til. Hun siger, at jeg er ondstabsfuld, ille god. Det sagde hun igjen igaar. Sligt er et ontfeligt Incitament for min Pasjiar, der strax greb det. Ja jeg seer det nu, vi forstaae hinanden. Sagen er ganske simpel. Du giver blot en Erllæring omtrent saaledes: for Livs og Dods Skyld erklærer Undertegnede, at jeg vel soler Agtelse, siger og skriver Agtelse ... eller hvad det var jeg vilde sige, det var jo Agtelse, Du ille soler, Alt løber surr for mig, i Romanen er det, man vel har Agtelse; altsaa: at jeg ingen Agtelse soler, og da den sande Kjærlighed, den egentlige Kjærlighed ille kan tœnkes uden Agtelse saa o. s. v. Det kan som Du seer gjøres paa begge Maader. Maar nemlig Agtelse og Kjærlighed slaae sig sammen mod et Menneske, saa god Mat Ole, derimod kan man saavel ved Hjælp af Agtelsen alene som ved Hjælp af Kjærligheden komme ganske godt dersra. Maar man nemlig betørker, hvad Agtelse egentlig er ... Her blev jeg afbrudt. Hun kan ille lade være at lee, naar jeg rigtigt slaaer stort paa i Galimathias. Dette trøster mig. I Grunden lider hun mindre derved end jeg, som paa en saa fortvivlet Maade skal arbeide hende los.

d. 24. Juni. Midnat.

End ikke hvad jeg her skriver er dog min inderste Mening. Saaledes kan jeg ikke betroee mig til Papiret, om jeg end i det Skrevne seer den. Hvad kunde der ikke skee? Papiret kunde komme bort, der kunde komme Ildlos hvor jeg boer, og jeg leve i Uro, om det var brændt eller om det var til, jeg kunde døe og altsaa efterlade mig det, jeg kunde gaae fra Forstanden og mit Inderste være i fremmed Land, jeg kunde blive blind, ikke selv finde det, ikke vide, om jeg stod med det i Haanden uden ved at spørge en Aanden, og ikke vide om han løi, om han læste hvad der stod der eller noget Andet for at forske mig ud.

Erindre det kan jeg og hurtigere end den korteste Deel af et Dieblif. Lessing har dog Uret naar han siger, at det Hurtigste, hvad der er hurtigere end Lyden og Lyset, er Overgangen fra Godt til Ondt; thi endnu hurtigere er das Bugleich det Paueengang. Overgangen selv er jo dog en Tid, men det, der er paa eengang, er hurtigere end al Overgang. Overgangen er dog en Bestemmelse af Tid, men den Sil, i hvilken hvad der engang var og aldrig er glemt er nærværende, uagtet det jo var nærværende, denne Sil er det Hurtigste af Alt; thi den er saa hurtig, at det jo kun var en Skuffelse, at det var borte.

d. 26. Juni. Morgen.

I dag for et Aar siden.

Jeg byder mit hele Liv for Bryllupsdagen; og vi er jo To. Nei! det er vi ikke, thi hun byder ikke saaledes, hun vil stride men ogsaa have en Fremtid. Det førstaaer sig, hun skal heller ikke lade sin Ere og sin Stolthed i Stikk'en. Intet Hammerslag.

I forgaars gif Passiaren ufortrødent som altid. Vi talte om min Afskedigelse, og at det var det Klogeste, hun kunde gjøre, naar jeg skulde raade. Følgen vilde blive, at jeg snart vilde

fortryde det og komme igjen som en vaad Hund. Dette Raad optog hun med det laconiske Svar: jo! og med det Tilhørende: nei jeg troer Dig ikke over en Tortærstel. Jeg saae deraf, hvor ringe Tanker hun dog i Grunden har om mig, og hvilken misforstået Overtro hun har paa Betydningen af sin personlige Tilstedeværelse. Det er en Lykke. Men som nu Passiaren gaaer allerbedst, brister hun i Graad. Den, der er i Fortvivlelsens Nod, har altid overnaturlige Kræster, og dersor blev min Mine aldeles usorandret. Derpaa sagde hun: lad mig græde, dei lindrer. I Loven er al Tortur forbuden; sandeligen dette er en forsærdelig Tortur. Men jeg maa respektere Argumentet, hun ikke saaledes, at det forstyrre mig. Og der er da ogsaa en Trost i, at jeg ikke har unddraget mig Synet af, hvad ellers et Menneske i min Stilling, naar han dog skal træde af som en Foragtslig, pleier at fritate sig for. Saa kom Passiaren igjen i Gang, og det betyder viistnok ikke saa meget for hende som for mig.

Ikke at turde sige et alvorligt Ord, thi det var jo dog Affindighed, om jeg den Skyldige vilde formane eller troste, men er det ikke ogsaa affindigt, at jeg sidder og seer derpaa! Men det Gode derved er, at det er min Maerbærelse, der giver hende et Incitament til, om end mod sin Willie, at ytre sig saaledes. Maar jeg er borte, gjor hun det neppe og soler maaskee ille Trang dertil.

Lad saa en Trediemand have været Bidne til denne Situation! Lad Gen, der aldrig gjorde Andet end skrive Gaader, og Gen, der blev en Olding ved at gjette Gaader, saae sig sammen og gjette, hvo der lider mest af de Twende, hos hvem Indtrykket er det dybeste! Fortal os saa, Du Provede, om en Hvirvel, der forvirrede Tilværelsen, jeg har dog seet en Forvirring, hvor det var som vilde Oproret ikke lystre en redelig Willies Rør! Tal om et Blitsville, der bragte al Anstrengelse til Fortvivlelse, jeg saae dog et Blitsville, hvor en Elskende arbeidede og arbeidede og blev næsten den Elskedes Morder ille af Ondslab, ille ved Baade, men ester sin redeligste Overbevisning.

d. 30. Juni. Midnat.

Hvad er saa mit Liv andet end ond Møie! Min Existents er hutter molimina; jeg kan ikke komme tilbage til mig selv. Om det i Tiden nogensinde skal skee, veed jeg ikke. Og bliver jeg fri, saa jeg after kan slutte mig sammen, saa kan jeg have ondt nok ved at udskille det Fremmedartede, som jeg dog egentlig ikke vil udskille. Bliver jeg fri, da bliver dog den Bekymring i min Indesluttethed, at hun er bleven forandret.

Saaledes ligger en Musling ved Havets Bred; denaabner sin Skal for at søge Næring, et Barn stikker en Øvist imellem, saa kan den ikke lukke sig. Endelig bliver Barnet kæd deraf, vil rive Øvisten til sig, men der blev en Splint tilbage. Og Muslingen lukker sig; men inderst inde sider den igjen og kan ikke faae Splinten reven ud. At der er en Splint, kan Ingen se, thi Muslingen har jo lukket sig, men at den er der, veed Muslingen.

Dog bort med Mismod, det er et Bedrag mod hende, og min Sjel væsentligen fremmed. Var det den jødiske Upperste-præst forbudet, at sonderrive sine Klæder af Sorg, fordi det var et for lidenskabeligt og for stærkt Udrygt, saa er det ogsaa mig forbudet at blive mismodig, fordi det er for apathisk og for svagt. Men, at jeg er bleven mismodig et Døblet, viser mig, at jeg første Gang i mit Liv har troet min Forstand mod hende. Hvad den kunde sage mig, har jeg altid vidst, men jeg har ikke villet det. Indtrykket af hitt Møde har givet min Forstand Overvægten.

Min Sympathi bringer mig dog tilhjælp til Bettelslaven. Det gaaer mig som hin Engelmand, der kom i Pengeforlegenhed uagtet han havde en Note paa 500 £ i sin Haand — men Ingen kunde brytte den i Landsbyen, hvor han var. Men skal Sympathiens Uttring være ligesom at vexe en større Mont; jeg troede, at Sympathien var som hin Skilling i Fortunatus' Pung, man giver den bestandig heel ud og beholder den bestandig heel tilbage, vil man vexe den, saa forsvinder Trælleriet. See dette trøster mig.

d. 2. Juli. Morgen.

I dag for et Aar siden. Et Dienvidne til min Situation vilde vel sige til mig: Du veed ikke, hvad Kjærlighed er, siden Du handler saaledes. Muligt; saa meget veed jeg dog, at jeg kjender dens Smerte. Dens Lyst hænder jeg maailee ogsaa om end paa Afstand, paa meget lang Afstand. Var det muligt, var det muligt — i samme Dieblit aander jeg hver Taare bort af hendes Øie, at som Skolebornene gjøre det, at Ingen skal see, de have grædt; da er Smerten glemt, mere end glemt. Hurtigt ved Forelskelsens Almagt, hurtigt som Plantens Vært, naar den opeltes af Feer, vikler hun sig ud, yndigere end nogensinde ved sig selv ved Forelskelsens Spirekraft og ved mit Rust og ved Ordet, der hvidsles i hendes Øre; saa sætter jeg hende paa min Arm og styrter gjennem Verden med hende: saavidt forstaarer jeg mig idetmindste paa Kjærlighed. Men netop denne min Forstand paa Kjærlighed kunde let berøve mig Forstanden. Aldrig i mit Liv har jeg formunnet Selvmords Fristelser førend mi. Men Deeltagelsens Dual og saa at være den Styldige: denne Modsigelse virker paa min Sjel, som naar man i legemlig Henseende vrider et Menneskes Ledemod ud af deres naturlige Stilling. Men hvad skulle et Selvmord hjælpe? Ja det skulle forhindre, at hun ikke blev krænket, thi da kunde hun jo leve hen som min, hvis hun saa vilde. Men sæt hun engang til det at vide, det vilde jo være forsædeligt. Havde hun Forstand, vilde hun jo indsee, at hun dog aldrig burde have bragt mig til den Yderlighed, og saa havde jeg jo gjort hende skyldig. Og ved et saadant Stridt havde jeg jo maailee determineret hele hendes Liv, saa hun ille i Endeligheden vilde søge sin Helbredselske, hvor hun dog egentlig maa søge den.

Aandeligt talt lider hun ille saa meget. Hun er end ille saa meget udmattet, som hun begynder at blive træt med lidt Tilsoetning af at være kjæd. Menneskeligt talt formunder det mig slet ille, thi hun har ingen Fortrolig, og jeg er utrættelig i Monstens.

Dagene ere talte. Sæt hun nu blev shg, inden den sidste Dag var kommen, sæt hun i en Feber-Bildelse forraadte, hvad der foregaar mellem os. Hendes Nærmeste, som vilde troe, at det var Phantasier, og jeg, som vidste, det var Virkelighed! Og naar hun saa blev helbredet, og vi igjen skulde begynde forfra.

d. 3. Juli. Midnat.

Hvor skal vi saa sees igjen? I Evigheden. Saa er der jo Tid nok til Forstaelsen. Hvor ligger Evigheden? Maar begynder Evigheden? Hvilket Sprog tales der? Eller tales der maaske slet ikke? Kunde der ikke gives en lille Mellemtid? Er det bestandigt hos Dag i Evigheden? Kunde der ikke gives en Morgendæmring, hvor man fandt Forstaelsen i Fortrolighed? Hvilkens er Evighedens Dom? Er Dommen færdig førend Evigheden begynder, og Evigheden kun dens Execution? Hvorledes fremstilles Evigheden? Som den vide Horizont, hvor man Intet seer. Saaledes er den fremstillet paa Gravbilledet: den Sørgende sidder i Forgrunden og siger: han gif bort, ind hisset. Men i den vide Horizont seer jeg slet Intet, og kun den Forbigaaende seer den Sørgende i Forgrunden, men videre seer han heller Intet. Saa seer jeg altsaa heller ikke hende. Det er umuligt. Jeg maa see hende. Er dette intet Argument; eller er det et bedre Argument: at enten jeg vil eller ei maa jeg see hende. Sæt hun havde glemt mig. Kan vi saa sees? Sæt hun ikke havde tilgivet mig. Saa havde hun jo ikke glenit mig. Men kan vi saa sees? Sæt hun stod ved en Andens Side. Maar hun staaer saaledes i Tiden, da staaer jeg hende i Veien, og derfor vil jeg fjerne mig. Men hvis jeg stod hende i Veien i Evigheden, hvor skal jeg saa gaae hen? Er Tiden den Størkere i Sammenligning med Evigheden? Har Tiden Magt til evigt at skille os ad? Jeg troede, den havde kun Magt til at gjøre mig ulykkelig i Tiden, men maatte slippe mig, saasnart jeg omiskifter Tiden med Evigheden, og er, hvor hun er, thi evigt er hun bestandigt hos mig. Hvis saa, hvad var saa Tiden? Den var, at vi to ikke fulgte hin-

anden at see igaarafstes, og om hun sig en Aanden, var, at vi To ikke sig hinanden at see igaarafstes, fordi hun var andelsteds inde. Og hvis var Skylden? Ja Skylden var min. Men vilde eller kunde jeg dog nu handle anderledes end jeg har handlet, hvis det Første antages at være skeet? Nei! Jeg fortryder det Første. Fra det Dieblik har jeg handlet ester redeligste Overlæg og af yderste Evne, som jeg ogsaa havde gjort det Første, indtil jeg indsaae min Bildfarelse.

Men taler Evigheden da saa letfindigt om Skylden? Tiden gjor det idetmindste ikke; den vil nok lære fremdeles hvad den har lært mig, at et Liv er noget mere end igaarafstes. Men Evigheden vil jo ogsaa helbrede al Sygdom, give den Døve Hørelsen, den Blinde Synet og den Vanfekte Legemets Skønhed, saaledes vil den ogsaa helbrede mig. Hvilen er min Sygdom? Tungfind. Hvor har denne Sygdom sit Sæde? I Indbildungskraften, og Mulighed er dens Mæring. Men Evigheden tager Muligheden bort. Og var denne Sygdom mig ikke tung nok i Tiden, at jeg ikke blot leed, men ogsaa blev skyldig ved den? Den Vanfekte har dog kun den Smerte at bære, at han er vanfekt, men hvor forsærdeligt, hvis det at være vanfekt gjorde ham skyldig!

Saa være da, naar Tiden er forbi for mig, mit sidste Sul til Dig, o! Gud, for min Ejels Salighed, det næstsidste være for hende, eller lad mig for første Gang igjen være forenet med hende i det samme sidste Sul!

d. 6. Juli. Midnat.

I dag har jeg seet hende. Hvor besynderligt! En Dordenregn gjorde mig det nødvendigt at flygte ind hos ham min gamle Conditor, hvor jeg ikke har været siden hine Forventningens Dage: erut in eo vicinio tonstrina quedam. En saadan Varbeerbod svarer nærmest, sagde Læreren, til hvad en Conditor er hos os. Et sedebamus plerunque, dum illa rediret. Regnen var hurtigt forbi, Lusten mild og indbydende, Alt for-

frisket og forhynget. Hvis jeg ikke var hensjunken i Grindringer, var jeg neppe bleven saa længe. Den gamle Conditor kom hen og hilste paa mig, talte med mig, Alt virkede bedøvende paa mig. Jeg sad paa min gamle Plads og kastede stundom Diet ud ad vinduet — da kom hun gaaende forbi. Hun gif med en anden ung Pige, begge i en levende Samtale, hun munter og sund og fornøjet. Kom hun maaskee fra Sang, min elskede Sangerfæ, gaaer hun igjen til Sang? Er Pigen maaskee blot bleven en anden.

At jeg et halvt Aar kunde forvandles til en Dvinde for at forstaae hendes Væsen, min Maalestof er dog maaskee altid for stor!

Det synes som Alt er ved det Gamle. Hun gaaer til Sang, hun gaaer fra Sang, glad som eengang. Men der er Ingen, der venter paa hende. Her hos Conditoren er der i en vis Forstand Ingen, men maaskee ellers. Det er jo dog ofte hørt, at en Pige forvinder Smerten og forelægger sig igjen. Og her var jo Forholdet netop tilskyndende til noget Saadant, thi jeg var jo ikke hendes Elskede, men en Bedrager. Det er jo ogsaa ofte hørt, at en Pige ikke kunde leve uden et Menneske, og det var saudt, men det var ikke det Menneske, men et andet Menneske.

Saaledes ere vi jo ved det Gamle, ved Forandringen komme til det, og jeg er uforandret bleven ved det. Jeg kan sige med Sandhed: jeg forbliver o. s. v., men hvad jeg forbliver er ikke godt at sige. Jeg antager, hun bliver en Andens, hvad forbliver jeg saa? Og dog ikke saaledes, jeg kan ikke slippe hende saaledes. Huum næsten affindige Ønske om at see det gjenoprettet er nu afløst af et andet lignende: at hvis hun bliver en Andens, denne Anden maatte være hendes første Kjærlighed. Saa har hun ikke brudt med Ideen, og ikke tabt i mine Øine. Wel saudt, hvad bryder hun sig om at tage i mine Øine. Men saaledes skulde hun ikke tænke, thi min Opfattelse er omhyggeligere mod hende end nogen Andens. Saa skal jeg ikke see min Livsanskuelse forstyrret ved hende; al! hvor det vilde smerte mig og lamme mig. Om den hele øvrige Verden har en anden, er blot Signal til

Kamp. Men lykken er, at jeg slet veed om en saadan lidligere Kjærlighed. Dog maa det erindres, at jeg har været altsor fordybet i mig selv og altsor ethist bestæstiget til at faae noget Saadant at vide. Forsaavidt var det jo muligt. Det er en lille Satire over mig, hvis noget Saadant skulde være Tilfældet, at jeg er blevne uvidende derom. Hun har ikke fundet sig opfordret til at høre Noget, maaske har min Indesluttethed virket saaledes paa hende. Forsaavidt var det jo muligt. At det nu ogsaa var virkelig! Og hvis det er virkelig og bliver virkelig, hvilken Lykke, at jeg ikke vidste det! Maaske var jeg kommen til at tage Sagen altsor let, og Begivenheden havde ikke faaet den Betydning for mig, som den har faaet.

Hvad forbliver jeg? Ja det er ikke godt at sige. Men dersom jeg ikke selv havde oplevet denne Historie, og en Anden fortalte den, vilde jeg troe, det var mig han talte om, saa aldeles passer den paa mig.

Med hende vilde jeg mindre end nogensinde kunne tale, hvis hun bliver en Andens. Skulde jeg søge en virkelig Forstaaelse ligesom hun stræmte i at prutte? Skulde jeg tale ud af Sandhedens Lidenstab og mod min Villie satirisere? Selv har hun Styld i en Deel af Forvirringen, thi hun har forstyrret det Erotiske ved at spille falk i det Religiøse. Hun vilde ille noies med det Erotiske, at være elsket eller ikke elsket og hvad deraf folger for hende, hun greb til det Religiøse og blev i Ansvarer for mig en gigantisk Figur. Bisseligen, har det foranlediget en Krig mellem store Magter, at en Fyrste sendte en Kongedatter tilbage, for mig blev min Strid nok saa forsørdelig, der jeg refuserede hende, thi det var Gud, der var hendes Forlover. Saaledes har jeg betragtet Sagen. Men denne forsørdelige Alvor forvandler det Erotiske til næsten noget Comict; thi pathetisk tørkt maatte jeg sige: om hun havde været syg som Arvesynden, arrig saa lang Dagen var, saa vilde hun for mig havt den samme Betydning, men dette er aldeles nerotiskt. Og hvo er saa Styld i, at jeg maa tale saaledes, det er hun, der forvandlede et erotisk Forhold til et religiøst.

Kun naar jeg tier, kan jeg holde min Sjel pathetisk bag det
Comikes Bedrag, eller bag det Skjul, at jeg forlængst har glemt
det Hele

d. 7. Juli. Morgen.

I dag for et Aar siden. Lad see! Min Livs-Anstuelse var, at jeg i min Indesluttethed gjemte mit Tungsind. Det var min Stolthed, at jeg kunde gjøre det, min Beslutning, af yderste Evne at fare fort dermed. Jeg er strandet. Hvorpaa? Paa Individualitets Misforholdet og paa Bielsen som en Protestation i Kraft heraf. Hvilken er mit Livs Forvirring? At den Sætning blev mig meningslös: ultra posse nemo obligatur. Hvilken er min Skyld? At have vovet mig ind i hvad jeg ikke kunde realisere. Hvilken er min Brode? At have gjort et Menneske ulykkeligt. Hvorledes ulykkeligt? I Muligheden saaledes, at jeg har et Mord paa min Samvittighed ifølge hendes Udsagn og i Kraft af Muligheden. Hvilken min Straf? At holde denne Bevidsthed ud. Hvilket mit Haab? At en barmhjertig Styrelse vil i Virkeligheden gjøre Straffen mindre ved at hjælpe hende. Hvad siger min Forstand om hende? At der ikke just er Sandsynlighed for det Værste. Hvad folger deraf for mig? Slet Intet. En ethisk Forpligtelse kan ikke udtømmes ved nogen Sandsynlighedsberegning, men kun ved at paatage sig Ansvarrets yderste Mulighed.

*

*

*

Jeg gik til hende. Ualmindelig glad trædte jeg hende imøde, erkærede, at det lod sig gjøre, som hun ønskede det. Det lader sig let forklare, at man, saa længe man strider, hvis man ogsaa er i stand til at forståe, hvad Sympathien byder, kan glemme dette Hensyn, netop fordi man strider. Naar man har seiret, pleier Sympathien at vaagne allerstørkest. Jeg meente at burde forsøge dette Yderste, om hun ikke, bevæget ved at have seiret, skulle beslutte sig til at give mig Friheden. Nei! Hun tog imod

det, men intet Ord i Retning af Sympathi; hun tog endog saa temmelig koldt derimod, det glæder mig, thi det beviser, at hun er træt.

Zeg git. Ved Middagstid kom jeg igjen. En absolut Beslutning giver Molighed, en Beslutning, der har gjennemgaact Forsærdessens Dialektik, gør usorsærdet. Koldt og bestemt forhundte jeg, at det var forbi. Hun vilde hengive sig i de højestigste Utrænger af Lidenslab, men før første Gang i mit Liv talte jeg beslende. Det er forsærdeligt at skulle vore det, og dog var det det Eneste. Om hun var kommen Døden nær før mine Øine, jeg havde ikke kunnet forandre min Beslutning. Min Ubevægethed hjalp hende, og hvad der var det dumdrigste Foretagende, gik af i al Orden. Endnu et Forsøg gjordes der paa sympathetiist at bevæge mig, det blev uden Virkning. Endelig bad hun mig stundom at tænke paa sig, det blev lovet i en sjodeslos Tone, maaskee meente hun det ikke stort, til Gjengjeld meente jeg det for Alvor.

Saa er det forbi. Vælger hun Skriget, saa vælger jeg Smerten; og af at strige bliver man træt, hun er det maaskee allerede; Smertens Ton vil komme til mig og atter komme.

Hvad lærer min Forstand mig om Anvendelsen af de to Maaneder med Hensyn til hende? Hun vil ikke sorge livsfarligt; deels er hendes Lidenslab ikke meget dialektisk i Underlighed, deels vil Ingen kunne slasse hende en saa begunstigende Situation, som hun har haft: at skulle forsørge mig den Skyldige, at skulle bevæge mig ved sin Lidelse. En Deeltagendes Omsorg kan ikke lægge Eftertrykket paa Smertens Udbrud i Sammenhæng med min Nærværelse. Resexionen vil ikke let faae sat i hende, thi hun har nu gjennemgaact et betydeligt Cursus. Hvad hun selv kan hitle paa vil ikke blive meget i Sammenhæng med hvad jeg allerede tilstrækkeligt o: indtil Væmmehje har perfectioneret hende i. Hun vil ingen Sympathi kunne reise for mig, er der en lille Rest, vil den snart gøvels. Det vil aldrig falde hende ind, om hun ikke skulle have lidt at bebreide sig, at hun dog kunde have handlet anderledes mod mig. Hun

vil maafkee blive syg ligesom Den, der har læst meget anstrengt til Examens, bliver syg naar Examens er overstaaet. Af en saadan Sygdom kunde man ogsaa døe, men deraf følger ingen sikkert Conclusion til et propter hoc. — Mig selv beträffende, da har hun ved at nødsage mig til det Yderste, hjulpet mig til at trække min Personlighed saavidt som muligt ud af hende. Skulde hun, hæd af det Hele, finde sig en ny Forelskelse, da skal ikke blot jeg være udenfor, men endogsaa ethvert Billede af mig være det, thi hun har intet, og idetmindste intet, hvori der er nogen Sandhed.

d. 7. Juli. Midnat.

See! nu hører jeg op for denne Gang. Min Dvale-Tid i Henseende til hende begynder, jeg takker af. Den 3die Januar begynder Uroen igjen. Naar der talles af hedder det: Høire og Venstre omkring, march. Det er satirisk nok, thi min Ulykke er, at jeg hverken kan gjøre Høire eller Venstre omkring eller marchere.

Uroens Tid er det halve Åar, hūnt Virkelighedens halve Åar, der atter og atter kommer igjen, indtil jeg bliver fri. Godt, at det ikke var et heelt Åar, thi da vilde jeg have et Sorgeaar i samme Forstand, som man har et Kærkeaar: i det Dieblif jeg var færdig med det gamle, kom jeg til at begynde paa et nytt.

En gammel Kone pleiede at sige om Bægteren, naar han begyndte at raabe: nu er han nok vildfarende. Og den Vildfarende raaber jo ogsaa. Saaledes er jeg i Uroens Tid en Raa-bende, en Vildfarende.

Min Beslutning er i Trofskab til hende at blive Fdeerne og min Alands-Existents tro af yderste Evne, at jeg erfarende maatte forvisses om, at det er Alanden, som gjør levende, at det udvortes Menneske kan forsmægte og Alanden seire, Skabningen skulle og Alanden juble, at jeg maatte trofies og vorde glad ved Alanden, forsagende alle Endelighedens Trofstegründe, at jeg maatte holde ud og ikke ende Ordets Herlighed i Gjerningens Smaalig-

hed, og ille vidne i hoie Talemaader og modsigte mig selv ved Endelighedens Gjerninger. Jeg havde været fuldkommere, om jeg kunde være bleven hende tro; om min Aands-Existents var gaaet med til daglig Brug i et Egteslab, det havde været større, og jeg havde forstaaet Tilværelsen filtrere og lettere. Saaledes rangeres der. Næst det kommer hvad jeg gjør. Skulde hun forbløde i unyttig Lidenslab, skulde hun ikke fresses ved en Hjælp, der maaske er nærmere end at jeg veed det, eller dog kommer nær nok, naar det behøves, saa maa jeg arbeide saaledes, at min Existents kan gjelde for To. Hjälper hun sig selv paa anden Maade, giver dette Overslod. — Sæt der var en Bog, som eengang var trykkes og ikke kunde trykkes om, og der var ingen Plads at rette i den, men iblandt Trykfeilene sandtes en Læsemaade, der i Betydningsfuldhed overgik hvad der stod paa samme Sted i Texten: saa maatte den nydes med at blive staaende blandt Trykfeilene, men der dog med sin Betydningsfuldhed. Sæt der var et Ukrud, som var sjernet fra den nyttige Sæd: saa stod det vel affides, var vel Ukrud, var vel bestemmet, men sæt det dog heed: Stolten-Hendrit.

Her ender Dagbogen for denne Gang. Den handler om Intet, dog ille i den Forstand, som Ludvig den Sextendes, hvis veglende Indhold skal have været, den ene Dag: paa Jagt, den anden: rien, den tredie paa Jagt. Den indeholder Intet, men bliver det de letteste Breve, som Cicero siger, der handle om Intet, saa er stundom det det tungeste Liv, der handler om Intet.

Skrivelse til Læseren

fra

Frater Taciturnus.

M. f. Læser! Dersom Du paa nogen Maade er af Faget, vil Du sieblikkeligen see, at den Figur, som her er manet frem, er en dæmonisk i Retning af det Religieuse, det vil sige hen til det. Hvor redeligt, hvor rigeligt han end ved at tale gjør Sit til at Du kan see ham (loquere ut videam), veed Ingen bedre end jeg, der ofte anstrænget, ofte trættet har været fristet til at lade ham fare og at opgive Taalmodigheden, hvilket er det Samme, hvorfor jeg ogsaa ved at agte paa Stjernerne og ved at læse i Kæffegrumset i Kraft af mit Skjaldeblif og Falkevie gjør denne mageløse Forudsigelse vitterlig, at af Bogens saa Læsere vil de to Trediedele falde fra paa Halvveien, hvilket ogsaa kan udtrykkes saaledes, at de ville blive staacende og kaste Bogen bort af Kjedommelighed. Da han staarer paa en dialektisk Yderspidse, maa man kunne regne med uendelig smaa Størrelser, hvis man vil iagttagte ham. For en rund Sum, den være nok saa stor, naar den dog er rund, tilkjører man sig ikke Entrée ved hans dialektiske Præstationer, og man gjør derfor rigtigere i slet ikke at finde det UImagen værd at iagttagte en saadan Gliedermand. Dog kan det vel have sin Bethydning at være opmærksom

paa ham, fordi man i Aberrationen kan finde det Normale, og om ikke Andet, dog altid lære saa meget, at det Religiøse ikke er Noget, man skal lade haant om, som kan man sagtens det, eller Noget for dumme Mennesker og ubarberede Cabaner, da det er det Vanligste af Alt, om end absolut tilgængeligt og absolut nok for Alle, hvilket allerede er en Vanligehed at forstaae, ligesom den Modsigelse, at det samme Vand paa det samme Sted er saa lavt, at et Faar kan vade, og saa dybt, at en Elephant kan svømme. — Pigen har jeg holdt ganske almindelig (jærligen hun ladet hende mangle religiøse Forudsætninger), og med Flid, for at hun bedre kan belyse ham og lære ham at anstrengte sig. Det vilde koste frygtelige Anstrengelser, maaske endogsaa være umuligt, med en Donkraft at løfte en meget lille Gjenstand eller paa en Skippundsbißmer at veie et halvt Pund: og saaledes har jeg ogsaa tænkt mig, skal det være Misforståelse, saa skal det være tilgavns.

Det Erotiske og det erotiske Forhold bestætiger mig dog mindre. Jeg bruger det væsentligen for at orientere i det Religiøse, at man ikke sober surr og troer, at det Religiøse er den første Umiddelbarhed eller saadan lidt Dit og Dat: Drister og Naturtilskindelser og Ungdommelighed, hvori der ved Tilhæftning af en Smile Aand er gaaet lidt Hjære. — Pigen er, hvad man med Nette kalder en var Pige*). I Novellen og Dra-

*). Den quindelige Figur er naturligvis blot antydet i sine almindelige Omrids: en meget ung, elskværdig Pige indenfor det æsthetiske Umsang af Naivetet. Her vil jeg fligtere hende, da hun ellers ikke i sin Heelhed kommer paa Omtnale. Jeg har bestandigt ham in mente, dog naturligvis respekterende den psychologiske Sandsynlighed, at hun ikke kommer udensor den æsthetiske Naivetet. I Forlovelsens Tid er hun først tilbageholdende. Hans Besynderlighed og uerotiske Geberder maae vel gjøre en ung Pige underlig tilmode. Det kan hun ikke holde ud, hun bliver kæd deraf, hun slaaer Øresten paa Næsen og sætter ham Stolen for Doren. Saa kommer der en lille Begivenhed, og hun formildes; hun sætter Stolen hen og beder ham at sidde ned, medens hun gjør et allerkjæreste hjelmfst lille Knæsald i Undighed. Han, den som Elster bedrevelige Helt, sun han kan ikke forståe det, og i ingen Situation ligner han qua Elster mere hin udedelige Midder af den bedrevelige Skillelse,

maet og egentligen først i 5te Alt gjør „en saadan Pige“ en Mand lykkelig, i Virkelighedens 5 Alter gjør hun det Bedste hun kan, i det psychologiske Experiment kan hun ikke gøre ham lykkelig, ikke fordi hun ikke kan (for det kan hun), men fordi hun ikke kan komme til det: dersør gjøre de hinanden netop ulykkelige. Ved at udruste hende anderledes havde jeg blot forhindret min Hovedfigur i at belyses tilstrækkeligt. Ved sin Elskværdighed gjør hun betydelig Tjeneste, mere end nogen Enepige, der gaaer med i Alt, og det er allerede meget for en almindelig Pige i et psychologisk Experiment; thi der hører hun ikke hjemme.

Som Elster vilde den mandlige Figur neppe komme an i Verden. Hans Gebærder og hans Trofasthed ere saa storjlaade, saa upraktiske og ubehjælp somme, at man kunde fristes til at

---

end da han saaledes er kommen til Sæde. Nu vil han forlade hende. Hun besværger ham ved Gud og alt Helligt, hun kan hitte paa i sin Vaande, hun bringer selv Billetten til ham, hun aner ikke, at der skulde være noget Forkeert deri. Nu begynder Aldskillelsens sidste Strid. Hun udvikler hele sin elskelige Sympathi, der vil noies med ethvert Wilkaar, og dette er Naivetetens elskelige sympathetiske Resignation. Underledes kan hun ikke yttre sig, og selv om man vilde inconsequent fordré en Autydnning af Reflexionens Resignation, saa er hans Bedrag og hans fortvivlede Gebærder i Bedraget absolut forhindrende enhver Tilbliven eller Uttring af en reslekeret Sympathi. Saaledes er hun helt igjennem elskværdig, men dog kun med saa megen Spendkraft, hvis man vil maale den, at den psychologiske Sandsynlighed for en ny Forelskelse er given, om den end psychologisk lader sig forståiggjøre i Monstret. — Efter Forlovelsen gjør hun slet Intet. Selv der, hvor den psychologiske Mulighed sigter farligt paa ham, ved Modet i Kirken, er det end ikke givet, at det er en Virkelighed (men en psychologisk Umulighed er det ogsaa meget langtfra at være), thi hans Lidenslab seer Alt, som her endog tiltrods for Afstanden. Men selv om han har seet rigtigt, saa vilde det Hele være et lille Indsald af hende, maaskee lidt Velwillie, maaskee fordi det nu forekom hende, at hun havde været for streng mod ham, et lille Indsald ad modum højt Knæfald. Men han, der i Forhold til hende har paataget sig „at ville afflasse Skæbnen og Tilsældet“, han har naturligvis habiliteret sig til bestandigt at blive tagen ved Næsen, ligesom han er det ved adskillige Uttringer om hendes Fremtid, som han, til egen Ulykke, har løkket ud af hende, som hun ikke har tænkt stort ved, da hun sagde dem, medens han føler sig evigt forpligtet til repeterende at ville tænke Alt derved.

spørge, jeg troer med en fransl Førfatter: om han blev gal, fordi han var Pigen tro, eller han blev hende tro, fordi han var gal; thi som Elster er han gal. Hvis han virkelig var til, hvis jeg var i stand til at give en Experiment-Figur Kjød og Blod, hvis han levede i vor Tid og i sin Indvorteshed, saa at hans Ud-vortes ille var et Bedrag, det vilde blive en heel Comedie. Hvor smuttrigt at see en saadan Uhu, Troglodyt eller Huleboer komme luslende frem for, ester i Stilhed at have lyttet til Menneskenes romantiske Taler, at gjøre Fordring paa at være en rangerende uhyggelig Elster! Han sit Gadedrengene ester sig, det er vist nol. En saadan Anachronisme i det 19de Aarhundrede! hvor Enhver veed, at uhyggelige Elstere ere ligesom hine Slanger med 7 Hoveder, hvilke Linnee beviste ille at være til, et Hjernespind. At tage det for Alvor med haint Indbegreb, som Enhver til-strækkeligen hænder, om: at elsse eengang, at gjøre hinanden hyggelige o. s. v.; at handle i Kraft deraf med yderste Anstrengelse saaledes, som man kun tilgiver et meget ungt Menneske at handle eengang i sit Liv og i det høieste en halv Dag, at arbeide sig ihjel i en saadan tom Ceremonitjeneste, der vil indføre aldeles forældede Skille og Sæder, det var jo et rigt Stof for Datteren. Det følger af sig selv, at ligesom man lærer Sprog i sin Barn-dom, saaledes provianterer man ogsaa i Ungdommen for hele Livet og indtager blandt andet et lille Mundorraad af skønne Talemaader og sværmeriske Bendinger, hvormed man betjener sig selv og Andre hele Livet igjennem, og er selstabellig i Venstab og venstabellig i Selslab og bestandig venstabellig. At Tale-maaderne holde ud hele Livet igjennem er jo ganske i sin Orden, saa meget mere, som de gjøre lidt forsljellig Ejendom og ere lidt phantastisk Pynt for Ungdommen paa dens hyggeligste Dag, et Plaisanteri naar Mama siger det, og en Witthed i Oldingens Mund; men at Kjærigheden skulde have samme nopslidelige Egenslab, end sige da en uhyggelig Kjærighed, rober en forsomt Opdragelse; jeg idetmindste siger som Pernille: jeg taller mine Forældre i min Grav, at jeg er anderledes opdragten. Hvo høber vel nuomstunder, som man gjorde det i gamle Dage, en Para-

plue for hele Livet, eller en Silkehjole, et rigtigt godt Stykke man kan have Gavn af saa længe man lever, eller en Forværks-Haab for Evigheden? Man indrømmer gjerne, at Bonitetten maaskee ikke er som den var i højt chinesiske Atlaſt, man indrømmer gjerne, at Gieren ikke omgaaes fit Toi med Omsorg som man gjorde det med højt chinesiske Atlaſt, men Fordelen af at kunne anſtaſſe sig det fra ny en tre à fire Gange, og Fordelen ved at kunne ſjudske med fit Toi er dog iøineſaldende. Denne Viisdom maa ikke anſees for at være enkelte Udvalgte, den er lykkeligviis (priset være vort Aarhundrede!) gemeen iblandt Menneskene. Saa ſjeldent derfor ſom man ſeer en Haabe af chinesisk Atlaſt, saa ſjeldent ſeer man ogsaa en ulykkelig Elſker. Og nu at ville være en ulykkelig Elſker, uagtet han maaskee end ikke er det, ja at ſætte en Gre deri, det er jo ligefrem i Galſtab at ville tage Verden paatrads; den eneſte høiere Affindighed ſkulde da være, om han antog, at han ikke var den Eneste, men at der var et heelt Folkeførde af ſaadanne. Som befjendt troede Don Quijote, at han ſelv var en vandrende Ridder. Í denne Idee culminerer hans Galſtab ingenlunde; Cervantes er dybfindigere. Da Don Quijote er blevet helbredet af ſin Sygdom, og Licentiaten allerede begynder at haabe paa hans Forſtand, vil han dog prøve ham en Smile. Han taler med ham om forskjellige Ting og blander nu pludſeligen den Nyhed ind, at Manneſerne ere ſaldne ind i Spanien. Saa er der kun eet Middel til Spaniens Frelſe, ſvarer Don Quijote. Hvilket dette er, spørger Licentiaten. Don Quijote vil ikke ſige det, kun for hans troende Majestæt Kongen af Spanien vil han aabenbare ſin Hemmelighed. Tilſidst giver han dog efter for Licentiatens Bonner, og under Tausheds Øſte med en Skriftefaders Høitidelighed modtager han højn navnkundige Ridders Skriftemaal: „det eneſte Middel er, at hans troende Majestæt lader udgaae et Opraab til alle vandrende Riddere.“ Selv at være en vandrende Ridder er, om man ſaa vil, halvgal Mands Værk, men at befolke hele Spanien med vandrende Riddere er i Sandheden et delirium furibundum. Í ſaa Henseende er min Helt mere

formstig, thi han har forstaet Tiden saaledes, at han selv bliver den eneste Ridder af den ulykkelige Kjærlighed.

Dog, som sagt, det Egotiske bestøftiger mig mindre. Jeg har brugt det ligesom Constantin Constantius i et Skript „Gjen-tagelsen. Abh. 1844“ gjorde et Forsøg paa at bruge det, et For-søg, som dog ikke lykkedes; thi han blev indenfor det Esthetiske. Den Collision, at en Mand bliver Digter ved en Pige, og dersor ikke kan blive hendes Mand, ligger indenfor det Esthetiske. Collisionen selv kan ogsaa kun vælge et ungts Menneskes Be-kymring, og jeg forstaer ikke, hvorsor Constantin har skjult det for det unge Menneske, hvad enhver Praktikus let seer, at Colli-sionen hæves uden nogen Banskelighed. Han gifter sig med hende, saa bliver han ikke Digter. Det er jo det, han bestrygter, gjor-lige det Modsatte, og bliver det maaske derved. Kan end ikke enhver Pige gjøre en Mand til Digter, saa kan ethvert Druen-timner forhindre en Mand i at blive det, naar han gifter sig med hende, det indestaer jeg ham for, og især og allerbedst den Pige, der var især med at gjore ham til Digter, thi Digerens Omgang med Musen er hoist forsljellig fra det øgte-slabe-lige Forhold, og Muse samt hvad dertil hører af eventyrlige Væsener gjøre bedst i at holde sig paa Afstand. Og da der Intet er saa generende for et Væsen, der har Kjod og Blod, som at skulle være Muse, saa vil naturligvis den Tilbedte gjøre Alt for at hindre ham i at blive Digter og imodelomme ethvert hans Forsøg paa at blive en virkelig Egtemand. Den hele Colli-sion er som kunde det være en Opsindelse af min Helt, Noget, han havde hittet paa for at sige Pigen en Behagelighed. Hermed er det dog ikke min Menning at ville fornærme hønt unge Men-neske, thi han kan i sin Ungdommelighed mene det saare vel. Min Helt derimod kunde det ikke hænde, at saae et saadant Indsald, dertil er han meget for meget udvillet. Desto bedre, det vil sige desto sterkere tager Missforstaelsen sig ud.

Heldigvis existerer min Helt nu ikke indenfor mit Tanke-experiment. Han kan ikke i Virkeligheden blive utsat for at vælle Latteren. Dette er heldigt nok, men endnu heldigere er

det for mig, at min Opgave ikke kan blive den, at skulle disputere med ham eller dialektisere ham ud af hans dialektiske Banske-lighed. En saadan Person som virkelig eksisterende vilde kunne give en Doctor seraphicus og en Magister contradictionum i Forening nok at bestille; og til Syvende og Sidst vilde de maaskee dog Intet kunne udrette. Hvad de saa hittede paa, han vilde vel svare: det har jeg selv tænkt, nu skal I blot høre. Og derpaa vilde han foredrage den dialektiske Indvending, indtil han sit den lidt efter lidt varieret ind i sin Fordeel. At for-sørde ham med Pathos vilde heller ikke hjælpe; thi han er ogsaa Mand for at udtrykke det mest Modsatte pathetisk.

Det er derfor ingenlunde min Hensigt med, hvad jeg her skriver, at ville overbevise ham, men vel i ham og i meget af hvad han siger, at blive opmærksom paa noget Sandt. Han lader jeg gaae for hvad han er, en Sværmer og en Sværmer af en egen Art, ikke blot fordi han er kommen et Par Aarhunderdreder for silde. Børne har sagt et lykkeligt Ord: „at det gaaer med de enkelte Sværmerne i Forhold til hinanden som med Deelstagerne i en Toutine, efterhaanden som de uddøe bliver Portionen større for de Tilbageblevne.“ Hvad Under da, at han som Sværmer er ualmindelig sværmerisk, da den hele Capital med Renter og Renters Rente løber paa ham. Dog er han ikke blot saaledes i Grad en Sværmer af egen Art, men ogsaa der-ved, at han ikke er umiddelbar Sværmer, men ved Bedragets Form, hvorunder han lever fri i sit Sværmeri. Dette er et nyt Udtryk for Graden af hans Sværmeri og beviser, at denne er den høieste. En umiddelbar Sværmer, og til denne Classe hører væsentlig Alle, som ere blevne bekjendte, vil enten trænge jublende frem gjennem al Verdens Modstand og plantet Seirens Banner, eller han vil thnge paa Tilbærelsen ved sin Lidelse o: trods alt sit Sværmeri kan Sværmeren dog ikke undvære Verden. Dette ønsker min Helt slet ikke, han vil tvertimod ved et modsat Ødre sjule over Sværmeriet, saa siller i sin Sag, at han end ikke gider eller som han ogsaa mener, ikke tør hædre det.

Han lader jeg da gaae for hvad han er, og gaaer over til

Sagen. Denne vil jeg afhandle ved at føre Tanken hen til bestemte Punkter, i hvilke Udarbejdelse jeg altid skal have ham imente.

§ 1.

Hvad er ulykkelig Hjærlighed, og hvilken Experimentets Variant?

I ulykkelig Hjærlighed har Poesien fra umindelige Tider haft en Gjenstand for sin lykkelige Hjærlighed. Som man har sagt, at det var en Møder ved sit Barns Sygeleie, der opfandt Bonnen, Bonnen, som jo netop er beregnet paa en saadan Lidende, saaledes skulde man næsten troe, at ulykkelig Hjærlighed har opfundet Poesien. Men saa er det jo ikke mere end billigt, at Poesien gjør Gjengjeld og kommer den ulykkelige Hjærlighed til Hjælp, og ikke for meget at den gjor det hellere end gjerne.

Til en ulykkelig Hjærlighed hører nu: at Hjærligheden er given, og at der er en Magt, som forhindrer denne i at udtrykke sig lykkeligt i de Elskendes Forening. Intet er letttere at sige end dette, men hvad der ved en Afstand liig Jordbanens Diameter er fjernet fra dette trivielle Udsagn er at være Digteren, der ved sin guddommelige Pathos fylder dette Intet og staber ved sit Mandepust. Uden Pathos ingen Digter. Pathos er det Første, men det Næste, som da staar i et væsentligt og absolut Forhold til hin, er at udgrunde en dybsindig Modsetning. Dersom man nemlig vilde optælle alle Hindringer for Elsklovens Lykke, saa vilde der i denne Scala ligesom i Thermometerets være en plus og en minus Nætte. Begyndende fra de ubetydende Hindringer vilde man naae et Punkt, hvor Forandringen foregik og Alt blev anderledes. Der kan jo nemlig tænkes Hindringer af den Beslaffenhed, at man maatte sige: Opgaven for Elskoven er at beseire dem. Vælger en Digter en saadan Hindring som constituerende en ulykkelig Hjærlighed, saa er han ikke Digter, men Satyricus mod sin Villie. Det maa altsaa ikke staae i Hjærlighedens Magt at hæve Hindringen.

Saaledes staaer Sagen ellers rettere paa dette Punkt blev den staaende for mange Aar siden. Det Senere har den følleds Feil, at halte til begge Sider: hverken at troe paa Kjærligheden som den absolute Videnskab ellers at vælge Hindringer af prima Ovalitet: man accorderer med Creditorerne og disse lade sig sige — og Artiklen ulykkelig Kjærlighed gaaer ud, og istedenfor bliver der een Artikel: den nogenlunde lykkelige Kjærlighed; der bliver Ligelighed og „eens Bier“ for Alle.

Poesien har med Umiddelbarheden at gjøre, og kan derfor ikke tænke en Duplicitet. Betvivles det et eneste Dieblif, at de Elskende ikke ere absolut vederhæftige qua Elskende, ikke absolut færdige i sig selv til Elskovens Forening, en eneste Twivl, saa vender Poesien sig bort fra den Styldige og siger: „dette er mig et Tegn paa, at Du ikke elsker, derfor kan jeg ikke indlade mig med Dig.“ Heri gjor Poesien ogsaa vel, at den ikke selv skal blive en latterlig Magt, som den ofte nok er bleven det i senere Tider, ved misforstaet Valg af Opgaver.

Uden Videnskab ingen Digter, og uden Videnskab ingen Poesi. Skal der altsaa trænges ud af Poesien og den Afrundethed, indenfor hvilken Duplicitet ikke kan rummes, skal denne Udgang ikke være en Fortabelse i Forstandighed og Endelighed, saa maa det ske i Kraft af en høiere Videnskab. At tage Videnskaben fra Poesien og erstatte det Tabte ved Decorationer, hndige Egne, applanderede Skovpartier, fortryllende Theater-Maaneeskun er Fortabelse, ligesom det at ville bøde paa Boggers Slethed ved Indbindingens Elegance, hvad der jo ikke kan interessere Læsere men i det Høieste Bogbindere. At tage Videnskaben bort af Replikken og til Gjengjeld lade stryge lidt i Dræsleret er at prostituere Poesien og comift, ligesom om i Virkeligheden Elskeren istedenfor Pathos i Brystet havde en Spilledaase i Lommen for det afgjørende Dieblif.

Først naar der til Poesiens Videnskab træder en høiere Videnskab, først da begynder den Duplicitet, om hvilken her tales. Opgaven bliver nu dialektisk i sig selv, og det kan og maa Digterens aldrig være. Wel har f. Ex. ulykkelig Kjærlighed sin

Dialektik, men den har den ikke i sig selv men udenfor sig selv. Hvad der er dialektisk i sig selv indeholder Modsigelsen i sig selv. Digterens Opgave er derimod enkelt, fordi Modsigelsen kommer udenfra. Ved sig selv maatte den uhyggelige Kjærlighed blive hyggelig, dette er Digterens Vished, men Uhyggen er, at udenfor er der en Magt, som vil forhindre det. I Poesien forholder dersor Kjærligheden sig ikke til sig selv men den forholder sig til Verden, og dette Forhold afgør, om den bliver uhyggelig. Saasnat dersor Videnslabens Fuldstonethed ud af Det hører op, saasnat der i Videnslaben selv er Strid, ja om en højere Videnslab end forkynder sig i ny Fuldstonethed, saasnat man i den fornemmer Twetydighedens Samlyden, saa kan Digteren ikke indlade sig med den. Et Videnslaben Kjærlighed, saa maa denne være udialektisk i sig selv, for at Poesien skal i ham se en uhyggelig Elster. Et Videnslaben Fædrelandskjærlighed, saa maa denne være udialektisk i sig selv, og om Hælten ørret et eroistisk Forhold i Kraft af sin Videnslab, saa kaldes han ikke uhyggelig Elster, men nævnes efter den Videnslab, der er udialektisk i ham. Fædrelands-hælten forholder sig saaledes ikke i sin Begeistring for Føde-landet til sig selv, eller Begeistringen forholder sig ikke til sig selv, men den forholder sig til en Omverden og deriblandt ogsaa til et Elskovs Forhold, til et Pietets Forhold; saaledes maa Poesien forstaae det. Den æsthetiske Helt maa have sin Modstand udenfor sig ikke i sig. At dette ikke er saaledes i Hamlet, er maaske netop Mislygheden, hvorom mere siden.

Tilbage til den uhyggelige Kjærlighed. Vil man betragte de Udmærkede blandt hine Hyggelige, hvem „Sang og Sagn“ lønede med Navnlundighed, saa vil man strax se, at Videnslaben er umiddelbar og Modsigelsen udenfra, omrent som den Præsten lyser efter paa de Forlovedes Begne, thi ogsaa han tænker jo ikke, at der i den Elstendes egen Videnslab skulde være en Modsigelse, thi saa maatte han vel ligesom Digteren altsaa ved et Digterkald sole sig opfordret til at sige om den Styldige: han elsker ikke. Petrarcha seer Laura førenet med en Alden, Abælard soler sig ikke stilt fra Heloise ved sin geistlige

Stand (thi Kjærligheden er den absolute Videnskab) han skiller ved Fulberts Brede af! og ved hans Grusomhed; Romeo føler ikke Familiehadet som det Adskillende, fordi det ogsaa gjennem Pietetens Forhold til Faderen rører sig i ham, det er Familiestriden, der virkelig skiller ham fra Julie; Axel føler ingen Samvittighedsskrupel ved det nære Slægtskab, og Valborg førstaaer kun, at de elsker hinanden, det er Kirken ved sin udvortes Magt, der skiller dem ad: tag Hindringerne bort, og hine Ulykkelige ere de lykkelige af alle Elskende.

I vor Tid tager ulykkelig Kjærlighed sig ikke ud. Man seer Romeo og Julie, men veed ikke ret, hvad man skal gjøre deraf, i det Høieste græder Galleriet virkelig, forovrigt offerer man snarere Shakspeare end Julia en Taare, og man føler sig i Theatret i en næsten piinlig Situation. Dette kommer nu ganske simpelt deraf, at Kjærligheden som al Videnskab er blevet den eksisterende Slægt dialektisk. Man kan ikke satte en saadan umiddelbar Videnskab, og selv en Urtekæmmersvend vilde i vor Tid kunne sige Romeo og Julia forbansende Sandheder. Det kunde nu synes, at denne Mislyghed lod sig overvinde ved at drages indenfor Stykket og der bringes til Bevidsthed, saa Publikum ikke vilde føle sig ganske fremmed i Theatret men idetmindste i Urtekæmmervenden gjenkjende sig selv. Ulykken er, at det hjælper ikke, thi saa maatte Urtekæmmervenden, en nøktern Philosophus, en Assistentshuus-Forvalter, eller hvilken anden Forstands-Repræsentant man vilde bruge, gaae af med Seieren; thi Sagens luslidte Side er jo netop Sandheden. Skete dette ikke, saa vilde Romeo og Julie ikke blot staae Tilskuerne fremmede, men tabe i deres Nine som halstarrige Personer, hvis Død ikke var tragisk men velfortjent ob contumaciam mod al Raison. Shakspeare har jo ogsaa modsatte Ansluerre repræsenterede i sit Drama, men hans definitive Pathos gjør ham selv lige saa sikkert, som Romeo og Julie ere udialektiske i deres Videnskab.

Naar nu Menneskene forsmaae Poesien, og dog ingen hviere Videnskab have, hvad kan saa deraf blive Folgen? Natur-

ligviis den, at man løber vild i halve Tanter og lykhaliggjøres i Indbildninger og Selvbedrag, og bliver den skjundsomste men ikke den sjønsmøste, den lovende og lyvende Slægt som ingen anden, hvilket let lod sig bevise apriorist. Medens man da næsten aldrig hører Tale om en uslykkelig Elster, saa er der desto større Concurrence om at have været det, mere endogsaal end een-gang at have lidt hvad hine Ulykkelige leed, men ogsaa at have overvundet disse Lidelser o. s. v. o. s. v. o. s. v. Poesien kan ikke bruge saadanne Mennesker; den fordrer et væsentligt Udrykt for hvad man væsentligen har lidt og noxes ikke med et Par Venindes Forsikring, der have seet hendes Lidelser, eller med en Sjelesørgers Vedrørtighed, ikke engang om han havde et speculativt Blit og saae den nødvendige Udvikling. O! vinlunde Frugter for en comisk Digter, og naar han engang staarer op, er min eneste Bekymring, at han selv, fortryllet ved Synet af Gjenstandens Uudtommelighed, doer af Latter og saaledes forhindres i at præstere Noget. Netop en Digter vilde blive en brugbar Figur som Hovedperson i en saadan Comedie, netop Scribe f. Ex. er comisk trods sit maaskee magelose Talent, og comisk derved, at han ikke har forstaet sig selv, at han vil være Digter og dog har glemt at Poesi og Lidenskab ere nadskillelige, og comisk ved at have tilfredsstillet Tiden som Digter: dette Hele er comisk i aristophaniist Forstand. Hele Scribes Existents er en Modsigelse ligesom den, der saa ofte findes i hans Stykker. Jeg vil tage la cameraderie, hans Receptionsstykke, hvis mestervilige Effekt man ikke noksom kan benundre. Her skildres det usle Sammenhold mellem maadelige Subjekter, der ad allehaande foragtelige Veie veed at trænge sig frem ved deres Paatrængenhed; men en ung Advocat foragter disse Veie; han bliver dersor Gjenstand for Skumleriets og Lognens Forfolgelser. Hvad skeer? En ung Dame er saa god at interesser sig for ham, hun er ikke usjændt med Intriguer, alt lykkes for hende, og Advocaten kommer til Hæder og Værdighed. Resultatet er altsaa: at et Cameraderie seirer over det andet, at een Intrigue tager Magten

fra den anden. Ligesom da Rubrikken den ulykkelige Kjærighed gik ud, man istedenfor Modsætninger fik een Sort: den nogenlunde lykkelige Kjærighed, saaledes gaae her Modsætningerne: Værlighed, Uærlighed, Dyd, Usselhed ud, og man faaer een Sort: den nogenlunde Værlighed eller der skal lidt mere til end Værlighed.

Idet nu Kjærigheden selv er blevet dialektisk, maa Poesien slippe den, thi det at den er blevet dialektisk betyder for det Første, at Digteren ikke kan faae sin Opgave, ikke kan komme til at beghynde, fordi der er kommen en Indledning, hvis Udgang er kritisk, og for det Andet, at der slet ingen Sikkerhed er for, at Udgangen er lykkelig, naar blot alle udvortes Hindringer ere bortryddede, og endeligen, at der i Dødstilfælde slet ingen Sikkerhed er for, at det er Kjærighedens eller Videnslabens Heltedød, da det maaske er en Forkølesses Feber, hvorfra man dør.

Er dette nu bragt til Bevidsthed, at Kjærigheden er opgiven som en absolut Videnslab, saa maa Poesien forlade den; og hvor Aadslet er, der samles Robfuglene, her i Skikkelse af Novelister, Feuilletonister, Hermaphroditer af tragi-comiske Digtere, der ikke med Bestemthed veed, om de ville være Tragikere eller Comikere, og derfor er ingen af Dem, thi uden Videnslab ingen Digter, ei heller en comisk. Skal Poetien vedblive at eksistere, maa den opdage en anden Videnslab, der er lige saa berettiget som Kjærigheden var det for Poetien. Det vilde ikke falde vanstæltigt at vase, at der ingen saadan er til netop paa Grund af det Erotiske eiendommelige Synthese. Imidlertid vil jeg ikke udføre det her, men heller ikke fordre af Nogen, at han skal troe jeg kan det, da jeg ikke gjør det. Dog er der jo ogsaa andre i Poetiens Øine berettigede Videnslaber. Det Samme, der svækkede Troen paa Kjærigheden, at man mangler Uændelighedens Sands, vil ogsaa svække Troen paa de andre Videnslaber. Saa vil man, forladt af Poetien, arbeide sig ned i Endeligheden, indtil man endeligen staar ved Politiken i slet Forstand. Opfattes Politiken med Uændelighedens Videnslab, vil den naturligvis kunne afgive Hælte, som der vare i

Oldtiden, hvor man da ogsaa troede paa Kjærligheden. Æ Nendelighedens Verden gjelder det, at hvo som støder an i Et støder an i Alt; thi Den, der har Sande for Nendelighed, har Sande for enhver Nendelighed. Den samme Nestlegion, der har forlæret Kjærligheden, vil ogsaa fortære Politikens uendelige Lidenslab. En Helt-Mand i en saadan Tidsalder bliver en Mand, der vil arbeide for et endeligt Maal, vil, som han siger, offre Livet dersor, maaske ogsaa af en Feiltagelse kommer til det, og ved en ny Feiltagelse bliver canoniseret som Helt. En saadan Figur er imidlertid aldeles ubrugelig for Poesien (det skalde da være at han kunde bruges som Polshandleren hos Aristophanes), han er upoetisk og modfiger sig selv. Forsaavidt er det ganske consequent, at Politiken i vor Tid ikke begeistrer dens Dyrkere til Øffere, thi den begeistrer slet ikke, ellers kommer det af sig selv med Øffrene. Det er en Modsigelse for et endeligt Formaal at ville offre Livet, og en saadan Afsærd er i Poesiens Dine comit, ligesom det at dandse sig ihjel, eller at ville gaae med Sporer, naar man er vinkelbenet og falde i dem og lade Livet — hellere end at lade være at gaae med Sporer. O! vinkende Øpgaver for en comit Digter, men uden Lidenslab ingen Digter heller ingen comit. Stof skal han ikke mangle, thi Politiken mangler ikke Tjenesteført. En brugbar Hovedfigur kunde blive en Politiker, der trods al sin Kløgt vil være begeistret, vil være Øffer, men vil ikke offre sig, vil falde, men selv være Vidne til Acclamationen, hvorfor han ikke kan komme til at falde og maaske til Syvende og Sidst i sig selv har det eneste Menneske, der staar ham i Beien: en Begeistret, der ikke har Andet om hvad Begeistring er. Hans Pathos vilde culminere i denne ubegribeligt nok ikke forlangst opslidte Talemaade: „jeg vil offre mit Liv, Ingen skal sige, at jeg ikke har Heltmod, men dette blinde Mod er ikke det Høieste, dersor behersker jeg mig selv — og bliver ved at leve; dersor behersker jeg mig selv — og lader en Anden, en mindre Vigtig falde i mit Sted. Plaudite.“ Det er jo i sin Orden, at en Politicus, der er slog, ogsaa er slog nok til

at indsee, hvad der er skjult for den mere Ensfoldige, hvor vigtigt hans Liv er for Staten, at naar han lever længe, saa staer Ingen til at trænge; men Begeistring er det ikke. Al Begeistring ligger i Uendelighedens Videnslab, hvor Peer og Povl med samt deres Klogslab forsvinde som et Intet. Gud hjælpe Poe-sien, ved Politikens Hjælp sættes den paa Vand og Brod! Allerede Aristoteles har inddeelt Menneskene i: *θεολογοι*, *ψιλοσοφοι*, *πολιτικοι*. Politikerne komme sidst, end sige da Endelighedens Politikere, der forsage Uendelighedens Videnslab, de komme aller sidst eller rettere bag efter; det gjør tyndt Øl altid. Tro paa sig selv er der ingen Begeistring endnu mindre i Troen paa sin Smile Kræmmerklogslab; al Begeistring hviler enten i Troen paa sin Videnslab eller dybere i Troen paa et Forsyn, der lærer Gen, at selv det største Menneskes Dod er en Spøg for et Forsyn, der har Legioner Engle i Bag-haanden, og at han derfor resolut skal gaae i Døden og lade Forsynet om hans gode Sag, og Digteren om hans Efter-møle. Som man da sjeldent seer en ulykkelig Elster i vor Tid, saa seer man ligesaa sjeldent en Martyr i Politikens Verden, men derimod er der almindelig Concurrence om: „Fanden gale mig at have været vissig dertil, ja at være det, hvis man ikke indsaae at det var større o. s. v.“; og Politiken har en tallos Skare af titulaire Hælte og Martyr-Volontairer, ikke under Vaaben, men inter pocula. De have Alle hitt Hætedødens Höimod, men ogsaa ved en ligesaa heltemodig Biisdom ind-seet, „at det var bedre for det Hele, for Samsundet, at de skyldte Menneskeheden at leve — og klinke.“ Der er et Skridt tilbage og dette er et sandt non plus ultra, det er naar en saadan kandestobende Generation af Livssassurandører opfattede det som en Uretfærdighed af Poesien, at den ikke vælger sine Hælte blandt de værdige Samtidige. Men man gjør Poesien Uret, eller rettere man hidse den ikke for længe, at det ikke ender med, at den aristophaniisk tager den første den bedste af Polshandlerne og gjør til Helt. Paa anden Maade begeistres Poesien ikke ved Vandens og Trumfen i Bordet.

Poesiens Tid synes saaledes at være forbi, den tragiske nemlig. En comiſt Digter vil savne Publikum, da end ikke Publikum kan være to Steder paa eengang: paa Bredderne og i Comedie. Desuden har en comiſt Digter sit eget Tilhold i en Pathos, der ligger udensor Styket, og viser ved sin Existents, at Poesiens Tid er forbi. Den, der vil sætte sit Haab til et speculativt Drama, tjener kun forsaavidt Poesien, som han tjener det Comiſte. Skulde det lykkes en Troldmand eller en Troldhørning at bringe et saadant tilveie, skulde det ved en speculativ Thaumaturgs (thi en Dramaturg vilde ikke forſlaae) Bifstand tilfredsstille Tidens Fordring som poetisk Arbeide, saa vilde denne Begivenhed jo være et godt Motiv for en Comedie, om denne end vilde naae den comiſte Virkning gennem saa mange Forudsætninger, at den dersor ikke kunde blive populair.

At Poesiens Tid er forbi vil i Grunden sige, at Umiddelbarheden er forbi. Ganske uden Reflexion er Umiddelbarheden ikke, den har i Poesiens Opsattelse relativ Reflexion ved at have sin Modstand uden for sig. Men først da er Umiddelbarheden egentlig forbi, naar den umiddelbare Uendelighed skal gribes af en ligesaa uendelig Reflexion. I samme Øieblit ere alle Opgaver forvandlede og gjorte dialektiske i sig selv; ingen Umiddelbarhed faaer Lov at staae ved sig selv eller undsættes blot for at stride med Andet, da den maa stride med sig selv.

Tilbage til Kjærligheden. Maar Kjærligheden ikke staaer ved sig selv, saa vil dette sige, at den ikke, som i Poesien, selv given har sin Hindring udensor men staaer sin Hindring i sig selv. Saaledes fremkommer der en Opgave, som enhver Digter maa vrage, men som dog har sin Betydning, en Opgave, der kan varieres paa mange Maader, og en af disse har jeg valgt mig i mit psychologiske Experiment. Kjærligheden er given, der sees ingen Hindringer, tvertimod Fred og Tryghed, et Blisstille begunstiger den. Men idet den skal føres ind i den uendelige Reflexion, støder den paa Banskeligheder. Banskelighederne fremkomme altsaa ikke, idet Kjærligheden colliderer

med Verden, men idet den skal reflectere sig i Individualiteten. Problemets er saa dialektisk, at det at Kjærligheden støder an saaledes, ogsaa kan friste til det ombendte Udtryk: er da Kjærligheden given. Er det nu ikke en religieus Collision, saa er Problemets slet ikke til uden som Passiar; thi det Poetiske er herligt, det Religiøse endnu herligere, men hvad der er derimellem er Passiar, hvor meget Talent der end ødsles derpaa.

Kjærligheden støder nu an, eller det forekommer Individualitet saaledes, og han udsiger om sig selv, at han har en ulykkelig Kjærlighed. Jeg udtrykker mig aldeles dubitativt og har ikke den Videnskab, som min Ridder, men jeg søger at forstaae ham. Digteren vilde nu spørge ham: „hvad er der da til Hinder, er det grusomme Forældre, der skulle formildes, er det Familiehad der skal udsones, er det en pavelig Dispensation, der skal tilveiebringes, en Anden, der skal staf ses bort, eller at jeg maa vel sørge over mig selv og min Stilling, er det en Skjærv jeg skal tilkaste Dig, behøver Du Penge for at blive lykkelig, nu vel — med mindre Du i de fire første Tilfælde hellere vil, saa gjør jeg Dig ulykkelig, men til Helt.“ Den Paagjeldende svarer Nei. Da vender Digteren sig bort og siger: ja min kjære Ven saa elsker Du ikke. Poesien er villig til at gjøre Alt for Elskov, villig til at forsikrone den lykkelige, villig til at beskytte den ulykkelige, men i sin elskelige Naivitet maa den vide Eet sikkert: Elskoven, at den ikke efter at have gjort Alt pludseligen skal opdage, at det var forgjeves, fordi der var andre Hindringer.

For at fastholde Opgaven maa man bestandigt gjøre Dobbelthvægter. Enhver, der ikke kan det og ikke kan det med Lethed, seer slet ikke Opgaven, og Held ham da, om han ikke har tabt sin Glæde ved Poesien. Men kan han gjøre det, saa veed han ogsaa, at den uendelige Reflexion er ikke noget Fremmedartet, men er Umiddelbarhedens Gjennemsigthed for sig selv.

Antages Kjærligheden at have lykkeligt gjennemgaardt den uendelige Reflexion, saa er den noget Andre, saa er den religieus; strander den underveis, saa strander den paa det Reli-

gienſe. Dette ſeer man maaſſee ikke ſtraꝝ, ſordi man øſte nol ſelv under det Navn: uendelig Refleſion, tænker en endelig Refleſion. I Forhold til enhver endelig Refleſion er Umiddelbarheden væſentligen høiere, og det er en For nærmelſe ſorden, at ſtulſe indlade ſig med en ſaadan. Dette forſtaae Digterne meget godt, og deraf kommer Hindringerne udenſra, og det Tragiske ligger netop i, at diſſe have Magt til i en vis Forſtand at ſeire over Umiddelbarhedens Uendelighed; hun Spidsborgere og hermafroditiſke Digtere forſtaae det anderledes. Men en uendelig Refleſion er uendeligt høiere end Umiddelbarheden, og i den forholder Umiddelbarheden ſig til ſig ſelv i Ideen. Men dette: i Ideen betegner et Guds Forhold i det videste Omfang, og indenfor dette Omfang er der en Mångſoldighed af nærmere Beſtimmelſer.

I Umiddelbarheden er Ideen ogsaa, Digteren ſeer den jo, men for hans Helt er den ille, eller han er ille i ſit Forhold til den i Forhold til ſig ſelv. Netop deraf er han ille fri i ſin Lidenſlab. Friheden betyder nemlig ingenlunde, at han ſal opgive den, men Friheden betyder, at den Uendelighedens Lidenſlab, hvormed han kunde opgive den, bruger han til at faſtholde den. En ſaadan Tanke kan den digteriske Helt ſlet ille tænke, og Digteren tor ikke lade ham tænke den, thi i samme Dieblk opþor er han at være digteriſt Figur.

I den uendelige Refleſion vindes ſaaledes Friheden, hvad enten denne nu er bekræftende eller benegtede. I mit Experiment har jeg valgt Protestantionen, ſaa viſe Dobbeltbevægelſerne ſig tydeligſt. Han faſtholder paa eengang ſin Kjærliſhed, han har ingen Hindring udenſra, iwertimod ſmiler Alt begunſtigende og truer med at forvandles til Forſerdelse, hvis han ille folger ſit Ønske, truer ham med Grens viſſe Tab, med den Elſkedes Død: altsaa han faſtholder paa eengang ſin Kjærliſhed og at han dog trods Alt ille vil, ille kan realisere den.

Stillingen er ſaa dialektiſt, at man ille maa forhaste ſig, ſaa kommer der hun Forvirring ud. Men er det sandt, at Umiddelbarhedens Tid er forbi, ſaa gjelder det om at naae det Meli-

gieuse, alt Midlertidigt gavnér ikke. Og for hvem det er sandt, at Umiddelbarhedens Tid er forbi, for ham vil ogsaa den van-skligste dialektiske Bevægelse blive populair; ellers er jeg meget villig til at indromme, at mit Experiment er meget langt fra at være populairt. Man troer i Almindelighed, at det, der gjor en Fremstilling upopulair, ere de mange Kunstudtryk i den videnskabelige Phraselogi. Det er imidlertid en aldeles tilfældig Art Upopularitet, som videnskabelige Parlerurer have tilfælles med f. Ex. Skippere, der ogsaa ere upopulaire, fordi de tale en Jargon, og ingenlunde fordi de tale dybsindigt. Tid efter anden kan jo ogsaa en Philosophies Terminologi trænge igjennem lige til den menige Mand, og altsaa var det jo en Tilfældighed med hin Upopularitet. Det er Tanken, ikke Uttrykkets Tilfældighed, der væsentligen gjor en Fremstilling upopulair. En systematisk Posement- og Knapmager kan blive upopulair, men er det væsentligen slet ikke, forsaavidt han ikke tænker meget ved det høist Besynderlige, han siger (af! og dette er en populair Kunst); Socrates derimod var den upopulaireste Mand i Grækenland, netop fordi han sagde det Samme som det simpleste Menneske, men tenkte uendeligt meget derved. At kunne holde ud med een Tanke, at holde den ud med ethisk Videnskab og Alandens Uforsørdehed, at see denne ene Tankes Duplicitet i sig selv med samme Ligelighed og paa eengang i det Samme at see den dybeste Alvor og den høieste Spog, det dybeste Tragiske og det høieste Comiske, det er upopularit til alle Tider for Enhver, der ikke har fattet, at Umiddelbarheden er forbi. Men hvad der er væsentligen upopularit det kan heller ikke læres udenad. Dog herom paa andet Sted.

Dette er altsaa Opgaven, jeg har sat mig: en ulykkelig Kjærlighedshistorie, hvor Kjærligheden er dialektisk i sig selv og i den uendelige Reflexions Krije faaer et religieust Anstrøg. Man seer let Opgavens Forskjellighed fra enhver anden ulykkelig Kjærlighedshistorie; man seer det let, naar man paa eengang seer begge Dele, ellers ser man maaskee ingen af Delene.

§ 2.

Misforstaelse som tragist og comi-tragist Princip,
benyttet i Experimentet.

Naar Claudius siger, at Misforstaelse egentlig kommer deraf, at man ikke forstaer hinanden, saa er i hans naive Lune, som en Uniddelbarhed, de Differenser skjulte, der, naar de drages frem, udvise det Comiske og det Tragiske; hvorfor ogsaa haint naive Udsagn bliver forskjelligt i Forhold til den modsatte Videnslab, med hvilken det kan betones. Det Tantologiske i Udsagnet kan ligesaa godt være et Incitament for den comiske, som for den tragiske Videnslab, Ordet selv er Lunets. Ironisk vilde Socrates saaledes meget godt kunne sige i Samtalens underminerede Situation: besynderligt nok, ved Guderne, at vi, lijere Polos, ikke forstaar hinanden; „det maa være Misforstaelsen.“ Tragist vilde en Begeistret sige: o! Misforstaelse, at vi ikke kunne forstaar hinanden. Fra et Enhedspunkt af det Comiske og det Tragiske vil Udsagnet ikke være luncfuldt, men dybsindigt. Saasnart man nemlig sætter Misforstaelsen mellem Twende, saa vil der, saalænge de missforstaar hinanden, ikke kunne angives anden Grund end Misforstaelsen. Kan Misforstaelsens Grund angives, saa er Misforstaelsens discrimin hævet. De Twende kunne dersor gjerne blive ved at missforstaar hinanden, men forstaar igrunden dog tillige hinanden.

Misforstaelsen er nu overalt, hvor det Ueensartede bringes sammen, dog vel at mærke et saadant Ueensartet, at der kan være Tale om et Forhold, thi ellers er Misforstaelsen ille. Til Grund for Misforstaelsen kan man dersor sige at der ligger en Forstaelse, o: en Mulighed af en Forstaelse. Et Umuligheden tilstede, saa er Misforstaelsen ille tilstede. Med Muligheden er derimod Misforstaelsen, og er dialectisk seet baade comisk og tragist.

Denne Misforstaelsens Duplicitet kan Poesien dog ikke

indlade sig med; den maa enten bruge Misforstaaelsen comisk eller tragisk. Forsaavidt gjør den rigtigt i, at lægge Misforstaaelsens Grund i noget Tredie udenfor, ved hvil Fjernelse de Misforstaaende forstaae hinanden. Ligger nemlig Misforstaaelsen i selve det Ueensartedes Forhold til hinanden, saa er Forholdet dialektisk og Misforstaaelsen lige saa comisk som tragisk. Naar det derimod er et Tredie udenfor, der adskiller de Tvende i Misforstaaelse, saa ere de Tvende væsentligen seet ikke misforstaaende, men forstaaende, som man seer det, naar huint Tredie udenfor tages bort.

For ikke at gaae for vidt i Exempler og Sammenstillinger, naar Poesien bruger Misforstaaelsen i Forhold til en ulykkelig Kjærlighedshistorie, saa lægger den Misforstaaelsen i en fatal Begivenhed, i en gaadefuld Hændelse, i et ondt eller taabeligt Individ, der ved sin Indblanding sætter Misforstaaelsen mellem Tvende. Vel maa Poesien vide sig Forstaaelsens reale Mulighed sikkert, thi ellers kan den slet ikke begynde. Tag derfor huin Begivenhed, huin Hændelse, huint Individ bort, saa forstaae de hinanden, thi Hindringen gjør blot, at de ikke kunne komme til det. En saadan Misforstaaelse er ikke paa eengang comisk og tragisk. Misforstaaelsens Forhold er enkelt, og det, der ved ulykkelig Kjærlighed gjør den tragisk, er, at Elskovens Gehalt er sat i de Elskendes Videnskab. Tages den substantielle Gehalt ud af de Misforstaaende, saa er Misforstaaelsen comisk, de Misforstaaende blive netop ved Misforstaaelsen aabenbare i deres Tomhed, og Latteren over dem er Dommen, hvorved Tilværelsen forsones og fyldestgjøres.

At det Modsatte er paa eengang er en Betragtning, som er Poesien for meget dialektisk. Sætter end den romantiske Poesi det Comiske og det Tragiske sammen, saa er det i Modsætningens Form og høist i en, ikke i Poesien given, men ud af den ligesom anet Livs-Anskuelses negative Enhed. Men det er ikke det Samme, der paa eengang er comisk og tragisk, tvertimod er Modsætningen det Adskillende, der ved det samme Tryk, hvormed den trykker det Lavcomiske ned, løfter det Høje-

op. — I Ummiddelbarheden er bestandigt det Ene, og den høieste Form af Sammenhæng er, at naar det Ene har været følger det Andre. I Phædon udviller Socrates saa sjælt og i en anstueelig Situation (thi man seer ham siddende og med Velbehag gnide det Been, hvoraf Lænken var tagen, ved hvis Vorttagelse han nu fornemmer Velbehag, medens den smertede ham, da den var der) denne Succession med Hensyn til et Sandseindtryk: det Behagelige og det Ubehagelige, og mener det havde været en Opgave for Esop at digte en Fabel derom, hvorledes Guderne, da de ikke kunde forene disse stridige Magter paa anden Maade, havde knyttet dem sammen ved Endepunkterne. Socrates indrømmer saaledes vel, at det Behagelige og Ubehagelige er ikke paa eengang, men i hans ironiske Bevidsthed er der en negativ Enhed deraf. Poesiens Modsætninger ere ligeledes kun afslørende hinanden. Socrates's Død vilde den dersor aldrig kunne opsatte. Her er Alt gjort færdigt, og dog vilde Poesien kun kunne vælge den ene Side, her vel det Tragiiske. I det Høieste vilde den tilveiebringe en comisk Mod-sætning, sjældt dette maaskee ikke er let. Man kan ikke negte, at Xantippe gjør en comisk Figur med sin Skrigen og Larmen, at hendes Adfærd erindrer om mangen arrig Enkes sonder-kunste Avertissement om den Afdøde, man kan heller ikke negte, at Socrates ironisk nok lader falde en comisk Velhøsning derover, naar man seer Xantippe med samt sin Omhed og den i mange Aar opsparede for et saadant høitideligt Dieblik gjenite strigende Nørelse blive transporteret ud ad Doren, men denne Mod-sætning vilde være lidt uretfærdig og ikke tilstrækkelig. Bedre vilde det maaskee være i phantastisk Stil at danne et Chorus af en vis Klasse Philologer, hvis „taaredrivende“ Betragtninger over dette Dydsmonster af et Menneske og hans Martyrdød danne en god Modsetning til Socrates's hele Anstuelse. Men saa vilde igjen det Historiske svinde bort. Selv Socrates's Venner ere videre end Poesien kan gaae; thi Phædon siger selv, at han som Bidne til hin Begivenhed befandt sig i en underlig Tilstand, i en usædvanlig Blanding af Glæde og Sorg,

ja at de Tilstedeværende snart loe, snart græd, fornemmelig Apollodoros. End sige da Socrates; thi det, at de Tilstedeværende snart loe, snart græd viser kun, at de ikke ganske havde forstaaet ham. Socrates sætter netop en Duplicitet, som Poesien ikke kan udtrykke. Vil Poesien tage Tragediens Pathos for at skildre Socrates's Lidelse som Marthr, da see den sig vel for, thi han siger slet ikke, han har allerede tænkt det Snurrige i, at en saadan *ατοπος τις* kom paa den Maade af Dage, at han blev henrettet. Comisk kan Poesien ikke opfatte ham, thi det at han selv har tænkt alt det Comiske, beviser netop, at han ikke er comisk; og dersom ellers noget Menneske ikke var comisk, saa var det Socrates. En tragisk Hæltedød er noget Enkelt, og dette elsker Poesien, men faaer den paa samme Tid et Nys om, at Manden selv antager, at det ogsaa kunde være comisk, saa maa Poesien gjøre Opbud.

Inden jeg imidlertid tager Afslæed med Poesien, maa jeg endnu gjøre en Bemærkning om Misforstaaelsen, naar den benyttes æsthetisk. Poesien kan ogsaa bruge Misforstaaelsen saaledes, at denne er for den Enkelte, netop fordi der intet Tilknytningspunkt er for ham hos Den eller De, som misforstaae ham. Dette kan enten blive comisk eller tragisk i Forhold til Qualiteten og Lidenskaben, men det kan ikke paa eengang blive comisk og tragisk, fordi det Tilknytningspunkt mangler, der sætter de Misforstaaende sammen i en Enhed, eller hvorved de selv sætte sig sammen saaledes, at de paa eengang holdes sammen og dog gaae fra hinanden i Misforstaaelsen, men dog ikke kunne skilles ad, fordi hun Tilknytning er der, og at denne er der er Forholdet, som paa eengang er comisk og tragisk. — Det er tragisk, naar en Begeistret taler til en Slægt af Dødbidere og ikke bliver forstaaet; men det er kun tragisk, fordi der intet Enhedspunkt er imellem dem, thi Dødbiderne bryde sig jo netop slet ikke om den Begeistrede. Gulivers Reise er comisk gjennem Phantasi hen til Vanvid, men Virkningen er kun comisk, og comisk, fordi den qualitative Lidenskabs Gehalt ikke er tilstede i Misforstaaelsen, om Lidenskaben end er hos

Digteren, thi uden Videnslab ingen Digter, heller ingen comiſt. Et Missforstaælſen aldeles om Ubethedeligheder, bliver den som en sorglos Spøg. Livet er rigt nol paa Exempler. En døv Mand træder ind i en Forsamlingshal under Forhandlingen; han vil ikke forstyrre ogaabner derfor gaafte sagte den store Fløidør. Uhuldigiis har Døren den Egenſlab, at den knirler. Dette kan han ikke høre, han troer at gjøre det saa godt, og ved den langſomme Oplullen frembringes en langvarig Knirken. Man bliver utoalmodig, En vender sig om og thysser paa ham, han troer at han muligen har taget for rasf i Døren, og dens Knirken vedbliver. Denne Situation er en Spøg, og derfor kan hverken det Comiſte eller det Tragiſte ret faae fat i den. Dog er her et anet Enhedspunkt: han vil ikke forstyrre, Forſamlingen vil ikke forstyrres, og han forstyrret. Lidt mere Tilſætning af Følelse og andet saadant, saa fremkommer de mange Situationer, man ikke veed om man skal lee eller græde af. Dette er det Tragi-Comiſte, hvor, da ingen væſentlig Videnslab er sat, hverken det Comiſte eller det Tragiſte væſentlig er tilſtede. I det Comi-Tragiſte ere de begge satte, og den dialektiſt uendeliggjorte Aand seer paa eengang begge Dele i det Samme.

Nu til mit Experiment. Jeg har sat to ueensartede Individueliteter sammen, en mandlig og en kvindelig. Ham har jeg holdt i Aandens Potens hen til det Religiøse, hende har jeg holdt i æsthetiske Kategorier. Missforstaælſe kan der blive nol af, saasuart jeg sætter et Enhedspunkt. Dette er, at de enes i at elſte hinanden. Missforstaælſen er nu ikke lagt i noget Tredie, som forstode de hinanden, og det var en fremmed Magt, der adſlilte dem, nei Alt begunſtiger ironiſt nol deres Missforstaælſe, der er Intet til Hinder for, at de faae hinanden og hinanden i Tale, men saa begynder netop Missforstaælſen. Tager jeg nu Videnslaben bort, saa er det Hele en ironiſt Situation med græſt Heiterkeit, sætter jeg Videnslaben, saa er Situationen væſentlig tragifl; betragter jeg den, saa figer jeg, den er paa eengang comiſt og tragifl. Heltinden kan naturligiis

ikke see den saaledes, dertil er hun for umiddelbar. Seer hun den comiſt, maatte det ifølge Successionens Lov ſte i et fil-digere Moment, hvor da Latteren igjen vilde gjøre hende ſelv comiſt, thi at lee ad en væsentlig Wildfarelſe beviſer, at man er i en ny, og Den, der leer saaledes, er ligesaa lidet helbredet ſom „Den er fri, der spotter sine Lænker.“ Helten er vel ſtrax opmærkſom paa, at det Comiſke er tilſtede, hvad der freſſer ham for at blive comiſt, men han kan dog ikke ſee Forholdet ſom jeg ſeer det, der experimenterende har lagt det Hele an. Dette kommer deraf, at han er i Videnslab, og hans Videnslab's Grad viſer ſig bedſt derved, at han pathetiſt ſtyrker ſig ved at ſee det Comiſke. Han er i Videnslab. Vilde jeg ſige til ham: „forsøg at tage den bort,“ ſaa ſætter han ſtrax en anden iſteden og figer, at det er en Nedrigthed mod Pigen. Saaledes kan han vel ſee det Comiſke i Misforholdet, og Misforſtaaelſen, men han ſeer denne Opſattelſe ſom en underordnet Instant, og ud af den viſler hans Videnslab ſig mere og mere pathetiſt. Binde-Ordet i deres Misforſtaaelſe er at de elſke hinanden, men i deres Ueensartethed maa denne Videnslab udtrykke ſig væſentliſen forskjellig, og ſaaledes maa Misforſtaaelſe ikke komme udenfra dem imellem, men udviſle ſig i Forholdet ſelv, ſom er imellem dem. Det Tragiſke er, at to Elſkende ikke forſtaae hinanden, det Comiſke er, at To, der ikke forſtaae hinanden, elſke hinanden. At Sligt kan forekomme er ikke utænkeſigt, fordi jo Elſkoven ſelv har ſin Dialektik, og om det var uſørt, ſaa har jo et Experiment Magtfuldkommenhed til at eksperimentere. Maar det Ueensartede er holdt ſaaledes, ſom jeg har holdt det, ſaa har ogsaa begge Parter Net i at ſige: at de elſke. Kjørligheden ſelv har et ethiſt og et øſthetiſt Moment. Hun figer, hun elſker, og har det Øſthetiſke og forſtaaer det øſthetiſt; han figer at han elſker, og forſtaaer det ethiſt. ſaaledes elſke de begge To og elſke hinanden, men dog er det en Misforſtaaelſe. Det Ueensartede er holdt ud fra hinanden paa Kategori, og Misforſtaaelſen er ſaaledes forskjellig fra novel-lijſtisk Tuskhandel og Bagefterbetænkning indenfor reent øſthe-tiſke Kategorier.

Experimentets mandlige Figur seer da det Comiske, men ikke som en hærdet Jagttager seer det. Han seer det Comiske og synker sig ved dette til det Tragiske. Det er, hvad der især bestætiger mig, thi derved beløjes det Religiøse. I Aands-synke til paa eengang at see det Comiske og det Tragiske i det Samme culminerer Hedenstabet. I den højere Lidenstab, der ud af denne Enhed vælger det Tragiske, begynder Religiøsitetten, det vil sige den Religiøsitet, for hvilken Umiddelbarheden er forbi — og denne skal jo i vor Tid være forbi for Alle, saa sige de. Som Dyre-Stabning har Mennesket to Been (Extremiteterne), saaledes er det Comiske og det Tragiske nødvendige Bevægelses-Extremiteter for Den, som vil eksistere i Kraft af Aland, og efter at have opgivet Umiddelbarheden. Enhver, der kun har eet Been og dog vil være Aland i Kraft af Aland er latterlig, han være nok saa stort et Geni. I Forholdets Ligelighed mellem det Comiske og det Tragiske ligger Betingelsen for den rette Gang, Missforholdet kan ogsaa her betegnes som at halte, at være hjulbenet, Klumpsodet o. s. v. — Min Ridders Wylle er, at han, idet han skal slutte sig sammen i Religiøsitetten, bliver dialetisk paa det yderste Punkt, hvorom mere i en anden Paragraph. Her kun saa meget, han bliver ikke dialetisk i at gøre ud af det Comiske og Tragiske den tragiske højere Lidenstab, thi saa kunde jeg jo ikke bruge ham, men han bliver dialetisk i selve denne Lidenstabs sidste Udtryk. Uden dette kunde jeg heller ikke bruge ham; thi der ligger netop en dæmonisk Approximations Bestemmelse til det Religiøse.

Før at belyse Experimentet skal jeg gjennemgaae Structuren.

Anlæggets Form udtrykker Dupliciteten. Om Morgenens erindrer han Virkeligheden, i Matten har han med den samme Historie at gjøre, men gjennemtrængt af hans egen Idealitet. Denne Idealitet er altsaa ikke en illusorisk Anticipation, der endnu ikke har seet Virkeligheden, men efter Virkeligheden en Frihedens Bjerning. Dette er Differensen mellem den æsthetiske og den religiøse Idealitet. Den æsthetiske er højere

end Virkeligheden før Virkeligheden, altsaa i Illusion, den religieuze er høiere end Virkeligheden efter Virkeligheden, altsaa i Kraft af et Guds Forhold. Duplicitetten er udtrykt. En Digter eller en Elsker kan vel have en ideal Forestilling om den Elskede, men ikke paa samme Tid have en Virkelighedens Bevidsthed om, hvorvidt den er sand, eller en Virkelighedens Bevidsthed om, hvorvidt den ikke er sand. Denne Modsigelse kan kun den nye Idealitet udholde, der kommer efter Virkeligheden.

Historien begynder saaledes to Gange. Jeg har ladet et halvt Aar ligge imellem, og antager, at han i den Tid har levet i en Slags Bedøvethed, indtil Videnskaben vaagner pludseligen med den 3die Januar. Andre Opfattelser kunde ogsaa her aufores, mit Valg er gjort i Forhold til Anlæget.

De twende Individualiteter forholde sig omvendt til hinanden. Det kritiske Punkt indtræder for hende i Virkeligheden, men han, som væsentlig er uden Praxis i Forhold til det andet Kjøn, seer det ikke tydeligen, og kun i theoretiske Anstrengelser aner han Noget derom. Shakspeare har sagt etsteds, jeg husker ikke hvor og kan ikke citere, men Meningen er: i Dieblikket, før Hælbredelsen fra en heftig Sygdom indtræder, i Bedringens Dieblik er Unfaldet heftigst; og ethvert Ønde er værst, naar det tager Afskeed. Det kritiske Punkt for hende, da Hælbredelsen egentlig begynder, er det Dieblik, da hun har vovet Alt for at holde ham fast, og han nu, ganske consequent fra sit Standspunkt, vover det Yderste, at stride sig ud af hende. Fra dette Moment af, hvor hun har følt Smerten dybest, er, psychologisk set, hendes Bedring indtraadt. Hans Billede forsvinder derfor allerede medens han er nærværende, og da Adskillelsen er sat, mere og mere som en Grindring, Virkeligheden maa hjælpe hende. Med ham omvendt. I Virkelighedens Tid er han stærkest, fordi han kun har hende som en Virkelighed. I det Dieblik derimod, da han anden Gang skal see hende ikke i Virkeligheden men i sin egen Idealitets Belysning, forvandles hun til en gigantisk Figur. Hvad han i Virkeligheden har gjort,

Bedraget, hvormed han virkelig har gavnet hende (thi Forholdet er saa dialektisk, at i Grunden er Bedraget hende Sandhed ☺: hun forstaaer det bedst), kan han ikke fastholde ligeoversor hende, saasnart han selv bringer hende frem. For at troe paa Bedragets Betydning maa han have sit Forhold til hende i Virkeligheden og virkeligen se hende. Hans kritiske Moment indtræder dersor med Ædie Januar Året efter; thi han skal religiøst helbredes, og i denne Henseende forstyrrer hendes Virkelighed ham, han maa have hende ideal. Som de have misforstaaet hinanden fra Begyndelsen, saa vedbliver Misforstaaelsen efter Adskillelsen, og viser sig nu netop tydeligst. I det Øieblik hun er nærvædt at have glemt ham, fordi hun ikke seer ham og allerede er langt fremme i Helbredelsen, og han er blevet hende ubetydelig, i det samme Øieblik er hun blevet ham allerbetydeligst, netop fordi han ikke seer hende. Saasnart han seer hende, er hos hende, taler med hende, saa har han sin Forstand og er stærk, saasnart han selv danner hende, taber han sin Forstand, tor ikke troe den, og det Religiøse maa bestemmere arbeide sig frem. En Gjenganger er altid forsædlig, og hun bliver det for ham. Men hvilken Forskjel mellem en ung Pige, som hans Forstand holder Stangen, og en ideal Skitkelje, der træder ham forsædende imøde, mod hvilken hans Forstand slet Intet formaar! Hans Individualitet var lagt ethiæl-religiøs an. Dette er det han skal blive. Hun hjælper ham ogsaa, men ikke ved sin Virkelighed. Her ligger ogsaa Betydningen af hans Tungsind. Det er Mulighedens Fortættelse. Men naar det betyder noget Saadant, saa er al Tale om en ung Piges Munterhed og et Egtestabs Duvelighed til at adspredde det, en daarlig Tale; thi det skal ikke adspredes. Det skal vort imod fortue endnu mere for hans Sjel, saa kommer han sig not. Dette kan hun ikke indsee, og hun handler aldeles consequent. Han kan heller ikke se det, thi saa sit han ikke Forsædelsens Maadestod, saaledes som dette falder fællest, naar det rammer ved hans egen Skuld og ved hendes Vaade.

Ideen fordrer, at hun saaer hende at see igjen, men vel

at mørke, at han ikke faaer en Virkelighed at see, thi saa er han hjulpen. Derfor har jeg flere Gange ladet ham see hende igjen. Men med disse Gjensyn har det et eget Sammenhæng. Fra sit Standpunkt seet ganske consequent mener han, at skylden Uendeligheden i hende ikke at forstyrre med indblandende halve Skridt. Man seer strax, han har med sig selv alene at gjøre, og hende ikke udenfor sig som en Virkelighed, thi saa vilde Bedraget igjen komme frem. For altsaa ikke at forstyrre Uendeligheden i hende, hexer han sig ind i en rædsom Uddøethed eller Afdøethed. Dette er fra hans Standpunkt et ligesaa energisk Udtryk for hans Kjærlighed som hendes heftige Udbrud var for hendes. Gjensidigen er dette naturligvis det Forkeerteste, de kunne gjøre for hinanden.

Altsaa han seer hende igjen. Men netop fordi han for at tjene hende holder sig selv som en Afdød, har han forhindret sig i at faae et eneste ligefremt Indtryk. Her er han ifærd med at blive normal, Aberrationen ligger i, at han dog med hele sin Lidenskab bekymrer sig derom. Han faaer aldrig nogen Begivenhed i Forhold til hende eller et ligefremt Forhold til en saadan, aldrig nogen Bished, men vedblivende med hele sin Lidenskab at bekymre sig derom tilegner han sig Alt selv det Ubetydeligste, og stort mere faaer han ikke, ved dialektiske Anstrængelser*). Dette vil sige, han kommer mere og mere til at fordybe sig i sig selv.

Hvad nu Gjensynene angaaer, da beviſe de ham faktisk Intet. De Slutninger, han gjør, vil ingen Anden end han gjøre;

---

*) Hvor anstrængende en saadan Existents maa være, seer jeg deraf, at det allerede er anstrængende i Tanken at construere den, at man ikke paa et enkelt Punkt, i et Comma glemmer hans dialektiske Vanjselighed. Et Stykke af Midnat 13. Febr. funde der godt have staat istedenfor den dialektiske Vidtløftighed disse Ord: „Lægeskjønnet lyder paa, at hun befinner sig vel.“ Af Bogens faa Læsere havde de skyndsomme Intet micaret, selv af de faa skyndsomme havde maſſkee kun en enkelt spurgt: hvorledes faaer han en saadan umiddelbar Efterretning, saa maa han jo have spurgt Nogen, og hans anstrængede Lidenskabelighed har dog ikke forhindret ham i at gjøre hvad han jo i Mulighedens Form maatte anſee for det Forſærdeſtige.

al den Bleghed, han seer, troer jeg slet ikke paa, og har mange andre Forllaringsgrunde. At det var 3die Gang han en Onsdag saae hende paa Hauserpladsen vilde Ingen have opdaget i hans Sted, end mindre slutte af et Tilseerde hvad han slutter. Selv Gjensynet i Kirken er ille Noget at holde sig til, og han veed egentligen slet Intet. Det mærker han nok selv, men fra hans Standpunkt er det consequent, at lade Forstanden fare. Han gjør det for at øre hende, af Stolthed paa hendes Begne, men paa samme Tid hænder der ham noget Andet, han fordyber sig mere og mere religieus i sig selv. Indlod han sig med hende, saa har han igjen sin Forstand, og den religieus Fremadskriden er forhindret. Dette seer han ikke selv, han gjør det for at hævde hende. — Disse Gjensyn svare deraf til hans sjæelige Tilstand, og den Berøring med Virkeligheden, hvorved han blot tangerer den i Retningen fra den, holder ham i den Svæven, i hvilken det Religiøse skal consolidere sig. Han digter hende nu, men i Kraft af en religiøs Idealitet, som kommer øster Virkeligheden. Som en Elster i Kraft af en Idealitet, der ligger for Virkeligheden, seer Eljonheder hos den Elslede, som ikke ere der, saaledes seer han med Angerens intenderede Lidenskab Forfaerdelser, som ikke ere til. — Her ligger paa eengang det Gode og det Ualmindelige hos ham, men ogsaa det Dæmoniske, at han ikke kan komme til Hvile og til at hvile sig ud i den sidste religiøse Beslutning, men bestandigt holdes i Spændingen. Hun afgjor hans Elgebne, siger han, det er sandt; men det Usande er, at hun afgjor den, thi den er afgjort. Det at han forbliver in suspenso er paa eengang et lidenskabeligt Udtryk for hans Sympathi for hende, men ogsaa det Dæmoniske.*). Han skal vel blive in suspenso eller paa Ønslets Spidse, som han siger, men paa samme Tid

*) Saaledes maa ethvert Stridi betragtes, han gjør for at hjælpe hende. Men i det sidste, som han selv anseer for en Evaghed, er han ophevet i sin Lidelse, da han, i det Lieblil, hvor Forstanden maa sige nu synes Ali at blive godt, reent sympathetisk sunter sammen ved den Tonle, at hun lun er endeligt helbrebet.

i Kraft af, at Afgjørelsen for ham er forbi, have sin religiøse Beslutning i Ro, og ikke lade Afgjørelsen blive dialektisk ved hende. Men netop fordi han ikke er saaledes, belyser han i sin Svæven og i sin Aberration mangt et religiøst Problem, dog maa man erindre, at hvad han siger, er Replik i individuel Videnskab. — Han havde Energi nok til at holde sit Bedrag ud, Energi nok til at vælge det Religiøse, og lige i det yderste Øieblik eller i Yderspidsen af den religiøse Videnskab bliver han dialektisk. Det er som var der en Mulighed af, at han vilde lægge sit Liv anderledes an, naar hun slap vel fra det Hele. Heri ligger netop det Dæmoniske, at han i en anet Mulighed ikke vil forholde sig til sig selv i sin religiøse Idee, men gribenude i æsthetiske Kategorier og bevige det Ethiske en lille Smule, som var han, hvis han er skyldig, mindre skyldig, fordi hun slap godt deraf, mindre skyldig, selv om hun havde Uret mod ham. Herom dog mere paa et andet Sted.

Uensartetheden mellem de twende Individualiteter skal nu estervises i de afgjørende Punkter. Uensartetheden vil gjøre, at det Dialektiske bestandigt sætter Forholdet om, hvilket Læseren selv i Bogen vil være opmærksom paa.

1) Han er indesluttet — hun kan end ikke være det.

Hvorfor kan hun ikke være det? All Indesluttethed ligger i en dialektisk Reduplication, hvilken er Umiddelbarheden aldeles umulig. Umiddelbarhedens Sprog er ligesom de vocaliserende Sprog let udtaleligt, Indesluttethedens Sprog er kun i Taus-hed et Sprog, eller i det Høieste ligesom de Sprog, der sætte en 4, 6 Consonanter foran en Vokal. Fordi hun er saaledes umiddelbar, bliver Hengivenhed ganzke rigtigt det Medium, i hvilket hun, efter en tidlang at have været overvældet af ham og have lidt Uret, derpaa fremført ved en lille Begivenhed udtrykker sin Videnskab. Paa denne Hengivenhed strander hans

Indesluttethed, det vil sige, han er saa meget mere dialektisk, at han indseer Misforholdet.

Indesluttethed kan imidlertid betyde noget forsljelligt. Hans Indesluttethed er væsentligens Tungsindets Form, og Tungsindet i ham igjen den fortættede Mulighed, der gennem en Krise maa gaaes igjennem, for at han kan blive sig selv klar i det Religiøse. Angaaende sin Indesluttethed siger han paa intet Sted, hvad den indeholder. Jeg har med Flid holdt ham saaledes, deels fordi jeg kun behovede Indesluttetheden som Grændse, som den Forstaelsens Grændse, der sætter Misforstaelsen, deels fordi han end ikke selv kan sige, hvad den indeholder. Hans Indesluttethed er nemlig hverken mere eller mindre end den religiøse Subjektivitets fortættede Anticipation. Den religiøse Subjektivitet har et dialektisk Moment mere end al Virkelighed, ikke som for Virkeligheden, men som efter Virkeligheden. Han kan deraf højperligt eksistere i Virkeligheden, og saaledes antages han at have gjort det, men Indesluttetheden er og bliver Anleden om et høiere Liv. Det folger nemlig af sig selv, at saadanne Virkelighedens Kategorier, som at det Udvortes er det Indvortes, og det Indvortes det Udvortes, i Forhold til det Religiøse ere opfundne af Münchhausener, der aldeles ikke forstaaer sig paa det Religiøse (hvad dog en Forstands Begeistret som jeg meget godt kan, uden at være religiøs). De gavne deraf i disse Sphærer ligesaa meget, som hvad et gammelt Ord siger at rælle Tungen ud af Binduet og saae et Smæl over den.

Hans Indesluttethed indeholder da forsaaavidt slet Intet indtil videre, men den er der som Grænsen, og den holder ham, og indtil videre er han tungsfndig i sin Indesluttethed. Den abstrakteste Form for Indesluttethed er, at den indeslutter sig selv. Psychologen veed Besleed om, at medens den Indesluttede kan sige meget og med Lethed, som har gjort ham indesluttet, saa siger han ikke og kan ikke sige det, der gjør ham indesluttet. Indesluttetheden kan man deraf vanskeligt tage fra den Indesluttede, og han er egentlig at helbrede religiøst

i sig selv. Dette er Indesluttethedens abstrakteste Form, naar den er et høiere Livs Anticipation i Mulighedens Fortættelse. Dersor figer han aldrig, hvad hans Indesluttethed indeholder, men kun at den er der. Fra dette Mulighedens Standpunkt kan der strides frem til religieus Gjennemsigtighed; det er det, han skal. Men det veed han ikke, og aner mindst, at Beien gaaer igjennem de Forfærdelser, at opgive sit Forhold til hende, fordi det er et Misforhold. Hædde han ikke i sig selv fundet Kraft til Fortvivleßens Beslutning, hædde han ikke, uden at forstaac, hvilken Bethydning det havde for ham selv, eller rettere uden at forstaac Andet, end at det var hans Undergang, fundet Styrke dertil i sympathetisk Begeistring for hende, hvad enten hun nu forstod det eller ikke, havde hun seiret: saa hædde han været tabt. Indesluttethedens Udbillings-Proces havde været standset, han var blevne handlende i Forhold til sin Indesluttethed, havde sluttet den af, gjemt den som en fix Idee i sit Indre, maaſkee i Sindsvaghedens stille Form, maaſkee endog i en Skylds Form, thi disse twende Former ere de væsentlige for den consoliderede Indesluttethed. — Han sit hendes Liv paa sin Samvittighed, det hjalp ham og vil hjælpe ham: hun havde hele hans Aands-Existents paa sin Samvittighed; det har hun aldrig drømt om.

For at belyse hans Indesluttethed har jeg ladet løbe ind i Dagbogen nogle Opsatser, hvor han ligesom samler efter et Udtryk for sin egen Indesluttethed. Directe udtrykker han sig aldrig, det kan han ikke, men indirekte. De maae dersor ogsaa forstaaes indirekte. En af dem hedder: en Mulighed, den for ham afgjørende Kategori, som dersor maatte forfolges til en Yderlighed. Den ender med, at det var en Indbildung, en Feberdrøm med Skylden. Han samler her efter Synden. Hædde han havt en Synd paa sin Samvittighed, havde jeg tænkt mig ham saaledes, saa havde det været langt lettere at klare ham ud deraf; men saa havde det hele Anlæg heller ikke udviist det, som jeg vil have.

2) Han er tungsindig — hun livsglad. Men er

hans Tungsind et saadant, at det skal standses, saa lad hende derom; thi saa hjælper hun ham, som han selv saa bevæget taler derom. Men det er ikke saa. Han veed ikke af, at dette Tungsind betyder noget Andet; selv tilintetgjort seirer dog endnu Sympathiens Smerte paa hendes Begne, og han beslutter at forlade hende, uden at ane, at det netop maa hjælpe ham. I det Hele er hans Bekymring for Pigen reent Sværmeri, latterlig i sig selv, fragtist ved hans Lidelse, comisist ved at han gjor det allergaleste.

Der er Forskjel paa Tungsind og Tungsind. Der er et Tungsind, som i Forhold til Digtere, Kunstmere, Tænkere er Krisen, og som hos Qvinden kan være en erotisk Krisen. Saaledes er min Figurs Tungsind Krisen for det Religiøse. Tager jeg en Kunstmester, saa ytrer dette kritiske Tungsind sig ikke strax derved, at han veeklager over ikke at due til at være Kunstmester. Langtfra; det er stundom mistænkeligt, at den Lidende saaledes veed, hvad det er, at hans Lidelse maaske kun er opvarmet. Nei, dette Tungsind kan læste sig paa Alt, paa det Ubetydeligste, og først naar hans væsentlige Bestemmelse er sat, ses det, at det var Tungsindets Hemmelighed. Men Krisen maa komme sildigere hos den Religiøse, det vil sige for den Art Religiøsitet, hvor det gjelder, at Umiddelbarheden er gaaet under. Grunden er de mange Forudsætninger, som behøves: han maa være æsthetisk udviklet i Phantasi, maa kunne satte det Ethiske med primitiv Lidenslab, for rigtig at støde an, at det Religiøses oprindelige Mulighed i denne Katastrofie kan bryde frem. Tungsindet maa dersør have ledsgaget ham gennem de foreløbige Stadier.

Saaledes med min experimenterede Personlighed. Det, der skal hjælpe ham, er netop Forsørden. Det drømmer han ikke om, han tænker kun paa hende og paa sin Lidelse i Slyld. Hans Sympathi for hende begejstrer ham til at være usiaglig i at vove det Yderste. Han forlader hende: men ikke for at opgive hende, men for at holde ud, om det dog ikke skulle hjælpe. Dette vil han ikke sige hende, thi da det er uvist og

usikkert, er det at fornærme hende at holde hende hen med et saadant Haab. Det er aldeles consequent, det er det, der skal hjælpe, men han veed ikke hvorledes. Et Ord imellem dem, og hans Udvilling havde dog været forstyrret.

Følgen vil naturligvis blive, at hun imidlertid betænker sig, hun kan ikke holde sig ved sig selv. Det er som det skal være; hans Vei skulle ikke derhen, og Alt lægges til Rette for ham, at han kan blive en ordentlig Individualitet. — Saaledes har jeg lagt Experimentet an: det Samme paa eengang comisk og tragisk.

Havde hun seiret, saa havde han været tabt. Selv om hendes Livsgladhed, der dog er et astagende Fond, havde formaaet at gjøre ham til en lykkelig Egtemand, det var ikke det, han skulle være. Men det drømmer han ikke om, og føler kun sin Elendighed saa dybt, at han ikke kan due til, hvad Enhver duer til — at være Egtemand.

Han faaer hendes Liv paa sin Samvittighed, hun har havt hele hans Personlighed paa sin, og naturligvis ikke drømt derom.

3) Han er væsentlig Tænker — hun intet mindre.

Med dette Ord „Tænker“ falder der en vis comisk Belhåning over ham; thi kun deraf, at han er ene sysslende med Tænker, lader det sig forklare, hvad Experimentet antager, at han har funnet leve hen uden mindste Kjendskab til Verden og især til det andet Kjøn. Havde han havt den, især den sidste, ja saa kunde Experimentet slet ikke komme i stand, thi man behøver da ikke at see sig langt om, for at see, hvad han havde at gjøre og især hvad man skal gjøre ved en ung Piges Forfærdelser, hvilke man bedst honorerer ved at gjøre et gammelt Vers til en Leveregel: cantantur hæc, laudantur hæc, dicuntur, audiuntur; scribuntur hæc, leguntur hæc — et lecta negliguntur. Et Experimentet maa der derfor falde som Reslex af Verdenskundskaben, han mangler, en vis latterlig Belhåning paa ham; men paa den

anden Side har hans uerfarne Erfodighed for det andet Kjøn noget rorende samt en vis epigrammatisk Kraft over Verdens-kundskaben.

Det, at han er Tænker, vil nu ikke sige, at han læser mange Boger og agter at bestige Kathedret som Privat-Docent. Saadanne Tænkere kunne godt forene det Forskjellige, og saa have de jo ogsaa Mediationen. Han derimod er væsentlig Selvtænker, og i den Forstand, at han altid maa have Ideen med sig for at eksistere. Dette bestætiger ham med en Selvtænkers Videnskab, ikke med en Privat-Docents affecterede Forsikrings-Bederhæftighed.

Pigen har, som det klæder hende i hendes Umiddelbarhed, Livet og Dagen for sig, hvilket er allerljereste. Hun har intet mod, om det saa var det Syrochaldæiske han vilde studere; hun blæser ad lærde og curieuse Materier, hvilket er elsværdigt og ikke uden Unde. Men hvad der bestætiger ham er ikke det Syrochaldæiske eller det Elamitiske, det er Tilværelsen selv, i hvilken han eksisterer.

Som en Folge deraf kunne de slet ikke forstaae hinanden. Det, der bestætiger ham absolut, veed hun slet ikke af er til, og vilde han sige det, saa vilde det ikke bestætte hende mere, end hvis han talte om Sancherib og Salamanasser. Hun forlangter det heller ikke; og dette er elsværdigt af hende, især hvis Opgaven havde været den modsatte, at hun for at tjene ham ikke brød sig derom. Hun fatter naturligvis heller ikke, at hendes Forlangende og hendes Dispensation ikke veie op mod Ideen, at det: ikke at udtrykke Ideen, ikke blot forstyrre ham, men at han anseer det for en Foruermelse mod hende.

Saa tænker han da. Og dette kan han tænke, at han kan faae et Mord paa sin Samvittighed, men ikke at udtrykke Ideen kan han ikke tænke. Hvad en Piges Ære er, det er Consequensen og Ideen for en Tænker, og det at holde den fast i Livet for en Selvtænker. Har han hendes Ære paa sin Samvittighed, saa har hun haft hans Tanke-Existents paa sin. Naturligvis har hun ikke anet det.

4) Han er ethisk-dialektisk — hun æsthetisk umiddelbar.

Fra ethvert af disse Standpunkter er Begrebet om Lidelse aldeles forskelligt. Han kan ikke forstaae, hvad der væsentligen bliver hendes Lidelse (hvis der bliver noget af det med den), nemlig at tage Besiddelsen af et andet Menneske; hun forstaaer slet ikke, hvad der væsentligen bliver hans Lidelse, Ansaret og Skylden.

Saa blive de begge ulykkelige, og den Enne har gjort det Bedste for den Ander i Henseende til at blive ulykkelig: han ved at bryde Forholdet, hun ved at lægge et Mord paa hans Samvittighed. Han vilde jo rigtignok have faaet det alligevel, men hun gjør det dog.

5) Han er sympathetisk — hun i Umiddelbarhedens Forstand uskyldig selvkærlig.

Den uskyldne Selvkærighed er altid kendelig paa en Reflexion. Noget Saadant findes ikke hos hende, derimod vel den Selvopholdelsens Drift, der af nogle græske Philosopher blev constitueret til Moralprincip. Feilen hos dem var, at det ikke lader sig gjøre uden Reflexion, hun derimod er uden Reflexion, derfor er denne Selvkærighed ikke uskyldig og er Tegn paa en naturlig Sundhed.

Uagtet den Forkærighed, med hvilken han ellers opfatter hende, gjør han hende dog Uret paa en Maade, ved at sige, at der ikke er Spor af Resignation hos hende. Ikke som havde han Uret i Udsagnet, thi det er ganske sandt, men Grunden er, at hun slet ikke fatter, hvad det vil sige, hvilket paa eengang kan betegne hendes Sundhed, men maaske ogsaa en erotisk Bestedenhed. Desuden forhindrer han hende i at fatte det. Han bruger Bedraget for at skjule over sine egne Lidelser, at hun ikke skal bevæges sympathetisk. Men nu glemmer han at calculere Bedraget, at det jo forhindrer hende i, at blive opmærksom paa

Sympathiens Tilskudelser. Men som her er en Modsigelse, saa er hans dialektiske Stilling ogsaa her saa vanskelig, saa tydlig, at man kunde antage, han paa eengang lige saa nodig som han vil have hende sympathetisk bevæget for hendes egen Styld, lige saa nodig vilde have en energisk Uttring af hendes Hoomod for sin egen Styld. Dette har han dog indseet selv, thi han siger, at han har tilbuddet hende Leilighed til at give ham sin Frihed, som han ogsaa har gjort, men deraf folger endnu ikke, at han er reent sympathetisk paa dette Punkt, men mere hvioende sig under, hvad han anseer for Pligt. Forhaavidt han har gjort dette Tilbud, er han frelst fra at blive dæmonist hen til det Onde, det kunde han være blevet paa dette Punkt; men han er heller ikke reen religiens, det vil sige, det er muligt. Ulykken er, at hun ikke vil forstaae ham, men kun benytte enhver ny Opdagelse om hans Følelse for hende til at styrte los paa ham med sin Hengivenhed.

Det er Sympathi for hende, vel at mærke som den consequent kan være i hans Individualitet (thi hans Sympathi kan naturligvis ikke tale i hendes Maal), der begejstrer ham til de Skridt, han ellers neppe havde vovet. Jeg kunde have ladet det være nok dermed, men for at belyse ham lader jeg den Tanke finde Indgang hos ham, og Virkeligheden ligesom begunstige den, at det dog vil ende paa en ganske naturlig Maade med, at hun er frank og fri igjen ved en restitutio in integrum. Her skal det vije sig, om han er sympathetisk, eller rettere, da han er lagt sympathetisk an, saa vil det vije sig, at han næsten nu lider mest, fordi han synes hun taber i Idee-Existents. Hans Sympathi viser sig her allerstærkest og som den maa være hos en Tænklende, hvem Idee-Existents er det Eneste — havde han haft Kjendstab til Verden og til det andet Kjøn, saa var han sluppen bedre, det vil sige, hvis han vilde brudt sig om denne Videns.

Saa bryder han da, og Wielsen gjor den besynderlige Tjeneste, at blive det Aldskillende. Missforstaelsen viser sig igjen i det Senere. Hun er, som ovenfor sagt, allerede ifærd med at

helbredes, da han forlader hende, og helbredes lidt efter lidt; han lider mest bag efter. Han er den Handlende, hun den Lidende, saa synes det, dog er det omvendt, han er den Lidende, som ikke havde vovet, hvad hun vovede, at lægge et saadant Ansvar paa et andet Menneske. Hun troer, at han har fornærmet og krænket hende ved at bryde Forholdet, og dog har han kun fornærmet hende ved at begynde det. Afbrydelsen er i sympathetisk Begeistring for hende. Hans Skyld er, fraseet det at begynde, at han i Forhold til hende anlægger for stor en Maalestof, og dette er netop hans Ære. Han er skyldig, hun aldeles uskyldig, mener han. Dog er det ikke saa: er han skyldig i at have begyndt, saa er hun skyldig ved at benytte sig af Forholdets ethiske Side til at ville binde ham til sig, og vove Skridt, hvis Folger hun hverken drømmer om eller kan beregne. Han seer det Comiske, men i Lidenskab, saa han derudaf vælger det Tragiske (dette er det Religieuze og hvad jeg ikke kan forstaae, der seer begge Mømenter i Ligevegt), hun seer det Tragiske og saa tydeligt, at hun gjor det comisk. Han frembringer i det Udvortes slet ingen Virkning, uden hvad ethvert Mandfolk kunde gjort lige saa godt, at en Pige vil døe o. s. v., han kan ikke engang gjøre en Pige ulykkelig; hun frembringer en uhyre Virkning. Dette tænker hun slet ikke paa, thi hun tænker, havde hun faaet Lov at gjøre ham lykkelig, saa havde det været Noget. Det Første tænker han ikke paa, thi han maa tænke, at han har knust hende. Han er forvisset om Eet, at det bliver Pigen Ruin at forenes med ham, maaske er Pigen klugere, naar hun mener, at hun nok kunde bruge ham. Hun er sikker paa, sagtens at kunne gjøre ham lykkelig, og dog vilde det, som viist, ubetinget have været hans Undergang. Han er til Nar ved sin ydmige Ærbødighed, hun bliver til Nar ved sine store Ord.

Men hvorledes kom han dog til at begynde? Dette troer jeg, jeg har lagt tydeligt an. Han begynder med en heel Livs-Anskuelse, som han har dannet sig. Jeg skal have en religieus Individualitets-Approximation ud af ham, derfor maatte Anskuelsen være en æsthetisk-ethisk i Illusion. Saaledes er den

ogsaa, og det er ganske i sin Orden, at den maa have tilstedsstaalset hans Individualitet. Han seer Pigen, saaer et erotisk Indtryk, men videre heller ikke. Hun er optagen i hans Existents, og han vil, som han siger, ikke fornærme hende ved at lære hende noiere at hjende. Man seer strax Sværmeren, og en Sværmer skal han være, men han skal ind i en anden Sphære. Saa gaaer da Tiden hen, han er besluttet, men det Erotiske er slet ikke steet sin Delt. Nu er han i det og griber Sagen ethisk an, medens den religieuse Mulighed bestandigt er dybest i hans Sjel, som den allerede var i hans første Livs-Anskuelse, uden at han vidste af det. Det Ethiske bliver ham nu klart i Virkeligheden, og han strander. Hans Fornærmelse er ikke at bryde af, men den var, med en saadan Livs-Anskuelse at ville være foreslket. Stadierne ere saaledes lagte an, en æsthetisk-ethisk Livs-Anskuelse i Illustration med det Religienses dæmrende Mulighed; en ethisk Livs-Anskuelse, der dømmer ham; han synker tilbage i sig selv, og han er, hvor jeg vil have ham.

Jeg har nu ganske korteligen gjort en Runde om mit Experiment. Rundt om det bevæger jeg mig bestandigt; thi jeg fatter vel Enheden af det Comiske og det Tragiske, men ikke hvorfra han saaer den nye høiere Videnslab, som er det Religiuse. Skulde det være Ethiken, der ved sit negative Tryk hjælper ham forbi det Metaphysiske (thi der ligger jeg) ind i det Religiuse? Jeg veed det ikke.

Resultatet af Missforstaalssens hele Proces er egentlig, at de dog ikke elste. Men dette kan man slet ikke sige i Begyndelsen, og der er endnu bestandigt det tilbage, at hver af dem har Sit af Elsklovens Momenter. Han elsker ikke, thi han mangler Umiddelbarheden, hvor det Erotiske forste Grund er. Kunde han være bleven hendes, han var dog bleven en Mand, der vil gjøre Alt for at svie hendes Ønsker, men ikke en Elsker. Men har han ikke Umiddelbarheden, saa har han det ethiske Moment, som hun slet ikke forstaar sig paa eller bryder sig om. Hun elsker ikke; hun har nemlig Umiddelbarhedens Tilskyndelser og Vedholdenhed; men for at elste maatte hun jo ogsaa have

Resignationen, at det kan blive tydeligt, at hun ikke elsker sig selv.

Herved er Experimentet færdigt; men i en anden Forstand er det selv i sin vidtøstigere Udførelse ikke færdigt eller bragt til Enden. (Om Grunden dertil mere siden). Vilde jeg antage, at det var faktisk og skeet, hvad han aner og hvad der ligger nært nok, at hun paa ny forelskede sig, hvad saa? Saa vilde han muligen komme bort fra sin Aberration. Jeg sætter mig bestandig ind i ham og indseer jo vel, at han ikke hjælpes, som jeg i hans Sted forlængst skulde have hjulpet mig. Derom vil jeg ikke stride, jeg vil eksperimentere. Hans Aberration ligger i, at han af hendes Virkelighed lader sig forstyrre i angrende at slutte sig sammen, at han ikke kan faae Fred i sin Anger, fordi hun gjør ham den dialektisk. (Herom mere siden). Saasnart hun dersor er borte, saa vil han ene og alene have med sig selv at gjøre, Angeren ubehindret faae den Idealitet, han behøver, uden at forstyrres af pathetisk Videnslab til at ville handle, eller af comiske Syner, som han ikke selv frembringer. At slutte en Individualitet af og sætte et Resultats-Facit op, er for de store systematiske Tønkere, der have saa meget at oversare; at lade den blive til i hele sin Mulighed, er det, der interesserer den Experimenterende. Jeg kunde dersor meget godt tænke mig, at han, selv naar jeg opgav mig dette, endnu engang blev dialektisk. Hvis det skeer, bliver han ved at være dæmonisk. Det er ikke det Dialektiske, der gjør et Menneske dæmonisk, langtfra, men det at blive sig selv i Forhold til Experimentet.

Den Læser, der har læst Constantin Constantius's lille Bog, vil see, at jeg har en vis Lighed med hin Forfatter, men er dog meget forskellig, og Den, der eksperimenterer, gjør altid vel i at danne sig selv i Forhold til Experimentet.

§ 3.

Det Tragiske storre Trang til det Historiske end det Comiske; denne Forkjels Forsvinden i „Experimentet“.

Det har oftere bestættiget mig, at den tragiske Digter forret at sikre sig Indtrykket paa Tilskuerne, for at vinde Stykket deres Tillid og Tro, Opsørelsen deres Taarer, støtter sig ved det Historiske, at hans Helt virkelig har udført det Store, om Digteren end ikke blot gjengiver det Historiske. At det er saaledes, vil viist Ingen negte, og ikke mod mig beraabe sig paa Lessing, da Emilie Galotti som Undtagelse bekræfter Reglen, og mangen Uttring af dets Forfatter viser, at han netop selv har betragtet det saaledes. Det langt overveiende Almindelige er, at benytte det Historiske, og med betydelig Reservation at forstaae det Aristoteliske: at Digteren er større Philosoph end Historikeren, fordi han viser, hvorledes det skal være, ikke hvorledes det er. Den comiske Digter derimod behøver ikke et saadant historisk Tilhold. Han kalde sine Personer lige hvad han vil, han lade Seenen foregaae hvor han vil, naar blot den comiske Idealitet er der, saa leer man nok; og omvendt, han vinder ikke ved at bruge Harlequin og Pierrot, naar han ikke veed at bruge dem uden som Navne.

Er dette nu fordi Menneskene ere mere tilbørlige til at opdage Folks svage Sider end til at see det Store, er det fordi det bedre gaaer an uden betryggende Garanti at lee ad Noget end at græde derover, som havde det ille sin Gyldighed, at en Daare leer ad Ingenting? Eller er dette maaske Grunden, at det Comiske letbevæbnnet søger det Ethiske forbi hen til det Metaphysiskes Sorglosched og ved at lade Modsigelsen vorde aabenbar blot vil vække Latteren; det Tragiske derimod, sværtbevæbnet som det er, bliver stikkende i en ethisk Vanstelighed, at vel Ideen seirer, men Hælten gaaer under, hvilket for Tilskueren er trøstelost nok, forsaavidt han ogsaa vil være Helt, og spydigt nok, hvis han betænker, at han har ikke Noget for sit Liv at frygte, da det him er Hæltene, der døe?

Dog Grunden være nu, hvilken den være vil, det, der bestætiger mig, er ikke Grunden, men det Faktum, at det Tragiske søger Tilhold hos det Historiske. Dette vil jo sige, at Poesien ikke ved sig selv troer sig i stand til at vække Idealiteten hos Tilskueren, ikke troer, at Tilskueren har den, men vel, at det Historiske, o: det at det er historisk, skal hjælpe ham til at faae den. Med Hensyn til det Comiske derimod falder det aldrig Digteren ind at ville beraabe sig paa Historien, eller at understøtte den comiske Figur med Historiens Hjælp, thi Tilskueren siger ganske rigtigt: viis os ham comisk, saa skjenke vi dig det Historiske.

Men hjælper det nu til at faae Troen paa det Store, at man veed det er historisk? Mei slet Intet. Denne Videns hjælper Gen blot ind i et Sandsebedrag, der bedaares af det Stofartige. Hvad er det jeg veed historisk? Det er det Stofartige. Idealiteten veed jeg ved mig selv, og veed jeg den ikke ved mig selv, saa veed jeg den slet ikke, al historisk Videns hjælper ikke. Idealitet er ikke Øsøre, der kan transporteres fra Gen til en Anden, eller Noget, som gaaer med i Kjøbet, naar man tager større Partier. Veed jeg, at Cæsar var stor, saa veed jeg hvad det Store er, og dette seer jeg paa, ellers veed jeg ikke, at Cæsar var stor. Historiens Fortællen, at vederhæftige Mænd forsikre det, at der ingen Risico er forbunden med at antage denne Mening, da det skal være vist, at han var en stor Mand, at Udfaldet beviser det, hjælper slet ikke. At troe Idealiteten paa en Andens Ord er ligesom at lee ad en Wittighed, ikke fordi man har forstaet den, men fordi en Anden har sagt, at det var vittigt. Naar saa er, saa kan i Grunden Wittigheden for den i Kraft af Troen og Agtelsen Leende ligesaa godt være usagt, han kan lee med samme Emphasis.

Læseren vil let see af §'s Overskrift, at det ikke er min Agt at forblive i det Esthetiske, men at jeg vil til det Religiøse. Hvad den tragiske Helt er i det Esthetiske er det religiøse Forbillede (jeg tænker naturligviis her kun paa fromme Mænd o. s. v.) for den religiøse Bevidsthed. Digteren er her en Taler.

Man ther nu her igjen til det Historiske. Forbilledet stilles frem, og nu siger Taleren det er vist, for det er historisk, og den troende Menighed troer Alt, endog at Taleren veed, hvad han selv siger.

For at satte Idealiteten maa jeg kunne løse det Historiske op i Idealiteten, eller gjøre, hvad man med et frontt Udtryk siger om Gud i Forhold til en Døende: klare op for det. Omvendt kommer jeg ikke ind i Idealiteten ved at gentage den historiske Ramse. Den, som dersor ikke i Forhold til det Samme satter ligesaa godt Slutningen ab posse ad esse som ab esse ad posse, han satter ikke Idealiteten i dette Samme. Han opfostres kun ved Indbildninger. Idealiteten som det besselende Princip bliver ikke uden videre historisk. Det, der kan overlevers mig, er en Mangfoldighed af Data, som ikke er Idealiteten, og saaledes er det Historiske altid raat Materiale, som nu Den, der tilegner sig det, veed at oplose i et posse og assimilere sig som et esse. Der er dersor intet Taabeligere paa det religiøse Gebeet end at høre det forstandige Spørgsmaal, der spørger, naar der læres Noget: er det nu ogsaa virkelig saaledes gaaet til, for saa vil man troe det. Det, om det virkelig saaledes er gaaet til, det er saa idealt som det fremstilles, kan kun controleres ved Idealiteten, men den kan man ikke faae historisk afproppet.

Dette har jeg bragt mig til Bevidsthed ved at danne den Lidelseshistorie, jeg har udført som et Experiment. All! hvis jeg var en navnkundig Forfatter, saa vilde en Læseverden, der er virksom i Troen, utraettelig virksom, være i Vaande, thi den vilde behybre sig om Bogen, og spørge: men er det nu ogsaa virkelig — for saa vil vi nok troe det. Hvad er det den vil troe? At det er virkelig. Ja ad den Vej kommer man ikke længere. Dersom en Taler ikke agter paa dette, saa skal han vel kunne gjøre dybt Indtryk paa sine Tilhørere, men ogsaa gjøre det til en satirisk Sandhed over sig selv, hvad Socrates sagde om Beltalenheden, at den er en bedragerst Kunst. Jo mere det udhæves, at det er historisk og dersor o. s. v., desto mere bedrager han; og er det et lille Levebrød han har, saa det ikke er verd

at tale om Pengene, han faaer, saa er det lige vist, at han giver Snak, maaſke megen Snak — al! for en ringe Betaling. En saadan historiserende Taler gjør blot Sit til, at de Lærende blive aandløse. Det er nemlig Aand at spørge om to Ting: 1) er det, der siges, muligt; 2) kan jeg gjøre det. Men aandløst at spørge om to Ting: 1) er det virkeligt, 2) har min Nabo, Christophersen, gjort det, har han virkelig gjort det. Og Troen er den Idealitet, der oploſer et esse i sit posse og nu gjør Slutningen omvendt i Videnslab. Hvis Troens Gjenstand er det Absurde, saa er det dog ikke det Historiske, der troes, men Troen er den Idealitet, der oploſer et esse i et non posse og nu vil troe det.

Før hørligere at fåtte det religieuse Paradiſma, holder man det Religiøse i alene pathetiske Kategorier af Unniddelbarheden. Det gaaer her Taleren, ligesom det gaaer Digteren med sin tragiske Helt. Man tør slet ikke lade det Comiske komme frem. Dersor veed Tilhøreren bestemt, at det er Alvor, og naar det er Alvor, saa kan han nok troe det. Men sæt nu denne Alvor var Spøg. Den religieuse Alvor er som det Religiøse den ud af Genheden af det Comiske og Tragiske gaaende høiere Videnslab. Dette veed jeg netop deraf, at jeg selv ikke er religieus og har naaet dette Standpunkt (Genhedens) uden at overspringe noget foran, og uden at finde det Religiøse i mig. — Forholder dette sig saaledes, da skal det Historiske ikke uleilige sig, thi som det aldrig kan hjælpe til en Idealitet, saa da vel allermindst til en dialektisk Idealitet. Hvis jeg var en vederhæftig Mand, vilde det see galt ud for Læseverdenen, der ikke forud kan faae at vide, om det er Spøg eller Alvor. Jeg blev nødsaget til en Erklæring — det er dog immer godt for Noget, ikke at være vederhæftig.

Det Religiøse betrygger man ligesom det Esthetiske ved et Resultat — og mit Experiment er jo ikke færdigt. Der er altsaa intet Resultat — „jeg beder et høistørret tænkende Publikum at betænke, hvad det vil sige, at give en Bog ud uden Resultat. Heldigvis læser Ingen den, da den er af en obscur For-

fatter", saaledes vil en Recensent tale, uagtet jeg dog har saa bønligen bedet ham at lade være — ikke at lade være at sige dette, thi skal han endeligen tale, saa kan det saa vist være ligegyldigt, hvad han siger. Altshaas Resultatet, som enhver stundeslos Læser med Billighed kunde forlange forud paa Haanden, det kommer slet ikke. O! maatte derimod disse Betragtninger bøde lidt derpaa.

Poesien ligger i Commensurabiliteten af det Udvortes og Indvortes, og den viser dersor Resultatet i det Synlige. Resultatet er lige til at tage paa. Dog skader lidt Forsigtighed ikke, thi Resultatet har samme Dialektik, som Idealiteten. Det Religiøse ligger i det Indvortes. Her kan da Resultatet ikke vises i det Udvortes. Men hvad gjør Taleren? Han indestaaer for Resultatet. En saadan Caution maa i alle Maader ansees for betryggende — for den Alvorlige og Positive.

Det æsthetiske Resultat er i det Udvortes og kan vises. Det kan vises og sees endog af Nærseende ved Hjælp af en Theater-Rikkert, at Helten seirer, at den Hvimodige falder i Slaget og bæres død ind (naturligvis ikke paa eengang) o. j. v. Dette er netop Ufuldkommenheden ved det Esthetiske. — Det ethiske Resultat kan allerede mindre vises, eller rettere det fordres egentlig med en saadan Hurtighed, at man ikke kan faae Tid til at see sig om, hvorend det er der. Maar jeg saaledes tænker alt Andet bort, og alene tænker det Ethiske, saa fordrer jeg, ethisk rigtigt, at see det Gode seire med en uendelig Hurtighed, at see Straffen indhente det Onde med en uendelig Hurtighed. Dette lod sig nu ikke fremstille, mindst i 5 Alter, og dersor har man combineret det Esthetiske og det Ethiske. Man har beholdt den ethiske Totaltanke og sinket den uendelige Hurtighed ved æsthetiske Kategorier (Sjæbne — Tilfælde), og nu i den ethiske Totaltanke ved Slutningen seer en Verdensorden, en Styrelse, Forsynet. Dette Resultat er æsthetisk-ethisk og kan dersor til en vis Grad vises i det Udvortes. Imidlertid er der en Mislyghed ved dette Resultat; thi det Ethiske kan ikke respelttere det Esthetiske anderledes, end at betragte en ligesrem For-

ening med det som en Mesalliance. (Derfor vistnok er Boethius saa vred paa Digter-Fremstillinger, 1ste B. p. 9; derfor vistnok forbød Solon Skuespil som Bedrageri, derfor vistnok vilde Plato, at Digterne skulde udelukkes af hans Stat). Det Ethiske spørger kun om Skyldig eller Ikke-Skyldig, er selv nok Mand for at hamle op med Menneskene, trænger ikke til noget Udvortes og Synligt, end sige til noget saa twetydigt dialektisk, som Skjebne og Tilfælde, eller til nogen Doms-Aktens Haandgribelighed. Det Ethiske er stolt og figer, naar jeg har dømt, saa behøves der ikke videre. Dette vil sige, at det Ethiske ønsker sig separeret fra det Esthetiske og fra den Udvorteshed, der er dettes Usuldkommenhed, det ønsker at indgaae en herligere Forbindelse, og denne er med det Religiøse.

Det Religiøse spiller nu, men som det Høiere, samme Rolle som det Esthetiske, det holder det Ethiskes uendelige Hurtighed spateret og Udviklingen foregaaer; men Scenen er i det Indvortes, i Tanke og Sinde, hvad man ikke kan see, ikke engang med en Matikkert. Alandens Princip er, at det Udvortes og Synlige (Verdens Herlighed eller dens Glædighed for den Existerende; et Resultat i det Udvortes eller sammes Udebliven for den Handlende) er til for at friste Troen, ikke altsaa for at bedrage, men for at Alanden kan forsøges i at sætte det i Indifferents og tage sig selv tilbage. Det Udvortes gjør hverken fra eller til — og Resultatet bliver for det Første i det Indvortes og for det Andet bestandig utsat.

Det æsthetiske Udfald er i det Udvortes, og det Udvortes afgiver Sikkerheden for, at Udfaldet er der; man seer Helten har seiret, har erobret højt Land, og nu ere vi færdige. Det religiøse Udfald er, ligegyldigt mod det Udvortes, kun sikret i det Indvortes : i Troen. Ligegyldigt mod den Udvorteshed, som det Esthetiske behøver (at det skal være store Mænd, store Gjenstande, store Begivenheder, saa det bliver comisk, naar det er Smaa-Folk eller 2 M. og 8 St.) er det Religiøse commensurabelt for det største Menneske, der har levet, og for den Usleste, og lige commensurabelt; commensurabelt for Nationers Bel-

færd og for en Hviid og lige commensurabelt. Det Religiøse er ene og alene qualitativt dialektisk og forsmaaer Quantitetten, i hvilken Esthetiken har sin Opgave. Ligegeyldigt mod den Udvorteshed, som det Esthetiske behøver i Resultatet, forsmaaer det Religiøse noget Saadant og forkynder Den for Alle og Alle for Den, at Den, der troer, han er færdig (det vil sige indbilder sig det, thi Sålt lader sig ikke troe, da Troen netop er Uendeligheden) — har tabt.

Og nu Taleren, som gjør i Resultater, hvad gjør han; han gjør netop, hvad der er ham muligt for at bedrage Tilhørerne. Men Taleren er positiv. Ganske rigtigt, han tager jo ogsaa Penge for hvad han siger, og allerede dette indgyder en vis Tillid til ham, thi dersom et Menneske satte Penge til eller tabte sin Anseelse for at tale sandt, hvad Tillid skulde man have til ham, han modbeviser sig jo selv, thi skulde det være Sandheden, der ikke slæfede et Menneske Penge, Anseelse og andet Saadant!

Dersom Den vilde sige, at det at svømme er at ligge og boldre sig paa Landjorden, saa vilde vel Alle ansee ham for gal. Men det at troe er netop ligesom det at svømme, og istedenfor at hjælpe Den i Land skal Taleren hjælpe Den ud paa Dybet; dersom altsaa Den vilde sige, det at troe er at ligge og boldre sig paa Landjorden siffer ved Resultatet, saa siger han det Samme, men man mærker det maaßke ikke.

Hvad her er udtrykt om det Religiøses Mangel paa Resultat kan jeg ogsaa betegne saaledes: det Negative er høiere end det Positive. Hvilken Lykke at være en obscur Forsatter, naar man experimenterer i saadanne Tanker; en anseelig Forsatter vilde komme i Forlegenhed, thi paa Grund af Anseelsen vilde formodentlig de Positive snart indsee, at det var et positivt Resultat, han var kommen til, og hans positive Anseelse vilde blive endnu større. De Positive eller for med den bestemte Artikel endnu bestemtere at betegne, hvad jeg mener: Positiverne have en positiv Uendelighed. Det er ganske rigtigt, et Positiv er færdigt, og naar man eengang har hørt det, er man ogsaa

snart færdig. Her er Resultat i Overflod. Vil man hos Mesteren Hegel føge Oplysning om hvad der forstaaes ved en positiv Uendelighed, saa lærer man meget, man gjør sig Umage, man forstaaer ham, det Eneste, som en Efternøler maa ikke forstaaer, er, hvorledes et levende Menneske eller et Menneske i levende Liv bliver et saadant Væsen, at han kan blive beroliget i denne positive Uendelighed, der ellers er forbeholdt Guddommen og Evigheden og de Afsdøde. Forsaavidt kan jeg ikke forstaae Andet end at her savnes et Resultat, hvilket de Negative, der ikke ere færdige, jo en passant gjerne kunne imødesee: hvorvidt det skulde lykkes Astrologien, efter at Systemet forlængst er færdigt, paa hine fjerne Kloster at finde høiere Væsener, der kunne bruge det. Det Øvrige maa da blive de høiere Væseners Sag, men for Mennesker gjelder den Forsigtighed ikke at blive altfor positive, thi dette vil egentlig sige at være narret af Tilværelsen. Tilværelsen er dumt og har mange Trællenuidler, hvormed den sanger efter Eventyreren; og Den, som sanges, ja Den, som sanges, ham gjøres der just ikke noget høiere Væsen ud af.

Før et endeligt Væsen, og dette er jo dog Mennesket, saa længe det lever i Timeligheden (cfr. Balles Lærebog), er den negative Uendelighed det Høieste, og det Positive en mislig Beroligelse. Aands-Esistents, især den religieuse, er ikke let; den Troende ligger bestandigt paa Dybet, har 70,000 Favne Vand under sig. Hvorlænge han end ligger derude, bethder dette dog ikke, at han lidt efter lidt kommer til at ligge og strække sig paa Vandet. Han kan blive roligere, forfarnere, finde en Træghed, der elsker Spøgen og det glade Sind — men indtil det sidste Dieblik ligger han paa 70,000 Favne Vandets Dyb. Skal Umiddelbarheden være borte, hvad jo Alle raabe paa, saa indtræder dette. Der skal blive Banskeligheder nok i Livet for Alle. Lad Fattigfolk føle Armodens og Nærings-sorgens haarde Træk, Den, der vælger Aandens Existents i Kraft af det Religiøse, skal have den Trøst, som jeg kan forstaae han behøver, at ogsaa han lider i Tilværelsen, og at der for Gud ingen Personss-

Anseelse er. Thi at blive positiv staffer ikke En personlig Anseelse i Guds Øine, om dette end blev Wiisdom siden den Tid, da Spekulationen tog sig af det Religiøse ved at tage Livet af det.

Dette har jeg meget godt forstaaet, nogensteds jeg ikke selv er religieus, men heller ikke anmaasser mig at ville tage det med Bold, men blot med Jagttagelsens Lyst at forstaae det experimenterende. Det Religiøse søger intet Tilhold i det Historiske, endnu mindre og af en høiere Grund end det Comiske ikke gjør det, det forudsætter det Tragiske og det Comiskes Enhed i Videnskab, og ved en ny Videnskab eller ved den samme vælger det det Tragiske, hvilket Forhold igjen gjør elhvert historisk Tilhold intetfigende; det er aldrig færdigt, i Tiden idetmindste ikke, og kan deraf kun ved en Skuffelse fremstilles saaledes. Dersom saaledes en Mand, der havde hørt stadigen paa en Taler om religiøse Anliggender, vilde gaae til ham og sige: mener De ikke, at jeg nu har Troen, nu jeg har hørt Dem saa stadigen, saa vilde maaskee Taleren i et Ansfald af hvad man kalder Godmodighed, bekymret Deeltagelse, hvorfor man talkes i Adresseavisen, svare: „ih! jo vist er det min Mening, vær De ganske rolig, forsom blot ikke mine Taler og kom kun frit til mig, hvis De igjen bliver twiblende o. s. v.“ Min experimenterende Jagttagelse er uden al Godmodighed og bekymret Deeltagelse af den Mening, at han bedre svarede: „Kjære, vil du spotte mig, ikke engang min Kone før jeg indestaae for, ja ikke engang for mig selv, thi jeg ligger paa 70,000 Fyvie Bands Dyb.“

Blot nu Ingen vil friste mig, maaskee love mig Guld og grønne Skove, Pigers Kunst og Recensenters Bisald, men da forde Svar paa det Spørgsmaal, om mit Experiment er en virkelig Historie, om der ligger noget Virkeligt til Grund for den. Ja vist ligger der noget Virkeligt til Grund — Kategorierne nemlig. Dog for en ubekjendt Forsatter bliver vel Fristelsen mindre, Enhver vil let se, at det Hele er en Narrestreg, hvilket det dog heller ikke er, thi det er et Experiment. Det Tragiske har Virkelighedens Interesse, det Comiske den metaphysiske Interesseloshed, men Experimentet ligger i den usynlige Gen-

hed af Spøg og Alvor. Den dialektiske Spænding mellem Form og Indhold og Indhold og Form forhindrer ethvert umiddelbart Forhold dertil, og i denne Spænding unddrager Experimentet sig Alvorens gjæve Haandtryk og Spøgens Fælledsskab med lyftige Brødre, Experimentet siger bestandigt: De til Læseren. Den poetiske Helt vil begeistre ved sin Seier, vil trække ved sin Lidelse (have Virkelighedens Interesse), den comiske Helt vil vække Latteren, men „Experimentets“ quidam vil slet ikke, er uden en eneste Fordring paa enhver Maade til Tjeneste, han kan Ingen genere, thi ogsaa i denne Henseende er han til Tjeneste, at man uden nogensomhelst Risiko kan ignorere ham, saa meget mere som det er absolut ubestemmeligt, om Den, der agtede paa ham, vandt Noget derved eller havde Skade deraf.

§ 4.

Angeren dialektisk forhindret i at constituere sig; det sidste Confinium mellem det Esthetiske og det Religieuze
liggende i det Psychologiske.

Angeren kan Poesien ikke bruge; saasnart den er sat, er Scenen indvortes. Systemet kan naturligvis heller ikke bruge den; thi det skal jo være færdigt jo før jo hellere, og først naar det er færdigt, er det angerøst, og for at blive færdigt seer det at blive Angeren løs. Den systematiske Abbreviatur af de pathologiske Livs-Momenter er, saasnart den vil have anden end metaphysisk Bethydning, en reen Latterlighed. Systemet er dersor alene Metaphysik, og saaledes er det i sin Orden, men det er ikke et System, der omfatter Tilværelsen, thi saa maatte det Ethiske være med, og at abbreviere det Ethiske er at gjøre Nar ad det.

Paa den systematiske „Rutschbane“, som Experimentets quidam siger, gaaer det saaledes: § 17 Angeren, § 18 Forsoningen, § Systemet færdigt, slutteligen nogle Bink for Bogbinderen med Hensyn til Indbindingen. I Belækkbind er det

nemlig Metaphysiken, i Kalveskindsbind Systemet. Man bliver altsaa ikke staaende ved Angeren. Det skal man ikke kunne sige, en § er da ingen Evighed, ikke engang for Den, der har yderst hastende Forretninger. Jeg derimod agter at blive et lille Dileblik staaende ved Angeren, en Experimenterende har bedre Tid.

Det Dæmoniske ved Experimentets quidam er egentligen dette, at han ikke kan tage sig selv tilbage i Anger, at han paa den yderste Spidse bliver hængende i et dialektisk Forhold til Virkeligheden. (cfr. ovenfor.) Juno sendte som bekjendt en Bremse, der forfulgte Latone, saa hun ikke kunde komme til at føde: saaledes er Pigenes Virkelighed en Bremse, et Maaskee, der driller ham, en Virkelighedens Nemesis, en Tilværelshens Misundelse, der ikke vil lade ham slippe ud og derved absolut ind i det Religiøse.

Naar Angeren mindre systematisk: mere dygtigt udvilles, har man dog i Almindelighed især Diet aabnet for at faae Forsoningen frem. Dette kan være meget godt, men Existents-Vanskeligheder ligge ogsaa paa et andet Sted. Naar Angeren er sat, saa maa Skylden være given som klar og constateret. Men Vanskeligheden fremkommer netop, naar dette bliver dialektisk. Dersor sagde jeg før, at hvis Experimentets quidam havde haft en actuel Synd, saa vilde han langt lettere være at klare ud deraf, thi saa var man undgaaet det Dialektiske.

Om Sligt nu kun sjeldent forekommer i Virkeligheden, eller slet ikke, gjør Experimentet hverken fra eller til. Dog turde det være muligt, at det Dialektiske forekommer allerhyppigst, men bliver til slet ingen Ting; thi det reent Normale forekommer maaskee ene og alene i Haandbøger og i Foredrag af Mænd, som aldeles ikke existere i sig selv eller veed at belure Livet og Andre.

Experimentet har gjort den Existerende Stillingen saa dialektisk som muligt. Han kan faae et Mord paa sin Samvittighed, det Hele kan være vind, han har det, idet Pigen lægger det paa ham, og naar det saa var lidt Galimathias, saa har han intet Mord. Hvad skal bestemme dette? Det skal Virkeligheden. Men

Virkeligheden bruger lidt Tid, og naar jeg experimenterer, holder jeg ikke af §-Hastværk. Hvorledes existerer han altsaa i den Tid? Det er for Angeren til at fortvile over. Med mig er det en anden Sag, thi jeg sidder oprømt ved mine Beregninger og seer paa eengang det Comiske og det Tragiske. Den tragiske Pige, der dør, og den comiske Synder, der bliver Morder, den tragiske Synder, der lider, og den comiske Pige, der lever. Et Ord er et Ord og en Mand er en Mand, dette gjelder kun for Mænd, som derfor bør være forsigtige med Talen om Døden. Vel er det nemlig sandt, hvad en Afsdød har sagt om Døden: den hjænder ingen Stand og ingen Aldere, men deraf følger Intet forud.

En dialektisk Læser vil strax være opmærksom paa, at her er en Banskelighed, som Experimentets quidam ikke agter paa eller ikke tilstrækkeligt. Ved et Bedrag vil han fraliste Pigen ethvert Indtryk, hun kan have af ham. Dette Bedrag realiserer han, men nu glemmer han at calculere det. Han har Kraft til at trodse Virkelighedens Forfærdelser, men ligeoverfor sig selv har han ikke Styrke til at fastholde det. Han er høiere end Virkeligheden, det viser han i Bedraget, idet han ikke flyr noget Argument, men holder det ud. Paa Grund af Bedraget maa imidlertid Argumentet blive anderledes end det ellers vilde blive. I det Dieblit, Bedraget realiseres med Sikkerhed, vildleder han jo Pigen, hidser hende til at hædre sig usympathetisk; hun aner Intet om, at han selv lider, hun maa antage, at han blot er betænkt paa at see Ende paa Forholdet og saa triumphere. Der er saaledes Intet, som kan holde hendes Uttringer tilbage. Forsaavidt er han selv Skyld i, at Forfærdelsen bliver som den bliver. Kun maa erindres, at han har gjort Forsøg paa en mildere Maade, førend han gribet til Bedraget. Men det at han selv ved Bedraget bidrager til at gjøre sig Alt forfærdeligere, at han altsaa ikke bedrager sig en Fordeel til, men et Nederlag, er mig meget vigtigt i Experimentet. I udvortes Forstand har han seiret, den Magt, med hvilken Virkeligheden hyder ham Spidsen, formaaer Intet mod ham — men saa et

halvt Alar derefter begynder han igjen i sig selv, saaret af hin Begivenhed, og nu maa han give tabt. Dette belyster netop det Religiøse. Den Religiøsitet, der faaes ligefrem af Virkeligheden, er twivsløm Religiøsitet, det kan godt være æsthetiske Kategorier, der bruges, og Leveviisdom, der erhverves; men naar Virkeligheden ikke har formaet at knuse, og da Individet falder for sig selv, saa er det Religiøse tydeligere.

Jeg seer nu her i Det, han selv ikke nothom paaagter, atter Enheden af det Comiske og det Tragiske, det Comiske er nemlig ikke at han er en Storpraler, thi saa maatte det være Virkeligheden, der gjorde Kaal paa ham, men at han bestaaer i Virkelighedens Krise og saa falder for sig selv. Det er en Opgave for det Esthetiske, at lade En, der indbilder sig at være Noget, blive i Virkeligheden aabenbar i sin Intethed, men har det Esthetiske først indrommet ham, at han i Virkeligheden er stor, saa har det Esthetiske ingen høiere Magt over ham og maa erkjende ham for Helt, men da siger det Religiøse: ja pyt, lad os see lidt nærmere efter, hvorledes han har det i sig selv. Mig bestætiger dette reent græst. Jeg tænker mig de salige Guder ståbende et saadant Menneske for at have den dialektiske Glædes Nydelse deraf. De give ham Kræfter i Forhold til Virkeligheden, saa han seirer i denne, men da en Underlighed, i hvilken han selv løber vild. Han formaer virkelig det Store, men saa snart han har udført det, reduplicerer Begivenheden sig i ham selv og han falder om. Og jeg tænker mig Guderne sigende til hinanden: „vi skulle dog have Noget for os selv, og dette er end ikke for Gudinderne, som ikke satte det, og hvis de fattede det, ikke ville være uden Medlidenhed, det er ikke til at lee ad som ad en Digters Opfindelser, hvilke vi beære med vor Latters Løn, og ikke til at græde over, hvortil vi ogsaa ere villige, naar det fortjenes, men dette er Ligevægtens dialektiske Nydelse i Festlighed. Han kan ikke klage paa os, thi vi have jo gjort ham stor, og egentlig er det kun os Guder, der i samme Øieblit see hans Intethed“.

Experimentets quidam seer det ikke saaledes, thi i sin Liden-

skab holder han Guden fast i Troen og seer i sin egen Tilintetgjørelse ikke som jeg den negative Enhed af det Comiske og det Tragiske og intet Mere, men seer sin egen Opreisning, han seer sig selv falde ikke for Virkelighedens men for Guds Haand, og derfor opreist. Religieust talt maatte jeg udtrykke mig anderledes, om jeg her end taler i en fremmed Tunge: Forshnet, som uendeligt behymer sig om Enhver, udfylder en Individualitet, som det giver ualmindelige Kræfter i Forhold til Virkeligheden; men, siger Forshnet, at han ikke skal affstedkomme for megen Skade, saa binder jeg denne Kraft i Tungsind og skjuler den derved for ham selv. Hvad han formaaer, skal han aldrig faae at vide, men jeg vil bruge ham; han skal ikke hdmiges af nogen Virkelighed, forsaavidt er han mere forkjælet end andre Mennesker, men i sig selv skal han fornemme Tilintetgjørelsen som andre Mennesker ikke fornemme den. Først der skal han forstaae mig og alene der, men da ogsaa være sikker paa, at det er mig, han forstaaer. Experimenterende kan jeg vel forstaae dette, men ellers ikke, thi jeg er ikke beroliget i Videnskab, men i Videnskabsløshed.

Angeren er altsaa bleven ham dialektisk og bliver ham det, fordi han maa vente paa Virkelighedens Oplysning om, hvad han egentlig har forskyldt. Den dialektiske Læser vil naturligvis kunne danne mange Exempler paa saadan dialektisk Anger. Jeg vil blot henkaste eet. David har besluttet, at Urias skal ryddes af Beien paa den underfundige Maade, at Bathzeba kan blive hans. Jeg antager, at han har sendt Bud med hemmelig Ordre til Feldtherren, jeg antager, at et saadant Bud bruger 3 Dages Reise for at naae Leiren. Den historiske Virkelighed gjør her Intet. Hvad skeer? Idet David samme Nat som Budet afgik, vil sogne Søvnens Hvile, finder han den ikke, men Forfærdelsen vaagen, der griber ham, og han synker i Angeren — i næste § kommer jo Forsomningen. Nei holdt! I samme Dieblik indseer David, at det dog maaske var muligt at forhindre Mordet. Filbud udsendes, og David bliver tilbage. Jeg antager, at der er 5 Dage igjen. 5 Dage, hvormeget er det? Det er jo ikke et

Komma i en §, det er i det Høieste en Partikel: imidlertid, som blot begynder et Punktum; men 5 Dage kunne godt gjøre en Mand graahaaret. Der er jo dog en stor Forskjel mellem at have villet være Morder og at være det. Nu er David i den dialektiske Svæven, og den Experimenterende, der psychologisk vil stildre hans Tilstand, kan bruge mange mange §§. — Imidlertid indseer Enhver let, at dette alligevel er et langt lettere Tilfælde end mit Experiment. Han har dog villet gjøre sig skyldig i et Mord, men Experimentets quidam vil netop frelse, reent sympathetisk begejstret over han det Yderste, og see! han faaer et Mord paa sin Samvittighed, eller rettere han kommer ind i den dialektiske Baande. Denne er ogsaa her mere dialektisk end i Davids Situation, fordi det Comiske slet ikke kan komme frem hos David. For David kunde det blive en Formildelse, om det lykkedes ham at forhindre Urias's virkelige Død, men en Spøg bliver det aldrig. Experimentets quidam derimod kan næsten blive latterlig, hvis han ikke parerer ved Hjælp af Ideen.

Angerens dialektiske Form er her denne: han kan ikke komme til at angre, fordi det er ligesom endnu uafgjort, hvad det er, han skal angre; og han kan ikke finde Hvile i Angeren, fordi det er ligesom han bestandig skalde til at handle, gjøre Alt om, hvis det var muligt. — At han giver efter deraf er det Dæmoniske; han skal blot agte paa Muligheden og tage Angeren reent ud af denne. Forsaavidt han holdes in suspenso af den første Grund (at det endnu ikke er afgjort, hvad han skal angre) er han ironisk, forsaavidt det er den anden Grund (at han bestandigt skal handle) er han reent sympathetisk. — Endnu et tredie Moment er der i hans angrende Situation. I Systemet angrer man eengang for alle i § 17, og gaaer saa over til § 18. Men skal for den Existerende Helsbredelsen indtræde, saa maa det Dieblit komme, at man slipper Angerens Gjerning. Dette har en sluffende Lighed i et enkelt Dieblit med Glemsel. Men at glemme Skylden er en ny Synd. Her er Vanfæligheden. At holde Skylden fast er Angerens Lidenslab, og stolt og begejstret foragter den Glemselens Præl om Lindring, og behyret mistænker den sig selv;

og Experimentets quidam mener endogsaa at hædre Pigen derved, en forsørerst Tanke, netop fordi den er smuk; at slippe den, at fjerne den, saa man ikke hvert Dieblik har den lige nær, er nødvendigt for Hælbredelsen. En saadan indvortes virkelig dialektisk Træden Vandt bemærkes ikke, naar Alt gaaer saa roligt af, som at § 18 følger oven paa eller efter § 17.

Tillæg.

Et Sideblik til Shakspeares Hamlet.

Børne har skrevet en lille Anmeldelse af Hamlet. Det er kun en sidste Ytring af ham, som jeg ikke engang kan vide, om han selv tillægger saa megen Værdi, det er kun en Ytring, der bekræftiger mig. Overhovedet er Børne, Heine, Feuerbach og saadanne Forsattere Individualiteter, der have stor Interesse for en Experimenterende. De vide som oftest meget god Besked om det Religiøse o: de vide med Bestemthed, at de ikke ville have med det at gjøre. Dette er et stort Fortrin fremfor Systematikerne, der uden at vide, hvor det Religiøse egentlig ligger, snart underdanigt, snart hoffærdigt, men altid uheldigt tage sig af dets Forklaring. En ulykkelig, en jaloux Elsker kan vide lige saa god Besked om det Erotiske som den lykkelige, og saaledes veed ogsaa en Forarget paa sin Biis lige saa god Besked som en Troende om det Religiøse. Da nu vor Tid kun sjeldent opviser en i stor Forstand Troende, saa maa man altid være glad ved, at der er nogle ret flinke Forargedede. Et man saa heldig, hvor man ønsker noget ret bestemt oplyst, at en i det 17de Aarhundredes Forstand strængt Troende og en i det 19de Aarhundrede Forarget begge sige det Samme, saaledes nemlig at den Ene siger: det er saadan og saadan, det veed jeg godt, derfor vil jeg det ikke, den Anden: saadan og saadan er det, derfor troer jeg det, og dette saadan og saadan stemmer aldeles: saa kan man trøstigt slutte en Jagttagelse af. Saadanne overensstemmende Vidner give en Tilsforladelighed, som Jurister ikke hænde.

Vørne siger om Hamlet: „Det er et christeligt Drama.“ Dette er i mine Tauler en særdeles god bemærkning. Jeg substituerer blot det Ord: et religieust Drama, og vil da sige, at Feilen er, ikke at det er det, men at det ikke er blevet det, eller rettere at det slet ikke burde være Drama. Naar Shakspeare ikke vil give Hamlet religiense Forudsætninger, der sammenstørge sig mod ham i religiense Twivl (hvorved Dramaet ophører), saa er Hamlet væsentligen en Ubesluttet, og det æsthetiske fordrer en comisk Opsattelse. Hans store Plan at være Hævneren, hvem Hævnen hører til siger Hamlet, har han undfanget; derom man nu ikke i samme Øieblit seer ham religieust segne under denne Plan (hvorved Scenen bliver indadvendt og hans upoetiske Væreneligheder blive en i psychologisk Henseende mørkelig Form af dialektisk Anger, idet Angeren ligesom kommer for tidligt) saa fordrer man rask Handling, thi da har han ene og alene med det udvortes at gjøre, hvor Digteren ingen Banskeigheder lægger ham. Staarer Planen fast, saa er Hamlet en Nølepeer, der ikke ved at handle, staarer Planen ikke fast, er han en Art Selvplager, der plager sig selv for og med at ville være noget Stort, ingen af Demne bestætiger tragist. Røtscher har ganske rigtigt gjort ham til en Reflexionssyg. Røtschers Udvilling er ypperlig, og har tillige en anden Interesse for Den, som ønsker at see, hvorledes Systematikere nødsages til at bruge Existents-Kategorier.

Holdes Hamlet i reent æsthetiske Kategorier, saa er det dette, man vil see, at han har dæmonisk Kraft til at udføre en saadan Beslutning. Hans Væreneligheder interessere slet ikke; hans Procrastineren og Forhalen, hans Udsætten og selvbedrage-riste Nydelse i det fornhyede Forsæt paa samme Tid, som der ingen Hindring udenfra er, nedhætter ham kun, saa han ikke bliver æsthetisk Helt, og saa bliver han jo slet Intet. Lægges han religieust an, interessere Værenelighederne meget, fordi disse sikkert, at han er en religiøs Helt. Stundom har man et aldeles udvortes Begreb om en religiøs Helt. I Katholicismen f. Ex., især i Middelalderen, har der maaskee levet Mangen,

der var begeistret for Kirken ligesom en Rømer for sit Fødeland, blev tragisk Helt for Kirkens Skyld, lige som Rømeren for sit Fødeland, og nu blev anset for religieus Helt o: paa reent østhetiske Kategorier gif igjennem til det religieuse Tentamen. Nei, det Religieuse er i det Indvortes, og derfor have Betænkelighederne her sin væsentlige Bethydning.

Skulde Hamlet opfattes religieust, da maatte man enten lade ham have fattet Planen, og nu de religieuse Twivl tage den fra ham, eller hvad der i mine Tanker bedre belyser det Religieuse (thi i det første Tilfælde kunde der jo ogsaa muligen blande sig Twivl, der angik, om han i Virkeligheden formaaede at udføre sin Plan) give ham demonisk Kraft til resolut og gevæltig at udføre sin Plan, og saa lade ham synke sammen i sig selv og i det Religieuse, indtil han der fandt Fred. Et Drama kan der naturligvis aldrig blive af det, en Digter kan ikke bruge denne Opgave, der skulde begynde med det Sidste og lade det Første skinne frem der igjennem.

Man kan paa et enkelt Punkt have en Twivl, en anden Mening og dog være enig med sig selv i een Mening om, hvad der har været 1 og 2 og 3 Aarhundreders Mening, at Shakspeare staarer uopnaaet — uagtet de Fremskridt, som Verden skal gjøre; at man altid kan lære af ham og lære mere, jo mere man læser ham.

§ 5.

Helt — Lidelse — Tragedien vil ved Frygt og Medlidenhed rense Lidenkaberne — Tilstuerens Sympathi forskjellig indenfor de forskjellige Verdens-Anskuelser.

Den østhetiske Helt er stor ved at seire, den religieuse Helt stor ved at lide. Vel lader nemlig ogsaa den tragiske Helt, men saaledes, at han paa samme Tid seirer i det Udvortes. Dette er det, Tilstueren opløftes ved, medens han har Taarer for den Døende.

Skulde Experimentets quidam have været en Slags æsthetisk Helt, saa maatte han blive det i det Dæmoniske (hen til det Ønde) og saaledes kunde han ogsaa blive det; thi det Esthetiske er ikke saa materielt, at det væsentligen agter paa Blodsudgrydelse eller paa Antallet af de Myrdede, for derefter at bestemme, om Gen er Helt. Det seer væsentligen paa Liden-
slab, kun at det, ikke emanciperet fra Udvorteshed, ei formaaer at trænge hen til hin blot qualitative Bestemmen, som er det Religiøse forbeholdt, hvor en Hviid gjelder ligesaa meget som Riger og Lande. Skulde han altsaa være Helt, maatte han handle i Kraft af denne Betragtning: jeg seer min Existences Idee strander paa denne Pige, ergo maa hun bort, over hendes Undergang gaaer min Bei til et stort Maal. Det er ei heller vanskeligt at construere ham en eller anden glimrende Idee, han vil realisere. Man maatte da see ham naae Malet, og igjen Verdensordenen føre Nemesis over ham. Han maatte fremfor Alt være egoistisk sikker paa sig selv, og det, man vilde see, var hans Uforsærdehed, og hvorledes han blev overnaturlig, ikke som den Religiøse bliver det ved at bringe Offer, men som den Dæmoniske i Retning af det Ønde bliver det ved at kræve Offre. Men fremfor Alt maatte han ikke være, som han i Experimentet er det: en sympathetisk Natur, thi saa fatter Esthetiken ikke hans Collision, og fremfor Alt maa han ikke, som i Experimentet, lige omvendt ansee det for Hovedsagen, at han kommer til at lide mere end hun, og være sikker paa, hvad han ønsker, at Skridtet selv ikke bliver Pigens Undergang, men hans egen. Experimentets quædam ligger væsentligen indenfor det Esthetiske. Det Ualmindelige, der constituerer en æsthetisk Heltinde, vilde her være, at have i sig selv Idealitet nok til at fastholde Forelskelsen, og i denne Styrke, der bevarede Forelskelsen, at potenseres til noget Overordentligt og saaledes selv danne en Nemesis over ham. En Pige af en saadan Bonitet kunde ikke bruges i Experimentet, naar det gjelder om især at belyse ham og at have Gen-heden af det Comiske og det Tragiske som Lov for Construk-tionen. Jeg valgte deraf en Pige af almindeligere Art. Hans

sympathetiske Natur skal belyses fra alle Sider, og derfor maatte jeg have en qvindelig Figur, der kan gjøre ham det Hele saa dialektisk som muligt og blandt Andet ogsaa bringe ham i den Pine at see hende, hvad han kalder bryde med Ideen, om hun dog ikke gjør Andet, hvis hun gjør det, end at hun sine ira et studio uden at tage sin qvindelige Elskværdighed faae sig en ny Røvareer paa Livets Bal; naar man nemlig ikke kan faae den Ene saa tager man den Ander, ugeneret af Idee-Vidtløftighed og derfor netop elskværdigt. Slight kunde Enhver sige ham forud, men det hjælper ikke paa ham. Naturligvis har hun som enhver Pige haft en Mulighed af at kunne blive det Store, og der er Dieblikke i deres Forhold, hvor jeg havde ventet, at jeg kunde bøje mig for hende; thi jeg, der er en Jagttager og saaledes poetice et eleganter en Opsigtsbetjent, jeg finder en stor Glæde i at bukke, og har aldrig misundt Napoleon hans Storhed, men vel de to Kammerherrer, der aabnede Døren for ham, den Lykke, at være den ene, der rive Fløjdøren op, bukker dybt og figer: Keiseren. For Forholdets Skyld lod dette sig ikke gjøre, og af Forholdet er det jeg har min dialektiske Tilfredsstillelse. Hvorledes de kom til at begynde, deres Skæbne hver for sig, er ikke min Interesse. I samme Dieblik maatte jeg blive væsentligen paavirket af hans Videnskab, og Ligevægten er borte. Saasnat jeg sætter Videnskab til og betragter dem hver for sig og hans Skæbne, da maa jeg sige om ham, at han er Den, som kommer til at lide mest. Han har begyndt, og har ved at begynde fornærmet hende, da han ikke har fattet en qvindelig Existences specifie Ejendommelighed, han har begyndt, derfor er det fortjent med hans Videlse. Om hende maatte jeg sige, at hun er Den, som Tilværelsen i Experimentet gjør mest Uret mod, at hun ved at have indladt sig med ham altid kommer i en forkeert Velhsning, lige fra det Dieblik han ved Bedraget forhindrer hende i at høre, hvad Sympathi der vel kunde ligge i hende. Hun maa gjøre hvad hun vil, selv om hun valgte at blive ham tro, falder der en comisk Velhsning over hende, fordi han existerer i Bedraget. Denne Uret mod hende

foler han meget godt og dog handler han i Sympathetisk Lidenslab fra sit Standpunkt, og dette er en af Springfjedrene i hans Lidelse, at han fra sit Standpunkt gjør det Yderste og dog det Galeste, fordi de ikke have Standpunkt tilskælleds, han danner ikke Nabovinkel med hende. Hverken fra hans eller fra hendes Standpunkt er det Lige for Lige: quindelig Elskværdighed, Nude — og en Alands-Existents i Kraft af det Dialektiske. Hans mest fortvivlede Anstrængelse nytter Intet, udfylder ikke Misforholdet, thi quindelig Elskværdighed har en Fordring, der netop fordrer Det, han mangler. Her ligger hans Lidelse. Paa den anden Side gjelder det Modsatte, at en Alands-Existents i Kraft af det Dialektiske i Forhold til quindelig Elskværdighed maa spørge som Mathematikeren: hvad beviser saa det. Dette gjor han dog ikke, thi han er ikke i Aandens Ligevegt men i Lidenslab, og beklærer sig dersor om det Første, og vælger her sin Lidelse.

Lidelse faaer han nok af, men med Hensyn til Lidelse har det Esthetiske sine egne Tanker paa Grund af den Udvorteshed, hvori det ligger. Esthetiken siger ganske rigtigt, at Lidelsen selv har ingen Betydning og ingen Interesse, kun naar den forholder sig til Ideen, beskæftiger den. Dette er en uomtvistelig Sandhed og dersor ganske rigtigt, at Esthetiken vrager saadanne Lidelser som Tandpine og Podagra. Men idet Esthetiken nærmere skal fortælle sig om, hvad det er at forholde sig til Ideen, maa Det atter blive aabenbart, hvad der blev berørt i § 1, at det kun er et umiddelbart Forhold, der beskæftiger Esthetiken, med andre Ord, at Lidelsen maa komme udenfra, være synlig, ikke i Individet selv. Det er dersor en Betragtning, som ypperligt udviklet af dygtige Esthetikere efterhaanden er blevne Fælledsgods endog for den ringeste Bladsnører: at ikke enhver Lidelse beskæftiger esthetisk, Sygdom f. Ex. ikke.

Dette er aldeles rigtigt, og Resultatet af saadanne Overveielser er: den østhetiske Helt maa fremragende ved sin quantitative Differentia i sig selv være i Besiddelse af Vetingelserne for at seire, være sund, være i Kraften o. s. v.; nu komme Vanstelighederne udenfra. Jeg erindrer en lille Polemis, der blev

ført i Tydskland i den Anledning, hvor den ene Part beraabte sig paa Grækerne og den græske Esthetik mod et Skuespil, i hvilket man havde benyttet Blindhed som et Slags tragisk Motiv. Den anden Part svarede ved at beraabe sig paa Oedip af Sophokles. Maaske kunde han bedre have beraabt sig paa Philoktet, der paa en Maade gjør en Undtagelse fra det almindelige æsthetiske Begreb, men dog saaledes, at den ingenlunde kan omstøde det, snarere selv falde.

Dette staaer altsaa fast i Esthetiken. Naar jeg nu forlader det æsthetiske, saa tager jeg Udvortesheden bort og gentager det rigtige Princip: kun den Lidelse har Interesse, der staaer i Forhold til Ideen. Dette bliver i al Evighed sandt; naar et Forhold til Ideen ikke bliver synligt i Lidelsen, saa er den at vrage paa det æsthetiske Gebeet, at fordomme paa det religieuse. Men da nu det Religieuse kun er qvalitativt dialektisk og commensurabelt for Alt og lige commensurabelt, saa kan eo ipso enhver Lidelse faae Interesse, netop fordi enhver kan faae et Forhold til Ideen.

Man har talst meget om, at Poesien forsoner med Livet; snarere maatte man sige, den oprører En mod Livet; thi Poesien er i sin Qwantiteren uretfærdig mod Menneskene, den kan kun bruge de Udvælgte, men dette er en maadelig Forsoning. Jeg vil tage det Tilfælde med Sygdom. Esthetiken svarer stolt og ganske consequent: det kan ikke bruges, Poesien skal ikke være et Hospital. Det er rigtigt, det skal være saa, og bliver Fuskeri at ville behandle Slight æsthetisk. Naar man nu ikke har det Religieuse, saa er man i Forlegenhed. Esthetiken culminerer til sidst i det Princip betræffende Sygdom, som Fr. Schlegel har udtalt: nur die Gesundheit ist liebenswürdig. Saaledes mod Armod maa Poesien (naar den nødes til at svare Menneskene, i hvilken Nøden dog ligger en Feil fra Menneskenes Side, hvad senere berøres) for ikke at vanskægte i Flæben og weinerliche Dramaer decretere: kun Rigdom er elskværdig, eller conditio sine quanon, for at jeg kan bruge Figurerne; det skulde da være jeg kunde gjøre en Idyll, men ogsaa her er det ikke Armod.

Det er vel sandt, at Poesien, gjestfri og hjærlig som den er, inddyber Enhver til at fortære sig i den og saaledes forsones, men den sætter dog Differentsen, fordi den kun bestætiger sig med de begunstigede Lidelser og altsaa fordrer mere af den i Livets uprivilerede Lidelser Forsøgte, mere Kraft for at fortære sig i Poesien. Og her har allerede Poesien undermineret sig selv, thi man kan dog ikke negte, at Den, der til trods for Livets uprivilerede Tryk kan fortære sig i Poesien, er større end Den, der gjør det Samme men ikke lidet saaledes, og dog maa Poesien sige, at den i en Saadan ikke kan finde en Gjenstand for sin Opsattelse, naglest han er større.

Saa snart man forlader Poesien, der som en venlig Magt af guddommelig Herkomst langifra at ville for nærmere Nogen, gjør det Bedste den kan for at forsoner, saasnart jeg oversorer det æsthetiske Princip fra Poesiens hegnete Enemærker i Virkeligheden, saa er et saadant Princip, som f. Ex. at Sundhed er alene essbærdig, aldeles et foragteligt Menneskes. Et saadant Menneske er foragteligt, fordi han er uden Sympathi og fordi han i sin Egoisme er seig.

I denne Nød, naar det, man har lært af Poesien, ikke forsoner En med Virkeligheden, viser det Religiøse sig og siger: enhver Lidelse er commensurabel for Ideen, og saasnart Forholdet til Ideen er der, har den Interesse, ellers er den fordommelig, og det er den Lidendes egen Skyld. Om Lidelsen er, ikke at kunne see sine store Planer realiserede eller at være pulletrygget, det gjør slet Intet til Sagen, om den er, at være bedragen af en trolos Elsler, eller at være saa ulykkeligt vanstabilit, at selv et godt Menneske ikke kan lade være at see, naar han seer denne, hvilken da Ingen kunde falde paa at ville forelsle sig i: det gjør slet Intet til Sagen.

Saaledes har jeg experimenterende forstaet det Religiøse. Men hvilket er det Idee-Forhold, hvorom der kan være Tale? Naturligvis et Guds Forhold. Lidelsen er i Individet selv, han er ingen æsthetisk Helt, og Forholdet er til Gud. Dog maa der holdes igjen, thi ellers bliver det Religiøse saa væligt, at det

gaaer lige til den modsatte Yderlighed og siger: „Halte, Krøb-linge, Fattige, det er mine Hælte, ikke de Privilegerede,” hvilket vilde være ubarmhjertigt af det Religieuse, der dog er Barm-hjertigheden selv.

At det forholder sig saaledes med Lidelse fra det religieuse Standpunkt seet, veed jeg deraf, at jeg kan sætte to Mennesker sammen, der sige det Samme. Feuerbach, som hylder Sundheds-Principet, siger, at den religieuse Existents (nørmetest den christelige) er en bestandig Lidelseshistorie, han beder En blot at betragte Pascals Levnet; og han har nok. Pascal siger ganske det Samme: Lidelse er en Christens naturlige Tilstand (ligesom Sundhed det sandelige Menneskes) og han blev en Christen og talte af sin christelige Erfaring.

En „Lidelseshistorie“ har ogsaa et Forhold til en Læser (kun agte man de dialektiske Vanskeligheder, som bleve udhævede i §3 og bragte til Bevidsthed i „Experimentets“ Form) ligesom den østhetiske Frembringelse har det. Om Tragediens Forhold til Tilskuerne ere disse Stamfaderen Aristoteles's Ord: *δι' ελεον καὶ φοβον περαινούσα τὴν των τοιουτῶν παθηματῶν καρδαρίν.* Som jeg i det Foregaaende ved at tage Udvortesheden bort fra det Østhetiske beholdt Principet i det Religieuse, saaledes kunne disse Ord ogsaa vedligeholdes, men maa forstaaes nærmere. Meningen hos Aristoteles er let nok. Der forudsættes hos Tilskueren Afficeerligheden, og til den hjælper Tragedien ved at vække *φόβος* og *ελεός*, men tager da igjen i den saaledes afficerede Tilskuer det Egoistiske bort, saa han fortaber sig i Hæltens Lidelse, glemmende sig selv i ham. Uden Frygt og Medlidenhed vil han sidde som en Klods i Theatret, men samler han kun selvført Frygt i sig, saa sidder han som en uværdig Tilskuer.

Dette er ikke vanskeligt at forstaae, men allerede her er jo antydet, at Frygt og Medlidenhed maa være af en bestemt Beskaffenhed, og at ikke Enhver, der frygter og er medlidende, derfor kan see en Tragedie. Det reent sandelige Menneske har slet ikke Frygt for Det, som bestætiger Digteren, altsaa han føler hverken Frygt eller Sympathi. Lad ham see en Mand

gaae op ad en spændt Linie til Rosenborg Slot, saa frygter han, og med En, der skal henrettes, har han Medlidenhed. Tragediens Tilskuer skal altsaa have Die vor Ideen, saa seer han det Poetiske, og hans Frygt og Medlidenhed renses fra alle lave egoistiske Bestanddele.

Men den Religieuze har igjen et andet Begreb om hvad der vækker Frygt, og hans Medlidenhed er dersor paa et andet Sted. Sygdom og Armod beslægtige ikke Eshetikeren, han har ingen Sympathi med denne Lidelse, han føler intet Fælledsstab dermed, som Børne etsteds siger, „han føler sig sund og har ikke Lust til at høre derpaa.“ Men al Lægedom, Poesiens som Religionens, er Kun for de Syge, fordi den Kun er gjennem Frygt og Medlidenhed. Det Sidste skulde Børne ikke have sagt; thi her er allerede det Eshetiske bestemmet i Forhold til Virkeligheden, og saa er det Bornerethed eller Forhærdelse ikke at ville vide af det. Naar det Eshetiske holdes i sin rene Idealitet, har man ikke med Sligt at gjøre, det er rigtigt, og Digteren fornærmer Ingen. Dersor er det en Misvisning af det Religieuze, at vredes paa Poesien, thi Poesien er og bliver elskelig. Med Tilskueren er det en anden Sag, naar han er vidende om, at Sligt er til. Det er naturligvis Dumhed eller feig Forhærdelse, at ville være uvidende om, at Armod og Sygdom er til, fordi man selv er sund; thi viser Digteren det end ikke, saa veed dog Enhver, der har tænkt to sunde Tanker om Tilværelsen, at han næste Diblik kan vere i dette Tilfælde. Det er ikke urigtigt af Tilskueren at ville tabe sig i Poesien, det er en Glæde, som har sin Løn, men Tilskueren maa ikke forvegle Theatret og Virkeligheden, ikke sig selv med en Tilskuer, der slet ikke er Andet end Tilskuer ved en Comedie.

I det Religieuze skal der nu igjen gjennem Frygt og Medlidenhed virkes til at rense disse Lidenstabter. Men Frygten er blevet en anden, og altsaa Medlidenheden ogsaa. Digteren vil ikke, at Tilskueren skal frygte, hvad det raae Menneske frygter, og han lører ham, at frygte Skjebnen og at have Medlidenhed med Den, som lider under den, dog maa Gjenstanden være stor og quantitativt iøjnesfaldende.

Den Religieuse begynder et andet Sted, han vil lære Tilhøreren ikke at frygte Skjebnen, ikke at finke sig selv ved Medlidenhed med Den, der falder for Skjebnen. Alt Sligt har faaet en mindre Bethydning for ham, hvorfor han ogsaa, hvad Østhetikeren ikke gjør, seer alle Mennesker lige udsatte for Skjebnens Slag: store og smaa. Men nu figer han: „det, Du skal frygte er Skylden, og Din Medlidenhed maa være med Den, der saaledes falder, thi først her er Faren. Dog maa Din Medlidenhed ikke fare vild, saa Du over noget andet Menneske glemmer Dig selv.“ Han vil lære den Hørende at sørge, som Kirkesangeren den ringe Ejener figer efter Besaling, en hdmagt-stolt højerværdig Øpperstepræst i indre Bevægethed: „at vi skulle sørge over vores Synder,“ hvad Kirkesangeren naturligvis ikke tor sige til de vælværdige Foresatte: Docenterne paa Prædikestolen. Frygten og Medlidenheden skal vækkes ved Fremstillingen, disse Lidenskaber skulle ogsaa renses fra Egoismen, men ikke ved at fortabe sig i Beskuelse, men ved i sig selv at finde et Guds Forhold. „Det er nemlig Egoisme,“ figer Digteren, „om Du ikke kan glemme Skjebnens Slag, som det rammede Dig, naar Du seer den tragiske Helt; det er Egoisme, naar Du ved at see Helden bliver en Skædder, der gaaer angst hjem“ — „men at dvæle ved sin egen Skyld,“ figer den Religieuse, „at frygte for den egne Skyld er ikke Egoisme, thi netop derved er man i et Guds Forhold!“ For den Religieuse er Frygten og Medlidenheden en anden og renses ikke ved at man vender sig ud ad, men ind efter. Den østhetiske Helsbredelse bestaaer i, at Individet ved at stirre sig ind i den østhetiske Svimlen forsvinder for sig selv, som et Atom, som et Støvgran, der gaaer med i Kjøbet, med i hvad der er alle Menneskers, Menneskehedens fælles Lod, forsvinder som en uendelig lille Broks-Medlyden i Tilværelsens sphæriske Harmoni. Den religieuse Helsbredelse bestaaer omvendt i at forvandle Verden og Alrhundrede og Generationer og Millioner Samtidige til et Forsvindende, Jubel og Acclamation og østhetisk Helteære til en forstyrrende Adspredelse, det at være færdig til et gøglende

Sandsebedrag, saa det Eneste, der bliver tilbage, er Individet selv, dette enkelte Individ sat i sit Guds Forhold under Bestemmelser: skyldig — ikke skyldig.

Saaledes den Religiøse efter hvad jeg experimenterende har forvissset mig om; jeg seer det ikke saaledes, thi jeg seer i Forholdet mellem det Østhetiske og det Religiøse etter Enheden af det Comiske og det Tragiske, som de danne, naar man sætter dem sammen. Saaledes seer jeg ogsaa i Armod det Tragiske i, at en udodelig Aland lider, det Comiske i at det dreier sig om 2 Ml. Videre gaaer jeg ikke end til Enheden af det Comiske og det Tragiske i Alands Ligevegt. Jeg har en Formodning om, at jeg, hvis jeg gif videre og begyndte paa det Religiøse, ikke skulde komme i den Banskelighed, at det blev twivlsomt, om jeg var skyldig, dersor holder jeg mig udenfor. Jeg er ingen Forarget, langtfra, men jeg er heller ikke religiøs. Det Religiøse beskæftiger mig som Phænomen og som det Phænomen, der beskæftiger mig mest. Det er dersor ikke for Menneskenes Skyld men for min egen, at det gjør mig ondt, at Religiøsitetten forsvinder, fordi jeg ønsker Stof til Jagttagesse. Dette tager jeg ikke i Betænkning at sige, og jeg har ogsaa god Tid dertil; thi en Jagttager har Tid nok. Underledes med en Religiøs. Naar han taler er det kun Monolog; alene beskæftiget med sig selv, taler han hoit, det skaltes at prædile; er der Noget, som hører, saa veed han Intet om sit Forhold til dem, uden dette, at de Intet skyerde ham, thi det han skal udrette, er at frelse sig selv. En saadan højerværdig Monolog, der vidner christeligt, naar den i sin Bevægethed bevæger den Talende, den Bidnende, fordi han taler om sig selv, skaltes en Prædiken. Verdenshistoriske Oversigter, systematiske Resultater, Gestikulationer og Svedens Aftørrelse, Stemme-Styrke og Nævækæster, samt sammes reflekterede Unvendelse for at udrette Noget ere østhetiske Reminiscentser, der ikke engang vide aristotelisk rigtigt at accentuere Frygt og Medlidenhed. Thi verdenshistoriske Oversigter vække ikke Frygt saa lidet som systematiske Resultater, og Stemme-styrke ryster ikke Sjelen, men i det Høieste

Trommehinden, og Svedens Aftørrelse vækker kun sandelig Medlidenhed med den Svedende. En religieus Taler, der ikke bevæget i sig selv taler om sig selv, men ellers om Alt, han tænke paa Geert Westphaler. Geert kunde netop tale om Alt, vidste Meget og var meget perfektibel, saa han maaßke havde bragt det til at vide Alt, et Eneste fil han ikke at vide, at han selv var en Schwazer. Dog er Geert angerlos, thi han udgav sig ikke for religieus Taler.

Den religieuse Taler, der gjennem Frygt og Medlidenhed renser disse Videnskaber, gjør ikke det Forbausende, at han i Talens Løb river Skherne til Side for at vise Himlen aaben, Dommens-Dag for Haanden, Helvede i Baggrunden, sig selv og de Udvælgte triumpherende; han gjør det Simplere, Egenfoldigere, det fattige Kunsthylle, der skal være saa saare let: han lader Himlen være lukket, mener i Frygt og Bæven ikke sig selv færdig, bøier sit Hoved, medens Talens Dom er over Tanke og Sinde. Han gjør ikke det Forbausende, der kunde give hans næste Fremtræden Fordring paa at hilses med Acclamation, han tordner ikke, at dog Menigheden maa holdes vaagen og frelses ved hans Tale; han gjør det Simplere, det Egenfoldigere, det fattige Kunsthylle, som da skal være saa saare let, han lader Gud beholde Tordenen og Magten og Wren, taler saaledes, at om end Alt slog feil, er han dog sikker paa, at der var een Tilhører, som bevægedes i Alvor: Taleren selv; at om Alt slog feil, var der dog een Tilhører, som styrket gif hjem: Taleren selv; at om Alt slog feil og Alle blevе borte, var der dog Gen, som fra Livets vanskelige Forvillinger længtes efter Talens opbyggelige Dieblik: Taleren selv. Han er ikke rundhaandet i at udgive af Mundens og Kunskabens Overflodighed, men nærig paa Opbyggelsens Indtørgt; nøieregnende passer han paa, at Formaningen binder ham selv, inden den gaaer til nogen Anden, at Trøsten og Sandheden ikke viger fra ham selv — for desto ødslere at kunne meddeles. Om Du derfor, figer den Religiøse, saae ham assides paa et eensomt Sted, forladt af Alle og sikker paa, at han ikke udrettede Noget ved at tale, om Du

saae ham der, Du vilde see ham lige saa bevæget som nogenfinde, om Du hørte hans Tale, Du vilde finde den mægtig som altid, uden Svig, uden Beregning, uden travl Udretten, Du vilde satte, at der var Een, den maatte opbygge: Taleren selv. Han vil ikke blive fjed af at tale; thi Prokuratorer og Talere, der have verdslige Diemeed, eller verdslig Vigtighed i Forhold til evige Diemeed, de blive trætte, naar det ikke kan tælles paa Tingrene, hvad de udrette, naar den lystige Tilbærelse ikke støffer dem med Sandsebedrag, som udrettede de Noget, men den religieuse Taler har altid sit Hoveddiemeed: Taleren selv.

Saaledes vil, efter hvad jeg experimenterende har forvisset mig om, det Religiøse gjennem Frygt og Medslidenhed virke til disse Videnskabers Forædling. Enhver anden Virke-maade bringer Forvirring ved at bringe halv-æsthetiske Kategorier frem: ved at gjøre Taleren æsthetisk vigtig og hjelpe Tilhøreren til at svimle hen i en æsthetisk Fortabelse i noget Allmindeligt.

Tillæg.

De selv gjorte Lidelser — Selvplageri.

Æsthetisk seet er enhver *Heautontimorumenos* comis. I den henseende assøde de forskjellige Tidsalderes forskjellige Typer. Vor Tid er ikke den daarligste, thi det er ligesom om hele Generationen plagede sig selv med den sige Idee, at den var kaldet til det Overordentlige, at der hvert Dieblik ved en Deputation fra Gudernes Raad maatte komme Bud efter den, sor at den kunde tage Plads i Raadssamlingen, thi saa meget er vist, fortrolig med hele Menneskehedens Fremtid som Opgave, er den hvert Dieblik som skulle den lig Hermann v. Bremensfeldt assæd for at hvidsle Gud i Øret, hvad der var det Rigtigste. Og hvor bællagligt var det ikke ogsaa, at Hermann v. Bremensfeldt ikke fik talt med Thurnersten af Sachsen! Derhos har den som Alle, der lide af sige Ideer, en stor Tilboielighed til overalt at see Spioneri, Forfolgelse, og ligesom gigtsvage Folk alle-

begne mærke Træt, saa mærker den overalt Tryk, Misbrug af Magten, og veed paa en tilfredsstillende Maade at forklare Almeenaandens svage Livs Uttringer ikke deraf, at dens Styrke blot er symptomatisk og i Indbildungen, men deraf, at den knes af Regjeringerne, omtrent som naar den Stundesløse forklarer, at han Intet faaer bestilt om Dagen, ikke deraf, at han er stundeslös, men af de mange Forretninger, der styrte ind paa ham. Dog nok herom.

Netop fordi det er æsthetisk rigtigt, at alt Selvplageri er comisk, saa gjør man psychologisk vel i under Virkelighedens Forhold at bruge den comiske Sonde, inden man behandler Selvplageri paa en anden Maade. Man faaer naturligvis ikke Patienten strax til at lee ad sin egen fixe Idee, men ved Analogier rykker man ham nærmere og nærmere. Leer han let og bevegeligt af Analogier, saa er det muligt, at man ved et coup de main kan overrumple ham. Dog dette kan kun nærmere udføres i Praxis, men i Praxis er netop intet latterligere end at see religieuse Kategorier anvendte i dyb og dum Alvor, hvor man skulle bruge æsthetiske Kategorier i Lune og Spøg. — Experimentets quidam har uden at vide af det baaret sig meget rigtigt ad. Med en uhøre Lidenslab fatter han den Plan, at gjøre hele hans Kjærligheds-Forhold til en Marrestreg i Pigen's Fine. Det, jeg maa lee ad fra mit Standpunkt, er hans uhøre Lidenslab; ellers har han Ret. Der er ikke altid Livsfare, fordi et Menneske skriger Gevalt. Havde Experimentets quædam været tragisk lidende, havde hun forhindret ham i at face Leilighed til at brnge Bedraget. Hun havde samlet sig i sig selv og holdt sig tilbage. Disse ere altid de farlige Phænomener. Æstedien derfor er hun kommen lige til den modsatte Yderlighed, at tage Munden saa fuld som det er muligt, at plage sig selv med at ville være en ulykkelig Elskerinde efter den største Maalestok. Men netop dette tyder paa, at en comisk Behandling er correct; thi en ulykkelig Elskerinde efter den største Maalestok hun tier. Havde hun været holdt i religieuse Kategorier, havde hun heller ikke handlet saaledes; hun havde da frygtet for sig selv og derfor

meist frygtet det Ansvar, hun kunde paadrage sig ved at gjøre ham Sagen saa vanskelig som mulig, ille engang ved sin Personlighed, men ved et erotisk Falsum, der lægger Beslag paa det Ethiske og Pligtforholdet. — Havde Experimentets quidam i Aandens Ligevægt forstaaet, hvad han gjorde, saa havde han været et ganske andet Menneske. Men hans behyndede Lidenslab gjør ham tragisk i Brugen af Bedraget, og jeg seer Enheden af det Comiske og det Tragiske, netop fordi han gjør det Riglige, men ikke af den Grund, som han troer: at han skalde i sin sympathetiske Begeistring have Kraft til at fravise hende en virkelig Forelskelse. Nei det Comiske er netop, at Grunden, hvorför hans tragiske Dumdriftighed seirer, er, at hendes Forelskelse ikke stikker mange Favne.

Hvorför det Esthetiske ganske consequent behandler alt Selvplageri comisk, er let at indsee, netop fordi det er consequent. Esthetiken holder Hælten i ubedærvet Tilsandt paa Grund af det umiddelbare Forhold mellem Kraft og Lidelse (indeni — udenfra). Den betragter deraf enhver Retning ind efter som en Deserteren, og da den ikke kan lade Deserteuren skyde, saa gjør den ham latterlig.

Jeg forlader nu det Esthetiske og gaaer over til det Religiøse. Experimenterende sætter jeg blot Kategorierne i Bevægelse, for ganske ugeneret at see, hvad disse forde, uden at behynde mig om, hvorvidt Nogen har gjort det eller kan det, om Peer lod det være, fordi han var for svag, Povel, fordi han var for klug, Mads fordi han saae de Andre lade det være, og at han altsaa uden Risiko kunde lade det være og vorde elsket og agtet, da han ikke vilde være bedre end Andre: fort uden at cendse den Livs-Assurance-Busdom, hvis Resultat er: naar det ene Faar gaaer til Vandet, gjør det andet det ogsaa, hvad det ene Før gjør, gjør det andet ogsaa.

Det Religiøse ligger ille i et umiddelbart Forhold mellem Kraft og Lidelse men i det Indvortes, naar dette forholder sig til sig selv. At „Selv“ her bliver accentueret, er altid tilstræteligt til at vise, at Selvplageriet bliver at betragte anderledes,

men ikke tilstrækkeligt, siger den Religieuse, for at retfærdiggjøre, at Individer, som have hele deres Existents i det Esthetiske, fusse Noget sammen, og at religieuse Talere trods alle Talemaader og hellige Ord ikke have rene Kategorier.

Forsaavidt Selvplageriet æsthetisk seet er comisk, er det religieust seet fordømmeligt. En religieus Helbredelse naaes ikke ved Latteren, men ved Angeren: at Selvplageriet er en Synd som andre Synder.

Men medens det Esthetiske netop, fordi det ikke har med det Indvortes at gjøre, ganske almindeligt affærdiger Selvplageriet som comisk, kan det Religieuse ikke gjøre ligesaa. Det religieuse Individets Frygt er jo netop Frygt for sig selv; den religieuse Helbredelse bestaaer først og fornemlig i at vække denne Frygt, og man seer deraf let, at her bliver Sagen vanskeligere. Men hvorledes kommer Individet til at frygte sig selv, uden at det ved sig selv opdager den Fare, hvori det er. En fiffig Religionsitet bærer sig rigtig nok anderledes ad. Den siger: „man skal ikke selv kalde Farerne frem, vor Herre kan nok sende dem, naar det behøves.“ Det lader sig godt sige, men det gaaer ikke an at sige amen og ende dermed, thi Talen er twetydig. Uagtet det religieuse Udtryk: vor Herre, istedenfor hvilket Een maastee for at tale endnu religieusere (som laae det Religieuse i visse Ord og Bendinger) vilde sige: vor Frelser, ere Kategorierne dog halv æsthetiske. Skjøndt Talen er religieus, er Individet kun seet i et udvortes Forhold til Gud, ikke i et indvortes Forhold til sig selv. Talen er omtrent denne: vor Herre kan vel bringe Fare og Glendighed til Dit Huus, han kan jo tage Din Formue, Din Elskede, Dine Børn, og han vil nok gjøre det, naar det er Dig tjenligt — ergo da han ikke har gjort det, saa er der ingen Fare. Dette er Esthetik med uegte religieus Forghydning. Religieust seet er det den høieste Fare, at man ikke opdager, at man ikke altid opdager, at man er i Fare, om man saa forsvrigt havde Penge og den smukkeste Pige og elskelige Børn og var Konge i Landet eller en Stille i Folket, fri for alle Sorger.

Som sagt, det lader sig godt sige, men man maa ikke sige Amen og ende dermed, thi saa bedrager man. Dette viser sig igjen, naar man betragter Talen nærmere. Altsaa der er en Mand, ret en Lykvens Pamphilus (dette Ord passer fortælligt i en saadan religiens Tale) om hvem der heges og pleies, og uden at hørende Faren, opbygges han ved den Betragtning, at vor Herre nok .... hvis .... Hvilken lykkelig æsthetiker, der til al æsthetikens Heiterkeit saaet et religiøst Sitterhedsbrev! Ethvert Menneske har dog for det Første Noget, man falder Phantasi; altsaa vor Lykkelige hører tale om, at der er Lidelser og Elendighed i Verden. Nu, han er villig til at give og roes deraf. Men Phantasien noies ikke dermed. Den maler ham Lidelsen forsædligt ud, og i det Dieblit, den er allerforsædligst, slaaer Tanken til, og en Stemme siger: Det kunde jo ogsaa høende Dig. Hvis der er ridderligt Blod i ham, siger han: hvorfor skulle jeg være fritagen fremfor Andre. (Dette har Tieck behandlet etsteds i en Novelle, hvor en riig Engling sortvivler over sin Riigdom, ikke af Spleen men af Sympathi med Menneskene). Herom talte Talen slet ikke, og dog ligger her Grændsesløjfet mellem den æsthetiske Forhærdelse, der ikke vil vide af, at det er til, og den religiøse Oploftelse gjennem Lidelse. At der var en saadan Skillevei, at man ikke høber sig fri ved at betale Fattig-
stat og give Lidt til, taltes der ikke om: vor Pamphilus skulle være glad, indtil vor Herre, naar det sandtes fornødent, sendte Fare. Hvad gør Taleren her? Han bedrager. Fistedensfor at saae ham ud i Faren, hjælper han ham til i religiens Indbildning at skulde sig fra Livet. Ethvert Forsøg paa at tilstoppe Receptiviteten for, at man er i Fare, er æsthetisk Misvisning hen, ikke til Poesien, men til det æsthetiske, som det er i Forhold til Virkeligheden: Forhærdelse.

Dersom den Talende er mere religiøs Taler, saa bevæger han sig med Lethed i denne Vanstelighed og hjælper den Hørende ud i den. Han taler med Religiøsitetens Spøg om Eljebne og Omvejlinger: vor lykkelige Pamphilus bliver lidt bange, og Taleren har ikke bedraget ham. Nu opbygges han ved Troens

Trighed, og den religieust begeistrede Taler tilraaber sig selv og ham: en Religieus er altid glad. Dette er det stolteste Ord, der er sagt i Verden, dersom nemlig det er saa, at Ingen, Ingen paa Jordens eller i Himmelens veed saaledes, hvad Fare er og hvad det er at være i Fare, som den Religieuse, der veed, at han altid er i Fare. Den, som derfor paa eengang med Sandhed siger: han er altid i Fare og altid glad, han siger paa eengang det forsagteste og det høimodigste Ord, der er talet. Og jeg, som kun er en Jagttager, poetice et eleganter en Opsigtsbetjent, jeg vil allerede priise mig lykkelig ved at turde boie mig for en Saadan, men at jeg skal tale i mine Kategorier om mig selv: have Guderne end negtet mig det Store, det, som er uendeligt høiere end hvad jeg formaer, saa have de skænket mig en ikke almindelig Snildhed, til at agte paa Menneskene, saa jeg hverken tager Hatten af førend jeg seer Manden, eller tager den af for den Urette.

Der er mangen Mand, der har været immer lustig og dog staer han saa lavt, at endogsaa Esthetiken tager ham emiſſ. Det gjelder altsaa om, at man ikke er blevet glad paa urette Sted; og hvor er det rette Sted? Det er: i Faren. Paa 70,000 Favne Bands Dyb mange mange Mile fra al menneskelig Hjælp at være glad: ja det er stort! At svømme paa Lavden i Selskab med Badere er ikke det Religieuse.

Det sees nu let, hvad der religieust maa forstaaes ved Selvplageri. Det gjelder ved sig selv at opdage hele Førens Mulighed, og ved sig selv hvert Dieblik at opdage dens Virkelighed (dette vilde Esthetikeren kalde Selvplageri, og det øesthetiske Foredrag med nægte religieus Forgyldning vilde forhindre Endri) men det gjelder da i samme Dieblik at være glad. Hvor ligger altsaa Selvplageriet? Det ligger paa Halvveien. Det ligger ikke i det Første, thi saa taler jeg øesthetisk, men det ligger i, at man ikke kan trænge igennem til Glæden. Og dette er ikke emiſſ, siger den Religieuse, det er ei heller til at vække øesthetiske Taarer, thi det er fordømmeligt, og man skal igennem; Enhver, der ikke kommer igennem, har selv forskyldt det, thi

her er ikke haardhjertede Fædre som for de ulykkelige Elskere i Tragoedien, her er ikke Fjendens Overmagt, for hvilken Helten segner i Sørgespillet, her er ikke Forræderi af Den, hvem man troede bedst, saa den Udmærkede fanges i Snaren, her er kun een, som kan være Forræder: een Selv, og næst ham, men uendeligt langt derfra den Taler, som vil veilede En til at lade det være, istedenfor at det Eneste, han kan gjøre, er at hjælpe En ud paa Dybet, hvor der er 70,000 Favne. Og naar dette er steet, og han nu indseer, at han ikke kan mere, ikke hjælpe Den mere, han elskede høiere end sit Liv (som man kan det i Skuespillet Fabel) men kun i denne Bekymring opdage, at han selv har faaet 140,000 Favne under sig, da kan han dog Et endnu, han kan raabe til den Elskede: „dersom Du nu ikke bliver glad, saa viid, saa viid, at det er Din egen Skyld.“

Om det end er Manges Mening, hvis de bleve opmærksomme paa, hvad her er fremsat, at en saadan Taler maatte ansees for en Landeplage, og at det var det Taabeligste af Alt at betale ham, fordi han gjorde En ulykkelig, saa er dette ikke min Mening. Glad vilde jeg betale ham, og usorstyrret, hvis jeg kunde blive en Saadan, tage Penge derfor, men ikke mene at lønne ham og ikke mene at lønnes, fordi Penge ere incommensurable for en saadan Underviisning og ikke engang saa meget værd, at man polemisk, som Socrates gjorde det, skal lægge Accenten paa dem ved ikke at ville modtage dem.

Dette angaaende Selvplageri. Det er yderst simpelt, Enhver veed det, og netop deri seer jeg igjen Enheden af det Comiske og det Tragiske, naar jeg betænker: at Enhver veed, hvad et Menneske er, og Tagttageren: hvad Enhver er.*^{*)} Det er nemlig

---

*^{*)} Uagtet jeg ellers ikke ønsker Recensenters Uttringer, kunde jeg her næsten ønske den, hvis den langtsraat smigre mig gis ud paa at sige den diærtvæ Sandhed: „at hvad jeg siger, veed Enhver, ethvert Barn og den Dannede uendeligt mere.“ Naar nemlig blot det staar fast, at Enhver veed det, saa er mit Standpunkt i Orden, og jeg skal nok komme ud af det med Enheden af det Comiske og det Tragiske. Var der Nogen, som ikke vidste det, maatte jeg rives ud af min Ligevægt ved Tanlen om, at jeg muligen kunde lære

ikke æsthetisk-comisk, fordi der er mere end et umiddelbart Forhold (thi det Comiske ligger i Misforholdet mellem en indbildt Mulighed og Virkeligheden). Diedrich Menschenschreck er comisk, fordi hans Courage er en indbildt Mulighed, og derfor oploses hans Virkelighed i Tomhed. Men hin Mulighed for ethvert Menneske er ingen indbildt Mulighed, men en real Mulighed, han kan, saa siger den Religieuse, blive det Høieste, fordi han er lagt an efter det Høieste. Det er tragisk, at han ikke er det, men comisk, at han jo alligevel er det, thi hin af Gud selv anlagte Mulighed kan han ikke udslette. Enhver veed saaledes, at et Menneske er udødeligt, Jagttageren veed, hvad Enhver er, og dog er og bliver Enhver jo udødelig. Hans Udødelighed var altsaa ingen indbildt Mulighed som D. Menschenschrecks Courage; og paa den anden Side den, der i alle Livets Forfærdelser og trods Tidens og Vanens List holder Troen paa Udødeligheden nærværende hos sig, han bliver ikke mere udødelig end enhver Aanden.

Experimentets quidam er Noget af en Selvplager. Hans første Bevægelse er god og correct, men han bliver liggende i Udfaldet, han faaer sig ikke hurtigt nok tilbage i Glæden, for da atter at gjentage denne Bevægelse. Dog er det Moment, jeg har opfattet ham i, jo ogsaa hans Krise, det er muligt, at det vil gaae lettere for ham, dersom han er fornuftig nok til at ansee et heelt Liv for passende til et saadant Cursus, findende sig i at blive en Nøler blandt dem, der hurtigt ere færdige, en Sinke blandt dem, der gaae uendeligt videre. — At Pigen er ham behjælpelig for at faae ham ud paa Dybet, derom er ingen Twivl, og fra mit Standpunkt seet maa jeg sige, at hans hele Forhold til hende er et lykkeligt Forhold; thi den Mand er altid

ham de fornødne Forkundskaber. Det er netop dette, hvad de Dannede sige i vor Tid, der bestætiger mig saa meget: at Enhver veed hvad det Høieste er. Det var ikke Tilsældet i Hedenstabets, ikke i Jødedommen, ikke i 17 Aarhundreder af Christendommen. Held! det 19de Aarhundrede. Enhver veed det. Hvilket Fremstridt siden hine Tider, da kun Faar vidste det. Skulde Ligevægten muligen fordre, at man antog, at der til Gjengjeld var slet Ingen, der gjorde det?

lykkelig i Elskov, der saaer en Pige, som netop er beregnet paa at udville ham. Saaledes var Socrates lykkeligt gift med Xantippe; han vilde i hele Grækenland ikke have sundet Magen; thi Ioniens gamle Stormester behovede en Saadan for at udville sig. Har Xantippe derfor øste maattet høre ondt i Verden, saa troer jeg, at hun twertimod har den Triumph, at Ioniens Overhoved, der rager et Hoved over Menneskenes Mængde, intet Menneske skyldte saa meget som han skyldte Xantippes Hunsholdning, hvor Socrates ironisk disputerede pro summis in ironia honoribus og derunder disputerede sig den ironiske Dygtighed og Ligeveægt til, med hvilken han overvandt Verden.

— Saaledes passer Pigen netop for ham, som det bør sig i Experimentet. Hun er elskelig nok til at bevæge ham, men ogsaa svag nok til at misbruge sin Magt mod ham. Det er det Første, der binder ham, det Sidste, som hjælper ham ud paa Dybet, men ogsaa frelser ham. Havde Pigen været mere aandelig bestemmet og mindre quindelig elskværdig, havde hun været meget hoinodig, havde hun som han sad der midt i Bedraget sagt til ham: Kjære, Du bedrøver mig med din Sviig; jeg forstaaer Dig ikke, og veed ikke, om Du er letfindig nok til at ville forlade mig, fordi Du vil ud i Verden, eller Du skjuler Noget for mig og er maaskee bedre, end Du synes, men dette være som det være vil, jeg indseer, Du maa have Din Frihed; jeg frygter for mig selv, om jeg ikke gav Dig den, og jeg elsker Dig dog for høit til at negte Dig den. Saa tag den, uden nogen Bebreidelse, uden Brede imellem os, uden Tak fra Din Side, men med den Bevidsthed paa min Side, at jeg har gjort det Bedste, jeg kunde: var dette stæet, saa var han knust; han var sjunket i Jorden af Skamfuldhed, thi med hans Lidenskab kan han ypperligent taale alt Ondt, naar han veed sig bedre, men han kunde ikke glemme, at han blev Skyldner til en saadan Hoinodighed, hvis Storhed han uetop med dæmonisk Skarpsynethed vilde opdage. Det havde været Uret mod ham, thi han fra sit Standpunkt meente det ogsaa godt. I Experimentet bliver han ikke ydmiget af et Menneske, men for Gud.

Den, som ellers har Lyft og Sands til experimenterende at regne med Kategorier, uden at behøve Optog, Egne, mange Personer, „og saa Kørerne”, vil see, hvor mange nye Constructioner, der fra dette Punkt lod sig gjøre, ved at forandre ham eller hende lidt og see hvad deraf vilde følge for ham og for hende, hvorledes han maatte have været for at knuse hende (om han f. Ex. grusomt havde gjort hende ansvarlig for hans Liv og maaskee forfærdet hende, saa hun aldrig forbant det), hvilket han slet ikke kan, eller hvorledes begge maatte være bestafne for begge at knuses (om han f. Ex. ikke havde haft religieuze Forudsætninger og maaskee fortvivlet i sin Stolthed endt med at celebrere deres Forening med et Selvmord), istedenfor nu at begge ere hjulpine. Romanlæsere gjøre naturligvis andre og større Fordringer, og troe, at naar Alt dreier sig om To maa det være hedsommeligt, hvilket det ogsaa er, dersom det ikke tillige dreier sig om Kategorierne. Maar saa er, kan een allerede være underholdende, og 6 Billioner 477,378,785 Mennesker kunne dog ikke dreie sig om mere. En Romanlæser er naturligvis kun paafærde, naar der er Noget paafærde, som man figer ved at see et Opløb. Men sæt nu, Opløbet dreiede sig om Intet, saa var der jo dog ikke Noget paafærde.

§ 6.

Intet at angre er den høieste Viisdom — Syndsforsladelsen.

I Spand med saadanne negative Principer som: Intet at beundre, Intet at forvente o. s. v. gaaer det negative Princip: Intet at angre, eller om man heller vil bruge et andet Ord, som maaskee ikke virker saa ethisk forstyrrende: Intet at fortrydde. Hemmeligheden i denne Viisdom er egentlig, at man har suinket et æsthetisk Princip og givet det Udseende af et ethisk. Forstaaet æsthetisk fra et ethisk Standpunkt er det ganske sandt, thi det Esthetiske hele Omfang skal den frie Uland netop ikke

agle saa høit, at han fortryder Noget. Saaledes om Gen er blevet sattig, saa hedder det rigtigt: Intet at fortryde er den høieste Viisdom, det vil sige: handel i Kraft af det Ethiske. Principet betyder da: bestandigt at hugge det Forbigangnes Bro af efter sig, for bestandigt at kunne handle i Dieblillet. Har Du efter bedste Overlæg sattet en Plan, og saa Udsaldet synes at vise, at din Plan var forkeert, saa gjelder det Intet at fortryde, men at handle i Kraft af det Ethiske. Det er umegeligt, at der spildes megen Tid i Verden paa en saadan Seentilbage, forsaa vidt kan Principet være priseligt.

Men var Planen ikke efter bedste Overlæg, var der Svig i den, hvad saa? Gjelder det da ogsaa: Intet at angre, for ikke at blive sinket. Det beroer paa, hvilken Sinkelse man kunde frygte. Dersom det er Sinkelse og Forhindring fra at synke dybere og dybere, man befrygter, saa var det jo bedst at raabe: Intet at angre, og at forstaae Digterens Ord: nulla pallescere culpa om den Frælhed, der ikke blegner ved Skilden; men saa er Principet i høieste Grad uethist. Imidlertid gives der mange Mennesker, som med Angestens Hastværk styrte gennem Livet. De frygte Intet mere end det Dialektiske, og naar de sige: Intet at angre med Hensyn til det Forbigangne, saa kunne de med samme Ret sige: Intet at overlægge med Hensyn til det Tillommende. Ikke uvittigt siger saaledes en lystig Fyr hos Scribe: at da han aldrig har lagt nogen Plan, har han heller aldrig haft den Bekymring, at see den mislykket. Fruentimmer handle ofte ogsaa saaledes uden Overlæg og slippe meget godt derfra. Paa en anden Maade handler stundom netop en meget Klog uden Overlæg eller i Kraft af Desperation for at faae en Maalestok. Maar man sidder fast i Noget og hverken veed ud eller ind, naar Alt er blevet saa dræbende relativt, at det er som skulde man queles, saa kan det være hensigtsmæssigt pludselig at handle paa et enkelt Punkt blot for at faae Nøre og Liv i alt det døde Kjød. En Inquisitor f. Ex., naar Forstanden staaer stille og Alt er lige sandsynligt, lægger pludseligen Forhoret an paa et enkelt Individ, ille fordi

der er mest Mistanke mod ham, thi en afgjørende Mistanke er det netop, han mangler, han forsøger dette vilkaarlige Spor med al Videnskab: stundom gaaer da Lyset op, men paa et andet Sted. Naar man ikke veed, om man er syg eller ræsk, naar denne Tilstand begynder at constituere sig som Brøvl, gjør man vel i pludseligen at vove noget Desperat. Men uagtet man handler uden Overlæg, er der dog en Art Overlæg.

Ellers gjelder det med Overlæg som Antecedens og med Angeren som Consequents at holde det Dialektiske ud. Først Den, der i Overlæget har udtømt det Dialektiske, først han handler, og først Den, som i Angeren udtømmer det Dialektiske, først han angrer. Forsaavidt synes det uforklarligt, at den vældige Tænker: Fichte, kunde antage, at der ikke blev den Handlende Tid til at angre, og det saa meget mere som denne energiske og i ødel gressl Forstand oprigtige Philosoph havde et stort Begreb om, at et Menneskes Handlen kun er i det Indvortes. Maaskee forklares det dog deraf, at han i sin Energi netop ikke blev opmærksom paa (idetmindste ikke i en tidligere Tid), at denne indvortes Handlen væsentligen er en Liden; at dersor et Menneskes høieste indvortes Handlen er at angre. Men at angre er ikke en positiv Bevægelse ud ad eller hen til, men en negativ Bevægelse ind ad, ikke en Gjøren, men en Laden sig ved sig selv vederfare Noget.

Der gives 3 Existents-Sphærer: den æsthetiske, den ethiske, den religieuse. Det Metaphysiske er Abstraktionen, og der er intet Menneske, som existerer metaphysisk. Det Metaphysiske, det Ontologiske er, men det er ikke til, thi naar det er til er det i det Æsthetiske, i det Ethiske, i det Religieuse, og naar det er, er det Abstraktionen af eller et Prius for det Æsthetiske, det Ethiske, det Religieuse. Den ethiske Sphære er kun Gjennemgangssphære, og dersor er dens høieste Udtryk Angeren som en negativ Handlen. Den æsthetiske Sphære er Umiddelbarhedens, den ethiske er Fordringens (og denne Fordring er saa uendelig, at Individet altid gaaer fallit), den religieuse er Opfyldelsens, men vel at mærke ikke en saadan Opfyldelse, som

naar man fylder Guld i en Stok eller i en Pose, thi Angeren har netop gjort uendelig Plads, og deraf den religieuse Modsigelse: paa eengang at ligge paa 70,000 Favne Vand og dog være glad.

Som den ethiske Sphære er en Gjennemgang, hvilken man dog ikke eengang for alle gjennemgaarder, som Angeren er dens Udtryk, saa er Angeren det mest dialektiske. Intet Under derfor, at man frygter den, thi giver man den een Finger, tager den hele Haanden. Som Jehova i det gamle Testamente hjem søger Forældrenes Brøde paa Børnene i sildigste Slægter, saaledes gaaer Angeren tilbage bestandigt forudsættende Gjensstanden for sin Undersøgelse. I Angeren er Bevægelsens Ryg, og derfor Alt vendt om. Dette Ryg betholder netop Forstjellen mellem det Aesthetiske og det Religiøse, som den mellem det Udvortes og det Indvortes. Denne Angerens uendelig tilintetgjørende Magt seer man bedst deraf, at den ogsaa er sympathetisk dialektisk. Dette agter man sjeldent paa. Jeg vil her ikke tale om saadanne Hammerligheder, som at ville angre en enkelt Handling og saa være frist Fyr igjen eller at ville have gjort det, og blive troet, uagtet enhver saadon Uttring er et tilstrækkeligt Bevis for, at den Besluttende, den Forsikrende, den Troende ikke har Begreb om Mening; men selv dygtigere Udvillinger af Angeren oversee den dialektiske Side i Retning af det Sympathetiske. Et Eksempel for at oplyse det. En Spiller er standset, Angeren griber ham, han forsager alt Spil; skjøndt han har staet Afgrunden nær, holder Angeren ham dog, og det synes at lykkes. Som han nu saaledes lever tilbage-trukken, muligen frelst, seer han en Dag, at man af Seine drager en Død op: en Selvmorder, og denne var en Spiller ligesom han havde været det, og denne Spiller havde dog, det vidste han, stridt imod, kæmpet en Fortvivlelsens Kamp for at staae imod Lysten. Min Spiller havde elsket dette Menneske, ikke fordi han var en Spiller, men fordi han var bedre end han. Hvad saa? Romaner og Noveller behøver man ikke at consulere, men selv en religiøs Taler vilde maaskee bryde min

Fortælling lidt tidligere af, og lade den ende med, at min Spiller, rygstet ved Synet, gif hjem og takkede Gud for sin Frelse. Holdt! vi skulle først have en lille Forklaring, en Dom over den Anden; enhver Existents, der ikke er tankeløs, er eo ipso indirecte dømmende. Høvde den Anden været forhærdet, saa kunde han jo slutte: han vilde ikke frelses. Men dette var den Anden ikke. Min Spiller er nu et Menneske, der har forstået det gamle Ord: de te narratur fabula, han er ingen moderne Nar, der troer, at Enhver skal beile til den objective uhyre Op-gave, at kunne ramse Noget op, som angaaer den hele Menneskehed, kun ikke ham selv. Altsaa hvad Dom skal han følde, og han kan ikke lade det være, dette de te er ham Tilværelsens helligste Lov, fordi det er Humanitetens Vagt. Skulde en religieus Taler, der i Mangel af at kunne tænke, dog kan snakke, ville menneskekjærligen og dybt rørt hjælpe ham med halve Kategorier, saa er min Spiller modnet nok til at see Blend-værket — altsaa han skal igjennem. Han staaer i dette Dieblif, han skal dømme, ved det hdmige Udtryk for en Prædestina-tionslære (det hovmodige Udtryk ligger i det Esthetiske med uegte religieus Forgyldning), hvis han haaber paa sin egen Frelse. Den, som ikke har Sympathi, men Vandskæf, finder det naturligvis urimeligt at tage sig et andet Menneskes Skjæbne saa nær; men ikke at gjøre det er usympathetisk, og kun mid-styldeligt, forsaavidt Grunden er Dumhed. Tilværelsen maa jo dog have Lov, den ethiske Tingenes Orden er intet Hur-lumhei, hvor Gen slipper godt fra det Galeste, en Anden slet fra det Bedste. Men nu Dommen. Meningen er naturligvis ikke her, at det er Fordommelseslyst, der gjør ham øggesyg. Men han kan ikke selv blive frelst ved et Tilfælde, det er Tanke-løshed, og figer han om den Anden, at han sank trods sin gode Willie, saa synker han selv, og figer han: den Anden vilde altsaa ikke, saa gyser det i ham, fordi han dog saae det Gode hos ham, og fordi det synes som gjør han sig selv bedre.

Jeg har med Flid bragt Sagen paa Spidsen. Ved Hjælp af det Dialektiske hos Angeren i Retning af det Sympathetiske

gaaer ethvert Menneske, der ikke er dumt, strax paa Grund. Om jeg ikke er Spiller, er høint Phænomen nok, dersom jeg ellers ikke er en Engel. Har jeg Skyld nok saa siden paa min Samvittighed, har jeg Tanke blot en lille Smule i min Hjerne, saa briste alle menneskelige Spindelvæv, al Redningspassiar mellem Creti og Pleti, som Systraade, indtil jeg finder Til-værelsens Lov. En Mand, der gaaer ufortrødent gjennem Livet paa den Kategori, at han ikke er Forbryder, men heller ikke reen, er naturligvis comisk, og man maa hjælpe det Esthetiske i at faae ham udleveret, hvis han skulder sig ind i det Religiøse for at være med der, udleveret til comisk Behandling.

Det er snurrigt nok at see en Forfatter, der vel ikke er opmærksom paa Angerens Dialetik i Retning af det Sympathetiske, men dog opmærksom paa noget Lignende, paa en Uttring af Sympathi, at see en saadan Forfatter helbrede denne Videlse ved at gjøre Sygdommen endnu værre. Børne forhårer i Alvor og ikke uden en vis Bevægethed ved Tanken om, hvor let man i mindre Øher bliver Menneskessjende eller vel endog en Gudsbespotter og Oprører mod Forsynets vise Styrelse, at i Paris de tabellariske Oversigter over Videsser og Forbryddeser bidrage til, at man helbredes for Indtrykket, som de formodentlig have bidraget til, at Børne blev en Menneskeven. Ja hvad de tabellariske Oversigter er en kostelig Opsindelse, en herlig Frugt af Culturen, et charakteristisk Modstykke til det antike: de te narratur fabula. Schleiermacher siger saa begejstret, at Videns ikke forstyrrer Religiøsitet, og at den Religiøse ikke sidder betrygget ved en Tordenafleder og spotter Gud; men ved Hjælp af de tabellariske Oversigter leer man ad hele Tilværelsen. Og som Archimedes sad fordybet i sine Beregninger og ikke mærkede, at han blev slaet ihjel, saaledes, tænker jeg, sidder Børne fordybet i Tabelværker og mærker ikke — hvad siger jeg, ih! langt fra, en saa omstændet Natur som B. vil nok opdage, naar Livet kom ham for nærlænge man selv er frelst fra Ulykke (thi fra Synd kan B. jo sagtens frelse sig ved Hjælp af en ikke-socratisk Uvidenhed), saa

skulder man jo sit Bellevenet at have Midler, hvormed man holder Forfærdelsen borte. Den Fattige kan man jo lufte sin Dør for, og skulde der omkomme Nogen af Hunger, saa kan man jo see efter i Tabelværket, hvor Mange der døe hvert År af Hunger — og man er trostet*).

*) Som Eksempel paa en ikke umærkelig Art af Mystification, hvorved Sympathi bliver forvelet med Egoisme, vil jeg affribe Stedet. (Samt. W. 8de B. p. 96.) Han taler om det Farlige i at boe i smaa Byer og vedbliver nu: grofe Verbrechen geschehen so selten, daa wir sie für freie Handlungen erklären, und die Wenigen, die sich ihrer schuldig machen, schonungslos verdammen (Dette behoves dog ikke, dersom man ikke er egoistisk feig eller meget dum. Og den guddommelige Retfærdighed lader sig ikke imponere som en Krigsret af et Mytterie, der bringer Tilgivelse over Alle, fordi man dog ikke kan henrette Alle) .... Aber ganz anders ist es in Paris. (Der troer man nemlig paa Mytteriets frelsende Kraft.) Die Schwächen der Menschen erscheinen dort als Schwächen der Menschheit (ja lad den have det, den er, især naar B. taler, en fingeret Storrelse, som ugeneret kan behandles en carnaille, thi B. generes vistnok ikke af det vankelige Spørgsmaal, hvoreledes Slægten resulterer af Individene og Reciprociteten.); Verbrechen und Missgeschick (det Enge lige saa godt som det Andet) als heilsame Krankheiten, welche die Nebel des ganzen Körpers, diesen zu erhalten, auf einzelne Glieder werfen. (Og B. bilda sig ind at blive forfulgt som Demagog! Han er saa aristokratisk, at han her aabenbart spotter over Folketribunens Tale om, at hele Legemet lider, naar eet Lem lider). Wir erkennen dort (i Paris) die Naturnothwendigkeit des Bösen („Gud bevares hvor dog Alt er stort i Paris, der er slet ingen Ting paa den vanlige Viis, men Alt som i Dhrehabstdiden præcis.“); und die Nothwendigkeit ist eine beszre Trösterin als die Freiheit (især for dem, der have ophort at sorge, og altsaa ingen Trost behøve). Wenn in kleinen Städten ein Selbstmord vorsfällt, wie lange wird nicht darüber gesprochen, wie viel wird nicht darüber vernünftelt! (Dog troer jeg, at man bliver hurtigere færdig, end hvis man skulde bringe Fornuft i denne Viisdom. Stakkels Paris! Dersom det ikke ogsaa er saa, at naar en Cujon, som skuler sig i Menneskevrimlen ligesom en Vog under Moderens Skjort, der skriver Noget, hvori han ikke som ellers er vittig underholdende men belærende, saa gaaer det ham ligesom Selvmorderen, han paaagtes ikke.) ... Liest man aber in Paris die amtlichen Berichte über die geschehenen Selbstmorde ... wie so viele aus Liebesnoth sich tödten, so viele aus Armut, so viele wegen ungünstlichen Spiels, so viele aus Ehregeiz, — so lernt man Selbstmorde als Krankheiten (ja isfolge det Foregaaende als heilsamen Krankheiten) ansehen, die wie Sterbefälle durch Schlagflusß oder Schwindhsucht in einem gleichbleibenden Verhältnisse

En experimenterende Psycholog er ikke tjent med Tabel-Oversigter; men saa behøver han heller ikke en saa uhyre Conflug af Mennesker.

Jeg har nu efter experimenterende lagt et Problem til Nette for det Religiøse: Syndsforsladelsen. At sætte Umidelbarhed og Syndsforsladelse sammen i et umiddelbart Forhold kan vel falde Mange ind; de kunne vel ogsaa tale derom, hvorfor ikke, de kunne vel ogsaa bevæge Andre til at troe, at de selv have oplevet noget Saadant, og eksisteret saaledes, de kunne vel endogsaa bevæge Mange til at ville gjøre det Samme og til at ville mene at have gjort det Samme, hvorfor ikke! Den eneste Vanskelighed derved er, at det er en Umulighed. I Forhold til Menneskets legemlige Gang har man dog ikke saa megen Frispas, og om Nogen vilde sige, at han gik paa een Arm eller vel endog at Alle gik saaledes, saa vilde man snart opdage, at det var en Rygter, men en Rygter i Aandens Verden er mere ugeneret.

Et umiddelbart Forhold mellem Umidelbarhed og Syndsforsladelse vil sige, at Synden er noget Enkelt, og dette Enkelte tager da Forladelsen bort. Men dette er ikke Syndsforsladelse. Et Barn veed saaledes ikke hvad Syndsforsladelse er, thi Barnet troer om sig selv, at han i Grunden er et rart Barn, naar bare det igaar ikke havde været, og Forladelsen tager det bort, og Barnet er et rart Barn. Men skal Synden være gjennemgribende, hvilken Opdagelse styrdes Angeren, som altid gaaer foran for Forladelsen, saa vil dette jo netop sige, at Umidelbarheden er seet som den, der ikke er gyldig, men for at den skal sees saaledes, maa den jo dog vel være hævet.

Men hvorledes bærer man sig ad med at eksistere i Kraft af en saadan Idee, lidt concretere forstaet, thi at ramse Noget op er ikke svært? — Jeg indseer vel, at Speculanter og pro-

---

jährlich wiederlebten! Og naar man har lært det, saa er man blevet en Mensesleben, en From, der ikke bespotter Gud eller vel endog oprører sig mod hans vise Orden. Thi i Paris boer Fromheden, og Vorne er Sjælesorger!

phetiske Seere, der betragte hele Menneskehedens Fremtid, ville ansee mig for høchstens en Seminarist, der maaſke var duelig til at ſtrive en katechetisk Commentar til en Lærebog for Almueskoler. Det faaer ſaa være, det er dog immer Noget. Blot da ikke igjen Seminaristerne ville udelukke mig af deres Samfund, fordi de dog veed uendeligt mere; og blot ſaa endeligen ikke, hvis jeg nøiedes med at være Skolebarnet, den oplyste Seminarist, den verdenshistoriſt beklmrede Kirkesanger vilde ſige: det er ret en dum Dreng, han gjør ſaadanne taabelige Spørgſmaal. Mig angaaer dette ſaare lidet, jeg er ſun betenklt paa engang i Samtale at turde nærme mig hiin græſke Viſe, hvem jeg beundrer, hiin græſke Viſe, der lod ſit Liv for hvad han havde forſtaaet, og med Glæde after vilde vove ſit Liv for at forſtaae mere, da han ansaae det for det Forfærdeligſte at være i en Vildefarelse; og jeg er viſ paa, at Socrates vilde ſige: Viſſeligen er Det, hvorom Du spørger, en vanſkelig Sag, og det har altid forundret mig, at ſaa Mange kunde troe, at de forſtode en ſaadan Lære; men endnu mere har det forundret mig, at Aduſſilige endog have forſtaaet langt mere. Disſe Sidſte gad jeg vel geraade i Samtale med, og ſkjøndt jeg ellers ikke havde for Skik ſelv at bekoſte Gjesteſbudet og betale Muſikanterne, ſaa vilde jeg dog have ſkillinget sammen til et ſaadant, for at blive indviet i deres høie ikke blot overmenneskelige men ligesom overguddommelige Biſdom. Thi Gorgias og Polos og Thrasyllos og de Øvrige, der i min Tid havde Boden paa Torvet i Athen, de vare dog ſun overmenneskelige Biſmænd, Guderne lige, men disſe, ſom overfare Guderne med, og ſom vel dersor ikke blot tage Penge, men ogsaa Tilbedelse, disſe maatte man da kunne lære Meget af.

Det, der er det Vanſkelige ved Syndſforladelsen, naar den ikke ſkal afgjøres paa Papiret eller være afgjort ved et levende Ords Forsikringer, ſnart bevægede i Fryd, ſnart i Graad, er at blive ſig ſelv ſaaledes gjennemſigtig, at man veed, at man ikke paa noget Punkt existerer i Kraft af Umiddelbarhed, ja endog ſaaledes, at man er bleven et andet Menneske, thi ellers

er Syndsforsladelse mit Standpunkt: Enheden af det Comiske og Tragiske.

Men da Umiddelbarheden vel er noget Enkelt, men ogsaa noget højt Sammensat, saa er med denne ene Vanstelighed (at være ophævet) samt med den anden, der er ligesom denne (at Umiddelbarheden endog er hævet som Synd) Signalet givet til de difficileste Spørgsmaal, som alle indbefattes i det ene: hvorledes en Umiddelbarhed kommer igjen (eller om det at Umiddelbarheden er hævet for den Existerende betyder, at han slet ikke er til)*), hvorledes en saadan er forskjellig fra en

*) Medens man hundrede Gange læser: Umiddelbarheden er ophævet, seer man ikke en eneste Uttring om, hvorledes et Menneske bører sig ad med at eksistere saaledes. Deraf turde man muligen slutte, at de Strivende gjore Mat ab Gen og selv i al Stilhed eksistere i Kraft af Umiddelbarheden, og derhos leve af at strive Vogter om, at den er ophævet. Maaske er Systemet endda ikke saa vanskeligt at forståae, men det, der gjor Tillegnelsen saa vanskelig, er, at man har sprunget alle Mellembestemmelser over om, hvorledes Individet pludseligen bliver et metaphysisk Jeg-Jeg, hvorvidt det er gjortigt, hvorvidt det er tilladeligt, hvorvidt ikke hele det Ethiske er tilsidesat, hvorvidt Systemets evige Sandhed ikke til Forudsætning (i Retning af det Existentielle, Psycho-logiske, Ethiske, Religiøse) har en nødvendig lille Logn i Mangel af anden Indledning, og Systemets himmelske Text til Forklaring temmelig schose Noter samt en tvetydig Tradition, der dispenserer de Indviede fra at tænke noget Afgjørende endog ved det mest Afgjørende. Et umiddelbart Geni kan blive Digter, Kunstner, Mathematiker o. s. v., men en Tænkende maa jo dog vide sit Forhold til den menneskelige Tilværelse, at han ikke bliver en Utlydse (ved hjælp af den rene Væren som er en U-Ting) trods alle tudske Skrifter. Han maa jo vide, hvorvidt det er ethisk og religiøst forsvarligt at slutte sig metaphysisk inde, ikke at ville respælttere Tilværelsens Krav, ikke paa hans lyshåriggjorende mange Tanker, ikke paa hans indbildte Jeg-Jeg, men paa hans menneskelige: Du, hvad enten Tilværelsen falder til Lysti og Glæde og Myrdelse, eller til Forsærdelse og Væren, thi tankeløst ikke at være bleven opmærksom derpaa er lige misligt. Og kan han tankeløst overse dette, saa gjor et Experiment med en saadan Tænker, sæt ham hen i Grækenland: han vil blive udleet i hvert udvalgte Land, lykkeligt ved sin dællige Beliggenhed, lykkeligt ved sit rige Sprog, lykkeligt ved sin uopnæaede Kunst, lykkeligt ved Folkes glade Sind, lykkeligt ved sine skjonne Bøger, lykkeligt først og sidst ved Tænkere, der sogte og stræbte at forståae sig selv og sig selv i Tilværelsen, inden de prøvede at forståre hele Tilværelsen.

tidligere, hvad der er tabt, og hvad der er vundet, hvad den første Umiddelbarhed kan gjøre, som den anden ikke tør, hvad den første Umiddelbarhed ellers, som den anden ikke tør, hvilken der er den første Umiddelbarheds Bisped, som den anden ikke har, hvilken dens Glæde, som den anden ikke har o. s. v., thi det er en saare vidtløftig Sag. Æn anden Forstand er den let udtømt, naar man ikke har socratisk Forfærdelse for at være i en Bildfarelse, men moderne Dumdriftighed til at mene, at naar man blot siger det, saa er man Det: ligesom man i Eventhret ved at sige visse Ord bliver en Fugl.

Skjøndt ellers ikke tilbøelig til at ønske, og langtfra at ville troe, at jeg var hjulpen ved det opfyldte Ønske, vilde jeg dog ønske, at en socratisk næioregnende Mand vilde lade en saadan eksisterende Skikkelse blive til for vores Dine, at man ved at høre ham, kunde see ham. Det er langtfra min Mening, at jeg, om jeg læste en saadan Fortælling 100 Gange, kom et eneste Skridt videre, hvis jeg ikke selv lidende naaede det Samme. Priset være det retfærdige Regimenter, der i Alandens Verden gjør Ret og Skjel og ikke lader Gen i Livsfare, i yderste Anstrengelse kummerligt erhverve, hvad en Anden tankeløst sover sig til i Dumhed.

Men Problemets selv, Syndsforladelsens Idee ligger udenfor den Opgave, Experimentet har sat sig, thi dets quidam er kun en dæmonisk Figur i Retning af det Religieuse, og Problemets overstiger baade min Forstand og mine Evner. Jeg skal ikke stulke mig derfra ved at sige, at her er ikke Stedet, som var det Stedet og Tiden maaskee og Pladsen paa Papiret, jeg manglede, da jeg twertimod tænker som saa, at havde jeg først selv forstaet det, fandt jeg nok Sted og Tid og Plads for Fremstillingen.

Slutningsord.

M. k. Læser! — dog til hvem taler jeg? Der er maaskee slet ingen bleven tilbage. Det er vel gaaet mig omvendt, som det gik hin ødle Konge, hvem Sorgens Budskab lærte at haste,

hvis ilsomme Nidt til den Elskede i Dødsfaren den usorglæmmelige Vise har gjort usorglæmmeligt, naar den synger om de 100 Svende, der fulgte ham fra Skanderborg, de 15, der rede med ham over Randbøl-Hede, men der han kom over Ribe Bro, da var den Herre alene — saaledes er det vel omvendt og af modsat Grund gaaet med mig, der føengslet til een Tanke ikke er kommen af Stedet: Alle ere redne fra mig. I Begyndelsen holdt vel den velvillige Læser sin rappe Gangen an og troede, at det var en Pasgænger, jeg reed, men da jeg slet ikke kom af Stedet, blev Hesten (Læserens nemlig) eller om man saa vil, Rytteren utsaalmodig, og jeg blev alene tilbage: en Urider eller Søndagsrytter, hvem Alle ride fra.

Forsaavidt er der da slet Intet at hæste efter, jeg har Tiden og Dagen for mig selv, og kan usørstyrret uden at incommodere Nogen tale med mig selv om mig selv. Den Religiøse er efter min Anstuelse: den Vise. Men Den, som indbilder sig at være det uden at være det, er en Daare; men Den, som seer een Side af det Religiøse, er en Sophist. Af disse Sophister er jeg een, og var jeg end duelig til at øde de Andre, vilde jeg dog ikke blive sedere, hvilket ikke er usædligt som i Egypten med de magre Kører, thi Sophisterne ere i Henseende til det Religiøse ikke sede Kører, men magre Sild. Jeg seer det Religiøse fra alle Sider, og forsaavidt har jeg bestandigt een Side mere end den Sophist, som kun seer een Side, men det, som gjor mig til Sophist, er, at jeg ikke bliver den Religiøse. Den Mindstie i Religiøsitetens Sphære er uendeligt større end den største Sophist. Min Smerte derover have Underne lindret ved at forunde mig mangen skjøn Betragtning og væbne mig med en vis Grad af Wittighed, hvilken vil fratages mig, dersom jeg bruger den mod det Religiøse. — Sophisterne ere at hensøre til 3 Classer. 1) De, der fra det Esthetiske faae et umiddelbart Forhold til det Religiøse. Religionen bliver her Poesi, Historie; Sophisten selv er begeistret for det Religiøse, men digterisk begeistret, i denne Begeistring er han villig til at bringe ethvert Offer, sætter endog vel Livet til, men bliver deraf ikke

den Religieuse. 1) Maximum af Anseelse forvegler han sig selv og lader sig forvegle med en Prophet og en Apostel. 2) De, som fra det umiddelbar Ethiske træde i et umiddelbart Forhold til det Religieuse. For dem bliver Religionen en positiv Pligtlære, istedenfor at Angeren er det Ethiskes høieste Gjerning og netop negativ. Sophisten bliver usorsøgt i den uendelige Reflexion, et Dydsmynster i et positivt Indbegreb. Her ligger hans Begeistring, og uden Svig gør han sig en Glæde af at begeistre Andre til det Samme. 3) De, som sætte det Metaphysiske i et umiddelbart Forhold til det Religieuse. Religionen bliver her Historien, som er færdig, Sophisten er færdig med Religionen og bliver i sit Maximum Opfinder af Systemet.

— Det, hvorfor Sophisterne blive beundrede af Menneskenes Mængde, er, at de høimodigen ikke bekymre sig om sig selv i Sammenligning med den poetiske Intuition, i hvilken den ene fortaber sig, i Sammenligning med den positive Stræben til et Maal udenfor sig, som vinker den anden, i Sammenligning med det uhyre Resultat, som den Tredie, ved at sætte det Færdige sammen, erhverver. Men det Religieuse ligger netop i religieust uendeligt at bekymre sig om sig selv, og ikke om Syner; uendeligt at bekymre sig om sig selv, og ikke om et positivt Formaal, hvilket er negativt og endeligt, fordi det uendeligt negative er den eneste adæquate Form for det Uendelige; uendeligt at bekymre sig om sig selv, og altsaa ikke mene sig selv færdig, hvilket er negativt og Fortabelse. — Dette veed jeg, men jeg veed det i Aandens Ligevægt og er derfor en Sophist som de Andre, thi denne Ligevægt er en Forsyndelse mod det Religieuses hellige Videnslab. Men denne Ligevægt i Enheden af det Comiske og Tragiske, der er den uendelige Bekymring om sig selv i græst Forstand (ikke den uendelige religieuse Bekymring om sig selv) er ikke uden Bethydning for Belysningen af det Religieuse. I en vis Forstand er jeg saaledes langt fjernere fra det Religieuse end de 3 Classer af Sophister, der alle have begyndt paa det, men i en anden Forstand er jeg det nærmere, fordi jeg tydeligere seer, hvor det Religieuse er, og alt-

saa ikke giber feil i at gibe noget Enkelt, men feiler i ikke at gibe det.

Saaledes forstaer jeg mig selv. Noget med det Mindre — haabende at det Større muligen engang skal formundes mig, bestæstiget med Landens Syssel, hvori ethvert Menneske, efter min Mening, maa have rigeligt nok for det længste Liv, selv om dette var dannet af lutter længste Dage, — er jeg glad ved Tilværelsen, glad ved den lille Verden, der er min Omgivelse. Nogle af mine Landsmænd mene vel, at Kjøbenhavn er en højdelig By og en lille By. Mig synes den vortimod, forfrisket af det Hav, ved hvilket den ligger og uden selv i Winteren at kunne opgive Bøgeskovens Grindring, at være det lykkeligste Opholdssted, som jeg kunde ønske. Stor nok til at være en større By, lille nok til, at der ingen Torvepriis er paa Mennesker, kan den tabellariske Trost, som man har den i Paris over saa og saa mange Selvmordere, kan den tabellariske Glæde, som man har den i Paris over saa og saa mange Udmærkede, ikke trænge sig forstyrrende ind og hvirle den Enkelte hen i en Brusen, saa Livet ingen Betydning faaer, ikke Trøsten sin Hvededag, ikke Glæden sin Helligdag, fordi Alt farer hen i det Indholdslose eller altfor Indholdsrigtige. — Nogle af mine Landsmænd finde Menneskene, som boe i denne By, ikke livlige nok, ikke hurtigt nok bevægede. Dette synes mig ikke. Den Hurtighed, hvormed i Paris Tusinder danne et Opløb om En, kan vel smigre den En, om hvem de samles, men mon den boder paa Savnet af det stillere Sind, som lader den Enkelte føle, at han dog ogsaa har nogen Betydning? Netop fordi Individerne ikke ere aldeles faldne i Priis, som git der saa og saa mange Dousin paa eet Menneske, netop fordi Folket heldigvis er for tungnemt til at satte denne halvtimes Lærdom, som kun smigrer Fortvivlede og Forblindede, netop dersor er Livet i denne Hovedstad saa underholdende for Den, der veed at glæde sig over Menneskene, hvilket holder bedre ud og giver rigere Udbytte end at faae et Tusind Mennesker til at juble en halv Time over En selv. Feilen er maaskee her snarere,

at en Enkelt drømmer om fremmede Steder, en anden Enkelt er fortapt i sig selv, en tredie Enkelt sneverhjertet og separatistisk o. s. v. altsaa at alle disse Enkelte forhindre sig selv i at tage, hvad der bydes rigeligt, i at finde, hvad der er i Overflod, naar det søges. Den, som slet Intet vilde foretage sig, kunde dog, hvis han havde et aabent Øje, føre et nydelsesrigt Liv blot ved at agte paa Andre; og Den, som ogsaa har sit Arbeide, gjør vel i at agte paa, at han ikke fængsles for meget. Men hvor sorgeligt, om de bleve Mange, der gik Slip af hvad der Intet kostet, ikke Betaling for Entreen, ikke Udgifter til Gjestebudet, ikke Contingent til Selskabet, ikke Uleilighed og Bryderi, hvad der kostet den Rigeste og den Fattigste lige lidt og dog er den rigeste Nydelse, gik Slip af en Undervisning, som den faaes ikke af en bestemt Læremester, men af et hvilket som helst Menneske i Forbigaaende, af en Ubekjendt i Samtalen, af Enhver i Tilsældets Berøring. Hvad man forgives har søgt Oplysning om i Bøger, det gaaer der pludseligen et Lys op over ved at høre en Tjenestepige samtalé med en anden Tjenestepige; et Udtryk, man forgives har villet pine ud af sin egen Hjerne, forgives søgt i Ordhøger selv i Videnslabernes, det hører man i Forbigaaende: en Landsoldat figer det, og han drømmer ikke om, hvilken Rigmand han er. Og som Den, der gaaer i den store Skov, forundret over det Hele, stundom river en Green af, stundom et Blad, stundom bøier sig efter en Blomst, nu lytter efter et Fuglestrig: saaledes gaaer man blandt Folkmængden, forundret over Sprogets vidunderlige Gave, river nu et, nu et andet Udtryk af i Forbigaaende, glæder sig derved og bliver ikke utafnemlig nok til at glemme, hvem man skylder det; saaledes gaaer man mellem Menneskenes Mængde, seer nu en Ytring af en Sjelstilstand, nu en anden, lærer og lærer og bliver kun mere lærebegjerlig. Saa lader man sig ikke bedrage af Bøger, som forekom det Menneskelige saa sjeldent, saa læser man ikke i Aviser derom; det Bedste ved Ytringen, det Elsteligste, det psychologiske lille Træk bliver dog stundom ikke opbevaret. — Nogle af mine Landsmænd mene, at Moders-

maalet ikke skulde være dygtigt til at udtrykke vanskelige Tanke. Dette synes mig en besynderlig og utalnemlig Mening, som det ogsaa synes mig besynderligt og overdrevent at ville ivre for det, saa man næsten glemmer at glæde sig ved det, at forsøgte en Uafhængighed saa ivrigt, at Iveren næsten synes at tyde paa, at man allerede føler sig afhængig, og at det stridige Ord tilsidst bliver det Spændende, ikke Sprogets Fryd det Veder-
qvægende. Jeg føler mig lykkelig ved at være bunden til mit Modersmaal, bunden som maaskee kun Faa er det, bunden som Adam var til Eva, fordi der ingen anden Qvinde var, bunden fordi det har været mig en Umulighed at lære noget andet Sprog og derved en Umulighed at fristes til at lade stolt og fornemt om det medfødte, men ogsaa glad ved at være bunden til et Modersmaal, der er riigt i indre Oprindelighed, naar det udvider Sjelen, og lyder velsygtigt i Øret med sin øde Klang; et Modersmaal, der ikke stømmer forsangent i den vanskelige Tanke, og dersor er det maaskee Nogen troer, at det ikke kan udtrykke den, fordi det gjor Van-
skeligheden let ved at udtale den; et Modersmaal, der ikke puster og lyder anstrengt, naar det staarer for det Uudsigelige, men syuler dermed i Sprog og i Alvor indtil det er ud sagt; et Sprog, der ikke finder langt borte, hvad der ligger nær, eller søger dybt nede, hvad der er lige ved Haanden, fordi det i lykkeligt For-
hold til Gjenstanden gaaer ud og ind som en Alf, og bringer den for Dagen som et Barn den lykkelige Bemærkning, uden ret at vide af det; et Sprog, der er hæftigt og bevæget, hver Gang den rette Elske ved mandligt at hidse Sprogets qvinde-
lige Lidenslab, selvbevidst og sejerrigt i Tankestiden, hver Gang den rette Herske ved at føre det an, smidigt som en Bryder, hver Gang den rette Tønke ikke slipper det og ikke slipper Tan-
ken; et Sprog, der om det end paa et enkelt Sted synes fattigt, dog ikke er det, men forsmaaet som en besleden Elskeinde, der jo har den høieste Værd og fremfor Alt ikke er forjadset; et Sprog, der ikke uden Udtryk for det Store, det Afgjorende, det Fremtraedende, har en yndig, en tæflig, en livsalig For-
lærlighed for Mellemtanken og Vibegrebet og Tillægsordet,

og Stemningens Smaasnakken, og Overgangens Nyhnen, og Boiningens Indelighed og den dulgte Velværens forborgne Frodighed; et Sprog, der forstaaer Spøg nok saa godt som Alvor: et Modersmaal, der fængsler sine Børn med en Lænke, som „er let at bære — ja! men tung at bryde.“ — Nogle af mine Landsmænd mene, at det er en gammel Grindring, paa hvilken Danmark tører. Dette synes mig en besynderlig og utaknemlig Mening, som Ingen kan billige, der hellere vil være venlig og glad end tvær og modvillig, thi kun dette tører. Andre mene, at der forestaaer Danmark en mageløs Fremtid; Nogle, som troe sig misfjendte og upaafkjønnede, trøste sig ogsaa med en bedre Efterslægt. Men Den, der er lykkelig ved det Nær-værende og er flink i Opfindsomhed, naar det gjelder at være tilfredsstillet ved dette, har jo ikke mange Dieblikke for mage-løse Forventninger, og saa lidet som han griber efter dem, saa lidet lader han sig forstyrre af dem. Og Den, som ikke mener sig paafkjønnet af sin Samtid, han fører dog en underlig Tale ved at forjætte en bedre Efterslægt. Thi selv om det var saa, at han ikke var paafkjønnet, og selv om det var saa, at han blev bekjendt i en Eftertid, der priste ham, det er dog det Uretsfærdige og det Hildede, at sige om denne Eftertid, at den derfor er bedre end Samtiden, bedre nemlig, fordi den synes bedre om ham. Saa stor Forskjel er der ikke mellem den ene Slægt og den anden, netop den Slægt, han dadler, er jo i det Til-fælde, at den priser, hvad en tidligere Slægt af Samtidige misfjendte. — Nogle af mine Landsmænd mene, at det at være Forfatter i Danmark er et fattigt Levebrød og en kum-merlig Ansættelse. De mene ikke blot, at dette er Tilfældet med en saadan twethdig Forfatter som mig, der ikke har en eneste Læser og kun nogle Faa til midt i Bogen, hvem de derfor end ikke tænke paa i deres Dom, men de mene, at det ogsaa er Tilfældet med de Udmærkede. Nu Landet er jo kun lille. Men var det saa ringe en Ansættelse i Grækenland at være Øvrighed, uagtet det kostede Penge at være det! Sæt det var saaledes, sæt det blev saaledes, at det til sidst blev en Forfatters

Lod i Danmark at betale noget Bist om Aaret for Arbeidet
 med at være Forfatter: nu vel, hvad om det ogsaa var saa,
 at den Fremmede maatte sige: i Danmark er det en bekostelig
 Sag at være Forfatter, der er dersor heller ikke Forfattere i
 Hobetal, men da har man igjen heller ikke, hvad vi Udlændinge
 kalde: Stübersangere, hvad den danske Literatur er saa ukjendt
 med, at Sproget end ikke har et Udtryk dersor. — Dersom det
 var tænkligt, hvad jeg ikke har antaget, at der var en Læser,
 der havde holdt ud og altsaa ogsaa kom til at læse dette, hvad
 jeg ikke har tænkt mig, thi saa havde jeg ikke skrevet det, dersom
 han talte om det Læste til Andre, saa ville maaske Nogle af
 mine Landsmænd sige: agter ikke paa en saadan Forfatter,
 hører ham ikke, han er en Forfører. Og en Enkelst af disse Nogle
 vilde maaske vedblive saaledes. „En Forfører tænker man sig
 i Almindelighed i Forhold til Qvinden, og selv saaledes frem-
 stiller man ham oftest i vild dæmonisk Qvidenslab skjult og under-
 fundig. Men dette er ikke den farlige Art af Forførere selv
 i Forhold til Qvinden. Nei skal jeg tænke mig en saadan, da
 vil jeg tænke mig et nigt Menneske med megen Phantasi og
 aandelig begavet. Han attræer ingen Qvindes Kunst, og denne
 Ligegyldighed er ikke et Skul for den hemmelige Qvidenslab,
 langtfra; han efterstreber ingen Pige, men han er en Sværmer.
 Han gaaer ikke til Dands med Pigerne, i denne Henseende
 staaer han langt tilbage, men han søger sin Plads i Kabinetet
 ved Dandsesalen, og i Kroen i Dagligstuen. Naar da Pige-
 bornene ere lidt trætte af at dandse, eller naar Aftenskum-
 ringen falder paa, og Arbeidet hviler og Tanken vil flagre,
 da sidder han, nu er det hans Tid. Da høre de paa hans Tale,
 og ved sin Phantasi lokker han dem hen i forføreriske Idealer,
 og spænder den higende Sjels Forventning og Anelsens For-
 dring, altsom han taler. Selv begjerer han Intet. Og de syge
 etter Dandsens Lyst og Sysselen tager etter sin Beghyndelse,
 men i Stilhed grunde de dog paa det Ophoiede, han har utalt,
 og de længes efter at indsuge igjen den bedovende Stusselse.
 Han selv bliver usorandret, thi hans Glæde er hin Talens og

Tankens Længsel efter det Ideale. Og naar han tier er det ham som var der en dyb Sorg i hans Sjel, i Tungsind synes han sig som en blind Olding, hvem Talen liig et Barn leder gjennem Livet. Saa høre Pigeornene, og lidt efter lidt ere de forførte, de søger forgjeves hvad han beskrev, søger det forgjeves hos ham, forgjeves hos sig selv, og dog længes de efter Talen, og celdes ved at høre den. Og naar den gamle Tante lidt tidligere sagde til Pigerne: tager Eder dog iagt lille Børn, hører ikke paa ham, han er en Forfører, saa smilede de og sagde: han! han er det bedste Menneske, og i sin Omgang saa varsom mod os, saa tilbageholdende, som saae han os ikke, eller som var han bange for os, og hvad han siger det er sjønt o! saa sjønt. En saadan Forfører kan en Digter være. Saadanne Kræfter har denne Forsatter nu vel ikke, ligesom han heller ikke efterstræber Uvinderne, men han er dog i en anden Sphære en Forfører. Væsentligen har han Intet at sige, er langtfra at være farlig, det er ikke derfor jeg advarer mod ham, thi som en dybsindig philosophisk Ven har sagt mig: Den, der med et ægte speculativt Blik betragter ham, seer med et halvt Øie, at han: selv bedragen af Livet ved blot at være Jagttager er blevet ikke Bedrageren, men Bedraget, det objektive Bedrag, den rene Negation. Kun i en Tid, hvor Gemyutterne ere saa stærkt bevægede, at det dobbelt gjelder, at den, som ikke er med, er mod, kun paa en Tid, da Individerne potenserede ved de store Kriser og de store Afgjørelser, som forestaae, saa let kunne tage Skade endog af det Ubethadelige, kun paa en saadan Tid kunde man fristes til at spilde et Ord paa at advare mod ham, hvis det ellers behøves. Han er i en anden Sphære en Forfører. Iført Spotten og skuffende ved den er han i sit Innderste en Sværmer. Han sidder ogsaa bestandigt næst hos hvor Forsamling er, han elsker ogsaa det stillere Dieblik, naar den uerfarne Ynglings Øre gjerne drifter den falske Lærdom. Selv beruset i Drømme og styrket i Indbildunger, uddød som en Jagttager, vil han foregøgle Enhver, at den Enkelte har en uendelig Bethydning, og at dette er Livets Gyldighed. Derfor

hører ham ille, thi det, han vil, uden dog at have nogen ond Hensigt, som gjorde ham farlig, er at forsøre Eder til i en Gjæringssperiode at sidde hen i Quietismens usliftede Bo, i den ørkesløse Forestilling, at Enhver skal påsæ sig selv; han vil bringe Eder til at svigte de store Opgaver, der behøve forenede Kræfter, men også give rigelig Løn til Alle. See! fordi han ikke har forstaet dette, fordi han mangler Alvor og Positivitet, dersor er hans Existents kun Dienforblindelse, hans Tale dog krasleslos og afmægtig som et Gjensærds, og al hans Fremstilling dog kun, som Digteren siger, som Perlefarven paa en gammel Port, som Sneen i en Sommerrende. Men J, som ere Levende og Tidens Born mærker J ikke, at Tilværelsen skjelver, hører J ikke Krigsmusikken, der vinke, fornemmer J ikke Dieblifikets Hasten, saa end ikke Timeviseren kan følge! Hvorfra denne Brusen, uden fordi det koger i Dybet, hvorfra disse forfærdelige Beer, hvis Tiden ikke var svanger! Troer ham dersor ikke, hører ikke paa ham, thi han vilde vel paa sin spottende og udtværede Viis, der skal være socratisk, sige, at man af Beer ikke ligefrem kan slutte til Fødselens Udbytte, da det er med Beer, som med Ovalme, der er værst, naar man har en tom Mave. Det følger ei heller, at Enhver, der har et bespændt Underliv, dersor er en Fødende, det kunde jo også være Trommesyge; item heller ikke, at Enhver, der har et besværet Underliv, dersor er en Fødende, da det kunde være noget ganske Andet, hvad Svetonius vel erindrer om, naar han siger betræffende en af de romerske Kejser: „vultus erat nitentis.“ Saal behynrer Eder slet ikke om ham, lader Eder ikke forstyrre af ham, han har ikke funnet legitimere sig som Besuldmægtiget i Tiden, han er ikke Mand for at hitte paa det Allermindste, som Tiden kunde fordre, ikke i stand til at gjøre et eneste Forslag, eller med positiv Alvor at træde frem i en behynret Stilling ved Tanlen om Dieblifikets store Opgave; men hidser ham ikke, thi saa kunde han muligen blive farlig, lader ham gaae for hvad han er, en Spoiler og en Sværmere in uno, en Spidsborger in toto,

en Bedrager, den rene Negation. Gjører Æ det, saa er han ingen Forfører." Al! Al! Al! hvilken Lykke, at der ingen Læser er, som læser heelt ud, og hvis saa var, den Skade at man faaer Lov at skjætte sig selv, naar det er det Eneste, man ønsker, er jo ligesom Molboernes Straf, der de kastede Aalen i Vandet. Dixi.

Tillæg

til VI. Bind.

Textkritisk Anhang	S. 3—9.
Anmærkninger.....	- 10—34.

Textkritisk Anhang.

A = Originaludgaven. C = Concept. M = Forfatterens egenhændige Manuscript, hvorefter A er trykt.

§. 17,6 Ven] M, Ven, A. — §. 24,23 Fanfare] M, Fanfare, A. — §. 25,19 Reflexionen] M, Reflectionen A. — §. 26,4 Grindringen] M, Grindringer A. — §. 26,26 Modsatnings-form] C, Modsatnings Form MA. — §. 34,26 en] M, mangler i A. — §. 36,19 velystig] M, velystig, A. — §. 38,20 Fløidorene] M, Fløidorrerne A. — §. 39,14 og] M, og og A. — §. 40,15 superbe,] M, superbe: A. — §. 40,16 Margaux] M, Margeaux A. — §. 40,25 Tallerknernes] M, Tallerernes A. — §. 41,23 Mening,] M, Mening, at den Mening, A. -- §. 42,15 der] M, det A. — §. 45,7 twivle] M, twivle, A. — §. 48,9 lee,] M, lee; A. — §. 49,35 bilde] M, bilder A. — §. 50,3 deri] M, deri i A. — §. 50,32 Comiske] comiske M, Komiske A. — §. 51,20 funne] funde MA. — §. 51,33 der,] der C, mangler i MA. — §. 52,22 dem] M, den A. — §. 53,12 Comiske] CM, Komiske A. — §. 54,2—3 begges i] begge i C, begges MA. — §. 54,20 han] M, hun A. — §. 54,32 Consequents] M, Consequens A. — §. 55,5 hin] M, hin A. — §. 56,1 omvendt, forend] omvendt, hvorfør tænker man ikke derover, forend C, omvendt. Forend MA. — §. 56,3 klar,] M, klar, A. — §. 56,12 at et Dyr] M, at Dyr A. — §. 56,35 Noget] M, noget A. — §. 57,28 mener,] M, mener; A. — §. 58,7 at lee] M, lee A. — §. 59,4 skylle] skylle CMA. — i en] M, i A. — §. 60,11 see!] M, see: A. — §. 62,9 faae,] M, faae A. — §. 63,16 morsommere] M, morsomme A. — §. 64,14 bedst] M, bedste A. — §. 65,6 qvindagtigt] M, qvindeligt A. — §. 66,28 Omqvædet] M, Omqvæddet A. — §. 68,10 Manden] M, Manden, A. — §. 74,14 mulige] M, muelige A. — §. 75,10 Stadsmusikanten] CM, Stadsmusikanten, A. — §. 75,12 Taler] M, Taler A. — §. 75,19 Mine] M, Men A. — §. 76,33 Hvid] M, Hvid A. — §. 77,32 evindeligt] C, evindelig MA. — §. 79,34 Flacon] Flacon CMA. — §. 80,1 Lommeklæde,] M, Lomme-

torrlæde; A. — S. 80,9 Deres] M, deres A. — S. 80,14 hun er] M, hun ikke er A. — S. 80,26 modes] M, mode A. — S. 82,35 begjærer] M, begjærer A. — S. 84,24 Concessi] M, Coneessit A. — S. 87,12 de spise] M, der spise A. — S. 93,29 mysgjerrige,] C, mysgjerrige MA. — S. 97,7 Dore] C, Dorre MA. — S. 97,18 spørge] M, spørger A. — S. 97,27 Manuscriptet] M, Manuscriptet, A. — S. 97,31 Udgiver] M, Udgiver, A. — S. 102,27 Magie] CM, Magi A. — S. 104,13 umuligt] CM, umuligt A. — 104,33 særdig] M, særдige A. — S. 105,22 vilde] CMA, o: ville. — S. 105,28 at] om C. — S. 107,24 bedste] Bedste M, bedst A. — S. 108,1 stærkt] stærk MA (C afvigende). — S. 108,18 kalligraphist] C, kalligraphist MA. — S. 108,25 saa godt] M, saagodt A. — S. 109,27 uforbeholdent] M, uforbeholdt A. — S. 110,6 Egtekstabet] M, Egtekstab A. — S. 112,7 det] den MA (C afvigende). — S. 114,27 beviist] M, bevist A. — S. 114,31 Balladjet] CMA. — S. 115,10 stærkt] M, stærk A. — S. 115,14 Hugslinge] M, Huglinger A. — S. 116,7 Brylluppet] CMA. — S. 117,9—10 Sind's elendige] Sind elendige M, Sind, elendig A (C afvigende). — S. 117,16 ingen] M, mangler i A. — S. 125,6 Beslutning er] M, Beslutninger A. — S. 126,21 Abstraktion] M, Abstraction A. — S. 128,10 Menneskeheden] M, Menneskeligheden A. — S. 132,22 Tanke-Anstrængelser] M, Tanke Anstrængelser A. — S. 133,7 Fyr,] C, Fyr MA. — S. 134,2 religiens] religieus CMA. — S. 138,2 foeminei] foemini CMA. — S. 138,4 de] M, den A. — S. 138,19 overbeviiste] M, overbeviste A. — S. 138,28 Tale] M, Tale A. — S. 138,34 publicus'] publicus's M, publicus A. — S. 140,18 Pratikus] Pratikus MA (C afvigende). — S. 140,19 havde] have MA (C afvigende). — S. 141,8 ved] M, med A. — S. 141,17 hvorimod] M, hvormed A. — S. 145,34 selv] M, selv ligesom A. — S. 146,34 forsængelig] C, forsængligt MA. — S. 150,8 stilfærdige] A, stilfærdigere M. — S. 150,20 der,] M, der A. — S. 150,21 mærkelig] M, mærkelig, A. — S. 150,30 maastee,] M, maastee A. — S. 151,4 hvo] M, hvo, A. — S. 155,2 der] M, det A. — S. 156,29 Bidunderlige,] M, Bidunderlige: A. — S. 159,10 sige, at] A, sige M. — S. 159,33 Beslutning, eller at] M, Beslutning eller A. — S. 160,24 som „Gjeden] M, „som Gjeden A. — S. 160,25 knop,“] M, knop" A. — S. 164,30 influere] indfluere CMA. — S. 166,24 dem den] den den A, dem den M (C afvigende). — S. 168,35 dybtfindigt] M, dybtfindigt A. — S. 171,1 Eistede,] M, Eistede, A. — S. 172,9 maastee] M, maaste A. — S. 172,16 Blif] C, Blif, MA. — S. 172,17 det] M, Det A. — S. 172,32 en Virkelighed i] MA, et C. — S. 172,35 maastee] M, maaste A. — S. 175,9 religiens] M, religiøst A. — S. 184,17 lidet Vovet] MA, Lidet vovet C. — S. 186,7 Gene-

rations-Udvikling] Generations Udvikling MA (C afvigende). — S. 187,12 Pjältenborg] M, Pjältenborg A. — S. 187,15 Pjältenborgs] M, Pjältenborgs A. — S. 189,5 gjennem] MA, igjennem C. — S. 190,32 om det] A, rettet fra det M; der menes om det end. — S. 190,33 Inquisitionens] M?, Inquisitionens A. — S. 191,18 Skjøn-hed] M, Skjønhed A. — S. 192,22 Damocles'] Damocles's M, Damocles A. — S. 193,22 Dieblif] M, Dieblifiket A. — S. 195,7 ikke,] M, ikke A. — S. 196,9 Inquisitionscommissionen] M, Inquisitionscommissionen A. — S. 200,12 Vidensfabens,] C, Vidensfabens MA. — S. 200,24 over] M, oven A. — S. 201,26 lufket,] M, lufket A. — S. 203,7 dybtſindigt] M, dybtſindigt A. — S. 208,22 der,] M, der A. — S. 211,1 hūnt] hūn MA, det C. — S. 211,8 ikke] mangler i MA; i C lyder Stedet: Du veed, det var og er mit eneste Ønske, at det da ikke maatte være for ſildig. — S. 217,16 Sjælelige] CMA. — S. 217,18 Bevægethed] M, Bevægelighed A. — S. 218,21 Utaalmodig-hed,] M, Utaalmodighed, A. — S. 220,32 at] M, mangler i A. — S. 222,24 Det Indtryk] M, Det Indtryk, A. — S. 234,15 Bette] M, Bett A. — S. 236,20 maaſkee] M, maaſte A. — S. 238,9 udlært] udlærdt CMA. — S. 238,10 Stolthed,] C, Stolthed MA. — S. 238,13 mig,] C, sig MA. — S. 238,14 Forstand,] C, Forstand MA. — S. 238,21 Intet] MA, intet C. — Consequents] CM, Konsequents A. — S. 238,22 consequent] CM, konsequent A. — Consequentsen] CM, Konsequentsen A. — S. 239,25 Henseende] Henseende, M, men, udſlettet; Henseende, A. — S. 240,2 Gud,] C, Gud MA. — S. 241,15 mig,] M, mig; A. — S. 241,28 værger] MA, o: værger. — S. 242,11 hät] CM, hätt A. — S. 242,12 hät] CM, hätt A. — S. 243,3 og] M, mangler i A. — S. 243,14 Lutherdom] C, Luther-dom MA. — S. 243,21 Smørrebrodsgilde] M, Smørrebrodsgilde A. — S. 245,6 Dig,] M, Dig A. — S. 246,18 selv,] selv M, selv :) A. — S. 248,5 Christendommen,] Christendommen, saa C, Christendommen MA. — S. 249,9 mere] C(M?), Mere A. — S. 249,15 stræz,] C, stræz MA. — S. 250,31 imedens] CM, medens A. — S. 251,21 Comiff] CM, Komiff A. — S. 254,4 Resignation,] M, Resignation, A. — S. 255,33 Macbeth] M, Macbet A. — S. 257,23 tilfjøbs] M, tilfjøbs og A. — S. 258,30 Mulsigheder] M, Mulsigheden A. — S. 260,31 inciterende] C, Inciterende MA. — S. 263,2 Comiffe] CM, Komife A. — kunstigt] C, konstigt MA. — S. 263,4 Comif] CM, Komif A. — S. 263,32 hende,] C, hende MA. — S. 269,26 end,] M, endt A. — S. 271,10 Utaalmodighed —] M, Utaalmodighed A. — S. 272,5 slet] M, slette A. — S. 272,9 Hovedet,] M, Hovedet A. — S. 272,26 Tilegnelſes] C, Tilegnelſens MA. — S. 273,25 et,] C, mangler i MA. — S. 273,31 Comiffe] CM, Komiffe A. — S. 273,35 Guds-

Forhold] C, Guds Forhold MA. — S. 274,4 comijst] CM, komijst A. — S. 275,16 øtm,] M, øtm A. — siger:] C, siger, MA. — S. 279,4 langsomt] C, langsom MA. — S. 279,14 vilde] rettet fra ville M?, ville CA. — S. 280,10 komimer] MA, kommer, C. — S. 282,30 Jomfru!] Jomfrue! M, Jomfru A. — S. 283,3 undgaaet] undgaaet, MA (Parenthesen senere tilfojet i M). — S. 285,1 hun] C; , hun MA. — S. 287,28 Protest,] M, Protest; A. — S. 287,32 Drivfjederen] M, Drivefjederen A. — S. 291,33 Bevægelse] M, Bevægelsær A. — S. 296,24 Consequentær] M?, Conseqventær A. — S. 298,19 stærkere og stærkere] M, stærkere A. — S. 302,24 Evnen] C, Evne MA. — S. 302,35 sagde:] C, sagde, A, mangler i M. — S. 303,6—7 godt humoristisk] M, godt-humoristisk A. — S. 303,8 dybsindigt] M, dybtsindigt A. — S. 304,31 det] M, den A. — S. 305,15 Nærverelje] M, Nærverelse A. — S. 306,3 Burderingsforsøg] M, Burdereringsforsøg A. — S. 307,2 Tale] M, Talen A. — S. 307,8 endogsaa] undtagen A; foran dette Ord er i M udslættet endogsaa; C har endogsaa for at sige det Taabeligste af Alt, troer til en vis Grad. — S. 307,31 Den, som] M?, den, som A. — S. 308,6 aandrig] M, aandig A. — S. 308,13 og] C, er MA. — S. 308,35 Intet mindre] intet Mindre MA (C afvigende). — S. 314,14 Dodsangst] A, Dodsangest M. — S. 318,5 ere] C, er MA. — S. 320,10 hypothetisk] C, hypothetisk MA. — S. 321,3 over Den] M?, over den A. — S. 322,11 Hvad] C, Hvad, MA. — S. 324,23 Beirligt] A, Beierligt CM. — S. 325,32 der] M, det A. — S. 325,33 som, netop] som netop MA, der, netop C. — S. 326,14 en Viis] M, Viis A. — S. 327,29 Inquisitor] M, Inquisitor A. — S. 328,10 end] en MA (C afvigende). — S. 329,16 Angst] A, Angest M. — S. 330,3 de] CM, da A. — S. 330,6 Reflexionens] C, Reflexions MA. — S. 335,2 og] MA (C afvigende). — S. 336,14 mig ved] C, mig, ved MA. — S. 337,23 Frihed] M, Frihed, A. — S. 338,19 mere] M, mangler i A. — S. 338,22 ester at] M, esterat A. — S. 341,23 som Ørdet at] tydeligere i C: og Tyrannens Forklaring var, at ville gjen nemgrave Østhmen, thi P. sagde: Hlid gjor Alt. — S. 342,21 død,] M, død A. — S. 343,9 Thrasibulus] A, Thrasibus M. — S. 343,19 stulde] M, skulle A. — S. 343,34 og,] M, og A. — S. 345,11 Vanære] CM, Vanære, A. — S. 347,33 heller Intet] M, heller intet A. — S. 348,19 dem] MA, dem, C. — S. 351,2 af] M, ad A. — S. 354,2 Slag og tæller] Slag, tæller A, Slag tæller M, hvor tæller begynder en ny Side. — S. 354,15 Morgen] M, Midnat A. — S. 357,6 til] til, MA; i M mangler Parenthesen (C afvigende). — S. 357,11 Accommodation] Accomodation MA. — S. 357,17 bunden,] M, bunden A. — S. 360,14 haabfuldt] CMA. —

§. 360,15 s̄iges] C, s̄iges, MA — §. 360,24 haaber] haaber, MA (nu haaber man da at C). — §. 366,16 faldet] M, faldt A. — §. 366,32 som] M, om A. — §. 368,28 Mai.] M, Mai A. — §. 369,4 Billeder,] M, Billeder A. — §. 369,16 dog] A, mangler i M. — §. 369,18 Mai.] M, Mai A. — §. 371,26 Elsterinde? Øg] M, Elsterinde. Ø A. — §. 374,35 ingen ingen] M, ingen A (C mangler). — §. 375,3 Det] M?, det A. — §. 376,15 Intet] C, Intet, MA. — §. 377,16 Anstrengelse] C, Anstrengelse, MA. — §. 378,9 af!] af: M, af A (C mangler). — §. 379,5 Det] M, Dette A. — §. 379,13 v̄enue] C, vende MA. — §. 380,26 Undet] M, Undet, A. — §. 381,21 sig] mig CMA. — §. 382,28 Fjists] M, Fjistes A. — §. 385,8 sum,] C, sum MA. — §. 389,17 engang] M, eengang A. — §. 392,27 heel] M, mangler i A. — §. 393,2 bedende,] C, bedende; MA. — §. 396,23 bekymret,] C, bekymret MA. — §. 398,4 denne] MA (C mangler). — §. 398,18 k̄jere,] fjere Pige, C, k̄jere MA. — §. 399,2 mindre] M?, Mindre A. — §. 399,14 Fornedring] M, Forundring A. — §. 400,9 D.] C, D MA. — §. 400,22 Elstovs-Fortællinger] C, Elstovs Fortællinger MA. — §. 401,23 Consequents] M, Konsequents A. — §. 401,26 Consequentser] M, Konsequentser A. — §. 402,21 uret] CMA. — §. 403,5 godt] M, Godt A. — godt] C, Godt MA. — §. 403,33 Betryggelse] CM, Betryggelse, A. — §. 405,21 levede,] C, levede MA. — §. 405,25 Ceremoni] A, Cerimonie M. — §. 406,29 saavel] C, saa vel MA. — §. 407,5 Gldlos] CM, Gldlos, A. — boer,] C, boer MA. — §. 408,26 Gaader,] C, Gaader MA. — §. 409,2 end] M, en A. — §. 409,22 mig,] M, mig A. — §. 411,7 igjen?] M, igjen. A. — §. 412,23 o! Gud,] o Gud, C, o! Gud MA. — §. 414,11 tage] A (først paa en Side), tage mig M. — §. 416,24 funne] funde CMA. — §. 417,16 Venstre omkring] venstre om, eller omkring C, Venstreomkring MA. — §. 418,11 eengang] M, engang A. — §. 422,10 vist nof] vistnok CMA. — §. 422,12 ere] M, er A. — §. 422,15 eengang] C, engang MA. — §. 422,19 Ceremonitjeneste] A, Ceremonietjeneste M. — §. 423,8 Toi] M, Toi, A. — §. 423,25 er,] M, er A. — §. 423,34 Riddere] M, Riddere, A. — §. 425,12 her] M, mangler i A. — §. 427,6 ulykkelig] M, ulykkelige A. — §. 429,25 Forstands-Repræsentant] M, Forstands-Repræsentant, A. — §. 431,2 man,] M, men A. — §. 433,21 have] M, mangler i A. — §. 434,13 denne] M, den A. — §. 436,13 det] C, den MA. — §. 438,12 funne] funde CMA. — §. 439,17 siffret] M, siffert A. — §. 441,31 Dødbiderne] C, Dødbidderne MA. — §. 442,17 hvor, da] hvor da CMA. — §. 442,34 jeg,] C, jeg MA. — §. 450,8 Sted,] M, Sted A. — §. 452,17 er,] M, er; A. — §. 452,34 opgive] M, oppebie A. — §. 453,3 dem,] C, dem MA. — §. 453,11 hende at] M, hende, at A.

§. 453,30 audiuntur;) M, audiuntur, CA. — §. 454,2 noget] C, en noget MA. — §. 455,7 ille,) M, ille A. — §. 456,19 Maal,) C, Maal MA. — §. 458,14 Livs-Ansluetje] M, Livsanstuetje A. — §. 460,27 letbevæbnet] M, let bevæbnet A. — §. 461,29 ligesaa] C, lige saa MA. — §. 466,22 sige,) C, sige MA. — §. 467,5 Menneske] det første mangler i A; i M stod oprindeligt (som i C) hvorledes et Menneske bliver, efter et er i Marginen indsojet levende eller et Menneske i levende Live. — §. 468,1 positiv] M, positiv, A. — §. 471,26 paa at] C, paa, at MA. — §. 471,29 maa] M, man A. — §. 472,23 saa snart] A, saa,snart M, saasnart C. — §. 473,35 f. et komma] M, at komme A. — §. 474,3 Der] M, Det A. — §. 474,32 et] C, mangler i MA. — §. 475,29 dette saadan og] M, dette saadan A. — §. 476,12 indadvendt] indadvendi) A. — §. 476,15 tidligt] tidligt, A. I CM stod oprindeligt kun (hvorved Scenen bliver indadvendt). Mellem indadvendt og) er der ester i Marginen indsojet og hans Betænkeligheder osv. indtil for tidligt; ester tidligt staar Punktum. — §. 479,4 Pine] C, Pine, MA. — §. 479,7 Val;) C, Val, MA. — §. 479,20 begynde,) M, begynde A. — §. 480,11 Nlands-Existent] C, Nlands Existents MA. — §. 482,14 Bedste] C, Bedste, MA. — §. 482,29 denne] MA, denne Skikkelse C. — §. 483,18 ere] C, er MA. — §. 483,33 Tragedie] CM, Tragoedie A. — §. 484,2 Tragediens] CM, Tragoe- diens A. — §. 484,15 Forhærdelse] M, Forhærdelse A. — §. 485,22 Religiense,) M, Religiense; A. — §. 485,24 Guds Forhold] MA, Guds-Forhold C. — §. 485,32 i] CM, i, A. — §. 486,8 Tragiste i,) M, Tragiste, CA. — §. 486,9 Comiste i at] MA, Komiste at C. — §. 486,19 forsvinder,) M, forsvinder og A. — §. 486,31 refleterede] M, refleterede A. — §. 487,11 for at] C, forat MA. — §. 488,10 har] M, har og A. — §. 488,14 halv-østhetiske] C (M?), halv østhe- tiske A. — §. 489,6 Dagen,) C, Dagen MA. — §. 489,31 uhyggelig] C, uhyggelige MA. — §. 490,17 Videlse] M, Videlser A. — §. 490,26 lade] M, lode A. — være,) C, være MA. — §. 493,1 Taler] M, Tale A. — §. 493,4 Farer] M, Farer A. — §. 493,26 Virkelighed] M, Virke- lighed, CA. — §. 494,5 Selv] MA, selv C. — §. 494,32 siger,) C, siger MA. — §. 495,3 Diedrich] C, Diedrik MA. — Menschenschred] Menschenschref CMA. — §. 495,13 Menschenschred] C, Menschenschref MA. — §. 495,30 sige] M, soge A. — §. 495,33 Enhver] M, Enhver A. — §. 497,6 for at] M, forat A. — §. 497,10 knuses] knusæd, CMA, men den følgende Parenthes er i M indsojet i Maaden foran.; ester Parenthesen i Maaden intet Tegn. — §. 498,16 angre,) C, angre MA. — §. 498,25 Besværing,) MA, Besværing C. — mislykset,) C, mislykset; MA. — §. 499,35 mærte]

CM, mærke, A. — S. 500,9 Testamente] M, Testament A. — S. 500,15 og det] M, og A. — S. 501,1 med] M, ved A. — S. 501,26 Gen] M, En A. — S. 501,35 Sympathetiske] M, Sympathiske A. — S. 502,9 comist,] C, comist MA. — S. 502,32 fra,] fra CMA. — S. 502,35 , jaa] C, jaa MA. — S. 503,17 er,] C, er MA. — S. 503,25 eet] CM, et A. — S. 503,37 amtlichen] M, ämtlichen A. — S. 503,41 gleichbleibenden] C?, gleichbleibendem MA. — S. 504,6 Forhold] CM, Forhold, A. — S. 504,16 en Rygter] MA, Rygter C (der-ester men i Vandens Verden er man ugeneret C). — S. 505,11 engang] M, eengang A. — S. 505,25 Thrasibolus] C, Thrasibolus M, Thrasibolos A. — S. 506,10 til*)] til*) M, til(*) A. — S. 506,23 Forklaring] M, Forklaring, A. — S. 506,38 Ærger,] M, Ærger A. — S. 508,13 der] M, mangler i A. — S. 511,1 Steder] MA, Stæder C. — S. 511,8 meget] C, Meget MA. — S. 511,19 egen] M, egne A. — S. 511,24 af] M, mangler i A. — S. 512,9 Faa] A, faae CM, rettet til Faae M. — S. 512,12 om] MA, mod C. — S. 512,15 Modersmaal] M, Modermaal A. — S. 512,23 til] C, med MA (i M stod oprindeligt i forelæstet Fortrolighed med, men forelæstet Fortrolighed er rettet til lykkeligt Forhold; i C stod oprindeligt i forelæstet Fortrolighed gaaer osv., men forelæstet Fortrolighed er rettet til lykkeligt Forhold til Gjenstanden. — S. 512,27 selv-bevidst] C, selv bevidst MA. — S. 513,17 Tale] C, Tale, MA. — S. 513,30 Faa] Faee M, faa A. — S. 514,6 Stüberfängere] A, Stüvenfängere CM. — S. 514,8 tænklig,] C, tænklig MA (hvad jeg ikke har antaget er tilføjet ovenover i M). — S. 515,1 tier] CM (uthydeligt i M), taler A. — S. 515,18 dybsindig] M, dyd-sindig A. — S. 516,22 Underliv,] C, Underliv MA.

Nummerknugter.

S. 11 In vino veritas i Vinen Sandheden, af berusede Folk skal man høre Sandheden. („Vinien er sandbru“, Platons „Symposion“ Cap. 33).

Frater Taciturnus Broder Taus.

S. 13 Lectori benevolo] til den velvillige Læser (en almindelig Overstrift over Fortaler paa Latin i lærde Værker).

men vor Herre veed bedst osv.] smt. Papirer III S. 80.

S. 15 J. Levin] udgav 1846 „Album af nulevende danske Mænds og Kvinders Håndstrifter. Til Brug ved Skriftlæsning i Stolerne“.

Henrich] det er Peer i Jacob von Tyboe, 1. Act 4. Sc.

S. 20 Lichtenberg] Ueber Physiognomik wider die Physiognomen, Georg Christoph Lichtenberg's Vermischte Schriften, Göttingen 1844, IV S. 40.

S. 21 fra den Spisende osv.] Dommernes Bog 14,14.

S. 22 uno tenore i et Træk, ud i et.

Jacobi] Fr. H. Jacobi, Werke (Leipzig 1819) IV 2 S. 68: „eben so wenig konnte ich die Ansicht einer ewigdauernden Fortdauer ertragen“.

S. 23 paa Latin] det latinske Verbum callere har begge de anførte Betydninger.

catoniſt-iſedſommeſig] den ældre Catos ideligt gjen-tagne praeterea censeo, se til Enten—Eller I S. 55.

S. 25 Themistocles] se f. Ex. Cicero, De oratore II 351.

S. 26 consilia evangelia osv. Evangeliets Maad mod Sam-vittigheds-Tilsælde (i Samvittigheds-spørgsmål).

S. 27 ἀπομνήμονευμα (apomnēmōneuma Erindring & optegnelse). memorabile mindeverdigt.

S. 28 er jo nævnet blot efter osv.] o: har sit Navn af Sammensidet af ille mere end tre. Trivialitet kommer af trivium (Trevej).

S. 28 lente festinans hastende i Mag (Oversættelse af et græsk Ordspog, Suetonius, Augustus 25).

S. 29 hvorfra den kommer osv.] Johannes' Evang. 3,8.

bene vixit qui bene latuit den har levet vel, som har gjemt sig vel (Ovid, Tristia III 4,25).

S. 30 f. der nærmede sig Sinai] 2. Mosebog 19,13.

S. 31 Situation i Don Juan] 1. Act 18 Scene (Kruses Bearbejdelse).

S. 32 proprium Egennavn.

S. 33 at han havde taget sig en Hustru osv.] Lukas 14,19—20.

S. 34 ex templo betyder paa Latin: paa Stedet, strax, men kan efter Ordlyden ogsaa oversættes: ud fra Templet.

S. 35 In parenthesi i Parenthes, lejlighedsvis.

Grundtvig] Grundtvigs „Brage-Snak“ (1844) er „for Damer og Herrer“.

S. 36 inter pocula ved Glasjet.

Mephistopheles] Goethes Faust, Scenen i Auerbachs Rælder.

Mæcenas] se Seneca, De providentia III 10.

pium desiderium fromt Ønske (uopfyldeligt).

S. 39 viva la liberta] leve Friheden. Saaledes den italienske Text til „Don Juan“ i dennes Replik til Masterne ved Begyndelsen af Baller, i Kruses Bearbejdelse 1. Act 21. Scene: „Enhver hos os er frie“.

et veritas og Sandheden.

S. 40 in pauza i en Paus, pauserende.

S. 41 naar jeg engang skal osv.] se Bisebog indeholdende udvalgte danske Selskabsjange, Kbhv. (Seidelin) 1814, Nr. 216

S. 307. Omkvæd: Faldera, Faldera, rode Roser.

impetus Fart, Begejstring.

S. 42 i det Hebraiske f. Ex. 1. Mosebog 43,33.

quod felix sit faustumque det være til Held og Lykke (romersk Indledningsformular).

S. 44 Plato i „Symposion“; i Cap. 9 nævnes „den vulgaire Aphrodite“ som Gudinde for Kjærlighed til Kvinder, „den himmelske Aphrodite“ for Kjærlighed til unge Mænd.

da Enhver jo har tvivlet om Alt] efter Cartesius Philosophiens Udgangspunkt.

S. 45 med Plato Symposion Cap. 24.

Palage] græsk Kvindenavn, anvendt af Horats, Ode I 22.

Aristophanes] i Platons „Symposion“ Cap. 15—16. Tanke om en højere Deling samme steds 193 a.

- S. 47 „som Adam valgte Eva“ osv.] en Ntring af Müsäus, se til Enten—Eller, 2. Del S. 34.
- S. 49 relata refero jeg beretter, hvad der er mig berettet (jeg har det paa anden Haand).
- S. 50 Kakkadue] i Overstous „Capriciosa“ (Comedier. Åbhvn. 1850 ff., III S. 184 ff.).
- S. 52 Kongeloven] der sigtes til § 26: alt hvis om een Absolut Souverain Christen Arve Konge land til beste siges eller strives, det skal alt sammen og saa om Danmarkes og Norges Enevolds Arve Konning udi den yndeligste og beste mening jorckares og udtydes.
- S. 53 pastorale] Hyrbedigtning. Der tænkes, som det følgende viser, paa den græske Hyrderoman „Daphnis og Chloë“ af Longos.
- S. 54 Aristophanes] i Platons „Symposion“ Cap. 15—16.
- S. 55 tristitia Sorgmodighed, Nedslaaethed. Der sigtes til Sætningen: *omne animal post coitum triste.*
- S. 56 Plato] den ansorte Udtalelse staar i det aristoteliske Skrift „Den Endemisse Ethik“ II 6.
Erasmus Montanus 3. Act 6. Scene.
- S. 57 seet paa nogen Lvinde osv.] Matthæus 5,28.
- S. 58 Tid til at tie osv.] Prædikeren 3,7.
vis comica komisk Kraft.
ancipi proelis i en Kamp med tvivlsomt Udsald.
- S. 59 „Lyttige og munter“ osv.] Overdommeren Olisur i Scribes Opera „Brama og Vanaderen“ (Kgl. Theaters Repertoire Nr. 93) 1. Act 1. Scene: „Lyttig og glad, munter jeg er. Dersor jeg uaadigst bryder Jer: Straf, under Straf, lyttige vær! Glæden skal ene herste her“.
- S. 61 Xerxes lod havet pidste] da hans Broer over Hellebølle var blevet ødelagte af en Storm (Herodot VII 35).
- Elvire] Don Juan (ved Kruse, 1807, 1. Act 6. Scene.
in flagranti paa først Gjerning.
Aristophanes] i Romiddien „Skyerne“.
- S. 62 verba facere tale; ordret: gjøre Ord.
- S. 64 Rogen og Romantilens Aria] Wessel, „Riserlighed uden Stromper“, 3. Optog 3. Optrin: „Hver som Rogen seer opstige, (Rogen er min Aria,)“.
- den lille sorte Hone] Holberg, Den Stundesloje, 2. Act 1. Scene.
- ligesom Verideren] dette Billede skal Sokrates efter en Aueldote hos Diogenes Laertios II 37 selv have brugt om sit Forhold til Xanthippe.

- S. 65 spansk Wind] en Slags Kage (Meringues).
 Aristoteles] Poetik Cap. 15.
- S. 66 en gammel Bise] „Manden og Konen satte dem ned“ ojv., §. A.
 Caen, Folke-Bisebog II (Kbhvn. 1849) S. 18, hvor Omkvædet lyder:
 „Hu, hei! for mig og dig, siger jeg, Den Tid forglemmes aldrig“.
 gaae videre] sigter til Hegels Fordring til Philosophien om
 at gaae ud over det Umiddelbare.
- S. 67 Selv Plato og Aristoteles] i sin „Politik“ I 13 tilstriver
 Aristoteles Kvinderne en „usuldkommen Reflexion“. Platon lader
 i „Timaios“ Cap. 14 dem, der i den første Tilværelse har levet
 usuldkommen, blive Kvinder i den næste.
 for fire Ting] de tre første var, at han var blevet Memmeste,
 ikke Dyr, Mand, ikke Kvinde, Græker, ikke Barbar (Vactantius,
 Institutiones III 19,17).
 en tidligere græsk Philosoph] Thales (s. Diogenes Laertios I 33).
- S. 68 provenue Extraintægt, Sportel.
- S. 69 Tiecks romantiske Dramer] nogen Person, der svarer til
 Beskrivelsens Ordlyd, findes ikke i disse; men der kan tænkes
 paa Bondekarlen Gottlieb i „Der gestiefelte Kater“, der optræder
 som Konge i „Prinz Zerbino“, og paa Skræddersvenden, der er
 blevet Kejser, i „Leben des berühmten Kaisers Abraham Tonelli“
 (som dog ikke er noget Drama).
- fasces] Knipper af Stokke, som de højere romerske Embedsmænds Drabanter bar foran dem som Tegn paa deres Straffemyndighed.
- S. 72 Holberg] „Barselfstuen“ 2. Act 2. Scene.
- S. 75 Feernes fra Sommernattens Grotter] Dohlenschläger,
 Aladdin, Samlede Værker XV S. 134.
- S. 76 disiecta membra adsplitteude Lemmer (Horats, Satirer I
 4,62 disiecti membra poetae).
- S. 80 Diogenes] den bekjendte knuske Philosoph (s. Diogenes Laertios VI 37).
 Pro dii immortales ved de udødelige Guder.
 per deos obsecro jeg besværger jer ved Guderne.
- S. 83 hinc illæ lacrymæ deraf disse Taarer (Terentius, „Andria“
 126).
 concedo] jeg indrømmer (deraf Ordet Concession).
 argumentum ad hominem personligt Bevis.
 Conditor-Kys] en Slags Kage.
- S. 84 Edvard og Cordelia] i „Forsørerens Dagbog“, Enten—
 Eller I S. 366 ff.

Concessi jeg har indrommet.

Ningen Nr. 2] eller Det af Delikatesse ulykkelige Egteslab, Lustspil i 4 Akter efter Farquaahr, af Fr. L. Schroder; opførtes i Fr. Schwarz' Oversættelse paa det lgl. Theater (i Noren 1830 —33 fem Gange).

S. 85 pro et contra for og imod.

Tantalus] stod i Underverden med faste frugter over sit hoved; naar han rakte efter dem, sloj de tilvejrs (Odyssseen XI 582 ff.).

S. 86 Græterne] der sigtes til Mythen om Pandora, hvem Guderne slalte og sendte til Menneskene, „hun, fra hvem kvindebonnet stammer, en stor Ulykke for de dodelige“ (Hesiodos, Theogonien 590 ff.).

S. 87 taget en Deel af ham] 1. Mosebog 2,21 ff. Det følgende sigter til Aristophanes Tale, i Platons „Symposion“, se ovenf. S. 45 f.

S. 89 Aladdins Sværd] som han lægger mellem sig og Gulnare (Dehleßschlägers „Aladdin“, Samlede Værker XV S. 96—7).

Pyramis] o: Pyramus, der i Ovids Fortælling (Metamorphoserne IV 55 ff.) er stilt fra sin Elstede, Thisbe, ved en Bæg med en Sprælle i, hvorigjennem de taler med hinanden og opfanger hinandens Mande.

S. 91 Venerabile] se til Enten—Eller I S. 416.

S. 96 Viseus Ord „Manden og Konen satte dem ned“ osv. Caen, Folke-Visebog II, 1849, S. 19; deri: „Manden han gik ad Sloven til, at slæbere de Kjæppe hvide“.

danske Lov] Jyske Lov II 82 tillader Manden at revse Husstruen, naar hun forser sig, med Stav og med Baand, men ej med Baaben. I danske Lov 6,5,5 er denne Revselsesret indstrænket til Born og Thynde.

S. 100 Den Bedragne osv.] sat Gorgias have jagt om Tilstuerne i Theatret (Plutarch, De gloria Atheniensium 5).

S. 101 Digteren] Odyssseen, de forste Vers.

S. 102 puttes i en Sæl osv.] det var hos Romerne Strassen for Fadermord.

S. 103 at tie i Menigheden] Paulus, 1. Korinthierbrev 14,34.
veto jeg forbyder (Met til at nedlægge Indsigelse).

S. 104 Laoloons Elendighed] den troianste Profi Laoloon blev med sine to Sonner omflynget og bidt ihjel af to Slanger (Vergils Aeneide II 201 ff.; den bekjendte Statuegruppe).

adscriptus glehæ jordbunden.

Hamann] Brev til Jacobi 22. Jan. 1785 (Fr. H. Jacobi's

Werke IV 3 S. 34): „Es giebt Zweifel, die mit keinen Gründen noch Antworten, sondern schlechterdings mit einem Bah! abgewiesen werden müssen“.

S. 105 den gloende Øvn] Daniel 3,15 ff. Dertil (Vers 28) sigter ogsaa: „der er en Engel hos mig“.

S. 106 Rhodus] se til Enten—Eller II S. 70.

S. 107 Digteren] Vergil, Aeneiden I 203: et haec olim meminisse iuvabit (ogsaa dette vil det engang være en Glæde at mindes); juvat det er en Glæde.

vita ante acta tidligere Liv.

S. 109 Stammebogstaver osv.] der sigtes til Hebraist, hvor Vocalene betegnes ved Punkter føjede til Consonanterne.

cum grano salis med et Korn Salt, med Smag og Forstand.

første Mose-Bog] 33,4.

S. 112 τέλειος (téleios) og τελεία (teleia) fuldbyrdende, kommer af τέλος (télos) Fuldkommelse, Endmaal (ogsaa om Indvielse i Mysterier). S. & opfatter Ordet i Betydningen „fuldvoren“, som det ogsaa har, s. Papirer IV S. 92.

S. 113 impetus Drift, Fart.

S. 114 Aladdin] Dohleuschläger, Samlede Værker (1845), XV S. 118, hvor der staar: „Vad af Lustens Alfestkare føres op et lustigt Bal, Mens en anden Fløk forlyster os med Eitherspil og Sang“. Men i første Udgave læses, som S. & citerer (num: Eitherspil).

S. 116 have den horte] o: sætte den overstyr (sm. Matthæus 6,5: „de have deres Von horte“).

S. 117 τέλειος] se til S. 112; her i Betydningen „fuldkommen“, „fuldt voren“.

Hamanu] Schriften I S. 406 om en Indvending af Hume mod Christendommen. Sm. Papirer I S. 72.

S. 118 Straf for Pebersvene osv.] det var Tilsældet i Rom. Sm. til Enten—Eller II S. 76.

S. 119 in suspenso svævende.

Lykken i Hedenskabet] der tænkes paa Solons Ord til Kroisos: „Kald ingen lykkelig, før han er død“ (Herodot I 32).

S. 120 da den anden Aufægtelse] o: der næbst den anden A. han kommer ikke til Dommen] Johannes' Evang. 5,24.

S. 121 som Hunden osv.] i den æsopiske Fabel, hvor den taber et Stykke Rød ved at snappe efter dets Spejlbillede i Vandet.

saae paa Ørset] der menes Kobberslangen, 4. Mosebog 21,8.

S. 123 Prometheus] var lønket til en Klippe.

og da er den contranoteref] o: og derefter er den e.

S. 124 Bryllupsstædningen] Matthæus 22,11 ff.

Juno] Mælkevejen er efter en græs Mythe opstaaet af en Draabe Mælk fra Heras Bryst.

S. 125 sin Von borte] Matthæus 6,5.

poscimur vi (jeg) soler et Nald (Horats, Øder I 32,1).

hiin hnd] Dido lobte saa meget Jord, som en Øgehud kunde omspende, til derpaa at anlægge Carthago, og satte saa Huden i smalle Strimler (Vergils Aeneide I 365 ff.).

S. 126 et gammelt Ord] Musäns, Vollsmärchen der Deutschen, Gotha 1826, II S. 70 (i Eventyret om Rübezahl, 4. Legende).

Figaro] Figaros Givtermaal, oversat af N. T. Brunn, Kbhvn. 1817, 2. Act 2. Scene (S. 40): „Der ere kun saa, Frue, jeg havde vovet at sige det om, af Frygt for at giætte rigtigt“. Figaro har sendt Greven en Billede om, at en Elster søger Stevnemode med Grevinden.

S. 127 genera, numeri og casibus Non, Tal og Casus.

S. 129 Orpheus] hentede sin dode Hustru Eurydile op fra Underverden (men mistede hende igjen, da han trods Forbudet vendte sig om efter hende).

som Feernes osv.] se til S. 75.

S. 130 allid det Samme osv.] ligesom Sokrates, se til IV S. 265.

Valgsprog] Zigeuneransorsten Viarda i „Preciosa“ (oversat af Boye, Kbhvn. 1822, S. 25): „Har man været vel et steds, bor man der ei komme mere“.

S. 131 Sophisten Gorgias] se til S. 100.

S. 132 Fee, der har tabt sin Svaneham] Hælene i Hertz’ „Svanehammen“ (opført 24. Juni 1841), Dramatiske Bærler VI S. 195 ff.; hun er dog ingen Fe.

moderniseret græs Kategorij] der tænkes paa en Udtalelse af den stoische Philosoph Chrysippus, se Papirer IV S. 94.

S. 134 Jøderne udtrykte dette osv.] Dommernes Bog 13,22.

S. 135 Thales] Diogenes Laertiós I 26.

S. 136 tiro Recruit, Begynder.

S. 137 termini Kunstudtryk.

S. 138 Hen. Cornel. Agrippa ab Nettesheim] til Humanist fra 16. Marh. Hans Bog med den auforte Titel („Om Kvindelønnets Adel og Ærgerlighed og sammes Fortrin fremfor Mandlønnet“) udkom 1529. I den samlede Udgave af hans Bærler (Lugduni 1600, I—II), hvor de 5 sidste Ord af Titlen er udeladt, er der II S. 403 tilføjet et Digt af en Ven, som begynder:

„Hør op med ordgydende at rose Mandlønnet“. I Slutningen

af Bogen (II S. 402) recapituleres Indholdet saaledes: „Teg har altsaa nu vist Kvindekonnets Æpperlighed“ osv.

bona fide i god Tro.

ergo] altsaa, indleder Conclusionen i en Syllogisme og i et mathematisch Bevis, der ender med: quod erat demonstrandum (hvad der skulde bevises).

det 28de Mai-Selskab] et Selskab af dette Navn, som Tscherning 1831 vilde stiftte, blev forbudt af Cancelliet („Af Anthon Frederik Tschernings efterladte Papirer“ I S. 289 ff.), men 28. Mai, Marsdagen for Provinzialstændernes Indførelse, blev i Trediverne fejret med en aarlig Fest. Sm. til III S. 213.

at Qvinden paa hebraisk osv.] Agrippa ab Nettesheim, Opera II S. 379. Sammesteds S. 382 staar Bemærkningen om, at Qvinden holder sig længere oven Vandet end Manden.

alteratio Ordvejel.

S. 139 hin lille Bog] Agrippa ab Nettesheim, De nobilitate etc. (ovf. S. 138), Opera II S. 386.

S. 142 Aandsfortærelsens onde Møie] „Aandsfortærelse“ Prædikerens Bog 1,14; „ond Møie“ stod i den ældre Bibeloversættelse samme steds 1,13 („slem Plage“).

S. 144 hvis Hoire ikke strax løber osv.] Horats, Breve II 1, 205 om unmotiveret Bifald.

S. 145 Engelen over Pagtens Ark] Cheruberne paa Naadestolen, 2. Mojebog 25,18 ff.

non sine cithara] ikke uden Lyre. Horats ønsker sig (Oder I 31,20) en Alderdom, „der ikke mangler Lyren“ (nec cithara carentem).

S. 147 „et llhyre, der“ osv.] Shakespeare, Othello 3. Act 3. Scene: „vor Eifersucht, dem grüngeangten Scheusal, das besudelt die Speise, die es nährt (Schlegel & Tiecks Oversættelse).“

S. 148 panis et circenses Brod og Skuespil, s. til „Enten—Eller“ I S. 299.

S. 149 en dybsindig Viis] Hamann, Schriften II S. 424 ff.: „Kindern zu antworten ist in der That ein Examen rigorosum“. tentamen rigorosum sharp Examination.

S. 150 hin Pragtplante] den amerikanske Agave blomstrer kun meget sjeldent (omend oftere end i Texten angivet).

S. 152 Brudejomfruer] Matthæns 25.

Shakespeare] den citerede Oversættelse er Schlegel-Tiecks; Iago siger disse Ord om Cassio („Gelegenheitshascher“).

et godt Ord paa rette Sted] sm. Salomo's Ordssprog 15,23 og 25,11.

- S. 154 Desdemona] Shakespeares Othello, 5. Act 2. Scene. Sm. F. H. Jacobi, Werke (Leipzig 1816) III S. 37: „Lügen . . . , wie Desdemona sterbend log.“
- Fenris-Ulven] se til „Enten—Eller“ I S. 21.
- S. 155 i den Scene] 2. Act 20. Scene (Kruses Beachedelse).
- S. 156 Naar Holger Danske osv.] der menes vel Historien om, at han trykkede en Jerustang, saa der blev Mørker deraf, i den Tro, at det var en Haand. Se Thiele, Danse Follesagu, Abhvn. 1819, I S. 24.
- S. 157 platonist] se til S. 67.
- S. 158 Hoffmann] E. Th. W. Hoffmann, „Ein Fragment aus dem Leben dreier Freunde“ i „Die Serapionsbrüder“, Werke (Paris 1841) S. 92 (der staar „Bulgaren“ ifstedenfor Longobarderne). Lichtenberg] Vermischte Schriften (Göttingen 1844) I S. 284.
- S. 159 Augustinus] „Guds Rige vilde findes langt hurtigere og Verdens Ende fremlyndes“. Ærtingen findes, men med andre Ord, i De bono viduitatis 28 som Svar paa den Indvending mod Coelibatet, at det, hvis det blev almindeligt, vilde medføre Menneskeslægtens Undergang.
- Festinator] en, der har Hastværk.
- S. 160 sit venia verbo man tilgive dette Ord, med Respect at melde.
- S. 161 Goethe] sm. Papirer V S. 24. Der tænkes paa hans Forhold til Friederike, „Aus meinem Leben, Dichtung und Wahrheit“, elstes Buch (Werke XXVI S. 80 ff., sm. ogaa sm. S. 118). „med høflig Maneer“] Chr. Winther, „Hjertesorg“ (Samlede Digtninger, Abhvn. 1860, IV S. 109).
- S. 163 aut Caesar, aut nihil enten Caesar eller intet (Cesare Borgias Valgsprog).
- han bettager sig jo netop over osv.] Goethe, Werke XXVI S. 214 ff. Nonn nævnes S. 216.
- S. 164 smiler Goethe ad Klopstock] se Aus meinem Leben, zehutes Buch, Werke XXV S. 292.
- S. 165 strængt religiøst opdragten] sm. Goethe, Werke XXIV S. 62 ff.
- som han selv fortæller] Werke XXV S. 252 ff.
- han springer fra] sm. Werke XXVI S. 305 ff.
- slal der være Lægedom osv.] J. L. Heiberg i „Urania“ 1844 (Prosaistiske Strifter IX S. 75 ff., sm. I S. 417 ff.).
- S. 166 Han har selv været saa god at fortære osv.] Werke XXVI S. 120 ff.
- S. 168 Salomo] Ordsprogene 19,22.
- S. 169 Socrates [slal have svaret] Diogenes Laertios II 33. Thales] Diogenes Laertios I 26.

- S. 170 Morder-Engel] 2. Mosebog 12,12.
- S. 172 Helena] der sigtes til Iliaden III 146 ff., hvor de Eldstes
Forsamling ved Troias Port bryder ud i Begejstring over Helenas
Skjønhed, da hun går forbi.
Bedreddin] Dehenschläger, Aladdin, Samlede Værker XV
- S. 63 („aabuer him sit Dielaag, og sender op til himlen fromme Blit“. I første Udgave står, som S. K. eiterer, kun „Dyulaag“
for „Dinlaag“).
- S. 173 Sessionen] der tænkes paa den daværende Stænderforsam-
ling.
- S. 175 gjøre systematiske Opdagelser] Holsbergs Niels Klim,
udg. af Elberling (Havniae 1866) S. 10.
- „virkelige Skin“] „det sande Skin“ bruger Martensen i
Heibergs „Perseus“ Nr. 1 (1837) S. 120 om Kunstens Gjen-
givelse af Virkeligheden.
- S. 176 det græske før Gjestebuddet] Grækerne plejede at tage
et Bad før Maaltidet; se f. Ex. Platons Shmpofion Cap. 2.
- Aladdins] Dehenschläger, Aladdin, Samlede Værker XV
S. 117 ff.
- S. 177 Men vender han osv.] Dehenschläger, Hugo von Rhein-
berg, Åbhn. 1813, S. 101: „Men kommer han hjem med Lov“
osv. (senere udeladt Vise).
- den Ager, hvori Perlen laa] Sammenblanding af Mat-
thæus 13,44 (Liggendejæ stjult i en Ager) og 13,45 ff. (en Kjøb-
mand, som sogte efter gode Perler og folgte alt for at kjøbe en
særligt kostelig).
- S. 179 en græsk Viis] Kleobulos, en af de syv Vise (Diogenes
Laertios I 91).
- S. 181 habeat vivat cum illa lad hanc have hende, leve med
hende. Sm. 1. Mosebog 38,23.
- forlade alt] 1. Mosebog 2,24.
- S. 182 „siden tie stille“] sigter til den kirkelige Formular ved
Lyhsning til Egteskab.
- S. 183 viscera Indvolde, indre Dele.
- S. 184 Lydighed er kjærere osv.] 1. Samuels Bog 15,22.
votum castitatis (Munkenes) Kjælhedslofte.
- S. 185 Astronomien] sigter til J. L. Heibergs astronomiske Studier,
se V. Bd. S. 32.
Romerne] Vergil, Aeneiden VI 426 ff.
- S. 186 at have mange deilige Taler osv.] se til IV. Bd. S. 265.
hvis det var den mest chianense Indvending] o:
om det saa end var osv.
- S. Kierregaard. VI: Tillæg.

S. 187 *Pialtenborg*] et Logiøhus for Hattige i Kjobenhavn.

Ostracismen] en Folkeafstemning i Athen, hvorved fremragende politiske Partisørere for en Tid kunde fjernes fra Landet. Stemmerne afgaves paa Pottestaar (östrala).

numerus og pecus] Tal og Kvæg, d: horende til den store Hob, efter Horats, Breve I 2,27 og I 19,19.

har bedrovet Landen] Paulus, Ephesierbrevet 4,30.

S. 188 ad usus privatos til privat Brug (modsat ad usus publicos til offensigt Behov).

Hebel] J. P. Hebel's Sämmtliche Werke (Karlsruhe 1832) III S. 405.

S. 189 et gammelt Ord] s. Ex. Vergils Eneolica X 69: „Amor besejrer alt; lad ogsaa os give øster for Amor“. Sm. til III. Bd. S. 167.

S. 191 sidste Penninge] Matthæus 5,26.

varagtig] østere i Oversættelsen af N. T., s. Ex. Lucas 22,28; Apostlenes Gjerninger 2,42; 6,4 osv.

S. 192 Damocles' Sverd] Damocles' lovpriiste Tyrannen Dionysios' Ykke; denne lod ham da prove den, idet han anbragte ham ved et velbejat Bord med et Sverd hængende over Hovedet i et Hestehaar (Cicero, Disp. Tuseulan. V 61 ff.).

S. 193 ob adjutorium osv.] for Bistands Skyld, for Forplantningens Skyld, for at undgaa Utligt (de Grunde, som ældre Inherft Dogmatik ansører for Egteskabet).

af Omphale] det var Heracles' Hustru Dæianeira, som sendte ham den forgiftede Skjorte, der bragte ham til at bestige Balet.

Hos den syriske Dronning Omphale tjente han i Kvindeleder.

S. 195 forlade Fader og Moder] 1. Mosebog 2,21.

S. 201 et Suf de profundis] de profundis, „fra Dybet“, Begrundelsesordene af den 130. Psalme i den latinske Bibeloversættelse („Af det dybe raaber jeg til dig, Herre“).

S. 206 periisse m nisi periisse m] jeg var gaaet tilgrunde, hvis jeg ikke var gaaet tilgrunde. Sm. Hamann, Schriften III S. 151: „mir den Anspruch jenes Griechen zueignen, der gesagt haben soll: Nisi periisse mus, periisse mus“ og III S. 224: „Periisse m, nisi periisse m, hosse ich auch noch einmal sagen zu können“.

S. 209 Lole ø Hustru] holdt en Staal under den Slangen, der dræpte Edder paa den bundne Lole, og flyndte sig at tomme den, naar den var fuld.

S. 215 Gillesnor osv.] der menes vistnol den rode Traad i den engelske Marines Toppærl.

conditio sine qua non nødvendig Betingelse.

forfremmedes osv.] smil. Lucas 2,40.

S. 216 som paa Diogenes] efter en Anekdot hos Diogenes Laërtios VI 41 skal Platon have sagt til Folk, der havde ondt af Diogenes, fordi han lod sig gjennembløde af en Kilde: „Hvis I virkelig vil have ondt af ham, saa gaa“.

in casu i (dette) Tilfælde.

S. 217 Phormio] Vers 88 ff.: „ligeoverfor det Sted var der en Barberstue; der plejede vi i Reglen at vente paa hende, til hun gif hjem derfra“ (fra Münstskolen).

dum „indtil“, forbides med Conjunctiv, naar der antydes en Hensigt.

dummodo naar blot.

S. 219 Marthe, Marthe osv.] Lucas 10,41.

S. 222 undgaae, at vi ikke osv.] o: undgaa, at vi . . . . . eller: opnaa, at vi ikke.

S. 223 løste fra Jordens] Kæmpen Antaios, som Herakles overvandt, kunde ikke besejres, saalænge han rorte ved Jorden.

Rolands Svende] i Eventyret „Rolands Knappen“; Müsjaus, Volksmärchen der Deutschen (Gotha 1826) I S. 105 ff.

S. 224 en Apostel] Petrus, Apostlenes Gjerninger 3,6.

Estne adhuc osv.] „Er maasse Sagen endnu for Dommeren“ (uafgjort); Horats, Ars poetica 78: et adhuc sub iudice lis est.

S. 226 Kaspar Hauser] se til II. Bd. S. 326. Om hans her omtalte Egenstab se Eschricht, Folkelige Foredrag II¹ (Kbhvn. 1857) S. 65.

S. 227 Skriften] Psalmerne 6,6.

S. 228 Rachel] det var Rebekka, 1. Mosebog 25,22.

S. 230 „Nattetanker“] Ordet skal minde om Youngs „Night-thoughts“.

S. 231 ad modum saaledes, i den Tone.

styli novi efter ny Stil (efter den Gregorianiske Kalender-reforms Datering).

fode Wind] Esaias 26,18.

tantaliske] se til S. 85.

S. 233 Aristoteles] der tænkes viistnok paa Aristoteles' Lære (Den Nikomacheiske Ethik II 8) om Dyrerne som liggende midt imellem to hinanden modsatte Fejl. Ordet „theologisk“ bruger Aristoteles ikke i nogen Betydning, som kan passe her.

S. 234 sensu eminenti i højeste Forstand, i særlig Grad.

der Männer Schwüre osv.] „Cymbeline“ 3. Act 4. Scene (Schlegel & Tieck's Oversættelse, ligesom det foregaaende Citat).

Socrates] se til IV. Bd. S. 375.

- S. 236 Lønnen borte] Matthæus 6,2.
- S. 237 Aristoteles] i Analytica priora II 4 paavisier Aristoteles, at en Conclusion kan være rigtig, selvom Præmisserne er urigtige.
Der var i Oldtiden Nogle i Aristophanes' „Skyerne“ (B. 380, 1471) opstilles „Hvirvlen“ som Naturphilosophiens overste Gud, hvormed der sigtes til den omdrejende Bevægelse, som Anaximenes o. a. tilstred Lusten.
- S. 240 per tot discrimina gjennem saa mange Farer (Vergil, Aeneiden I 204).
det tryggere Liv i Egypten] Egyptens Rodgryder, 2. Mosebog 16,3.
- S. 241 f. det er som Hø] smt. Esaias 40,6.
- S. 242 overgaer al Forstand] smt. Paulus, Philippenserbrevet 4,7.
- S. 243 Lichtenberg] Vermischte Schriften (Göttingen 1844) I S. 56.
et strængt Opbyggelsesskrift] der tænkes vistnol paa Joh. Arndt, Vom wahren Christenthum.
- store Speculanter, og beundrede Digtere] i Edermanns „Gespräche mit Goethe“, som det ligger nærmest at tænte paa, synes der ikke at findes nogen saadan String.
- Christus] Johannes' Evangelium 16,4.
- S. 245 Simon leprosus] Simon den spedalske (Matthæus 26,6).
- S. 246 det er ikke et Menneske godt osv.] 1. Mosebog 2,18.
- S. 247 Dit Ejendoms Foll] Brevet til Titus 2,14.
- S. 248 de 10 Spedalske] Lucas 17,12 ff. (Texten paa 1. Søndag efter Trinitatis).
- S. 250 valore intrinseco efter indre Værd.
1000 Nar er for ham osv.] Peters 2. Brev 3,8.
- S. 251 Pharisæeren] Lucas 18,10 ff. Smst. B. 12: „jeg fastar to Gange om Ugen og giver Tiende af alt det, jeg ejer.“
Tiende af Mynte og Kømmen] Matthæus 23,23.
- S. 255 Macbeth] (o: Macbeth) Shakespeares Macbeth 5. Act 3.
Scene (et Bud melder den engelske Hærs Fremryllen mod Dunsinan).
- S. 261 en Daare i Verden] som Brutus, der stillede sig an som en Taabe for at lunde styrte Tarquinius Superbus.
- S. 262 Manden levende gior] Paulus, 2. Korinthierbrev 3,6.
- S. 263 Capitain Gribelops] i „Apothekeren og Doktoren. Et Spøgespil i to Akter, af Stephani den Yngre . . . Oversat af Lars Knudsen“ (Kbhvn. 1799) forelommmer „Gribstov, en Invalider-Kaptein, med et Træbeen og et Plaster over det ene Øje“.
- S. 265 hos Propheten Nathan] smt. 1. Kongernes Bog 1,8 ff.

- S. 267 *zatà dívrapur*] (kata dýnamin) „efter Mulighed”, et Kunstdrøf hos Aristoteles.
- ο ἔτερος] (ho héteros) „den anden”, en aristotelisk Kategori.
- S. 270 *ingenium* Begavelse.
- S. 271 Richard den III.] Shakespeare, „Kong Richard den Tredies Liv og Død” 5. Act 4. Scene.
- S. 273 *joddende Hellig*] Grindtvig, se Papirer V S. 194, sml. V S. 35.
- S. 274 *Hin gothiske Konge*] det var den frisiske Konge Radbodus, se Holbergs Kirkehistorie, udg. ved Liebenberg (Kbhvn. 1867) I S. 414.
discrimen Fare, kritisk Djeblit.
- S. 275 *δός μοι ποῦ οτώ*] (dos moi pu sto) „giv mig et Sted at staa paa” (, saa skal jeg bevæge Jorden) skal Archimedes have sagt som Udmærket for sin Stolthed over sine mechaniske Opfindelser.
- S. 276 *partes Rolle*, Opgave.
- S. 278 *Ethen istedenfor Juno*] som Ezion, der vilde forgrive sig paa Hera, men blev narret af Guderne med en Eth.
- S. 279 Lear vil tale med Cordelia] Shakespeare, Kong Lear 5. Act 3. Scene.
- S. 280 *Ossian*] Ossians Digte. Oversatte af St. St. Blicher (Kbhvn. 1807—9) I S. 38: „sod er Tungsinds Fryd!”, sml. II S. 219: „der er Fryd i Tungsind, naar Fred boer i den Sorgmodiges Bryst”.
- S. 282 Beatrice] i Shakespeares „Stort Besvær for Ingenting” (Schlegel—Lieck: „Biel Värmen um Nichts”); i Concepten (Papirer V S. 196) er der henvist til 5. Act 4. Scene.
quem deus oſv.] „hvem Gud vil ødelægge, berover han først Forstanden”, i denne Form ikke noget Digtericitat; Tanken er udtaalt i Sophokles' Antigone 620 ff.
- S. 283 cum hoc samtidigt med dette.
propter hoc paa Grund af dette.
- S. 289 „hver Rat at hvile” oſv.] se til III. Bd. S. 107.
neque thesin meam oſv.] „og jeg vil ikke forsøge at forsvare min Sætning ved en offenslig Forhandling”, Omdannelse af Paasfristen paa latinste Disputatser.
- S. 290 en gammel Skolemand] Michael Nielsen, Bestyrer af Borgerdydkolen i København, mens S. A. gif i Skole der.
ex cathedra fra Kathedret.
- S. 292 Poscimur] vi opfordres (o: Kaldelse), Horats, Oder I 32,1.
- S. 295 *Dapsul von Zabelthau*] i Hoffmanns Fortælling „Die Königsbraut” (Sämmtl. Werke, Paris 1841, S. 365).

- lade sit hjerte være fornujet osv.] Prædilerens Bog 11,9.
- S. 300 otium fritid.
 xar' ēxox̄yr (lat' exosēn) i særlig Grad, specielt.
 naar Alt er hørt] Prædilerens Bog 12,13.
- S. 305 Schehersad] Fortællerinden i „Tusind og en Nat“, der fortæller for at saa en Dodsdom udsat.
- S. 306 hvis Slotvinge osv.] Lucas 3,16.
 pro virili (parte) for min Del, af al min Magt.
 Falstaff] Shakespeare, Kong Henrik den Fjerde, 1. Del 5. Act 4. Scene.
 Petehia] Holberg, Jeppe paa Bierget, 1. Act 6. Scene.
- S. 307 Troen er det Umiddelbare] smil. til III. Bd. S. 132.
 Min gamle Skolemester] Michael Nielsen, se til S. 290.
- S. 308 Pryssings og Klatterups] i Heibergs „Recensenten og Dyret“.
 Tobak studenticos] Holberg, Erasmus Montanus, 2. Act 1. Scene.
 „ubrændt til Mand“] Baggesen, „Min Gjenganger-Spog“, Danske Værker (Kbhvn. 1845) VI S. 135.
- S. 309 i Preussen oprettede en Orden] der menes vistnok „Jernkorset“, oprettet med den forestaaende Besværelsestrig for Dje 10. Marts 1813 for „Beweise edlen Mutthes und standhaftter Beharrlichkeit, sowohl im Felde als daheim“ (Geschichte d. Preussischen Staates vom Frieden zu Hubertusburg bis zu der zweyten Pariser Abkunft, Frankf. a. M. 1820 III S. 129). Ordene „for den gode Billie“ staar ikke i Stiftelsesdocumentet.
 begrave de Dode] smil. Matthæus 8,22: „lad de Dode begrave deres Dode“.
- S. 310 om Phædria] Elsleren i Terents „Phormio“. amare coepit perdite han begyndte at blive rasende for elset (Phormio 82).
- Darius eller Xerxes] det var Darius (Herodot V 105).
- S. 312 in optima forma i bedste Form, efter alle Negler.
- S. 317 Pythagoræer] (o: Pythagoreer) en af Pythagoras' Forstrifter var: „ilte gaa ad Landeveje“ (Diogenes Laertios VIII 17).
- S. 320 Josephs Salg] smil. 1. Mosebog 45,4—5; 50,20.
- S. 322 3 Penninge] „to Skjerve“ Marcus 12,42; Lucas 21,1 ff.
- S. 326 Om ham siges der] af Xenophon, se til S. 341.
 Inden o: indenfor.
- S. 327 corpus delicti en Gjenstand, som har spillet en Rolle ved en Forbrydelse og vidner om den.

S. 330 altercatio Ordstrid.

S. 333 angustiæ Snebring, snevert Pas.

Socrates siger] sm. f. Ex. Platons „Phaidon“ Cap. 40.

S. 334 en Hverdagshistorie] i Fru Gyslembourggs „En Hverdags-Historie“ bytter Hovedpersonen Kjøreste med en Ven.

Scribe] „Oscar“ (egl. Theaters Repertoire Nr. 153, 1844):
 Juliette . . . „De veed maaskee ikke, at min lille, smukke Cousine slet ikke er rig — Hendes hele Medgift er 20000 Frs.“
 Therigny. „Birkelig? — Jeg troede, hun havde aldeles Intet“.
 Jul. „Og De kommer for at forlange hende tilægte?“ Th.
 „Det gjor jeg“ . . . Jul. „Beed De, min Herre, jeg finder dem ophøjet, heroisk, beundringsværdig?“.

S. 335 Perikles] Plutarch, „Perikles“ 36.

S. 336 Plutarch] „Perikles“ 37.

han gik aldrig i Selskab] Plutarch, „Perikles“ 7.

S. 338 Charlotte Stieglitz] født Willhöft, tog Livet af sig 29.

Dec. 1834 i det Haab derved at vække sin Mand op af hans slappe Sjælstilstand.

Shakspeare] Romeo og Julie, 4. Act 3. Scene.

Wessel] Kjærlighed uden Stromper, 1. Optog 2. Optrin, sm. 5. Optog 4. Optrin.

S. 341 Øphavsmand] Fenelon, Lebensbeschreibungen und Lehr-Sätze der alten Weltweisen (1748), se Papirer V S. 20.

Periander fra Ambracia] nogle græske Lærde antog denne, ikke Tyrannen i Korinth, for en af de syv Vice (Diogenes Laertios I 98).

den Billedsoile, han havde lovet] hvis han sejrede i de olympiske Lege (Diogenes Laertios I 96).

hans Ord] Diogenes Laertios I 99. Sammesteds nævnes hans Plan med Fsthmen.

fortælles forskjelligt] Diogenes Laertios I 95—96.

Cratia] Diogenes Laertios I 96.

S. 342 det sjonne Ord] Diogenes Laertios I 98 (men der staar: „rob ikke, hvad der bor forties“).

Perianders Ord] Stobaios, Florilegium III 79 („stjul din Ulykke, forat du ikke skal glæde dine Fjender“).

Han var den Første øv.] Diogenes Laertios I 98. Sammesteds I 97 staar saavel de tre i det følgende anførte Udsagn af Periander som de to Gravskrifter, af hvilke den sidste er forfattet af Diogenes selv.

S. 343 en Fortvivlet] Juan de Tassis y Peralta, Greve af Villa-mediana († 1622), der var haablost forelsket i den spanske Konge

Philip IV's Dronning, mødte ved en Turnering med et Skjold, hvorpaa der var afbildet en Djævel omgiven af Flammer; derunder stod den ansorte Devise. Se Papirer IV S. 12.

gaade fuldt Svar] han slog med sin Stol de højeste Ax af (Diogenes Laertios I 100).

Tarquinius Superbus's Son] se til III Bd. S. 66.

Onside] Diogenes Laertios I 94 (Melissa betyder: Bi).

Melissa var en Datter osv.] det følgende erst Herodot III 50—53.

S. 345 300 af deres Born] Herodot III 48, Diogenes Laertios I 95. Historien om Perianders Dod staar hos Diogenes Laertios I 96.

S. 347 Hyphen Vindestreg.

S. 351 Petrarcas Ord] Rime I Sestina 7.

S. 356 non enim est osv.] „thi der er ingen Banselighed i at undvære, undtagen naar der er Begjærlighed i at besidde“, Augustinus, De doctrina Christiana III 27.

S. 357 Young] „Love of fame“ II Vers 208: „and men talk only to conceal the mind“.

Tallehrand] skal have anvendt denne Utring 1807 overfor en spansk Gesandt.

en senere Forfatter] „Begrebet Angst“ IV. Bd. S. 415.

S. 358 Mundus vult decipi Verden vil bedrages.

som Peer Degn Holberg, Erasmus Montanus, 1. Act 4. Scene.

S. 360 Apodosis] Eftersætningen.

S. 361 ἀγωγονίερος] (aforisménos) assondret, udstødt af Synagogen (Paulus, Romerbrevet 1,1).

S. 363 „hans Ord og Kjole“] Heiberg, Kong Salomon og Jørgen Hattemager, 26. Scene (Poetiske Skrifter V S. 72): Paa hans Ord og Kjole Vi stole“.

S. 365 Salomo] Prædikerens Bog 1,9.

S. 366 per mare tristitiam osv.] syhende Sorgen over Hav, over Sten, gjennem Uner (ester Horats, Breve I 1,46: per mare pauperiem osv.).

Plato og Aristoteles] at Forundring er Philosophiens Begyndelse, figer Platon i „Theaitetos“ Cap. 11, Aristoteles i Metaphysiken I 2.

S. 367 Madam Voltiubito] Heibergs „Recensenten og Dyret“, 16. Scene, kan ikke synge uden Pistesmæld.

S. 370 referre pedem trælle Hoden tilbage, vige langsomt.

S. 371 den Oviude] Anna, hvis Mand Richard havde myrdet (Shakespeare, Kong Richard den Tredies Liv og Død, 1. Act 2. Scene).

- S. 372 Falstaff] Shakespeare, Kong Henrik den Tjærde, 1. Del, 5. Act 1. Scene (Lembcke III S. 116).
- S. 376 Pyrrhus] efter den blodige Sejr over Rømerne ved Alsculum 279 (Plutarch, „Pyrrhos“ 21).
- S. 377 wie das Wiegenkind osv.] Shakespeare, Henrik VI, anden Del, 3. Act 2. Scene (Schlegel & Tiecks Oversættelse, Berlin 1825 ff., S. 229).
in perpetuum for bestandigt.
- Heiberg] J. L. Heiberg, Poetiske Skrifter VII S. 109.
- S. 379 (Daniel).] det følgende er bygget over Daniels Bog Cap. 2 og 4 samt nogle Uddrag af en afskrift Historie hos Eusebios, Praeparatio Evangelica IX 41. Smil. Papirer V S. 231 ff.
- S. 385 homo sum osv. jeg er et Menneske, intet menneskeligt anser jeg for mig uvedkommende (Terents, Hautontimorumenos 77).
en af Platons Opfattelser] i „Symposion“ Cap. 39 lader Platon Sokrates udvise, at den tragiske Digter ogsaa maa være Komiker.
- S. 386 Vis comica komisk Kraft, Evne til Komik.
- S. 387 Jacob v. Thyboe] Holberg, Jacob von Thyboe, 3. Act 5. Scene.
- hendes Ord og Kjole] se ovenfor til S. 363.
- S. 391 δει(κ)τικός (deiktikós) paapegende, rammede.
- S. 393 Skriften siger] 1. Korinthierbrev 8,4.
- S. 396 det Udvortes osv.] Hegel, Encyclopädie (Berlin 1840) I S. 275.
- S. 399 mageløse Opdagelser] siger, ligesom nedenfor at ride Herredage ind i Verdenshistorien, til Grundtvig.
- S. 400 naar Alt er hørt] Prædicerens Bog 12,13.
kommer hukende, kommer linrende] Baggesen, Danske Værker VIII (Kbhvn. 1846) S. 140.
- S. 401 impressa vestigia traadte Spor (Cicero, Orator 12).
- S. 402 paa en Maade, at ø: paa en jaadan Maade, at.
- S. 405 skal han have sagt] Plutarch, „Caesar“ 54 („jeg misunder dig din Død, Cato; thi du har misundt mig at frælse dig“).
dybeste Viisdom] Bias, en af de syv Viise, skal have anbefalet „at maale Livet, som om man skulle leve baade fort og længe“ (Diogenes Laërtios I 87).
- S. 407 Besjing] „D. Faust“, Gesammelte Werke (Leipzig 1841) I S. 365 ff.
- S. 409 ond Moie] se til S. 142.
molimina (forgæves) Anstrengelser.
- den jødiske Ypperstepræst] 3. Mosebog 21,10.

Fortunatus' Pung] i Tieds „Fortunat“ (Schriften III S. 133).

S. 412 erat in eo osv.] se til S. 217.

S. 415 ultra posse osv.] udover sin Evne kan ingen forpligtes. Sml. Romerrettens Regel (Digesterne L 17,185): impossibilium nulla obligatio est.

S. 417 propter hoc] paa Grund af dette. Der sigtes til den Regel i Logiken, at man deraf, at noget følger efter noget andet (post hoc), ikke kan slutte, at det er en følge deraf (propter hoc).

Nanden, som gjør levende . . . . Slabningen skulle Paulus, Romerbrevet 8,2 og 8,22.

S. 419 loquere ut videam tal, forat jeg kan se (dig).

Skjædeblik osv.] sigter til Grundtvig.

S. 422 en fransk Forsatter] Börne, Gesammelte Schriften I S. 77: „Braucht man ein Pariser zu seyn um zu fragen: Hat Herr Ulrich den Verstand verloren, weil er seine Frau so tren geliebt, oder hat er sie so tren geliebt, weil er den Verstand verloren?“ ad modum ligesom.

Linneel] i Systema naturae (12. Udg., Holmiae 1766) II S. 358 nævner Linneé mellem fabelagtige „Dracones“ en hos en ældre Forsatter afbildet „Hydra“, som han selv har set i Hamburg og talder „non naturae, sed artis opus exiunum“.

Pernille] Holberg, Jacob von Tyboe, 3. Act 2. Scene („mine tiære Forældre undi deres Grav“).

S. 423 Don Quixote] 5. Bog 1. Cap.

delirium furibundum] rasende Galstab.

S. 425 Doctor seraphicus] den seraphiske (englelige) Lærer, kaldes den scholastiske Mystiker, Franciscaneren Bonaventura († 1274).

Magister contradictionum] eller Doctor controversiarum, „Dialekticens Mester“, er Johan Wessel fra Groningen († 1489).

Börne] Gesammelte Schriften III S. 241 ff.: „Schwärmerei ist wie eine Tontine, der Antheil der Verstorbenen fällt den Lebendenden zu.“

S. 429 Fulbert] Héloïses Ønsk, som lod Abailard castrere, fordi han havde forsørt Héloïse.

ob contumacia m] paa Grund af Trods (dannet efter Udtrykket „at dommes in contumaciam.“): paa Grund af Ildeblivelse fra Nettet.

S. 430 la cameraderie] Scribes La cameraderie opfortes under Titlen „Kammeraterne“ (egl. Theaters Repertoire Nr. 115) første Gang paa det egl. Theater 14. Nov. 1839 og indtit 1844 i alt

15 Gange. Det opførtes første Gang paa Théâtre Français 19. Januar 1837, men udkom 1836, samme Åar som Scribe blev Medlem af det franske Akademi; deraf „Receptionsstykke“. Den unge Dame hedder Agathe, hendes Protégé Edmond de Varennes.

S. 432 hvo som stoder an i Et øv.] Jacobs Brev 2,10: „hvo som holder den ganske Lov, men stoder an i eet Bud, er bleven skyldig i alle.“

Pølsehandleren hos Aristophanes] en Figur i „Ridderne“, der parodierer de raa og egenuyttige Politikere i Athen.

Plaudite] „klap!“, Slutningsreplik i de romerske Komödier.

S. 433 θεολόγοι, φιλόσοφοι, πολιτικοί] (theologoi, philosphoi, politikoi) Theologer, Philosopher, Politikere. En saadan Inddeling forekommer ikke hos Aristoteles. I „den Nikomacheiske Ethik“ I 3 anføres som de tre Livsformer: det nydende Liv, det praktiske (praktiske) og det theoretiske (philosophiske). Ved „Theologer“ forstaar Aristoteles dem, der forklarer Verdens Tilblivelse mytisk-poetisk.

inter pocula ved Vægrene, ved et godt Glas.

non plus ultra ille mere derudover o: det højest mulige.

S. 434 en speculativ Thaumaturg] der sigtes til Martensens Anmeldelse af Heibergs „En Sjæl efter Doden“ (Fædrelandet 1841 Nr. 398), der begynder med at fremhæve „Nye Digte“'s Betydning som Udtryk for „den nye Tids Aand“ og for den speculative Philosophis Verdomme.

S. 435 nu vel — med mindre øv.] o: nuvel, saa staffer jeg disse Hindringer afvejen, med mindre du hellere vil blive ulykkelig og Helt, saa kan jeg ogsaa gjøre det for dig, undtagen hvor Hindringen er Pengemangel (ved at bukke under for den bliver man ikke Helt).

svarer Nej] o: svarer: nej, de nævnte fem Ting er ikke Hindringen.

S. 438 Claudius] Sämmtliche Werke des Wandsbecker Bothen III S. 91: „Die Missverständnisse in der Welt kommen gewöhnlich daher, daß einer den andern nicht versteht.“

Polos] en Figur i Platons „Gorgias“, hvor han disputerer med Sokrates.

discrimen Aldskillelse.

S. 440 Phædon] Platons „Phaidon“ Cap. 3; samme steds lader Sokrates Kriton føre den jamrende Xanthippe ud.

Phædon siger selv] samme steds Cap. 2.

S. 441 ἄτοπος τις] (átopos tis) en lojerlig en. Saaledes betegnes Sokrates bl. a. i Dialogen „Alkibiades I“ Cap. 3.

Gulivers Reise] der menes vel den Maade, hvorpaa Gul-

liver opfattes i Lilliput og Brobdingnag (i Swifts berjendte satiriske Roman).

S. 443 „Den er fri“ osv.] Lessing, Nathan der Weise, vierter Auszug vierter Auftritt (Gesammelte Werke, Leipzig 1841, III S. 152): „Er sind Nicht alle frei, die ihrer Ketten spotten“.

S. 445 Shakspeare] Kong Johann, 3. Act 4. Scene: „Vor der Genesung einer heft'gen Krankheit, im Augenblick der Kraft und Besserung, ist am heftigsten der Ausfall; jedes Nebel, das Abschied nimmt, erscheint am übelsten (Schlegel & Tieck I S. 41). Ansort af Börne, Gesammelte Schriften VII S. 242, fra hvem S. 8. har det, se Papirer V S. 242.

S. 447 Midnat 13. Februar] ovenfor S. 255 ff.

S. 448 intenderede] o: anspændte (intense).
in suspenso svævende.

S. 453 contantur hæc osv.] man synger dette, roser hint, figer, hører, striver dette, læser hint — og glemmer det næste. Sm. Papirer IV S. 11.

S. 455 nogle græsle Philosopher] Chrysippus og andre Stoikere (Diogenes Laërtios VII 85).

S. 456 restitutio in integrum Gjenindsettelse i den oprindelige Tilstand.

S. 457 Det første tænker han ikke paa] nemlig at han i det Udvortes ingen Virkning frembringer.

S. 459 Constantin Constantius's lille Bog] „Gjentagelsen“ (Bd. III S. 191).

S. 460 mangen Uttring af dets Forfatter] i Lessings Hamburgische Dramaturgie er der østere Tale om Tragödiens Forhold til det historiske, s. Ex. i 14., 19., 23., 88., 91. Stück.

det Aristoteliske] Aristoteles' Poetik Cap. 9.

S. 462 ab posse ad esse fra, at noget er muligt, at slutte, at det er, at slutte fra Mulighed til Virkelighed (hvad man efter Logiken ikke kan).

ab esse ad posse at slutte fra Virkelighed til Mulighed (naar noget er til, maa det ogsaa kunne være til).

hvad Socrates sagde] Platons „Gorgias“ Cap. 57.

S. 463 et esse i et non posse] o: at noget er, i, at det ikke kan være (en Virkelighed i en Umulighed).

S. 465 Voethius] De consolatione philosophiae 1. Bog, Prosa 1 (den eiterede Udgave Agriae 1758, 4to), hvor „Philosophia“ bl. a. betegner Muserne som „Theatertojter“ og jager dem bort fra Forfatterens Sygeleje.

Solon] efter Plutarch, Solon 29, fordonne Solon Bluespil

som Bedrag, der kunde faa farlige Folger for Moralen, men han forbød dem ikke.

Plato] Staten X Cap. 1 ff., se især Cap. 8.

S. 467 hos Mesteren Hegel] Die objektive Logik, 1. Buch 1. Abschn. 2. Cap. Ec (Werke, Berlin 1832 ff., III S. 155 ff.): „Die affirmative Unendlichkeit“.

Balles Lærebog] 8. Cap. § 1: „Om endskjont ingen veed, paa hvilken Tid han skal døe, er det dog vist, at alle Mennesker, som indtil Verdens Ende leve paa Jordens, engang maae døe, fordi de alle ere Syndere“.

S. 469 quidam en vis o: N. N.

som Experimentets quidam siger] ovenfor S. 307.

I Belæbning osv.] smt. Holberg, Erasmus Montanus, 1. Act 4. Scene.

S. 470 Inno sendte osv.] det var ikke Leto (Latone), men Io, som Hera lod forfolge af en Bremse.

S. 475 Børne] Gesammelte Schriften (Hamburg 1829) II S. 172—98. S. 197: „Hamlet ist ein christliches Trauerspiel“.

S. 476 hvem Hævnen hører til siger Hamlet] smt. Paulus, Ronierbrevet 12,19: „Hævnen hører mig til, jeg vil betale, siger Herren“.

Rötscher] Die Kunst der dramatischen Darstellung II (Berlin 1844) S. 99 ff.

S. 478 quædam den kvindelige N. N.

S. 479 sine ira et studio] uden Brede og Partiskhed (Tacitus, Annaler I 1.)

poetice et eleganter poetisk og smagsfuldt (at forstaa).

S. 480 en lille Polemik osv.] mellem L. Børne og Tübinger Litteraturblatt i Anledning af Ernst v. Honwald's Sørgespil „Das Bild“; se Børne, Gesammelte Schriften II S. 132 ff., S. 161 ff. (særligt om Sophokles' „Oidipus i Kolonos“ S. 165 ff.).

S. 481 Fr. Schlegel] „Lucinde“ (Reclams Universalbibliothek Nr. 320) S. 20: „dass . . . die Gesundheit allein liebenswürdig ist“. conditio sine qua non nødvendig Betingelse.

S. 483 „Halte, Kroblinge osv.] smt. Matthæns 11,5: „Blinde see og Halte gaae, Spedalske renses og Dove høre, Døde staae op, og Evangelium prædikes for Fattige“.

Fenerbach] Das Wesen des Christenthums, 2. Aufl. (Leipzig 1843) S. 91: „Die christliche Religion ist die Religion des Leidens“. Smst. S. 425 Ann. ansføres Pascals Ord (Vie de B. Pascal écrite par Madame Périer, sa soeur, i Pensées de Pascal, Paris 1847, S. 40): „Sygdom er de Christnes naturlige Tilstand.“

Aristoteles's Ord] Poetilen Cap. 6.

*δέ εἴναι καὶ γόρη περιφερούτων τὴν τὸν τοιούτου παθητῶν
καθαρούν* ved Medfølelse (*έλεος*) og Frugt (*γορησ*) bevirkende
Menselsen af saadanne Sjælstilstande. Meningen med de sidste
Ord er meget omstridt.

S. 484 Börne] Gesammelte Schriften II S. 144 ff.: „Was kümmt
uns ein Jammer, der durch Blindheit veranlassi wird! Wir
haben unsere guten Augen, wir sehen umher, uns kann so
etwas nicht erreichen“.

er kun for de Syge] sml. Matthæus 9,12: „de Karle have
ikke Lægen behov, men de, som lide ilde“.

S. 485 „at vi skulle sørge over vore Synder“] i „Bonnen,
som læses, foreud Gudstjenesten angaaar“, af Deguen, hedder det:
„at jeg kan af Prædiken lære at sørge for mine Synder“.

S. 487 Geert Westphaler] hos Holberg.

S. 488 Heantontimorumenos] Selvplager (Titel paa en Komödie
af Terents).

at Hermann v. Bremensfeldt ikke osv.] Holberg, Den
politiske Kandestober, 2. Act 1. Scene: „Gert Bundtmager . . .
jeg vilde hvide Chr. Fyrsten af Maynz noget i Ørene, som han
skulde takke mig for“.

S. 489 den Stundesløse] Holberg, Den Stundesløse, 1. Act 6. Scene.

S. 492 Tieck] der maa være ment Balthasar i „Der Alte vom Berge“
(Schriften XXIV S. 173 ff.); men han er ingen „Mugling“.

S. 494 Socrates] tog i Modsetning til Sophisterne ikke Penge
for sin Omgang (Platons Apologi Cap. 18).

S. 495 Diedrich Menschenschreck] i Holbergs „Diderich Men-
schenschreck“ (20. Scene).

S. 496 pro summis in ironia honoribus] for den højeste
Verdighed i Ironien (dannet efter Formlen for Doctordispu-
taters Betegnelse af den derved erhvervede Grad). Om Opsat-
telsen af Xanthippe se Diogenes Laertios II 37.

S. 497 Intet at beundre] Horats, Breve I 6,1.

S. 498 nulla pallescere culpa] Horats, Breve I 1,61, hvor
det ester Sammenhængen betyder: „ille at have nogen Brode at
blegne over“. Ordeue kan ogsaa betyde: „ille at blegne over
nogen Brode“.

S. 499 Fichte] Joh. Gottl. Fichte, „Die Bestimmung des Menschen“
(fra Aaret 1800), Sämtliche Werke (Berlin 1845) II S. 311.

S. 500 Jehovah] 2. Mosebog 20,5.

S. 501 de te narratur fabula] Historien fortælles om dig,
det er dig det gjælder (Horats, Satirer I 1,69—70; mutato
nomine de te fabula narratur).

S. 502 Schleiermacher] „Ueber die Religion“, Sämtliche Werke, 1. Abth. I (1843) S. 219: „habt Ihr etwa ein Gelächter bereit, um dem Donner nachzuspotten, wenn Ihr unter Euren Wetterstangen steht“.

Archimedes] blev dæbt ved Syrakus' Erobring af en romersk Soldat, hvem han viste bort med de Ord: „forstyr ikke mine Cirkler“.

S. 503 Stedet] eiteret efter Gesammelte Schriften, Hamburg 1829 (Aber ganz anders ist es in grossen Städten wie Paris, „bessere Trösterin“, „dann lernt man“, „wie die Sterbefälle“).

Folketribunens Tale] det var efter Sagnet Menenius Agrippa, der ved sin Lignelse om Mavens Forhold til Legemets øvrige Dele bragte Enighed tilveje, da den romerske Almue var vandret ud. Udvandringen foranledigede Oprættelsen af Folketribunatet (Livius II 32,8 ff.).

Gud bevares osv.] Mikells Bise i Heibergs „De Danske i Paris“ 2. Aet 4. Scene (Gud bevares, hvad Alting er stort i Paris. Her er osv. .... Just som i Dyrehavstiden osv.).

S. 505 Polos og Thrashbodus] om Sophisten Polos se ovenfor til S. 438. Ved „Thrashbodus“ (Thrashbulos) er der tænkt paa Sophisten Thrashmachos, der optræder i Platons Værk om „Staten“. Om Gorgias og de andre Sophister siger Sokrates i Platons Apologi Cap. 5, at de maa være i Besiddelse af overmenneskelig Viddom, naar de kan paatage sig at opdrage de unge.

overfare o: farer forbi og op over.

S. 507 i Eventyret] Hauff, Die Geschichte von Kalif Storch (W. Hauff's Sämtliche Werke, Stuttg. 1840, V S. 14 ff.).

S. 508 den usorglommelige Bise] Folkevisen om Dronning Dagmar.

i Egypten] 1. Mosebog 41.

S. 511 Bidensfabernes] o: Bidensfabernes Selskabs danske Ordbog.

S. 512 som Adam var til Eva] se til II. Bd. S. 34.

S. 513 en Lønke, som osv.] St. Blicher, Trækfuglene, Nr. 11 S. 23 ff.: „Fødelandet, veed jeg, har en Lønke, blod at bære. Blod at bære; ja! men haard at bryde; tung at faste, let at bære“.

uagtet det kostede Pengel] Embedsmænd i Grækenland var som Regel ikke lønnede; romerske Embedsmænd, der heller ikke var det, maatte anvende store Summer paa Folkesorlysteser.

S. 515 den, som ikke er med, er mod] Matthæus 12,30: „Hvo, som ikke er med mig, er imod mig“.

S. 516 Digteren] Baggesen, „Min Gjenganger—Spog eller den

sode Kniv", Danst. Værker VI (Abhvn. 1845) S. 135 ("jom
Vintersneen i" osv.).

Svetonius] om Vespasian (Cap. 20): vultu veluti nitentis
med et Ansigt som en, der anstrænger sig for at faa Nabning.
in uno i Forening. in toto som Helhed.

S. 517 Dixi jeg har talt (Slutningsformel i latinste Taler). Sml.
til II. Bd. S. 166.

B   Kierkegaard, Søren Aabye
4372   Samlede værker
A2   - 2. udg.
1920
Bd. 6

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
